

Avatud kooli õppekava

I, II ja III kooliaste

Sisukord

Sisukord	2
Sissejuhatus	4
1. Kooli eripära ja väärtused ning õppe- ja kasvatusesmärgid	6
1.1. Reaal- ja loodusteadused Avatud Koolis	9
1.2. Lõimitud aine- ja keeleõpe Avatud Koolis	10
1.3. Projektõpe Avatud Koolis	12
1.4. Praktikumid Avatud Koolis	13
1.5. Sotsiaalse ja emotsionaalse arengu toetamine Avatud Koolis	13
2. Kooli struktuur ja juhtimine	17
3. Õppe ja kasvatus korraldus	18
3.1. Tunnijaotusplaan õppeaineti ja klassiti	21
Avatud Kooli I kooliastme tunnijaotusplaan	22
Avatud Kooli II kooliastme tunnijaotusplaan	22
Avatud Kooli III kooliastme tunnijaotusplaan	24
3.2. Kesksete teemade ja lõimingu rakendamine	25
3.3. Loovtöö korraldamise põhimõtted	28
4. Õpilaste arengu ja õppimise toetamise ning hindamise korraldus	30
5. Tuge vajavate õpilaste õppekorralduse põhimõtted, tugiteenuste rakendamise kord	33
6. Õpilaste ja lastevanemate teavitamise ning nõustamise korraldus	36
7. Õpetajate koostöö ja töö planeerimise põhimõtted	38
8. Kooli õppekava uuendamise ja täiendamise kord	39
LISA 1. Avatud Kooli digipädevuse mudel	40

LISA 2. I, II ja III kooliastme projektid	55
LISA 3. Keelte ja kirjanduse ainekava I-III kooliastmes	58
LISA 4. Matemaatika ainekava I-III kooliastmes	180
LISA 5. Loodusainete ainekava I-III kooliastmes	240
LISA 6. Sotsiaalainete ainekava I-III kooliastmes	339
LISA 7. Loovainete ainekava I-III kooliastmes	407

Sissejuhatus

Avatud Kool on üldhariduslik erakool, mis tegutseb vastavalt põhikooli riiklikule õppekavale. Avatud Kooli õppekava (edaspidi õppekava) on hariduse eesmärkide teostamise plaan ehk milleks, mida, kuidas ja millise aja jooksul Avatud Koolis õpitakse ja õpetatakse.

Avatud Kooli õppekava koostamisel on lähtunud

- põhikooli riiklikust õppekavast (edaspidi RÕK),
- põhikooli- ja gümnaasiumiseadusest,
- erakooliseadusest,
- rahvusvahelistest haridusuuringutest,
- rahvusvahelistest õppekavadest (nt International Baccalaureate Diploma Programme),
- kooli arengukavast,
- kooli kolme osapoole – õpilaste, õpetajate ja vanemate – vahelistest kokkulepetest.

Õppekava koosneb üldosast ja lisadest. Üldosas esitatakse kooli väärtused ja eripära, kooli õppe- ja kasvatuseesmärgid, õppekorraldus, õppekeskkonna mitmekesistamiseks kavandatud tegevused, õpilaste arengu ja õppimise toetamise ja hindamise korraldus, hariduslike erivajadustega õpilaste õppekorralduse põhimõtted, tugiteenuste rakendamise kord, õpilaste ja lastevanemate teavitamise ja nõustamise korraldus ning õpetajate koostöö ja töö planeerimise põhimõtted.

Lisades esitatakse Avatud Kooli digipädevuse mudel, I, II ja III kooliastme projektide teemad ning ainevaldkondade õppeainete ainekavad, mis sisaldavad õppeainete õpitulemuste ja õppesisu kirjeldusi klassiti.

Käesolev õppekava on koostatud **esimesele, teisele ja kolmandale kooliastmele.**

1. Kooli eripära ja väärtused ning õppe- ja kasvatusesmärgid

Unistame avatud Eestist, kus elavad julged ja hoolivad inimesed ning kus austatakse vabadust, isikupära ja pidevat õppimist.

Meie **missiooniks** on luua uuenduslik koolimudel, kus iga laps saab areneda teadmisi väärtustavaks ja tasakaalus isiksuseks ning meie ühiskond muutuda avatumaks ja tugevamaks. Avatud Kooli kultuuri iseloomustavad **neli põhiväärtust**, mida jagavad meie kooli õpetajad, õpilased ja lapsevanemad.

Me hoolime

Me hoolime endast, kaaslastest ja maailmast. Suhtume austusega nii meiega sarnastesse kui ka meist erinevatesse inimestesse ja arvamustesse.

Me julgeme

Me julgeme seada kõrgeid eesmärke, julgeme eksida ja uuesti alustada. Julgeme oma arvamuse välja öelda, julgeme sekkuda, kui näeme ebaõiglust.

Me pühendume

Me pühendume sellele, mida ette võtame. Keskendumine ja pingutus aitavad meil aina paremaks saada.

Me tähistame

Me tähistame väikeseid ja suuri saavutusi. Me õpime rõõmuga ja jagame oma kogemusi üksteise ja maailmaga.

Avatud Kool on **kogukonnakool**, mis on mõeldud Põhja-Tallinnas ja laiemalt Tallinnas elavatele peredele, kes soovivad, et nende lapsed saaksid väga hea tänapäevase hariduse. Oleme avatud kõigile, kes soovivad just meie kooli õppevormis (märksõnad: projektõpe, sügavad teadmised reaal- ja loodusteadustes, head sotsiaalsed ja emotsionaalsed oskused, lõimitud aine- ja keeleõpe,

kolm keelt väga heal tasemel) õppida. Avatud Kooli kogukonna moodustavad meie koolis õppivad õpilased koos oma peredega, kooli kollektiiv ja koostööpartnerid (organisatsioonid, ettevõtted, vabatahtlikud jne).

Kogukonnakool tähendab meie jaoks seda, et **õpilaskond moodustab läbilõike kohalikest kogukonnast:**

- keele- ja kultuuritausta poolest: kodus eesti keelt rääkivad pered, vene keelt rääkivad pered, muid keeli rääkivad pered, mitmesuguste kultuuriliste taustadega pered;
- sotsiaalmajandusliku tausta poolest: madalama, keskmise ja kõrgema sissetulekuga pered.

Rahvusvaheline kogemus näitab, et kool saab toetada kogukonna sidusust ning paremat teineteisemõistmist erinevate ühiskonnagruppide vahel. Sellisel koolimudelil on positiivne mõju kõigile lastele. Erineva taustaga lapsed õpivad ja tegutsevad koos ning õpivad nii üksteist paremini mõistma. Kõigi suhtes on kõrged ootused, sealhulgas akadeemilises mõttes.

Kogukonnakool tähendab ka seda, et **õppimine toimub tihedas koostöös kogukonnaga:**

- Õppimine toimub koostöös **peredega**. Lapsevanemad toetavad igakülgset oma lapse arengut ja õppimist ning iseseisvaks inimeseks kujunemist. Perekonnad on kaasatud õppetöö mitmekesistamiseks näiteks projektõppes ja ülekoolilistel sündmustel.
- Õppimine toimub muuhulgas väljaspool kooli, koostöös erinevate **ekspertidega**. Meie jaoks on oluline kaasata õppetegevusse eksperte (nt kohalikest ettevõtetest, kodanikuühendustest, linnavalitsusest või ülikoolidest), kellel on oma valdkonna süvateadmised. Õpilasel aitab see luua seoseid õppeainete vahel ja ka maailmaga, mis jääb kooliseintest väljapoole.

Töötame Avatud Koolis **viie võtmepädevuse** arengu toetamise nimel.

Avatud Kooli lõpetaja on					
VÖTME- PÄDEVUSED	Iseseisev mõtleja	Isikupärane looja	Aktiivne õppija	Avatud kaaslane	Tasakaalus isiksus
	*keskendub mõnuga ja pikalt, kuulab tähelepanelikult;	*esineb ja esitleb oma töid enesekindlalt, selgelt ja kaasahaaravalt;	*on uudishimulik, teadmistejanuline ja initsiatiivikas;	*loob julgelt kontakti uute kaaslastega;	*on enda ja teiste tunnetest teadlik ning oskab neid väljendada;
	*mõtleb ja tegutseb iseseisvalt;	selgelt ja kaasahaaravalt;	*planeerib ja tegutseb eesmärgipäraselt;	*suhtleb rõõmuga erinevate kaaslastega, sõltumata enda/kaaslase keeleoskusest;	*väljendab ja lahendab erimeelsusi konstruktiivselt;
	*naudib keeruliste lahenduskäikudega probleemidele vastuste otsimist;	*pakub üllatavaid, raamist välja ja loovaid lahendusi.	*omab teadmisi ja kasutab aktiivselt erinevaid õpistrateegiaid;	enda/kaaslase keeleoskusest;	*seisab enda ja teiste vajaduste eest;
	*loob seoseid, analüüsib sügavalt ka abstraktseid teemasid ja teeb uusi järeldusi;		*töötab aktiivselt kaasa, võttes vajadusel ka liidrirolli;	*on tähelepanelik suhtleja - kuulab, märkab, toetab;	*on mitmekülgsete huvidega, naudib nii vaimset kui füüsilist tegevust.
	*hindab teavet kriitiliselt.		*väärtustab tagasisidet ja õpib oma vigadest.	*töötab tulemuslikult nii paaris kui ka rühmas, kaasab teisi.	

Viie võtmepädevuse defineerimisel oleme lähtunud:

- RÕKis sõnastatud üldpädevustest,
- Christopher Petersoni ja Martin Seligmani koostatud vooruste ja positiivsete isikuomaduste liigitusest,
- Üle-Euroopalises uuringus välja toodud oskustest, mida tööandjad kõige enam hindavad.

Avatud Kooli viis võtmepädevust ning nende arendamine iseendas **on olulised ka õpetajate ja kõigi teiste kooli töötajate jaoks.**

Viie võtmepädevuse arengu toetamiseks ühendame Avatud Koolis üldõppe suunaga aineõppe ehk **ainetunnid** ja **projektõppe** ning **lõimitud aine- ja keeleõppe**. III kooliastmes lisanduvad I ja II kooliastme mudelile praktikumid ja külalistunnid, mille eesmärk on samuti toetada võtmepädevuste kujundamist. **Avatud Kooli õpilased omandavad** põhikooli lõpuks kolm keelt väga heal tasemel, sügavad teadmised reaal- ja loodusteadustes ning head sotsiaalsed ja emotsionaalsed oskused.

Avatud Kooli mudel	
MIDA? Mida õpilased Avatud Koolis õpivad? Mida omandavad?	KUIDAS? Kuidas õpilased Avatud Koolis õpivad?
<ul style="list-style-type: none"> ● Avatud Kooli võtmepädevused ja väärtused ● eesti keele väga heal tasemel ● inglise ja vene keele väga heal tasemel ● sügavad teadmised reaal- ja loodusteadustes ● head sotsiaalsed ja emotsionaalsed oskused 	<ul style="list-style-type: none"> ● lõimitud aine- ja keeleõpe, sh keelekümblus ● aineõppe (üldõpetuse põhimõtteid järgides) ● projektõppe ● iseseisva õppimise päevad ● praktikumid (III kooliastmes) ● külalistunnid (III kooliastmes) ● KÕP-süsteem ● mentorsüsteem (III kooliastmes)

1.1. Reaal- ja loodusteadused Avatud Koolis

Töötame Avatud Koolis selle nimel, et igal õpilasel oleks võimalus omandada sügavad teadmised reaal- ja loodusteadustes. Selleks oleme suurendanud nii I kui ka II kooliastmes matemaatika ja loodusõpetuse mahtu. III kooliastmes oleme suurendanud

matemaatika mahtu ning süvendatud teadmisi reaali- ja loodusteadustest pakuvad ka praktikumid ning interdistsiplinaarne projektõpe. Aineõpetuses süveneme matemaatika ja loodusõpetuse baasteadmistesse ning -oskustesse. Projektõppes teeme koostööd erialaekspertidega, et reaali- ja loodusteaduste projektid oleksid ambitsioonikad, elulised ja põnevad, aitaksid õpilastel näha ning kogeda, kuidas reaali- ja loodusteadused on seotud igapäevase eluga. I kooliastmes on aastas 4 projekti, millest 1-3 on reaali- ja loodusteaduste fookusega. II kooliastmes on aastas 5 projekti, millest 3 on reaali- ja loodusteaduste fookusega. III kooliastmes (v.a. 9. klassis) on aastas 5 projekti, millest vähemalt 2 on konkreetse reaali- ja loodusteaduste fookusega ning lisaks läbib iga õppija aastas 2 praktikumi, mille hulgast saab valida oma huvidele vastavaid reaali- ja loodusteadustega seotud teemavaldkondi.

Selleks et toetada mõtestatult õpilaste digipädevuste arengut, oleme koostöös erialaekspertidega koostanud Avatud Kooli digipädevuste mudeli (vt LISA 1 Avatud Kooli digipädevuste mudel), kus on välja toodud digipädevuste oodatav tase klassiti ehk õpitulemused ning vajalikud vahendid ja keskkonnad, mis on seotud õpieesmärkide saavutamiseks vajalikud. Iga õppeaasta alguses lepivad õpetajad kokku, millal ja kuidas (nt ainetundides või projektõppes) tagavad nad digipädevuste mudelis välja toodud õpitulemuste saavutamise.

1.2. Lõimitud aine- ja keeleõpe Avatud Koolis

Meie sihiks on, et kõik Avatud Kooli õpilased omandavad põhikooli lõpuks 3 keelt väga heal tasemel. Selleks rakendame alates 1. klassist **lõimitud aine- ja keeleõppe (LAK-õppe) meetodikat ning õpetame kõiki keeli (eesti, vene, inglise) lähtudes LAK-õppe meetoditest ja keelekümblyse põhimõtetest**. Avatud Koolis rakendatava LAK-õppe puhul on oluline, et lapsed klassis on erineva koduse keelega. Eesti ja vene koduse keelega õpilased õpivad koos ühtse grupina kogu päeva või enamiku päeva vältel lõimitud aine- ja keeleõppe põhimõtetest lähtudes, seega omandavad õpilased erinevaid keeli tähenduslikus kontekstis igapäevasuhtluses ja

aineteadmistega seostatult. LAK-õppe meetodil omandavad kõik õpilased põhikooli lõpuks eesti, vene ja inglise keeles väga hea taseme nii rääkimises, kuulamises, lugemises kui ka kirjutamises.

LAK-õppe põhimõtted Avatud Koolis:

- **eesti, vene ja teiste emakeeltega õpilased õpivad koos ühes** klassis ning toetavad teineteist õppeprotsessis;
- **mitu fookust** – keelt ja ainet õpitakse lõimitult; keelt õpitakse/õpetatakse kõikides tegevustes ja kõikides valdkondades, keeleõpetajad toetavad aineõpet;
- **ei tõlgita**: üks õpetaja – üks keel;
- **Õppekeelt vahetades liigutakse valdkonna sisuga edasi** – ühe õpetaja jagatud teadmisi kinnistatakse ka teise õpetajaga teises keeles, kuid erinevate tegevuste abil; olemasolevatele teadmistele ja oskustele tuginedes liigutakse õppekeelt vahetades ainevaldkonna õppesisuga edasi.
- **diferentseerimine** – õpetaja diferentseerib õppetööd klassiruumis nii, et meetodid ja tunni tempo vastaksid erineva keeletasemega õpilaste vajadustele.
- **turvaline ja rikastav õpikeskkond** – igapäevased rutiintegevused ja kõnemallid; ainesisu ja keel tehakse nähtavaks seinal jm;
- **autentsus ja allikalähedus** – õpilaste huvidega arvestamine, õppetegevuse seostamine õpilaste igapäevaelu kogemustega, kontakti loomine teiste sihtkeeles kõnelejatega;
- **aktiivne õppimine** – õpilased räägivad rohkem kui õpetaja, õpilased seavad endale õpieesmärke; edendatakse õpilaste koostööd, õpetaja on suunaja ja võimaluste looja;
- **koostöö** – erineva emakeelega õpetajad, kes õpetavad sama klassi, töötavad meeskonnana ja planeerivad õppeprotsessi koostöös, lapsevanemad kaasatakse õpilasi toetama, õppeprotsessi kaasatakse ka kohalik kogukond ja erialaekspertid.

1.3. Projektõppe Avatud Koolis

Projektõppe raames viime läbi projekte, mis lähtuvad Avatud Kooli **neljast kesksest teemast** ning kus uurime põhjalikult mõnda küsimust või lahendame reaalselt probleemi. Projekte luues lähtume **Buck Institute for Education**’i **projektõppe kuldstandardist**.

Tulemusliku projekti olulised kriteeriumid:

- selged eesmärgid – iga projekt hõlmab ühe või mitme aine õpitulemusi, projekti käigus toetatakse õpilaste võtmepädevuste arengut;
- keerukas probleem või uurimisküsimus;
- pikaajaline uurimus (üks projekt kestab 5–7 nädalat);
- autentsus – projekti probleemipüstitus, kasutatavad meetodid/tööriistad/lahendused või projekti mõju on seotud reaalse eluga;
- õpilased teevad projekti käigus sisulisi valikuid;
- refleksioon, tagasiside andmine ja vastuvõtmine toimub läbivalt;
- projekti tulemi avalik esitlemine.

Projektõppe ühe vormina rakendame Avatud Koolis ka kogukonnaõpet (Service-Learning). Kogukonnaõppe projektid on projektid, mis teenivad kogukondlikke hüvesid, seeläbi arendades õpilaste personaalseid ja akadeemilisi oskusi. Teadusuuringud näitavad, et kogukonnaõppel on positiivne mõju õpilaste sotsiaalse, personaalse ja ühiskondliku vastutustunde arenemisele; täisväärtuslike suhete kujunemisele ning empaatiavõime ja hoolivuse kujunemisele.

I, II ja III kooliastme projektide teemad: “LISA 2. I, II ja III kooliastme projektid”

1.4. Praktikumid Avatud Koolis

Lisaks ainetundidele ja projektõppe tundidele toimub osa kolmanda kooliastme õppetegevusest praktikumide formaadis. Praktikumide eesmärk on muuta õpe praktilisemaks, huvipõhiseks ning toetada viie võtmepädevuse arengut. Praktikumides osalemine võimaldab noorel muuhulgas õppida tundma erinevaid ameteid ja seeläbi teha tulevikus teadlikumaid karjäärivalikuid.

Üks **praktikum** kestab pool aastat ja iga õppija läbib poolaastas ühe praktikumi. III kooliastme jooksul läbib seega iga õpilane kuus praktikumi. Iga poolaasta alguses valivad õpilased praktikumi lähtuvalt enda huvidest. Vajadusel toetab õpilast valiku tegemisel tema mentor. Avatud Koolis pakutavad praktikumid on jaotatud kolme kategooriasse: **keeled, teadus, kunstid**. Praktikumides osalemine on kohustuslik ja neisse on lõimitud erinevate valdkondade õpitulemusi ning võtmepädevusi. Osad praktikumid viiakse läbi koostöös kooliväliste partneritega. Praktikumi õpigrupis on kuni 20 õpilast ning need toimuvad üks kord nädalas topelttunnina.

Praktikumides toimub hindamine arvestatud - mittearvestatud põhimõttel. Praktikumi läbiviija hindab lisaks õpitulemustele õppija aktiivset osalemist, initsiatiivikust ning meeskonnatöös osalemist. Praktikumide hindamisel on võtmetähtsusega õppija eneseanalüüs.

1.5. Sotsiaalse ja emotsionaalse arengu toetamine Avatud Koolis

Lisaks tugevatele aineteadmistele ja suurepärasele keeleoskusele on Avatud Koolis oluline elus hästi hakkama saamiseks vajalike oskuste, hoiakute ja harjumuste kujunemine. Praktiliste eluoskuste, nagu koostööoskused, empaatia, aga ka iseendast arusaamine, oma tunnete mõistmine, iseenda kehtestamine, tagasiside andmine ja vastuvõtmine, kriitiline mõtlemine, tervislike valikute tegemine nt toitumises ja liikumises, on samuti Avatud Kooli õppekava osa ning nende oskuste ja hoiakute arendamine on tegevuste

kogum, mis toimub nii tundides kui ka väljaspool klassiruumi. Koolipäeva komponendid – hommikuring I kooliastmes, pikk õuevahetund, iseseisva õppimise aeg, lugemismaterjalid, tegevused projektides ning kõikvõimalikud õppekäigud – toetavad õpilaste sotsiaalset ja emotsionaalset arengut.

Õpilaste sotsiaalse ja emotsionaalse arengu toetamiseks rakendame Avatud Koolis KiVa programmi, VEPA metoodikat ja KÕP- ning mentorsüsteemi (kontaktõpetaja ja -mentori süsteemi).

KiVa on teadus- ja tõenduspõhine kiusamisvastane programm, mis on töötatud välja Soome haridus- ja kultuuriministeeriumi toetusel Turu ülikoolis. KiVa programmi kasutatakse kogu maailmas ja see on maailma enim uuritud kiusamisvastane programm. KiVa programm sisaldab tegevusi ja juhendeid nii kiusamise ennetamiseks kui ka kiusamisjuhtumite lahendamiseks. KiVa eesmärk on kiusamise ennetamine ja kiusujuhtumine tõhus lahendamine. Programm põhineb kiusamise ja selle mehhanismide aastakümnete pikkusel ulatuslikul uurimisel. KiVa tugineb kolmel sambal: ennetamine, sekkumine ja jälgimine.

VEPA on kogum meetoditest, mida õpetaja kasutab õpitegevuste ajal. Metoodika eesmärk on positiivse ja õppimisele suunatud õhkkonna loomine klassis ning õpilaste positiivse käitumise tunnustamine. VEPA metoodika koosneb tõenduspõhistest töövahenditest ja märguannetest, mille kasutamine suurendab õpilaste oskusi oma käitumise ja emotsioonide kontrollimiseks.

KÕP-süsteem I ja II kooliastmes. Igale klassiõpetajale on kuni 20 kontaktõpilast.

Kontaktõpetaja roll on:

- luua oma kontaktõpilaste ja nende peredega koostöine suhe;
- koondada ja hoida tervikpilti oma kontaktõpilaste arengust ja toimetulekust koolis.

Kord nädalas toimuvad KÕP-tunnid. KÕP-tundide peamine eesmärk on toetada õpilaste sotsiaalset ja emotsionaalset arengut.

KÕP-tundides:

- toetab õpetaja koostöiste ja hoolivate suhete kujunemist ja säilimist grupis/klassis;
- aitab õpetaja õpilastel sihikindlalt arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi;
- viib õpetaja läbi KiVa programmi tegevusi I ja II kooliastmes;
- käsitleb õpetaja parasjagu grupis/koolis olulisi teemasid.

Mentorsüsteem III kooliastmes. Kolmandas kooliastmes rakendatakse õpilaste sotsiaalse ja emotsionaalse arengu ning õpiedu toetamiseks mentorsüsteemi. Mentorsüsteemis valib iga õpilane endale valikus olevate koolitöötajate sest mentori. Igas mentori õppegrupis on kuni 20 õpilast.

Mentori roll on:

- luua oma õppegrupi õpilastega koostöine ja usalduslik suhe;
- toetada oma õppegrupi grupiprotsesside arengut;
- jõustada oma õppegrupi õpilaste arengut, õpimotivatsiooni ja õpivalikute tegemist, kasutades mentorluse ja *coachingu* meetodeid;
- toetada õpilase kujunemist ennastjuhtivaks õppijaks;
- toetada õpilaste sotsiaalseid suhteid ja väärtushinnangute kujunemist kasutades KiVa metoodikat ja materjale;
- viia läbi KiVa programmi tegevusi III kooliastmes;
- oma grupi õpilaste loovtööde juhendamine (läbimise, koostamise ja esitlemise toetamine);
- nõustada oma grupi õpilaste vanemaid nende lapse õppimise ja arengu osas;

- koondada oma õppegrupi õpilaste arengu ja toimetuleku üldpilti koolis.

Kord nädalas toimuvad mentortunnid vastavas mentori õppegrupis. Kord kuus viib mentor läbi individuaalse vestluse kõikide enda õppegruppi kuuluvate õpilastega.

2. Kooli struktuur ja juhtimine

Avatud Kool on üldhariduslik erakool, mis alustas 2017. aasta sügisel algkoolina ning kasvab 9-klassiliseks põhikooliks. Koolis on maksimaalselt 3 paralleelklassi ja klassis kuni 30 õpilast. Eesmärgiks on luua klassikomplektid, kus on võrdselt eesti ning vene koduse keelega õpilasi, lisaks kuni $\frac{1}{3}$ muu emakeelega õpilasi.

Kooli juhtorganid on hoolekogu ning juhtkond, mida juhib kooli direktor. Direktori peamisteks ülesanneteks on vastutada õppe- ja kasvatustegevuse korralduse ja tulemuslikkuse eest, arendada ja täiustada kooli kontseptsiooni ning esindada kooli avalikkuse ees. Kooli juhtkonda kuuluvad lisaks direktorile õppejuhid ja teised juhtimisvastutusega ning direktori otsealluvusse kuuluvad ametid. Kooli juhtkonna koosseisu komplekteerib direktor.

Kooli hoolekogu on kooli kollegiaalne otsustuskogu, kuhu kuuluvad lapsevanemate esindajad, õpetajate esindajad, juhtkond ja kooli pidaja esindajad. Hoolekogu ülesandeks on kooli üldstrateegia määramine, õppekava ning arengukava heakskiitmine ning ettepanekute tegemine kooli töö paremaks korraldamiseks.

Õpilaste peredel on võimalus Avatud Kooli õppe- ja kasvatuspõhimõtete, meetodite ja põhiväärtustega tutvuda perepäevadel, Avatud Kooli huvikooli huviringides, linnalaagrites ja Avatud Kooli vanematekoolis. Avatud Kooli vastuvõtt toimub lapsevanema avalduse alusel. Avalduse täitmisele järgnev vestlus kooli meeskonnaliikmetega, et anda perekonnale võimalus põhjalikult Avatud Kooli kontseptsiooniga tutvuda ja otsustada, kas Avatud Kool võiks nende lapsele sobida. Kui soovijaid on rohkem kui kohti, on kohtade täitmisel eelisõigus peredel, kelle laps või lapsed juba õpivad Avatud Koolis, ning ülejäänud vabade kohtade jagamine toimub loosi teel.

3. Õppe ja kasvatuse korraldus

Õppeaastas on **35 õppenädalat**, kokku **175 koolipäeva**, mis on jaotatud **viieks perioodiks ehk viiendikuks**. Kooliaasta algab 1. septembril. Kooliaastas on mitu vaheaega, vaheaegade täpsed ajad määratakse eelmise õppeaasta 1. aprilliks.

Avatud Koolis toimub õppetöö lähtudes **lõimitud aine- ja keeleõppe põhimõtetest** ning ühendades üldõppe suunaga aineõpetust ehk **aineõpet ja projektõpet**.

I kooliastmes koosneb koolipäev **ainetundidest**, kus tegeletakse süvendatult keelte, matemaatika ning loodusõpetusega, ja **projektõppe tundidest**. Ainetundide planeerimisel lähtuvad õpetajad üldõpetuse põhimõtetest. Loodusõpetust, inimeseõpetust, matemaatikat ja keeli õpetatakse ka lõimitult projektõppevormis. Igasse projekti on võimalusel lõimitud ka kunsti- ja tööõpetust. Projektid kestavad 5-7 nädalat ning lähtuvad kooli kesketest teemadest. Projektõpe annab õpilastele võimaluse tegeleda teemadega põhjalikult, luues seoseid ja andes süsteemseid teadmisi. Tähtis on õpilaste aktiivsus õppeprotsessis ning õpetatava seotus igapäevaeluga. Ainetundide ja projektõppe kõrval õpetatakse Avatud Koolis lõimitult kunsti ja tööõpetust (**loovustund**) ning eraldi ainetena **muusikat** ja **liikumisõpetust**. Kord nädalas on õpilastel kontaktõpetaja tund (**KÕP tund**), kus tegeletakse sotsiaalse ja emotsionaalse arengu teemadega, arutatakse päevakajalisi küsimusi või käsitletakse muid olulisi õppetöö teemasid.

II kooliastmes koosneb koolipäev **ainetundidest** ja **projektõppe tundidest**. Ainetundides keskendudakse matemaatikale, keeltele ja kirjandusele, loodusõpetusele ja ühiskonnaõpetusele. Loodusõpetust, ajalugu, inimeseõpetust, matemaatikat, keeli ja kirjandust õpetatakse ka lõimitult projektõppevormis. Projektidesse on võimalusel lõimitud ka kunsti ja tehnoloogiaõpetust. Ainetundide ja projektõppe kõrval õpetatakse Avatud Koolis **loovusaineid** (kunst, tehnoloogiaõpetus, käsitöö/kodundus) ning eraldi **muusikat**, **liikumisõpetust** ja matemaatikaga tihedalt seotud **programmeerimist**. Igal nädalal on õpilastel vähemalt üks kontaktõpetaja tund

(**KÕP tund**), kus tegeletakse sotsiaalse ja emotsionaalse arengu teemadega, arutatakse päevakajalisi küsimusi või käsitletakse muid olulisi õppetöö teemasid.

III kooliastmes koosneb koolipäev **ainetundidest, projektõppe tundidest ning praktikumidest**. Ainetundides keskendutakse matemaatikale, keeltele ja kirjandusele, loodus- ja sotsiaalteadustele. Loodusaineid, sotsiaalaineid, matemaatikat, keeli ja kirjandust õpitakse ka lõimitult projektõppevormis. Lisaks on projektidesse lõimitud kunsti, muusika-, liikumis- ja tehnoloogiaõpetust. Ainetundide ja projektõppe kõrval toimuvad Avatud Kooli III kooliastmes **praktikumid**. Iga poolaasta alguses valivad õpilased praktikumide valikust endale praktikumid, milles osalevad. Avatud Koolis pakutavad praktikumid on jaotatud kolme kategooriasse: keeled, teadus, kunstid. Praktikumides osalemine on kohustuslik ja nendes on erinevate valdkondade õpitulemusi ning võtmepädevusi. Osad praktikumid viiakse läbi koostöös kooliväliste partneritega. Praktikumi õpigrupis on kuni 15 õpilast ning need toimuvad üks kord nädalas topelttunnina. III kooliastmes on õpilastel igal nädalal **mentortund**, kus tegeletakse sotsiaalse ja emotsionaalse arengu teemadega, arutatakse päevakajalisi küsimusi või käsitletakse muid olulisi õppetöö teemasid (sh teadliku praktikumide valimise toetamine).

Avatud Kooli õpilased alustavad 1. klassist kahe keele - **eesti ja vene keele** - õppimist **lõimitud aine- ja keeleõppe (sh keelekümbluse) põhimõtteid järgides**. See tähendab, et erineva emakeelega õpilased õpivad koos ning väikene osa õppetööst **toimub eesti keele asemel vene keeles**. Kolmas keel ehk **inglise keel** lisandub 2. klassis. **Terve põhikooli lõikes toimub 76% õppest eesti keeles, 16% õppest vene keeles ja 10% õppest inglise keeles** (vt allolevat tabelit).

Õppekeel	I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste	Kool kokku
Eesti keel	77%	71%	79%	76%
Vene keel	19%	19%	11%	16%
Inglise keel	4%	10%	10%	8%

Koolipäeva ülesehituses on arvestatud **kogupäevakooli** põhimõtteid. **Avatud Kool avatakse hommikul kell 8.30 ja tunnid algavad kell 9.00.**

I kooliastmes toimub hommikul **hommikuring**, kus elatakse sisse koolipäeva, vaadatakse üle algava nädala ja/või päeva eesmärgid. Koolipäev on üles ehitatud nii, et **kahe pikema õppetsükli vahel on 60-minutiline paus**, mille jooksul käivad õpilased **õues** ning **söövad lõunat**. Õppetöole järgnevad **pikapäevarühm ja huviringid**. I kooliastmes luuakse õpilastele võimalusi iseseisvaks õppimiseks (nt regulaarsed iseseisva õppimise päevad).

II kooliastmes toimub koolipäeva keskel **60-minutiline vahetund**, mille jooksul käivad õpilased õues ning söövad lõunat. Õppetöole järgnevad huviringid. II kooliastmes on üks koolipäev nädalas iseseisva õppimise päev. Koolipäev lõpeb hiljemalt 15:30.

III kooliastmes toimub koolipäeva keskel **60-minutiline vahetund**, mille jooksul õpilased söövad lõunat ning puhkavad. Koolipäev lõpeb hiljemalt 15:50. Üks koolipäev nädalas on praktikumis osalemise päev.

Õppetunnid (ainetunnid, projektõppe tunnid ja praktikumid) toimuvad koolis või väljaspool kooli näiteks ekskursiooni või õppekäiguna. Õpetajad planeerivad õppetunnid ning ekskursioonid ja õppekäigud õppeaasta alguses; lisavad need oma töökavadesse, arvestusega, et need ei ületaks lubatud nädalakoormust ja toimuksid õppeaasta sees.

3.1. Tunnijaotusplaani õppeaineti ja klassiti

Avatud Kooli nädala tunnikoormused on:

- 1. klassis 20 tundi,
- 2. klassis 23 tundi,
- 3. klassis 25 tundi,
- 4. klassis 25 tundi,
- 5. klassis on 28 tundi,
- 6. klassis on 30 tundi,
- 7. klassis on 30 tundi,
- 8. klassis on 32 tundi,
- 9. klassis on 32 tundi.

Lähtuvalt kooli eripärast ja õppekorraldusest on Avatud Koolis õpitavad õppeained jaotatud viide valdkonda (“Keeled ja kirjandus”, “Matemaatika”, “Loodusained”, “Sotsiaalsained”, “Loovained”).

Avatud Kooli I kooliastme tunniplaan

Avatud Kooli I kooliastme tunniplaan				Avatud Kool								
				1. klass			2. klass			3. klass		
Aine	RÕK	Reserv	AK	EST	V	ING	EST	V	ING	EST	V	ING
Keeled ja kirjandus	22	4	26									
-eesti keel				4			5			5		
-vene keel					3			3			3	
-inglise keel									1			2
Matemaatika	10	2	12	4			4			4		
Loodusained												
- loodusõpetus	3	1	4	0,5	0,5			1		1	1	
Sotsiaalsained												
- inimeseõpetus	2	1	3	0,5	0,5		1				1	
Loovained												
- loovus (kunst ja tööõpetus)	9		9	3			3			3		
- muusikaõpetus	6		6	2			2			2		
- liikumisõpetus	8		8	2			3			3		
Reserv	8											
KOKKU	68		68	16	4	0	18	4	1	18	5	2
				20			23			25		

Avatud Kooli II kooliastme tunnijaotusplaan

Avatud Kooli II kooliastme tunnijaotusplaan				Avatud Kool								
				4. klass			5. klass			6. klass		
Aine	RÕK	Reserv	AK	EST	V	ING	EST	V	ING	EST	V	ING
Keeled ja kirjandus	27	4	31									
-eesti keel ja kirjandus				5			4			4		
-vene keel ja kirjandus					4			4			4	
-inglise keel						2			2			2
Matemaatika	13	4	17	5			5		1	5		1
Loodusained												
- loodusõpetus	7	2	9	1	1		2	1		2	2	
Sotsiaalsained												
- ajalugu	3		3				1			2		
- inimeseõpetus	2		2	1			0,5	0,5				
- ühiskonnaõpetus	1		1							1		
Loovained												
- loovus (kunst ja tehnoloogia)	8		8	2			3			3		
- muusikaõpetus	4		4	2			1			1		
- liikumisõpetus	8		8	2			3			3		
Reserv	10											
KOKKU	83		83	18	5	2	19,5	5,5	3	21	6	3

	25	28	30
--	----	----	----

Avatud Kooli III kooliastme tunnijaotusplaan

Avatud Kooli III kooliastme tunnijaotusplaan				Avatud Kool								
				7. klass			8. klass			9. klass		
Ainevaldkond ja õppeained	RÖK	Reserv	AK	EST	V	ING	EST	V	ING	EST	V	ING
Keeled ja kirjandus	30		30									
- eesti keel ja kirjandus				3			3			4		
- vene keel ja kirjandus					4			4			3	
- inglise keel						3			3			3
Matemaatika	13	2	15	5			5			5		
Loodusained												
- loodusõpetus	2		2	2								
- geograafia	5		5	2			2			1		
- bioloogia	5		5	1			2			2		
- keemia	4		4				2			2		
- füüsika	4		4				2			2		
Sotsiaalsained												
- ajalugu	6		6	2			2			2		
- inimeseõpetus	2	1	3	2			1					
- ühiskonnaõpetus	2		2							2		

Loovained												
- kunst	3		3	1			1			1		
- tehnoloogia	5	1	6	2			2			2		
- muusikaõpetus	3		3	1			1			1		
- liikumisõpetus	6		6	2			2			2		
Reserv	4											
KOKKU				23	4	3	25	4	3	26	3	3
				30			32			32		

- Avatud Kooli õppekava toetavad lisaks tundidele hommikuring, KÕP- ja mentortund ning päeva teises osas toimuvad ringitegevused, õpiabitunnid ja pikapäevarühm.
- EST - eestikeelne õpe; V - venekeelne õpe; ING - ingliskeelne õpe.

3.2. Kesksete teemade ja lõimingu rakendamine

Kesksed teemad on vahendiks võtme- ja valdkonnapädevuste saavutamiseks ning õppeainete ja ainevaldkondade omavaheliseks lõiminguks. Kesksed teemad on aineülesed ja toetavad õpilase suutlikkust oma teadmisi erinevates olukordades rakendada.

Avatud Kooli nelja keskse teema loomisel oleme lähtunud RÕKi läbivatest teemadest, IB õppekava kesksetest küsimustest ja Howard Gardneri kesksetest küsimustest. Kesksed teemasid käsitletakse igal kooliaastal kogu põhikooli vältel.

Avatud Kooli neli keskset teemat:

- **Inimeseks olemine** - identiteet, uskumused, väärtused, füüsiline, vaimne ja spirituaalne tervis, suhted, perekonnad, sõbrad, kogukonnad, kultuurid, õigused, kohustused, mis tähendab olla inimene.

Keskne teema sisaldab järgmisi RÕKi läbivaid teemasid: kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus, elukestev õpe ja karjääri planeerimine ning tervis ja ohutus.

- **Aeg ja ruum** - kus me asume ajas, igäühe isiklik ajalugu, kodu, teekonnad, avastused, inimkonna migratsioon, sidemed inimeste ja tsivilisatsioonide vahel, kohalik ja globaalne vaatenurk.

Keskne teema sisaldab järgmisi RÕKi läbivaid teemasid: kultuuriline identiteet, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, väärtused ja kõlblus.

- **Loodus ja tehnoloogia** - loodus ja looduseadused, füüsilise ja bioloogilise maailma seosed inimühiskondadega, teaduslike printsiipide mõistmine, teaduse ja tehnoloogia mõju ühiskonnale ja loodusele.

Keskne teema sisaldab järgmisi RÕKi läbivaid teemasid: keskkond ja jätkusuutlik areng, teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon.

- **Kogukond, ühiskond ja globaalne areng** - kuidas erinevad inimkogukonnad ja organisatsioonid toimivad, mis on nende eesmärgid, kuidas otsuseid tehakse, mis on majandustegevuse mõju inimkonnale ja keskkonnale. Maakeral on piiratud ressursid, millised on meie õigused ja kohustused nende jagamisel teiste inimeste ja elusolenditega, suhted kogukondade sees ja vahel, võrdsed võimalused, rahu ja konfliktide lahendamine.

Keskne teema sisaldab järgmisi RÕKi läbivaid teemasid: kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, keskkond ja jätkusuutlik areng, elukestev õpe ja karjääri planeerimine, väärtused ja kõlblus, teabekeskond, tervis ja ohutus, tehnoloogia ja innovatsioon.

Kesksete teemade õpe realiseerub eelkõige:

- õpikeskkonna korralduses kooli vaimse, sotsiaalse ja füüsilise õpikeskkonna kujunemisel, arvestades kesksete teemade sisu ja eesmärgi;
- projektõppe tundides, kus on lõimitud omavahel loodus- ja sotsiaalsed, matemaatika, keeled ja kirjandus ning võimalusel ka kunsti, tehnoloogiaõpetust, käsitööd/kodundust;
- klassivälises õppetegevuses (kaasates eksperte ja kogukonda), huviringide tegevuses ning osaledes erinevates koolivälistes projektides;
- kolmanda kooliastme praktikumides;
- kolmandas kooliastmes teostatavas loovtöös;
- kesksed teemad on vahendiks võtmepädevuste saavutamisel.

Õppeainete vahelise sidususe saavutamiseks kirjeldatakse ainetevahelist lõimingut ja projektõpet täpsemalt ainekavades.

Kesksete teemade õpe toetab otseselt ka **karjääriõppe toimumist koolis**. Karjääriõppe toimub koolis võtmepädevuste ning kesksete teemade kaudu õpetajate kavandatud õppeprotsessi käigus. Karjääriõppe teemadest lähtudes tuuakse nii aineõppesse kui projektõppesse sobivad teemakäsitlelused, näited ja meetodid, viiakse koos läbi elulähedasi projekte, kutsutakse külalisõpetajaid ja käiakse õppekäikudel. Kolmanda kooliastme praktikumide eesmärk on anda noorele võimalus õppida muuhulgas tundma erinevaid ameteid ning seeläbi teha tulevikus teadlikumaid valikuid enda karjääri planeerimisel. Karjääriinfot edastavad ning õpilasi nõustavad ennekõike KÕP õpetajad ja mentorid, projekti õpetajad, aga sageli ka tugimeeskond.

Karjääriinfo kättesaadavus tagatakse ennekõike:

- ainetundides;
- ürituste kaudu;
- projektõppes, õppekäikudel, külalistundides ja praktikumides;
- arenguveestlustel;
- mentori õppegrupi ja individuaalsetel kohtumistel.

3.3. Loovtöö korraldamise põhimõtted

Loovtöö eesmärk Avatud Koolis on toetada õpilaste õnnelikuks, aktiivseks ja ettevõtlikuks kodanikuks kasvamist. Loovtöö läbimine on seotud Avatud Kooli võtmepädevustega ning arendab õppijate eneseteadlikkust ja ennastjuhtivust. Lisaks panustavad õppijad loovtööga enda kooli, kogukonna ja maailma arengusse, läbi mille laieneb nende silmaring ning kasvab teadlik suhestumine neid ümbritseva maailmaga.

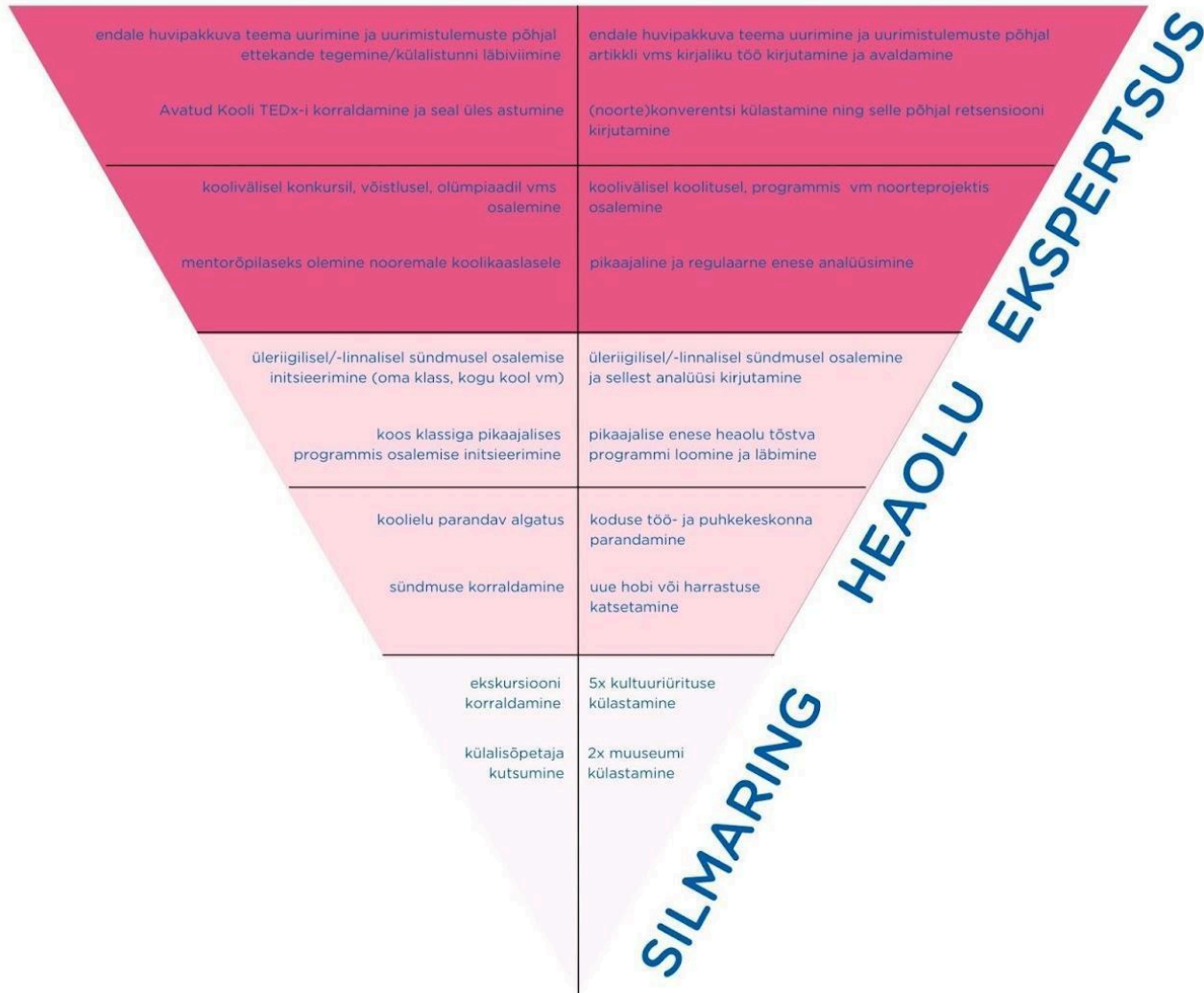
Loovtöö Avatud Koolis koosneb erinevatest tegevustest ja nende dokumenteerimisest ning analüüsimisest. Õppija koostab loovtöö raames õpimapi, kuhu on koondatud kõikide tegevustega seonduv. **Kolme aasta jooksul läbitakse vähemalt viis tegevust** kolmel teemal (*teemad: silmaring, heaolu ja ekspertsus*). Õppijad saavad oma loovtöö koostamist ise planeerida ja juhtida ning neid toetab seejuures nende valitud mentor.

Joonisel 1 on kujutatud Avatud Kooli loovtöö ülesehitus. Loovtöö läbitakse joonisel alt üles: õppija valib igalt tasandilt vähemalt ühe endale huvipakkuva tegevuse. Õppijal on kohustus oma tegevust dokumenteerida ning koostada analüüs.

Iga tegevuse kokkuvõtet tutvustavad õpilased oma mentorile ja õppegrupile. Kõikide tegevuste dokumentatsiooni ja analüüsid köidab õppija vabas vormis valitud viisil õpimappi, mille esitlemine toimub 9. klassis. Õpimappi esitledes valib õppija välja enda jaoks kõige tähenduslikuma tegevuse, mida kuulajatele tutvustada ning esitleb lisaks ka oma eneseanalüüsi, kus võtab kokku loovtöö kogemuse, analüüsib enda edenemist ja arengut ning annab hinnangu oma tööle.

Loovtöid hindab loovtööde komisjon, kuhu kuuluvad kogu lennu mentorid, õppejuht ja koolijuht. Loovtöö hinne kujuneb kolme aasta jooksul tehtud tegevuste tutvustusest õppegrupis, õpimapist ja õpimapi esitlemisest. Loovtööde täpsem hindamine on kirjeldatud Avatud Kooli hindamisjuhendis.

MAAILMALE   ENDALE

Joonis 1. Loovtöö ülesehitus Avatud Koolis.

4. Õpilaste arengu ja õppimise toetamise ning hindamise korraldus

Hindamine on süstemaatiline teabe kogumine õpilase arengu kohta, selle teabe analüüsimine ja tagasiside andmine. Hindamine on aluseks õppe edasisele kavandamisele. Hindamisel kasutatakse mitmesuguseid meetodeid, hindamisvahendeid ja –viise. Hindamine on õpetamise ja õppimise lahutamatu osa.

Hindamise eesmärgid on:

- toetada õppija arengut;
- anda tagasisidet õppija õppeedukuse kohta;
- innustada ja suunata õppijat sihikindlalt õppima;
- suunata enesehinnangu kujunemist; suunata ja toetada õppijat edasise haridustee valikul;
- suunata õpetaja tegevust õpilase õppimise ja individuaalse arengu toetamisel;
- toetada kujundava hindamise ja enesehindamise põhimõtteid kasutades võtmepädevust „tasakaalus isiksus“ (sh RÕKis välja toodud enesemääratluspädevust);
- anda alus õpilase järgmisse klassi üleviimiseks ning kooli lõpetamise otsuse tegemiseks.

Avatud Koolis rakendatakse **kujundava hindamise põhimõtteid**. Kujundav hindamine on õppe kestel toimuv suulises või kirjalikus vormis hindamine, mille käigus õpetaja või õpilane analüüsib õpilase teadmisi, oskusi, hoiakuid, väärtushinnanguid ja käitumist. Kujundava hindamise abil saab õppija tagasisidet oma arengu, seniste tulemuste ja vajakajäämiste ning võtmepädevuste arengu kohta. Õpitulemuste kohta tagasiside andmiseks kasutatakse alates 6. klassi algusest lisaks kujundavale hindamisele ka **protsenthindamist** (0-100%); alla 50% tulemus kuulub uuesti õppimisele ja hindamisele. Protsenthindamine võimaldab õppijat

hinnata läbipaistvalt ja paindlikult, vähendades võimalikult palju hindamise negatiivseid psühhosotsiaalseid mõjureid.

Protsenthindamine teiseb riiklikusse viie palli süsteemi järgmiselt:

- 90–100% on võrdne hindegaga „5”;
- 75–89% on võrdne hindegaga „4”;
- 50–74% on võrdne hindegaga „3”;
- 20–49% on võrdne hindegaga „2”;
- 0–19% on võrdne hindegaga „1”.

Õpetaja ülesanne on innustada ja suunata õpilast edasisel õppimisel ning kavandada koostöös õpilastega nii iga perioodi alguses kui ka perioodi kestel jooksvalt edasise õppimise eesmärgid ja teed. Kujundav hindamine keskendub eelkõige õpilase arengu võrdlemisele tema varasemate saavutustega. Tagasiside kirjeldab õigel ajal ja võimalikult täpselt õpilase tugevaid külgi ja vajakajäämisi ning sisaldab ettepanekuid edaspidisteks tegevusteks, mis toetavad õpilase arengut. Üks kujundava hindamise liik – enesehindamine – toimub pidevalt õppeprotsessi käigus vaba vestluse vormis ning kokkulepitud vormis kirjaliku eneseanalüüsina. III kooliastmes on enesehindamine selge osa poolaasta õpitulemuste hindamisest ning käib koos õpetajapoolse peegelduse ja tagasisidega.

Iga projekti ja praktikumi lõpus saab õpilane projekti/praktikumi raporti, mis koosneb projekt õpitulemuste maatriksist ja õpetaja sõnalisest arengukirjeldusest. Et näha eesti, vene ja inglise keele ning akadeemiliste oskuste taset, tehakse igal perioodil kokkuvõtvaid töid. Õpilased saavad kaks korda aastas tunnistuse, mis koosneb poolaasta õpitulemuste maatriksist, õpetaja koostatud sõnalisest arengukirjeldusest ja õpilase eneseanalüüsist. Alates 6. klassist on tunnistusel ka kokkuvõtvad hinded.

Täpsem kirjeldus tagasiside andmise süsteemist, hinnangute vaidlustamisest, õpilase järgmisesse klassi üleviimisest ja põhikooli lõpetamisest on täpsemalt kirjas **Avatud Kooli hindamisjuhendis**.

5. Tuge vajavate õpilaste õppekorralduse põhimõtted, tugiteenuste rakendamise kord

Tuge vajav õpilane on õpilane, kelle eriline andekus, õpiraskused, terviserike, puue, käitumis- ja tundeeluhäired, pikemaajaline õppes eemal viibimine või õppekeele ebapiisav valdamine toob kaasa vajaduse teha muudatusi või kohandusi õppe sisus, õppeprotsessis, õpikeskkonnas (õppevahendid, õpperuumid, suhtluskeel, tugipersonal, spetsiaalse ettevalmistusega pedagoogid ja muu selline) või taotletavates õpitulemustes. Nende muudatuste tegemisse kaasatakse õpilase vanemad. Tuge vajava õpilase õppe korraldamisel lähtutakse kaasava õppe põhimõtetest, mille kohaselt üldjuhul õpib tuge vajav õpilane tavaklassis. Vajadusel avatakse eriklass neile õpilastele, kellel siiski koos teistega õppimine raskusi valmistab.

Avatud Koolis peame väga oluliseks iga õpilase võimetekohast arengut. Avatud Koolis märgatakse iga lapse individuaalseid vajadusi ja kaardistatakse vajalikud koostöövõimalused tugisüsteemi spetsialistide, klassijuhataja ja/või teiste õpetajatega. Valitakse sobivad õppemeetodid ning vajadusel korraldatakse diferentseeritud õpet. Tuge vajavate õpilaste paremaks kaasamiseks on I kooliastmes ja osaliselt ka II kooliastmes klassis lisaks õpetajale ka abiõpetaja. Mõnes aines või õppetegevuses edasijõudnumaid õpilasi kaasatakse õppeprotsessis teiste õpilaste juhendamisse ja neile luuakse võimalused oma annete paremaks arendamiseks. Õpilase nõustamise ja õpiabi osutamise eesmärgil toimuvad vajadusel koolis õpilaste arenguestlused, ainealased konsultatsioonid, õpiabi rühmad, pikapäevarühmad.

Kõikide õpilaste arengu jälgimisel, toetamisel ja individuaalsete vajaduste märkamisel on suur roll haridusliku erivajadusega õpilase õppe koordineerijal ehk HEVKOI. Avatud Koolis osaleb HEVKO aktiivselt õppeprotsessis koos õpetajatega. Oluline osa HEVKO tööst on

Õpilaste jälgimine klassiruumis, õppe- või käitumisraskuste võimalikult varajane märkamine. Varajane märkamine ja asjakohane sekkumine ennetavad erivajaduse süvenemist ja teiste raskuste lisandumist. HEVKO tutvub aasta jooksul väiksemates rühmades kõikide õpilastega. HEVKO teeb tihedat koostööd õpetajatega, nõustab ning toetab neid.

Õppeaasta alguses planeeritakse ära tugiteenuste pakkumine (sh õpiabi, tugispetsialistide regulaarne teenus, eriklasside moodustamine) ning see toimub pere ja kooli koostöös.

Tugimeeskonda kuuluvad ka psühholoogid, sotsiaalpedagoog ja eripedagoogid. Teenused on õppijatele tagatud nende emakeeles. Logopeedi teenuse tagamiseks on sõlmitud koostöölepingud kooliväliste spetsialistidega.

Kool saab pakkuda tuge vajavate õpilaste abistamiseks kolme liiki tuge:

Üldine tugi:

- eripärast lähtuvalt individuaalne juhendamine ja sobiv õppevara, võimaldades õpilasel kogeda eduelamust ja säilitada õpimotivatsioon;
- diferentseeritud õpetamine (nt erineva raskusastmega ülesanded, lisavahendi kasutamise võimalus õpilasele, rohkem aega teadmiste ja oskuste omandamiseks jm);
- abiõpetaja on toeks tuge vajavatele õpilastele;
- õpiabitunnid individuaalselt või rühmas (tunni eesmärk on pakkuda õpilasele regulaarset organiseeritud tegevust mingis konkreetses õppeaines väljaspool õppetunde);
- tugispetsialisti teenus koostöös tugimeeskonnaga, sh psühholoogiline, sotsiaalpedagoogiline, eripedagoogiline ja logopeediline;

- konsultatsiooni- ja järeleaitamistunnid, mille eesmärk on pakkuda õpilasele täiendavat abi või toetada õpilast, kellel on tekkinud ajutisi raskusi õpitulemuste saavutamisel (nt pikem puudumine haiguse tõttu või kodustel põhjustel). Tunde viib läbi õpilase õpetaja;
- individuaalse õppekava rakendamine;
- individuaalse käitumise tugikava rakendamine (õpilase jaoks koostatud kirjalik kokkulepe, mis loob talle tingimused käitumuslike probleemide ületamiseks ja sotsiaalsete oskuste arendamiseks);
- õppetöö toimub erinevates õppijat toetavates õpperühmades.

Kui kooli tagatud üldine tugi ei anna õpilase arenguks soovitud tulemusi, siis võib rakendada koolivälise nõustamismeeskonna soovitusel tõhustatud tuge või erituge.

Tõhustatud tuge rakendatakse õpilasele, kes oma püsiva õpiraskuse, psüühika- ja käitumishäire või muu tervises seisundi või puude tõttu vajab vähemalt üht järgmistest teenustest:

- pidevat tugispetsialistide teenust ja individuaalset õppekava ühes, mitmes või kõikides ainetes;
- pidevat tugispetsialistide teenust ja osaajaga õpet individuaalselt või rühmas;
- pidevat tugispetsialistide teenust ja individuaalset tuge klassis toimuva õppetöö ajal;
- õpet eriklassis.

Erituge rakendatakse õpilasele, kes tulenevalt tema raskest ja püsivast psüühikahäirest, intellekti- või meelepuudest või liitpuudest vajab:

- puudespetsiifilist õppekorraldust, -keskkonda, -metoodikat, -vahendeid ning õppes osalemiseks pidevat tugispetsialistide teenust lõimituna sotsiaal- või tervishoiuteenustega või mõlemaga;
- osaajaga õpet individuaalselt või rühmas või pidevat individuaalset tuge klassis või õpet eriklassis.

6. Õpilaste ja lastevanemate teavitamise ning nõustamise korraldus

Avatud Kool peab väga oluliseks tihedat koostööd lastevanematega. Lastevanemaid teavitatakse koolitöö korraldusest ja hindamis põhimõtetest iga kooliaasta algul. Õpilane ja lapsevanem saavad tagasisidet õpilase arengu ja koolis toimetuleku kohta vestlustes kontaktõpetajaga (vajadusel ka teiste õpetajatega), toimuvate arenguestluste ning Stuudiumi vahendusel. Õppe- ja kasvatustegevuse korralduse kohta saab teavet Stuudiumi vahendusel, kooli kodulehelt, klassitundides ning lastevanemate koosolekutelt. Lastevanemate teadlikkuse tõstmiseks toimuvad regulaarsed Avatud Kooli vanematekooli seminarid ja koolitused. Vajadusel leitakse võimalused erivajadusega õpilase vanemate nõustamiseks.

Peamisteks koostöövormideks peredega on:

- üldkoosolekud;
- klassikoosolekud;
- õpetaja ja lapsevanema vaheline vahetu igapäevane suhtlemine;
- suhtlus Stuudiumi kaudu või e-kirja teel;
- perevestlused ja arenguestlused;
- osalemine kooli sündmustel;
- osalemine Avatud Kooli vanematekooli seminaridel ja koolitustel;

- osalemine kooli nõukogu töös;
- osalemine kooli hoolekogu töös;
- osalemine õppeprotsessis (nt avatud tunnid, külalistunnid, projektide juhendamine).

Lapsevanemad on alati oodatud soovi korral tunde vaatama ja külalistunde andma, leppides eelnevalt õpetajaga kokku tunnivaatluse aja/külalistunni aja ja eesmärgid.

7. Õpetajate koostöö ja töö planeerimise põhimõtted

Avatud Kooli toimimise üks aluseid on õpetajate vaheline tihe koostöö. Õppetööd planeeritakse ja tööplaane koostatakse sama klassi õpetajate poolt koostöös.

Õpetaja töökava on dokument, mille alusel planeeritakse igale klassile teemade käsitlemist nädalase täpsusega, ainetevahelist lõimingut ning hindamist. Töökava koostamise aluseks on vastava valdkonna ainekavad. Õpetaja töökavas täpsustatakse kooli õppekava üldosas ja ainekavas esitatut, arvestades konkreetseid õpilasi, kasutatavat õppekirjandust ja –materjale, õpitavaid teemasid ja õppesisu. Õpetajad teevad aasta töökava ühiselt enne õppeaasta algust. Tööplaanid vaadatakse üle ja kohandatakse regulaarselt igal nädalal ja põhjalikumalt enne iga uut perioodi, et tagada paindlik ja õpilaste vajadustest lähtuv tegevusplaan.

Õpetajad teevad igapäevaselt tihedat koostööd omavahel ja juhtkonnaga.

- Klassi ühelt õpetajal teisele üle andes jagavad õpetajad üksteisega igapäevaselt vajalikku õppetöö ja õpilastega seotud informatsiooni.
- Kord nädalas toimuvad ühe klassi õpetajate koostöökoosolekud, kus vaadatakse üle nädala tegevusplaani ning arutatakse parajasti olulisi teemasid.
- Kord nädalas on Avatud Kooli meeskonnaaeg, mil toimuvad koolitused või töökoosolekud, kus arutatakse õppetööga seotud küsimusi ning planeeritakse tulevasi sündmusi.
- Juhtkonnaliikmed toetavad õpetajaid tunnivaatluste, tagasisidevestluste ning üks-ühele kohtumistega.

8. Kooli õppekava uuendamise ja täiendamise kord

Avatud Kooli **õppekava** on **elav dokument**, mida vaadatakse iga-aastaselt üle ning arendatakse vastavalt vajadusele edasi, võttes aluseks RÕKi, rahvusvahelised haridusuuringud ja õppekavad, kooli arengukava, kooli kogemuse ja ressursid, kooli kolme osapoole – õpilaste, õpetajate ja vanemate – vahelised kokkulepped.

Õppekava koostamisel ja arendamisel osalevad kõik õpetajad. Lisaks kaasame valdkonna eksperte. Kooli juhtkond koostöös õpetajatega jälgib ainekavade sobivust ning vajadusel algatab nende uuendamise või täiendamise. Muudatused kooli õppekavas kinnitab koolipidaja ning enne kinnitamist esitatakse õppekava arvamuse avaldamiseks kooli hoolekogule ja õppenõukogule.

Kooli õppekava uuendamisel ja täiendamisel lähtume järgmistest **põhimõtetest**:

- **Peegeldab reaalsust.** Õppekava peegeldab reaalsust, reaalselt maailma. Suured ideed on seostatud last ümbritseva maailmaga.
- **Inspireeriv.** Õppesisu on inspireeriv, huvitav, eluline.
- **Keskendub olulisele.** Õppekava loomisel keskendume olulisele, kesksetele ideedele.
- **Pedagoogiliselt loogiline ja tõenduspõhine.** Lähtume nii lapse kognitiivsest, emotsionaalsest, sotsiaalsest ja füüsilisest arengust kui ka aine(valdkonna) omandamise loogikast.
- **Teostatav.** Õppekava on teostatav ehk selge, arusaadav, praktiline. Teame, kuidas ideid rakendada ja mille põhjal tulemust hindame. Õppekava on kirjeldav ja mõju on nähtav.
- **Elav.** Õppekava on elav, täiendatav, uuenev. Õpilased ja õpetajad teevad valikuid koos.
- **Igapäevase töö aluseks.** Õppekava on Avatud Kooli õpetajate töödokument. Selles on kõiki tööosaid põhjalikult kirjeldatud ning ülesehitus toetab õppekava töödokumendina kasutamist.

LISA 1. Avatud Kooli digipädevuse mudel

Tabelis on toodud Avatud Kooli läbivate digipädevuste ülevaade. Õppeaasta alguses lepivad õpetajad kokku, millises aines/projektis nad õpitulemusi käsitlevad. Läbivaid digipädevusi ainekavadesse ei jaotata. Detailsemad juhised lisatakse kooli „Digijuhendisse“.

Avatud Koolis on läbivaid digipädevusi neli ja need koonduvad märksõnade alla: uurimine, suhtlemine, looming, turvalisus. Need on tuletatud Avatud Kooli ainekavadest ja HITSA õpilaste digipädevusmudelitest.

I kooliaste				
LÄBIV DIGI-PÄDEVUS	ÕPPESISU	Õpitulemused 1. kl	Õpitulemused 2. kl	Õpitulemused 3. kl
Uurimine	Teabe otsimine ja sirvimine	Oskab õpetaja juhendamisel märksõna järgi infot otsida.	Oskab märksõna järgi infot otsida ja sobivat digitaalset sisu valida. Oskab kasutada lihtsamat seletavat digisõnaraamatut õpetaja abiga.	Suudab iseseisvalt uurida ja leida digitaalseid materjale etteantud teemal.
	Teabe hindamine	Oskab kogutud teavet korrastada: juhendamise abil vaatlusinfo tabelisse kanda ja selle vormistada	Oskab kogutud teavet korrastada: vaatlusinfo tabelisse kanda, seda etteantud tunnuste alusel rühmitada. Oskab juhendamise abi eristada olulist teavet	Oskab kogutud teavet korrastada ja kriitiliselt hinnata: oskab vaatlusinfo tabelisse kanda, seda etteantud tunnuste alusel rühmitada, moodustada järjestatud loendeid.
	Teabe salvestamine ja taasesitamine	Oskab juhendamisel salvestada faili kooli infosüsteemis kokkulepitud kohta.	Oskab juhendamisel salvestada faili kooli infosüsteemis kokkulepitud kohta.	Oskab salvestada faili kooli infosüsteemis kokkulepitud kohta. GoogleDrive, kausta loomine, ümbernimetamine, jagamine, üles laadimine, kustutamine
	Autorile viitamine	Oskab juhendamisel leida digitaalse materjali allikalingi ja sellele oma töös viidata.	Oskab juhendamisel eristada autoriõigusega kaitstud sisu ja allikale viidata.	Oskab eristada autoriõigusega kaitstud eritüübilist sisu (sh pilt, video, animatsioon) ja autorile viidata. Juhendamisel lisada sobiva litsentsi (Copywrite, Creative Commons).
UURIMINE (vahendid ja keskkonnad)		Google Search, Google Sheets, Google Drive (kooli kaust).	Google Search, Google Sheets, Google Drive (kooli kaust) Seletav sõnaraamat veebis	Google Search, Google Sheets, Google Drive (kooli kaust) Seletav sõnaraamat veebis. Autoriõiguste litsentsid: Copywrite, Creative Commons.
Lisaks				

LÄBIV DIGI-PÄDEVUS	ÕPPESISU	Õpitulemused 1. kl	Õpitulemused 2. kl	Õpitulemused 3. kl
Suhtlemine	Suhtlemine digivahenditega	Juhendamise abil koostab e-kirja.	Oskab koostada teate, e-kirja. Juhendamisel postitab ja kommenteerib blogi (Wordpress).	Koostab teate, e-kirja ja juhendamise abil loob grupi listi, lisab faile, teab mahu piiranguid. Postitab ja kommenteerib blogi (Wordpress). Juhendamise abil kasutab Studium'i
	Teabe asukohta ja sisu jagamine – õpilane jagab teistega leitud teabe asukohta ja sisu ning järgib intellektuaalse omandi kaitse häid tavasid.	Jagab juhendamisel teistega digitaalseid materjale.	Jagab teistega digitaalseid materjale.	Jagab teistega digitaalseid materjale.
	Koostöö digitehnoloogia toel – õpilane kasutab digivahendeid meeskonnatöök ja ressurside, digitaalsete materjalide ja teadmiste koosloomeks.	Juhendamisel lisab lihtsamat sisu ühiskasutatavasse failidesse (Google Docs ja Slides) ja lisada kommentaare	Lisab sisu ühiskasutatavasse failidesse (Google Docs ja Slides) ja lisada kommentaare. Juhendamisel määrab failile piirangud ja jagab faili linki.	Lisab sisu ühiskasutatavasse failidesse (Google Docs ja Slides) ja lisada kommentaare. Haldab faili õiguste piirangud ja loob teemakohaseid kaustu.
	Netikett – õpilane praktiseerib digisuhtluses käitumisnorme ja häid tavasid	Rakendab kooli Netiketi reegleid (<i>eraldi juhised</i>)	Rakendab kooli Netiketi reegleid (<i>eraldi juhised</i>)	Rakendab kooli Netiketi reegleid (<i>eraldi juhised</i>)
	Digitaalse identiteedi haldamine – õpilane kujundab ja haldab oma digitaalset identiteeti ning jälgib oma digitaalset jalajälge.	Loob juhendamisel kasutajakonto.	Kasutajakonto loomisel oskab juhendamisel valida sobiva digitaalse identiteedi.	Kasutajakonto loomisel valib sobiva digitaalse identiteedi.
SUHTLEMINE (vahendid ja keskkonnad)	e-kiri (kooli kontoga), Jagatud dokumendid Google Drive'is (Docs, Sheets, Slides, Forms) Nutiseade (kooli)	e-kiri (kooli kontoga), Jagatud dokumendid Google Drive'is (Docs, Sheets, Slides, Forms), blogi Wordpressis, Nutiseade (kooli)	e-kiri (kooli kontoga), Jagatud dokumendid Google Drive'is (Docs, Sheets, Slides, Forms), blogi Wordpressis, Nutiseade (kooli)	
Lisaks				

LÄBIV DIGI-PÄDEVUS	ÕPPESISU	Õpitulemused 1. kl	Õpitulemused 2. kl	Õpitulemused 3. kl
Looming	Digitaalne sisuloome – õpilane loob ise, muudab ja arendab eri formaatides enda ning teiste loodud digitaalset sisu.	Oskab juhendamisel koostada digitaalselt loovtööd: lisada teksti, pilti. Loob digitaalselt joonistuse (pintsl, kustutuskummi ja värvipoti vahendid, digitaalne värvimine)	Oskab juhendamisel koostada digitaalselt loovtööd: lisada ja töödelda teksti, lisada pilti, videot, koostada lihtsamat animatsiooni. Oskab nutiseadmega pilti teha ja kasutada lihtsamaid pilditöötuse võtteid.	Oskab juhendamisel koostada digitaalselt loovtööd: lisada ja töödelda teksti, pilti, videot, koostada lihtsamat animatsiooni. Oskab nutiseadmega pildi lihtsamat töötlust teha ja filmida.
	Uue teadmise loomine – õpilane muudab ja lõimib olemasolevat digitaalset materjali, et luua uut teadmist.		Oskab juhendamisel teha enda ja teiste loodud digitaalsetes materjalides (nt tekstidokument, esitlus) vajaduse korral muudatusi.	Oskab teha enda ja teiste loodud digitaalsetes materjalides (nt tekstidokument, esitlus) vajaduse korral muudatusi.
	Autoriõigus ja litsentsid – õpilane järgib digitaalses sisuloomes ning teiste loodud sisu kasutades intellektuaalomandi põhimõtteid.	Oskab juhendamise abil leida digitaalse sisu autori. On teadlik, et kõik pildid, videod jms digitaalne sisu Internetis ei ole vabalt kasutatav.	Oskab juhendamise abil leida digitaalse sisu autori. On teadlik, et kõik pildid, videod jms digitaalne sisu Internetis ei ole vabalt kasutatav. Juhendamisel oskab autorilt luba küsida.	On teadlik, et kõik pildid, videod jms digitaalne sisu Internetis ei ole alati vabalt kasutatav. Juhendamisel oskab autorilt luba küsida.
	Esitlus - oma sõnumi edastamine digivahenditega	Juhendamise abil koostab Google Slides esitluse kasutades lihtsamat tekstitöötlust (värv, suurus jms).	Juhendamise abil koostab Google Slides esitluse kasutades tekstitöötlust ja pildimaterjali. Juhendamisel koostab visuaalse loo (LEGO Story Visualizer).	Koostab Google Slides esitluse kasutades tekstitöötlust ja pildimaterjali, juhendamise abil lisab ja töötleb pilti ja lisab video.
	Programmeerimine (ja robotika) – õpilane koostab programmeerimiskeelega lihtsamaid programme.	Oskab seostada mudeleid reaalse maailmaga; valdab õpitud robotika sõnavara; oskab selgitada roboti loogikat ja keskkonna tajumist; loob funktsionaalse andureid kasutava ja liigutava mudeli. LEGO WeDo (põhi- ja lisamudelite ehitamine, programmeerimise algõpe)	Valdab õpitud robotika sõnavara; oskab selgitada roboti loogikat ja keskkonna tajumist; kohaldab standardroboti ja programmide missioonimati läbilahendamiseks. LEGO EV3 põhiandurite ja programmeerimise algõpe	On töötanud läbi roboti disaini paketi; valdab mehhatroonika algsõnavara; oskab selgitada roboti loogika ja keskkonna tajumist; disainib, ehitab ja programmeerib liikuva ja keskkonnale reageeriva roboti. LEGO EV3 kõikide andurite ja programmeerimise algõpe.
LOOMING (vahendid ja keskkonnad)	Google Drive'is (Docs, Slides) Proge- robo: LEGO WeDo	Google Drive'is (Docs, Slides), Wordpress Blogi LEGO EV3	Google Drive'is (Docs, Slides), Wordpress Blogi LEGO EV3	
Lisaks	Joonistamine: Drawing for Children for Windows, Proge- robo: Bee-bot	Joonistamine: Drawing for Children for Windows, jutustuse loomine ja animeerimine: LEGO Story Visualizer, Scratch; Proge- robo: Ozobot	jutustuse loomine ja animeerimine: LEGO Story Visualizer, Scratch; Pilditöötlusprogramm Paint.net, Esitlus: Emaze, Powtoon Proge- robo: Ozobot, Scratch, MakeyMakey, Pildistamine nutiseadmega	

LÄBIV DIGI-PÄDEVUS	ÕPPESISU	Õpitulemused 1. kl	Õpitulemused 2. kl	Õpitulemused 3. kl
Turvalisus	Seadmete kaitsmine – õpilane rakendab ohutus- ja turvameetmeid, et vältida füüsilisi ning virtuaalseid riske.	Kasutab digivahendeid heaperemehelikult. Juhendamisel oskab vältida kasutamise seonduvaid riske. Küsib abi.	Kasutab digivahendeid heaperemehelikult. Juhendamisel oskab vältida kasutamise seonduvaid riske. Küsib abi.	Kasutab digivahendeid heaperemehelikult. Juhendamisel oskab vältida kasutamise seonduvaid riske. Küsib abi ja teavitab kahtlastest juhtumitest.
	Isikuandmete kaitsmine – õpilane arvestab digitegevustes teiste inimeste privaatsust ja ühiseid kasutustingimusi ning kaitseb oma isikuandmeid ja ennast veebipettuste, ohtude ning küberkiasamise eest.	Oskab näiteid tuua, milliseid andmeid ei tohi enda ja teiste kohta avalikus keskkonnas avaldada.	Oskab põhjendada, milliseid andmeid ei tohi enda ja teiste kohta avalikus keskkonnas avaldada. Oskab juhendamisel luua kontole sobiva kasutajanime ja turvalise parooli.	Oskab põhjendada, milliseid andmeid ei tohi enda ja teiste kohta avalikus keskkonnas avaldada. Oskab luua kontole sobiva kasutajanime ja turvalise parooli.
	Tervise kaitsmine – õpilane väldib digitehnoloogia ja digitaalse teabe kasutamisest tulenevaid terviseriske.	Oskab valida õige istumisasendi, ja teab seadme kasutamise eakohaseid piiranguid.	Oskab valida õige istumisasendi, ja teab seadme kasutamise eakohaseid piiranguid. Juhendamisel kohandab seadme nägemist säästvalt ja valguse järgi	Oskab valida õige istumisasendi, ja teab seadme kasutamise eakohaseid piiranguid. Kohandab seadme nägemist säästvalt ja valguse järgi
	Tehniliste probleemide lahendamine – õpilane teeb veaotsinguga kindlaks tehnilised probleemid ning leiab võimalikud lahendused (veaotsingust kuni komplekssemate probleemideni).	Tuvastab ja lahendab juhendamisel lihtsamaid probleeme, mis tekivad, kui digivahendid, programmid või rakendused ei tööta.	Tuvastab ja lahendab juhendamisel lihtsamaid probleeme, mis tekivad, kui digivahendid, programmid või rakendused ei tööta.	Tuvastab ja lahendab iseseisvalt või juhendi järgi lihtsamaid probleeme, mis tekivad, kui digivahendid, programmid või rakendused ei tööta.
TURVALISUS (vahendid ja keskkonnad)				
Lisaks		https://laps.targaltinternetis.ee	https://laps.targaltinternetis.ee	https://laps.targaltinternetis.ee

II kooliaste

LÄBIV DIGI-PÄDEVUS	ÕPPESISU	Õpitulemused 4. kl	Õpitulemused 5. kl	Õpitulemused 6. kl
Uurimine	Teabe otsimine ja sirvimine	Oskab leida erinevatest teabeallikatest vajalikku teavet, rakendades erinevaid teabeotsingumeetodeid: märksõnaotsing, järjestamine, filtreerimine, sildipilv.	Oskab leida erinevatest teabeallikatest vajalikku teavet, rakendades erinevaid teabeotsingumeetodeid: märksõnaotsing, järjestamine, filtreerimine, sildipilv.	Oskab leida erinevatest teabeallikatest vajalikku teavet, rakendades erinevaid teabeotsingumeetodeid: märksõnaotsing, järjestamine, filtreerimine, sildipilv.
	Teabe hindamine	Oskab internetist leitud erinevas formaadis digitaalset materjali (tekst, pilt, video) kopeerida tekstifaili või esitluse ning töötleb seda õpetaja juhendamisel.	Oskab internetist leitud erinevas formaadis digitaalset materjali kopeerida tekstifaili või esitluse ning töötleb seda kohaselt. Mõistab teabe kriitilise hindamise vajalikkust, hindab teabeallikate objektiivsust ning leiab vajaduse korral sama teema kohta alternatiivset vaatenurka esindavaid allikaid. Teeb vahet faktil ja arvamusel.	Oskab erinevas formaadis digitaalset materjali kasutada tekstifailis või esitluses ning töötleb seda etteantud nõuete kohaselt. Mõistab teabe kriitilise hindamise vajalikkust, hindab teabeallikate objektiivsust ning leiab vajaduse korral sama teema kohta alternatiivset vaatenurka esindavaid allikaid. Teeb vahet faktil ja arvamusel.
	Teabe salvestamine ja taasesitamine	Oskab juhendamisel teabeallikatest leitud digitaalset materjali korrektselt viidata. Salvestab tehtud tööd kokkulepitud formaadis, ettenähtud kohta, leiab ja avab salvestatud faili uuesti, salvestab selle teise nime all, kopeerib faile ühest kohast teise ning võrdleb faili suurust vaba ruumiga andmekandjal. Kasutab operatsioonisüsteemi graafilist kasutajaliidest (muudab akende suurust, töötab mitmes aknas, muudab vaateid, sordib faile, otsib vajalikku).	Oskab teabeallikatest leitud digitaalset materjali korrektselt viidata. Salvestab tehtud tööd kokkulepitud formaadis, ettenähtud kohta (sh veebikeskkonda), leiab ja avab salvestatud faili uuesti, salvestab selle teise nime all, kopeerib faile ühest kohast teise ning võrdleb faili suurust vaba ruumiga andmekandjal. Kasutab operatsioonisüsteemi graafilist kasutajaliidest (muudab akende suurust, töötab mitmes aknas, muudab vaateid, sordib faile, otsib vajalikku).	Oskab juhendamisel teabeallikatest leitud digitaalset materjali korrektselt viidata, hoidub plagiadist. Salvestab tehtud tööd kokkulepitud formaadis, ettenähtud kohta (sh veebikeskkonda), leiab ja avab salvestatud faili uuesti, salvestab selle teise nime all, kopeerib faile ühest kohast teise ning võrdleb faili suurust vaba ruumiga andmekandjal. Kasutab vilunult operatsioonisüsteemi graafilist kasutajaliidest (muudab akende suurust, töötab mitmes aknas, muudab vaateid, sordib faile, otsib vajalikku).
	Autorile viitamine	Oskab juhendamise abil valida autoriõiguse ja intellektuaalomandi kaitse tavadest lähtuvalt sobivat sisu (Copywrite, Creative Commons), autorile viidata ja muudatuste tegemiseks vajadusel autorilt luba küsida.	Oskab valida autoriõiguse ja intellektuaalomandi kaitse tavadest lähtuvalt sobivat sisu (Copywrite, Creative Commons), autorile viidata ja vajadusel luba küsida.	Oskab valida autoriõiguse ja intellektuaalomandi kaitse tavadest lähtuvalt sobivat sisu (Copywrite, Creative Commons), autorile viidata ja vajadusel luba küsida.
UURIMINE (vahendid ja keskkonnad)		Google Search, Google Sheets, Google Docs, Google Drive (kooli kaust) Seletav sõnaraamat veebis. Autoriõiguste litsentsid: Copywrite, Creative Commons.	Google Search, Google Sheets, Google Drive (kooli kaust). Autoriõiguste litsentsid: Copywrite, Creative Commons.	Google Search, Google Sheets, Google Drive (kooli kaust). Autoriõiguste litsentsid: Copywrite, Creative Commons.
Lisaks				

LÄBIV DIGI-PÄDEVUS	ÕPPESISU	Õpitulemused 4. kl	Õpitulemused 5. kl	Õpitulemused 6. kl
Suhtlemine	Suhtlemine digivahenditega	Kasutab Stuudiumi igapäevaselt. Postitab erinevat sisu ja kommenteerib blogi (Wordpress).	Kasutab Stuudiumi igapäevaselt. Postitab erinevat sisu ja kommenteerib blogi (Wordpress) lähtudes kokkulepitud kriteeriumitest.	Kasutab Stuudiumi igapäevaselt. Postitab erinevat sisu ja kommenteerib blogi (Wordpress) lähtudes kokkulepitud kriteeriumitest.
	Teabe asukohta ja sisu jagamine – õpilane jagab teistega leitud teabe asukohta ja sisu ning järgib intellektuaalse omandi kaitse häid tavasid.	Jagab juhendamisel veebikeskkondades erinevat teavet. Järgib veebilehele kommentaare lisades, veebifoorumi ja postiloendi vahendusel toimivas arutelus osaledes nii tunnustatud suhtlusnorme kui ka selle keskkonna nõudeid.	Jagab veebikeskkondades erinevat teavet. Järgib veebilehele kommentaare lisades, veebifoorumi ja postiloendi vahendusel toimivas arutelus osaledes nii tunnustatud suhtlusnorme kui ka selle keskkonna nõudeid.	Jagab veebikeskkondades erinevat teavet. Järgib veebilehele kommentaare lisades, veebifoorumi ja postiloendi vahendusel toimivas arutelus osaledes nii tunnustatud suhtlusnorme kui ka selle keskkonna nõudeid.
	Kodanikuaktiivsus veebis – õpilane on kaasatud ning kaasab teisi ühiskonnaelu tegevustesse, kasutades IKT vahendeid ja võimalusi.	Õpilane kasutab eesmärgipäraselt kooli õppeinfosüsteemi Studium ja e-õppekeskkonda Google Drive'is	Õpilane kasutab eesmärgipäraselt kooli õppeinfosüsteemi Studium ja e-õppekeskkonda Google Drive'is Loob küsitluse (N: Google Forms)	Õpilane kasutab eesmärgipäraselt kooli õppeinfosüsteemi Studium ja e-õppekeskkonda Google Drive'is Loob juhendamisel sündmuse registreerimise vormi (Google Forms, Typeform) ja teavitab andmete kogumise eesmärgist. Kaasab digivahendite abil esitluse kuulajaskonda (Mentimeter).
	Koostöö digitehnoloogia toel – õpilane kasutab digivahendeid meeskonnatöök, ressursside, digitaalsete materjalide ja teadmiste koosloomeks.	Teeb teistega kaugtöö vormis koostööd, rakendades mõne projekti üleselt meeskonnatöök ettenähtud digivahendeid ja veebikeskkondi (N: Google Drive, Wordpressi blogi)	Teeb teistega kaugtöö vormis koostööd, rakendades mõne projekti üleselt meeskonnatöök ettenähtud digivahendeid ja veebikeskkondi (N: Google Drive, Wordpressi blogi)	Teeb teistega kaugtöö vormis koostööd, rakendades mõne projekti üleselt meeskonnatöök ettenähtud digivahendeid ja veebikeskkondi (N: Google Drive, Wordpressi blogi)
	Netikett – õpilane praktiseerib digisuhtluses käitumisharjumusi ja häid tavasid	Rakendab kooli Netiketi reegleid (<i>eraldi juhised</i>)	Rakendab kooli Netiketi reegleid (<i>eraldi juhised</i>)	Rakendab kooli Netiketi reegleid (<i>eraldi juhised</i>)
	Digitaalse identiteedi haldamine – õpilane kujundab ja haldab oma digitaalset identiteeti ning jälgib oma digitaalset jalajälge.	Juhendamisel kujundab, haldab ja kaitseb (arvestab tagajärgi) oma digitaalset identiteeti ning digitaalset jalajälge; sh kasutades mitmeastmelist või -faktorilist isikutuvastust ja paroolitaastemeetodeid.	Kujundab, haldab ja kaitseb (arvestab tagajärgi) oma digitaalset identiteeti ning digitaalset jalajälge; selgitab oma sotsiaalmeedia vms konto privaatsusseadete häälestamise vajadust. Ei kasuta teiste inimeste identiteeti.	Kujundab, haldab ja kaitseb (arvestab tagajärgi) oma digitaalset identiteeti ning digitaalset jalajälge; selgitab oma sotsiaalmeedia vms konto privaatsusseadete häälestamise vajadust. Ei kasuta teiste inimeste identiteeti.
SUHTLEMINE (vahendid ja keskkonnad)	Studium, e-kiri (kooli kontoga), Jagatud dokumendid Google Drive'is (Docs, Sheets, Slides, Forms), blogi Wordpressis, YouTube, kooli nutiseade või VOSK	Studium, e-kiri (kooli kontoga), Jagatud dokumendid Google Drive'is (Docs, Sheets, Slides, Forms), blogi Wordpressis, YouTube, kooli nutiseade või VOSK	Studium, e-kiri (kooli kontoga), Jagatud dokumendid Google Drive'is (Docs, Sheets, Slides, Forms), blogi Wordpressis, YouTube, kooli nutiseade või VOSK	
Lisaks		Video jagamine: Vimeo,		Skype, Messenger; Esitluse kiire tagasiside saamine/kaasamise vahendid: Mentimeter

LÄBIV DIGI-PÄDEVUS	ÕPPESISU	Õpitulemused 4. kl	Õpitulemused 5. kl	Õpitulemused 6. kl
Looming	Digitaalne sisuloomine – õpilane loob ise, muudab ja arendab eri formaatides enda ning teiste loodud digitaalset sisu.	Juhendamisel loob, vormindab, salvestab ning vajaduse korral prindib kokkulepitud formaatides digitaalseid materjale (sh referaat, plakat, kuulutus, esitlus), järgides etteantud kriteeriume; Kopeerib fotosid, videoid ja helisalvestisi andmekandjale (nii füüsilisele kui ka virtuaalsele). Reflekteerib oma õpikogemust sobivas digikeskkonnas.	Loob, vormindab, salvestab ning vajaduse korral prindib kokkulepitud formaatides digitaalseid materjale (sh referaat, plakat, kuulutus, esitlus), järgides etteantud kriteeriume; Kopeerib fotosid, videoid ja helisalvestisi andmekandjale (nii füüsilisele kui ka virtuaalsele). Reflekteerib oma õpikogemust sobivas digikeskkonnas.	Loob, vormindab, töötleb, salvestab ning vajaduse korral prindib kokkulepitud formaatides digitaalseid materjale (sh referaat, plakat, kuulutus, esitlus), järgides etteantud kriteeriume; Kopeerib fotosid, videoid ja helisalvestisi andmekandjale (nii füüsilisele kui ka virtuaalsele). Reflekteerib oma õpikogemust sobivas digikeskkonnas.
	Uue teadmise loomine – õpilane muudab ja lõimib olemasolevat digitaalset materjali, et luua uut teadmist.	Juhendamisel kasutab uute teadmiste loomiseks olemasolevat digitaalset avatud õppevara. Täiendab teiste tehtud digitaalseid muudatusettepanekuid (nt kommentaarid, muutuste jälitamine jne) arvestades oma materjale.	Kasutab uute teadmiste loomiseks olemasolevat digitaalset avatud õppevara, vajadusel küsib abi. Täiendab teiste tehtud digitaalseid muudatusettepanekuid (nt kommentaarid, muutuste jälitamine jne) arvestades oma materjale.	Kasutab uute teadmiste loomiseks olemasolevat digitaalset avatud õppevara; Täiendab teiste tehtud digitaalseid muudatusettepanekuid (nt kommentaarid, muutuste jälitamine jne) arvestades oma materjale.
	Autoriõigus ja litsentsid – õpilane järgib digitaalses sisuloomes ning teiste loodud sisu kasutades intellektuaalomandi põhimõtteid.	Oskab juhendamise abil leida digitaalse sisu autori ja litsentsitingimused (Creative Commons). On teadlik, et kõik pildid, videod jms digitaalne sisu Internetis ei ole vabalt kasutatav. Juhendamisel oskab autorilt luba küsida ja oma loomingu sobivat litsentsi lisada (Creative Commons).	Oskab juhendamise abil leida digitaalse sisu autori ja litsentsitingimused (Creative Commons). On teadlik, et kõik pildid, videod jms digitaalne sisu Internetis ei ole vabalt kasutatav. Juhendamisel oskab autorilt luba küsida ja oma loomingu sobivat litsentsi lisada (Creative Commons).	Oskab leida digitaalse sisu autori ja litsentsitingimused (Creative Commons, Copywrite). On teadlik, et kõik pildid, videod jms digitaalne sisu Internetis ei ole vabalt kasutatav. Juhendamisel oskab autorilt luba küsida ja oma loomingu sobivat litsentsi lisada (Creative Commons).
	Esitlus - oma sõnumi edastamine digivahenditega	Oskab juhendamisel oma sõnumit edasi anda erinevate visuaalsete vahenditega kasutades juhendaja poolt valitud esitlusprogramme.	Oskab oma sõnumit edasi anda erinevate visuaalsete vahenditega kasutades juhendaja poolt valitud esitlusprogramme.	Oskab oma sõnumit edasi anda erinevate visuaalsete vahenditega kasutades erinevaid esitlusprogramme. Vajadusel küsib abi või otsib lahenduse juhendist.
	Programmeerimine (ja robotika) – õpilane koostab programmeerimiskeelega lihtsamaid programme.	Koostab juhendamisel visuaalse programmeerimiskeelega roboti juhtimistarkvara, brauseris toimiva interaktiivse mängu või mobiilirakenduse.	Koostab juhendamisel visuaalse programmeerimiskeelega roboti juhtimistarkvara, brauseris toimiva interaktiivse mängu või mobiilirakenduse.	Koostab visuaalse programmeerimiskeelega roboti juhtimistarkvara, brauseris toimiva interaktiivse mängu või mobiilirakenduse.
LOOMING (vahendid ja keskkonnad)	Google Drive'is (Docs, Slides), Pilditöötlusprogramm Paint.net, Animatsioon või mäng: Scratch, Litsentsitingimused Creative Commons ja Copywrite.	Google Drive'is (Docs, Slides), Wordpress Blogi; Pilditöötlusprogramm Paint.net, Animatsioon või mäng: Scratch, Learning Apps, Kahoot Litsentsitingimused Creative Commons ja Copywrite.	Google Drive'is (Docs, Slides), Wordpress Blogi; Pilditöötlusprogramm Paint.net, Animatsioon või mäng: Scratch, Learning Apps, Kahoot Litsentsitingimused Creative Commons ja Copywrite.	

Lisaks		<p>Kahoot Esitlus: Emaze, Powtoon Proge-robo: MSW LOGO</p>	<p>Pilditöötlus/poster/infograafika/esitlus: Canva; Helitöötlus: Audacity, Videotöötlus: OpenShot Muusikavalik: http://dig.ccmixer.org, http://freemusicarchive.org Proge-robo: Micro:bit</p>	<p>Esitlus: Canva, Prezi; Ekraanisalvestus: Screencast-O-Matic; Helitöötlus: Audacity, Videotöötlus: OpenShot; Animatsioon: Vyond (end. Go Animate); Muusikavalik: http://dig.ccmixer.org, http://freemusicarchive.org Proge-robo: Micro:bit; 3D printer</p>
--------	--	--	---	---

LÄBIV DIGI-PÄDEVUS	ÕPPESISU	Õpitulemused 4. kl	Õpitulemused 5. kl	Õpitulemused 6. kl
Turvalisus	Seadmete kaitsmine – õpilane rakendab ohutus- ja turvameetmeid, et vältida füüsilisi ning virtuaalseid riske.	Rakendab turvameetmeid oma arvuti ja nutiseadme kaitseks (nt viiruse- ja pahavaratõrje, jälitusrakendused jne) Tuvastab ja lahendab iseseisvalt lihtsamaid probleeme tõrkuvate digiseadmete või rakendustega.	Rakendab turvameetmeid oma arvuti ja nutiseadme kaitseks (nt viiruse- ja pahavaratõrje, jälitusrakendused jne). Ühendab ja ühildab juhendamisel turvaliselt digivahendite külge erinevaid liseseadmeid (nt mä lupulk, hiir, printer, väline kõvaketas Tuvastab ja lahendab iseseisvalt lihtsamaid probleeme tõrkuvate digiseadmete või rakendustega.	Rakendab turvameetmeid oma arvuti ja nutiseadme kaitseks (nt viiruse- ja pahavaratõrje, jälitusrakendused jne). Ühendab ja ühildab juhendamisel turvaliselt digivahendite külge erinevaid liseseadmeid (nt mä lupulk, hiir, printer, väline kõvaketas Tuvastab ja lahendab iseseisvalt lihtsamaid probleeme tõrkuvate digiseadmete või rakendustega.
	Isikuandmete kaitsmine – õpilane arvestab digitegevustes teiste inimeste privaatsust ja ühiseid kasutustingimusi ning kaitseb oma isikuandmeid ja ennast veebipettuste, ohtude ning küberkiusamise eest.	Rakendab tugevaid parooli, kaitsmaks enda digitaalset identiteeti väärkasutuse eest privaatses ja avalikus keskkonnas; oskab eristada delikaatset teavet ja ei avalda seda enda ja teiste kohta avalikus keskkonnas. Selgitab ebaeetilise digisuhtluse võimalikke tagajärgi ning hindab kriitiliselt veebisuhtluse sisu ja turvalisust. Kirjeldab küberkiusamise olemust, kuidas seda märgata ja vastavas olukorras käituda	Rakendab tugevaid parooli, kaitsmaks enda digitaalset identiteeti väärkasutuse eest privaatses ja avalikus keskkonnas; ei avalda delikaatset teavet enda ja teiste kohta avalikus keskkonnas. Hindab kriitiliselt veebisuhtluse sisu ja turvalisust, selgitab ebaeetilise digisuhtluse võimalikke tagajärgi ning oskab vajadusel abi saamiseks pöörduda.	Rakendab tugevaid parooli, kaitsmaks enda digitaalset identiteeti väärkasutuse eest privaatses ja avalikus keskkonnas; ei avalda delikaatset teavet enda ja teiste kohta avalikus keskkonnas. Hindab kriitiliselt veebisuhtluse sisu ja turvalisust, selgitab ebaeetilise digisuhtluse võimalikke tagajärgi ning oskab vajadusel abi saamiseks pöörduda.
	Tervise kaitsmine – õpilane väldib digitehnoloogia ja digitaalse teabe kasutamisest tulenevaid terviseriske.	Kirjeldab ja väldib digivahendi kasutamisest tekkida võivaid ohte tervisele (sõltuvus, liigese- ja rühivead, nägemise halvenemine), teeb vastavaid võimlemisharjutusi (silmadele, randmetele jne)	Kirjeldab ja väldib digivahendi kasutamisest tekkida võivaid ohte tervisele (sõltuvus, liigese- ja rühivead, nägemise halvenemine), teeb vastavaid võimlemisharjutusi (silmadele, randmetele jne)	Kirjeldab ja väldib digivahendi kasutamisest tekkida võivaid ohte tervisele (sõltuvus, liigese- ja rühivead, nägemise halvenemine), teeb vastavaid võimlemisharjutusi (silmadele, randmetele jne)
	Tehniliste probleemide lahendamine – õpilane teeb veaotsinguga kindlaks tehnilised probleemid ning leiab võimalikud lahendused (veaotsingust kuni komplekssemate probleemideni).	Selgitab eakohaselt põhiliste töövahendite (arvuti, tahvel) tööpõhimõteteid ja korrektset hooldust. Valib juhendamisel sobivad seaded. Teeb juhendamisel veaotsinguga kindlaks tehnilised probleemid ja leiab võimaliku lahenduse.	Selgitab eakohaselt põhiliste töövahendite (arvuti, tahvel, telefon, fotoaparaat) tööpõhimõteteid ja korrektset hooldust. Valib juhendamisel sobivad seaded. Teeb veaotsinguga kindlaks tehnilised probleemid ja leiab võimaliku lahenduse.	Selgitab eakohaselt põhiliste töövahendite (arvuti, tahvel, telefon, fotoaparaat) tööpõhimõteteid ja korrektset hooldust. Valib juhendamisel sobivad seaded. Teeb veaotsinguga kindlaks tehnilised probleemid ja leiab võimaliku lahenduse.
TURVALISUS (vahendid ja keskkonnad)				
Lisaks		Nastix ja turvaline internet	https://noor.targaltinternetis.ee	https://noor.targaltinternetis.ee

III kooliaste

LÄBIV DIGI-PÄDEVUS	ÕPPESISU	Õpitulemused 7. kl	Õpitulemused 8. kl	Õpitulemused 9. kl
Uurimine	Andmete, info ja digisisu otsing ja sirvimine – õppija sõnastab oma teabevajaduse ja rakendab sobivaid infootsingu võtteid.	Tunneb erinevaid veebipõhiseid andmebaase ja keskkondi, kust infot leida.	Leiab otsingumootorit kasutades vajaliku failiformaadi (pdf, png, docx jne). Sooritab otsingu olemasoleva pildi järgi (nt autori väljaselgitamiseks).	Kasutab otsingut sooritades häälkäsklusi ja laiendatud otsingu vormi (nt jutumärgid, miinusmärk, OR). Võrdleb erinevate veebilehitsejate ja otsingumootorite otsingusteeme.
	Andmete, info ja digisisu otsing ja filtreerimine – õppija otsib, sirvib ja filtreerib eesmärgipäraselt andmeid, infot ja materjale digikeskkonnas.	Filtreerib oma e-postkastis kirju märksõna, saatja, kuupäeva jne järgi.	Leiab otsingumootorit kasutades vajaliku failiformaadi (pdf, png, docx jne).	Kasutab otsingut sooritades häälkäsklusi ja laiendatud otsingu vormi (nt jutumärgid, miinusmärk, OR). Võrdleb erinevate veebilehitsejate ja otsingumootorite otsingusteeme.
	Andmete, info ja digisisu hindamine – õppija analüüsib, võrdleb ja hindab leitud andmeid, infot ja digisisu ning nende allikate usaldusväärsust..	Leiab internetist asjakohased allikmaterjalid, võrdleb neid ning põhjendab nende usaldusväärsust. Teeb vahet tõesel ja valeuudisel; usaldusväärsel ja ebausaldusväärsel allikal. Eristab fakti-, fantaasia- ja arvamuspõhist meediateksti.	Teeb vahet tõesel ja valeuudisel; usaldusväärsel ja ebausaldusväärsel allikal. Eristab fakti-, fantaasia- ja arvamuspõhist meediateksti. Tunneb meediatekstis ära argumentid ning põhilised verbaalsed ja visuaalsed mõjutamisvõtted.	Teeb vahet tõesel ja valeuudisel; usaldusväärsel ja ebausaldusväärsel allikal. Eristab fakti-, fantaasia- ja arvamuspõhist meediateksti. Mõistab, kuidas digiturundust kasutatakse inimeste mõjutamiseks.
	Andmete, info ja digisisu haldamine – õppija salvestab faile ja korrastab neid digikeskkonnas, kasutades kaustasid, kategooriaid ja tägimist. Õppija töötleb ja analüüsib andmeid tabelarvutuse abil, esitleb tulemusi diagrammide ja skeemide abil. .	Tunneb erinevate failitüüpide laiendeid ning teab, milliste programmidega neid avada. Haldab igapäevaselt oma digitaalseid materjale. Salvestab digisisu füüsilisele seadmele.	Lühendab vajadusel veebiallika linki. Haldab igapäevaselt ja struktureeritult oma digitaalseid materjale. Pakib faile kokku ja lahti. Salvestab digisisu pilvehoidlasse. Teeb varukoopiaid informatsioonist, mida on salvestanud. Kasutab tabelarvutusprogrammis erinevaid funktsioone ja valemeid (nt aritmeetiline keskmine, summa jne).	Haldab igapäevaselt ja struktureeritult oma digitaalseid materjale sobivates keskkondades (nt lingikogud). Salvestab digisisu füüsilisele seadmele või pilvehoidlasse ja süstematiseerib digisisu teemade kaupa. Seadistab nutiseadmesse salvestatud fotod, audio- ja videoklipid automaatselt pilve laadima. Kasutab tabelarvutusprogrammis erinevaid funktsioone ja valemeid (nt aritmeetiline keskmine, summa jne), loob andmete põhjal erinevaid diagramme.
UURIMINE (vahendid ja keskkonnad)		Google Search, Google Sheets, Google Docs, Google Drive (kooli kaust). Seletav sõnaraamat veebis, sünonüümisõnastik jt sarnased, Microsoft Teams, Word, Excel.	Google Search, Google Sheets, Google Docs, Google Drive (kooli kaust). Seletav sõnaraamat veebis, sünonüümisõnastik jt sarnased, Microsoft Teams, Word, Excel, digilehed.	Google Search, Google Sheets, Google Docs, Google Drive (kooli kaust). Seletav sõnaraamat veebis, sünonüümisõnastik jt sarnased, Microsoft Teams, Word, Excel, digilehed.

LÄBIV DIGI-PÄDEVUS	ÕPPESISU	Õpitulemused 7. kl	Õpitulemused 8. kl	Õpitulemused 9. kl
Suhtlemine	Suhtlemine digitehnoloogia abil – õppija suhtleb teistega, kasutades sobivaid digitehnoloogiaid, sh välksõnumeid (nt Messenger) e-posti, videokõne, foorumit ja kommentaare.	Oskab luua sotsiaalmeedia kontot, seadistada kasutajaprofiili, hallata konto sisu. Valib olukorrale sobiva suhtluskeskkonna ja -viisi (nt sotsiaalvõrgustikud, videokonverentsid). Teab, kuhu pöörduda abi saamiseks digimaailmas (nt veebikonstaabel, kasutajatugi).	Oskab luua sotsiaalmeedia kontot, seadistada kasutajaprofiili, hallata konto sisu. Valib olukorrale sobiva suhtluskeskkonna ja -viisi (nt sotsiaalvõrgustikud, videokonverentsid). Teab, kuhu pöörduda abi saamiseks digimaailmas (nt veebikonstaabel, kasutajatugi). Eristab kett- ja õngitsemiskirju.	Valib olukorrale sobiva suhtluskeskkonna ja -viisi (nt sotsiaalvõrgustikud, videokonverentsid). Teab, kuhu pöörduda abi saamiseks digimaailmas (nt veebikonstaabel, kasutajatugi). Eristab kett- ja õngitsemiskirju.
	Andmete, info ja digisisu jagamine – õppija jagab teistega infot ja faile digikeskkonnas, valides selleks korrekse viisi ja sobiva vahendi.	Nimetab erinevate jagamisviiside eeliseid ja puudusi. Jagab sisu erinevates avatud kasutusõigusega veebikeskkondades (nt ajaveebis, sotsiaalvõrgustikes). Jagab ekraanikuvat kaasõppija või juhendajaga, nt videovestluses.	Jagab sisu erinevates avatud kasutusõigusega veebikeskkondades (nt ajaveebis, sotsiaalvõrgustikes). Teab, mis on vistutamine/pookimine (ingl k embed) ja oskab seda rakendada.	Jagab sisu erinevates avatud kasutusõigusega veebikeskkondades (nt ajaveebis, sotsiaalvõrgustikes). Oskab voogestada sisu reaalajas.
	Kodanikuaktiivsus digikeskkonnas – õppija kasutab kodanikuna kooli, kohaliku omavalitsuse, riigi ja ettevõtete digiteenuseid (sh e-päevikut, õpiahaldussüsteemi, riigiportaali, raamatukogu- ja pangateenuseid). Õppija kasutab sobivaid digitehnoloogiaid (nt ühiskediat, ajaveebi, videot) oma algatuste kajastamiseks ja teiste kaasamiseks ning teiste algatustes osalemiseks.	Leiab veebist oma huvidele ja vajadustele vastavaid kogukondi, võrgustikke. Kirjeldab oma digipädevuse arendamise vajadust, lähtudes oma huvidest ning õpingu- ja karjääriplaanidest. Demonstreerib oma digipädevust kaaslasile juhendades.	Tunneb erinevaid riigi ja kohalike omavalitsuste pakutud infosüsteeme ja keskkondi (e-teenuseid).	Tunneb erinevaid riigi ja kohalike omavalitsuste pakutud infosüsteeme ja keskkondi (e-teenuseid). On kuulnud, kuidas hääletatakse e-valimistel.
	Koostöö digikeskkonnas – õppija panustab meeskonna koostöösse digikeskkonnas, võttes erinevaid rolle ning osaledes ühises otsustamises ja digisisu loomises.	Loob vajaduspõhise koostöögrupi sobivad veebikeskkonnas. Loob erinevat digisisu koostöös. Annab kaasõppijate loodud digisisule tagasisidet.	Loob vajaduspõhise koostöögrupi sobivad veebikeskkonnas. Loob erinevat digisisu koostöös. Annab kaasõppijate loodud digisisule tagasisidet. Teab, kuidas toimib ühisloome (ingl crowdsourcing) ja soovi korral osaleb selles.	Loob vajaduspõhise koostöögrupi sobivad veebikeskkonnas. Loob erinevat digisisu koostöös. Annab kaasõppijate loodud digisisule tagasisidet.

				Teab, kuidas toimib ühisloome (ingl crowdsourcing) ja soovi korral osaleb selles.
	Viisakas käitumine digikeskkonnas – õppija tunneb digikeskkonnas kehtivaid suhtlus- ja käitumisnorme ning järgib neid, arvestades muu hulgas võimalike lugejate/kuulajate/vaatajate kultuurilise, vanuselise ja muude eripäradega.	Järgib suhtlus- ja käitumisnorme blogipostitustes, sotsiaalmeedia postitustes (sh täägimisel), uudiste portaalides ja videote all kommenteerides.	Teab, miks on vaja mõista ja arvestada digisuhtluses kultuuride mimekesisusega (nt erinevad rahvused, põlvkonnad, vaated, päritolu jne).	Teab, miks on vaja mõista ja arvestada digisuhtluses kultuuride mimekesisusega (nt erinevad rahvused, põlvkonnad, vaated, päritolu jne). Märkab meediatekstides valelikku, pahasoovlikku või kallutatud informatsiooni ning arutleb võimalike käitumisstrateegiatega üle.
	Digitaalse identiteedi haldamine – õppija loob mitu digitaalset identiteeti ja haldab neid, piirates vajadusel ligipääsu oma andmetele. Õppija analüüsib oma digitaalset jalajälge, jälgib ja kaitseb oma mainet digikeskkonnas.	Häälestab oma sotsiaalmeedia kontode ja postituste privaatsusseadeid.	Häälestab oma sotsiaalmeedia kontode ja postituste privaatsusseadeid.	Häälestab oma sotsiaalmeedia kontode ja postituste privaatsusseadeid.
SUHTLEMINE (vahendid ja keskkonnad)		Studium, e-kiri (kooli kontoga), Jagatud dokumendid Google Drive'is (Docs, Sheets, Slides, Forms) ja Microsoft Teamsis, blogi Wordpressis, YouTube, kooli nutiseade või VOSK. Sotsiaalmeedia. Isiklikud digivahendid. Google Classroom.	Studium, e-kiri (kooli kontoga), Jagatud dokumendid Google Drive'is (Docs, Sheets, Slides, Forms) ja Microsoft Teamsis, blogi Wordpressis, YouTube, kooli nutiseade või VOSK. Sotsiaalmeedia. Isiklikud digivahendid. Google Classroom.	Studium, e-kiri (kooli kontoga), Jagatud dokumendid Google Drive'is (Docs, Sheets, Slides, Forms) ja Microsoft Teamsis, blogi Wordpressis, YouTube, kooli nutiseade või VOSK. Sotsiaalmeedia. Isiklikud digivahendid. Google Classroom
Lisaks		Video jagamine: Vimeo, Youtube. Google Meet, Zoom, Skype. Messenger.		Skype, Messenger; Esitluse kiire tagasiside saamise/kaasamise vahendid: Mentimeter jms.

LÄBIV DIGI-PÄDEVUS	ÕPPESISU	Õpitulemused 7. kl	Õpitulemused 8. kl	Õpitulemused 9. kl
Looming	Digisisu arendus – õppija loob ja toimetab digisisu erinevates formaatides.	Vormindab arvutiga tekste. Vajadusel prindib faili, seadistades eelnevalt eksemplaride arvu. Loob oma õpitulemuste esitlemiseks ja õpikogemuse refleksiooniks digitaalse õpimapi (nt veebilehe, ajaveebi vms). Loob rühmatööna eri tüüpi digisisu (nt lühifilm). Katsetab uusi digilahendusi.	Vormindab arvutiga tekste (kodused ülesanded, referaat jm) kooli vormistusjuhendi põhjal. Vajadusel prindib faili, seadistades eelnevalt eksemplaride arvu, ühe- või kahepoolse printimise jm. Loob andmete kogumiseks veebipõhise küsimustiku, teeb küsitluse ning analüüsib kogutud andmeid. Loob oma õpitulemuste esitlemiseks ja õpikogemuse refleksiooniks digitaalse õpimapi (nt veebilehe, ajaveebi vms).	Vormindab arvutiga tekste (nt avaldus, CV, loov- ja uurimistö) kooli vormistusjuhendi põhjal. Vajadusel prindib faili, seadistades eelnevalt paberi formaadi, eksemplaride arvu, ühe- või kahepoolse printimise jm. Loob andmete kogumiseks veebipõhise küsimustiku, teeb küsitluse ning analüüsib kogutud andmeid. Loob oma õpitulemuste esitlemiseks ja õpikogemuse refleksiooniks digitaalse õpimapi (nt veebilehe, ajaveebi vms). Loob rühmatööna eri tüüpi digisisu (nt mobiilirakenduse).
	Digisisu kohandamine – õppija muudab, sh täiendab, täiustab ja kombineerib olemasolevat digisisu.	Loob digisisu (nt mäng, helindatud esitus) kombineerides erinevaid multimeediumi elemente (tekst, pilt, heli, video, animatsioon). Teeb lihtsamat heli- ja videotöötlust.	Loob digisisu (nt mäng, helindatud esitus) kombineerides erinevaid multimeediumi elemente (tekst, pilt, heli, video, animatsioon). Teeb lihtsamat heli- ja videotöötlust.	Loob digisisu (nt mäng, helindatud esitus) kombineerides erinevaid multimeediumi elemente (tekst, pilt, heli, video, animatsioon).
	Autoriõigused ja litsentsid – õppija järgib digisisu luues ja kasutades autoriõiguse põhimõtteid ja litsentsitingimusi.	Tunneb autoriõiguse ja sisulitsentside (nt Creative Commons) põhimõtteid. Teab, kuidas leida infot autoriõiguse ja litsentsieeskirjade kohta.	Teab, mis on piraattarkvara ja väldib selle kasutamist.	Tunneb erinevaid arvutitarkvara liike (vabavara, litsenseeritud tarkvara jne).
	Programmeerimise ABC* *lisapädevus	Teab, mis on algoritm (lahenduseeskiri) ja kuidas lihtsamat algoritmi kirjutatakse. Teab, mis on kohustavad eeskirjad ja mis on nende roll programmeerimisel. Oskab kirjeldada algoritmi plokkskeemi abil.	Teab, miks on vaja plokkskeemi esitada programmina. Tunneb ära tuntumad ja lihtsamad programmeerimiskeeled (C, Java, PHP, Python). Oskab kirjutada lihtsamaid programme Pythoniga.	Teab, millised on levinumad andmetüübid. Teab, kuidas andmete tüüpe muudetakse. Teab, mis olukordades milliseid andmetüübi väärtuseid kasutatakse.
LOOMING (vahendid ja keskkonnad)		Google Drive'is (Docs, Slides), Microsoft Teams. Pilditöötlusprogramm Paint.net, Animatsioon või mäng: Scratch. Litsentsitingimused Creative Commons ja Copywrite.	Google Drive'is (Docs, Slides), Microsoft Teams, Wordpress Blogi; Pilditöötlusprogramm Paint.net, Animatsioon või mäng: Scratch, Learning Apps, Kahoot Litsentsitingimused Creative Commons ja Copywrite.	Google Drive'is (Docs, Slides), Microsoft Team. Wordpress Blogi; Pilditöötlusprogramm Paint.net, Animatsioon või mäng: Scratch, Learning Apps, Kahoot

				Litsentsitingimused Creative Commons ja Copywrite.
Lisaks		Kahoot Esitlus: Emaze, Powtoon Proge-robo: MSW LOGO http://freemusicarchive.org Proge-robo: Micro:bit; 3D printer	Pilditöötlus/poster/infograafika/esitlus: Canva; Helitöötlus: Audacity, Videotöötlus: OpenShot Muusikavalik: http://dig.ccmixer.org , http://freemusicarchive.org Proge-robo: Micro:bit	Esitlus: Canva, Prezi; Ekraanisalvestus: Screencast-O-Matic; Helitöötlus: Audacity, Videotöötlus: OpenShot; Animatsioon: Vyond (end. Go Animate); Muusikavalik: http://dig.ccmixer.org ,

LÄBIV DIGI-PÄDEVUS	ÕPPESISU	Õpitulemused 7. kl	Õpitulemused 8. kl	Õpitulemused 9. kl
Turvalisus	Digiseadme kaitse – õppija kaitseb oma digiseadet ja selle sisu. Õppima mõistab digiseadet ähvardavaid ohte ning oskab neid vältida.	Hindab veebikeskkonna või nutirakenduse turvalisust. Valib võimalusel sobiva wifi võrgu, millega on tagatud seadme ja andmete turvalisus.	Tunneb turvalisusega seotud mõisteid eesti ja inglise keeles (nt viirusetõrje, õngitsuskiri, tulemüür). Teab, kuidas mobiilset interneti teiste seadmetega turvaliselt tagada (st wifi tulipunkti luua). Teab, mida teha või kelle poole pöörduda, kui digiseade on kahjustatud (arvutiviiruse, veekahjustuse vms tõttu).	Teab, kuidas uuendada oma nutiseadme tarkvara ja paigaldada viirusetõrjet. Teeb oma andmetest regulaarselt varukoopiaid.
	Isikuandmete ja privaatsuse kaitse – õppija rakendab turvameetmeid oma isikuandmete ja privaatsuse kaitseks digikeskkonnas. Õppija veendub, kuidas mingi digiteenus tema isikuandmeid kasutab, lähtudes teenuse privaatsusreeglitest.	Teab, mis on mitmeastmeline isikutuvastus ja seadistab oma kasutajakonto turvalisemaks. Teeb vahet legaalsel ja illegaalsel tegevusel veebis.	Andmelekked korral teavitab juhendajat. Teab, mis on varikonto. Mõistab identiteedivarguse ja muude isikuandmete varguse riski.	Teab, mis on andmekaitse üldmäärus (GDPR) ja tunneb oma õigusi, mis puudutavad andmete kogumist, hoiustamist ja kasutamist. Tunneb oma õigust olla unustatud, st oskab nõuda oma andmete kustutamist.
	Tervise ja heaolu kaitse – õppija on teadlik digitehnoloogia kasutamisega seotud vaimse ja füüsilise tervise riskidest ning oskab neid riske ennetada. Õppija oskab küberkiusamist märgata ja sellele adekvaatselt reageerida.	Hindab digiseadmete kasutamiseiga seotud terviseriske alates ergonoomikast kuni arvutisõltuvuseni. Leiab tasakaalu digikeskkonna ja füüsilise keskkonna kasutamise vahel (online/offline tasakaal).	Uurib ja analüüsib enda ja kaaslaste digiseadmete kasutamise harjumusi.	Tunneb ära sekstimise (seksuaalse sõnumi saatmise) ja oskab hoiduda selle ohvriks sattumast. Mõistab digitehnoloogia ja sotsiaalse kaasatuse seoseid.
	Keskkonnakaitse – õppija on teadlik digitehnoloogia mõjust looduskeskkonnale.	Eristab mõisteid “digitaalne jalajälg” ja “ökoloogiline jalajälg” ning oskab välja tuua nende vahelisi seoseid.	Teab, kuidas digitehnoloogiat rakendatakse keskkonnakaitses. Sõnastab oma seisukoha ning seda toetavad argumendid digitehnoloogia ja keskkonna teemadel.	Teab põhjendatud otsuseid digitehnoloogiat valides (nt teavet luues ja tarbides, seadmeid ostes ja parandades). Teab, kuidas digitehnoloogiat toodetakse. Teab, kuidas digitehnoloogiat rakendatakse keskkonnakaitses. Sõnastab oma seisukoha ning seda toetavad argumendid digitehnoloogia ja keskkonna teemadel.
TURVALISUS (vahendid ja keskkonnad)		https://digipadevus.ee/	https://digipadevus.ee/	https://digipadevus.ee/
Lisaks		Nastix ja turvaline internet	https://noor.targaltinternetis.ee	https://noor.targaltinternetis.ee

LISA 2. I, II ja III kooliastme projektid

Avatud kooli neljast kesksest teemast lähtuvad projektid I kooliastmes:

KESKNE TEEMA	Inimeseks olemine	Aeg ja ruum	Loodus ja tehnoloogia	Kogukond, ühiskond ja globaalne areng
1. klass	“Mina ja minu pere” Kes ma olen? Kes on mu pereliikmed? Millised on minu pere tavad ja kombed?	“Minu kodukant ja kodulinn” Kuidas jõuan ohutult kooli?	“Loomad meie ümber” Kuidas saan loomade eest hoolitseda?	“Olulised ametid” Miks on erinevad ametid olulised?
2. klass	“Õpime õppima” Kuidas õppida nii, et PÄRISILT targaks saada?	“Minu pere ajalugu” Milline oli minu perekond 100 aastat tagasi?	“Miks on sebral triibud?” Kuidas on loomad kohastunud eluks erinevates elupaikades?	“Teeme (loodus)teadust!” Mida taimed kasvamiseks vajavad? Kuidas mõjuvad erinevad tegurid taimede kasvamisele?
3. klass	“Minu keha: mida toit minu kehale teeb?” Kuidas toitumine minu keha mõjutab ja kuidas toituda nii, et olla terve ja õnnelik?	“Meedia ja digiohutus” Kuidas käituda virtuaalkeskkondades nii, et see oleks ohutu, kasulik ja arendav?	“Eesti keskkonna- ja looduskaitse” Kuidas kaitsta elu maal ja vees?	“Elekter ja magnetism” Mis on elekter ja miks seda vaja on? Kuidas toota ja kasutada elektrit nii, et see ei kahjustaks maailma?

Avatud kooli neljast kesksest teemast lähtuvad projektid II kooliastmes:

KESKNE TEEMA	Inimeseks olemine		Aeg ja ruum	Loodus ja tehnoloogia		Kogukond, ühiskond ja globaalne areng
4. klass	“Kuidas mul läheb?” Mida ma saan teha, et tunda ennast vaimselt hästi?	“Keha kui masin” Kuidas inimese keha töötab?	“Loost raamatuks” Kuidas sünnib raamat ja millised osapooled selleks tööd teevad?	“Päikesesüsteemi saladused” Kas ja milline elu on võimalik teistel planeetidel?		“Meie koduplaneet Maa” Kus on Maal kõige parem elada?
5. klass	“Murdeiga” Millised muutused toimuvad murdeeas ja kuidas nende muutustega toime tulla?		“Isiklik ajalugu” Millist elu elas minu kõige põnevam esivanem?	“Veekogude salapärase elu” Kuidas elavad Eesti jõed ja järved?	“Minu unistuste asula” Kuidas kujundada asulat, kus on kõigil hea elada?	“Etnograafia” Kus näeme rahvuslikke mustreid ja mida need meile jutustavad?
6. klass	“Koolidemokraatia” Kuidas saame koolielu paremaks muuta?		“Inspireeritud Vana-Egiptusest” Millest räägib Vana-Egiptuse kunst?	“Vana-Kreeka” Millest räägivad Vana-Kreeka müüdid?	“Läänemeri” Milline on Läänemere olevik ja tulevik?	“Kooliaed” Millise kooliaia peame looma, et aidata kaasa elurikkuse säilimisele linnas?

Avatud kooli neljast kesksest teemast lähtuvad projektid III kooliastmes:

KESKNE TEEMA	Inimeseks olemine	Aeg ja ruum	Loodus ja tehnoloogia		Kogukond, ühiskond ja globaalne areng
7. klass	“Inimene ja mood” Kuidas ennast läbi moeloomingu väljendada? Kuidas planeerida ja korraldada moešõud?	“Klassika ja tänapäev!” Kuidas lavastada ja salvestada kuuldemängu?	“Teaduse alused” Kuidas teha teadust?	“Kas linnas on elu?” Milline elu on peidus meie kooli ümbruses ja milline on bioloogiline mitmekesisus linnakeskkonnas?	“Kodulinn Tallinn!” Milliseid (visuaal)kultuuri objekte Tallinn endas peidab ja kuidas neid tutvustada?
8. klass	“See on nii huvitav!” Kuidas oma teadmishimu arendada, oma teadmisi teistele vahendada? Kuidas kirjutada temaatiline populaarteaduslik artikkel?	“Kohvikutepäev” Kuidas planeerida ja korraldada kooli kohvikutepäeva?	“Unistuste reis” Milline on kliima maailma eri paikades ja milliseid paiku ning miks tahaksin külastada?	“Koomiksiraamatu algebra” Kuidas esitada reaalteadusi nii, et need oleksid kõigi jaoks mõistetavad?	“Masinad päästavad maailma” Milliseid uusi masinaid maailm vajab ja kuidas neid ehitada?
9. klass		“Palju õnne, Eesti Vabariik!” Kuidas planeerida ja korraldada Eesti Vabariigi aktust?			“Mina olen terve, aga minu suhted?” Miks on vaja tähelepanu pöörata tervetele ja ebatervetele suhetele? Kuidas korraldada ja läbi viia temaatilist sotsiaalkampaniat?

LISA 3. Keelte ja kirjanduse ainekava I-III kooliastmes

Ainevaldkond “Keeled ja kirjandus”

1. Üldalused

1.1. Ainevaldkonna õppeained ja nende maht

Ainevaldkonda kuuluvad eesti keel, vene keel, kirjandus ja inglise keel. Eesti ja vene keelt õpitakse alates 1. klassist, kirjandust õpitakse alates 5. klassist lõimituna keele tundidega. Alates 2. klassist õpitakse inglise keelt.

I kooliaste - 26 nädalatundi (lisatunniressursist 4 tundi)

Ainevaldkonna õppemaht klassiti:

1. klassis 4 eesti keele ja 3 vene keele tundi nädalas.
2. klassis 5 eesti keele, 3 vene keele ja 1 inglise keele tundi nädalas.
3. klassis 5 eesti keele, 3 vene keele ja 2 inglise keele tundi nädalas

II kooliaste - 31 nädalatundi (lisatunniressursist 4 tundi)

Ainevaldkonna õppemaht klassiti:

4. klassis 5 eesti keele, 4 vene keele, 2 inglise keele tundi nädalas.
5. klassis 4 eesti keele ja kirjanduse, 4 vene keele ja kirjanduse ja 2 inglise keele tundi nädalas.
6. klassis 4 eesti keele ja kirjanduse, 4 vene keele ja kirjanduse ja 2 inglise keele tundi nädalas.

III kooliaste - 30 nädalatundi

Ainevaldkonna õppemaht klassiti:

- 7. klassis 3 eesti keele ja kirjanduse, 4 vene keele ja kirjanduse, 3 inglise keele tundi nädalas.
- 8. klassis 3 eesti keele ja kirjanduse, 4 vene keele ja kirjanduse, 3 inglise keele tundi nädalas.
- 9. klassis 4 eesti keele ja kirjanduse, 3 vene keele ja kirjanduse, 3 inglise keele tundi nädalas.

1.2. Ainevaldkonna kirjeldus

Põhikooli keele- ja kirjandusõpetust ühendab eesmärk tundma õppida, osata ja vallata loomulikku keelt, mis on mõtete ja tunnete vahendaja, kultuurilise, riikliku ja iseenda identiteedi kandja ning rahvuskultuuri vundament. Keeleoskus kõnes ja kirjas on inimese mõtlemis- ja tundevoime kujunemise, intellektuaalse arengu ja sotsialiseerumise alus. Eesti keele valdamine Eestis on hariduslik vajadus, mis on eduka ja jätkusuutliku õppimise eeldus kõikides õppeainetes. Vene keele valdamise eesmärk on vene emakeelega laste puhul hoida sidet emakeelse kultuuripärandiga ning eesti emakeelega laste puhul luua sidet kaasõpilaste kultuuripärandiga.

Ainevaldkonna õppeainetes omandab õpilane keele- ja kirjandusteadmisi, arendab lugemis-, kirjutamis- ja suhtlusoskusi, et kasvada põhikooli lõpuks teadlikuks, aktiivseks ja vastutustundlikuks lugejaks, kirjutajaks ja suhtlejaks. Ainevaldkonna õppeained toetavad õpilase keele- ja kirjanduspädevuse kujunemist, identiteediloomet ning sotsiaalset ja kultuurilist arengut. Õpilane on võimeline eetilisi norme, olusid ja partnerit arvestades suhtlema, motiveeritult ja teadlikult õppima ja tegutsema.

Ainevaldkonnasisese lõimingu põhialus on tekstikeskne keele- ja kirjandusõpetus, kus tekstikäsitlus hõlmab erinevaid tekste ja tekstitoiminguid. Tekstide kaudu õppides täieneb õpilase tekstikogemus ning kujuneb žanri- ja kontekstitunnetus. Keeleõppe tekstivalikus on eeldatavalt esindatud erinevad autentset ühiskonnas toimimiseks vajalikud tekstitüübid ja -liigid, nii suulised kui ka kirjalikud tekstid, mis peegeldavad suhtlustavasid ja

-olukordi. Oskust tekste mõista ja luua arendatakse lõimitud aine- ja tekstiõpetuse kaudu, mis seotakse ortoloogia, grammatika ja leksika õpetamisega.

Kõigi kolme keele õppimisel omandatakse teiste õppeainete õppimiseks vajalikke osaoskusi, kujuneb soov ning oskus oma mõtteid väljendada. Õpilane omandab keelelise suhtluse oskused ja vilumused, õpib oma mõtteid ning tundeid väljendada, kuuldut ja loetut analüüsima ning kogutud teavet üldistama. Tarbe- ja kirjanduslike tekstide lugemine ja käsitlemine tundides avardab õpilaste kultuuri- ja elukogemust, rikastab sõnavara, soodustab kirjandushuvi ning lugejavõimete ja isiksuse arengut. Keeleliste osaoskuste lõimimise tulemusel arenevad õpilaste mõtlemisvõime, suhtlusoskus ja enesetunnetus. Õpilased on võimelised eetiliselt, olusid ja partnerit arvestades suhtlema, teadlikumalt õppima ja tegutsema.

I kooliastmes (1.–3. klassis) arendatakse eesti ja vene keele õppes kõiki keelelisi osaoskusi (kõnelemine, kuulamine, lugemine, kirjutamine) ja õigekeelsust. Inglise keele õppes on I kooliastmes suurem rõhk kuulamisel ja kõnelemisel, mille kõrval arendatakse ka lugemise ja kirjutamise osaoskusi.

II kooliastmes (4.–6. klassis) arendatakse eesti ja vene keele õppes kõiki keelelisi osaoskusi (kõnelemine, kuulamine, lugemine, kirjutamine) ja õigekeelsust, võrreldes I kooliastmega pannakse suuremat rõhku lugemisele ja kirjutamisele. Inglise keele õppes on II kooliastmes kuulamise ja kõnelemise kõrval suurem rõhk ka lugemise ja kirjutamise osaoskuste arendamisel.

III kooliastmes (7.-9. klassis) arendatakse eesti ja vene keele õppes lõimitult kõiki keelelisi osaoskusi (kõnelemine, kuulamine, lugemine, kirjutamine) ja õigekeelsust, võrreldes II kooliastmega pannakse suurem rõhk õigekirjale. Inglise keele õppes on samuti III kooliastmes suurenenud rõhk kirjutamise ja eneseväljenduse osaoskuste arendamisel.

1.3. Võtmepädevuste kujundamine ainevaldkonnas

Iseseisev mõtleja – oskab mõelda, on tark ja teaduslik, uurib.

Keele- ja kirjandustundides arendatakse kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, erinevatest allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, eri liiki tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist. Oskust iseseisvalt mõelda, uurida, otsida süsteemselt lahendusi toetatakse nii erinevatest tekstidest kui ka igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamisega, nende suhtes seisukoha võtmise ja neile lahenduste otsimisega.

Isikupärane looja – loob ja väljendab.

Õpilast kui isikupärast loojat kujundavad keeleõppes rakendatavad aktiivõppemeetodid: rühmatööd, dilemmaprobleemide lahendamine, loovate lahenduste otsimine, oma töö tulemuste loov esitlemine. Arendatakse kirjalikku ja suulist eneseväljendusoskust, luuakse tekste ning õpitakse neist aru saama.

Aktiivne õppija – on tegus, initsiatiivikas, uudishimulik, teadmistejanuline, väärtustab tagasisidet.

Keelteoskus annab inimesele julguse ja enesekindluse. Toimetulek mitmekeelsest koolikeskkonnast tulenevates erinevates keelekeskkondades (eesti-, vene- ja ingliskeelne õpe) avardab õppija võimalusi viia ellu oma ideid ja eesmärged ning loob eeldused koostööks teiste ea- ja mõttekaaslastega. Eri laadi ülesannete kaudu, enda ja kaaslaste töid analüüsisid, arendatakse tagasiside andmise ja selle vastuvõtmise oskust, tagasisidest õppimise valmidust ja oskust.

Avatud kaaslane – hoolib ja teeb koostööd.

Keeleõppes kasutatava paaris- ja rühmatöö käigus kujundatakse koostööoskust, julgustatakse oma arvamust välja ütleva, kaaslaste ideid tunnustama ja teistega arvestama, ühiseid seisukohti otsima. Eri laadi ülesannete kaudu kujundatakse oskust suhelda eetiliselt ja olusid arvestades nii suuliselt kui ka kirjalikult, nii vahetult kui ka veebikeskkonnas. Kujundatakse suulise ja kirjaliku suhtluse oskust, suhtluspartneri ja tema suulise ja kirjaliku kõne mõistmist, suhtluspartneriga arvestamist ning sobiva käitumisviisi valikut, oma seisukohtade esitamise ja

põhjendamise oskust. Õppetegevuse ja õppetekstide kaudu pannakse alus õpilaste diskuteerimis- ja väitlemis- ning tänapäevasele kirjaliku suhtlemise oskusele.

Tasakaalus isiksus – teadlikkus ja enesejuhtimine.

Tekstide üle arutledes kujundatakse õpilastes positiivset minapilti. Õpiolukordades luuakse võimalused suhestuda käsitletavate teemadega, loovülesannete kaudu tuuakse esile õpilaste eripärad ja anded, vormitakse maailmavaade. Iseendaga ja inimsuhetega seonduvat saab keeletunnis käsitleda arutluste, rollimängude ning muude õpitegevuste kaudu, mis aitavad õpilastel jõuda iseenda sügavama mõistmiseni. Oma tugevate ja nõrkade külgede hindamine on tihedalt seotud õpipädevuse arenguga.

1.4. Ainevaldkonna õppeainete lõiming teiste ainevaldkondadega

Ainevaldkonna õppeained toetavad teiste valdkonnapädevuste saavutamist, sest keeleõppes arendavad õpilased oma suulist ja kirjalikku väljendusoskust ning suhtlusoskust, õpivad lugema ja mõistma eri liiki tekste, sh teabe- ja tarbetekste, arendavad kirjandustekste lugedes oma sõnavara ning avardavad maailmapilti.

Matemaatika õppetekstide ja tekstülesannete mõistmist soodustab keele ainetundides arendatav lugemisoskus. Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist. Ka matemaatikat õppides töötatakse tekstiga õppesisu või -ülesande mõistmise nimel ning jälgitakse elementaarsete õigekirjanõuete järgimist kirjalikes töödes.

Loodusainete õppe- ja teabetekstide mõistmine eeldab samuti head lugemisoskust ja tekstitööd. Õpilane õpib õigesti kirjutama kohanimedid ning loodusnähtuste ja loodusobjektide nimetusi. Loodusalased tekstid eesti/vene keele õppekirjanduses ning loetavas ilukirjanduses aitavad loodust tundma õppida ja väärtustada. Loodusainetes omandatud sõnavara ning teadmised soodustavad omakorda kirjandusteoste looduskirjelduste mõistmist, kujutluspiltide teket ja emotsionaalset mõju lugejale.

Sotsiaalainete õpet toetab ainevaldkond mitmel moel. Tekstide lugemine ja analüüs toetavad maailmapildi kujunemist, ühiskonnaelus ja inimsuhetes orienteerumist. Tekste valides ja käsitledes peetakse silmas ühiskonnaelus olulisi valdkondi: väärtused ja kõlblus; suhted kodus ja koolis; omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus; kodanikuühiskond ja rahvussuhted. Samaaegu toetavad sotsiaalaineid õppides omandatud teadmised kirjandusteostes/tekstides kajastatud ühiskonnaelu probleemide ja inimsuhete mõistmist. Keele ainetundides õpitakse õigekirja norme, mille järgimist nõutakse ka teiste ainevaldkondade kirjalikes töödes. Arutlusoskust ning info hankimise, tõlgendamise ja kasutamise oskusi on tarvis ning neid arendatakse nii ainevaldkonna kui ka sotsiaalainete õppes sisult erinevate tekstidega töötades.

Loovainete õpet toetab eeskätt kirjandusteose analüüs seostatuna illustratsioonide vaatlusega, mis soodustab kunsti väljendusvahendite eripära mõistmist. Lisaks töö eri liiki tekstidega (nt luuletused, laulud), nende ilmekas lugemine, sisu mõistmine ja analüüsimine. Kirjanduslike teoste sidumine muusikaga seostab arusaamist muusika emotsionaalsest mõjust ning kunstilistest väljendusvahenditest. Reklaami terviklik käsitlemine keeleõppes eeldab ka visuaalsete komponentide eritlemist ja analüüsi. Tööõpetuse ja tehnoloogiaõpetuse õpet toetab õppe- ja teabetekstide kaudu kujundatav oskust hinnata tehnoloogia rakendamise kaasnevaid võimalusi ja ohte, kasutada eetiliselt nüüdisaegseid tehnoloogiaid oma õpi-, töö- ja suhtluskeskkonna kujundamisel ning järgida tehnilisi vahendeid kasutades ohutus- ning intellektuaalomandi kaitse nõudeid.

1.5. Kesksete teemade rakendamine ainevaldkonnas

Inimeseks olemine. Rollimängude, tekstide käsitlemise, arutelude ja loovtööde kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi. Arendatakse suutlikkust kujundada oma arvamust, väljendada end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, lahendada probleeme. Õppetegevus võimaldab õpilasel kujundada eneseanalüüsiks vajalikku sõnavara, et analüüsida oma huvisid, võimeid, nii ainealaseid kui ka teisi oskusi ja teadmisi.

Aeg ja ruum. Teemakohaste tekstide varal, arutelude, rollimängude, loovtööde kaudu käsitletakse oma perekonna ja kodukandi ajalugu, uuritakse inimeste ja tsivilisatsiooni arengu seoseid.

Loodus ja tehnoloogia. Teemakohaste tekstide varal, probleemülesannete lahendamise ning suuliste ja kirjalike arutluste kaudu toetatakse õpilaste kujunemist sotsiaalselt aktiivseteks, keskkonnateadlikeks, vastutustundlikeks ning tervist ja turvalisust väärtustavateks inimesteks.

Kogukond, ühiskond ja globaalne areng. Ilukirjandust ning kultuuriteemalisi teabetekste lugedes ja analüüsid, nende üle arutledes ning nende põhjal kirjutades pööratakse tähelepanu õpilaste kujunemisele kõlblisteks isiksusteks, kes teavad ja tunnustavad üldnimlikke ja ühiskondlikke väärtusi, kujundatakse julgust astuda välja taunimisväärtuste tegude ja hoiakute vastu. Keele ja kirjanduse kui rahvuskultuuri kandjate toel kujuneb õpilastes arusaam endast, teadmine oma juurtest, keelte erikujudest. Emakeele ja kirjanduse väärtustamise kaudu õpitakse lugu pidama endast ja oma rahvast, teiste rahvaste tekstide abil kujundatakse arusaam kultuuride erinevustest, aga ka tõdemus inimkonna kultuurilisest ühisosast. Eri liiki tekstide käsitlemise kaudu suunatakse õpilasi märkama ühiskonna ja maailma probleeme ning neile lahendusi otsima. Projektides osalemine aitab kasvatada aktiivset ja hoolivat ellusuhtumist.

1.6. Hindamise alused

Ainekava õpitulemused kajastavad õpilase head saavutust. Ainekavas on kirjeldatud õpitulemused õppeaines kooliastmete kaupa kahel tasandil: üldised õpitulemused õpetamise eesmärkidena ja õpitulemused osaoskuste raames. Õpitulemusi hinnates lähtutakse põhikooli riiklikust õppekava üldosast ja Avatud Kooli õppekava üldosast. Hindamine toimub vastavalt Avatud Koolis kehtivale hindamisjuhendile. Hindamisel lähtutakse kujundava hindamise põhimõtetest. Kujundav hindamine annab infot töö protsessi ja tulemuse kohta, selle eesmärk on toetada õpilase arengut ja õpimotivatsiooni.

- Õppetegevuse ajal antakse õpilasele tagasisidet aine ja ainevaldkonna teadmistest ja oskustest ning õpilase hoiakutest ja väärtustest.
- Koostöös kaaslaste ja õpetajaga saab õpilane seatud eesmärkide ja õpitulemuste põhjal täiendavat, julgustavat ja konstruktiivset tagasisidet oma tugevuste ja arenguruumi kohta.
- Praktiliste tööde ja ülesannete puhul antakse tagasisidet töö protsessi ja tulemuse kohta.
- Olulisel kohal on õpilase enesehinnang tehtud tööle, oma panusele, tugevustele ja arenguruumile.

Õpitulemuste hindamise moodused on mitmekesised, sobivad oodatavate õpitulemuste saavutatuse väljaselgitamiseks ja toetavad edasise õppe kavandamist. Õpilane teab, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ja millised on hindamise kriteeriumid – neist teavitamise kord on sätestatud Avatud Kooli õppekava üldosas.

I kooliastmes hinnatakse õpilase:

- 1) suulist keelekasutust, s.o kõnelemist ja kuulamist,
- 2) lugemist, s.o lugemistehnikat, kirjandus- ja muude tekstide tutvustamist, analüüsi ja mõistmist,
- 3) kirjutamist, s.o kirjatehnikat, õigekirja ja tekstiloomet.

II ja III kooliastmes hinnatakse õpilase:

- 1) suulist ja kirjalikku suhtlust,
- 2) tekstide vastuvõttu, s.o analüüsi ja mõistmist,
- 3) tekstiloomet, s.o eri tüüpi ja liiki tekstide kirjutamist,
- 4) keeleteadmisi, s.o õigekeelsuse ja keelehooldete põhimõtete rakendamist ning keelevelikute teadvustamist.

Keeleõpetuses on suurem osakaal erinevate kirjalike tekstide hindamisel, sest kirjalik keel on peamine keeleoskuse näitaja. Õigekeelsust ja keeleteadlikke valikuid hinnatakse üldjuhul tekstiloomet osana tekstiliigi eripära ja kirjutamise eesmärgi kontekstis.

1.7. Füüsiline õppekeskkond

- 1) Valdav osa õpet toimub klassis, kus saab mööblit sobivalt ümber paigutada liikumistegevusteks (nt dramatiseeringud, õppemängud), rühmatöökaks ning ümarlauavestlusteks.

- 2) Tundides kasutatakse tänapäevastel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja vahendeid.
- 3) Tunde peetakse vajaduse korral väljaspool kooli.

IKT rakendamine

- 1) Õpikutele lisatud CD-plaatide kasutamine,
- 2) Internetikeskkondade ja internetiressurside kasutamine.
- 3) Videote näitamine tundides.
- 4) Infootsingud internetist otsimootoriga.
- 5) jms

2. Ainekavad

2.1. Eesti keel ja kirjandus

2.1.1. Eesti keele ja kirjanduse õppeaine kirjeldus

Avatud Koolis on eesti keele oskus nii õppekavas sätestatu omandamise alus kui ka õppekava eesmärk. Eesti keelt õpitakse alates 1. klassist ainetundides ning LAK-õppe meetodil projektõppes ja ainetundides. Ainetundide planeerimisel lähtuvad õpetajad üldõpetuse põhimõtetest. Õpilased omandavad teadmisi ja oskusi, mis võimaldavad neil toime tulla eakohaste suuliste ja kirjalike tekstidega. Eesti keele õpieesmärke taotletakse mitme õppevaldkonna kaudu.

Eesti keelt ja kirjandust õppides omandatakse keele- ja kirjandusteadmisi ning saadakse erinevaid lugemise, kirjutamise ja suhtlemise kogemusi. Eesti keele ja kirjanduse õppimine toetab ka õpilaste identiteedi ja enesehinnangu kujunemist ning kultuurilist ja sotsiaalset arengut.

Eesti keel on õppeaine, milles taotletakse nii keele- kui ka kirjandusõpetuse eesmärke. Alates 5. klassist nimetatakse tunniplaanis õppeainet “Eesti keel ja kirjandus” ning kirjandust õpitakse keeletundidesse lõimituna. Avatud Koolis õpetatakse eesti keelt lähtudes LAK-õppe (sh

keelekümbluse) põhimõtetest ja meetodidest. Erineva koduse keelega õpilased õpivad eesti keelt koos. Õpetaja diferentseerib õppetööd klassiruumis nii, et meetodid ja tunni tempo vastaksid erineva keeletasemega õpilaste vajadustele. Eesti keele tundides toetatakse nii eesti keelt emakeelena kui ka eesti keelt sihtkeelena õppivate õpilaste arengut. Õppeprotsessis töötavad erineva koduse keelega lapsed koos ja toetavad üksteise õppimist.

I kooliastmes keskendutakse õpilaste teadmiste ja oskuste kujundamisel nii suulisele kui ka kirjalikule keelele. Kuulamine, kuuldust arusaamine ja kõnelemine on tihedalt seotud lugemis- ja kirjutamisoskuse arendamisega. Esmase kirjutamisoskuse kujundamisest sõltub edasise kirjaliku eneseväljendusoskuse tõhusus. Suuline keeleteadmine hõlmab siin eneseväljendust tavaolukorras ning eakohase suulise teksti mõistmist ja edastamist. Lugemise õpetamisel arendatakse lugemistehnilist vilumust ja kujundatakse oskust loetud tekstiga jõukohaste juhiste järgi eesmärgistatult töötada. Kirjutamise õpetamisel viimistletakse kirjutamistehnikat, kujundatakse õigekirjaoskust õpitud keelendite piires ning arendatakse suutlikkust väljendada end loovalt ja eesmärgipäraselt. Loetav käekiri on alus kirjalikule eneseväljendusele viisil, kus ka teised kirjanikud aru saaksid. Esimeses kooliastmes on oluline saavutada sihipärane kirjutamisoskus, samuti oskus oma mõtteid kirjalikult väljendada. Ilukirjanduse terviktekste valib õpilane õpetaja soovitusel lugemiseks nii eesti kui ka välisautoritelt, arendades oskust loetud teost tutvustada, selle põhjal jutustada ja küsimuste toel arutleda. Tähtis on kujundada lugemisharjumusi, soodustada positiivset lugemiskogemust ja pakkuda lugemisrõõmu.

II ja III kooliastmes kujundatakse õpilaste teadmisi ja oskusi neljas õppevaldkonnas: suuline ja kirjalik suhtlus, teksti vastuvõtt, tekstiloome ning keeleteadlikkus. Siingi on eesti keele õpetamise keskmes (tervik)tekstid ja katkendid või tekstikorpused ning nendega seotud tekstitoimingud. Keelepädevuse tagab võimalikult eripalgeline, kuid autentne ja adekvaatne tekstivalik, mis võimaldab omandada keeleteadmisi ja kujundada hoiakuid. Suhtlemisõpetusega kujundatakse oskust kasutada multimodaalses suhtluses eri kanaleid ja keskkondi (sh netikeskkonda), oskust arvestada suhtlemisel eesmärki, partnerit ja olukorda, oskust vahendada teavet, väljendada oma arvamusi ja hinnanguid. Tähelepanu pööratakse ka netiturvalisusele. Suhtlusoskuse arendamisel tehakse informatiivseid esitlusi (nt raamatututvustusi) nii individuaalselt kui ka koostöös. Teksti vastuvõtu õpetusega kujundatakse oskust tekste leida ja valida, eesmärgipäraselt lugeda ja kuulata, samuti rakendatakse erinevaid lugemis- ja

kuulamisvõtteid ning süvendatakse oskust teksti mõista ja sellele reageerida. Arendatakse kriitilise lugemise oskust ning analüüsitakse erinevaid tarbetekste. Elulähedaste ja tähenduslike aine- ja muude tekstide käsitus lõimitakse tekstide ülesehitusliku eripära, sõnavara, grammatika ja õigekeelsuse õpetamisega, et kujundada õpilases loomulik keeleteadlikkus. Tekstiloomes õpetusega kujundatakse mitmekülgset ja eesmärgistatud eneseväljendusoskust, mille puhul õpilane tajub situatsiooni ja adressaati ning suudab oma mõtteid selgelt ja täpselt, tekstiliigile omasel viisil väljendada. Jutustavate, kirjeldavate ja arutluselementidega tekstide kõrval hõlmab kirjutamine avarat tekstivälja alates tarbetekstidest kuni ilukirjanduseni. Tekstiloomes on põhiohk kirjutamise protsessil, õpilane järgib kirjutamise etappe alates eeltööst kuni lõpptulemuse vormistamise ja viimistlemiseni. Keeleteadlikkuse õpetusega avardatakse keeleteadmisi, omandatakse õigekeelsuspõhimõtted, kujundatakse eesti keelt väärtustavat hoiakut. Arendatakse oskust tänapäeva eesti kirjakeelt teadlikult kasutada, kujundatakse arusaamist keele arengust ja muutumisest ning murrete eripärast. Keeleteadlikkust, mis peab tagama korrektse ja mitmekülgse kirjakeele omandamise, õpetatakse muude tekstitoimingute osana.

Kirjanduse peamiseks eesmärgiks on äratada ja hoida alal lugemishuvi ning arendada tõlgendusoskust. Mitmekülgse tekstivaliku kaudu kujundatakse lugemis- ja analüüsikogemusi ning arendatakse lugejaoskusi. Lugemisvarasse haaratakse tähtsamate eetiliste ja esteetiliste küsimuste käsitlemist võimaldavaid teoseid nii uudiskirjandusest kui ka klassikast. Funktsionaalse kirjaoskuse arendamiseks käsitletakse vajadusel ka teabetekste. Tähelepanu pööratakse ka folkloorsele materjalile, et väärtustada õpilase päritolu ja kultuurilist kuuluvust. Lugemisvara valikul arvestatakse eesti ja maailmakirjanduse, vanema ja uuema kirjanduse ning eri žanre esindavate proosa-, draama- ja luuleteoste põhjendatud proportsioone ning kooliastmele kohaseid teemavaldkondi.

Kirjandus on õppeaine, milles arendatakse õpilaste lugejaoskusi, kujundlikku mõtlemist ning verbaalset loomevõimet. Põhikooli kirjandusõpetuses keskendutakse eelkõige ilukirjanduse lugemisele ja tõlgendamisele. Eraldi pööratakse tähelepanu teose mõistmist toetavate oskuste arendamisele, teose kui terviku mõistmisele ning kujundliku keele tundmaõppimisele. Interpreteerimis- ja sünteesivõime arendamiseks kuuluvad kirjandusõpetusse ka tekstide esitamine ning õpilaste omalooming eri liiki tekstidena. Õppeprotsessis võimaldatakse õpilastele rohkesti omaloomingulisi, sealhulgas kirjandusteostele, teistele tekstidele ja oma elamustele tuginevaid kirjutamiskogemusi, et arendada ja väärtustada

loovust ja mõtlemisvõimet ning tuua esile kirjutaja isikupära ja annet. Tekstianalüüsis ning -loomes on võrdselt olulised suuline ja kirjalik õppetegevus.

Eesti keele ja kirjanduse õpetamise põhimõtted

- 1) Eesti keelt ja kirjandust õpetatakse lähtudes **LAK-õppe (sh keelekümbeluse) põhimõtetest ja meetodidest.**
- 2) Õpe toimub **ainetundides, projektõppe tundides ning loovainete tundides.** Toetatakse lõimingut teiste õppeainetega ja kesksete teemadega.
- 3) Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmes on õpilased, kelle **individuaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud.**
- 4) Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
- 5) Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on pööratud hoiakute kujundamisel.
- 6) Arvestatakse õpilaste **võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas.**
- 7) Kasutatakse **mitmekülgset õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.
- 8) Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks.
- 9) **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omas tempos ülesandeid lahendada ning saada õpetajatelt selle kohta tagasisidet.
- 10) **Koostöise õppimise vormis** on õpilastel lisaks eesti keele osaoskuste õppimisele võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.
- 11) Kasutatakse **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid mitmekesiseid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid.
- 12) Võimaldatakse siduda õpet **koolivälise eluga** (kohtuda erinevate spetsialistidega, kaasata vanemaid jne), et kogu ainekäsitlus oleks võimalikult **elulähedane** ja õpilased saaksid võimalikult palju keelepraktikat.

2.1.2. Eesti keeles ja kirjanduses taotletavad teadmised, oskused, hoiakud ja õpitulemused

3. klassi lõpetaja:

- 1) mõistab rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust;
- 2) väärtustab eesti keelt;
- 3) omandab eesti keele lugemistehnika;
- 4) loeb eesmärgistatult eri allikatest ja keskkondadest;
- 5) kirjutab eesmärgistatult eri liiki tekste käsikirjaliselt ja arvutil eri keskkondades;
- 6) väljendab end selgelt ja asjakohaselt suuliselt ning kirjalikult;
- 7) **analüüsib individuaalsete võimete piires eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste;**

6. klassi lõpetaja:

- 1) mõistab rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust;
- 2) mõistab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit;
- 3) väljendab end selgelt ja asjakohaselt suuliselt ning kirjalikult;
- 4) teeb õpitu piires keeleteadlikke valikuid, kasutab korrektset kirjakeelt ja sobivat sõnavara;
- 5) loeb tekste ladusalt ja eesmärgistatult eri keskkondades ja allikatest;
- 6) kirjutab eesmärgistatult eri liiki tekste eri keskkondades ja allikate toel;
- 7) analüüsib ja hindab eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste;
- 8) mõistab eri tüüpi ja liiki tekstide ülesehitust, sisu, keelelist eripära;
- 9) kujundab lugemise kaudu hoiakuid ja tõekspidamisi;
- 10) väärtustab lugemist, leiab endale sobivat lugemisvara.

9. klassi lõpetaja:

- 1) väärtustab oma rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust;
- 2) väärtustab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit.
- 3) on keeleteadlik, väljendab end eesmärgipäraselt, selgelt, asjakohaselt ja keeleliselt korrektselt suuliselt ning kirjalikult;
- 4) loeb tekste vilunult, eesmärgistatult ja kriitiliselt eri keskkondades ja allikatest;
- 5) kirjutab eesmärgistatult ja keeleliselt korrektselt eri liiki tekste eri keskkondades ja allikate toel;
- 6) analüüsib ja hindab kriitiliselt eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste, arvestab intellektuaalomandiga;
- 7) mõistab eri tüüpi ja liiki tekstide ülesehitust, sisu, keelelist eripära ning funktsiooni;
- 8) kujundab lugemise kaudu väärtushoiakuid ja tõekspidamisi;
- 9) väljendab end sobivat ja rikkalikku sõnavara kasutades;
- 10) omandab lugemisharjumuse ja väärtustab lugemist.

2.1.3. Kooliastmete õpitulemused eesti keeles ja kirjanduses

3. klassi lõpetaja:

1. osaleb aktiivselt ja mõtestatult õppeprotsessis;
2. kuulab eesmärgistatult, väljendab oma mõtteid;
3. kasutab suhtlemisel eakohast ja sobivat kõne- ja kirjakeelt, arvestab suhtlemisel partneriga;
4. eristab helisid, hääli ja häälikuid;
5. omandab lugemistehnilise vilumuse ja teadliku lugemisoskuse;
6. sooritab kirja eelharjutusi, arvestab etteantud juhendi ja juhendamisega;
7. tunneb joonis- ja kirjatahti, kasutab õigeid tähekujusid, kirjutab loetava käekirjaga;
8. loeb ja eristab eri liiki tekste, analüüsib teksti ülesehitust, keelekasutust ja sisu, avaldab selle kohta arvamust;

9. sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, teeb teksti põhjal märkmeid, võrdleb tekste omavahel;
10. jutustab kuuldust, nähtust ja loetust, vajaduse korral kasutab juhendi abi;
11. kirjutab mõtestatud lauseid, jutustavaid ja kirjeldavaid tekste;
12. kirjutab õpitud keelendite ja keelereeglite piires õigesti ning loetava käekirjaga, vormistab kirjaliku töö korrektselt;
13. vormistab lihtsama kirjaliku töö arvutis, järgib õpitud keelereegleid;
14. valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest, kasutab raamatukogude infosüsteemi;
15. kujundab lugemise kaudu oma mõtte- ja tundemaailma, jagab lugemiskogemusi;
16. rikastab lugemise kaudu oma sõnavara, kasutab sõnaraamatuid ja leiab sõnaartiklist vajalikku teavet.

Eesti keelt emakeelena ja eesti keelt sihtkeelena õppivate õpilaste keeletase 3. klassi lõpuks osaoskuste lõikes

Eesti keel	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Emakeel	Emakeel	emakeel	emakeel	emakeel
Sihtkeel	A.2	A.2	A.2	A.2

6. klassi lõpetaja:

Suuline ja kirjalik suhtlus

- 1) valib juhendamise abil olukorrale vastava suhtluskanali;
- 2) esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, avaldab viisakalt ja olukorrast lähtuvalt arvamust, sõnastab järelduse;
- 3) lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös;
- 4) põhjendab oma seisukohta ja aktsepteerib kaaslaste põhjendatud seisukohti;
- 5) kasutab suhtluses sobivaid keelevahendeid, sh korrektset kirjakeelt õpitu piires nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses.

Teksti vastuvõtt

- 1) valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest;
- 2) iseloomustab õpitud tekstiliike ja nende kasutamise võimalusi;
- 3) loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutarbelisi ning huvivaldkondade tekste;
- 4) võrdleb tekste, esitab küsimusi, avaldab arvamust, teeb tekstist lühikokkuvõtte;
- 5) kuulab ja jälgib vastuvõetavat teksti, valib lugemise eesmärgile sobiva lugemisviisi;
- 6) tunneb keele ja kirjanduse valdkonna teabekeskondi, leiab neist vajaliku teabe;
- 7) võrdleb eri allikatest pärit infot, eristab olulist ebaolulisest, fakti arvamusest.

Tekstiloom

- 1) leiab juhendamise abil tekstiloomeks vajalikku teavet;
- 2) tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise põhietappe;
- 3) jutustab, kirjeldab, võrdleb ja arutleb suuliselt ja kirjalikult;
- 4) esineb suuliselt, võtab sõna, koostab ja peab lühikese ettekande;
- 5) kirjutab eesmärgipäraselt ja olukohaselt eri liiki eakohaseid tekste;
- 6) vormistab kirjalikud tekstid korrektselt nii käsikirjas kui ka arvutis.

Keeleteadlikkus

- 1) nimetab Eestis kõneldavaid keeli, sugulaskeeli ja rahvaid;
- 2) eristab keelevariante, sh murdeid, sotsiolekte, toob näiteid nende kasutusest;
- 3) kirjeldab eesti keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliikide tüüpjuhte ning põhilisi käänd- ja pöörsõna vorme;
- 4) moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sealhulgas koondlauseid ja lihtsamaid liitlauseid;
- 5) järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid;

- 6) rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ja -analüüsis;
- 7) kasutab õigekirja kontrollimiseks ja tähenduste leidmiseks trüki- ja digisõnastikke, leiab sõnaartiklist vajaliku teabe.

Kirjandus

- 1) loeb laste- ja noortekirjandusteoseid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, sealhulgas vähemalt kaheksa tervikteost;
- 2) loeb ladusalt ja mõtestatult eri žanris luule-, proosa- ja draamatekste, kasutab õpetaja juhendamisel põhilisi lugemisvõtteid ja -viise, jälgib ja hindab oma lugemist;
- 3) tutvustab loetud raamatut ja selle autorit ning jagab oma lugemiskogemust;
- 4) loeb kirjandusvaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, kasutab teabe hankimiseks sobivaid allikaid ja keskkondi;
- 5) kasutab otstarbekalt eri allikatest ja keskkondadest hangitud teavet, eristab oma ja laenatud teksti, nimetab ja märgib kasutatud allikad;
- 6) väärtustab nii paikkondlikku kui ka kogu Eestit ühendavat eripärast paljutahulist kultuuri;
- 7) õpib tundma kultuuri eri ilminguid, sealhulgas teatri- ja filmikunsti, pärimus- ja muuseumikultuuri;
- 8) eristab ilukirjanduse ja rahvaluule põhiliike ning olulisemaid žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;
- 9) nimetab luuletuse teema ja kirjeldab selle meeleolu, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust;
- 10) koostab proosa- või draamateksti kohta kava küsimuste, väidete või märksõnadena, kirjutab kokkuvõtte;
- 11) nimetab teose teema, arutleb tegelastega seotud probleemide ja väärtushoiakute üle, sõnastab teose peamõtte;
- 12) iseloomustab ja võrdleb tegelasi, kirjeldab nendevahelisi suhteid ja hindab tegelaste käitumist;
- 13) järjestab loo sündmused ning põhjendab toimumisaja ja -koha valikut;
- 14) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite kohta;
- 15) kirjutab eri žanris omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid ja jutustavaid tekste;
- 16) osaleb arutelus, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valib kirjandusteosest rääkides tekstist sobivaid näiteid, teeb koostööd;
- 17) esitab (peast) luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust;
- 18) mõtestab lahti esitatud teksti tähendused, annab tagasisidet enda ja teiste esitusele;

- 19) jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tugineb kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;
- 20) jutustab tekstilähedaselt või kokkuvõtvalt kavapunktide järgi, märksõnade abil või piltteksti põhjal;
- 21) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.

Eesti keelt emakeelena ja eesti keelt sihtkeelena õppivate õpilaste keeletase 6. klassi lõpuks osaoskuste lõikes

Eesti keel	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Emakeel	emakeel	emakeel	emakeel	emakeel
Sihtkeel	B.1	B.1	B.1	B.1

9. klassi lõpetaja:

Suuline ja kirjalik suhtlus

- 1) nimetab suulise ja kirjaliku kõne erijooni ning eristab kirjakeelt argikeelest;
- 2) esitab kuuldu ja loetu põhjal küsimusi, teeb järeldusi ning annab hinnanguid;
- 3) teeb kuuldu ja loetu kohta nii suulise kui ka kirjaliku kokkuvõtte;
- 4) arutleb eakohastel teemadel, lahendab keelealaseid probleemülesandeid ja osaleb diskussioonides;
- 5) põhjendab ning avaldab viisakalt ja asjakohaselt arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 6) märkab tekstides ja suhtluses tehtavaid keelevelikuid;
- 7) kasutab asjakohaseid suulise ja kirjaliku suhtlemise tavasid ja võimalusi.

Teksti vastuvõtt

- 1) iseloomustab peamisi tekstiliike, nende põhijooni ning kasutamise võimalusi;
- 2) loeb ja kuulab sihipäraselt, kriitiliselt ning arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste;

- 3) teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast, liigist, eesmärgist, autorist ja suhtlusolukorrast;
- 4) teeb järeldusi kasutatud keelevahendite kohta ning märkab kujundlikkust mõjutusvahendina;
- 5) hindab kriitiliselt sõnumi suhtlusmooduseid, sh visuaalset, kuuldelist, žestilist ja tekstilist osa;
- 6) võtab kokku ja konspekteerib tekste, teeb teksti põhjal märkmeid, võrdleb tekste omavahel, osutab arusaamatule;
- 7) sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, avaldab arvamust, kommenteerib, tõlgendab ning seostab oma kogemuste ja mõtetega;
- 8) kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid teksti vastuvõtmisel, analüüsimisel ja tõlgendamisel ning seoste loomisel.

Tekstiloome

- 1) leiab tekstiloomeks vajalikku teavet eri allikatest ja keskkondadest, valib kriitiliselt teabeallikaid ning osundab neid sobivas vormis;
- 2) kirjutab ja valmistub esinemiseks etappide kaupa;
- 3) ehitab teksti üles vastuvõtjat arvestades, järjestab ja seostab info loogiliselt ning valdab peamisi tekstisidususvõtteid;
- 4) esineb suuliselt (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne);
- 5) kirjutab eesmärgipäraselt ja olukohaselt, vormistab korrektselt eri liike tekste (teabetekstid, sh kindla eesmärgiga ülevaated, kokkuvõtted ja lühiuurimused; meediatekstid, sh uudis, intervjuu; arvamustekstid, sh kirjand, kommentaar, aramuslugu; avaliku suhtluse tekstid, sh avaldus, seletuskiri);
- 6) seostab oma kirjutise ja esinemise sündmuse või toiminguga eesmärgiga, vahendab kuuldud ja loetud tekste sobiva pikkuse ja täpsusega, viidates allikale;
- 7) kirjutab suhtlussituatsiooni sobivaid tekste, arvestab teksti vastuvõtjat, järgib õigekirjanorme, kasutab mitmekesiseid grammatilisi tarindeid ja sõnavara;
- 8) kasutab kirjutamisel mitmeid keeleallikaid ja teeb saadud teabe põhjal teadlikke keelevelikuid.

Keeleteadlikkus

- 1) väärtustab eesti keelt ühena Euroopa ja maailma keeltest, kirjeldab ja mõistab eesti keele eripära, kujunemist ja rolli teiste keelte taustal, suhestab keeli teadlikult;
- 2) suhtub mõistvalt eesti keelt teise keelena kõnelejatesse, on toetav vestluspartner;
- 3) järgib eesti õigekirja aluseid ja põhimõtteid, kasutab õigekirjakorrektorit;
- 4) kasutab eesti kirjakeelt avalikult esinedes ning õppides;
- 5) kirjeldab eesti keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliike ja -vorme, lauseehituse peajooni;
- 6) tunneb peamisi lausetarindeid ja varieerib neid kirjutades korrektsel ja sobival viisil, sh kasutab liit- ja lihtlauseid, lauselühendiga lauseid, otsekõnet;
- 7) kasutab ja mõistab tekstis erineva stiiliväärtusega sõnu ja väljendeid, tunneb eesti keele sõnamoodustuse põhimõtteid;
- 8) kirjeldab õpitud metakeele piires tekstide ülesehituslikku ja grammatilist ning sõnavaralist eripära;
- 9) kasutab teadlikult mitmesuguseid keeleallikaid, tunneb sõnaartikli ülesehitust, märke ja märgendeid, leiab teavet õigekirja, vormimoodustuse ja tähenduse kohta.

Kirjandus

- 1) loeb eri liiki ja žanris kirjandusteoseid, sealhulgas tüvitekste, või nende katkendeid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, analüüsib ja tõlgendab vähemalt kahteteist loetud tervikteost;
- 2) loeb lodusalt ja mõtestatult, kasutab iseseisvalt lugemise eesmärgist ja teksti liigist lähtuvaid lugemisviise ja -mudeleid, hindab oma lugemisoskust ning juhib oma lugemisprotsessi;
- 3) loeb kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid;
- 4) tunneb eesti kultuuri erijooni ning vahendab oma kultuurikogemust, väärtustab nii oma- kui ka maailmakultuuri ja selle mitmekesisust;
- 5) selgitab pärimuse olemust, toob näiteid mineviku ja tänapäeva pärimuskultuurist ning oma kodukohast;
- 6) kasutab rahvaluule elemente suulises ja kirjalikus tekstiloomes;

- 7) eristab ilukirjanduse põhiliike ja peamisi žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;
- 8) leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi;
- 9) toob esile luuletuse temaatilisi ja lüürilisi erijooni, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust ja avab selle tähendusi;
- 10) nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte;
- 11) teeb kokkuvõtte teose süžeeist, põhjendab loo tegevusaja ja -koha valikut, iseloomustab ja võrdleb tegelasi, analüüsib tegelastevahelisi suhteid ja nende väärtushoiakuid;
- 12) analüüsib kirjandusteose vormivõtteid ja kompositsiooni, seostab neid teose sisuga;
- 13) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite ning loetu tausta kohta;
- 14) kirjeldab kirjandusteosele omast keelekasutusviisi, tunneb ära peamised kõne- ja lausekujudid, sh epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor, kordus ja siire, tõlgendab kujundite tähendust ja rolli tekstis ning kasutab neid tekstiloomes;
- 15) võrdleb kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust või filmi;
- 16) kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste;
- 17) hindab suulises ja kirjalikus väljenduses korrektset keelt ning järgib nii käsikirjaliste kui ka digitaalsete tekstide vormistusnõudeid;
- 18) osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, võtab arvesse teiste seisukohti, teeb koostööd;
- 19) koostab ja esitab loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab selleks esitlustarkvara;
- 20) esitab (peast) luule-, proosa- või draamateksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust, põhjendab teksti valikut, seletab selle tähendust;
- 21) kasutab tekstianalüüsi õigesti kirjanduse põhimõisteid.

Eesti keelt emakeelena ja eesti keelt sihtkeelena õppivate õpilaste keeletase 9. klassi lõpuks osaoskuste lõikes

Eesti keel	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Emakeel	emakeel	emakeel	emakeel	emakeel
Sihtkeel	B.2	B.2	B.2	B.2

2.1.4. Eesti keele õpitulemused ja õppesisu 1. klassis

1.klassis õpitakse eesti keelt 4 tundi nädalas. Õpe toimub ainetundides ja projektõppe tundides. Lisaks õpitakse eesti keelt LAK-õppe meetodil ka muusika ja liikumise ning loovainete tundides.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Suuline keelekasutus (kuulamine ja kõnelemine)	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> eristab häälikuid (asukoht ja järjekord sõnas), täishääliku pikkusi; toimib õpetaja ja kaaslaste suulise juhendi järgi; kuulab õpetaja ja kaaslaste esituses lühikest eakohast teksti, mõistab kuuldu lause, jutu sisu; teab, et sõnadel on lähedase või vastandtäheendusega sõna ja nimetab neist mõningaid; väljendab end suhtlusolukordades arusaadavalt: palub, küsib, tänab, vabandab; jutustab suunavate küsimuste toel kuuldu, nähtust, loetust; koostab õpetaja abiga pildiseeria või küsimuste toel suulise jutu, esitab luuletust peast. 	<p>Helide, häälte ja häälikute eristamine (asukoht ja järjekord sõnas), hääliku pikkuse eristamine, põhirõhk täishääliku pikkusel.</p> <p>Õpetaja ja kaaslaste kuulamine ning suulise juhendi järgi toimimine. Õpetaja ja kaaslaste ettelugemise kuulamine. Kuuldu ja nähtu kommenteerimine.</p> <p>Häädus- ja intonatsiooniharjutused. Hääduse harjutamine, hääle tugevuse kohandamine olukorrale.</p> <p>Töö lähedase tähendusega sõnaga, sõnatähenduse selgitamine ja täpsustamine.</p> <p>Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumine, tänamine) valik suhtlemisel.</p> <p>Lihtlauseliste küsimuste moodustamine, küsimuste esitamine ja neile vastamine.</p> <p>Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas.</p> <p>Esemete, nähtuste, tegelaste jms võrdlemine, ühe-kahe tunnuse alusel rühmitamine.</p> <p>Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus.</p>

	<p>9) rikastab ja kasutab lugemise kaudu ning ainetundides õpitud sõnavara</p>	<p>Jutustamine kuulatu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria, etteantud teema põhjal; aheljutustamine. Klassiga ühiselt kogetud sündmuste vahendamine jutustades: jutustamine eri rollides. Pantomiim-mõistatused tuttavate juttude kohta. Tuttava luuletuse, dialoogi peast esitamine.</p>
<p>Lugemine</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) tunneb häälik-tähelist vastavust, loeb õpitud teksti enam-vähem ladusalt, lausehaaval üksiku peatusega raskema sõna ees oma kõnetempos või sellest aeglasemalt; 2) mõistab häälega või endamisi (vaikse häälega või huuli liigutades) lugedes loetu sisu, avaldab teksti kohta arvamust; 3) vastab teksti kohta käivatele küsimustele, mille vastused on palas otsesõnu öeldud; 4) teab teksti ülesehitust (alustus, sisu, lõpetus). Mõtleb jutule alguse või lõpu; 5) on lugenud vähemalt 3 lasteraamatut, nimetab nende pealkirja ja autoreid, annab loetule emotsionaalse hinnangu (lõbus, tõsine, igav ...). 	<p>Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus. Trükitähtede (nii suurte kui väikeste) tundma õppimine. Tähtedest sõnade ja sõnadest lausete lugemine. Silpidest sõnade moodustamine. Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo, oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse). Lugemistehniliselt raskete sõnade ja sõnaühendite lugema õppimine. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine klassitahvlilt ja vihikust. Jutustava ja kirjeldava teksti ning teabeteksti (õpilaspäevik, kutse, õnnitlus, saatekava, tööjuhend, raamatu sisukord) lugemine. Sõna, lause, teksti sisu mõistmine. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide, üksiksõnade jm alusel. Loole lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine. Küsimustele vastamine, millele vastus on tekstis otsesõnu kirjas. Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid), skeemide, kaartide lugemine õppekirjanduses, nende tähenduse tabamine. Luuletuste ilmekas (mõtestatud) lugemine. Riimuvate sõnade leidmine õpetaja abiga. Tekstiliiikide eristamine: jutt, muinasjutt, luuletus, mõistatus. Kirjandustekstid: liisusalm, muinasjutt, mõistatus, luuletus, piltjutt, vanasõna, jutustus, näidend. Loetud raamatu autori, kunstniku (illustraatori), tegelaste nimetamine, loetust jutustamine. Loetule emotsionaalse hinnangu andmine (lõbus, tõsine, igav jne). Huvipakkuva raamatu leidmine kooli või kodukoha raamatukogust täiskasvanu abiga.</p>

<p>Kirjutamine</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kasutab õigeid kirjutamisvõtteid, teab, kuidas väikesi ja suuri kirjatähti kirjutatakse ning sõnas õigesti seostatakse; 2) kirjutab tahvlilt ära; 3) täidab tahvlinäidise järgi õpetaja abiga õpilaspäevikut, paigutab näidise järgi tööd vihikulehele, varustab töö kuupäevaga; 4) koostab näidise järgi kutse; 5) eristab häälikut, tähte, täis- ja kaashäälikut, sõna, lauset; 6) kirjutab omasõnade algusesse k, p, t; 7) kirjutab õigesti lühemaid (kuni 2-silbilisi) sõnu ja lauseid; 8) teab, et lause lõpeb punktiga; 9) teab, et lause alguses, inimeste, loomade, oma kodukoha nimes kasutatakse suurt algustähte; 10) kirjutab õigesti oma nime; 11) kasutab õpetaja abiga sõnastikku. 	<p>Kirja eelharjutused. Kirjutamine pliiatsi ja kriidiga, joonistähtede kirjutamine. Õige pliiatsihoid ja kirjutamisasend istudes ja seistes (tahvli juures). Väikeste kirjatähtede õppimine. Suurte kirjatähtede õppimine (vajadusel 2.klassis). Tähtede seostamine.</p> <p>Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine. Töö vormistamine näidise järgi, töö puhtus, käekirja loetavus. Teksti ärakiri tahvlilt, õpikust.</p> <p>Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, õnnitlus (kujundamine näidise järgi).</p> <p>Jutu kirjutamine pilditäiendusena (pildi allkiri, kahekõne jms). Jutule lõpu kirjutamine. Loovtöö kirjutamine (pildi, pildiseeria, küsimuste järgi). Lünkümberjutustuse kirjutamine.</p> <p>Häälik, sõna, lause, tekst. Tähed ja tähestik, võõrtähtede vaatlus. Häälikute märkimine kirjas. Sõna ja lause ladumine ja kirjutamine.</p> <p>Täis- ja kaashäälikud. Täishäälikuühendi vaatlus. Täishääliku pikkuse eristamine ja õigekiri, kaashääliku pikkusega tutvumine. Sulghäälik (k, p, t) omasõnade alguses. i ja j ning h sõna alguses seoses tähtede õppimisega.</p> <p>Suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimeses.</p> <p>Liitsõna vaatlus (moodustamine).</p> <p>Sõnade lõpu õigekiri, -d ja -vad (mitmus) ning -b (tegusõna 3. pööre) õigekirjaga tutvumine.</p> <p>Tutvumine jutustava (väit-), küsi- ja hüüdlausega. Lause lõpumärgid: punkt, (küsi- ja hüüumärgi vaatlemine). Koma lauses (teksti vaatlus).</p> <p>Oma kirjutusvea parandamine õpetaja abiga.</p> <p>Etteütlemise järgi sõnade ja lausete kirjutamine (15–20 sõna lihtlausetena).</p>
---------------------------	--	--

2.1.5. Eesti keele õpitulemused ja õppesisu 2. klassis

2. klassis õpitakse eesti keelt 5 tundi nädalas. Õpe toimub ainetundides ja projektõppe tundides. Lisaks õpitakse eesti keelt LAK-õppe meetodil ka muusika ja liikumise ning loovainete tundides.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Suuline keelekasutus (kuulamine ja kõnelemine)	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) eristab täis- ja suluta hääliku pikkust; 2) kuulab õpetaja ja kaaslaste eakohast teksti ning toimib saadud sõnumi kohaselt õpetaja abil; 3) koostab kuuldu põhjal lihtsama skeemi ja kaardi õpetaja abil; 4) kasutab kõnes terviklauseid; 5) teab ja leiab vastandtäheendusega sõnu ning õpetaja abil ka lähedase tähendusega sõnu; 6) väljendab arusaadavalt oma soove ja kogemusi väikeses ja suures rühmas; vestleb oma kogemustest ja loetust; 7) annab õpetaja abil edasi lugemispala, õppeteksti, filmi ja teatrietenduse sisu; 8) koostab õpetaja abil jutu pildiseeria, pildi või küsimuste toel; mõtleb jutule alguse või lõpu; 9) vaatab ja kirjeldab nähtut, märkab erinevusi ja sarnasusi õpetaja suunavate küsimuste toel; 10) esitab luuletust peast. 	<p>Hääliku pikkuste eristamine sõnamängus, liikumise ja liigutuste abil, põhirõhk suluta kaashäälikul.</p> <p>Õpetaja ja kaaslaste suulise mitmeastmelise juhendi meeldejätmise ja selle järgi toimimine mängus, praktilise ülesande lahendamisel (välitund, otsimine, mõõtmine).</p> <p>Õpetaja etteloetud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ja lihtsa skeemi koostamine õpetaja juhendamisel.</p> <p>Kaaslaste ettelugemise kuulamine ja hinnangu andmine ühe aspekti kohta (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana).</p> <p>Hääldus- ja intonatsiooniharjutused sõnamängulistest harjutustest, kiirkõne, kajamäng. Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus: muinasjutude esitamine, igapäevaolukordade lavastamine. Kõne eri nüansside (tempo, hääletugevus, intonatsioon) esiletoomine dramatiseeringus jm esituses: rongi, loomade häälte jm imiteerimine.</p> <p>Kõnelemine eri olukordades (telefonitsi, rühma esindajana), rollimängud.</p> <p>Nii enese kui ka teiste soorituste tunnustav kommenteerimine.</p> <p>Oma arvamuse avaldamine (raamatu, filmi jm) kohta ja selle põhjendamine. Arutlemine paaris ja rühmas: oma suhtumise väljendamine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine.</p> <p>Sündmuse, isiku, looma, eseme kirjeldamine tugisõnade, skeemi, tabeli abil.</p> <p>Sõnatäheenduste selgitamine ja täpsustamine aktiivse sõnavara laiendamiseks.</p>

		<p>Kuuldud jutu ümberjutustamine; pikema dialoogi jälgimine, hinnangud tegelastele ja sisule.</p> <p>Mõtete väljendamine terviklausetena. Küsimuste moodustamine, küsimuste esitamine ja neile vastamine.</p> <p>Eri meeoleoluga luuletuste (aastaajad, laste elu) mõtestatud peast esitamine.</p>
<p>Lugemine</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) loeb õpitud teksti suhteliselt õigesti, ladusalt (lugemistempo võib olla kõnetempost aeglasem), parandab ise oma lugemisvigu, enamasti väljendab intonatsioon loetava sisu; 2) mõistab häälega või endamisi lugedes loetu sisu; 3) vastab teemakohastele (ka lihtsamatele tekstis mitte otsese infoga seotud) küsimustele; 4) leiab tekstis iseseisvalt vastused konkreetsetele küsimustele ja töötab õpetaja abiga eakohaste juhiste alusel; 5) tunneb ära jutu, luuletuse, mõistatuse, näidendi ja vanasõna; 6) kasutab lihtsamat seletavat sõnaraamatut (nt õpiku sõnaraamatut) õpetaja abiga sõnade leidmiseks algustähe järgi; 7) on lugenud vähemalt 3 lasteraamatut, nimetab tegelasi ja annab edasi loetu sisu mõne huvitava, enam meeldinud episoodi järgi. 	<p>Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi: oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse, sobiva intonatsiooni kasutamine. Lugemistehniliselt raskete sõnade ja sõnaühendite lugema õppimine.</p> <p>Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus.</p> <p>Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jms), skeemide, kaartide ja tabelite lugemine õppekirjanduses ning lasteraamatutes.</p> <p>Tekstist õpitavate keelendite, samuti sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade jms leidmine. Õpiku sõnastiku kasutamine.</p> <p>Kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ja partnereid arvestades.</p> <p>Eri liiki lühitekstide (teade, kiri, ajakirja rubriik, sõnastik) mõistev lugemine. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine klassitahvliit ja vihikust.</p> <p>Tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine.</p> <p>Loetud jutustuse ja muinasjutu kohta kava koostamine (teksti jaotamine osadeks); skeemi/kaardi koostamine õpetaja abiga. Loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine (ka siis, kui vastus otse tekstis ei sisaldu). Loole alguse ja lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine.</p> <p>Luuletuste ilmikas (mõtestatud) esitamine. Riimuvate sõnade leidmine õpetaja abiga.</p> <p>Tekstiliiikide eristamine: jutustus, luuletus, näidend, mõistus, vanasõna.</p>

		<p>Kirjandustekstid: rahvaluuleline liisusalm, muinasjutt, mõistatus, luuletus, piltjutt, vanasõna, jutustus, näidend, muistend.</p> <p>Loetud raamatu tutvustamine ja soovitamine. Vajaliku teose otsimine kooli või kodukoha raamatukogust autori ja teema järgi täiskasvanu abiga.</p>
<p>Kirjutamine</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kasutab kirjutades õigeid väikeste ja suurte kirjatähtede tähekujusid ja seoseid; 2) kirjutab tahvlilt või õpikust ära; 3) täidab iseseisvalt õpilaspäevikut ja kujundab vihikut, paigutab näidise järgi tööd vihikulehele, kirja joonelisele lehele, varustab töö kuupäevaga; 4) koostab õpetaja abiga kutse, õnnitluse ja teate; 5) kirjutab loovtöö ning ümberjutustuse pildiseeria, tugisõnade ja küsimuste abil; 6) eristab häälikut, tähte, täis- ja kaashäälikut, silpi, sõna, lauset, täishäälikuühendit; 7) kirjutab õigesti sulghääliku omasõnade algusesse ja omandatud võõrsõnade algusesse; 8) märgib kirjas õigesti täishäälikuid; 9) teab peast võõrtähtedega tähestikku; 10) alustab lauset suure algustähega ja lõpetab punkti või küsimärgiga; 11) kasutab suurt algustähte inimeste ja loomade nimedes, tuttavates kohanimedes; 12) kirjutab õigesti sõnade lõppu -d (mida teed?), -te (mida teete?), -sse (kellesse?) 	<p>Suurte ja väikeste kirjatähtede kordamine.</p> <p>Kirjutamise tehnika arendamine: ühtlane kirjarida, õiged tähekujud ja seosed nii väikestel kui suurtel kirjatähtedel.</p> <p>Näidise järgi kirjatöö paigutamine vihiku lehele, kirjapaberile; kuupäeva kirjutamine.</p> <p>Kutse, õnnitluse ja teate koostamine õpetaja abiga.</p> <p>Tekstilähedase ümberjutustuse kirjutamine küsimuste ja tugisõnade toel.</p> <p>Loovtöö skeemi, kaardi toel; fantaasialugu. Jutu ülesehitus: alustus, sisu ja lõpetus; jutule alguse ja lõpu kirjutamine. Omakirjutatud teksti üle kaaslasega arutlemine.</p> <p>Varasemale lisanduvalt keeleteadmised: täishäälikuühendi õigekiri, suluta kaashääliku pikkus ja õigekiri; k, p, t s-i ja h kõrval; i ja j silbi alguses, h sõna alguses.</p> <p>Silbitamine, poolitamise üldpõhimõtted.</p>

	<p>millesse?), -ga (kellega? millega?), -ta (kelleta? milleta?);</p> <p>13) kirjutab etteütlemise järgi õpitud keelendite ulatuses sisult tuttavat teksti ja kontrollib kirjutatut näidise järgi (20–25 sõna lihtlausetena).</p>	
--	--	--

2.1.6. Eesti keele õpitulemused ja õppesisu 3. klassis

3. klassis õpitakse eesti keelt 5 tundi nädalas. Õpe toimub ainetundides ja projektõppe tundides. Lisaks õpitakse eesti keelt LAK-õppe meetodil ka muusika ja liikumise ning loovainete tundides.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
<p>Suuline keelekasutus (kuulamine ja kõnelemine)</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kuulab mõtestatult eakohast teksti, toimib saadud sõnumi või juhendite järgi; 2) väljendab end suhtlusolukordades selgelt ja arusaadavalt: palub, küsib, selgitab, keeldub, vabandab, tänab; vastab küsimustele, kasutades sobivalt täislauseid ning lühivastuseid; 3) vaatleb sihipäraselt, kirjeldab eesmärgipäraselt nähtut, eset, olendit, olukorda, märkab erinevusi ja sarnasusi; 4) avaldab arvamust kuuldu, vaadeldu ja loetu kohta; 5) annab küsimuste toel arusaadavalt edasi õppeteksti, lugemispala, pildiraamatu, filmi ja teatrietenduse sisu; koostab kuuldu/loetu põhjal skeemi/kaardi; 6) jutustab loetust ja läbielatud sündmusest; jutustab pildiseeria, tugisõnade, märksõnaskeemi ja küsimuste toel; mõtleb jutule alguse ja lõpu; 	<p>Hääliku pikkuste eristamine, põhirõhk sulghääliku pikkusel. Pikema suulise juhendi meeldejätmise ja selle järgi toimimine. Kaaslase ja õpetaja juhtnööride kuulamine, nende järgi toimimine.</p> <p>Ettelugemise kuulamine. Kaaslase ettelugemise hindamine ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana). Kuuldu ning nähtu kommenteerimine. Fakti ja fantaasia eristamine.</p> <p>Õpetaja etteloetud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ning lihtsa skeemi koostamine.</p> <p>Kuuldu (muinasjutt, lühijutt lapse elust, proosa-, luule ja ainetekst), nähtu (lavastus, film) sisu ümberjutustamine. Dialoogi jälgimine, hinnangud tegelastele ja nende ütlustele. Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Selge häälduse jälgimine teksti esitades. Kõne eri nüansside (tempo, hääletugevuse, intonatsiooni) esiletoomine dramatiseeringus jm esituses.</p>

	<p>7) leiab väljendamiseks lähedase ja vastandtäheendusega sõnu;</p> <p>8) esitab luuletust peast.</p>	<p>Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumise, tänamise) valik suhtlemisel. Suuline selgitus, kõnetus- ja viisakusväljendid, teietamine ja sinatamine. Kõnelemine eri olukordades: vestlus tundmatuga, sh telefonitsi, klassi/kooli esindamine, võistkonda kutsumine, koostegevusest loobumine jms.</p> <p>Sõnavara arendamine: sõnatäheenduse selgitamine ja täpsustamine, aktiivse sõnavara laiendamine, lähedase ja vastandtäheendusega sõna leidmine. Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas. Oma arvamuse avaldamine, nõustumine ja mittedõustumine, ühiste seisukohtade otsimine, kaaslase arvamuse küsimine.</p> <p>Mõtete väljendamine terviklausetena ja sobiva sõnastusega (sõnavalik, mõtte lõpuleviimine). Küsimuste moodustamine ja esitamine ning neile vastamine.</p> <p>Jutustamine kuuldu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria ja etteantud teema põhjal; aheljutustamine.</p> <p>Sündmuste, isiku, looma, eseme jm kirjeldamine tugisõnade, skeemi ning tabeli abil. Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus erisuguste meeleolude väljendamiseks.</p> <p>Tuttava luuletuse ja dialoogi ilmekas (mõttestatud) esitamine. Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel.</p>
<p>Lugemine</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) loeb nii häälega ja kui endamisi ladusalt ja teksti mõistes; mõistab lihtsat plaani, tabelit, diagrammi, kaarti. 2) loeb õpitud teksti ette õigesti, selgelt ja sobiva intonatsiooniga; 3) töötab tekstiga eakohaste juhiste alusel; 4) vastab suulistele ja lühikestele kirjalikele küsimustele loetu kohta; 	<p>Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus. Teksti ülesehitus: pealkiri, teksti osad (lõigud, loo alustus, sisu, lõpetus).</p> <p>Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo; oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhatakse).</p> <p>Ladus ja automatiseerunud lugemine. Oma ja kaaslase lugemistehnika hindamine õpetaja juhiste alusel. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemise klassitahvlilt ja vihikust.</p>

	<p>5) eristab kirjalikus tekstis väidet, küsimust, palvet, käsku, keeldu</p> <p>6) tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna, kirja;</p> <p>7) on lugenud läbi vähemalt 4 eesti ja väliskirjaniku teost, kõneleb loetud raamatust;</p> <p>8) teab nimetada mõnd lastekirjanikku.</p>	<p>Jutustava ja kirjeldava teksti ning tarbe- ja teabeteksti (õpilaspäeviku, kutse, õnnitluse, saatekava, tööjuhendi, raamatu sisukorra, sõnastiku, teate, eeskirja, retsepti, õpikuteksti, teatmeteose teksti, ajalehe- ja ajakirja ning muu meediateksti) lugemine.</p> <p>Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jms), skeemide, kaartide ja tabelite lugemine õppekirjanduses, lasteraamatutes ning lasteajakirjanduses.</p> <p>Sõna, lause ning teksti sisu mõistmine. Tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide ja üksiksõnade järgi.</p> <p>Töö tekstiga: tekstist õpitavate keelendite, sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade leidmine. Õpiku sõnastiku iseseisev kasutamine. Teksti jaotamine osadeks ning tekstiosade pealkirjastamine. Loetava kohta kava, skeemi, kaardi koostamine. Loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine. Loole alguse ja lõpu mõtlemine. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine, tegelaste iseloomustamine.</p> <p>Jutustavate luuletuste ja proosateksti mõtestatud esitamine. Riimuvate sõnade leidmine. Kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ning partnereid arvestades.</p> <p>Loetud raamatust jutustamine, loetule emotsionaalse hinnangu andmine ja raamatust lühikokkuvõtte tegemine. Vajaliku raamatu leidmine iseseisvalt.</p> <p>Tekstiliiikide eristamine: muinasjutt, mõistatus, vanasõna, luuletus, jutustus, näidend, kiri</p> <p>Kirjandus: folkloorne lastelaul, liisusalm, jutustus, muinasjutt, muistend, luuletus, kahekõne, näidend, sõnamänguline tekst, piltjutt, mõistatus, vanasõna.</p>
<p>Kirjutamine</p>	<p>Õpilane:</p>	<p>Kirjatehnika. Kirjutamise tehnika süvendamine, oma loetava käekirja kujundamine, kirjutamise kiiruse arendamine.</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 1) kasutab kirjutades õiged tähekujusid ja -seoseid, kirjutab loetava käekirjaga; 2) kirjutab tahvlilt ja õpikust õigesti ära; paigutab teksti korrektselt paberile või arvutis, vormistab vihiku/õpilaspäeviku nõuetekohaselt; 3) valdab eesti häälikkirja aluseid ja õpitud keelendite õigekirja: eristab häälikut ja tähte, täis- ja kaashäälikut, häälikuühendit, silpi, sõna, lauset; märgib kirjas häälikuid õigesti; eristab lühikesi, pikki ja ülipikki täis- ja suluta kaashäälikuid; kirjutab õigesti asesõnu; 4) märgib õpitud sõnades õigesti kaashäälikuühendit; 5) teab peast võõrtähtedega tähestikku, kasutab lihtsamat sõnastikku ja koostab lihtsaid loendeid tähestik- järjestuses; 6) kirjutab suure algustähega lause alguse, inimeste- ja loomade nimed ning õpitud kohanimed; 7) kirjutab õigesti sulghääliku omandatud oma- ja võõrsõnade algusse; 8) märgib kirjas õigesti käänd- ja pöörd sõnade õpitud lõppe ja tunnuseid; 9) piiritleb lause ja paneb sellele sobiva lõpumärgi; 10) kirjutab etteütlemise järgi sisult tuttavat teksti ja kontrollib kirjutatut näidise järgi (30–40 sõna); 11) koostab kutse, õnnitluse, teate, e-kirja; kirjutab eakohase pikkusega loovtöid (k.a ümberjutustusi) küsimuste, tugisõnade, joonistuse, pildi, pildiseeria, märksõnaskeemi või kava toel. 12) kirjutab nii koolis kui ka igapäevaelus käsitsi ja arvutiga eakohaseid tekste vastavalt kirjutamise eesmärgile, funktsioonile ja adressaadile. 	<p>Kirjutamisvilumuse saavutamine (õiged tähekujud ja proportsioonid, loetav käekiri, ühtlane kirjarida, kirjatöö nõuetekohane välimus, töö vormistamine).</p> <p>Teksti ärakiri tahvlilt ja õpikust. Kirjutatu kontrollimine õpiku ja sõnastiku järgi. Oma kirjavea parandamine. Etteütlemise järgi kirjutamine. Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine. Kirjutamise tehnika süvendamine, oma loetava käekirja kujundamine, kirjutamise kiiruse arendamine. Kirjutamisvilumuse saavutamine (õiged tähekujud ja proportsioonid, loetav käekiri, ühtlane kirjarida, kirjatöö nõuetekohane välimus, töö vormistamine). Teksti ärakiri tahvlilt ja õpikust. Kirjutatu kontrollimine õpiku ja sõnastiku järgi. Oma kirjavea parandamine. Etteütlemise järgi kirjutamine. Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine. Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, ümbrik. Tähestiku järjekord. Täis- ja kaashäälikuühendi õigekiri. Täis- ja suluta kaashääliku pikkuse kordamine, sulghääliku pikkuse eristamine ja õigekiri. k, p, t s-i ja h kõrval. i ja j õigekiri (v.a võõrsõnades ja tegijanimedes). h sõna alguses. Sulghäälik oma- ja võõrsõnade alguses. Suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimedes, tuntumates kohanimedes. Väike algustäht õppeainete, kuude, nädalapäevade, ilmakaarte nimetustes. Poolitamise harjutamine. Liitsõna. Nimi-, omadus- ja tegusõna. Ainsus ja mitmus. Sõnavormide moodustamine küsimuste alusel. Mitmuse nimetava ning sse-lõpulise sisseütleva, kaasaütleva ja ilmaütleva käände lõpu õigekirjutus. Olevik ja minevik. Pöördelõppude õigekirjutus. Erandliku õigekirjaga ase- ja küsisõnad (ma, sa, ta, me, te, nad, kes, kas, kus). Väit- (jutustav), küsi- ja hüüdlause. Lause lõpumärgid. Koma kasutamine loetusel; et, sest, vaid, kuid, aga, siis, kui puhul; sidesõnad, mis koma ei nõua. Etteütlemise järgi kirjutamine õpitud keelendite ulatuses (30–40 sõna). Oma kirjavea</p>
--	--	---

		<p>iseseisev leidmine. Sõnavara: lähedase ja vastandtäheandusega sõna. Sõna ja tema vormide õigekirja ning tähenduse omandamine ja täpsustamine.</p> <p>Lausete laiendamine ja sidumine tekstiks.</p> <p>Tarbeteksti (ajaleheartikli, teate, nimekirja jne) kirjapanek.</p> <p>Ümberjutustuse kirjutamine tugisõnade, skeemi, kaardi või kava toel. Loovtöö kirjutamine (vaba jutt, jutt pildi, pildiseeria, küsimuste, skeemi, kaardi või kava toel, fantaasialugu). Jutu ülesehitus: alustus, sisu, lõpetus.</p> <p>Sündmusest ja loomast kirjutamine. Jutule alguse ja lõpu kirjutamine. Kirja kirjutamine. Oma kirjutatud teksti üle kaaslasega arutamine.</p>
--	--	--

2.1.7. Eesti keele õpitulemused ja õppesisu 4. klassis

4. klassis õpitakse eesti keelt 5 tundi nädalas. Õpe toimub ainetundides ja projektõppe tundides. Lisaks õpitakse eesti keelt LAK-õppe meetodil ka muusika ja liikumise ning loovustunnis.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Suuline ja kirjalik suhtlus	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Kuulab mõtestatult eakohast teksti, toimib saadud sõnumi või juhendite järgi; 2) jutustab kuuldud teksti ümber; 3) esitab kuuldu ja nähtu kohta küsimusi; 4) väljendab oma arvamust, annab infot arusaadavalt edasi; 5) leiab koos partneri või rühmaga vastuseid lihtsamatele probleemülesannetele, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku vormi; 	<p>Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine. Juhendi järgimine ja kuuldu põhjal tegutsemine.</p> <p>Kuuldud teksti ümberjutustamine. Lavastuse, kuuldud proosa-, luule- ja ainetekstide sisu ümberjutustamine. Õpetaja ettelugemise järel (ainealane tekst, lõikhaaval) oluliste mõistete ja seoste leidmine.</p> <p>Kuuldu kohta täpsustavate küsimuste esitamine. Esitatud küsimuste mõistmine ja küsimustele vastamine.</p> <p>Loetu ja kuuldu kohta arvamuse avaldamine ja seisukoha põhjendamine, näite toomine tekstist. Kaaslaste arvamuse küsimine. Suulises keelekasutuses kirjakeele põhinormingute järgimine eakohasel viisil. Mõtete väljendamine selgelt ja arusaadavalt, mõtte lõpuleviimine ja mõtete omavaheline seostamine.</p>

	<p>6) esitab peast ilukirjandusteksti omal valikul, loeb teksti rollis;</p> <p>7) annab juhiste alusel kaaslasele tagasisidet.</p>	<p>Rühmavestlus etteantud teemal, vestluse tulemuse esitlus. Rühmareeglite kokkuleppimine, sobiva koostöövormi valimine. Kõnelemisel kaaslase mõtete ümbersõnastamine, enda mõtete lisamine. Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele, mida). Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja kehahoid. Dialoogi ja dramatiseeringu esitamine. Rollimäng. Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel.</p>
<p>Teksti vastuvõtt</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Otsib teavet tundmatute sõnade kohta, selgitab nende tähendust; 2) valdab lihtsamaid lugemistehnikaid, eesmärgistab lugemist; 3) kirjeldab tarbe- ja ilukirjandusteksti peamisi erinevusi; 4) vastab teksti põhjal koostatud küsimustele tekstinäidete või oma sõnadega, koostab teksti kohta küsimusi ja leiab tekstist vajalikku infot; 5) nimetab ilukirjanduse põhiliike, proosa, luule, draama, ja nende tunnuseid; 6) nimetab rahvaluule põhiliike ja nende tunnuseid; 7) tutvustab loetud proosateose sisu ja tegelasi ning kõneleb loetust; kirjeldab teksti põhjal sündmuste toimumise aega, kohta ja tegelasi; 8) kirjeldab luuletuse meeleolu, aega, kohta; 9) esitab ilukirjandusteksti mõtestatult; 10) leiab vajaliku või huvipakkuva raamatu; 	<p>Tundmatu sõna tähenduse leidmine õpiku sõnastikust ja Sõnaveebist. Tähenduse selgitamine.</p> <p>Lugemiseks valmistumine, lugemise eesmärgistamine, keskendunud lugemine. Lugemistehnika arendamine, korduv ülelugemine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine. Lugemist hõlbustavad võtted. Lause, lõigu ning tervikteksti mõistmine ja ümberjutustamine.</p> <p>Tarbeteksti ja ilukirjandusteksti eesmärgi ja lugemise eripära. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide, remarkide, üksiksõnade jm alusel. Enne lugemist olemasolevate teemakohaste teadmiste ja kogemuste väljaselgitamine, oma küsimuste esitamine ning uute teadmiste vastu huvi äratamine (mida tean, mida tahaksin teada).</p> <p>Ilukirjandustekst, kujundlik keelekasutus. Ilukirjanduse põhiliigid: luule, proosa, draama, nende erijooned.</p> <p>Jutustava teksti vastuvõtt. Süžee, sündmuste toimumise koht, aeg ja tegelased, käivitav sündmus, lahendus. Sündmuste järjekorra edasi edasiandmine. Arutlemine tekstis käsitletud teema, tegelaste motiivide üle. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine tekstinäidete toel. Küsimustele vastamine tekstinäidete või oma sõnadega. Loetava kohta märkmete, märksõnaskaemi, kava ja küsimuste koostamine. Loetud teksti dramatiseering õpetaja juhiste toel.</p> <p>Luuletuse teema määratlemine, aja ja koha kirjeldamine, meeleolu kirjeldamine. Luuletuse ja proosateksti mõtestatud esitamine (meeleolu, laad). Vajaliku ja huvipakkuva raamatu leidmine kataloogi või e-otsingut kasutades. Loetud raamatu sisu ja tegelaste tutvustamine ja lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Loetule emotsionaalse</p>

	<p>11) on läbi lugenud vähemalt neli eakohast väärtkirjandusteost (raamatut);</p> <p>12) tutvustab loetud raamatut kaaslasele, annab loetule hinnangu ning põhjendab seda.</p>	<p>hinnangu andmine ja põhjendamine. Rahvaluule põhiliikide ära tundmine ja tunnuste nimetamine: muinasjutt, muistend, lühivormid (mõistatus, vanasõna, anekdoot).</p>
Tekstilooime	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Jutustab ja kirjutab loetust ning läbielatud sündmusest; 2) jutustab tekstilähedaselt, kokkuvõtlikult kavapunktide järgi, märksõnaskeemi ja küsimuste toel; 3) kirjutab nii koolis kui ka igapäevaelus käsitsi ja arvutiga jutustava teksti; 4) kirjutab lühema tarbeteksti vastavalt kirjutamise eesmärgile, funktsioonile ja adreessadile; 5) tunneb kirjutatavate teksti ülesehitust ja vormistustavasid; 6) kirjutab eakohase pikkusega loovjutte küsimuste, pildi, pildiseeria, märksõnaskeemi või kava toel; 7) tunneb protsesskirjutamise etappe, täiendab oma tööd tagasiside põhjal; 8) rakendab omandatud keeleteadmisi teksti kirjutamisel ja toimetamisel. 	<p>Ümberjutustamine ja ümberjutustuse kirjutamine: tekstilähedane, valikuline (mõne tegelase vaatepunktist), kokkuvõtlik, loov. Loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamise või asendamisega. Ümberjutustus kavapunktide, märksõnade ja küsimuste toel. Aheljutustamine. Fantaasialoo, muinasjutu või muistendi kirjutamine.</p> <p>Lühemate tarbetekstide kirjutamine: seletus- ja veenmiskiri, e-kiri, teade. Kirja esitav osa ja taustaosa. Juhendavate tekstide kirjutamine: retsept, juhend või reeglistik. Kiri, ümbriku vormistamine.</p> <p>Protsesskirjutamine: kirjutamiseks valmistumine (märksõnad, idee- või mõtteskeem, sündmuste kaart), mustandite kirjutamine, tagasiside põhjal töö täiendamine, toimetamine, viimistlemine, avaldamine.</p>
Keeleteadlikkus	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Kirjeldab eesti keele häälikusüsteemi ja kaashäälikuühendi reeglit ja erandeid; 2) järgib kirjutamisel õpitud häälikuõigekirjareegleid; 	<p>Helilised ja helitud häälikud. Liidete -gi ja -ki õigekiri. Täis- ja kaashäälikuühend. Kaashäälikuühendi õigekiri, sulghäälik sõna keskel. Tähtede i ja j õigekiri tegijanimedes ja liitsõnades. Liitsõnamoodustus: täiend- ja põhiosa, täiendi funktsioon liitsõnas. Liitsõna tähendus. Liitsõna ja liitega sõna erinevused.</p> <p>Sõna tähenduse selgitamine oma sõnadega sõnastiku tähendusseletuse ja näidislausete põhjal (nii raamatu- kui ka veebivariandist).</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 3) eristab liitsõna täiend- ja põhiosa, liitsõna ja liitega sõna, aimab liitsõna tähendust täiend- ja põhiosa põhjal; 4) selgitab sõna tähendust sõnastiku tähendusetaoluse ja näidislause põhjal; 5) järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid; 6) eristab sõnu liigiti; 7) oskab pöörata tegusõnu ainsuses ja mitmuses ning kasutada jaatavat ja eitavat kõnet tekstis; 8) oskab määrata lauseliikmeid ja teab nende ülesannet lauses; 9) moodustab ja kirjavahemärgistab lauseid õpitu piires korrektselt. 	<p>Sõnaliigid ja nende funktsioon.</p> <p>Tegusõna. Jaatava ja eitava kõne kasutamine tekstis. Tegusõna pöörde, tegusõna pööramine ainsuses ja mitmuses.</p> <p>Käändsõna. Käändsõnad: nimisõna, omadussõna, arvsõna, asesõna. Käändsõna arv, ainsus ja mitmus.</p> <p>Muutumatud sõnad: määrsõnad, hüüdsõnad, sidesõnad, kaassõnad.</p> <p>Lause ja lauseliikmed. Alus, öeldis, sihitis määrus ja nende ülesanne lauses kui tervikus. Lihtsamad lause laiendamise võimalused.</p>
--	---	--

2.1.8. Eesti keele ja kirjanduse õpitulemused ja õppesisu 5. klassis

5. klassis õpitakse eesti keelt ja kirjandust 4 tundi nädalas. Õpe toimub ainetundides ja projektõppe tundides. Lisaks õpitakse eesti keelt LAK-õppe meetodil ka teistes ainetundides.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Suuline ja kirjalik suhtlus	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) oskab olukorrale vastava suhtluskanali valida; 2) esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, sh kriitilisi, ning avaldab arvamust; 3) lahendab probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös; 	<p>Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades: koolis, avalikus kohas, eakaaslastega, täiskasvanutega suheldes, suulises kõnes ja kirjalikus tekstis. Teabe ja abi küsimine erinevates suhtluskanalites ja -olukordades. Sobiva formaadi ja kanali valimine. Vahetu vestlus, telefonivestlus, e-kiri. Telefonivestluse alustamine ja lõpetamine.</p> <p>Kaasõpilase ja õpetaja või muu suulise teksti eesmärgistatud kuulamine. Suuline aramusavaldus ja vestlus etteantud teemal, vastulausele reageerimine ning seisukohast loobumine Kuuldu põhjal tegutsemine,</p>

	<p>4) väljendab end suhtlusolukordades selgelt ja arusaadavalt koolis, avalikus kohas, eakaaslaste ja täiskasvanutega suheldes;</p> <p>5) väljendab end suhtlusolukordades selgelt ja arusaadavalt koolis, avalikus kohas, eakaaslaste ja täiskasvanutega suheldes;</p> <p>6) avaldab viisakalt ja olukorrast lähtuvalt arvamust, sõnastab väite ja järelduse.</p>	<p>kuuldu kohta arvamuse avaldamine, väite esitamine ja selle põhjendamine. Kuuldu põhjal järelduse sõnastamine suuliselt või kirjalikult. Suuline arvamuse avaldamine ja vestlus etteantud teemal, vastulausele reageerimine ning seisukohast loobumine.</p>
<p>Teksti vastuvõtt</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Analüüsib teksti väljenduslaadi lähtuvalt kasutusvaldkonnast ja suhtlusolukorrast; 2) nimetab teksti liiki, selle eesmärgi ja iseloomustab autori väljenduslaadi õpitud keeleteadmiste põhjal; 3) võrdleb tekste ülesehituse, vormistuse ja keelekasutuse põhjal; 4) tunneb keele ja kirjanduse valdkonna teabekeskondi, leiab neist vajaliku teabe, koostab lihtsama päringu; 5) hindab sõnumi suhtlusmooduseid, sh visuaalset, kuuldelist, žestilist ja tekstilist osa, verbaliseerib graafilise teabe; 6) tunneb konspekterimise võtteid, teeb lugedes või kuulates märkmeid, koostab skeeme; 7) oskab sõnastada lugemise, vaatamise, kuulamise eesmärgi ja teeb eesmärgist lähtuva kokkuvõtte; 	<p>Teksti analüüsimine. Teksti kasutusvaldkond, suhtlusolukorra kirjeldamine (ametlik, tööalane, õppimisega seotud, isiklik). Tekstiliigi ja eesmärgi nimetamine. Autori keelekasutuse ja stiili iseloomustamine ja põhjendamine ning näidete toomine tekstist. Tekstide võrdlemine ülesehituse, vormistuse ja keelekasutuse põhjal.</p> <p>Teabe- ja õppetekstid, nende peamised liigid ja allikad. Ainealaste teabeallikate ja andmebaaside nimetamine, leidmine ning kasutamine: Eesti Keele Instituudi keeleallikad. Lihtsama päringu koostamine Estris.</p> <p>Multimodaalse teabe töötlus. Pildiline ja tekstiline teave, lugemine teabe saamise eesmärgil (reegel, juhend, tabel, skeem, diagramm, plaan, kaart jm). Visuaalselt esitatud info (foto, joonise, graafik, tabel) verbaliseerimine, lihtsamate järelduste tegemine, seoste leidmine. Kuuldud teabe jälgimine, märkmete tegemine.</p> <p>Konspekterimise võtted ja märkmete tegemine. Pliiatsiga lugemine, teabe rühmitamine skeemi, märksõnade jm alusel. Eesmärgistatud lugemine, kuulamine, vaatamine, kokkuvõtte tegemine, kuuldu konspekterimine.</p> <p>Kriitiliste küsimuste koostamine teksti kohta. Usaldusväarsuse kontrollimine teiste allikate toel. Usaldusväarsuse kontrollimine tekstivälise ja tekstisiseste tunnuste põhjal (teksti vormistus, ülesehitus, sisuline täpsus, autori tausta kontrollimine, faktide kontrollimine). Fakti ja arvamuse eristamine.</p>

	8) esitab teksti kohta kriitilisi küsimusi ja avaldab arvamust, kontrollib teksti usaldusvärsust, eristab arvamust ja fakti.	
Tekstiloomed	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Teeb lühiettekande, oskab allikaid valida ja hinnata, koostab lihtsama viite; 2) kirjutab tekste protsessikeskselt, täiendab tagasiside põhjal tekste; 3) jutustab oma elamustest ja kogemustest, ehitab jutustuse tavakohaselt üles; 4) kirjeldab eset, olendit ja inimest, ehitab kirjelduse tavakohaselt üles; 5) arutleb suuliselt ja kirjalikult, ehitab arutleva teksti tavakohaselt üles ja kasutab arutlevale tekstile omaseid keelendeid; 6) vormistab tekstid korrektselt nii käsitsi kui arvutil; 7) põhjendab oma hinnangut tekstinäidetega. 	<p>Lühiettekanne ja esitlus internetist või teatmeteostest leitud ainealase info põhjal. Privaatses ja avalikus keskkonnas suhtlemise eetika: lihtsama viite vormistamine, refereerimine.</p> <p>Jutustava, kirjeldava, põhjendava teksti koostamine protsessikeskselt.</p> <p>Jutustamine. Oma elamustest ja juhtumistest jutustamine minavormis. Jutustuse ülesehitus: aja- ja koha nimetamine, tegelase või tegelaste kirjeldamine, käivitav sündmus, tegelase mõtted ja tegevus selle lahendamise nimel, lõpetus. Jutustava teksti tunnused: ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses.</p> <p>Kirjeldamine. Täpne sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Esemel, olendi ja inimese kirjeldamine ja neile iseloomulike tunnuste nimetamine. Autori suhtumine kirjeldatavasse ning selle väljendamine.</p> <p>Arutlemine. Põhjuse ja tagajärje väljendamine. Arutleva teksti tunnused: rõhutavad sõnad, võrdlemine, näidete toomine, põhjendavate sündide kasutamine. Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt.</p>
Keeleteadlikkus	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Nimetab Eestis kõneldavaid keeli, sugulaskeeli ja rahvaid; 2) kirjeldab eesti keele häälikusüsteemi; 3) kirjutab sagedamini esinevad võõrsõnad korrektselt; 4) kasutab enda tekstis sünonüüme, arvestades nende tähendusvarjundeid; 	<p>Eesti keel teiste keelte seas. Teised Eestis kõneldavad keeled. Sugulaskeeled ja sugulasrahvad.</p> <p>Võõrtähed ja -häälikud. Võõrsõnade õigekiri, sagedamini esinevate võõrsõnade tähendus, hääldus ja õigekiri. Häälduse ja kirja pildi kontrollimine sõnastikest.</p> <p>Sulghäälik võõrsõna algul ja sõna lõpus. Tähe h õigekiri võõrsõnades. Tähtede f ja š õigekiri. Poolitamisreeglite meenutamine.</p> <p>Sünonüümid, antonüümid, homonüümid, nende kasutamine tekstis. Sünonüümide tähendusvarjundid, tesauruse ja kasutamine.</p>

	<p>5) kasutab sobivat tegusõna ajavormi enda tekstis;</p> <p>6) valib sobiva käändevormi lause kontekstist lähtuvalt;</p> <p>7) moodustab omadussõnade võrdlusastmeid ja kasutab neid enda tekstis korrektselt;</p> <p>8) moodustab ja kirjavahemärgistab liitlauseid ja lihtlauseid, sh koondlauseid;</p> <p>9) kasutab enda tekstis korrekstelt otsekõnet;</p> <p>10) eristab nime ja nimetust, märgib enda tekstis nimed ja nimetused korrekstelt;</p> <p>11) järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid ja omandatud keeleteadmisi tekstiloomes.</p>	<p>Tähendussetuste võrdlemine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka veebivariandist). Sobiva sõna kasutamine oma tekstis.</p> <p>Sõnaliikide meenutamine.</p> <p>Tegusõna ajad: olevik, lihtminevik, täis- ja enneminevik ning nende tähenduserinevus. Sobiva ajavormi valimine teksti.</p> <p>Käänamine. Käänded, nende küsimused ja tähendus. Käändetunnus, mitmuse lõpp. Sobiva käände valik sõltuvalt lause kontekstist.</p> <p>Omadussõnade võrdlusastmed, keskvõrde ja ülivõrde kasutamine tekstis.</p> <p>Liht- ja liitlause. Lihtlause kirjavahemärgid. Korduvate lauseliikmete kirjavahemärgistamine koondlause. Koondlause ja loetelude kasutamine ja kirjavahemärgistamine tekstis. Üte ja selle kirjavahemärgid. Otsekõne ja kaudkõne. Saatelause ja otsekõnelause. Saatelause otsekõne ees, keskel ja järel. Otsekõne kirjavahemärgid ja kasutamine.</p> <p>Algustäheõigekiri: kohad, ajaloosündmused, ametinimetused ja üldnimetused, perioodikaväljaanded, tooted. Nime ja pealkirja eristamine, teoste pealkirjad (heliteosed, filmid, raamatud, lavastused jne).</p>
<p>Kirjandus</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) loeb laste- ja noortekirjandusteoseid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, sealhulgas vähemalt neli tervikteost;</p> <p>2) loeb ladusalt ja mõtestatult eri žanris luule-, proosa- ja draamatekste, kasutab õpetaja juhendamisel põhilisi lugemisvõtteid ja -viise, jälgib ja hindab oma lugemist;</p> <p>3) tutvustab loetud raamatut ja selle autorit ning jagab oma lugemiskogemust;</p> <p>4) loeb kirjandusvaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, kasutab teabe hankimiseks sobivaid allikaid ja keskkondi;</p> <p>5) kasutab otstarbekalt eri allikatest ja keskkondadest hangitud teavet, eristab oma ja</p>	<p>Loeb laste- ja noortekirjanduse tervikteoseid nii eesti kui ka maailmakirjandusest ning tekstikatkendeid. Lugemine toetab õppekava läbivate teemade käsitlemist ning üld- ja valdkonnapädevuste kujundamist. Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine ning lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste iseseisev lugemine tunnis ja tunniväliselt.</p> <p>Lugemise mõistmine. Aktiivne ja tõhus (üle)lugemine. Lugemise eesmärgistamine. Süvenenud ja ülelibisev lugemine. Lugemistehnika arendamine: häälega ja hääleta lugemine, pauside ja intonatsiooni jälgimine. Lugemiskiiruse valimine vastavalt võimetele ja tekstile. Oma lugemise jälgimine ja lugemisoskuse hindamine. Tundmatute sõnade ja väljendite tähenduse väljaselgitamine.</p> <p>Raamatukogu külastamine ja selle võimalustega tutvumine. Raamatukogude infosüsteemide e-raamatukogu kasutamine. Autoriõiguse mõistmine.</p>

	<p>laenatud teksti, nimetab ja märgib kasutatud allikad;</p> <p>6) väärtustab nii paikkondlikku kui ka kogu Eestit ühendavat eripärast paljutahulist kultuuri;</p> <p>7) õpib tundma kultuuri eri ilminguid, sealhulgas teatri- ja filmikunsti, pärimus- ja muuseumikultuuri;</p> <p>8) eristab ilukirjanduse ja rahvaluule põhiliike ning olulisemaid žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;</p> <p>9) nimetab luuletuse teema ja kirjeldab selle meeoleu, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust;</p> <p>10) koostab proosa- või draamateksti kohta kava küsimuste, väidete või märksõnadena, kirjutab kokkuvõtte;</p> <p>11) nimetab teose teema, arutleb tegelastega seotud probleemide ja väärtushoiakute üle, sõnastab teose peamõtte;</p> <p>12) iseloomustab ja võrdleb tegelasi, kirjeldab nendevahelisi suhteid ja hindab tegelaste käitumist;</p> <p>13) järjestab loo sündmused ning põhjendab toimumisaja ja -koha valikut;</p> <p>14) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite kohta;</p> <p>15) kirjutab eri žanris omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid ja jutustavaid tekste;</p> <p>16) osaleb arutelus, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valib kirjandusteostest rääkides tekstist sobivaid näiteid, teeb koostööd;</p>	<p>Eesti kirjanike muuseumidega tutvumine ja külastamine. Eesti Lastekirjanduse Keskuse tegevustega tutvumine.</p> <p>Pärimuskultuur. Kooli- ja kodukandipärimus. Rahvaluule ja selle lühivormid. Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduse seletamine. Mõistatuste lahendamine ja loomine. Muinasjutu tunnused ja tüüpteղelased. Eri liiki muistendid.</p> <p>Kirjandusteose dramatiseering. Lühilavastuse loomine. Dialoogi ja tegelaskuju loomine. Eesti teatritega tutvumine.</p> <p>Kirjandusteose ekraniseering. Kirjandusteose põhjal valminud filmi vaatamine ja nende võrdlemine. Tutvumine filmi loomise protsessiga. Tutvumine eakohaste filmižanritega.</p> <p>Mõisted: ajalooline jutustus, epiteet, ilukirjandus, kõnekäänd, luule, metafoor, muinasjutt, muistend, mõistatus, näidend, proosa, pärimus, seiklusjutt, valm, vanasõna, võrdlus.</p> <p>Teksti kui terviku mõistmine. Teksti põhjal eri liiki küsimuste koostamine. Küsimustele vastamine oma sõnadega või näidetega tekstist. Teksti põhjal kokkuvõtte tegemine. Teksti kavastamine: kavapunktid küsi- ja väitlauseid ning märksõnadena.</p> <p>Teose teema ja keskkete mõtete leidmine ning sõnastamine. Arutlemine mõne teoses käsitletud teema või probleemi üle, järelduste tegemine. Näidete (nt tsitaadid, detailid) leidmine teosest. Koomika leidmine teosest. Loetu seostamine oma kogemuse ja tänapäeva maailmaga.</p> <p>Tegelaste iseloomustamine ja nende käitumise põhjendamine. Pea- ja kõrvalteղelaste leidmine, tegelase muutumise ja tegelastevaheliste suhete jälgimine. Tegelastevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendused. Sündmuste toimumise aja ja koha määramine. Sündmuste järjekord, põhjuse ja tagajärje seosed. Jutustaja kui loo edastaja.</p> <p>Luuleteksti väljendusvahendite ehk poeetika tundmaõppimine. Luule kujundlikkus ja mitmetähenduslikkus. Epiteedi, metafoori ja võrdluse tundmine ning kasutamine. Luuletuse teema määratlemine, aja ja koha kirjeldamine, meeoleu sõnastamine. Luuletuse vorm, riim, rütm ja kõla. Seiklusjutu ja ajaloolise jutustuse tunnused. Päevikuvormis ilukirjandus. Valmi tunnused.</p>
--	--	---

	<p>17) esitab (peast) luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust;</p> <p>18) mõtestab lahti esitatud teksti tähendused, annab tagasisidet enda ja teiste esitusele;</p> <p>19) jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tugineb kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;</p> <p>20) jutustab tekstilähedaselt või kokkuvõtvalt kavapunktide järgi, märksõnade abil või piltteksti põhjal;</p> <p>21) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.</p>	<p>Oma kogemuste ja mõtete väljendamine. Kirjeldavad ja jutustavad omaloomingulised tööd eri žanrites (muistend, muinasjutt, seiklusjutt, päevik vm). Tegelase ja olustiku kirjeldamine. Luuleteksti loomine. Loovkirjutamine loetu põhjal. Tekstiloome paaris- ja rühmatööna. Loetu põhjal oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine.</p> <p>Luuletuse ja lühikese proosateksti esitamine. Rolliteksti esitamine. Esituse eesmärgistamine. Esitamiseks kohase tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine. Diktsiooni jälgimine. Tekstilähedane sündmustest jutustamine. Iseenda või kellegi teisega toimunud sündmusest jutustamine. Aktiivne ja tõhus kuulamine.</p>
--	--	---

2.1.9. Eesti keele õpitulemused ja õppesisu 6. klassis

6. klassis õpitakse eesti keelt ja kirjandust 4 tundi nädalas. Õpe toimub ainetundides ja projektõppe tundides. Lisaks õpitakse eesti keelt LAK-õppe meetodil ka teistes ainetundides.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
<p>Suuline ja kirjalik suhtlus</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) valib juhendamise abil olukorrale vastava suhtluskanali; 2) esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, avaldab viisakalt ja olukorrast lähtuvalt arvamust, sõnastab järelduse; 3) lahendab probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös, kuulab oma kaaslasti ning võtab seda ülesande lahendamise juures arvesse; 	<p>Tekstide kriitiline kuulamine, faktide leidmine ja kontrollimine, kuuldule hinnangu andmine. Kriitiliste küsimuste esitamine vahetus suhtluses. Seisukoha põhjendamine paaris- või rühmatöö ajal. Klassivestlus, diskussioon. Vestluses kõnejärje hoidmine ja üleandmine kaaslasele. Kaaslase aktiivne kuulamine, kaaslaste öeldu täiendamine ja täpsustamine. Vestluskaaslasele positiivse tagasiside andmine.</p> <p>Suulises keelekasutuses kirjakeele põhinormingute järgimine ning mõtete sobiv sõnastamine. Viisakusväljendite kasutamine, sobiva suhtlusstiili valimine, parasitkeelendite vältimine, mõtte lõpuleviimine. Viisakas ja ohutu suhtlus virtuaalkeskonnas.</p>

	<p>4) põhjendab oma seisukohta ja aktsepteerib kaaslaste põhjendatud seisukohti;</p> <p>5) kasutab suhtluses sobivaid keelevahendeid, sh korrektset kirjakeelt õpitu piires nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses;</p> <p>6) austab enda ja teiste privaatsust nii päriselus kui virtuaalmaailmas.</p>	
Teksti vastuvõtt	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest; 2) iseloomustab õpitud tekstiliike ja nende kasutamise võimalusi; 3) loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutarbeline ning huvivaldkondade tekste; 4) võrdleb tekste, esitab küsimusi, avaldab arvamust, teeb tekstist lühikokkuvõtte; 5) kuulab ja jälgib vastuvõetavat teksti, valib lugemise eesmärgile sobiva lugemisviisi; 6) tunneb keele ja kirjanduse valdkonna teabekeskondi, leiab neist vajaliku teabe; 7) võrdleb eri allikatest pärit infot, eristab olulist ebaolulisest, fakti arvamusest. 	<p>Arutlevate meediatekstide ülesehituse analüüs. Lõigu, teksti eesmärk, varjatud eesmärk. Argumendi osad. Mõjutusvõtete ja hinnanguliste keelendite leidmine.</p> <p>Meediakanalid ja -väljaanded Eestis, kommertsmeedia ja rahvusringhääling. Raadio- ja telesaadete eripära, vormid ning liigid. Raadiosaate eesmärgistatud kuulamine, telesaate eesmärgistatud vaatamine, kuuldu konspekteerimine, võrdlemine, kokkuvõtte tegemine.</p> <p>Trüki ja veebiajakirjandus. Ajalehežanrite (uudis, arvamyslugu, intervjuu, olemyslugu) eesmärgid ja ülesehitus. Pilt meediatekstides: pressifoto, karikatuur, pildiallkirja eesmärk.</p> <p>Reklaam: sõnum, pildi ja sõna mõju reklaamis, adressaat, lastele mõeldud reklaam.</p>
Tekstiloom	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) leiab juhendamise abil tekstiloomeks vajalikku teavet; 	<p>Protsesskirjutamise etappide meenutamine. Lisateabe otsimine. Alusteksti kasutamine enda tekstis: refereerimine. Alustekstile enda mõtete lisamine, autori ja enda mõtete vastandamine, kõrvutamine. Kirjandi ülesehitus: Sissejuhatus, teemaarenduse lõigud e argumendid, kokkuvõte. Lõigu</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 2) tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise põhietappe; 3) jutustab, kirjeldab, võrdleb ja arutleb suuliselt ja kirjalikult; 4) esineb suuliselt, võtab sõna, koostab ja peab lühikese ettekande; 5) kirjutab eesmärgipäraselt ja olukohaselt eri liiki eakohaseid tekste; 6) vormistab kirjalikud tekstid korrektselt nii käsikirjas kui ka arvutis. 	<p>ülesehitus: väide, selgitus, näide, järeldus. Tabav pealkiri. Oma sõnastuse ja lausestuse toimetamine, õigekirja korrektori kasutamine, oma vigade leidmine ja parandamine. Teksti vormistamine arvutil: reavahe, joondus, lõiguvahed, pealkirjastamine.</p> <p>Multimodaalse teksti loomine: pildi-, video ja graafilise materjali kasutamine. Teksti kujundamine erinevates rakendustes.</p> <p>Ajakirjandustekstide kirjutamine: reklaam, uudis, arvamyslugu, intervjuu.</p>
<p>Keeleteadlikkus</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) nimetab Eestis kõneldavaid keeli, sugulaskeeli ja rahvaid; 2) eristab keelevariante, sh murdeid, sotsiolekte, toob näiteid nende kasutusest; 3) kirjeldab eesti keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliikide tüüpjuhte ning põhilisi käänd- ja pöördsõna vorme; 4) moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sealhulgas koondlauseid ja lihtsamaid liitlauseid; 5) järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid; 6) rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ja -analüüsis; 7) kasutab õigekirja kontrollimiseks ja tähenduste leidmiseks trüki- ja digisõnastikke, leiab sõnaartiklist vajaliku teabe. 	<p>Eesti murded. Murdekaart, murdekeelenäited, murdesõnastiku kasutamine. Õigekirja kontrollimine õigekeelsussõnaraamatust (nii raamatu- kui ka veebivariandist), märkide lugemine.</p> <p>Veaohtlikud liited: -lik; -likkus.</p> <p>Üldkasutatavad lühendid. Lühendite õigekiri. Lühendite lugemine</p> <p>Kirjakeel ja argikeel (sh släng), sõnade stiiliväärtus ja märgendid sõnastikes. Sõnavaliku täpsus erinevates tekstides ja enda tekstis. Sobiva sõnavaliku tegemine vastavalt kontekstile: oma või võõrsõna, harvad, vanamoelised sõnad jne.</p> <p>Grammatiline ühildumine käändes ja arvus.</p> <p>Nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Omadussõnade kokku- ja lahkukirjutamine (ne- ja line-liitelised omadussõnad).</p> <p>Arvsõnade õigekiri. Rooma numbrite kirjutamine. Põhi- ja järgarvsõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Kuupäeva kirjutamise võimalusi. Arvsõnade käänamine. Põhi- ja järgarvsõnade kirjutamine sõnade ja numbritega, nende lugemine. Arvsõnade kasutamine tekstis.</p> <p>Sõnastike kasutamine käändevormide kontrollimiseks.</p> <p>Liitlause. Liitlauseste sidumine liitlauseks. Rindlause ja osalauseid. Sidesõnaga ja sidesõnata rindlause. Rinnastavad sidendid.</p> <p>Põimlause. Pea- ja kõrvallause. Alistavad sidendid. Põimlause kirjavahemärgistamine.</p>

<p>Kirjandus</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) loeb laste- ja noortekirjandusteoseid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, sealhulgas vähemalt neli tervikteost; 2) loeb ladusalt ja mõtestatult eri žanris luule-, proosa- ja draamatekste, kasutab õpetaja juhendamisel põhilisi lugemisvõtteid ja -viise, jälgib ja hindab oma lugemist; 3) tutvustab loetud raamatut ja selle autorit ning jagab oma lugemiskogemust; 4) loeb kirjandusvaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, kasutab teabe hankimiseks sobivaid allikaid ja keskkondi; 5) kasutab otstarbekalt eri allikatest ja keskkondadest hangitud teavet, eristab oma ja laenatud teksti, nimetab ja märgib kasutatud allikad; 6) väärtustab nii paikkondlikku kui ka kogu Eestit ühendavat eripärast paljutahulist kultuuri; 7) õpib tundma kultuuri eri ilminguid, sealhulgas teatri- ja filmikunsti, pärimus- ja muuseumikultuuri; 8) eristab ilukirjanduse ja rahvaluule põhiliike ning olulisemaid žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid; 9) nimetab luuletuse teema ja kirjeldab selle meeoleolu, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust; 10) koostab proosa- või draamateksti kohta kava küsimuste, väidete või märksõnadena, kirjutab kokkuvõtte; 	<p>Loeb laste- ja noortekirjanduse tervikteoseid nii eesti kui ka maailmakirjandusest ning tekstikatkendeid. Lugemine toetab õppekava läbivate teemade käsitlemist ning üld- ja valdkonnapädevuste kujundamist. Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine ning lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste iseseisev lugemine tunnis ja tunniväliselt.</p> <p>Lugemise mõistmine. Aktiivne ja tõhus (üle)lugemine. Lugemise eesmärgistamine. Süvenenud ja ülelibisev lugemine. Lugemistehnika arendamine: häälega ja hääleta lugemine, pauside ja intonatsiooni jälgimine. Lugemiskiiruse valimine vastavalt võimetele ja tekstile. Oma lugemise jälgimine ja lugemisoscuse hindamine. Tundmatute sõnade ja väljendite tähenduse väljaselgitamine.</p> <p>Raamatukogu külastamine ja selle võimalustega tutvumine. Raamatukogude infosüsteemide e-raamatukogu kasutamine. Autoriõiguse mõistmine.</p> <p>Eesti kirjanike muuseumidega tutvumine ja külastamine. Eesti Lastekirjanduse Keskuse tegevustega tutvumine.</p> <p>Pärimuskultuur. Kooli- ja kodukandipärimus. Rahvaluule ja selle lühivormid. Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduse seletamine. Mõistatuste lahendamine ja loomine. Muinasjutu tunnused ja tüüptegelased. Eri liiki muistendid.</p> <p>Kirjandusteose dramatiseering. Lühilavastuse loomine. Dialoogi ja tegelaskuju loomine. Eesti teatritega tutvumine.</p> <p>Kirjandusteose ekraniseering. Kirjandusteose põhjal valminud filmi vaatamine ja nende võrdlemine. Tutvumine filmi loomise protsessiga. Tutvumine eakohaste filmižanritega.</p> <p>Mõisted: ajalooline jutustus, epiteet, ilukirjandus, kõnekäänd, luule, metafoor, muinasjutt, muistend, mõistatus, näidend, proosa, pärimus, seiklusjutt, valm, vanasõna, võrdlus.</p> <p>Teksti kui terviku mõistmine. Teksti põhjal eri liiki küsimuste koostamine. Küsimustele vastamine oma sõnadega või näidetega tekstist. Teksti põhjal kokkuvõtte tegemine. Teksti kavastamine: kavapunktid küsi- ja väitlausetega ning märksõnadena.</p>
-------------------------	--	---

	<p>11) nimetab teose teema, arutleb tegelastega seotud probleemide ja väärtushoiakute üle, sõnastab teose peamõtte;</p> <p>12) iseloomustab ja võrdleb tegelasi, kirjeldab nendevahelisi suhteid ja hindab tegelaste käitumist;</p> <p>13) järjestab loo sündmused ning põhjendab toimumisaja ja -koha valikut;</p> <p>14) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite kohta;</p> <p>15) kirjutab eri žanris omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid ja jutustavaid tekste;</p> <p>16) osaleb arutelus, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valib kirjandusteosest rääkides tekstist sobivaid näiteid, teeb koostööd;</p> <p>17) esitab (peast) luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust;</p> <p>18) mõtestab lahti esitatud teksti tähendused, annab tagasisidet enda ja teiste esitusele;</p> <p>19) jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tugineb kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;</p> <p>20) jutustab tekstilähedaselt või kokkuvõtvalt kavapunktide järgi, märksõnade abil või piltteksti põhjal;</p> <p>21) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.</p>	<p>Teose teema ja kesksete mõtete leidmine ming sõnastamine. Arutlemine mõne teoses käsitletud teema või probleemi üle, järelduste tegemine. Näidete (nt tsitaadid, detailid) leidmine teosest. Koomika leidmine teosest. Loetu seostamine oma kogemuse ja tänapäeva maailmaga.</p> <p>Tegelaste iseloomustamine ja nende käitumise põhjendamine. Pea- ja kõrvaltegelaste leidmine, tegelase muutumise ja tegelastevaheliste suhete jälgimine. Tegelastevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendused. Sündmuste toimumise aja ja koha määramine. Sündmuste järjekord, põhjuse ja tagajärje seosed. Jutustaja kui loo edastaja.</p> <p>Luuleteksti väljendusvahendite ehk poetika tundmaõppimine. Luule kujundlikkus ja mitmetähenduslikkus. Epiteedi, metafoori ja võrdluse tundmine ning kasutamine. Luuletuse teema määratlemine, aja ja koha kirjeldamine, meeleolu sõnastamine. Luuletuse vorm, riim, rütm ja kõla. Seiklusjutu ja ajaloolise jutustuse tunnused. Päevikuvormis ilukirjandus. Valmi tunnused.</p> <p>Oma kogemuste ja mõtete väljendamine. Kirjeldavad ja jutustavad omaloomingulised tööd eri žanrites (muistend, muinasjutt, seiklusjutt, päevik vm). Tegelase ja olustiku kirjeldamine. Luuleteksti loomine. Loovkirjutamine loetu põhjal. Tekstiloomes paaris- ja rühmatööna. Loetu põhjal oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine.</p> <p>Luuletuse ja lühikese proosateksti esitamine. Rolliteksti esitamine. Esituse eesmärgistamine. Esitamiseks kohase tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine. Diktsiooni jälgimine. Tekstilähedane sündmustest jutustamine. Iseenda või kellegi teisega toimunud sündmusest jutustamine. Aktiivne ja tõhus kuulamine.</p>
--	---	---

2.1.10. Eesti keele õpitulemused ja õppesisu 7. klassis

7. klassis õpitakse eesti keelt ja kirjandust 3 tundi nädalas. Õpe toimub ainetundides ja projektõppe tundides. Lisaks õpitakse eesti keelt LAK-õppe meetodil ka teistes ainetundides.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Suuline ja kirjalik suhtlus	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) tunneb suhtlusolukorra komponente, tüüpilisi suhtlusolukordi lahendab keelealaseid probleemülesandeid, osaledes eri suhtlussituatsioonides koolis; 2) kirjeldab suulise ja kirjaliku kõne keelelisi erijooni; 3) eristab kirjakeelt argikeelest, analüüsib näited; 4) selgitab ametliku ja mitteametliku suhtluse keelelist eripära esitab kuuldu ja loetu põhjal küsimusi, teeb järeldusi ning annab hinnanguid; 5) põhjendab ning avaldab viisakalt ja asjakohaselt arvamust diskussioonides ja rühmaaruteludes, on arvestav vestluspartner. 	<p>Suhtlusolukord, selle komponendid (valdkond, suhtlejate rollid, suhtlusviis). Tüüpilised suhtlusolukorrad koolis: loa küsimine, teate edastamine, abi palumine, abi pakkumine, nõu küsimine. Kooli kogukonnaga suhtlemine suhtlusolukorrast lähtuvalt. Suhtlusolukorra ja -partneri arvestamine. Suulise ja kirjaliku kõne erijooned. Kirjakeel vs. argikeel. Osalemine diskussioonis, sõna saamine, kõnejärje hoidmine. Diskussioonis partneri mõtte ümbersõnastamine, oma arvamuse avaldamine ja põhjendamine. Hinnangu väljendamine neutraalselt ja viisakalt.</p>
Teksti vastuvõtt	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) iseloomustab peamisi žanre e tekstiliike, nende põhijooni ning kasutamise võimalusi; 2) kirjeldab, võrdleb ja analüüsib tekstide kasutusvaldkonda, eesmärki ja suhtlusolukorda ning kasutab seejuures omandatud keele- ja tekstimõisteid; 	<p>Žanri e tekstiliigi mõiste. Pragmaatilise ja esteetilise eesmärgiga tekstid. Peamised tekstiliigid (tarbe-, teabe- ja meediažanrid), nende eesmärgid ning keelekasutus. Eri liiki tekstide lugemine ja võrdlemine. Lugemisstrateegiatega valimine, eesmärgistab ja kavandab oma lugemist. Teksti kohta eri liiki küsimuste koostamine: äratundmine, meenutamine, mõistmine, näitlikustamine, võrdlemine, järeldamine, hindav, kontrollimine, uue terviku loomine. Multimodaalsus. Suhtlusmoodused: visuaalne, kirjalik, suuline, heliline, žestiline, kehaline. Multimodaalse teksti vaatamine ja lugemine. Eri</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 3) kirjeldab sõnumi suhtlusmooduseid, sh visuaalset, kuuldelist, žestilist ja kirjalikku moodust; 4) leiab tekstist ja lugemisülesandest lähtuva lugemisstrateegia, kohandab lugemisstrateegiat vajadusel lugemise ajal; 5) selgitab arusaamatuks jäänut, esitab eri liiki küsimusi ja vastuväiteid, avaldab arvamust, vahendab teksti, võtab kokku, kommenteerib, tõlgendab ning seostab teksti oma kogemuse ja mõtetega; 6) analüüsib teksti tekstitüübi alusel; toob näiteid jutustava, kirjeldava, arutleva lause ja tunnuste kohta loetavas tekstis. 	<p>mooduste märkamine, sõnumi kokkulugemine. Sõnalise teksti seostamine pildilise teabega (foto, joonis, skeem jm). Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ja tõlgendamine.</p> <p>Tekstitüübid: kirjeldav, jutustav, arutlev. Tekstide analüüs tekstitüübi tunnuste alusel. Jutustava teksti keelelised tunnused: dünaamilised verbid, lihtminevik, lausete sidumine ajalis-põhjuslike sõnade abil. Kirjeldava teksti tunnused: seisundiverbid, olemasolulaused, täpsustavad täiendid. Arutleva teksti tunnused: hinnangulisus, vastandus, lausete sidumine põhjuslike, tingimuslike ja vastandavate sõnade abil. Argumendi ülesehituse osad.</p>
<p>Tekstiloomed</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ehitab teksti üles vastuvõtjat arvestades, järjestab ja seostab info loogiliselt ning valdab peamisi tekstisidususvõtteid; 2) arvestab kirjutamisel teksti vastuvõtjat, järgib õigekirjanorme, kasutab mitmekesiseid grammatilisi tarindeid ja sõnavara; 3) vormistab tekstitöötlusprogrammiga tekste, valdab toimetamisrežiimi; 4) kirjutab eesmärgipäraselt ja olukohaselt, vormistab korrektselt tarbetekste (avaldus, tõend, seletuskiri); 	<p>Teksti ülesehituse ja tavade arvestamine kirjutamisel: oma teksti eesmärgi sõnastamine, adressaadi valimine. Kirjutamise kavandamine ja žanri arvestamine enne kirjutamist. Eeskujutekstide analüüs.</p> <p>Tekstisidususvõtted lause, lõigu ja tervikteksti tasandil. Lõikude järjestamine vastavalt teksti sõnumile ja eesmärgile.</p> <p>Kirjalike tööde vormistamise ja teksti arvutitöötamise põhimõtted.</p> <p>Paber- ja e-kirja kirjutamine ja vormistamine, keelevahendite valik. Kirja ülesehitus: pöördumine, tausta kirjeldus, kirja eesmärgi sõnastamine, kirja lõpetus, viisakusvormelid.</p> <p>Jutustava, kirjeldava laadi kasutamine omakogemuslike tekstide loomisel. Mälestusloo kirjutamine. Intervjuu tegemine: valmistumine, küsitlemine, kirjutamine, toimetamine ja vormistamine.</p> <p>Arvamuse kirjutamine: seisukoha kujundamine käsitletava probleemi kohta, põhjendamine. Probleemi sõnastamine, kirjeldamine, selgitamine. Argumendi ülesehitus.</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 5) kirjutab koolivaldkonda sobivaid tekste (kindla eesmärgiga ülevaade, nõu küsimine); 6) kasutab sihipäraselt ja korrektselt kirja eri vorme: e-kiri, paber kiri; 7) kasutab kirjutamisel ÕSi ja Sõnaveebi ja teeb saadud teabe põhjal teadlikke keelevelikuid, mis sobivad enda teksti; 8) kirjutab eri liiki kirjandit: jutustav ja arutlev kirjand; 9) kirjutab eri liiki arvamustekste: kommentaar, repliik jne; 10) kasutab tehisintellekti kirjutamise planeerimisel ja teksti toimetamisel. 	<p>Tehisintellektiga töötamine kirjutamise planeerimisel ja toimetamisel. Intellektuaalomand.</p>
<p>Keeleteadlikkus</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) väärtustab eesti keelt ühena soome-ugri ja läänemeresoome keelena, kirjeldab ja mõistab eesti keele eripära, võrdleb eesti keele süsteemi õpitud keeltega; 2) suhtub mõistvalt eesti keelt teise keelena kõnelejatesse, on toetav vestluspartner; 3) kordab häälikute liike ja kaashäälikuühendi reeglit; 4) silbitab ja määrab silpide liike; 5) kasutab õigekeelsusalliikid välte ja rõhu määramisel; 6) kirjeldab vältesüsteemi kui eesti keele eripära; 7) selgitab tegusõna vormistiku eripära ja kasutusvõimalusi, kasutab käändelisi ja 	<p>Indoeuroopa keeled. Eesti keel kui soome-ugri keel ja läänemeresoome keel, läänemeresoome keeled. Läänemeresoome keelte eripära: astmevaheldus, käändesüsteem jne.</p> <p>Teise keelega kõneleja toetamine: parafraseerimine, sõnade pakkumine, keele pakkumine, julgustamine, oma kõne tempo ja raskusastme kohandamine.</p> <p>Kordamine: häälikute liigitamine helilisteks ja helituteks. Kordamine: Kaashäälikuühendi põhireegli rakendamine liitega sõnades, kaashäälikuühendi õigekirja erandid.</p> <p>Silbitamine, pikk ja lühike silp, kinnine ja lahtine silp. Tüvevaheldused kui eesti keele eripära: vältevaheldus ja laadivaheldus. Sõnavormist tüve eraldamine. Välte ja rõhu määramine ÕSi abil. Õigehääldus: võõrsõnade õigekirja kontrollimine ja hääldamine. Välte ja õigekirja seosed. Tegusõna kui lause põhiinfo kandja. Tegusõna pöördelised vormid: pööre, arv. Tegusõna aja, kõneviisi ja tegumoe kordamine ja tähendusvarjundid. Tegusõna käändelised vormid ja nominalisatsioon. Käändelise ja pöördelise vormi valik tekstis.</p>

	<p>pöördelisi vorme oma funktsionaalselt;</p> <p>8) selgitab käänetevahelisi seoseid;</p> <p>9) kasutab õigekeelsusallikaid vormimoodustusel eesmärgipäraselt;</p> <p>10) meenutab tekste kirjutades kokku- ja lahkukirjutamise reegleid;</p> <p>11) kasutab tekstisidususvõtteid ja kirjeldab sidendite funktsiooni vastuvõetavates ja enda tekstis</p>	<p>Tegusõna astmevaheldus: veahtlikud tegusõnad ja sõnavormid; õige pöördevormi leidmine õigekeelsussõnaraamatust, Sõnaveebi kasutamine. Vormimoodustus tüüpsõna eeskujul.</p> <p>Käändsõnad. Käänetevahelised seosed, abstraktsed käänded. Veahtlikud käände vormid. Käändsõna astmevaheldus. Vormimoodustus tüüpsõna eeskujul, õigekeelsussõnaraamatu ja Sõnaveebi kasutamine.</p> <p>Veahtlike käänd-pöördõnade kasutamine enda tekstis.</p> <p>Kokku- ja lahkukirjutamise meenutamine vajaduse järgi. Eesti keele põhireeglite ja ÕSi kasutamine.</p> <p>Teksti sidusvahendid: kordus, asendus, väljajätt ja nende eesmärgistatud kasutamine enda tekstis. Sidendite funktsioon.</p>
<p>Kirjandus</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) loeb eri liiki ja žanris kirjandusteoseid, sealhulgas tüvitekste, või nende katkendeid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, analüüsib ja tõlgendab vähemalt nelja loetud tervikteost;</p> <p>2) loeb ladiusalt ja mõtestatult, kasutab iseseisvalt lugemise eesmärgist ja teksti liigist lähtuvaid lugemisviise ja -mudeleid, hindab oma lugemisoskust ning juhib oma lugemisprotsessi;</p> <p>3) loeb kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid;</p> <p>4) tunneb eesti kultuuri erijooni ning vahendab oma kultuurikogemust, väärtustab nii oma- kui ka maailmakultuuri ja selle mitmekesisust;</p>	<p>Loeb nii eesti kui ka maailmakirjandust ning tekstikatkendeid. Lugemine toetab õppekava läbivate teemade käsitlemist ning üld- ja valdkonnapädevuste kujundamist.</p> <p>Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu (proosa-, luule- või draamateose) autori, temaatika, narratiivi, probleemistiku ja poetika tutvustamine ning võrdlemine teiste teostega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste iseseisev lugemine tunnis ja tunniväliselt.</p> <p>Lugemisstrateegiad ja lugemisprotsess. Ülelibisev ja süvenenud lugemine. Eesmärgistatud (üle)lugemine. Eri lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Teksti eesmärgistatud jälgimine ja eri tüüpi lugemisülesannete täitmine. Kriitiline lugemine. Tundmatute sõnade ja väljendite tähenduse väljaselgitamine.</p> <p>Raamatukogu. Eesti Rahvusraamatukogu. E-teavikute ja e-teenuste kasutamine (nt ESTER, MIRKO, DIGAR). Digiraamatud. Autoriõigused. Plagiaat. Kirjandusteadmiste täiendamine eri allikaid ja keskkondi kasutades. Eesti Kirjandusmuuseumi digikeskkonnad.</p> <p>Pärimuskultuur. Tavad ja kombed pärimuskultuuris, muutuv pärimus. Looduspärimus ja linnalegendid. Kohanimed folklooris. Eesti kirjanike muuseumid.</p> <p>Rahvaluule tunnusjooni. Rahvaluule põhiliigid ja žanrid. Regilaul ja riimiline rahvalaul. Muinasjutu liigid ja tunnused. Kõnekäändude ja vanasõnade</p>

	<p>5) selgitab pärimuse olemust, toob näiteid mineviku ja tänapäeva pärimuskultuurist ning oma kodukohast;</p> <p>6) kasutab rahvaluule elemente suulises ja kirjalikus tekstiloomes;</p> <p>7) eristab ilukirjanduse põhiliike ja peamisi žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;</p> <p>8) leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi;</p> <p>9) toob esile luuletuse temaatilisi ja lüürilisi erijooni, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust ja avab selle tähendusi;</p> <p>10) nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte;</p> <p>11) teeb kokkuvõtte teose süžeesst, põhjendab loo tegevusaja ja -koha valikut, iseloomustab ja võrdleb tegelasi, analüüsib tegelastevahelisi suhteid ja nende väärtushoiakuid;</p> <p>12) analüüsib kirjandusteose vormivõtteid ja kompositsiooni, seostab neid teose sisuga;</p> <p>13) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite ning loetu tausta kohta;</p> <p>14) kirjeldab kirjandusteosele omast keelekasutusviisi, tunneb ära peamised kõne- ja lausekujudid, sh epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor, kordus ja siire, tõlgendab</p>	<p>tähenduse seletamine. Naljandi ja anekdoodi tunnused. Tänapäeva folkloor, selle kogumine ja kogemine. Rahvaluule veebilehed.</p> <p>Kirjandusteose dramatiseering. Lavastus ja selle valmimine. Näitleja ja tema roll. Monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik. Draamateksti temaatika, narratiivi ja poeetika eritlemine. Eesti teatri sünnilugu ja nüüdisteater. Eesti teatritega tutvumine.</p> <p>Kirjandusteose ekraniseering. Mängu- ja dokumentaalfilmid. Filmikunsti väljendusvahendid: kaader ja plaan, valgus, värv ja heli. Stsenarium. Montaaž. Loo, tegelaste ja miljöo kujutamise võrdlus kirjandusteoses ja filmis. Kirjandusteose ja filmi kompositsioon. Kirjandusteosest filmilike episoodide leidmine. Kirjandus ja visuaalsed kunstid, nt koomiks, graafiline romaan, ühismeediaaluule. Kirjandus ja fotograafia.</p> <p>Ilukirjanduse põhiliigid ja žanrid. Eepika, lüürika ja dramaatika tunnused. Lüroepika. Eepose, romaani, jutustuse ja novelli tunnused. Ulme- ja krimiromaani tunnused. Reisikiri ja elulooraamat. Lüürilise luule põhitunnused. Ballaad, sonett, haiku ja ood luules. Vabavärsiline luule. Piltluule. Ühismeedia- ja räppluule. Nüüdisluule vormid ja žanrid. Komöödia, tragöödia ja draama tunnused.</p> <p>Mõisted: algriim, arvustus, ballaad, biograafia, draama, dramaatika, eepika, eepos, haiku, isikustamine, jutustus, komöödia, kordus, kõnekäänd, lõppriim, lüürika, metafoor, muinasjutt, muistend, mõistatus, müüt, novell, ood, parallelism, regivärss, reisikiri, romaan, siire, sonett, žanr, tragöödia, vabavärss, vanasõna.</p> <p>Teksti mitmetähenduslikkuse mõistmine. Teksti põhjal eri tüüpi küsimuste koostamine. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega.</p> <p>Teksti kavastamine: kavapunktid väitlausete ja märksõnadena. Teksti põhjal kokkuvõtte tegemine.</p> <p>Teose teemade ja probleemide sõnastamine, nende üle arutlemine. Pöördeliste sündmuste leidmine. Sündmuste põhjuse ja tagajärje seoste leidmine. Näidete ja tsitaatide leidmine teosest, valiku põhjendamine. Loetu seostamine oma kogemuse ja tänapäeva maailmaga.</p> <p>Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp. Kirjanduslikud tüüp tegelased. Tegelase analüüs: välimus, iseloom, hoiakud ja käitumine, suhted teiste</p>
--	---	---

	<p>kujundite tähendust ja rolli tekstis ning kasutab neid tekstiloomes;</p> <p>15) võrdleb kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust või filmi;</p> <p>16) kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste;</p> <p>17) hindab suulises ja kirjalikus väljenduses korrektset keelt ning järgib nii käsikirjaliste kui ka digitaalsete tekstide vormistusnõudeid;</p> <p>18) osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, võtab arvesse teiste seisukohti, teeb koostööd;</p> <p>19) koostab ja esitab loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab selleks esitlustarkvara;</p> <p>20) esitab (peast) luule-, proosa- või draamateksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust, põhjendab teksti valikut, seletab selle tähendust;</p> <p>21) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.</p>	<p>tegelastega. Tegelase sisekonflikti ja tegelastevahelise põhikonflikti määramine ja analüüsimine (põhjus, tagajärg, lahendus). Eri teoste peategelaste võrdlemine.</p> <p>Sündmuste toimumise aja ja koha määramine. Miljöö kirjeldamine. Teose loomise kontekst. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Tegelikuse ja väljamõeldise suhted kirjandusteoses. Teksti kompositsioonelemendid: sissejuhatus, sõlmitus, teemaarendus, kulminatsioon, lõpplahendus. Kirjelduse eesmärk teoses.</p> <p>Ilukirjandusteksti väljendusvahendite tundmaõppimine. Kujundliku keelekasutuse mõistmine. Iseenda kujundliku väljendusoskuse ja sõnavara hindamine ning arendamine. Olulisemate kõla-, kõne- ja lausekujundite määramine ja seostamine teksti kui tervikuga. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine teosest. Teksti allegooria ja allteksti mõistmine. Luuleteksti väljendusvahendite ehk poeetika eritlemine. Luule kujundlikkus ja mitmetähenduslikkus. Luuletuse temaatika, aegruum, kompositsioon, riim, rütm ja kõla. Luule eri kogemisviisid. Luuletuse seostamine isikliku kogemusega.</p> <p>Omaloomingulised tööd kirjeldavas ja jutustavas laadis ning eri žanrites. Tekstiloomes paaris- ja rühmatööna. Alustekstile tuginev kirjutamine. Arutleva teksti loome. Kirjandusteose, filmi või lavastuse arvustuse kirjutamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma kogemuse ja tekstinäidete varal.</p> <p>Luule-, proosa- või draamateksti esitamine. Esituse eesmärgistamine ja ettevalmistamine. Esitamiseks sobiva tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine. Diktsiooni jälgimine. Aktiivne ja tõhus kuulamine.</p>
--	--	---

2.1.11. Eesti keele õpitulemused ja õppesisu 8. klassis

8. klassis õpitakse eesti keelt ja kirjandust 3 tundi nädalas. Õpe toimub ainetundides ja projektõppe tundides. Lisaks õpitakse eesti keelt LAK-õppe meetodil ka teistes ainetundides.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
-------	--------------	----------

<p>Suuline ja kirjalik suhtlus</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teeb kuuldu ja loetu kohta suulise ja kirjaliku kokkuvõtte, käsitsi või arvutil; 2) märkab tekstides ja suhtluses tehtavaid keelevelikuid; 3) annab kaaslastele tekstile tagasisidet, põhjendab ning avaldab viisakalt ja asjakohaselt arvamust ja seisukohta nii suuliselt kui ka kirjalikult; 4) esitab kuuldu ja loetu kohta täpsustavaid ja kriitilisi küsimusi, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi; 5) väitleb eakohastel teemadel ja teeb väitluse tulemusel järeldusi ja üldistusi; 6) analüüsib virtuaalsuhtluse olukordi. 	<p>Kuuldust ja loetust kokkuvõtte tegemine. Märkmete tegemine kuulamise ajal, asjakohaste küsimuste esitamine. Suulise arutelu tulemuste kirjalik talletamine. Märkmete tegemine käsitsi ja arvutil. Konspekt. Märksõnade valik ja funktsioon. Üksteise konspektide lugemine ja täiendamine.</p> <p>Üksteise tekstide tagasisidestamine viisakalt, nii suuliselt kui ka kirjalikult. Kaaslaste julgustamine, kiitmine, parandusettepanekute pakkumine.</p> <p>Väitlus, väitluse reeglid. Vestluspartneri väite ümbersõnastamine, selle kohta küsimuste esitamine. Oma hinnangu andmine. Argumendi ja vastuargumendi esitamine. Järeldamine ja üldistamine. Väitlemine rühmas.</p> <p>Virtuaalkeskonna suhtlussituatsioonide analüüsimine.</p>
<p>Teksti vastuvõtt</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) tunneb olulisi teabe- ja meediatekstide liike, nende kasutamise võimalusi ja ülesehitust; 2) loeb ja kuulab sihipäraselt, valib sobiva lugemisstrateegia, analüüsib kriitiliselt mitmesuguseid teabe- ja meediatekste; 3) osundab teabetekstide keelelisele eripärale lugemise ajal; 4) kirjeldab meedia eesmärke ja olemust, võrdleb eri meediaväljaandeid ja kanaleid ning nende kasutusvõimalusi ja eesmärke; 5) kontrollib loetud tekstides fakte, esitab kriitilisi küsimusi, eristab libauudist uudisest; 	<p>Teabetekstide (õpikutekst, populaarteaduslik tekst, entsüklopeedia jne) eesmärk, tunnused ja ülesehitus. Populaarteadusliku keeleastase artikli lugemine, teabe vahendamine kaaslastele. Loovtöö aluskirjanduse leidmine, lugemise eesmärgistamine, loetava teksti ülesehituse tundmine. Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ja tõlgendamine.</p> <p>Meediaeetika kesksed põhimõtted. Sõnavabaduse põhimõtte ning selle piirangud. Meedia võimalused ja eesmärgid tänapäeval. Meediakanalid: televisioon, raadio, veeb. Kvaliteetajakirjandus, kultuuriajakirjandus ja meelelahutuslik meedia. Eri väljaannete võrdlemine.</p> <p>Meediatekstide põhiliikide meenutamine ja võrdlemine eri meedia kanalites ning väljaannetes. Arvamust vahendavate tekstide võrdlemine ja analüüs: arvamyslugu, essee, arvustus. Peamised retoorilised võtted arvamustekstides, keelelised mõjutamisvõtted. Kriitiline lugemine. Autori seisukoha leidmine ja ümbersõnastamine ning enda hinnangu sõnastamine. Fakti ja arvamuse eristamine, faktide kontrollimine. Libauudise äratundmine.</p>

	<p>6) märkab kujundlikku keelekasutust mõjutusvahendina;</p> <p>7) kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid teksti tõlgendamisel, seoste loomisel ning tekstile reageerides.</p>	
Tekstiloomed	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) leiab tekstiloomeks vajalikku teavet raamatukogust ja internetist, valib kriitiliselt alustekstid ning osundab neid sobivas vormis;" 2) tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise etappe: kirjutab enda tekste protsessikeskselt: kavandab teksti, võtab arvesse tagasisidet, toimetab, viimistleb, avaldab teksti sobival viisil; 3) valdab erinevaid alusteksti kasutamise võtteid; 4) oskab eesmärgipäraselt kirjutada loovtööd, kirjandit, valitud meediateksti ja arvamislugu. 	<p>Alustekstide (meedia- ja teabetekstid) põhjal kirjutamine. Alusteksti põhjal kirjutamise eeltöö: mõtete leidmine loetud tekstidest, enda mõtetega sidumine. Teema ja peamõtte sõnastamine. Kava koostamine, mustandi kirjutamine. Tagasiside mustandile. Teksti ülesehitus ja sidusus, teksti liigendamine. Alusteksti kasutamise võtted: tsitaat ja referaat. Parafraaseerimine. Alustekstist saadud mõtete väljendamiseks vajalike keelereeglite ja väljendusvahendite kasutamine. Teabeallikatele ja alustekstidele viitamise võimalused. Intellektuaalomand.</p> <p>Valitud žanris faktipõhise meediateksti kirjutamine: materjali kogumine, infoallikad. Teksti ülesehitus ja sobivate keelevahendite valik. Eeskujutekstide analüüs, eesmärgi, sihtrühma ja avaldamiskoha valimine.</p> <p>Arvamusloo kirjutamine: eeskujutekstide analüüs, eesmärgi, sihtrühma ja avaldamiskoha valimine. Põhiseisukohtade esitamine, teksti ülesehitus ja sidusus, sobivate keelevahendite valik. Kaaslase teksti tagasisidestamine, enda teksti ümberkirjutamine ja toimetamine kommentaaride põhjal. Teksti avaldamine.</p>
Keeleteadlikkus	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) nimetab eesti keele murdeid, toob näiteid murdekeele eripäradest; 2) nimetab oskuskeeli, kasutab oskussõnastikke ja teab erialamärgendi tähendust sõnastikes; 3) kirjeldab algustäheõigekirja reegleid, eristab ametlikku ja mitteametlikku konteksti algustähe valikul; 	<p>Eesti keele erikujud. Murded. Oskuskeeled. Valdkonna oskussõnastike kasutamine.</p> <p>Algustäheõigekiri</p> <p>Algustähe reeglite leidmine EKI teatmikust jm allikatest, saadud teabe kasutamine. Nimi, nimetus ja pealkiri. Isikud ja olendid; kohad ja ehitised; asutused, ettevõtted ja organisatsioonid; riigid ja osariigid; perioodikaväljaanded; teosed, dokumendid ja sarjad; ajaloosündmused; üritused; kaubad. Ametliku ja mitteametliku konteksti arvestamine algustähe valikul.</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 4) nimetab sõnaliike, leiab need lausest ja toob sõnaliikide näiteid; 5) teab eesti keele lauseehituse peajooni; tunneb keelendite stiiliväärtust; 6) leiab õigekirjajuhiseid keeleallikatest; 7) rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes, tekste analüüsid ja hinnates; 8) kirjeldab lause suhtluseemärki, määrab lauseliikmed; 9) selgitab rind- ja põimlause erinevust, leiab rind- ja põimlause osad, sidendid ning kasutab neid korrektselt ja eesmärgipäraselt; 10) kirjavahemärgistab liht- ja liitlauseid, segaliitlauseid, otsekõnega lauseid, põhjendab sidendi ja märgi valikut; 11) valib konteksti otsekõne, tsitaadi või kaudkõne, märgib need kirjas korrektselt. 	<p>Sõnaliikide meenutamine: tegusõnad, käändsõnad (nimi-, omadus, arv- ja asesõnad) ning muutumatud sõnad (määr-, kaas-, side- ja hüüdsõnad). Määr- ja kaassõnade eristamine. Liit-, ühend- ja väljendtegasõna.</p> <p>Lauseõpetus ja õigekiri</p> <p>Lause. Lause suhtluseesmärgid. Lause vahetud moodustajad e fraasid. Fraaside ja sõnaliikide seosed. Lauseliikmed: öeldis, alus, sihitis, määrus ja öeldistäide. Täiend. Lauseliikmete määramine.</p> <p>Rinnastusseos. Koondlause. Korduvate eri- ja samaliigiliste lauseliikmete ning täiendite kirjavahemärgistamine. Lisandi ja ütte kirjavahemärgistamine ning kasutamine lauses.</p> <p>Liht- ja liitlause. Keerulisemad segaliitlused. Lauseskeemid. Rindlause. Rindlause osalause ühendamise võimalused, rinnastavad sidendid. Rindlause kirjavahemärgistamine. Põimlause. Pea- ja kõrvallause. Põimlause kirjavahemärgistamine. Segaliitlause ja selle ehitus. Lauselühend kui lause tihendaja. Lauselühendi funktsioon ja sobivus eri teksti liikidesse. Lauselühendi komastamine. Lauselühendi asendamine kõrvallausega. Sõnajärg lauses ja fraasis.</p> <p>Otsekõne, kaudkõne ja tsitaat. Nende kasutus ja õigekiri. Otsekõne, kaudkõne ja tsitaadi valimine enda teksti. Otsekõne ja kaudkõne võrdlemine, otsekõne muutmine kaudkõneks ja vastupidi.</p>
<p>Kirjandus</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) loeb eri liiki ja žanris kirjandusteoseid, sealhulgas tüvitekste, või nende katkendeid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, analüüsib ja tõlgendab vähemalt nelja loetud tervikteost; 2) loeb ladiusalt ja mõtestatult, kasutab iseseisvalt lugemise eesmärgist ja teksti liigist lähtuvaid lugemisviise ja -mudeleid, hindab oma lugemisoskust ning juhib oma lugemisprotsessi; 3) loeb kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja 	<p>Loeb nii eesti kui ka maailmakirjandust ning tekstikatkendeid. Lugemine toetab õppekava läbivate teemade käsitlemist ning üld- ja valdkonnapädevuste kujundamist.</p> <p>Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu (proosa-, luule- või draamateose) autori, temaatika, narratiivi, probleemistiku ja poeetika tutvustamine ning võrdlemine teiste teostega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste iseseisev lugemine tunnis ja tunniväliselt.</p> <p>Lugemisstrateegiad ja lugemisprotsess. Ülelibisev ja süvenenud lugemine. Eesmärgistatud (üle)lugemine. Eri lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Teksti eesmärgistatud jälgimine ja eri tüüpi lugemisülesannete täitmine. Kriitiline lugemine. Tundmatute sõnade ja väljendite tähenduse väljaselgitamine.</p>

	<p>keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid;</p> <p>4) tunneb eesti kultuuri erijooni ning vahendab oma kultuurikogemust, väärtustab nii oma- kui ka maailmakultuuri ja selle mitmekesisust;</p> <p>5) selgitab pärimuse olemust, toob näiteid mineviku ja tänapäeva pärimuskultuurist ning oma kodukohast;</p> <p>6) kasutab rahvaluule elemente suulises ja kirjalikus tekstiloomes;</p> <p>7) eristab ilukirjanduse põhiliike ja peamisi žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;</p> <p>8) leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi;</p> <p>9) toob esile luuletuse temaatilisi ja lüürilisi erijooni, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust ja avab selle tähendusi;</p> <p>10) nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte;</p> <p>11) teeb kokkuvõtte teose süžest, põhjendab loo tegevusaja ja -koha valikut, iseloomustab ja võrdleb tegelasi, analüüsib tegelastevahelisi suhteid ja nende väärtushoiakuid;</p> <p>12) analüüsib kirjandusteose vormivõtteid ja kompositsiooni, seostab neid teose sisuga;</p>	<p>Raamatukogu. Eesti Rahvusraamatukogu. E-teavikute ja e-teenuste kasutamine (nt ESTER, MIRKO, DIGAR). Digiraamatud. Autoriõigused. Plagiaat. Kirjandusteadmiste täiendamine eri allikaid ja keskkondi kasutades. Eesti Kirjandusmuuseumi digikeskkonnad.</p> <p>Pärimuskultuur. Tavad ja kombed pärimuskultuuris, muutuv pärimus. Looduspärimus ja linnalegendid. Kohanimed folklooris. Eesti kirjanike muuseumid.</p> <p>Rahvaluule tunnusjooni. Rahvaluule põhiliigid ja žanrid. Regilaul ja riimiline rahvalaul. Muinasjutu liigid ja tunnused. Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduse seletamine. Naljandi ja anekdoodi tunnused. Tänapäeva folkloor, selle kogumine ja kogemine. Rahvaluule veebilehed.</p> <p>Kirjandusteose dramatiseering. Lavastus ja selle valmimine. Näitleja ja tema roll. Monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik. Draamateksti temaatika, narratiivi ja poeetika eritlemine. Eesti teatri sünnilugu ja nüüdsteater. Eesti teatritega tutvumine.</p> <p>Kirjandusteose ekraniseering. Mängu- ja dokumentaalfilmid. Filmikunsti väljendusvahendid: kaader ja plaan, valgus, värv ja heli. Stsenarium. Montaaž. Loo, tegelaste ja miljöo kujutamise võrdlus kirjandusteoses ja filmis. Kirjandusteose ja filmi kompositsioon. Kirjandusteosest filmilike episoodide leidmine. Kirjandus ja visuaalsed kunstid, nt koomiks, graafiline romaan, ühismeediaaluule. Kirjandus ja fotograafia.</p> <p>Ilukirjanduse põhiliigid ja žanrid. Eepika, lüürika ja draamatika tunnused. Lüroepika. Eepose, romaani, jutustuse ja novelli tunnused. Ulme- ja krimiromaanide tunnused. Reisikiri ja elulooraamat. Lüürilise luule põhitunnused. Ballaad, sonett, haiku ja ood luules. Vabavärsiline luule. Piltluule. Ühismeedia- ja räppluule. Nüüdsluule vormid ja žanrid. Komöödia, tragöödia ja draama tunnused.</p> <p>Mõisted: algriim, arvustus, ballaad, biograafia, draama, draamatika, eepika, eepos, haiku, isikustamine, jutustus, komöödia, kordus, kõnekäänd, lõppriim, lüürika, metafoor, muinasjutt, muistend, mõistatus, müüt, novell, ood, parallelism, regivärss, reisikiri, romaan, siire, sonett, žanr, tragöödia, vabavärss, vanasõna.</p>
--	--	---

	<p>13) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite ning loetu tausta kohta;</p> <p>14) kirjeldab kirjandusteosele omast keelekasutusviisi, tunneb ära peamised kõne- ja lausekujundid, sh epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor, kordus ja siire, tõlgendab kujundite tähendust ja rolli tekstis ning kasutab neid tekstiloomes;</p> <p>15) võrdleb kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust või filmi;</p> <p>16) kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste;</p> <p>17) hindab suulises ja kirjalikus väljenduses korrektset keelt ning järgib nii käsikirjaliste kui ka digitaalsete tekstide vormistussõudeid;</p> <p>18) osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, võtab arvesse teiste seisukohti, teeb koostööd;</p> <p>19) koostab ja esitab loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab selleks esitlustarkvara;</p> <p>20) esitab (peast) luule-, proosa- või draamateksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust, põhjendab teksti valikut, seletab selle tähendust;</p> <p>21) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.</p>	<p>Teksti mitmetähenduslikkuse mõistmine. Teksti põhjal eri tüüpi küsimuste koostamine. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega. Teksti kavastamine: kavapunktid väitlausetega ja märksõnadena. Teksti põhjal kokkuvõtte tegemine.</p> <p>Teose teemade ja probleemide sõnastamine, nende üle arutlemine. Pöördeliste sündmuste leidmine. Sündmuste põhjuse ja tagajärje seoste leidmine. Näidete ja tsitaatide leidmine teosest, valiku põhjendamine. Loetu seostamine oma kogemuse ja tänapäeva maailmaga.</p> <p>Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp. Kirjanduslikud tüüptegelased. Tegelase analüüs: välimus, iseloom, hoiakud ja käitumine, suhted teiste tegelastega. Tegelase sisekonflikti ja tegelastevahelise põhikonflikti määratlemine ja analüüsimine (põhjus, tagajärg, lahendus). Eri teoste peategelaste võrdlemine.</p> <p>Sündmuste toimumise aja ja koha määramine. Miljö kirjeldamine. Teose loomise kontekst. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Tegelikuse ja väljamõeldise suhted kirjandusteoses. Teksti kompositsioonielemendid: sissejuhatus, sõlmitus, teemaarendus, kulminatsioon, lõpplahendus. Kirjelduse eesmärk teoses.</p> <p>Ilukirjandusteksti väljendusvahendite tundmaõppimine. Kujundliku keelekasutuse mõistmine. Iseenda kujundliku väljendusoskuse ja sõnavara hindamine ning arendamine. Olulisemate kõla-, kõne- ja lausekujundite määratlemine ja seostamine teksti kui tervikuga. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine teosest. Teksti allegooria ja allteksti mõistmine. Luuleteksti väljendusvahendite ehk poeetika eritlemine. Luule kujundlikkus ja mitmetähenduslikkus. Luuletuse temaatika, aegruum, kompositsioon, riim, rütm ja kõla. Luule eri kogemisviisid. Luuletuse seostamine isikliku kogemusega.</p> <p>Omaloomingulised tööd kirjeldavas ja jutustavas laadis ning eri žanrites. Tekstiloomes paaris- ja rühmatööna. Alustekstile tuginev kirjutamine. Arutleva teksti loome. Kirjandusteose, filmi või lavastuse arvustuse kirjutamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma kogemuse ja tekstinäidete varal.</p>
--	--	---

		Luule-, proosa- või draamateksti esitamine. Esituse eesmärgistamine ja ettevalmistamine. Esitamiseks sobiva tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine. Diktsiooni jälgimine. Aktiivne ja tõhus kuulamine.
--	--	--

2.1.12. Eesti keele õpitulemused ja õppesisu 9. klassis

9. klassis õpitakse eesti keelt ja kirjandust 4 tundi nädalas. Õpe toimub ainetundides ja projektõppe tundides. Lisaks õpitakse eesti keelt LAK-õppe meetodil ka teistes ainetundides.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Suuline ja kirjalik suhtlus	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) osaleb erinevates suhtlusolukordades avalikus ruumis, sh veebis; 2) märkab suulistes ja kirjalikes tekstides tehtavaid keelevelikuid, analüüsib neid; 3) oskab oma seisukohti väljendada eri kanalites ja vormides; 4) tunneb eesti keele suhtlustavasid, märkab tekstides ja suhtluses tehtavaid keelevelikuid; 5) kirjeldab ametliku ja mitteametliku suhtluse keelelisi eripärasid ja rakendab neid; 6) esitab kuuldu ja loetu meediateksti kohta eri liiki küsimusi, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi ning annab hinnanguid; 7) võtab kuuldu ja loetu nii suulises kui ka kirjalikus vormis kokku; 	<p>Veebipõhised suhtluskanalid: jututoad, blogid, kommentaarid.</p> <p>Veebis kommenteerimine. Keeleviisakus ja -väärikus. Anonüümsuse mõju keelekasutusele. Ametlik ja mitteametlik suhtlus. Suhtlejate rollid ja rollidest lähtuvad keelevelikud.</p> <p>Suulise suhtlemise tavad eesti keeles: pöördumine, tervitamine, suhtlemise lõpetamine. Eestlasele omane asjalikkus suhtluses: meilivahetuses, suulises suhtluses. Sõnumi viisakus ja otsekoheus, liigsõnalisuse vältimine, sobivad keelevelikud.</p> <p>Aktuaalse meediateksti kommenteerimine vestlusringis. Loetu kirjalik ja suuline vahendamine. Autorile viitamine.</p>

	<p>8) valdab vestlusvõtteid: algatab vestluse, arendab teemat, väljendab eriarvamust viisakalt.</p>	
<p>Teksti vastuvõtt</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) tunneb peamisi keelevaldkonna teabeallikaid; 2) koostab veebiotsingutel päringuid, kasutab saadud teavet eesmärgipäraselt; 3) hindab kriitiliselt sõnumi suhtlusmooduseid, sh visuaalset, kuuldelist, žestilist ja tekstilist osa; 4) võtab vastu segatekste: seostab sõnalise ja pildilise ning helilise teabe; 5) teeb kasutatud keelevahendite kohta järeldusi ning märkab kujundlikkust mõjutusvahendina; 6) oskab tekste võrrelda; osutab, mis tekstis on arusaamatuks jäänud; suudab teksti kohta küsimusi ja vastuväiteid esitada, arvamust avaldada, teksti vahendada ja kokku võtta, kommenteerida, tõlgendada ning oma kogemuse ja mõtetega seostada; 7) kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid hinnangu väljendamist kirjeldades ja autori hoiakutega seostades 8) analüüsib kõnet, eristab kõne osi, kirjeldab kõne eesmärki, leiab kõnest teabe, autori seisukoha. 	<p>Veebist teabe otsimine erinevaid päringuid kasutades, keelevaldkonna teabeallikate tundmine, leitud teabe kriitiline hindamine. Teabe talletamine, kõrvutamine ja süstematiseerimine ning kasutamine suhtluses.</p> <p>Tarbetekstide (juhend, elulookirjeldus, avaldus, seletuskiri) eesmärk, tunnused ja ülesehitus. Tarbetekstidest olulise info leidmine ning selle põhjal järelduste tegemine ja tegutsemine.</p> <p>Sõnalise teksti seostamine pildilise teabega (foto, joonis, skeem). Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ning tõlgendamine. Segateksti vastuvõtt.</p> <p>Peamised keelelised mõjutamisvõtted ja kujundid kõnes. Kriitiline lugemine.</p> <p>Hinnangu väljendusvahendid analüüs arvamusalikes tekstides: Hinnangu väljendamine arutledes. Modaalsus, saateverbid alusteksti, autorit viidates.</p> <p>Kõnede analüüs: pidulik kõne ja veenmiskõne. Kõnede ülesehitus, eesmärk, Kõne kuulamine ning märkmete tegemine. Kõnest olulise teabe leidmine ja kõneleja seisukohtade sõnastamine, kõnest kokkuvõtte tegemine. Konspekterimine. Kõne põhjal küsimuste esitamine. Kõne kohta arvamuse avaldamine.</p>

Tekstiloomed	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) määratleb enne kirjutamist suhtluseesmärgi ja valib sellele vastavad keelevahendid enda teksti; 2) koostab jutustava-arutleva teksti, leiab teema, sõnastab pealkirja, valdab teksti ülesehituse põhimõtteid, sobivaid keelevahendeid, ehitab teksti üles vastuvõtjat arvestades, järjestab ja seostab info loogiliselt ning valdab peamisi tekstisidususvõtteid; 3) väljendab hinnanguid, seob alusteksti mõtted enda seisukohtadega, kasutab selleks vajalikke keelevahendeid; 4) esineb suuliselt ja peab kõnet; 5) oskab eesmärgipäraselt kirjutada eri liiki tarbetekste (elulookirjeldus, avaldus, seletuskiri) ja neid korrektselt vormistada; 6) toimetab enda tekste tagasiside põhjal, kasutab teksti tagasisidestades õpitud keeleteadmisi. 	<p>Suhtluseesmärgi määratlemine enne kirjutamist. Sobivate keelendite valimine kõnelemisel ja kirjutamisel vastavalt suhtlejate rollile, valdkonnale ja eesmärgile.</p> <p>Arutlusteema leidmine ja sõnastamine isikliku kogemuse või alustekstide põhjal. Teksti pealkirjastamine. Tekstilõik ja selle ülesehitus: väide, selgitus, põhjendus, järeldus. Näite toomine alustekstist ja enda kogemusest. Enda kogemuse ja alusteksti sidumine lõigus. Lõikude järjestamise põhimõtted ja võimalused. Teksti sidusus. Jutustava, kirjeldava ja arutleva tekstiosa tervikuks sidumine.</p> <p>Hinnangu väljendamine arutledes. Modaalsus, saateverbid alusteksti, autorit viidates.</p> <p>Kõneks valmistumine, kõne koostamine ja esitamine. Kõne ülesehitus ja elemendid: tervitus, retoorilised võtted. Ettekande koostamine ja esitamine.</p> <p>Tarbetekstide koostamine ja vormistamine: elulookirjeldus, seletuskiri, avaldus, taotlus.</p> <p>Teksti keeleline toimetamine: sõnastus- ja lausestusvigade parandamine. Keeleteadmiste rakendamine töös tekstidega. Keelekujundite kasutamine tekstiloomes: konteksti arvestamine sobiva kujundi valikul.</p>
Keeleteadlikkus	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) väärtustab eesti keelt kui riigikeelt, kirjeldab kirjakeele kujunemist, keelekorralduse ja keelehoole põhimõtteid, mõistab üldjoontes keeleseaduse olemust; 2) meenutab õigekirja aluseid ja põhireegleid, oskab leida õigekirjajuhiseid internetiallikatest 	<p>Eesti kirjakeele kujunemine. Keeleuuendus ja keele areng, keelekorraldus ja keelehoole Eestis. Eesti keeleseadus.</p> <p>Poolitamine, sealhulgas võõrsõnade ja nimede poolitamine.</p> <p>Veaohtrliku häälikuõigekirjaga sõnad, võrdevormid, võõrsõnad.</p> <p>Kokku- ja lahkukirjutamisreeglite kordamine.</p> <p>Algustäheõigekirja kordamine. Konteksti arvestamine algustähe valikul.</p> <p>Tsitaatsõnade märkimine kirjas. Võõrnimede õigekiri ja vormimoodustus.</p> <p>Pealkirja, nime ja nimetuse erinevus.</p> <p>Lühendamise põhimõtted ja õigekiri, lühendite käänamine.</p>

	<p>ning sõna- ja käsiraamatutest, kasutab arvuti õigekirjakorrektorit;</p> <p>3) kirjeldab keelendite stiiliväärtust, kasutab ja mõistab tekstis kasutatud keelendite tähendusvarjundeid;</p> <p>4) kirjeldab õpitud metakeele piires tekstide ülesehituslikku ja grammatilist ning sõnavaralist eripära;</p> <p>5) tunneb ja selgitab hinnangu väljendamise keelelisi vahendeid, märkab neid loetud tekstides ja kasutab enda tekstides;</p> <p>6) kasutab teksti sidususe võtteid enda tekstides.</p>	<p>Keelendite stiilivärving, seda mõjutavad tegurid tekstis. Fraseologismid, nende stiilivärving. Keeleallikate kasutamine sõna stiilivärvingu leidmiseks. Sõnavara täiendamise võimalused: sõnade tuletamine, liitmine ja tehissõnad. Sagedamini esinevad tuletusliited ja nende funktsioon. Sõna ehituse analüüs. Modaalsus ja hinnangu väljendamine teiste ja enda tekstis. Määrsõnade, rõhumäärsõnade tähendusvarjundite võrdlemine ja valimine vastavalt lausekontekstile. Lausete ühendamise võtted, tekstisidusus.</p>
<p>Kirjandus</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) loeb eri liiki ja žanris kirjandusteoseid, sealhulgas tüvitekste, või nende katkendeid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, analüüsib ja tõlgendab vähemalt nelja loetud tervikteost;</p> <p>2) loeb ladiusalt ja mõtestatult, kasutab iseseisvalt lugemise eesmärgist ja teksti liigist lähtuvaid lugemisviise ja -mudeleid, hindab oma lugemisoskust ning juhib oma lugemisprotsessi;</p> <p>3) loeb kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid;</p> <p>4) tunneb eesti kultuuri erijooni ning vahendab oma kultuurikogemust, väärtustab</p>	<p>Loeb nii eesti kui ka maailmakirjandust ning tekstikatkendeid. Lugemine toetab õppekava läbivate teemade käsitlemist ning üld- ja valdkonnapädevuste kujundamist.</p> <p>Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu (proosa-, luule- või draamateose) autori, temaatika, narratiivi, probleemistiku ja poeetika tutvustamine ning võrdlemine teiste teostega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste iseseisev lugemine tunnis ja tunniväliselt.</p> <p>Lugemisstrateegiad ja lugemisprotsess. Ülelibisev ja süvenenud lugemine. Eesmärgistatud (üle)lugemine. Eri lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Teksti eesmärgistatud jälgimine ja eri tüüpi lugemisülesannete täitmine. Kriitiline lugemine. Tundmatute sõnade ja väljendite tähenduse väljaselgitamine.</p> <p>Raamatukogu. Eesti Rahvusraamatukogu. E-teavikute ja e-teenuste kasutamine (nt ESTER, MIRKO, DIGAR). Digiraamatud. Autoriõigused. Plagiaat. Kirjandusteadmiste täiendamine eri allikaid ja keskkondi kasutades. Eesti Kirjandusmuuseumi digikeskkonnad.</p>

	<p>nii oma- kui ka maailmakultuuri ja selle mitmekesisust;</p> <p>5) selgitab pärimuse olemust, toob näiteid mineviku ja tänapäeva pärimuskultuurist ning oma kodukohast;</p> <p>6) kasutab rahvaluule elemente suulises ja kirjalikus tekstiloomes;</p> <p>7) eristab ilukirjanduse põhiliike ja peamisi žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;</p> <p>8) leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi;</p> <p>9) toob esile luuletuse temaatilisi ja lüürilisi erijooni, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust ja avab selle tähendusi;</p> <p>10) nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte;</p> <p>11) teeb kokkuvõtte teose süžest, põhjendab loo tegevusaja ja -koha valikut, iseloomustab ja võrdleb tegelasi, analüüsib tegelastevahelisi suhteid ja nende väärtushoiakuid;</p> <p>12) analüüsib kirjandusteose vormivõtteid ja kompositsiooni, seostab neid teose sisuga;</p> <p>13) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite ning loetu tausta kohta;</p> <p>14) kirjeldab kirjandusteosele omast keelekasutusviisi, tunneb ära peamised kõne- ja lausekujud, sh epiteet, isikustamine,</p>	<p>Pärimuskultuur. Tavad ja kombed pärimuskultuuris, muutuv pärimus. Looduspärimus ja linnalegendid. Kohanimed folklooris. Eesti kirjanike muuseumid.</p> <p>Rahvaluule tunnusjooni. Rahvaluule põhiliigid ja žanrid. Regilaul ja riimiline rahvalaul. Muinasjutu liigid ja tunnused. Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduse seletamine. Naljandi ja anekdoodi tunnused. Tänapäeva folkloor, selle kogumine ja kogemine. Rahvaluule veebilehed.</p> <p>Kirjandusteose dramatiseering. Lavastus ja selle valmimine. Näitleja ja tema roll. Monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik. Draamateksti temaatika, narratiivi ja poeetika eritlemine. Eesti teatri sünnilugu ja nüüdisteater. Eesti teatritega tutvumine.</p> <p>Kirjandusteose ekraniseering. Mängu- ja dokumentaalfilmid. Filmikunsti väljendusvahendid: kaader ja plaan, valgus, värv ja heli. Stsenarium. Montaaž. Loo, tegelaste ja miljöo kujutamise võrdlus kirjandusteoses ja filmis. Kirjandusteose ja filmi kompositsioon. Kirjandusteosest filmilike episoodide leidmine. Kirjandus ja visuaalsed kunstid, nt koomiks, graafiline romaan, ühismeediale. Kirjandus ja fotograafia.</p> <p>Ilukirjanduse põhiliigid ja žanrid. Eepika, lüürika ja draamatika tunnused. Lüroepika. Eepose, romaani, jutustuse ja novelli tunnused. Ulme- ja krimiromaanide tunnused. Reisikiri ja elulooraamat. Lüürilise luule põhitunnused. Ballaad, sonett, haiku ja ood luules. Vabavärsiline luule. Piltluule. Ühismeedia- ja räppluule. Nüüdisluule vormid ja žanrid. Komöödia, tragöödia ja draama tunnused.</p> <p>Mõisted: algriin, arvustus, ballaad, biograafia, draama, draamatika, eepika, eepos, haiku, isikustamine, jutustus, komöödia, kordus, kõnekäänd, lõppriim, lüürika, metafoor, muinasjutt, muistend, mõistatus, müüt, novell, ood, parallelism, regivärss, reisikiri, romaan, siire, sonett, žanr, tragöödia, vabavärss, vanasõna.</p> <p>Teksti mitmetähenduslikkuse mõistmine. Teksti põhjal eri tüüpi küsimuste koostamine. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega. Teksti kavastamine: kavapunktid väitlausetes ja märksõnadena. Teksti põhjal kokkuvõtte tegemine.</p>
--	--	---

	<p>võrdlus, metafoor, kordus ja siire, tõlgendab kujundite tähendust ja rolli tekstis ning kasutab neid tekstiloomes;</p> <p>15) võrdleb kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust või filmi;</p> <p>16) kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste;</p> <p>17) hindab suulises ja kirjalikus väljenduses korrektset keelt ning järgib nii käsikirjaliste kui ka digitaalsete tekstide vormistuse nõudeid;</p> <p>18) osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, võtab arvesse teiste seisukohti, teeb koostööd;</p> <p>19) koostab ja esitab loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab selleks esitlustarkvara;</p> <p>20) esitab (peast) luule-, proosa- või draamateksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust, põhjendab teksti valikut, seletab selle tähendust;</p> <p>21) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.</p>	<p>Teose teemade ja probleemide sõnastamine, nende üle arutlemine. Pöördeliste sündmuste leidmine. Sündmuste põhjuse ja tagajärje seoste leidmine. Näidete ja tsitaatide leidmine teosest, valiku põhjendamine. Loetu seostamine oma kogemuse ja tänapäeva maailmaga.</p> <p>Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp. Kirjanduslikud tüüptegelased. Tegelase analüüs: välimus, iseloom, hoiakud ja käitumine, suhted teiste tegelastega. Tegelase sisekonflikti ja tegelastevahelise põhikonflikti määramine ja analüüsimine (põhjus, tagajärg, lahendus). Eri teoste peategelaste võrdlemine.</p> <p>Sündmuste toimumise aja ja koha määramine. Miljö kirjeldamine. Teose loomise kontekst. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Tegelikkuse ja väljamõeldise suhted kirjandusteoses. Teksti kompositsioonelemendid: sissejuhatus, sõlmitus, teemaarendus, kulminatsioon, lõpplahendus. Kirjelduse eesmärk teoses.</p> <p>Ilukirjandusteksti väljendusvahendite tundmaõppimine. Kujundliku keelekasutuse mõistmine. Iseenda kujundliku väljendusoskuse ja sõnavara hindamine ning arendamine. Olulisemate kõla-, kõne- ja lausekujundite määramine ja seostamine teksti kui tervikuga. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine teosest. Teksti allegooria ja allteksti mõistmine. Luuleteksti väljendusvahendite ehk poeetika eritlemine. Luule kujundlikkus ja mitmetähenduslikkus. Luuletuse temaatika, aegruum, kompositsioon, riim, rütm ja kõla. Luule eri kogemisviisid. Luuletuse seostamine isikliku kogemusega.</p> <p>Omaloomingulised tööd kirjeldavas ja jutustavas laadis ning eri žanrites. Tekstiloomes paaris- ja rühmatööna. Alustekstile tuginev kirjutamine. Arutleva teksti loome. Kirjandusteose, filmi või lavastuse arvustuse kirjutamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma kogemuse ja tekstinäidete varal.</p> <p>Luule-, proosa- või draamateksti esitamine. Esituse eesmärgistamine ja ettevalmistamine. Esitamiseks sobiva tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine. Diktsiooni jälgimine. Aktiivne ja tõhus kuulamine.</p>
--	--	---

2.2. Vene keel ja kirjandus

2.2.1. Vene keele ja kirjanduse õppeaine kirjeldus

Avatud Koolis on vene keele oskus nii õppekavas sätestatu omandamise alus kui ka õppekava eesmärk. Vene keelt õpitakse alates 1. klassist ainetundides ning osaliselt ka LAK-õppe meetodil projektõppe tundides. Õpilased omandavad teadmisi ja oskusi, mis võimaldavad neil toime tulla eakohaste suuliste ja kirjalike tekstidega.

Vene keelt ja kirjandust õppides omandatakse keele- ja kirjandusteadmisi ning saadakse erinevaid lugemise, kirjutamise ja suhtlemise kogemusi. Vene keele õppimine toetab ka õpilaste identiteedi ja enesehinnangu kujunemist ning kultuurilist ja sotsiaalset arengut.

Vene keel on õppeaine, milles taotletakse nii keele- kui ka kirjandusõpetuse eesmäärke. Alates 5. klassist nimetatakse tunniplaanis õppeainet “Vene keel ja kirjandus” ning kirjandust õpitakse keeletundidesse lõimituna. Avatud Koolis õpetatakse vene keelt lähtudes LAK-õppe (sh keelekümblyuse) põhimõtetest ja meetoditest. Erineva koduse keelega õpilased õpivad vene keelt koos. Õpetaja diferentseerib õppetööd klassiruumis nii, et meetodid ja tunni tempo vastaksid erineva keeletasemega õpilaste vajadustele. Vene keele tundides toetatakse nii vene keelt emakeelena kui ka vene keelt sihtkeelena õppivate õpilaste arengut. Õppeprotsessis töötavad erineva koduse keelega lapsed koos ja toetavad üksteise õppimist.

I kooliastmes keskendutakse õpilaste teadmiste ja oskuste kujundamisel nii suulisele kui ka kirjalikule keelele. Kuulamine, kuuldust arusaamine ja kõnelemine on tihedalt seotud lugemis- ja kirjutamisoskuse arendamisega. Esmase kirjutamisoskuse kujundamisest sõltub edasise kirjaliku eneseväljendusoskuse tõhusus. Suuline keelekasutus hõlmab siin eneseväljendust tavaolukorras ning eakohase suulise teksti mõistmist ja edastamist. Lugemise õpetamisel arendatakse lugemistehnilist vilumust ja kujundatakse oskust loetud tekstiga jõukohaste juhiste järgi eesmärgistatult töötada. Kirjutamise õpetamisel viimistletakse kirjatehnikat, kujundatakse õigekirjaoskust õpitud keelendite piires ning arendatakse suutlikkust väljendada end loovalt ja eesmärgipäraselt. Loetav käekiri on alus kirjalikule eneseväljendusele viisil, kus ka teised

kirjapandust aru saaksid. Esimeses kooliastmes on oluline saavutada sihipärane kirjutamisoskus, samuti oskus oma mõtteid kirjalikult väljendada. Ilukirjanduse terviktekste valib õpilane õpetaja soovitusel lugemiseks, arendades oskust loetud teost tutvustada, selle põhjal jutustada ja küsimuste toel arutleda. Tähtis on kujundada lugemisharjumus, soodustada positiivset lugemiskogemust ja pakkuda lugemisrõõmu.

II ja III kooliastmes kujundatakse õpilaste teadmisi ja oskusi neljas õppevaldkonnas: suuline ja kirjalik suhtlus, teksti vastuvõtt, tekstiloome ning keeleteadlikkus. Siingi on vene keele õpetamise keskmes (tervik)tekstid ja katkendid või tekstikorpused ning nendega seotud tekstitoimingud. Keelepädevuse tagab võimalikult eripalgeline, kuid autentne ja adekvaatne tekstivalik, mis võimaldab omandada keeleteadmisi ja kujundada hoiakuid. Suhtlemisõpetusega kujundatakse oskust kasutada multimodaalses suhtluses eri kanaleid ja keskkondi (sh netikeskkonda), oskust arvestada suhtlemisel eesmärki, partnerit ja olukorda, oskust vahendada teavet, väljendada oma arvamusi ja hinnanguid. Tähelepanu pööratakse ka netiturvalisusele. Suhtlusoskuse arendamisel tehakse informatiivseid esitlusi (nt raamatututvustusi) nii individuaalselt kui ka koostöös. Teksti vastuvõtu õpetusega kujundatakse oskust tekste leida ja valida, eesmärgipäraselt lugeda ja kuulata, samuti rakendatakse erinevaid lugemis- ja kuulamisvõtteid ning süvendatakse oskust teksti mõista ja sellele reageerida. Arendatakse kriitilise lugemise oskust ning analüüsitakse erinevaid tarbetekste. Elulähedaste ja tähenduslike aine- ja muude tekstide käsitus lõimitakse tekstide ülesehitusliku eripära, sõnavara, grammatika ja õigekeelsuse õpetamisega, et kujundada õpilases loomulik keeleteadlikkus. Tekstiloome õpetusega kujundatakse mitmekülgset ja eesmärgistatud eneseväljendusoskust, mille puhul õpilane tajub situatsiooni ja adressaati ning suudab oma mõtteid selgelt ja täpselt, tekstiliigile omasel viisil väljendada. Jutustavate, kirjeldavate ja arutluselementidega tekstide kõrval hõlmab kirjutamine avarat tekstivälja alates tarbetekstidest kuni ilukirjanduseni. Tekstiloomes on põhirõhk kirjutamise protsessil, õpilane järgib kirjutamise etappe alates eeltööst kuni lõpptulemuse vormistamise ja viimistlemiseni. Keeleteadlikkuse õpetusega avardatakse keeleteadmisi, omandatakse õigekeelsuspõhimõtted, kujundatakse keelt väärtustavat hoiakut. Arendatakse oskust tänapäeva eesti kirjakeelt teadlikult kasutada, kujundatakse arusaamist keele arengust ja muutumisest ning murrete eripärast. Keeleteadlikkust, mis peab tagama korrektse ja mitmekülgse kirjakeele omandamise, õpetatakse muude tekstitoimingute osana.

Kirjanduse peamiseks eesmärgiks on äratada ja hoida alal lugemishuvi ning arendada tõlgendusoskust. Mitmekülgse tekstivaliku kaudu kujundatakse lugemis- ja analüüsikogemusi ning arendatakse lugejaoskusi. Lugemisvarasse haaratakse tähtsamate eetiliste ja esteetiliste küsimuste käsitlemist võimaldavaid teoseid nii uudiskirjandusest kui ka klassikast. Funktsionaalse kirjaoskuse arendamiseks käsitletakse vajadusel ka teabetekste. Tähelepanu pööratakse ka folkloorsele materjalile, et väärtustada õpilase päritolu ja kultuurilist kuuluvust. Lugemisvara valikul arvestatakse eesti ja maailmakirjanduse, vanema ja uuema kirjanduse ning eri žanre esindavate proosa-, draama- ja luuleteoste põhjendatud proportsioone ning kooliastmele kohaseid teemavaldkondi.

Kirjandus on õppeaine, milles arendatakse õpilaste lugejaoskusi, kujundlikku mõtlemist ning verbaalset loomevõimet. Põhikooli kirjandusõpetuses keskendutakse eelkõige ilukirjanduse lugemisele ja tõlgendamisele. Eraldi pööratakse tähelepanu teose mõistmist toetavate oskuste arendamisele, teose kui terviku mõistmisele ning kujundliku keele tundmaõppimisele. Interpreteerimis- ja sünteesivõime arendamiseks kuuluvad kirjandusõpetusse ka tekstide esitamine ning õpilaste omalooming eri liiki tekstidena. Õppeprotsessis võimaldatakse õpilastele rohkesti omaloomingulisi, sealhulgas kirjandusteostele, teistele tekstidele ja oma elamustele tuginevaid kirjutamiskogemusi, et arendada ja väärtustada loovust ja mõtlemisvõimet ning tuua esile kirjutaja isikupära ja annet. Tekstianalüüsis ning -loomes on võrdselt olulised suuline ja kirjalik õppetegevus.

Vene keele õpetamise põhimõtted:

- 1) Vene keelt õpetatakse **lähtudes LAK-õppe (sh keelekümblyuse) põhimõtetest ja meetodidest.**
- 2) Õpe toimub **baasõppe tundides ja osaliselt projektõppe tundides.** Toetatakse löimingut teiste õppeainetega ja kesksete teemadega.
- 3) Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmes on õpilased, kelle **individuaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud.**
- 4) Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
- 5) Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on pööratud hoiakute kujundamisel.

- 6) Arvestatakse õpilaste võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas.
- 7) Kasutatakse **mitmekülgset õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.
- 8) Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks
- 9) **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omas tempos ülesandeid lahendada ning saada õpetajalt selle kohta tagasisidet.
- 10) **Koostöise õppimise vormis** on õpilastel lisaks vene keele osaoskuste õppimisele võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.
- 11) Kasutatakse **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid mitmekesiselisi õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid.
- 12) Võimaldatakse siduda õpet **koolivälise eluga** (kohtuda erinevate spetsialistidega, kaasata vanemaid jne), et kogu ainekäsitus oleks võimalikult **elulähedane** ja õpilased saaksid võimalikult palju keelepraktikat.

2.2.2. Vene keeles ja kirjanduses taotletavad teadmised, oskused, hoiakud ja õpitulemused

3. klassi lõpetaja:

- 1) mõistab rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust;
- 2) väärtustab vene keelt kui kogukondliku kultuuri kandjat ja suhtluse vahendit;
- 3) omandab vene keele lugemistehnika;
- 4) loeb eesmärgistatult eri allikatest ja keskkondadest;
- 5) kirjutab eesmärgistatult eri liiki tekste käsikirjaliselt ja arvutil eri keskkondades;
- 6) väljendab end selgelt ja asjakohaselt suuliselt ning kirjalikult;
- 7) analüüsib individuaalsete võimete piires eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste;
- 8) tunneb eri tüüpi ja liiki tekstide ülesehitust ning mõistab nende sisu;

9) kujundab lugemise kaudu esmaseid hoiakuid ja tõekspidamisi, väärtustab lugemist.

6. klassi lõpetaja:

- 1) mõistab rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust;
- 2) teadvustab vene keelt kui kogukondliku kultuuri kandjat ja suhtluse vahendit;
- 3) väljendab end selgelt ja asjakohaselt suuliselt ning kirjalikult, kasutab oma keeleoskusi kõnetegevuses;
- 4) kirjutab eesmärgistatult eri liiki tekste eri keskkondades;
- 5) omandab vene keele erinevate lugemisstrateegiate alused;
- 6) kuulab, loeb ja loob eri liiki tekste eesmärgistatult eri keskkondades;
- 7) analüüsib ja hindab eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste;
- 8) tunneb eri laadis ja Žanris tekstide ülesehitust ning mõistab nende sisu;
- 9) kujundab lugemise kaudu hoiakuid ja tõekspidamisi, väärtustab lugemist;
- 10) arendab lugedes oma sõnavara.

9. klassi lõpetaja:

- 1) mõistab rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust;
- 2) teadvustab vene keelt kui kogukondliku kultuuri kandjat ja suhtluse vahendit;
- 3) väljendab end selgelt, asjakohaselt ja keeleliselt korrektselt nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 4) kirjutab eesmärgistatult ja keeleliselt korrektselt eri liiki tekste eri allikate toel ning eri keskkondades;
- 5) kuulab, loeb ja loob eri liiki tekste eesmärgistatult eri keskkondades;
- 6) analüüsib ja hindab kriitiliselt eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste, arvestab intellektuaalomandiga;
- 7) tunneb eri laadis ja Žanris tekstide ülesehitust ning mõistab nende sisu;
- 8) kujundab lugemise kaudu hoiakuid ja tõekspidamisi,

9) arendab lugedes oma sõnavara.

2.2.3. Kooliastmete õpitulemused vene keeles ja kirjanduses

3. klassi lõpetaja:

- 1) osaleb aktiivselt ja mõtestatult õppeprotsessis;
- 2) kuulab eesmärgistatult, väljendab oma mõtteid;
- 3) kasutab suhtlemisel eakohast ja sobivat kõne- ja kirjakeelt, arvestab suhtlemisel partneriga;
- 4) eristab helisid, hääli ja häälikuid;
- 5) omandab lugemistehnilise vilumuse ja teadliku lugemisoskuse;
- 6) tunneb joonis- ja kirjatähti, kasutab õigeid tähekujusid, kirjutab loetava käekirjaga;
- 7) sooritab kirja eelharjutusi, arvestab etteantud juhendi ja juhendamisega;
- 8) kirjutab mõtestatud lauseid, jutustavaid ja kirjeldavaid tekste;
- 9) kirjutab õpitud keelendite ja keelereeglite piires õigesti ning loetava käekirjaga, vormistab kirjaliku töö korrektselt;
- 10) vormistab lihtsama kirjaliku töö arvutis, järgib õpitud keelereegleid;
- 11) jutustab kuuldust, nähtust ja loetust, vajaduse korral kasutab juhendi abi;
- 12) loeb ja eristab eri liiki tekste, analüüsib teksti ülesehitust, keelekasutust ja sisu, avaldab selle kohta arvamust;
- 13) sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, teeb teksti põhjal märkmeid, võrdleb tekste omavahel;
- 14) valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest, kasutab raamatukogude infosüsteemi;
- 15) kujundab lugemise kaudu oma mõtte- ja tundemaailma, jagab lugemiskogemusi;
- 16) rikastab lugemise kaudu oma sõnavara, kasutab sõnaraamatuid ja leiab sõnaartiklist vajalikku teavet.

Vene keelt emakeelena ja vene keelt sihtkeelena õppivate õpilaste keeletase 3. klassi lõpuks osaoskuste lõikes

Vene keel	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Emakeel	emakeel	emakeel	emakeel	emakeel
Sihtkeel	A.2	A.2	A.2	A.2

6. klassi lõpetaja:

- 1) järgib tänapäeva vene kirjakeele ja kõneetiketi norme;
- 2) eristab keelevariante, toob näiteid nende kasutusest;
- 3) esitab oma mõtteid vabalt, loogiliselt ja sidusalt, teemale ja suhtlusolukorrale vastavalt suuliselt;
- 4) väljendab oma mõtteid vabalt, loogiliselt ja sidusalt, teemale ja suhtlusolukorrale vastavalt kirjalikult;
- 5) valib juhendamise abil eesmärgile ja olukorrale vastava suhtluskanali ja -viisi;
- 6) kirjutab õigesti õpitud ortogrammidega sõnu ja kirjavahemärgistab õigesti õpitud punktogrammidega lauseid;
- 7) kirjeldab vene keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliike ning põhilisi käänd- ja pöörd sõna vorme;
- 8) leiab ja hindab kriitiliselt teavet erinevatest kirjalikest allikatest ning kasutab leitud (usaldusväärset) informatsiooni enda tekstides;
- 9) hindab kuuldu informatsiooni usaldusväärsust;
- 10) annab tekstile või seisukohale põhjendatud tagasisidet, väljendab loetu põhjal enda seisukohti ja väärtushoiakuid;
- 11) valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest;
- 12) teeb loetust kokkuvõtte ning annab lugemissoovitusi kaaslastele;
- 13) loeb mõtestatult, nimetab teksti teema ja sõnastab lühidalt peamõtte;
- 14) sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, avaldab arvamust, sõnastab järelduse;
- 15) jutustab ja kirjutab loetust, nähtust ning kuuldust, suhtleb kaaslasega ja rühmas;
- 16) lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös;
- 17) loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutarbelisi ning huvivaldkondade tekste;

- 18) valib lugemise eesmärgile sobiva lugemisviisi;
- 19) tunneb teabekeskondi ning visuaalseid ja tekstilisi infoallikaid, leiab neist vajaliku teabe;
- 20) kavandab oma tekstide kirjutamist, täiendab ja muudab oma teksti, loeb kirjutatu üle ja teeb parandusi, vormistab korrektse töö nii käsikirjas kui ka arvutis;
- 21) esineb suuliselt, võtab sõna, koostab ja peab lühikese ettekande;
- 22) kirjutab eesmärgipäraselt ja olukohaselt eri liiki eakohaseid tekste;
- 23) rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ja -analüüsis;
- 24) kasutab õigekirja kontrollimiseks ja tähenduste leidmiseks trüki- ja digisõnastikke, leiab sõnaartiklist vajaliku teabe.

Vene keelt emakeelena ja vene keelt sihtkeelena õppivate õpilaste keeletase 6. klassi lõpuks osaoskuste lõikes

Vene keel	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Emakeel	Emakeel	Emakeel	emakeel	emakeel
Sihtkeel	B.1	B.1	B.1	B.1

9. klassi lõpetaja:

- 1) väärtustab vene keelt ema-/sihtkeelena ja ühena maailma keeltest;
- 2) suhtub austusega teiste keelte ja inimeste erinevustesse ning eripärasse;
- 3) arvestab suhtlemisel eesmärki ja olukorda, valdab kõnekultuuri;
- 4) nimetab suulise ja kirjaliku kõne erijooni ning eristab kirjakeelt argikeelest;
- 5) järgib kirjutamisel õpitud õigekirjanorme ja keelereegleid;
- 6) kasutab digitaalset kirjaoskust, loob tekste erinevates keskkondades, arvestab suhtlusetiketti;
- 7) annab suulisele või kirjalikule tekstile põhjendatud tagasisidet, väljendab loetu põhjal enda seisukohti ja väärtushoiakuid;
- 8) arutleb eakohastel teemadel, lahendab keelealaseid probleemülesandeid ning osaleb diskussioonis;

- 9) eristab ja analüüsib kuuldu ja loetu põhjal peamist informatsiooni ning olulisi seisukohti;
- 10) teeb kuuldust ja loetust kokkuvõtte nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 11) esitab loetu põhjal küsimusi, teeb järeldusi ning annab hinnanguid;
- 12) sõnastab probleemi, väljendab oma arvamust, esitab argumente ja toob näiteid;
- 13) loeb tabeleid, diagramme, skeeme ja tingtähiseid ning kasutab neid enda koostatud tekstides
- 14) hindab kriitiliselt suhtlusmooduseid, sh visuaalset, kuuldelist, žestilist ja tekstilist osa;
- 15) teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast, liigist, eesmärgist, autorist ja suhtlusolukorrast;
- 16) koostab jutustavaid, kirjeldavaid ja arutlevaid tekste ning esitab neid;
- 17) ehitab teksti üles vastuvõtjat arvestades, järjestab ja seostab info loogiliselt ning valdab peamisi tekstisidususvõtteid;
- 18) kirjutab ja valmistub esinemiseks etappide kaupa;
- 19) esineb suuliselt (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne);
- 20) analüüsib enda ja teiste keelevahendite valiku sobivust olukorrast lähtudes;
- 21) vormistab korrektselt eri liiki tekste, arvestab olukorda ja adressaati, järgib keelenorme ja vormistusnõudeid;
- 22) iseloomustab peamisi tekstiliike, nende põhijooni ning kasutamise võimalusi;
- 23) teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast, -liigist ja autorist;
- 24) leiab õigekirjajuhiseid veebist ning sõna- ja käsiraamatutest, kasutab arvuti õigekirjakorrektorit ja hindab kriitiliselt õigekeelsussoovitusi;
- 25) rikastab lugemise kaudu oma sõnavara ning kasutab mitmekesiseid grammatilisi tarindeid.

Vene keelt emakeelena ja vene keelt sihtkeelena õppivate õpilaste keeletase 9. klassi lõpuks osaoskuste lõikes

Vene keel	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Emakeel	Emakeel	Emakeel	emakeel	emakeel
Sihtkeel	B.1	B.1	B.1	B.1

2.2.4. Vene keele õpitulemused ja õppesisu 1. klassis

1. klassis õpitakse vene keelt 3 tundi nädalas. Õpe toimub ainetundides ja projektõppe tundides.

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) osaleb aktiivselt ja mõtestatult õppeprotsessis; 2) eristab helisid, hääli ja häälikuid; 3) omandab lugemistehnilise vilumuse ja teadliku lugemisoskuse; 4) tunneb joonis- ja kirjatähti, kasutab õigeid tähekujusid, kirjutab loetava käekirjaga; 5) sooritab kirja eelharjutusi, arvestab etteantud juhendi ja juhendamisega; 6) kirjutab mõtestatud lihtsamaid lauseid ja tekste; 7) jutustab kuuldust, nähtust ja loetust, vajaduse korral kasutab juhendi abi; 8) loeb ja eristab eri liiki tekste, analüüsib teksti ülesehitust, keelekasutust ja sisu, avaldab selle kohta arvamust; 9) loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest; 10) jagab lugemiskogemusi. 	<p>Kuulamisoskus. Õpetaja, kaaslaste ja tehnilise vahendiga esitatud teksti kuulamine, suulise juhendi järgi toimimine. Kuuldu ja nähtu kommenteerimine.</p> <p>Suhtlemisoskus. Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumine, tänamine) ja viisakusväljendite valik suhtlemisel. Eri teemadel vestlemine, arutamine paaris ja rühmas. Oma suhtumise väljendamine, kaaslaste arvamuse küsimine.</p> <p>Graafika. Foneetika. Ortoeepia. Tähestik. Vene keele täis- ja kaashäälikute süsteem, hääliku ja tähe suhe. Tähed E, Ё, Ю, Я.</p> <p>Kirja eelharjutuste sooritamine, joonis- ja kirjatähtede kirjutamine. Väikeste ja suurte kirjatähtede õppimine, õiged tähekujud ning seosed, ühtlane kirjarida.</p> <p>Lugemisoskus. Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendamisel. Käsikirjalise teksti lugemine tahvlilt ja vihikust. Sõna, lause ja teksti lugemine ning sisu mõistmine.</p> <p>Leksikoloogia. Sõna kui keeleühik.</p> <p>Ortograafia ja interpunktsioon. Väike- ja suurtähe kasutamine.</p> <p>Kirjalik väljendusoskus. Töö vormistamine. Töö vormistamine paberil loetavas käekirjas. Oma kirjavea parandamine. Kirjutamine näidise järgi.</p> <p>Jutustamis- ja kirjeldamisoskus, suuline väljendusoskus. Jutustava ja kirjeldava teksti ning teabeteksti lugemine. Sümbolite, skeemide, kaartide ja tabelite lugemine.</p> <p>Tekstiloomed. Sõna ja lause ladumine ning kirjutamine. Lausete moodustamine.</p> <p>Lugemiskogemus. Sobiva lugemisvara leidmine lapsevanema ja õpetajate abiga.</p>

	Sõnavara arendamine. Sõna tähendus(t)e selgitamine ja täpsustamine, aktiivse sõnavara laiendamine, lähedase ja vastandtähendusega sõna leidmine. Riimuvate sõnade leidmine.
--	---

2.2.5. Vene keele õpitulemused ja õppesisu 2. klassis

2. klassis õpitakse vene keelt 3 tundi nädalas. Õpe toimub ainetundides ja projektõppe tundides.

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) osaleb aktiivselt ja mõtestatult õppeprotsessis; 2) kuulab eesmärgistatult, väljendab oma mõtteid; 3) kasutab suhtlemisel eakohast ja sobivat kõne- ja kirjakeelt, arvestab suhtlemisel partneriga; 4) eristab helisid, hääli ja häälikuid; 5) omandab lugemistehnilise vilumuse ja teadliku lugemisoskuse; 6) kirjutab mõtestatud lihtsaid lauseid, jutustavaid tekste; 7) kirjutab õpitud keelendite ja keelereeglite piires õigesti ning loetava käekirjaga, vormistab kirjaliku töö korrektselt; 8) jutustab kuuldust, nähtust ja loetust, vajaduse korral kasutab juhendi abi; 9) loeb ja eristab eri liiki tekste, analüüsib teksti ülesehitust, keelekasutust ja sisu, avaldab selle kohta arvamust; 10) sõnastab teksti kohta küsimusi ja vastab küsimustele; 	<p>Kuulamisoskus. Õpetaja, kaaslaste ja tehnilise vahendiga esitatud teksti kuulamine, suulise juhendi järgi toimimine. Kuuldu ja nähtu kommenteerimine.</p> <p>Suhtlemisoskus. Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumine, tänamine) ja viisakusväljendite valik suhtlemisel. Eri teemadel vestlemine, arutamine paaris ja rühmas. Oma suhtumise väljendamine, kaaslaste arvamuse küsimine.</p> <p>Graafika. Foneetika. Ortoeepia. Tähestik. Vene keele täis- ja kaashäälikute süsteem, hääliku ja tähe suhe. Tähtede E, Ё, Ю, Я funktsioonid.</p> <p>Kirja eelharjutuste sooritamine, joonis- ja kirjatähtede kirjutamine. Väikeste ja suurte kirjatähtede õppimine, õiged tähekujud ning seosed, ühtlane kirjarida.</p> <p>Lugemisoskus. Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendamisel. Käsikirjalise teksti lugemine tahvlilt ja vihikust. Sõna, lause ja teksti lugemine ning sisu mõistmine.</p> <p>Leksikoloogia ja fraseoloogia. Sõna kui keeleühik. Vanasõnad, kõnekäänud. Morfeemika (sõna koostis) ja morfoloogia. Juur, eesliide, sufiks, muutelõpp. Sõnatüvi. Nimisõna üldiseloostus. Nimisõnade sugu. Nimisõnade ainsus ja mitmus. Omadussõna üldiseloostus. Omadussõna sugu, arv. Tegusõna üldiseloostus. Eessõna üldiseloostus.</p> <p>Ortograafia ja interpunktsioon. Väike- ja suurtähe kasutamine. Täis- ja kaashäälikute õigekiri sõna juurmorfeemis. Tähtede Ъ ja Ь kasutamine.</p>

<p>11) loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest;</p> <p>12) kujundab lugemise kaudu oma mõtte- ja tundemaailma, jagab lugemiskogemusi;</p> <p>13) rikastab lugemise kaudu oma sõnavara, kasutab sõnaraamatuid ja leiab sõnaartiklist vajalikku teavet.</p>	<p>Täishäälikute õigekiri tähtede Ж, Ч, Ш, Щ ja Ъ järel. Eessõnade õigekiri. Interpunktsioon: kirjavahemärgid lause lõpus. Poolitamisreeglid.</p> <p>Kirjalik väljendusoskus. Töö vormistamine. Töö vormistamine paberil loetavas käekirjas. Teksti ärakiri tahvlilt ja õpikust. Oma kirjavea parandamine. Tarbetekste (kutse, õnnitlus) kirjutamine näidise järgi.</p> <p>Jutustamis- ja kirjeldamisoskus, suuline väljendusoskus. Jutustava ja kirjeldava teksti ning teabeteksti lugemine. Lihtsamate sümbolite, skeemide, kaartide ja tabelite lugemine.</p> <p>Tekst. Teksti sidusus. Pealkiri, lõigud, jutu ülesehitus: alustus, sisu, lõpetus, loetava kohta küsimuste koostamine. Suuliste ja kirjalike tekstide mitmekesisus (sissejuhatus).</p> <p>Tekstiloomine. Sõna ja lause ladumine ning kirjutamine. Lausete moodustamine, laiendamine ja sidumine tekstiks.</p> <p>Lugemiskogemus. Vabalugemiseks sobivate teoste leidmine eesti, vene ja maailmakirjandusest.</p> <p>Sõnavara arendamine. Sõna tähendus(t)e selgitamine ja täpsustamine, aktiivse sõnavara laiendamine, lähedase ja vastandtäheendusega sõna leidmine.</p>
--	--

2.2.6. Vene keele õpitulemused ja õppesisu 3. klassis

3. klassis õpitakse vene keelt 4 tundi nädalas. Õpe toimub ainetundides ja projektõppe tundides.

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) osaleb aktiivselt ja mõtestatult õppeprotsessis;</p> <p>2) kuulab eesmärgistatult, väljendab oma mõtteid;</p> <p>3) kasutab suhtlemisel eakohast ja sobivat kõne- ja kirjakeelt, arvestab suhtlemisel partneriga;</p>	<p>Kuulamisoskus. Õpetaja, kaaslaste ja tehnilise vahendiga esitatud teksti kuulamine, suulise juhendi järgi toimimine. Kuuldu ja nähtu kommenteerimine.</p> <p>Suhtlemisoskus. Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumine, tänamine) ja viisakusväljendite valik suhtlemisel. Eri teemadel vestlemine, arutamine paaris ja rühmas. Oma suhtumise väljendamine, kaaslaste arvamuse küsimine.</p>

<p>4) omandab lugemistehnilise vilumuse ja teadliku lugemisoskuse;</p> <p>5) kirjutab mõtestatud lauseid, jutustavaid ja kirjeldavaid tekste;</p> <p>6) kirjutab õpitud keelendite ja keelereeglite piires õigesti ning loetava käekirjaga, vormistab kirjaliku töö korrektselt;</p> <p>7) vormistab lihtsama kirjaliku töö arvutis, järgib õpitud keelereegleid;</p> <p>8) jutustab kuuldust, nähtust ja loetust, vajaduse korral kasutab juhendi abi;</p> <p>9) loeb ja eristab eri liiki tekste, analüüsib teksti ülesehitust, keelekasutust ja sisu, avaldab selle kohta arvamust;</p> <p>10) sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, teeb teksti põhjal märkmeid, võrdleb tekste omavahel;</p> <p>11) valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest, kasutab raamatukogude infosüsteemi;</p> <p>12) kujundab lugemise kaudu oma mõtte- ja tundemaailma, jagab lugemiskogemusi;</p> <p>13) rikastab lugemise kaudu oma sõnavara, kasutab sõnaraamatuid ja leiab sõnaartiklist vajalikku teavet.</p>	<p>Lugemisoskus. Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendamisel. Käsikirjalise teksti lugemine tahvlilt ja vihikust. Sõna, lause ja teksti lugemine ning sisu mõistmine.</p> <p>Leksikoloogia ja fraseoloogia. Sõna kui keeleühik. Vanasõnad, kõnekäänud.</p> <p>Morfeemika (sõna koostis) ja morfoloogia. Juur, eesliide, sufiks, muutelõpp. Sõnatüvi. Nimisõnade käänamine. Omadussõna kääne. Isikulised asesõnad kui sidususvahendid lauses ja tekstis. Tegusõna üldiseloomustus. Eessõna üldiseloomustus.</p> <p>Ortograafia ja interpunktsioon. Täis- ja kaashäälikute õigekiri sõna juurmorfeemis. HE õigekiri tegusõnadega. Eessõnade õigekiri. Poolitamisreeglid.</p> <p>Süntaks. Sõnaühendi põhisõna ja laiend. Lause põhitunnused. Lauseliigid suhtluseesmärgi järgi: väit-, käsk- ja küsilauseid.</p> <p>Kirjalik väljendusoskus. Töö vormistamine. Töö vormistamine paberil loetavas käekirjas ja arvutis. Teksti ärakiri tahvlilt ja õpikust. Oma kirjavea parandamine. Tarbetekste (kutse, õnnitlus) kirjutamine näidise järgi.</p> <p>Jutustamis- ja kirjeldamisoskus, suuline väljendusoskus. Jutustava ja kirjeldava teksti ning teabeteksti lugemine. Sümbolite, skeemide, kaartide ja tabelite lugemine.</p> <p>Tekst. Teksti sidusus. Pealkiri, lõigud, jutu ülesehitus: alustus, sisu, lõpetus, loetava kohta küsimuste, kava, skeemi, kaardi koostamine. Suuliste ja kirjalike tekstide mitmekesisus.</p> <p>Tekstiloomed. Sõna ja lause ladumine ning kirjutamine. Lausete moodustamine, laiendamine ja sidumine tekstiks. Jutule alguse ja lõpu kirjutamine. Ümberjutustuse kirjutamine. Jutu kirjutamine pildi täiendusena.</p> <p>Lugemiskogemus. Vabalugemiseks sobivate teoste leidmine eesti, vene ja maailmakirjandusest. Autorite, eakohaselt nende elulugude ning loominguga tutvumine trüki- ja veebitekstide kaudu.</p> <p>Sõnavara arendamine. Sõna tähendus(t)e selgitamine ja täpsustamine, aktiivse sõnavara laiendamine, lähedase ja vastandtähendusega sõna leidmine. Riimuvate sõnade leidmine.</p>
--	--

2.2.7. Vene keele õpitulemused ja õppesisu 4. klassis

4. klassis õpitakse vene keelt 4 tundi nädalas. Õpe toimub ainetundides ja projektõppe tundides.

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) järgib tänapäeva vene kirjakeele ja kõneetiketi norme; 2) esitab oma mõtteid teemale ja suhtlusolukorrale vastavalt suuliselt; 3) väljendab oma mõtteid teemale ja suhtlusolukorrale vastavalt kirjalikult; 4) valib juhendamise abil eesmärgile ja olukorrale vastava suhtluskanali ja -viisi; 5) kirjutab õigesti õpitud ortogrammidega sõnu ja kirjavahemärgistab õigesti õpitud punktogrammidega lauseid; 6) kirjeldab vene keele hääliküsteemi, eristab sõnaliike ning põhilisi käänd- ja pöörd sõna vorme; 7) leiab teavet erinevatest kirjalikest allikatest ning kasutab leitud informatsiooni enda tekstides; 8) väljendab loetu põhjal enda seisukohti ja väärtushoiakuid; 9) valib lapsevanema ja õpetajate abiga ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest; 10) teeb loetust kokkuvõtte ning annab lugemissoovitusi kaaslastele; 	<p>Kirjakeele mõiste. Keelenormi mõiste ja variatiivsus. Kõnekultuur. Vene keele trüki- ja veebisõnastikud.</p> <p>Leksikoloogia ja fraseoloogia. Sünonüümid. Antonüümid. Homonüümid. Mitmetähenduslikud sõnad. Fraseologismid.</p> <p>Morfoloogia ja sõnamoodustus. Nimisõna: käänduvad nimisõnad. Omadussõna iseloomustus. Omadussõnade täis- ja lühivormid. Isikuliste asesõnade käänamine. Tegusõnade pööramine.</p> <p>Süntaks. Sõnaühendi struktuur. Lause. Lause pealiikmed ja kõrvalliikmed. Liht- ja laiendatud laused. Samaliigilised lauseliikmed. Liht- ja liitlause. Üte.</p> <p>Ortograafia ja interpunktsioon. Sõna juurmorfeemi õigekiri. Sõnalõppude õigekiri eri sõnaliikidesse kuuluvates sõnades. HE kokku- ja lahkukirjutamine tegusõnadega. Samaliigiliste sõnade ja üte eraldamine kirjavahemärkidega. Interpunktsioon liitlausestes.</p> <p>Tekst. Tekstiliigid: instruktsioon, käsikirjas kirjatatud teade, SMS-teade, e-kiri, jutustus, luuletus. Kommunikatsioon internetis. Tarbe- ja õppetekstide mõtestatud lugemine. Teksti teema ja peamõtte. Dialoog. Monoloog.</p> <p>Sõnavara kasutamine erinevates tekstides. Teksti koostamine ja kirjutamine. Lihtsama teksti toimetamine. Omaloomingulise töö kirjutamine (jutt pildi, pildiseeria, küsimuste, skeemi, kaardi või kava põhjal, fantaasiajutt).</p> <p>Lugemiskogemus. Eesmärgistatud lugemine, kuulamine, kokkuvõtte tegemine. Raamatust kokkuvõtte ning raamatu kohta lugemissoovituse väljendamine.</p> <p>Sõnavara ja suulise kõne arendamine. Ilukirjanduse teoste leksika aktiveerimine, sõnavara laiendamine. Oma arvamuse väljendamine.</p>

<p>11) loeb mõtestatult, nimetab teksti teema ja sõnastab lühidalt peamõtte;</p> <p>12) sõnastab teksti kohta küsimusi ja avaldab arvamust;</p> <p>13) jutustab ja kirjutab loetust, nähtust ning kuuldust, suhtleb kaaslasega ja rühmas;</p> <p>14) lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös;</p> <p>15) loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutabelisi ning huvivaldkondade tekste;</p> <p>16) tunneb teabekeskondi ning visuaalseid ja tekstilisi infoallikaid;</p> <p>17) kavandab oma tekstide kirjutamist, täiendab ja muudab oma teksti, loeb kirjutatu üle ja teeb parandusi, vormistab korrektse töö nii käsikirjas kui ka arvutis;</p> <p>18) esineb suuliselt, võtab sõna;</p> <p>19) rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ja -analüüsis;</p> <p>20) kasutab õigekirja kontrollimiseks ja tähenduste leidmiseks trüki- ja digisõnastikke.</p>	
--	--

2.2.8. Vene keele õpitulemused ja õppesisu 5. klassis

5. klassis õpitakse vene keelt 4 tundi nädalas. Õpe toimub ainetundides ja projektõppe tundides.

Valdkond	Õpitulemused	Õppesisu
Vene keel	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) järgib tänapäeva vene kirjakeele ja kõneetiketi norme; 2) eristab keelevariante, toob näiteid nende kasutusest; 3) esitab oma mõtteid loogiliselt ja sidusalt, teemale ja suhtlusolukorrale vastavalt suuliselt; 4) väljendab oma mõtteid loogiliselt ja sidusalt, teemale ja suhtlusolukorrale vastavalt kirjalikult; 5) valib juhendamise abil eesmärgile ja olukorrale vastava suhtluskanali ja -viisi; 6) kirjutab õigesti õpitud ortogrammidega sõnu ja kirjavahemärgistab õigesti õpitud punktogrammidega lauseid; 7) kirjeldab vene keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliike ning põhilisi käänd- ja pöörd sõna vorme; 8) leiab teavet erinevatest kirjalikest allikatest ning kasutab leitud informatsiooni enda tekstides; 9) annab tekstile või seisukohale tagasisidet, väljendab loetu põhjal enda seisukohti ja väärtushoiakuid; 10) valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest; 11) teeb loetust kokkuvõtte ning annab lugemissoovitusi kaaslasele; 12) loeb mõtestatult, nimetab teksti teema ja sõnastab lühidalt peamõtte; 13) sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, avaldab arvamust; 14) jutustab ja kirjutab loetust, nähtust ning kuuldust, suhtleb kaaslasega ja rühmas; 15) lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös; 16) loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutarbelisi ning huvivaldkondade tekste; 	<p>Kirjakeele mõiste. Keelenormi mõiste ja variatiivsus. Kõnekultuur. Vene keele trüki- ja veebisõnastikud.</p> <p>Foneetika. Graafika. Ortoeepia. Häälikumuutused kõnes. Vene keele hääldus.</p> <p>Morfoloogia ja sõnamoodustus. Nimisõna: ebareeglipäraselt käänduvad ning käändumatud nimisõnad. Omadussõna: kvalitatiivsed, relatiivsed ning possessiivsed omadussõnad. Omadussõnade võrdlusastmed. Asesõnade käänamine ja liigitus. Tegusõna: perfektiivsed ja imperfektiivsed tegusõnad. Tegusõna kõneviisid.</p> <p>Ortograafia ja interpunktsioon. Täis- ja kaashäälikute õigekiri sõna lihttüves ja eesliidetes. Sufiksrite õigekiri eri sõnaliikidesse kuuluvates sõnades. Sõnalõppude õigekiri eri sõnaliikidesse kuuluvates sõnades. Tähed H ja HH eri sõnaliikidesse kuuluvates sõnades. HE ja HI kokku- ja lahkukirjutamine eri sõnaliikidesse kuuluvate sõnadega.</p> <p>Tekst. Tekstiliigid: instruktsioon, käsikirjas kirjatatud teade, SMS-teade, e-kiri, jutustus, luuletus, näidend. Kommunikatsioon internetis (jututuba, foorum) ja seal kasutatavad tekstiliigid. Tarbe- ja õppetekstide mõtestatud lugemine.</p> <p>Teksti teema, allteemad ja peamõtte. Tekstitüübid: kirjeldus, jutustus, arutlus.</p> <p>Sõnavara kasutamine erinevates tekstides. Teksti koostamine ja kirjutamine. Lihtsama teksti toimetamine. Omaloomingulise töö kirjutamine (jutt pildi, pildiseeria, küsimuste, skeemi, kaardi või kava põhjal, fantaasiajutt).</p> <p>Lugemiskogemus. Eesmärgistatud lugemine, kuulamine, kokkuvõtte tegemine. Raamatust kokkuvõtte ning raamatu kohta lugemissoovituse kirjutamine.</p>

	<p>17) tunneb teabekeskondi ning visuaalseid ja tekstilisi infoallikaid, leiab neist vajaliku teabe;</p> <p>18) kavandab oma tekstide kirjutamist, täiendab ja muudab oma teksti, loeb kirjutatu üle ja teeb parandusi, vormistab korrektse töö nii käsikirjas kui ka arvutis;</p> <p>19) esineb suuliselt, võtab sõna, koostab ja peab lühikese ettekande;</p> <p>20) kirjutab eesmärgipäraselt ja olukohaselt eri liike eakohaseid tekste;</p> <p>21) rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ja -analüüsis;</p> <p>22) kasutab õigekirja kontrollimiseks ja tähenduste leidmiseks trüki- ja digisõnastikke, leiab sõnaartiklist vajaliku teabe.</p>	<p>Sõnavara ja suulise kõne arendamine. Ilukirjanduse teoste leksika aktiveerimine, sõnavara laiendamine. Oma arvamuse väljendamine ja põhjendamine.</p>
<p>Kirjandus</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) loeb laste- ja noortekirjandusteoseid;</p> <p>2) loeb ladusalt ja mõtestatult eri žanris luule-, proosa- ja draamatekste, kasutab õpetaja juhendamisel põhilisi lugemisvõtteid ja -viise, jälgib ja hindab oma lugemist;</p> <p>3) tutvustab loetud raamatut ja selle autorit ning jagab oma lugemiskogemust;</p> <p>4) loeb kirjandusvaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, kasutab teabe hankimiseks sobivaid allikaid ja keskkondi;</p> <p>5) kasutab otstarbekalt eri allikatest ja keskkondadest hangitud teavet, eristab oma ja laenatud teksti, nimetab ja märgib kasutatud allikad;</p> <p>6) väärtustab nii paikkondlikku kui ka kogu Eestit ühendavat eripärast paljutahulist kultuuri;</p> <p>7) õpib tundma kultuuri eri ilminguid, sealhulgas teatri- ja filmikunsti, pärimus- ja muuseumikultuuri;</p> <p>8) eristab ilukirjanduse ja rahvaluule põhiliike ning olulisemaid žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;</p>	<p>Loeb laste- ja noortekirjanduse tervikteoseid ning tekstikatkendeid. Lugemine toetab õppekava läbivate teemade käsitlemist ning üld- ja valdkonnapädevuste kujundamist.</p> <p>Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine ning lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste iseseisev lugemine tunnis ja tunniväliselt.</p> <p>Lugemise mõistmine. Aktiivne ja tõhus (üle)lugemine. Lugemise eesmärgistamine. Süvenenud ja ülelibisev lugemine. Lugemistehnika arendamine: häälega ja hääleta lugemine, pauside ja intonatsiooni jälgimine. Lugemiskiiruse valimine vastavalt võimetele ja tekstile. Oma lugemise jälgimine ja lugemisoskuse hindamine. Tundmatute sõnade ja väljendite tähenduse väljaselgitamine.</p> <p>Raamatukogu külastamine ja selle võimalustega tutvumine. Raamatukogude infosüsteemide e-raamatukogu kasutamine. Autoriõiguse mõistmine.</p> <p>Eesti kirjanike muuseumidega tutvumine ja külastamine. Eesti Lastekirjanduse Keskuse tegevustega tutvumine.</p>

<p>9) nimetab luuletuse teema ja kirjeldab selle meeleolu, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust;</p> <p>10) koostab proosa- või draamateksti kohta kava küsimuste, väidete või märksõnadena, kirjutab kokkuvõtte;</p> <p>11) nimetab teose teema, arutleb tegelastega seotud probleemide ja väärtushoiakute üle, sõnastab teose peamõtte;</p> <p>12) iseloomustab ja võrdleb tegelasi, kirjeldab nendevahelisi suhteid ja hindab tegelaste käitumist;</p> <p>13) järjestab loo sündmused ning põhjendab toimumisaja ja -koha valikut;</p> <p>14) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite kohta;</p> <p>15) kirjutab eri žanris omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid ja jutustavaid tekste;</p> <p>16) osaleb arutelus, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valib kirjandusteosest rääkides tekstist sobivaid näiteid, teeb koostööd;</p> <p>17) esitab (peast) luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust;</p> <p>18) mõtestab lahti esitatud teksti tähendused, annab tagasisidet enda ja teiste esitusele;</p> <p>19) jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tugineb kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;</p> <p>20) jutustab tekstilähedaselt või kokkuvõtvalt kavapunktide järgi, märksõnade abil või piltteksti põhjal;</p> <p>21) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.</p>	<p>Pärimuskultuur. Kooli- ja kodukandipärimus. Rahvaluule ja selle lühivormid. Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduse seletamine. Mõistatuste lahendamine ja loomine. Muinasjutu tunnused ja tüüptegelased. Eri liiki muistendid.</p> <p>Kirjandusteose dramatiseering. Lühilavastuse loomine. Dialoogi ja tegelaskuju loomine. Eesti teatritega tutvumine.</p> <p>Kirjandusteose ekraniseering. Kirjandusteose põhjal valminud filmi vaatamine ja nende võrdlemine. Tutvumine filmi loomise protsessiga. Tutvumine eakohaste filmižanritega.</p> <p>Mõisted: ajalooline jutustus, epiteet, ilukirjandus, kõnekäänd, luule, metafoor, muinasjutt, muistend, mõistatus, näidend, proosa, pärimus, seiklusjutt, valm, vanasõna, võrdlus.</p> <p>Teksti kui terviku mõistmine. Teksti põhjal eri liiki küsimuste koostamine. Küsimustele vastamine oma sõnadega või näidetega tekstist. Teksti põhjal kokkuvõtte tegemine. Teksti kavastamine: kavapunktid küsi- ja väitlausetega ning märksõnadena.</p> <p>Teose teema ja kesksete mõtete leidmine mingi sõnastamine. Arutlemine mõne teoses käsitletud teema või probleemi üle, järelduste tegemine. Näidete (nt tsitaadid, detailid) leidmine teosest. Koomika leidmine teosest. Loetu seostamine oma kogemuse ja tänapäeva maailmaga.</p> <p>Tegelaste iseloomustamine ja nende käitumise põhjendamine. Pea- ja kõrvaltegelaste leidmine, tegelase muutumise ja tegelastevaheliste suhete jälgimine. Tegelastevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendused. Sündmuste toimumise aja ja koha määramine. Sündmuste järjekord, põhjuse ja tagajärje seosed. Jutustaja kui loo edastaja.</p> <p>Luuleteksti väljendusvahendite ehk poetika tundmaõppimine. Luule kujundlikkus ja mitmetähenduslikkus. Epiteedi, metafoori ja võrdluse tundmine ning kasutamine. Luuletuse teema määratlemine,</p>
--	---

		<p>aja ja koha kirjeldamine, meeleolu sõnastamine. Luuletuse vorm, riim, rütm ja kõla.</p> <p>Seiklusjutu ja ajaloolise jutustuse tunnused. Päevikuvormis ilukirjandus. Valmi tunnused.</p> <p>Oma kogemuste ja mõtete väljendamine. Kirjeldavad ja jutustavad omaloomingulised tööd eri žanrites (muistend, muinasjutt, seiklusjutt, päevik vm). Tegelase ja olustiku kirjeldamine. Luuleteksti loomine. Loovkirjutamine loetu põhjal. Tekstiloome paaris- ja rühmatööna. Loetu põhjal oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine.</p> <p>Luuletuse ja lühikese proosateksti esitamine. Rolliteksti esitamine. Esituse eesmärgistamine. Esitamiseks kohase tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine. Diktsiooni jälgimine. Tekstilähedane sündmustest jutustamine. Iseenda või kellegi teisega toimunud sündmusest jutustamine. Aktiivne ja tõhus kuulamine.</p>
--	--	---

2.2.9. Vene keele õpitulemused ja õppesisu 6. klassis

6. klassis õpitakse vene keelt 4 tundi nädalas. Õpe toimub ainetundides ja projektõppe tundides.

Valdkond	Õpitulemused	Õppesisu
Vene keel	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) järgib tänapäeva vene kirjakeele ja kõneetiketi norme; 2) eristab keelevariante, toob näiteid nende kasutusest; 3) esitab oma mõtteid vabalt, loogiliselt ja sidusalt, teemale ja suhtlusolukorrale vastavalt suuliselt; 	<p>Kirjakeele mõiste. Keelenormi mõiste ja variatiivsus. Kõnekultuur. Vene keele trüki- ja veebisõnastikud.</p> <p>Leksikoloogia ja fraseoloogia. Paronüümid. Oma- ja laensõnad. Vananenud sõnad ja neologismid. Üldkasutatav leksika ja piiratud kasutusega leksika.</p> <p>Morfoloogia ja sõnamoodustus. Arvsõnade iseloomustus. Määrsõnade iseloomustus. Eessõnad iseloomustus. Sidesõnad üldiseloomustus. Abisõnad iseloomustus. Hüüdsõnad.</p> <p>Süntaks. Samaliigilised lauseliikmed. Liht- ja liitlause.</p> <p>Ortograafia ja interpunktsioon. Täis- ja kaashäälikute õigekiri sõna lihttüves ja eesliidetes. Sufiksrite õigekiri eri sõnaliikidesse kuuluvates sõnades. HE ja</p>

<p>4) väljendab oma mõtteid vabalt, loogiliselt ja sidusalt, teemale ja suhtlusolukorrale vastavalt kirjalikult;</p> <p>5) valib juhendamise abil eesmärgile ja olukorrale vastava suhtluskanali ja -viisi;</p> <p>6) kirjutab õigesti õpitud ortogrammidega sõnu ja kirjavahemärgistab õigesti õpitud punktogrammidega lauseid;</p> <p>7) kirjeldab vene keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliike ning põhilisi käänd- ja pöörd sõna vorme;</p> <p>8) leiab ja hindab kriitiliselt teavet erinevatest kirjalikest allikatest ning kasutab leitud (usaldusväärset) informatsiooni enda tekstides;</p> <p>9) hindab kuuldu informatsiooni usaldusväärsust;</p> <p>10) annab tekstile või seisukohale põhjendatud tagasisidet, väljendab loetu põhjal enda seisukohti ja väärtushoiakuid;</p> <p>11) valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest;</p> <p>12) teeb loetust kokkuvõtte ning annab lugemissoovitusi kaaslastele;</p> <p>13) loeb mõtestatult, nimetab teksti teema ja sõnastab lühidalt peamõtte;</p> <p>14) sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, avaldab arvamust, sõnastab järelduse;</p> <p>15) jutustab ja kirjutab loetust, nähtust ning kuuldust, suhtleb kaaslasega ja rühmas;</p> <p>16) lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös;</p>	<p>ИИ kokku- ja lahkukirjutamine eri sõnaliikidesse kuuluvate sõnadega. Arvsõnade õigekiri. Määrsõnade õigekiri. Eessõnade õigekiri. Samaliigiliste sõnade eraldamine kirjavahemärkidega. Interpunktsioon liitlausetes.</p> <p>Tekst. Tekstilligid: instruktsioon, SMS-teade, e-kiri, allkirjastatud dokument, jutustus, luuletus, näidend. Kommunikatsioon internetis (jututuba, foorum, blogid) ja seal kasutatavad tekstilligid. Tarbe- ja õppetekstide mõtestatud lugemine.</p> <p>Teksti teema, allteemad ja peamõtte. Tekstitüübid: kirjeldus, jutustus, arutus.</p> <p>Sõnavara kasutamine erinevates tekstides. Teksti koostamine, kirjutamine ja toimetamine. Omaloomingulise töö kirjutamine (jutt pildi, pildiseeria, küsimuste, skeemi, kaardi või kava põhjal, fantaasiajutt).</p> <p>Lugemiskogemus. Eesmärgistatud lugemine, kuulamine, kokkuvõtte tegemine. Raamatust kokkuvõtte ning raamatu kohta lugemissoovituse kirjutamine.</p> <p>Sõnavara ja suulise kõne arendamine. Ilukirjanduse teoste leksika aktiveerimine, sõnavara laiendamine. Oma arvamuse väljendamine ja põhjendamine.</p>
--	--

	<p>17) loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutarbelisi ning huvivaldkondade tekste;</p> <p>18) valib lugemise eesmärgile sobiva lugemisviisi;</p> <p>19) tunneb teabekeskondi ning visuaalseid ja tekstilisi infoallikaid, leiab neist vajaliku teabe;</p> <p>20) kavandab oma tekstide kirjutamist, täiendab ja muudab oma teksti, loeb kirjutatu üle ja teeb parandusi, vormistab korrektse töö nii käsikirjas kui ka arvutis;</p> <p>21) esineb suuliselt, võtab sõna, koostab ja peab lühikese ettekande;</p> <p>22) kirjutab eesmärgipäraselt ja olukohaselt eri liiki eakohaseid tekste;</p> <p>23) rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ja -analüüsis;</p> <p>24) kasutab õigekirja kontrollimiseks ja tähenduste leidmiseks trüki- ja digisõnastikke, leiab sõnaartiklist vajaliku teabe.</p>	
<p>Kirjandus</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) loeb laste- ja noortekirjandusteoseid;</p> <p>2) loeb ladusalt ja mõtestatult eri žanris luule-, proosa- ja draamatekste, kasutab õpetaja juhendamisel põhilisi lugemisvõtteid ja -viise, jälgib ja hindab oma lugemist;</p> <p>3) tutvustab loetud raamatut ja selle autorit ning jagab oma lugemiskogemust;</p> <p>4) loeb kirjandusvaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, kasutab teabe hankimiseks sobivaid allikaid ja keskkondi;</p> <p>5) kasutab otstarbekalt eri allikatest ja keskkondadest hangitud teavet, eristab oma ja</p>	<p>Loeb laste- ja noortekirjanduse tervikteoseid nii eesti kui ka maailmakirjandusest ning tekstikatkendeid. Lugemine toetab õppekava läbivate teemade käsitlemist ning üld- ja valdkonnapädevuste kujundamist. Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine ning lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste iseseisev lugemine tunnis ja tunniväliselt.</p> <p>Lugemise mõistmine. Aktiivne ja tõhus (üle)lugemine. Lugemise eesmärgistamine. Süvenenud ja ülelibisev lugemine. Lugemistehnika arendamine: häälega ja hääleta lugemine, pauside ja intonatsiooni jälgimine. Lugemiskiiruse valimine vastavalt võimetele ja tekstile. Oma lugemise jälgimine ja lugemisoskuse hindamine. Tundmatute sõnade ja väljendite tähenduse väljaselgitamine.</p>

<p>laenatud teksti, nimetab ja märgib kasutatud allikad;</p> <p>6) väärtustab nii paikkondlikku kui ka kogu Eestit ühendavat eripärast paljutahulist kultuuri;</p> <p>7) õpib tundma kultuuri eri ilminguid, sealhulgas teatri- ja filmikunsti, pärimus- ja muuseumikultuuri;</p> <p>8) eristab ilukirjanduse ja rahvaluule põhilike ning olulisemaid žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;</p> <p>9) nimetab luuletuse teema ja kirjeldab selle meeleolu, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust;</p> <p>10) koostab proosa- või draamateksti kohta kava küsimuste, väidete või märksõnadena, kirjutab kokkuvõtte;</p> <p>11) nimetab teose teema, arutleb tegelastega seotud probleemide ja väärtushoiakute üle, sõnastab teose peamõtte;</p> <p>12) iseloomustab ja võrdleb tegelasi, kirjeldab nendevahelisi suhteid ja hindab tegelaste käitumist;</p> <p>13) järjestab loo sündmused ning põhjendab toimumisaja ja -koha valikut;</p> <p>14) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite kohta;</p> <p>15) kirjutab eri žanris omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid ja jutustavaid tekste;</p> <p>16) osaleb arutelus, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valib kirjandusteosest rääkides tekstist sobivaid näiteid, teeb koostööd;</p>	<p>Raamatukogu külastamine ja selle võimalustega tutvumine. Raamatukogude infosüsteemide e-raamatukogu kasutamine. Autoriõiguse mõistmine.</p> <p>Kirjanike muuseumidega tutvumine ja külastamine. Eesti Lastekirjanduse Keskuse tegevustega tutvumine.</p> <p>Pärimuskultuur. Kooli- ja kodukandipärimus. Rahvaluule ja selle lühivormid. Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduse seletamine. Mõistatuste lahendamine ja loomine. Muinasjutu tunnused ja tüüptegelased. Eri liiki muistendid.</p> <p>Kirjandusteose dramatiseering. Lühilavastuse loomine. Dialoogi ja tegelaskuju loomine. Teatritega tutvumine.</p> <p>Kirjandusteose ekraniseering. Kirjandusteose põhjal valminud filmi vaatamine ja nende võrdlemine. Tutvumine filmi loomise protsessiga. Tutvumine eakohaste filmižanritega.</p> <p>Mõisted: ajalooline jutustus, epiteet, ilukirjandus, kõnekäänd, luule, metafoor, muinasjutt, muistend, mõistatus, näidend, proosa, pärimus, seiklusjutt, valm, vanasõna, võrdlus.</p> <p>Teksti kui terviku mõistmine. Teksti põhjal eri liiki küsimuste koostamine. Küsimustele vastamine oma sõnadega või näidetega tekstist. Teksti põhjal kokkuvõtte tegemine. Teksti kavastamine: kavapunktid küsi- ja väitlausetega ning märksõnadena.</p> <p>Teose teema ja kesksete mõtete leidmine ning sõnastamine. Arutlemine mõne teoses käsitletud teema või probleemi üle, järelduste tegemine. Näidete (nt tsitaadid, detailid) leidmine teosest. Koomika leidmine teosest. Loetu seostamine oma kogemuse ja tänapäeva maailmaga.</p> <p>Tegelaste iseloomustamine ja nende käitumise põhjendamine. Pea- ja kõrvaltegelaste leidmine, tegelase muutumise ja tegelastevaheliste suhete jälgimine. Tegelastevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendused. Sündmuste toimumise aja ja koha määramine. Sündmuste järjekord, põhjuse ja tagajärje seosed. Jutustaja kui loo edastaja.</p> <p>Luuleteksti väljendusvahendite ehk poeetika tundmaõppimine. Luule kujundlikkus ja mitmetähenduslikkus. Epiteedi, metafoori ja võrdluse</p>
---	---

	<p>17) esitab (peast) luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust;</p> <p>18) mõtestab lahti esitatud teksti tähendused, annab tagasisidet enda ja teiste esitusele;</p> <p>19) jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tugineb kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;</p> <p>20) jutustab tekstilähedaselt või kokkuvõtvalt kavapunktide järgi, märksõnade abil või piltteksti põhjal;</p> <p>21) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.</p>	<p>tundmine ning kasutamine. Luuletuse teema määratlemine, aja ja koha kirjeldamine, meeleolu sõnastamine. Luuletuse vorm, riim, rütm ja kõla. Seiklusjutu ja ajaloolise jutustuse tunnused. Päevikuvormis ilukirjandus. Valmi tunnused.</p> <p>Oma kogemuste ja mõtete väljendamine. Kirjeldavad ja jutustavad omaloomingulised tööd eri žanrites (muistend, muinasjutt, seiklusjutt, päevik vm). Tegelase ja olustiku kirjeldamine. Luuleteksti loomine. Loovkirjutamine loetu põhjal. Tekstiloome paaris- ja rühmatööna. Loetu põhjal oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine.</p> <p>Luuletuse ja lühikese proosateksti esitamine. Rolliteksti esitamine. Esituse eesmärgistamine. Esitamiseks kohase tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine. Diktsiooni jälgimine. Tekstilähedane sündmustest jutustamine. Iseenda või kellegi teisega toimunud sündmusest jutustamine. Aktiivne ja tõhus kuulamine.</p>
--	--	--

2.2.10. Vene keele õpitulemused ja õppesisu 7. klassis

7. klassis õpitakse vene keelt 4 tundi nädalas. Õpe toimub ainetundides ja projektõppe tundides.

Valdkond	Õpitulemused	Õppesisu
Vene keel	<p>Õpilane:</p> <p>1) väärtustab vene keelt emakeelena ja ühena maailma keeltest;</p> <p>2) suhtub austusega teiste keelte ja inimeste erinevustesse ning eripärasse;</p> <p>3) arvestab suhtlemisel eesmärki ja olukorda, valdab kõnekultuuri;</p> <p>4) nimetab suulise ja kirjaliku kõne erijooni ning eristab kirjakeelt argikeelest;</p> <p>5) järgib kirjutamisel õpitud õigekirjanorme ja keelereegleid;</p>	<p>Ortoeepia. Sõnarõhu rasked juhud. Ortoeepiasõnastikud.</p> <p>Morfoloogia. Tegusõna vormid. Sihilised ja sihitud tegusõnad. Keskõna grammatilised tunnused. Keskõnaga sõnaühendid. Gerundiumi grammatilised tunnused. Gerundiumiga sõnaühendid.</p> <p>Süntaks. Sõnade ühendamise normid (leksikaalsed, grammatilised, stilistilised). Lihtlause laiendamine.</p> <p>Ortograafia ja interpunktsioon. HE kokku- ja lahkukirjutamine keskõnade ning gerundiumiga. Lauseliikmete kirjavahemärkidega eraldamine. Vene keele trüki- ja veebisõnastikud.</p> <p>Suuline ja kirjalik suhtlus. Kirjaliku ja suulise keelekasutuse eripära. Suhtluseesmärkidele sobivate keelendite valimine kõnelemisel ja kirjutamisel. Suhtlemine rühmas, sõna saamine, kõnejärje hoidmine.</p>

<p>6) kasutab digitaalset kirjaoskust, loob tekste erinevates keskkondades, arvestab suhtlusetiketti;</p> <p>7) annab suulisele või kirjalikule tekstile põhjendatud tagasisidet, väljendab loetu põhjal enda seisukohti ja väärtushoiakuid;</p> <p>8) arutleb eakohastel teemadel, lahendab keelealaseid probleemülesandeid;</p> <p>9) eristab ja analüüsib kuuldu ja loetu põhjal peamist informatsiooni ning olulisi seisukohti;</p> <p>10) teeb kuuldust ja loetust kokkuvõtte nii suuliselt kui ka kirjalikult;</p> <p>11) esitab loetu põhjal küsimusi, teeb järeldusi ning annab hinnanguid;</p> <p>12) sõnastab probleemi, väljendab oma arvamust, esitab argumente ja toob näiteid;</p> <p>13) loeb tabelleid, diagramme, skeeme ja tingtähiseid ning kasutab neid enda koostatud tekstides;</p> <p>14) teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast, liigist, eesmärgist, autorist ja suhtlusolukorrast;</p> <p>15) koostab jutustavaid, kirjeldavaid ja arutlevaid tekste ning esitab neid;</p> <p>16) valdab peamisi tekstisidususvõtteid;</p> <p>17) valmistub esinemiseks etappide kaupa;</p> <p>18) esineb suuliselt (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne);</p> <p>19) vormistab korrektselt eri liiki tekste, arvestab olukorda ja adressaati, järgib keelenorme ja vormistusnõudeid;</p> <p>20) iseloomustab peamisi tekstiliike, nende põhijooni ning kasutamise võimalusi;</p>	<p>Esinemine etteantud teemal. Meilivahetus, meili kirjutamine ja keelevahendite valik. Veebisuhtluse eesmärgid, võimalused ja ohud. Keeleviisakus ja -väärikus.</p> <p>Teabeallikad, alustekstid, tekstiloome. Veebist ja trükistest teabe otsimine. Tekstid elektroonilises keskkonnas.</p> <p>Tekst. Peamised tekstiliigid (tarbe-, teabe- ja meediatekstid), nende eesmärgid ning keelekasutus. Tarbetekstidest olulise info leidmine. Teabetekstide (õpikutekst) eesmärk, tunnused ning ülesehitus. Eri liiki tekstide lugemine ja võrdlemine. Teabe ning ilukirjanduse tekstide tõlgendamine, analüüsimine ja hindamine.</p>
--	--

	<p>21) teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast, -liigist ja autorist;</p> <p>22) leiab õigekirjajuhiseid veebist ning sõna- ja käsiraamatutest, kasutab arvuti õigekirjakorrektorit;</p> <p>23) rikastab lugemise kaudu oma sõnavara.</p>	
<p>Kirjandus</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) loeb eri liiki ja žanris kirjandusteoseid, sealhulgas tüvitekste, või nende katkendeid, analüüsib ja tõlgendab;</p> <p>2) loeb ladiusalt ja mõtestatult, kasutab iseseisvalt lugemise eesmärgist ja teksti liigist lähtuvaid lugemisviise ja -mudeleid, hindab oma lugemisoskust ning juhib oma lugemisprotsessi;</p> <p>3) loeb kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid;</p> <p>4) tunneb eesti kultuuri erijooni ning vahendab oma kultuurikogemust, väärtustab nii oma- kui ka maailmakultuuri ja selle mitmekesisust;</p> <p>5) selgitab pärimuse olemust, toob näiteid mineviku ja tänapäeva pärimuskultuurist ning oma kodukohast;</p> <p>6) kasutab rahvaluule elemente suulises ja kirjalikus tekstiloomes;</p> <p>7) eristab ilukirjanduse põhiliike ja peamisi žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;</p> <p>8) leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi;</p>	<p>Loeb kirjandust ning tekstikatkendeid. Lugemine toetab õppekava läbivate teemade käsitlemist ning üld- ja valdkonnapädevuste kujundamist. Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu (proosa-, luule- või draamateose) autori, temaatika, narratiivi, probleemistiku ja poetika tutvustamine ning võrdlemine teiste teostega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste iseseisev lugemine tunnis ja tunniväliselt. Lugemisstrateegiad ja lugemisprotsess. Ülelibisev ja süvenenud lugemine. Eesmärgistatud (üle)lugemine. Eri lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Teksti eesmärgistatud jälgimine ja eri tüüpi lugemisülesannete täitmine. Kriitiline lugemine. Tundmatute sõnade ja väljendite tähenduse väljaselgitamine. Raamatukogu. Eesti Rahvusraamatukogu. E-teavikute ja e-teenuste kasutamine (nt ESTER, MIRKO, DIGAR). Digiraamatud. Autoriõigused. Plagiaat. Kirjandusteadmiste täiendamine eri allikaid ja keskkondi kasutades. Eesti Kirjandusmuuseumi digikeskkonnad. Pärimuskultuur. Tavad ja kombed pärimuskultuuris, muutuv pärimus. Looduspärimus ja linnalegendid. Kohanimed folklooris. Eesti kirjanike muuseumid. Rahvaluule tunnusjooni. Rahvaluule põhiliigid ja žanrid. Regilaul ja riimiline rahvalaul. Muinasjutu liigid ja tunnused. Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduse seletamine. Naljandi ja anekdoodi tunnused. Tänapäeva folkloor, selle kogumine ja kogemine. Rahvaluule veebilehed. Kirjandusteose dramatiseering. Lavastus ja selle valmimine. Näitleja ja tema roll. Monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik. Draamateksti temaatika, narratiivi ja poetika eritlemine. Eesti teatri sünnilugu ja nüüdisteater. Eesti teatritega tutvumine.</p>

	<p>9) toob esile luuletuse temaatilisi ja lüürilisi erijooni, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust ja avab selle tähendusi;</p> <p>10) nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte;</p> <p>11) teeb kokkuvõtte teose süžest, põhjendab loo tegevusaja ja -koha valikut, iseloomustab ja võrdleb tegelasi, analüüsib tegelastevahelisi suhteid ja nende väärtushoiakuid;</p> <p>12) analüüsib kirjandusteose vormivõtteid ja kompositsiooni, seostab neid teose sisuga;</p> <p>13) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite ning loetu tausta kohta;</p> <p>14) kirjeldab kirjandusteosele omast keelekasutusviisi, tunneb ära peamised kõne- ja lausekujudid, sh epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor, kordus ja siire, tõlgendab kujundite tähendust ja rolli tekstis ning kasutab neid tekstiloomes;</p> <p>15) võrdleb kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust või filmi;</p> <p>16) kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste;</p> <p>17) hindab suulises ja kirjalikus väljenduses korrektset keelt ning järgib nii käsikirjaliste kui ka digitaalsete tekstide vormistusnõudeid;</p> <p>18) osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja</p>	<p>Kirjandusteose ekraniseering. Mängu- ja dokumentaalfilmid. Filmikunsti väljendusvahendid: kaader ja plaan, valgus, värv ja heli. Stsenarium. Montaaž. Loo, tegelaste ja miljöo kujutamise võrdlus kirjandusteoses ja filmis. Kirjandusteose ja filmi kompositsioon. Kirjandusteosest filmilike episoodide leidmine. Kirjandus ja visuaalsed kunstid, nt koomiks, graafiline romaan, ühismeediaalule. Kirjandus ja fotograafia.</p> <p>Ilukirjanduse põhiliigid ja Žanrid. Eepika, lüürika ja draamatika tunnused. Lüroepika. Eepose, romaani, jutustuse ja novelli tunnused. Ulme- ja krimiromaanide tunnused. Reisikiri ja elulooraamat. Lüürilise luule põhitunnused. Ballaad, sonett, haiku ja ood luules. Vabavärsiline luule. Piltluule. Ühismeedia- ja räpluule. Nüüdisluule vormid ja Žanrid. Komöödia, tragöödia ja draama tunnused.</p> <p>Mõisted: algriim, arvustus, ballaad, biograafia, draama, draamatika, eepika, eepos, haiku, isikustamine, jutustus, komöödia, kordus, kõnekäänd, lõppriim, lüürika, metafoor, muinasjutt, muistend, mõistatus, müüt, novell, ood, parallelism, regivärss, reisikiri, romaan, siire, sonett, Žanr, tragöödia, vabavärss, vanasõna.</p> <p>Teksti mitmetähenduslikkuse mõistmine. Teksti põhjal eri tüüpi küsimuste koostamine. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega. Teksti kavastamine: kavapunktid väitlausete ja märksõnadena. Teksti põhjal kokkuvõtte tegemine.</p> <p>Teose teemade ja probleemide sõnastamine, nende üle arutlemine. Pöördeliste sündmuste leidmine. Sündmuste põhjuse ja tagajärje seoste leidmine. Näidete ja tsitaatide leidmine teosest, valiku põhjendamine. Loetu seostamine oma kogemuse ja tänapäeva maailmaga.</p> <p>Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp. Kirjanduslikud tüüptegelased. Tegelaselise analüüs: välimus, iseloom, hoiakud ja käitumine, suhted teiste tegelastega. Tegelaselise sisekonflikti ja tegelastevahelise põhikonflikti määratlemine ja analüüsimine (põhjus, tagajärg, lahendus). Eri teoste peategelaste võrdlemine.</p> <p>Sündmuste toimumise aja ja koha määramine. Miljöo kirjeldamine. Teose loomise kontekst. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Tegelaselise ja väljamõeldise suhted kirjandusteoses. Teksti</p>
--	---	---

	<p>kuulab tagasisidet, võtab arvesse teiste seisukohti, teeb koostööd;</p> <p>19) koostab ja esitab loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab selleks esitlustarkvara;</p> <p>20) esitab (peast) luule-, proosa- või draamateksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust, põhjendab teksti valikut, seletab selle tähendust;</p> <p>21) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.</p>	<p>kompositsioonelemendid: sissejuhatus, sõlmitus, teemaarendus, kulminatsioon, lõplahendus. Kirjelduse eesmärk teoses.</p> <p>Ilukirjandusteksti väljendusvahendite tundmaõppimine. Kujundliku keelekasutuse mõistmine. Iseenda kujundliku väljendusoskuse ja sõnavara hindamine ning arendamine. Olulisemate kõla-, kõne- ja lausekujundite määratlemine ja seostamine teksti kui tervikuga. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine teosest. Teksti allegooria ja allteksti mõistmine.</p> <p>Luuleteksti väljendusvahendite ehk poeetika eritlemine. Luule kujundlikkus ja mitmetähenduslikkus. Luuletuse temaatika, aegruum, kompositsioon, riim, rütm ja kõla. Luule eri kogemisviisid. Luuletuse seostamine isikliku kogemusega.</p> <p>Omaloomingulised tööd kirjeldavas ja jutustavas laadis ning eri žanrites. Tekstiloome paaris- ja rühmatööna. Alustekstile tuginev kirjutamine. Arutleva teksti loome. Kirjandusteose, filmi või lavastuse arvustuse kirjutamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma kogemuse ja tekstinäidete varal.</p> <p>Luule-, proosa- või draamateksti esitamine. Esituse eesmärgistamine ja ettevalmistamine. Esitamiseks sobiva tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine. Diktsiooni jälgimine. Aktiivne ja tõhus kuulamine.</p>
--	---	---

2.2.11. Vene keele õpitulemused ja õppesisu 8. klassis

8. klassis õpitakse vene keelt 4 tundi nädalas. Õpe toimub ainetundides ja projektõppe tundides.

Valdkond	Õpitulemused	Õppesisu
Vene keel	<p>Õpilane:</p> <p>1) väärtustab vene keelt emakeelena ja ühena maailma keeltest;</p> <p>2) suhtub austusega teiste keelte ja inimeste erinevustesse ning eripärasse;</p>	<p>Vene keel ühiskonnas. Vene keel maailma teiste keelte seas.</p> <p>Morfoloogia. Isikuta tegusõnad.</p> <p>Süntaks. Aluse tekstifunktsioonid. Öeldise tekstifunktsioonid. Täiend, lisand, sihitis, määruse liigid. Lihtlause laiendamine (lauselühendid, sõnad ja konstruktsioonid, mis lauseliikmete hulka ei kuulu). Kiilsõnad ja kiillaused.</p>

<p>3) arvestab suhtlemisel eesmärki ja olukorda, valdab kõnekultuuri;</p> <p>4) nimetab suulise ja kirjaliku kõne erijooni ning eristab kirjakeelt argikeelest;</p> <p>5) järgib kirjutamisel õpitud õigekirjanorme ja keelereegleid;</p> <p>6) kasutab digitaalset kirjaoskust, loob tekste erinevates keskkondades, arvestab suhtlusetiketti;</p> <p>7) annab suulisele või kirjalikule tekstile põhjendatud tagasisidet, väljendab loetu põhjal enda seisukohti ja väärtushoiakuid;</p> <p>8) arutleb eakohastel teemadel, lahendab keelealaseid probleemülesandeid ning osaleb diskussioonis;</p> <p>9) eristab ja analüüsib kuuldu ja loetu põhjal peamist informatsiooni ning olulisi seisukohti;</p> <p>10) teeb kuuldust ja loetust kokkuvõtte nii suuliselt kui ka kirjalikult;</p> <p>11) esitab loetu põhjal küsimusi, teeb järeldusi ning annab hinnanguid;</p> <p>12) sõnastab probleemi, väljendab oma arvamust, esitab argumente ja toob näiteid;</p> <p>13) loeb tabeleid, diagramme, skeeme ja tingtähiseid ning kasutab neid enda koostatud tekstides;</p> <p>14) hindab kriitiliselt suhtlusmooduseid, sh visuaalset, kuuldelist, žestilist ja tekstilist osa;</p> <p>15) teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast, liigist, eesmärgist, autorist ja suhtlusolukorrast;</p> <p>16) koostab jutustavaid, kirjeldavaid ja arutlevaid tekste ning esitab neid;</p>	<p>Ortograafia ja interpunktsioon. Lauseliikmete kirjavahemärkidega eraldamine. Vahemärgid koondlausetes, komplitseeritud lausetes. Vene keele trüki- ja veebisõnastikud.</p> <p>Suuline ja kirjalik suhtlus. Kirjaliku ja suulise keelekasutuse eripära. Suhtluseesmärkidele sobivate keelendite valimine kõnelemisel ja kirjutamisel. Suhtlemine rühmas, sõna saamine, kõnejärje hoidmine. Rühmas arvamuse avaldamine ja põhjendamine. Diskussioon. Kompromissi leidmine ning kaaslane arvamuse täiendamine. Kaaslase tööle põhjendatud hinnangu andmine. Esinemine etteantud teemal. Ettekande ja kõne koostamine, näitlikustamine ja esitamine.</p> <p>Meilivahetus, meili kirjutamine ja keelevahendite valik. Veebisuhtluse eesmärgid, võimalused ja ohud. Veebisuhtluskanalid: jututoad, vlogid, kommentaarid. Veebis kommenteerimine. Keeleviisakus ja -väärikus. Anonüümsuse mõju keelekasutusele.</p> <p>Teabeallikad, alustekstid, tekstiloome. Veebist ja trükistest teabe otsimine ning teabeallikate ja info kriitiline hindamine. Teabe talletamine ning süstematiseerimine. Loov- ja uurimistöö vormistamine: struktuur ja keel. Projekt, teadaanne. Tekstid elektroonilises keskkonnas.</p> <p>Tekst. Teksti liigid ja teksti stiil. Peamised tekstiliigid (tarbe-, teabe- ja meediatekstid), nende eesmärgid ning keelekasutus.</p> <p>Tarbetekstide (juhend) eesmärk, tunnused ja ülesehitus. Tarbetekstidest olulise info leidmine ning selle põhjal järelduste tegemine.</p> <p>Teabetekstide (õpikutekst, populaarteaduslik tekst) eesmärk, tunnused ning ülesehitus.</p> <p>Eri liiki tekstide lugemine ja võrdlemine. Teabe ning ilukirjanduse tekstide tõlgendamine, analüüsimine ja hindamine.</p>
--	--

	<p>17) ehitab teksti üles vastuvõtjat arvestades, järjestab ja seostab info loogiliselt ning valdab peamisi tekstisidususvõtteid;</p> <p>18) kirjutab ja valmistub esinemiseks etappide kaupa;</p> <p>19) esineb suuliselt (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne);</p> <p>20) analüüsib enda ja teiste keelevahendite valiku sobivust olukorrast lähtudes;</p> <p>21) vormistab korrektselt eri liiki tekste, arvestab olukorda ja adressaati, järgib keelenorme ja vormistusnõudeid;</p> <p>22) iseloomustab peamisi tekstiliike, nende põhijooni ning kasutamise võimalusi;</p> <p>23) teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast, -liigist ja autorist;</p> <p>24) leiab õigekirjajuhiseid veebist ning sõna- ja käsiraamatutest, kasutab arvuti õigekirjakorrektorit ja hindab kriitiliselt õigekeelsussoovitusi;</p> <p>25) rikastab lugemise kaudu oma sõnavara ning kasutab mitmekesiseid grammatilisi tarindeid.</p>	
<p>Kirjandus</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) loeb eri liiki ja Žanris kirjandusteoseid, sealhulgas tüvitekste, või nende katkendeid, analüüsib ja tõlgendab;</p> <p>2) loeb ladusalt ja mõtestatult, kasutab iseseisvalt lugemise eesmärgist ja teksti liigist lähtuvaid lugemisviise ja -mudeleid, hindab oma lugemisostust ning juhib oma lugemisprotsessi;</p> <p>3) loeb kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades</p>	<p>Loeb kirjandust ning tekstikatkendeid. Lugemine toetab õppekava läbivate teemade käsitlemist ning üld- ja valdkonnapädevuste kujundamist.</p> <p>Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu (proosa-, luule- või draamateose) autori, temaatika, narratiivi, probleemistiku ja poeetika tutvustamine ning võrdlemine teiste teostega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste iseseisev lugemine tunnis ja tunniväliselt.</p> <p>Lugemisstrateegiad ja lugemisprotsess. Ülelibisev ja süvenenud lugemine. Eesmärgistatud (üle)lugemine. Eri lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisostuse hindamine. Teksti eesmärgistatud</p>

	<p>pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid;</p> <p>4) tunneb eesti kultuuri erijooni ning vahendab oma kultuurikogemust, väärtustab nii oma- kui ka maailmakultuuri ja selle mitmekesisust;</p> <p>5) selgitab pärimuse olemust, toob näiteid mineviku ja tänapäeva pärimuskultuurist ning oma kodukohast;</p> <p>6) kasutab rahvaluule elemente suulises ja kirjalikus tekstiloomes;</p> <p>7) eristab ilukirjanduse põhiliike ja peamisi žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;</p> <p>8) leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi;</p> <p>9) toob esile luuletuse temaatilisi ja lüürilisi erijooni, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust ja avab selle tähendusi;</p> <p>10) nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte;</p> <p>11) teeb kokkuvõtte teose süžees, põhjendab loo tegevusaja ja -koha valikut, iseloomustab ja võrdleb tegelasi, analüüsib tegelastevahelisi suhteid ja nende väärtushoiakuid;</p> <p>12) analüüsib kirjandusteose vormivõtteid ja kompositsiooni, seostab neid teose sisuga;</p> <p>13) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite ning loetu tausta kohta;</p> <p>14) kirjeldab kirjandusteosele omast keelekasutusviisi, tunneb ära peamised kõne- ja</p>	<p>jälgimine ja eri tüüpi lugemisülesannete täitmine. Kriitiline lugemine. Tundmatute sõnade ja väljendite tähenduse väljaselgitamine.</p> <p>Raamatukogu. Eesti Rahvusraamatukogu. E-teavikute ja e-teenuste kasutamine (nt ESTER, MIRKO, DIGAR). Digiraamatud. Autoriõigused. Plagiaat. Kirjandusteadmiste täiendamine eri allikaid ja keskkondi kasutades. Eesti Kirjandusmuuseumi digikeskkonnad.</p> <p>Pärimuskultuur. Tavad ja kombed pärimuskultuuris, muutuv pärimus. Looduspärimus ja linnalegendid. Kohanimed folklooris. Eesti kirjanike muuseumid.</p> <p>Rahvaluule tunnusjooni. Rahvaluule põhiliigid ja žanrid. Regilaul ja riimiline rahvalaul. Muinasjutu liigid ja tunnused. Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduse seletamine. Naljandi ja anekdoodi tunnused. Tänapäeva folkloor, selle kogumine ja kogemine. Rahvaluule veebilehed.</p> <p>Kirjandusteose dramatiseering. Lavastus ja selle valmimine. Näitleja ja tema roll. Monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik. Draamateksti temaatika, narratiivi ja poeetika eritlemine. Eesti teatri sünnilugu ja nüüdisteater. Eesti teatritega tutvumine.</p> <p>Kirjandusteose ekraniseering. Mängu- ja dokumentaalfilmid. Filmikunsti väljendusvahendid: kaader ja plaan, valgus, värv ja heli. Stsenarium. Montaaž. Loo, tegelaste ja miljöö kujutamise võrdlus kirjandusteoses ja filmis. Kirjandusteose ja filmi kompositsioon. Kirjandusteosest filmilike episoodide leidmine. Kirjandus ja visuaalsed kunstid, nt koomiks, graafiline romaan, ühismeediaaluule. Kirjandus ja fotograafia.</p> <p>Ilukirjanduse põhiliigid ja žanrid. Eepika, lüürika ja draamatika tunnused. Lüroepika. Eepose, romaani, jutustuse ja novelli tunnused. Ulme- ja krimiromaanide tunnused. Reisikiri ja elulooraamat. Lüürilise luule põhitunnused. Ballaad, sonett, haiku ja ood luules. Vabavärsiline luule. Piltluule. Ühismeedia- ja räppluule. Nüüdisluule vormid ja žanrid. Komöödia, tragöödia ja draama tunnused.</p> <p>Mõisted: algriim, arvustus, ballaad, biograafia, draama, draamatika, eepika, eepos, haiku, isikustamine, jutustus, komöödia, kordus, kõnekäänd, lõppriim, lüürika, metafoor, muinasjutt, muistend, mõistatus, müüt, novell,</p>
--	---	---

	<p>lausekujundid, sh epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor, kordus ja siire, tõlgendab kujundite tähendust ja rolli tekstis ning kasutab neid tekstiloomes;</p> <p>15) võrdleb kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust või filmi;</p> <p>16) kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste;</p> <p>17) hindab suulises ja kirjalikus väljenduses korrektset keelt ning järgib nii käsikirjaliste kui ka digitaalsete tekstide vormistusnõudeid;</p> <p>18) osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, võtab arvesse teiste seisukohti, teeb koostööd;</p> <p>19) koostab ja esitab loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab selleks esitlustarkvara;</p> <p>20) esitab (peast) luule-, proosa- või draamateksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust, põhjendab teksti valikut, seletab selle tähendust;</p> <p>21) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.</p>	<p>ood, parallelism, regivärss, reisikiri, romaan, siire, sonett, Žanr, tragöödia, vabavärss, vanasõna.</p> <p>Teksti mitmetähenduslikkuse mõistmine. Teksti põhjal eri tüüpi küsimuste koostamine. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega.</p> <p>Teksti kavastamine: kavapunktid väitlausete ja märksõnadena. Teksti põhjal kokkuvõtte tegemine.</p> <p>Teose teemade ja probleemide sõnastamine, nende üle arutlemine. Pöördeliste sündmuste leidmine. Sündmuste põhjuse ja tagajärje seoste leidmine. Näidete ja tsitaatide leidmine teosest, valiku põhjendamine. Loetu seostamine oma kogemuse ja tänapäeva maailmaga.</p> <p>Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp. Kirjanduslikud tüüptegelased. Tegelase analüüs: välimus, iseloom, hoiakud ja käitumine, suhted teiste tegelastega. Tegelase sisekonflikti ja tegelastevahelise põhikonflikti määratlemine ja analüüsimine (põhjus, tagajärg, lahendus). Eri teoste peategelaste võrdlemine.</p> <p>Sündmuste toimumise aja ja koha määramine. Miljöö kirjeldamine. Teose loomise kontekst. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Tegelikkuse ja väljamõeldise suhted kirjandusteoses. Teksti kompositsioonialemendid: sissejuhatus, sõlmitus, teemaarendus, kulminatsioon, lõpplahendus. Kirjelduse eesmärk teoses.</p> <p>Ilukirjandusteksti väljendusvahendite tundmaõppimine. Kujundliku keelekasutuse mõistmine. Iseenda kujundliku väljendusoskuse ja sõnavara hindamine ning arendamine. Olulisemate kõla-, kõne- ja lausekujundite määratlemine ja seostamine teksti kui tervikuga. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine teosest. Teksti allegooria ja allteksti mõistmine.</p> <p>Luuleteksti väljendusvahendite ehk poeetika eritlemine. Luule kujundlikkus ja mitmetähenduslikkus. Luuletuse temaatika, aegruum, kompositsioon, riim, rütm ja kõla. Luule eri kogemisiisid. Luuletuse seostamine isikliku kogemusega.</p> <p>Omaloomingulised tööd kirjeldavas ja jutustavas laadis ning eri Žanrites. Tekstiloome paaris- ja rühmatööna. Alustekstile tuginev kirjutamine. Arutleva teksti loome. Kirjandusteose, filmi või lavastuse arvustuse</p>
--	---	--

		<p>kirjutamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma kogemuse ja tekstinäidete varal.</p> <p>Luule-, proosa- või draamateksti esitamine. Esituse eesmärgistamine ja ettevalmistamine. Esitamiseks sobiva tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine. Diktsiooni jälgimine. Aktiivne ja tõhus kuulamine.</p>
--	--	---

2.2.12. Vene keele õpitulemused ja õppesisu 9. klassis

9. klassis õpitakse vene keelt 3 tundi nädalas. Õpe toimub ainetundides ja projektõppe tundides.

Valdkond	Õpitulemused	Õppesisu
Vene keel	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> väärtustab vene keelt emakeelena ja ühena maailma keeltest; suhtub austusega teiste keelte ja inimeste erinevustesse ning eripärasse; arvestab suhtlemisel eesmärki ja olukorda, valdab kõnekultuuri; nimetab suulise ja kirjaliku kõne erijooni ning eristab kirjakeelt argikeelest; järgib kirjutamisel õpitud õigekirjanorme ja keelereegleid; kasutab digitaalset kirjaoskust, loob tekste erinevates keskkondades, arvestab suhtlusetiketti; annab suulisele või kirjalikule tekstile põhjendatud tagasisidet, väljendab loetu põhjal enda seisukohti ja väärtushoiakuid; arutleb eakohastel teemadel, lahendab keelealaseid probleemülesandeid ning osaleb diskussioonis; 	<p>Vene keel ühiskonnas. Keel kui arenev nähtus. Ortoepia. Sõnarõhu rasked juhud. Ortoepiasõnastikud. Morfoloogia. Sidesõnade iseloomustus. Süntaks. Rindlaused, põimlaused, sidesõnata liitlaused. Lausete grammatilised seosed. Otsekõne. Dialoog. Ortograafia ja interpunktsioon. Vahemärgid koondlausetes, komplitseeritud lausetes. Kirjavahemärgid liitlauses: rindlauses, põimlauses, sidesõnata lauses ning erinevate seoseliikidega liitlauses. Vahemärgid otse kõnega lausetes. Vene keele trüki- ja veebisõnastikud. Eessõnade õigekiri. Suuline ja kirjalik suhtlus. Suhtlemine rühmas, sõna saamine, kõnejärje hoidmine. Rühmas arvamuse avaldamine ja põhjendamine. Diskussioon. Kompromissi leidmine ning kaaslane arvamuse täiendamine. Kaaslase tööle põhjendatud hinnangu andmine. Väitlus, väitluse reeglid. Argumenteerimine, veenmine. Ettekande ja kõne koostamine, näitlikustamine ja esitamine. Veebisuhtluse eesmärgid, võimalused ja ohud. Veebisuhtluskanalid: jututoad, blogid, vlogid, kommentaarid. Veebis kommenteerimine. Keeleviisakus ja -väärikus. Anonüümsuse mõju keelekasutusele. Teabeallikad, alustekstid, tekstiloome. Veebist ja trükistest teabe otsimine ning teabeallikate ja info kriitiline hindamine. Teabe talletamine ning</p>

<p>9) eristab ja analüüsib kuuldu ja loetu põhjal peamist informatsiooni ning olulisi seisukohti;</p> <p>10) teeb kuuldust ja loetust kokkuvõtte nii suuliselt kui ka kirjalikult;</p> <p>11) esitab loetu põhjal küsimusi, teeb järeldusi ning annab hinnanguid;</p> <p>12) sõnastab probleemi, väljendab oma arvamust, esitab argumente ja toob näiteid;</p> <p>13) loeb tabelleid, diagramme, skeeme ja tingtähiseid ning kasutab neid enda koostatud tekstides;</p> <p>14) hindab kriitiliselt suhtlusmooduseid, sh visuaalset, kuuldelist, žestilist ja tekstilist osa;</p> <p>15) teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast, liigist, eesmärgist, autorist ja suhtlusolukorrast;</p> <p>16) koostab jutustavaid, kirjeldavaid ja arutlevaid tekste ning esitab neid;</p> <p>17) ehitab teksti üles vastuvõtjat arvestades, järjestab ja seostab info loogiliselt ning valdab peamisi tekstisidususvõtteid;</p> <p>18) kirjutab ja valmistub esinemiseks etappide kaupa;</p> <p>19) esineb suuliselt (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne);</p> <p>20) analüüsib enda ja teiste keelevahendite valiku sobivust olukorrast lähtudes;</p> <p>21) vormistab korrektselt eri liiki tekste, arvestab olukorda ja adressaati, järgib keelenorme ja vormistusnõudeid;</p> <p>22) iseloomustab peamisi tekstiliike, nende põhijooni ning kasutamise võimalusi;</p>	<p>süsteematiseerimine. Refereerimine ja tsiteerimine. Projekt, teadaanne, iseloomustus.</p> <p>Tekst. Teksti liigid ja teksti stiil. Peamised tekstiliigid (tarbe-, teabe- ja meediatekstid), nende eesmärgid ning keelekasutus.</p> <p>Tarbetekstide (juhend, elulookirjeldus, avaldus, seletuskiri) eesmärk, tunnused ja ülesehitus. Tarbetekstidest olulise info leidmine ning selle põhjal järelduste tegemine.</p> <p>Teabetekstide (õpikutekst, populaarteaduslik tekst) eesmärk, tunnused ning ülesehitus. Eri liiki tekstide lugemine ja võrdlemine. Teabe ning ilukirjanduse tekstide tõlgendamine, analüüsimine ja hindamine.</p>
---	--

	<p>23) teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast, -liigist ja autorist;</p> <p>24) leiab õigekirjajuhiseid veebist ning sõna- ja käsiraamatutest, kasutab arvuti õigekirjakorrektorit ja hindab kriitiliselt õigekeelsussoovitusi;</p> <p>25) rikastab lugemise kaudu oma sõnavara ning kasutab mitmekesiseid grammatilisi tarindeid.</p>	
<p>Kirjandus</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) loeb eri liiki ja žanris kirjandusteoseid, sealhulgas tüvitekste, või nende katkendeid, analüüsib ja tõlgendab;</p> <p>2) loeb ladusalt ja mõtestatult, kasutab iseseisvalt lugemise eesmärgist ja teksti liigist lähtuvaid lugemisviise ja -mudeleid, hindab oma lugemisostust ning juhib oma lugemisprotsessi;</p> <p>3) loeb kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid;</p> <p>4) tunneb eesti kultuuri erijooni ning vahendab oma kultuurikogemust, väärtustab nii oma- kui ka maailmakultuuri ja selle mitmekesisust;</p> <p>5) selgitab pärimuse olemust, toob näiteid mineviku ja tänapäeva pärimuskultuurist ning oma kodukohast;</p> <p>6) kasutab rahvaluule elemente suuliselt ja kirjalikus tekstiloomes;</p> <p>7) eristab ilukirjanduse põhiliike ja peamisi žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;</p>	<p>Loeb kirjandust ning tekstikatkendeid. Lugemine toetab õppekava läbivate teemade käsitlemist ning üld- ja valdkonnapädevuste kujundamist.</p> <p>Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu (proosa-, luule- või draamateose) autori, temaatika, narratiivi, probleemistiku ja poetika tutvustamine ning võrdlemine teiste teostega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste iseseisev lugemine tunnis ja tunniväliselt.</p> <p>Lugemisstrateegiad ja lugemisprotsess. Ülelibisev ja süvenenud lugemine. Eesmärgistatud (üle)lugemine. Eri lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisostuse hindamine. Teksti eesmärgistatud jälgimine ja eri tüüpi lugemisülesannete täitmine. Kriitiline lugemine. Tundmatute sõnade ja väljendite tähenduse väljaselgitamine.</p> <p>Raamatukogu. Eesti Rahvusraamatukogu. E-teavikute ja e-teenuste kasutamine (nt ESTER, MIRKO, DIGAR). Digiraamatud. Autoriõigused. Plagiaat. Kirjandusteadmiste täiendamine eri allikaid ja keskkondi kasutades. Eesti Kirjandusmuuseumi digikeskkonnad.</p> <p>Pärimuskultuur. Tavad ja kombed pärimuskultuuris, muutuv pärimus. Looduspärimus ja linnalegendid. Kohanimed folklooris. Eesti kirjanike muuseumid.</p> <p>Rahvaluule tunnusjooni. Rahvaluule põhiliigid ja žanrid. Regilaul ja riimiline rahvalaul. Muinasjutu liigid ja tunnused. Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduse seletamine. Naljandi ja anekdoodi tunnused. Tänapäeva folkloor, selle kogumine ja kogemine. Rahvaluule veebilehed.</p> <p>Kirjandusteose dramatiseering. Lavastus ja selle valmimine. Näitleja ja tema roll. Monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik. Draamateksti</p>

<p>8) leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi;</p> <p>9) toob esile luuletuse temaatilisi ja lüürilisi erijooni, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust ja avab selle tähendusi;</p> <p>10) nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte;</p> <p>11) teeb kokkuvõtte teose süžest, põhjendab loo tegevusaja ja -koha valikut, iseloomustab ja võrdleb tegelasi, analüüsib tegelastevahelisi suhteid ja nende väärtushoiakuid;</p> <p>12) analüüsib kirjandusteose vormivõtteid ja kompositsiooni, seostab neid teose sisuga;</p> <p>13) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite ning loetu tausta kohta;</p> <p>14) kirjeldab kirjandusteosele omast keelekasutusviisi, tunneb ära peamised kõne- ja lausekujudid, sh epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor, kordus ja siire, tõlgendab kujundite tähendust ja rolli tekstis ning kasutab neid tekstiloomes;</p> <p>15) võrdleb kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust või filmi;</p> <p>16) kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste;</p> <p>17) hindab suulises ja kirjalikus väljenduses korrektset keelt ning järgib nii käsikirjaliste kui ka digitaalsete tekstide vormistusnõudeid;</p>	<p>temaatika, narratiivi ja poeetika eritlemine. Eesti teatri sünnilugu ja nüüdisteater. Eesti teatriga tutvumine.</p> <p>Kirjandusteose ekraniseering. Mängu- ja dokumentaalfilmid. Filmikunsti väljendusvahendid: kaader ja plaan, valgus, värv ja heli. Stsenarium. Montaaž. Loo, tegelaste ja miljöo kujutamise võrdlus kirjandusteoses ja filmis. Kirjandusteose ja filmi kompositsioon. Kirjandusteosest filmilike episoodide leidmine. Kirjandus ja visuaalsed kunstid, nt koomiks, graafiline romaan, ühismeedia luule. Kirjandus ja fotograafia.</p> <p>Ilukirjanduse põhiliigid ja žanrid. Eepika, lüürika ja dramaatika tunnused. Lüroeepika. Eepose, romaani, jutustuse ja novelli tunnused. Ulme- ja krimiromani tunnused. Reisikiri ja elulooraamat. Lüürilise luule põhitunnused. Ballaad, sonett, haiku ja ood luules. Vabavärsiline luule. Piltluule. Ühismeedia- ja räppluule. Nüüdisluule vormid ja žanrid. Komöödia, tragöödia ja draama tunnused.</p> <p>Mõisted: algriim, arvustus, ballaad, biograafia, draama, dramaatika, eepika, eepos, haiku, isikustamine, jutustus, komöödia, kordus, kõnekäänd, lõppriim, lüürika, metafoor, muinasjutt, muistend, mõistatus, müüt, novell, ood, parallelism, regivärs, reisikiri, romaan, siire, sonett, žanr, tragöödia, vabavärs, vanasõna.</p> <p>Teksti mitmetähenduslikkuse mõistmine. Teksti põhjal eri tüüpi küsimuste koostamine. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega. Teksti kavastamine: kavapunktid väitlausetes ja märksõnadena. Teksti põhjal kokkuvõtte tegemine.</p> <p>Teose teemade ja probleemide sõnastamine, nende üle arutlemine. Pöördeliste sündmuste leidmine. Sündmuste põhjuse ja tagajärje seoste leidmine. Näidete ja tsitaatide leidmine teosest, valiku põhjendamine. Loetu seostamine oma kogemuse ja tänapäeva maailmaga.</p> <p>Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp. Kirjanduslikud tüüptegelased. Tegelase analüüs: välimus, iseloom, hoiakud ja käitumine, suhted teiste tegelastega. Tegelase sisekonflikti ja tegelastevahelise põhikonflikti määratlemine ja analüüsimine (põhjus, tagajärg, lahendus). Eri teoste peategelaste võrdlemine.</p>
--	--

	<p>18) osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, võtab arvesse teiste seisukohti, teeb koostööd;</p> <p>19) koostab ja esitab loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab selleks esitlustarkvara;</p> <p>20) esitab (peast) luule-, proosa- või draamateksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust, põhjendab teksti valikut, seletab selle tähendust;</p> <p>21) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.</p>	<p>Sündmuste toimumise aja ja koha määramine. Miljöö kirjeldamine. Teose loomise kontekst. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Tegelikuse ja väljamõeldise suhted kirjandusteoses. Teksti kompositsioonelemendid: sissejuhatus, sõlmitus, teemaarendus, kulminatsioon, lõpplahendus. Kirjelduse eesmärk teoses.</p> <p>Ilukirjandusteksti väljendusvahendite tundmaõppimine. Kujundliku keelekasutuse mõistmine. Iseenda kujundliku väljendusoskuse ja sõnavara hindamine ning arendamine. Olulisemate kõla-, kõne- ja lausekujundite määratlemine ja seostamine teksti kui tervikuga. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine teosest. Teksti allegooria ja allteksti mõistmine.</p> <p>Luuleteksti väljendusvahendite ehk poetika eritlemine. Luule kujundlikkus ja mitmetähenduslikkus. Luuletuse temaatika, aegruum, kompositsioon, riim, rütm ja kõla. Luule eri kogemisviisid. Luuletuse seostamine isikliku kogemusega.</p> <p>Omaloomingulised tööd kirjeldavas ja jutustavas laadis ning eri žanrites. Tekstiloome paaris- ja rühmatööna. Alustekstile tuginev kirjutamine. Arutleva teksti loome. Kirjandusteose, filmi või lavastuse arvustuse kirjutamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma kogemuse ja tekstinäidete varal.</p> <p>Luule-, proosa- või draamateksti esitamine. Esituse eesmärgistamine ja ettevalmistamine. Esitamiseks sobiva tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine. Diktsiooni jälgimine. Aktiivne ja tõhus kuulamine.</p>
--	---	---

2.3. Inglise keel

2.3.1. Inglise keele õppeaine kirjeldus

Avatud Koolis õpitakse inglise keelt alates 2. klassist. 5. ja 6. klassis lisandub inglise keele tundidele ka üks ainetund, kus õpitakse inglise keelt LAK-õppe meetodil.

I kooliastmes on oluline mängulisus, suur kaal on salmidel ja lauludel. Rõhk on kuulamisel ning rääkimisel. Omandatakse esmane sõnavara. Õpetaja julgustab õpilasi kasutama õpitud väljendeid ja lühilauseid kontekstis. Õpilased õpivad võõrkeele häälikuid eristama ning omandavad õige häälduse. Loetakse ja kirjutatakse seda, mis on suuliselt juba õpitud. Peamise õpistrateegiana kasutatakse kordamist ning seostamist. Tunnis juhatakse õpilasi töötama nii paaris kui ka rühmas. Inglise keele õppes on kesksel kohal tegevused, mis nõuavad keele eesmärgistatud kasutamist ning lõimivad erinevaid keeleoskuse aspekte.

II ja III kooliastmes on endiselt oluline õppijat motiveerida ning kujundada temas positiivset hoiakut keeleõppesse. Suulise keelekasutuse (kuulamise ja rääkimise) kõrval omandavad suuremat osakaalu ka lugemine ja kirjutamine. Sarnaselt I kooliastmele, on ka II kooliastmes inglise keele õppes kesksel kohal tegevused, mis nõuavad keele eesmärgistatud kasutamist ning lõimivad erinevaid keeleoskuse aspekte, suunavad õpilasi töötama nii paaris, rühmas kui ka individuaalselt.

Inglise keelega tihedama kontakti loomiseks, suhtluspädevuse ja kultuuriteadlikkuse arendamiseks ergutatakse õpilasi kasutama õpitavat keelt ka väljaspool inglise keele või ainetunde. Tundidesse kutsutakse külalisi antud võõrkeelt kõnelevalt maalt, või inimesi, kes on külastanud antud keeleruumis olevaid riike, kasutatakse loovtekstide programme, multfilme, muinasjutuminuteid, korraldatakse inglisekeelseid sündmusi, külastatakse kultuuriinstitute ja kultuuriüritusi.

III kooliastme lõpuks kujuneb õpilastel inglise keeles B1-keeleoskustaseme võõrkeelepädevus, mis tähendab, et õpilane:

- 1) mõistab olulist endale tuttavat teemat, nagu töö, kool, vaba aeg vm;
- 2) saab enamasti hakkama välisriigis, kus vastavat keelt räägitakse;
- 3) koostab lihtsat teksti tuttavat või endale huvipakkuval teemal;
- 4) kirjeldab kogemusi, sündmusi, unistusi ja eesmärke ning põhjendab ja selgitab lühidalt oma arvamusi ja plaane;
- 5) on kursis õpitavat keelt kõnelevate piirkondade/kogukondade oluliste faktidega;
- 6) mõistab oma kultuuri ja teiste kultuuride sarnasusi ja erinevusi ning väärtustab keelelist ja kultuurilist mitmekesisust;

- 7) väärtustab võõrkeelte oskust ja on motiveeritud keeli õppima;
- 8) kasutab võõrkeelseid veebikeskkondi, teadvustades nende võimalikke ohte ning omandab edasiseks keelte õppimiseks vajalikud oskused ja kohandab need enda vajadustele vastavaks.

Inglise keele õpetamise põhimõtted

- 1) Inglise keelt õpetatakse lähtudes **LAK-õppe (sh keelekümblyse) põhimõtetest ja meetodidest.**
- 2) Õpe toimub **inglise keele ja aineõpetuse tundides.** Toetatakse lõimingut teiste õppeainetega ja kesksete teemadega.
- 3) Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmes on õpilased, kelle **individuaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud.**
- 4) Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
- 5) Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on pööratud hoiakute kujundamisel.
- 6) Arvestatakse õpilaste võimeid ja suutlikkust, kohalikkust, kohalikkust eripära ning muutusi ühiskonnas.
- 7) Kasutatakse **mitmekülgset õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.
- 8) Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks
- 9) **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omal tempos ülesandeid lahendada ning saada õpetajalt selle kohta tagasisidet.
- 10) **Koostöise õppimise vormis** on õpilastel lisaks inglise keele osaoskuste õppimisele võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.
- 11) Kasutatakse **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid mitmekesiseid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid.
- 12) Võimaldatakse siduda õpet **koolivälise eluga** (kohtuda erinevate spetsialistidega, kaasata vanemaid jne), et kogu ainekäsitus oleks võimalikult **elulähedane** ja õpilased saaksid võimalikult palju keelepraktikat.

2.3.2. Inglise keele õppe- ja kasvatuseesmärgid

3. klassi lõpetaja:

- 1) saab aru lihtsatest igapäevastest väljenditest ja lühikestest lausetest;
- 2) kasutab õpitud väljendeid ja lühilauseid oma vajaduste väljendamiseks ning oma lähiümbruse (pere, kodu, kooli) kirjeldamiseks;
- 3) reageerib adekvaatselt väga lihtsatele küsimustele ja korraldustele;
- 4) on omandanud esmased teadmised õpitava keele maast ja kultuurist;
- 5) suhtub positiivselt võõrkeele õppimisesse;
- 6) kasutab esmaseid õpioskusi (kordamist, seostamist) võõrkeele õppimiseks;
- 7) oskab õpetaja juhendamisel töötada nii paaris kui ka rühmas.

Keeleoskuse taotletav tase 3. klassi lõpuks

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Inglise keel	A.1	A.1	A.1	A.1

6. klassi lõpetaja:

- 1) saab õpitud temaatika piires aru lauseist ja sageli kasutatavaist väljendeist;
- 2) mõistab olulist õpitud temaatika piire;
- 3) kirjutab lühikesi tekste õpitud temaatika piires;
- 4) tuleb teda puudutavates igapäevastes suhtlusolukordades toime õpitavat keelt emakeelena kõnelejaga;
- 5) teadvustab eakohaselt õpitava maa ning oma maa kultuuri sarnasusi ja erinevusi ning oskab neid arvestada;
- 6) rakendab õpetaja juhendamisel varem omandatud õpioskusi ja -strateegiaid;
- 7) töötab õpetaja juhendamisel iseseisvalt, paaris või rühmas;

8) seab endale õpieesmäärke ning hindab koostöös kaaslaste ja õpetajaga oma saavutusi.

Keeleoskuse taotletav tase 6. klassi lõpuks

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Inglise keel	A.2	A.2	A.2	A.2

9. klassi lõpetaja:

- 1) mõistab endale tuttavatel teemal kõike olulist;
- 2) oskab kirjeldada kogemusi, sündmusi, unistusi ja eesmäärke ning lühidalt põhjendada ja selgitada oma seisukohti ning plaane;
- 3) oskab koostada lihtsat teksti tuttavatel teemal;
- 4) saab õpitavat keelt emakeelena kõnelevate inimestega igapäevases suhtluses enamasti hakkama, tuginedes õpitava keele maa kultuuritavadele;
- 5) tunneb huvi õpitavat keelt kõnelevate maade kultuurielu vastu, loeb võõrkeelset eakohast kirjandust, vaatab filme ja telesaateid ning kuulab raadiosaateid;
- 6) kasutab võõrkeelseid teatmeallikaid (nt tõlkesõnaraamatut, internetti) vajaliku info otsimiseks teisteski valdkondades ja õppeainetes;
- 7) töötab iseseisvalt, paaris ja rühmas;
- 8) hindab õpetaja abiga oma tugevaid ja nõrku külgi seatud eesmärkide järgi ning kohandab oma õpistrateegiaid.

Keeleoskuse taotletav tase 9. klassi lõpuks

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Inglise keel	B.1	B.1	B.1	B.1

2.3.3. Inglise keele õpitulemused ja õppesisu 2. klassis

2. klassis õpitakse inglise keelt 1 tund nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Kuulamine	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) oskab eristada inglise keelt teistest keeltest; 2) tunneb aeglaselt ja selgelt sidusas kõnes ära õpitud sõnad ja fraasid (arusaamist toetab rohke pildimaterjal); 3) reageerib pöördumistele adekvaatselt (tervitused, tööjuhised jms); 4) suudab mõista lihtsaid, tuttavaid sõnu, laule, lühikesi tekste. 	<p>Teemad:</p> <p>Enda ja oma klassikaaslaste (sõprade) kohta: nimi, vanus, sünnikoht/elukoht, välimus, riietus.</p> <p>Minu pere: vanemad, sugulased.</p> <p>Minu kodu: aadress, toad.</p> <p>Minu riik: sünnikoht, traditsioonid, minu keel</p> <p>Inglisekeelsed riigid.</p> <p>Keskkond: ilm, aastaajad.</p> <p>Ümbritsev loodus: loomad, linnud.</p> <p>Minu hobid: kunst, sport, käsitöö.</p> <p>Suvised tegevused.</p>
Rääkimine	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) oskab lühidalt tutvustada iseennast, oma ümbrust ja oma sõpru; 2) oskab tervitada, hüvasti jätta, vabandada; 3) oskab öelda oma vanust ja numbreid kuni 20-ni; 4) oskab öelda enda ja küsida sõbra telefoninumbrit; 5) oskab küsida, tänada, sünnipäevaks õnne soovida; 6) oskab nimetada päevaaegu, kellaaegu (täistunnid); 7) oskab öelda ja küsida kellaaega; 8) saab hakkama õpitud sõnavara ja lausemallide piires lihtsate kirjeldustega. 	<p>Grammatika.</p> <p>Tähestik, hääldamine, transkriptsioon.</p> <p>Numbrid, kellaaeg</p> <p>Nimisõnad: ainsus ja mitmus (sõnavara alusel)</p> <p>Artiklid: a/an, the</p> <p>Asesõnad:</p> <p>isikulised - I, you, he, she, we, they</p> <p>omastavad - my, your, his, her</p> <p>näitavad - this, that, these, those</p> <p>Tegusõnad: to be, to have. Tegusõnad (sõnavara alusel).</p> <p>Eessõnad: at, on, in, into, to, with, behind, in front of.</p> <p>Omadussõnad.</p>
Lugemine	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) tunneb õpitava keele tähemärke; 2) tunneb tekstis ära tuttavat nimeid, sõnad ja fraasid; 3) loeb sõnu, fraase ja lauseid õpitud sõnavara ulatuses. 	
Kirjutamine	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) tunneb õpitava keele kirjatähti, valdab kirjutustehnikat; 	

	2) oskab õpitud fraase ja lauseid ümber kirjutada (äarakiri); 3) oskab kirjutada isikuandmeid (nt vihiku peale); 4) tunneb õpitud sõnavara õigekirja.	
--	---	--

2.3.4. Inglise keele õpitulemused ja õppesisu 3. klassis

3. klassis õpitakse inglise keelt 2 tundi nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Kuulamine	Õpilane: 1) saab aru selgelt hääldatud fraasidest, lausetest ja tuttava situatsiooniga seotud lühikestest dialoogidest ja tekstidest; 2) mõistab selgelt ja aeglaselt antud juhiseid ning pöördumisi.	Teemad: Enda kohta: nimi, vanus, riietus, hobid, sugulased. Minu pere: pereliikmed, aadress, sugulased Minu kodu: maja, toad, aed, terrass, majapidamistööd.
Rääkimine	Õpilane: 1) oskab lühidalt tutvustada iseennast ja oma ümbrust; 2) oskab öelda ja küsida nime, vanust, telefoninumbrit; 3) oskab tervitada, tänada, vabandada, õnne soovida; 4) oskab öelda numberid 100ni; 5) oskab öelda ja küsida kella; 6) oskab esitada peast lühiluuletuse; 7) oskab hääldada transkriptsiooni alusel; 8) oskab lõpetada õpitud fraasi, lauseid; 9) saab hakkama õpitud sõnavara ja lausemallide piires lihtsate dialoogide ja kirjeldustega.	Üks päev minu elus (minu päev): päevakava ja igapäevased tegevused. Ümbritsev loodus: loomad, linnud, taimed. Minu sõbrad: nimi, vanus, hobid, suhtlusviisid (Messenger, Facebook jne) Minu kool: klassikaaslased, tunniplaan, kooliruumid. Inglisekeelsed riigid: pealinnad, vaatamisväärsused, traditsioonid, pühad. Minu elustiil: hobid, meeldivad või ebameeldivad asjad.
Lugemine	Õpilane: 1) loeb lühikesi lihtsaid tekste ja leiab neist vajaliku faktiinfo; 2) saab aru lihtsatest kirjalikest tööjuhistest; 3) tekstist arusaamiseks oskab kasutada sõnastikku.	Grammatika Tähestik, hääldamine, transkriptsioon Nimisõnad: ainsus ja mitmus (sõnavara alusel)

Kirjutamine	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) oskab lühidalt kirjutada iseendast ja teisest inimesest; 2) oskab täita lihtsat küsimustikku; 3) tunneb õpitud sõnavara õigekirja; 4) kasutab lause alguses suurtähte ja lause lõpus õiget kirjavahemärki. 	<p>Artiklid: a/an, the Asesõnad: isikulised, omastavad, näitavad. Tegusõnad: to be, to have. Tegusõnad (sõnavara alusel). Ajavormid: lihtolevik, kestev olevik, lihtminevik. Eessõnad: at, on, in, into, to, with, behind, in front of, under. Omadussõnad. Liitsõnad Kesk sõna Kirjavahemärgid: punkt, küsimärk, hüüumärk, superpositsioon.</p>
--------------------	--	--

2.3.5. Inglise keele õpitulemused ja õppesisu 4. klassis

4. klassis õpitakse inglise keelt 2 tundi nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Kuulamine	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) saab aru lihtsatest igapäevastest väljenditest ja lausetest, lühikestest vestlustest ja tekstidest; 2) saab aru õpetaja antud juhustest ja töökäskudest; 3) saab aru kuuldu teksti mõttest ja olulisest teabest; 4) mõistab õpitud luuletuste ja laulude sisu. 	<p>Teemad. Mina: nimi, vanus, sünnikoht, hovid. Minu kehad: kehaosad. Minu pere: pereliikmed ja sugulased. Sõbrad: nimi, vanus, sünnikoht, aadress, huvid. Minu kodu: aadress, majad, korterid, aed, ümbrus. Loodus: aastaajad, ilm, taimed. Linna- ja metsaloomad, -linnud.</p>
Rääkimine	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) oskab lühidalt kirjeldada oma lähiümbrust ja inimesi, igapäevaseid toiminguid; 2) tuleb toime lihtsates igapäevastes suhtlusolukordades, suudab alustada lühivestlust (nt reageerib küsimustele ja korraldustele). 	<p>Inglisekeelsed riigid: riigid, pealinnad, riigipühad. Minu koolitee: tee kooli, tee küsimine. Tervislik toit: koolisöökla, lemmiktoit.</p>

		<p>Koolipäevad: koolipäev, klassikaaslased, õpetajad, õppeained, õppimisoskused, pühad, haridusalased veebisaidid.</p> <p>Hobid: hobid, hobi kui äriidee.</p> <p>Sport: lemmiksport, spordialad Eestis.</p> <p>Kultuur: koolivaheajad, reisimine, vaatamisväärsused.</p>
Lugemine	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) loeb üldkasutatava sõnavaraga lühikesi tavatekste; 2) saab aru teksti mõttest ja olulisest teabest; 3) oskab tekstist arusaamiseks kasutada sõnastikku. 	
Kirjutamine	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) koostab õpitud sõnavara piires lähiümbruse ja inimeste kirjeldusi; 2) kirjutab lihtsaid teateid igapäevaeluga seotud tegevustes (nt kutse, õnnitluskaart, kiri sõbrale); 3) oskab koostada ja lahendada ristsõna; 4) oskab näidise järgi kirjutada lühikese teksti, kasutades õpitud sõnavara; 5) oskab kasutada sidesõnu <i>ja, ning, aga, või</i>; 6) rakendab õpitud õigekirjareegleid. 	<p>Grammatika.</p> <p>Nimisõna: ainsus, mitmus, ebaregulaarne mitmus, omastav kääne.</p> <p>Artiklid: umbmäärane ja määrav.</p> <p>Tegusõna: tegusõna, abitegusõna (do & does), modaaltegusõnad (can).</p> <p>Ajavormid: lihtolevik / kestev olevik, lihtminevik / kestev minevik</p> <p>Omadussõnad: omadussõnad ja nimisõnad, võrdlevad omadussõnad, ülivõrdelised omadussõnad.</p> <p>Määrsõnad: otstarbe-määrsõnad, ajamäärsõnad, sagedusmäärsõnad (always, never, sometimes, usually, often).</p> <p>Sidesõnad (and, but, or).</p> <p>Asesõna: isikuline, siduv, küsiv, määramata.</p> <p>Eessõnad (in, on, at, in front of, behind, with, under, to from, after, before, next to, opposite).</p> <p>Sõnade järjekord</p> <p>Laused: liht-, hüüatus-, liit-, küsilauseid.</p> <p>Liitsõnad</p>

2.3.6. Inglise keele õpitulemused ja õppesisu 5. klassis

5. klassis õpitakse inglise keelt 2 tundi nädalas ning LAK-õppe meetodil 1 programmeerimise tund nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Kuulamine	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) suudab jälgida mõttevahetusi, jutustusi tuttavas valdkonnas; 2) saab aru õpetaja antud juhistest ja töökäskudest; 3) saab aru kuuldu teksti mõttest ja olulisest teabest; 4) mõistab õpitud luuletuste ja laulude sisu. 	Teemad: Mina ja maailm: enesetutvustus, harjumused, elukogemused, heategevus, vabatahtlik tegevus, keskkonnasõbralik käitumine, ilmaennustus. Minu ümbrus: pere - ühistegevused, huvid. Sõbrad - sõprus, ühistegevused, usaldusväärsed suhted, temperament.
Rääkimine	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) oskab lühidalt kirjeldada oma huvisid ja tegevusi; 2) tuleb toime lihtsates igapäevastes suhtlusolukordades, suudab alustada ja lõpetada lühivestlust; 3) kasutab põhisõnavara ja käibefraase, lihtsamaid grammatilisi konstruktsioone ning lausemalle; 4) oskab kasutada tegusõna õiges inglise keele ajavormis. 	Minu Eesti: elu Eestis, kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus Koolielu ja karjäär: klassikaaslased, tulevane karjäär, töö ja elukutse seoste mõistmine. Meie maailm: tervislik eluviis, looduskaitse, looduskatastroofid, ohustatud loomad. Inglisekeelsed riigid: legendid, sümbolid, traditsioonid ja riiklikud stereotüübid, kultuur (muusika, kunst, mood jne.); reisimine (Britannia, Šotimaa, Iirimaa, USA).
Lugemine	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) loeb lihtsaid tavatekste tuttavatel teemadel ja saab aru neis sisalduvast infost; 2) oskab loetud teksti pealkirjastada; 3) suuda piltide abil aimata sõnade tähendust kontekstis. 	Minu päev: päevaplaan, kellaeg, kodused toimingud, söögikorrad, hügieeniharjumused; koolipäev, õppeained; ametid. Tervislik toit: ostmine, toitlustus / söök ja jook, menüü, koostisosad, tervislik toitumine ja tervislik elustiil (sport ja aktiivne tegevused).
Kirjutamine	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) koostab õpitud sõnavara piires lähiümbruse ja inimeste kirjeldusi; 2) kirjutab lihtsaid teateid igapäevaeluga seotud tegevustes (nt kutse, õnnitluskaart, kiri sõbrale); 3) oskab koostada ja lahendada ristsõna; 4) oskab näidise järgi kirjutada lühikese teksti, kasutades õpitud sõnavara; 5) oskab kasutada sidesõnu ja, ning, aga, või, sest, et jne; 6) rakendab õpitud õigekirjareegleid. 	Kultuur: koolivaheajad, reisimine, vaatamisväärsused, muusikafestivalid jne Vaba aeg: hobid, reisimine, matkasport. Vabatahtlik tegevus. Grammatika. Nimisõna: ainsus, mitmus, ebaregulaarne mitmus, omastav kääne. Nimisõna tuletusliited – er ja -or, määrsõna tuletusliide –ly.

		<p>Artiklid: umbmäärane ja määrav. Artikli puudumine.</p> <p>Tegusõna: tegusõna, abitegusõna (do & does), modaaltegusõnad (can, must, may, shall). Enamkasutatavad reegli- ja ebareeglipärased tegusõnad.</p> <p>Ajavormid: lihtolevik / kestev olevik, lihtminevik / kestev minevik, täisolevik.</p> <p>Omastav kääne omadussõna: omadussõnade võrdlusastmed; omadussõnade võrdlemine (as...as, more... than).</p> <p>Määrsõnad: ajamäärsõnad ja kohamäärsõnad (now, before, soon; here, there, outside), sagedusmäärsõnad (always, never, sometimes, usually, often, again, once, twice), viisimäärsõnad (daily, badly, slowly, fast), määra- ja hulgamäärsõnad (almost, enough, hardly, more, most, rather, so, very).</p> <p>Sidesõnad (and, but, or, yet, for, nor, so).</p> <p>Asesõnad: isikuline, siduv, küsiv, määramata; omastavate asesõnade absoluutvormid (mine, yours); umbmäärased asesõnad ja nende liitvormid (some/any/no).</p> <p>Eessõnad: aja-, koha- ja viisi määrustes esinevad eessõnad (in, on, at, in front of, behind, with, under, to from, after, before, next to, opposite jne).</p> <p>Lauseõpetus: õigekiri õpitud sõnavara piires. Laused (sõnajarg): liht-, hüüatus-, liit-, küsilauseid. Suur ja väike algustäht (February, Monday, Estonia, Kate jv).</p> <p>Liitsõnad (toothbrush, earphones), arvsõnad: põhiarvud, järgarvud; lihtmurrud (pool, veerand); kuupäevad ja aastad.</p>
--	--	---

2.3.7. Inglise keele õpitulemused ja õppesisu 6. klassis

6. klassis õpitakse inglise keelt 2 tundi nädalas ning LAK-õppe meetodil 1 programmeerimise tund nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Kuulamine	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) suudab jälgida mõttevahetust ja mõistab tavatekste tuttavas valdkonnas; 2) saab aru üldkeelse suhtluse sisust ja suudab eristada olulist teavet; 3) suudab mõista õpitud laulude ja luuletuste sisu. 	Teemad: Mina ja maailm: heategevus, vabatahtlik tegevus, viisakas käitumine. Kultuur ja väärtused: Eesti loodus ja ilm: looduskaitse, käitumine looduses; puhkekohad; eesti loomad ja linnud. Väärtused ja kõlblus: sallivus, teistega arvestamine, kultuuriline identiteet (kombed, teiste maade kultuuri tundmine ja väärtustamine).
Rääkimine	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) oskab rääkida oma huvidest ja tegevustest, väljendada oma suhtumist ja eelistusi; 2) tuleb toime olmevestluses, kuid võib vajada abi; 3) kasutab õpitud põhisoonavara ja lausemalle valdavalt õigesti. 	Kodukoht Eesti ja lähiümbrus : Eesti ja naaberriikide asukoha määramine, pealinnad, põhiline sümboolika ja tähtpäevad; Euroopa Liit ja sinna kuuluvad Euroopa riigid, keeled, rahvad; elu maal ja linnas. Kodanikualgatus (aktiivne ja vastutustundlik kogukonna).
Lugemine	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) loeb lihtsaid tavatekste tuttavatel teemadel ja saab aru neis sisalduvast infost; 2) oskab loetud teksti pealkirjastada; 3) suudab aimata sõnade tähendust konteksti toel. 	Ingliskeelne riigid ja nende kultuur (Britannia, Austraalia): vaatamisväärsused, traditsioonid, pühad, sümboolika, ja kombed. Elu erinevates, aktuaalsed ühiskondlikud teemad. Saavutused ning nendega seotud nimed ajaloo- ja kultuuri valdkonnast.
Kirjutamine	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) oskab kirjutada lühikesi kirjeldavat laadi jutukesi oma kogemustest ja ümbritsevast; 2) koostab lihtsaid isiklikke kirju; 3) oskab kasutada sidesõnu ja, ning, aga, või, sest, et jne; 4) rakendab õpitud õigekirjareegleid. 	Innovatsioon ja tehnoloogia (minevik, praegune ja tulevik) ja nende roll kaasaegse ühiskonna arengus. Koolielu ja karjäär: klassikaaslased, tulevane karjäär, töö ja elukutse seoste mõistmine. Vaba aeg: Veetmise viisid (aktiivne ja passiivne. Sportimine, aiatööd, reisimine, filmid, teater, muusika, käsitöö, teleri vaatamine, raamatute lugemine, lauamängud jt). Grammatika.

		<p>Nimisõna: ainsus, mitmus, ebaregulaarne mitmus, omastav kääne. Nimisõna tuletusliited – er ja -or, määrsõna tuletusliide –ly. Aluse ja öeldise ühildumine.</p> <p>Artiklid: umbmäärane ja määrav. Artikli puudumine. Enamkasutatavad väljendid artiklitega ja ilma (go home, have a headache, go to the theatre).</p> <p>Tegusõna: tegusõna, abitegusõna (do & does), modaaltegusõnad (can, must, may, shall). Enamkasutatavad reegli-ja ebareeglipärased tegusõnad.</p> <p>Ajavormid: lihtolevik / kestev olevik, lihtminevik / kestev minevik, täisminevik ja täis olevik. Kaudne kõne (saatelause olevikus).</p> <p>Omastav kääne omadussõna: omadussõnade võrdlusastmed; omadussõnade võrdlemine (as...as, more... than); so/such ja omadussõna.</p> <p>Määrsõnad: ajamäärsõnad ja kohamäärsõnad (now, before, soon; here, there, outside), sagedusmäärsõnad (always, never, sometimes, usually, often, again, once, twice), viisimäärsõnad (daily, badly, slowly, fast), määra- ja hulgamäärsõnad (almost, enough, hardly, more, most, rather, so, very). Järjestavad määrsõnad (first, next), ebareeglipärased määrsõnad (late, fast, hard). Määrsõnade moodustamine (-ly).</p> <p>Sidesõnad: rinnastavad sidesõnad (too, or, nor, so), alistavad sidesõnad (when, because).</p> <p>Asesõnad: isikuline, siduv, küsiv, määramata; omastavate asesõnade absoluutvormid (mine, yours); umbmäärased asesõnad ja nende liitvormid (some/any/no).</p> <p>Eessõnad: aja-, koha-ja viisi määrustes esinevad eessõnad (in, on, at, in front of, behind, with, under, to from, after, before, next to, opposite jne), enamkasutatavad eessõnalised väljendid (next to, in the middle).</p>
--	--	--

		<p>Lauseõpetus: õigekiri õpitud sõnavara piires. Laused (sõnajarg). Rindlaused (Whenever prices goes up, customers buy less products). Kaudne kõne (saatelause olevikus) . Suur ja väike algustäht (February, Monday, Estonia, Kate jv).</p> <p>Kirjavahemärgid: punkt, koma, küsimärk, hüüumärk, ülakoma.</p> <p>Liitsõnad, arvsõnad: põhiarvud, järgarvud; lihtmurrud (pool, veerand); kuupäevad ja aastad.</p>
--	--	---

2.3.8. Inglise keele õpitulemused ja õppesisu 7. klassis

8. klassis õpitakse inglise keelt 3 tundi nädalas. Õpe toimub inglise keele ainetundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
SUULINE ENESEVÄLJENDUS	Miks? Et arendada õpilaste eneseväljendust sõnaliselt suhtluses inglise keeles; anda julgust rääkida enda emotsioonidest ja väljendada enda tundeid; anda julgust suhelda võõrastega inglise keelses kontekstis.	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) vahendab üldsõnaliselt (vajadusel mõttepauside ja mõningate keelevigadega) raamatu või filmi sisu ning esitab kirjeldusi õpitud teemade piires, väljendades mõtteid lihtsate lausetega; 2) kasutab väljendeid, mis väljendavad emotsioone (nt üllatust, rõõmu, kurbust, huvi ja ükskõiksust) ning oskab sellistele emotsioonidele reageerida; 	<p>Mina ja teised. Võimed, tugevused ja nõrkused. <u>Läbivad teemad:</u> Elukestev õpe ja karjääri planeerimine (enda tugevustest ja nõrkustest teadlik olemine, inimese eelduste ja elukutsete seosed).</p> <p>Kodu ja lähiümbrus. Perekondlikud sündmused ja tähtpäevad. <u>Läbivad teemad:</u> Kultuuriline identiteet (traditsioonide ja kommete tähtsus). Väärtused ja kultuur (omakultuuri väärtustamine).</p>

<p>KIRJALIK ENESEVÄLJENDUS</p>	<p>Miks? Arendada õpilaste kirjalikku eneseväljendust inglise keeles; arendada õpilaste võimet väljendada ennast inglise keeles loogiliselt ja arusaadavalt; õppida kasutama sõnaraamatut.</p>	<p>3) saab hakkama enamiku suhtlusolukordadega, mis tulevad ette igapäevaelus;</p> <p>4) viib läbi ettevalmistatud küsimuste toel intervjuu.</p> <p>Õpilane:</p> <p>1) kirjutab õpitud teemadel lihtsamaid tekste, kasutades sõnaraamatut;</p> <p>2) oskab teha märkmeid võtmesõnade abil, kui teema on tuttav ning tekst on lihtsas sõnastuses ja selge hääldusega.</p>	<p>Kodukoht Eesti. Loodus ja looduskaitse; keskkonnahoidlik ja -säästlik käitumine. <u>Läbivad teemad:</u> Teabekeskond (meediaallikate kasutamine info leidmiseks kodukoha kohta). Kultuuriline identiteet (kombed ja tähtpäevad, oma kodukoha tundmine). Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus (aktiivne ja vastutustundlik kogukonna- ja ühiskonna liikmeks olemine). Tehnoloogia ja innovatsioon (saavutused tehnoloogiavallas). Keskond ja jätkusuutlik areng (keskkonnahoid ja ühiskonna jätkusuutlikkus).</p> <p>Riigid ja nende kultuur. USA lühiiseloostus, rahvad, kultuur, ajalugu. Ameerika maailmajao riigid ja seal räägitavad keeled. Kultuuriline mitmekesisus. <u>Läbivad teemad:</u> Teabekeskond (meediaallikate kasutamine info leidmisel). Kultuuriline identiteet (kombed, teiste maade kultuuri tundmine ja väärtustamine). Väärtused ja kõlblus (sallivus). Kultuuriline identiteet (enda ja teiste maade kultuuri tundmine ja väärtustamine).</p> <p>Igapäevaelu. Õppimine ja töö. Tervislik eluviis ja toitumine. <u>Läbivad teemad:</u> Teabekeskond (meediaallikate kasutamine info leidmisel tervisliku toitumise ja tervislike eluviiside kohta; toiduretseptid). Tervis ja</p>
---	--	--	---

			<p>ohutus (liiklusohutus, tervislik toitumine, tervislikud eluviisid, haiguste ärahoidmine).</p> <p>Vaba aeg. Kirjandus ja kunst, sport, erinevad meediavahendid ja reklaam. Lõiminguvõimalused: Teabekeskond (meediaallikate kasutamine info leidmisel, massimeedia olemuse mõistmine). Kultuuriline identiteet (enda ja teiste maade kultuuri tundmine ja väärtustamine). Teabekeskond (vajaliku info leidmine ja selles orienteerumine).</p>
KUULAMINE	Võimestada õpilast kasutama erinevaid meediakanaleid (raadio, <i>podcast</i> 'id) inglise keeles, et hoida end kursis maailmas toimuvaga.	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) mõistab raadiouudiste ja lihtsamate salvestiste põhisisu, kui teema on tuttav ning jutt on suhteliselt aeglane ja selge ning võimalik on korduvkuulamine; 2) suudab haarata tuttavalt teemal telesaate põhisisu, kui jutt on suhteliselt aeglane ja selge; 3) oskab teha märkmeid võtmesõnade abil, kui teema on tuttav ning tekst on lihtsas sõnastuses ja selge hääldusega. 	
LUGEMINE JA TEKSTI MÕISTMINE	Võimestada õpilast kasutama erinevaid meediakanaleid (ajalehed, ajakirjad, veebilehed) inglise keeles, et hoida end kursis maailmas toimuvaga.	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) suudab leida ja mõista asjakohast teavet igapäevatekstidest (kirjad, brožüürid, dokumendid); 	

		2) leiab lihtsas ajaleheleolos olulisema, kui teema on tuttav.	
KIRJANDUS	Motiveerida õpilast lugema ilukirjandust; arendada tema analüüsi- ja aruteluoskust.	Õpilane: 1) saab aru lihtsamast ilukirjanduslikust tekstis; 2) oskab lihtsamate sõnadega jutustada teistele loetud teksti; 3) oskab vastata tekstiga seotud küsimustele.	
GRAMMATIKA	Anda talle tööriistad kasutada inglise keelt korrektselt ja sihipäraselt.	Õpilane: 1) oskab kasutada kirjavahemärke lihtsamates liitlausetes; 2) tunneb peamisi ebareeglipäraseid tegusõnu ning oskab neid lauses kasutada; 3) tunneb sõnaliike käsitletud teemade piires; 4) oskab tuletada nimi- ja omadussõnu õpitud ees- ja järelliidetega; 5) oskab lihtsamates lausetes kasutada <i>Past Perfect</i> ja <i>Present Perfect Continuous</i> ajavorme.	Lauseõpetus: Põimlaused; fraaside ja lausete ühendamine; <i>It/there</i> lause algul; kokku- ja lahkukirjutamise põhireeglid; kirjavahemärgid ja jutumärgid; sõnade poolitamise põhireeglid (liitsõnad); Sõnaliigid: ebareeglipäraseid <u>teigusõnad</u> ; <u>liitnimisõnad</u> ; <u>omadussõna</u> võrdlemine; umbisikulised <u>asesõnad</u> (<i>it, there</i>); enimlevinud <u>eessõna</u> väljendid (<i>take part in; look forward to</i>), eessõnad viisimäärustes (<i>with, without</i>); <u>arvud</u> – lihtmurrud (pool ja veerand), kuupäevad ja aastaarvud; <u>määrsõnade</u> moodustamine, <i>adverbs of frequency</i> (sagedusmäärsõnad liitega <i>-ly</i>), järjemäärsõnad; Sõnatuletus: liitsõnad – levinumad ees- (<i>un-</i>) ja järelliited (<i>-ous, -ship</i>) nimi- ja omadussõnade moodustamiseks; Ajavormid: <i>Past Perfect</i> , <i>Present Perfect Continuous</i> , tuleviku ajavormid;

2.3.9. Inglise keele õpitulemused ja õppesisu 8. klassis

8. klassis õpitakse inglise keelt 3 tundi nädalas.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
<p>SUULINE VÄLJENDUSOSKUS</p>	<p>Miks? Et arendada õpilaste eneseväljendust sõnaliselt suhtluses inglise keeles; anda julgust rääkida enda emotsioonidest ja väljendada enda tundeid; anda julgust suhelda võõrastega inglise keelses kontekstis.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) vahendab võrdlemisi ladusalt, (üldsõnaliselt ja mõningate keelevigadega) raamatu või filmi sisu ning esitab kirjeldusi õpitud teemade piires, väljendades mõtteid lihtsate lausete järjendina; 2) põhjendab ja selgitab lühidalt arvamusi, kavatsusi ja toiminguid; 3) avaldab arvamust, annab ja küsib infot perekonna, harrastuste, kooli, reisimise, päevasündmuste jms kohta; 4) tuleb toime ebatavalisemates olukordades (nt poes, toitlustusasutuses, nt ebasobiva kauba tagastamine, või tellimuse tühistamine); oskab esitada kaebust; 5) viib läbi ettevalmistatud intervjuu, olles suuteline intervjuu käigus esitama mõningaid ettevalmistamata küsimusi; 6) teeb ettevalmistatud materjali põhjal lühikese ettekande. 	<p>Mina ja teised. Inimestevahelised suhted. <u>Läbivad teemad:</u> Keskkond ja jätkusuutlik areng (koostegemise reeglite järgimine – sotsiaalne ja vaimne turvaline keskkond ja igaühe vastutus selles). Väärtused ja kultuur (sallivus, teistega arvestamine).</p> <p>Kodu ja lähiümbrus. Kodukoha loodusega seotud vaatamisväärsused ja nende tutvustamine. <u>Läbivad teemad:</u> Kultuuriline identiteet (oma kodukoha tundmine). Keskkond ja jätkusuutlik areng (loodusesse positiivse suhtumise kujundamine, loodushoid).</p> <p>Kodukoht Eesti. Elu linnas ja maal. <u>Läbivad teemad:</u> Kultuuriline identiteet (kombed ja tavad erinevates keskkondades, oma kodukoha tundmine). Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus (aktiivne ja vastutustundlik kogukonna- ja ühiskonna liikmeks olemine). Keskkond ja jätkusuutlik areng (loodusesse austusega suhtumine). Elukestev õpe ja karjääri planeerimine (elukutsed maal ja linnas, töö tähtsuse mõistmine, töö ja elukutse seoste mõistmine).</p> <p>Riigid ja nende kultuur. Austraalia lühiiseloostus, rahvad, kultuur, ajalugu.</p>

<p>KIRJALIK VÄLJENDUSOSKUS</p>	<p>Miks? Arendada õpilaste kirjalikku eneseväljendust inglise keeles; arendada õpilaste võimet väljendada ennast inglise keeles loogiliselt ja arusaadavalt; õppida kasutama sõnaraamatut.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kirjutab õpitud teemal lihtsamaid tekste, edastades kõige olulisema; 2) oskab teha hilisemaks kasutamiseks märkmeid, kui teema on tuttav ning tekst on lihtsas sõnastuses ja selge hääldusega. 	<p>Aasia ja Aafrika riigid ja seal räägitavad keeled. <u>Läbivad teemad</u>: Teabekeskond (meedia-allikate kasutamine info leidmisel). Kultuuriline identiteet (kombed, teiste maade kultuuri tundmine ja väärtustamine). Väärtused ja kõlblus (sallivus). Keskkond ja jätkusuutlik areng (keskkonnahoid ja ühiskonna jätkusuutlikkus). Tehnoloogia ja innovatsioon (saavutused tehnoloogias).</p> <p>Igapäevaelu. Õppimine ja töö. Suhtlemine teeninduses, turvalisus töötades kodustes töödes ja vabaaja tegevustes. <u>Läbivad teemad</u>: Keskkond ja jätkusuutlik areng (koostegemise reeglite järgimine – sotsiaalne ja vaimne turvaline keskkond ja igapäevane vastutus selles). Elukestev õpe ja karjääri planeerimine (teenindusfääri ametid; töö tähtsuse mõistmine, töö ja elukutse seoste mõistmine). Tervis ja ohutus (ohutusreeglid igapäevastes tegevustes kodus, turvalisuse tagamine). Teabekeskond (turvalisus virtuaalses maailmas).</p> <p>Vaba aeg. Kultuuriline mitmekesisus; kirjandus ja kunst, sport, erinevad meediavahendid ja reklaam. <u>Läbivad teemad</u>: Teabekeskond (audio-allikate kasutamine info leidmisel, massimeedia olemuse mõistmine). Kultuuriline identiteet (enda ja teiste adi kultuuri tundmine ja väärtustamine).</p>
---	--	--	--

			Teabekeskond (vajaliku info leidmine ja selles orienteerumine).
KUULAMINE	Võimestada õpilast kasutama erinevaid meediakanaleid (radio, <i>podcast</i> 'id) inglise keeles, et hoida end kursis maailmas toimuvaga.	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) mõistab raadiouudiste ja lihtsamate salvestiste põhisisu, kui teema on tuttav ning jutt on suhteliselt aeglane ja selge; 2) suudab jälgida filme, kus pilt ja tegevused toetavad teksti ning jutt on selge ja keel lihtne; 3) oskab teha hilisemaks kasutamiseks märkmeid, kui teema on tuttav ning tekst on lihtsas sõnastuses ja selge hääldusega. 	
LUGEMINE JA TEKSTI MÕISTMINE	Võimestada õpilast kasutama erinevaid meediakanaleid (ajalehed, ajakirjad, veebilehed) inglise keeles, et hoida end kursis maailmas toimuvaga.	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) suudab sõnaraamatu abita aru saada teksti põhisisust ja koostada sellest kokkuvõtet; 2) suudab ülevaate koostamisel hõlmata pikemat teksti, et leida otsitav teave; 3) tabab selge arutluskäiguga teksti põhijäreldusi. 	
KIRJANDUS	Motiveerida õpilast lugema ilukirjandust; arendada tema analüüsi- ja aruteluoskust.	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) saab aru ilukirjandusliku teksti põhisisust; 2) oskab teistele edasi anda loetud teksti sisu; 3) oskab vastata tekstiga seotud küsimustele; 	

		4) oskab lihtsamate sõnadega arutleda tekstiga seotud teemade üle.	
GRAMMATIKA	Anda talle tööriistad kasutada inglise keelt korrektselt ja sihipäraselt.	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) oskab moodustada kaudse kõne lauseid; 2) oskab kasutada kirjavahemärke liitlausetes; 3) tunneb vähemalt 10 vähemlevinud ebareeglipärasest tegusõna ning oskab neid lauses kasutada; 4) tunneb sõnaliike käsitletud teemade piires; 5) oskab tuletada nimi- ja omadussõnu õpitud ees- ja järelliidetega; 6) oskab lauses kasutada Past Perfect ja Present Perfect Continuous ajavorme; 7) oskab kasutada artikleid levinumatel juhtudel. 	<p>Lauseõpetus: kaudne kõne (<i>sequence of tenses</i>, küsimused, korraldused, palved); kirjavahemärgid (ka jutumärgid), diskursus (<i>however, though</i>).</p> <p>Sõnaliigid: harvemini esinevad ebareeglipärased <u>teigusõnad</u>, <u>modaalteigusõnad</u> (<i>have to, ought to, should</i>); <i>to</i>-infinitiiv ja <i>-ing</i>-vorm; <u>liitnimisõnad</u>; <u>omadussõnad</u> nimisõna funktsioonis (<i>the rich</i>); <i>enough/too</i> + omadussõna, eritüvelised võrdlusastmed (<i>good – better</i>), omadussõnade kasutamine rahvusest ja kodakondsusest kõneldes, omadussõna võrdlemine (<i>as ... as, more ... than</i>), <i>so/such</i> + omadussõna; umbmäärased <u>asesõnad</u> (<i>either, neither</i>); enamlevinud <u>eessõnaväljendid</u> (<i>take part in, look forward to</i>); eessõnad viisimääruses (<i>with, without</i>); <u>arvud</u> – aritmeetilised põhitehted; ebareeglipärased <u>määrsõnad</u>;</p> <p>Sõnatuletus: liitsõnad; enamkasutatavad ees- (<i>re-</i>) ja järelliited (<i>-ness, -ion, -ous</i>) nimi-, omadus- ja tegusõnade moodustamiseks;</p> <p>Ajavormid: Past Perfect, Present Perfect Continuous; umbisikuline tegumood (Present Simple, Past Simple passive); tuleviku väljendamise viise.</p> <p>Artiklid: artiklite kasutamine isikunimedega ja geograafiliste nimedega; väljendid artiklitega ja ilma.</p>

2.3.10. Inglise keele õpitulemused ja õppesisu 9. klassis

9.klassis õpitakse inglise keelt 3 tundi nädalas.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
SUULINE VÄLJENDUSOSKUS	Miks? Et arendada õpilaste eneseväljendust sõnalises suhtluses inglise keeles; anda julgust rääkida enda emotsioonidest ja väljendada enda tundeid; anda julgust suhelda võõrastega inglise keelses kontekstis.	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) vahendab võrdlemisi ladusalt, kuid üldsõnaliselt raamatu või filmi sisu ning esitab kirjeldusi õpitud teemade piires, väljendades mõtteid lihtsate lausete järjendina; 2) esitab võrdlemisi hästi jälgitavaid põhjendusi arvamuste, kavatsuste ja toimingute kohta; 3) oskab väljendada mõtteid või teha kokkuvõtte vaadatud filmidest, loetud raamatutest või kuulatud muusikast; 4) kirjeldab mingi toimingu käiku ning annab üksikasjalikke juhtnööre; 5) viib läbi ettevalmistatud intervjuu, vajadusel intervjuu käigus täpsustavaid küsimusi küsides ja saadud infot kontrollides; 6) teeb ettevalmistatud materjali põhjal ettekande. 	<p>Mina ja teised. Viisakusreeglid, koostöö ja teistega arvestamine. <u>Läbivad teemad:</u> Keskkond ja jätkusuutlik areng (koostegemise reeglite järgimine – sotsiaalne ja vaimne turvaline keskkond ja igäühe vastutus selles). Väärtused ja kultuur (sallivus, teistega arvestamine). Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus (aktiivne ja vastutustundlik kogukonna- ja ühiskonna liikmeks olemine). Kultuuriline identiteet (viisakusreeglid erinevates kultuurides).</p> <p>Kodu ja lähiümbrus. Kodukoha kultuuriga seotud vaatamisväärsused ja nende tutvustamine. <u>Läbivad teemad:</u> Kultuuriline identiteet (oma kodukoha tundmine).</p> <p>Kodukoht Eesti. Eesti vaatamisväärsused. <u>Läbivad teemad:</u> Teabekeskond (meediaallikate kasutamine info leidmiseks Eesti vaatamisväärsuste kohta). Kultuuriline identiteet (oma kodukoha vaatamisväärsuste tundmine). Keskkond ja jätkusuutlik areng (kultuuriväärtustesse austusega suhtumine).</p>

<p>KIRJALIK VÄLJENDUSOSKUS</p>	<p>Miks? Arendada õpilaste kirjalikku eneseväljendust inglise keeles; arendada õpilaste võimet väljendada ennast inglise keeles loogiliselt ja arusaadavalt; õppida kasutama sõnaraamatut.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kirjutab õpitud teemal lihtsamaid seotuid tekste, ühendades lühemaid lauseid lihtsa järjendina; 2) oskab kirjutada sõnumit, mille eesmärk on oma seisukohti selgitada; 3) oskab kirjutada lühikest referaati/ülevaadet teemast; 4) oskab teha hilisemaks kasutamiseks piisavalt täpseid märkmeid, kui teema on tuttav ning tekst on lihtsas sõnastuses ja selge hääldusega. 	<p>Riigid ja nende kultuur. Suurbritannia lühiiseloostus, rahvad, kultuur, majandus ja tehnoloogia, poliitiline süsteem, ajalugu. Euroopa riigid ja räägitavad keeled. <u>Läbivad teemad:</u> Teabekeskond (meediaallikate kasutamine info leidmisel). Kultuuriline identiteet (kombed, teiste maade kultuuri tundmine ja väärtustamine). Väärtused ja kõlblus (sallivus). Keskkond ja jätkusuutlik areng (keskkonnahoid ja ühiskonna jätkusuutlikkus). Tehnoloogia ja innovatsioon (saavutused tehnoloogiavallas).</p> <p>Igapäevaelu. Õppimine ja töö. Õpioskused ja harjumused, edasiõppimine ja kutsevalik; töökohad. <u>Läbivad teemad:</u> Elukestev õpe ja karjääri planeerimine (töö ja õppimise tähtsuse mõistmine, töö ja elukutse seoste mõistmine; enda individuaalse õppimise strateegia määratlemine; ametid ja nendeks vajalikud oskused). Teabekeskond (info edasiõppimise võimaluste ja ametite kohta).</p> <p>Vaba aeg. Kultuuriline mitmekesisus; kirjandus ja kunst, sport, erinevad meediavahendid ja reklaam. <u>Läbivad teemad:</u> Teabekeskond (meediaallikate kasutamine info leidmisel, massimeedia olemuse mõistmine). Kultuuriline identiteet (enda ja</p>
---------------------------------------	--	---	--

			teiste maade kultuuri tundmine ja väärtustamine). Teabekeskond (vajaliku info leidmine ja selles orienteerumine).
KUULAMINE	Võimestada õpilast kasutama erinevaid meediakanaleid (raadio, <i>podcast</i> 'id) inglise keeles, et hoida end kursis maailmas toimuvaga.	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) mõistab enamiku salvestatud või meedias leviva materjali sisu, kui kõne on selge ja keelekasutus on üldlevinud; 2) mõistab suurt osa telesaatest (nt intervjuu, uudisreportaaž) kui räägitakse suhteliselt aeglaselt ja selgelt; 3) oskab teha hilisemaks kasutamiseks piisavalt täpseid märkmeid, kui teema on tuttav ning tekst on lihtsas sõnastuses ja selge hääldusega. 	
LUGEMINE JA TEKSTI MÕISTMINE	Võimestada õpilast kasutama erinevaid meediakanaleid (ajalehed, ajakirjad, veebilehed) inglise keeles, et hoida end kursis maailmas toimuvaga.	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) mõistab igapäevaste toodete-teenustega seotud juhendeid ja juhiseid; 2) suudab teksti põhjal referaadi/kokkuvõtte koostamisel hõlmata pikemaid tekste, et leida otsitav teave ja koguda infot teksti eri osades või mitmest tekstist. 	
KIRJANDUS	Motiveerida õpilast lugema ilukirjandust; arendada tema analüüsi- ja aruteluoskust.	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) saab aru ilukirjanduslikust tekstis; 	

		<p>2) oskab teistele edasi anda loetud teksti sisu;</p> <p>3) oskab vastata tekstiga seotud küsimustele;</p> <p>4) oskab arutleda tekstiga seotud teemade üle.</p>	
GRAMMATIKA	<p>Anda õpilasele tööriistad kasutada inglise keelt korrektselt ja sihipäraselt.</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) oskab moodustada keerulisemaid kaudse kõne lauseid;</p> <p>2) oskab kasutada kirjavahemärke liitlausetes;</p> <p>3) tunneb vähemalt 20 vähemlevinud ebareeglipärast tegusõna ning oskab neid lauses kasutada;</p> <p>4) tunneb sõnaliike käsitletud teemade piires;</p> <p>5) oskab tuletada nimi- ja omadussõnu õpitud ees- ja järelliidetega;</p> <p>6) oskab lauses kasutada Past Perfect ja Present Perfect Continuous ajavorme;</p> <p>7) oskab kasutada artikleid käsitletud teemade piires.</p>	<p>Lauseõpetus: Tingimuslaused (tüüp I-III), kaudne kõne (<i>sequence of tenses</i>, küsimused, korraldused, palved), kirjavahemärgid (jutumärgid), diskursus (<i>however, though</i>);</p> <p>Sõnaliigid: modaal~~verbid~~ (<i>have to, ought to, should, would</i>), harvemini esinevad ebareeglipärased tegusõnad, <i>to</i>-infinitiiv ja <i>-ing</i>-vorm; ainsus- ja mitmus~~nimisõnad~~; liitnimisõnad; <u>Omadussõna</u> nimisõna funktsioonis (the poor); omadussõnade võrdlemine (as...as, more... than); so/such+omadussõna; Umbmäärased <u>asesõnad</u> (either, neither); Enamkasutatavad <u>eessõnalised</u> väljendid (take part in, look forward to); eessõnad viisimäärustes (with,without); <u>arvud</u>: protsent; kümnendmurrud; Arvsõna "0" erinev lugemine; <u>määrsõnade</u> liigid ja võrdlemine; määrsõna koht lauses;</p> <p>Sõnatuletus: Liitsõnad; enamkasutatavad ees- ja järelliited nimi-, omadus-, tegusõnade moodustamiseks</p> <p>Ajavormid: isikuline tegumood (Past Perfect, Present Perfect Continuous); umbisikuline tegumood (Present Simple/ Past Simple);</p> <p>Artiklid: väljendid artiklitega ja ilma.</p>

LISA 4. Matemaatika ainekava I-III kooliastmes

Ainevaldkond “Matemaatika”

1. Üldalused

1.1. Ainevaldkonna õppeained ja nende maht

Ainevaldkonda kuulub õppeainena matemaatika, mida õpitakse alates 1. klassist. I kooliastmes antakse matemaatika ainetundides õpilastele ka proge-robo (programmeerimine ja robotika) algteadmised. II kooliastmes jätkatakse matemaatika raames programmeerimise teadmiste ja oskuste arendamisega.

I kooliaste - 12 nädalatundi (lisatunniressursist 2 tundi)

Ainevaldkonna õppemaht klassiti:

1. klassis 4 matemaatika tundi nädalas.
2. klassis 4 matemaatika tundi nädalas.
3. klassis 4 matemaatika tundi nädalas.

II kooliaste - 17 nädalatundi (lisatunniressursist 4 tundi)

Ainevaldkonna õppemaht klassiti:

4. klassis 5 matemaatika tundi nädalas.
5. klassis 5 matemaatika tundi ja 1 programmeerimise tund nädalas.
6. klassis 5 matemaatika tundi ja 1 programmeerimise tund nädalas.

III kooliaste - 15 nädalatundi (lisatunniressursist 2 tundi)

Ainevaldkonna õppemaht klassiti:

- 7. klassis 5 matemaatika tundi nädalas.
- 8. klassis 5 matemaatika tundi nädalas.
- 9. klassis 5 matemaatika tundi nädalas.

1.2. Ainevaldkonna kirjeldus

Matemaatika õpetamise eesmärgiks on kujundada õpilastes:

- 1) arengu-uskumust (*growth mindset*),
- 2) probleemilahendusoskust (*problem solving*).

Matemaatikat õpetatakse Avatud Koolis lähtudes **LAK-õppe (sh keelekümbuse) põhimõtetest ja meetodidest**, seejuures toimub II kooliastmes õpe osaliselt ka **inglise keeles**.

Põhikooli lõpetaja tunneb end kindlalt matemaatilisi ülesandeid lahendades, rakendab oskuslikult erinevaid probleemilahenduse etappe ning kasutab õppetunde IKT vahendeid. Selleks tuleb matemaatika õpetamisel suunata õpilasi:

- 1) iseseisvalt ülesandeid lahendama;
- 2) töötama grupis;
- 3) märkama oma vigu ja neid parandama;
- 4) nägema erinevaid lahenduskäike;
- 5) mõtlema lahenduskäigu ülesehitusele;
- 6) oma arengut analüüsima;
- 7) visualiseerima ülesandeid;
- 8) otsima ülesandeid reaalsest olukordadest;

9) kasutama IKT vahendeid õppe otstarbel.

Iseseisvalt harjutamine

Õpilasele võimaldatakse õppetunnis iseseisvalt harjutamise aega. Sel ajal peab olema õpilasel võimalus omas tempos ülesandeid lahendada ning saada õpetajalt selle kohta tagasisidest. Õppijatele pakutakse nõ madala lävega ning kõrge laega ülesandeid, mis hoiab õppijaid ühe ülesande juures pidevalt töös, olenemata nende tasemest ja kiirusest.

Grupis töötamine

Väikses grupis töötamisega antakse lisaks matemaatika õppimisele võimalus õppida ka koostööd, teiste abistamist ja oma mõttekäikude selgitamist. Grupitööst parima tulemuse saamiseks peab grupis olema erineva tasemega õppijaid. Selline jaotus tagab igaühele õppimisvõimaluse.

Oma vigade märkamine ja nende parandamine

Õpilastele õpetatakse vigade otsimist läbi oma lahenduste analüüsimise. Vea leidmisel on õpilasel võimalus mõelda, miks ta nii tegi ja kuidas järgmisel korral seda vältida. Vigade leidmist ja nende parandamist tuleb tunnustada ja hindamisel arvesse võtta.

Erinevate lahenduskäikude nägemine

Õpilasele näidatakse erinevaid lahenduskäike ja analüüsitakse neid kõrvuti. Sel moel tekib õpilasel arusaam sellest, et matemaatikas ei ole ühtainsat õiget lahenduskäiku. Samuti saab õpilane näha seaduspärasusi lahenduskäikudes.

Lahenduskäigu ülesehitus

Õpilast õpetatakse aru saama probleemilahenduse protsessist ja selle erinevatest etappidest. See võimaldab õpilasel ka iseseisvalt keerukamaid ülesandeid lahendada. Ülesannete lahendamisel peab oluliseks saama intuitsioon, lahenduskäigu kirjeldamine ja analüüsimine, mitte ülesande lahendamise kiirus.

Oma arengu analüüsimine

Õpilasele antakse teadmised oma arengu regulaarsest analüüsimisest. Õpilane suudab peale tundi vastata küsimustele oma saavutuste ja harjutamist vajavate oskuste kohta. Õpilane näeb igapäevaselt oma arengut ja saab aru, et tema võimed on suuremad, kui ta harjutab palju, on pühendunud ja motiveeritud.

Ülesannete visualiseerimine

Õpilasele näidatakse, kuidas erinevate värvide ja kujundite kasutamine ülesannetes olevate olukordade kirjeldamisel ülesande sisu lihtsustab. Õpilane oskab oma lahenduskäiku visualiseerida ja kirjeldada skeemina või mudelina.

Reaalsete olukordade kirjeldamine

Õpilast õpetatakse nägema arvutamist, kujundeid ja matemaatilisi seoseid enda ümber. Õpilane toob näiteid reaalsetest probleemidest ja lahendab neid matemaatika abil. Õpilasele antakse võimalus hinnata lahenduse reaalsust ja loogilisust läbi oletamise ja põhjendamise.

IKT vahendite kasutamine

Õppijale antakse võimalus kasutada õppes erinevaid IKT vahendeid nii info otsimiseks kui ka visualiseerimiseks. Õppijal tekib harjumus kasutada IKT vahendeid nii iseseisvalt kui ka grupis töötades.

1.3. Võtmepädevuste kujundamine ainevaldkonnas

Iseseisev mõtleja – oskab mõelda, on tark ja teaduslik, uurib.

Matemaatikas arendatakse oskusi, mis on aluseks tõenduspõhiste otsuste tegemisel. Õpitakse tundma andmete töötlemise, mõõtmise, võrdlemise, liigitamise, süstematiseerimise meetodeid ja tehnikaid. Matemaatikat õppides on väga oluline tunnetada õpimaterjali sügavuti ning saada kõigest aru. Probleemülesandeid lahendades arendatakse analüüsimise, ratsionaalsete võtete otsimise ja tulemuste kriitilise hindamise

oskust. Oluline on ka üldistamise ja analoogia kasutamise oskus, samuti oskus kanda õpitud teadmised üle elus ette tulevatesse olukordadesse. Osa matemaatikateadmistest peaks õpilane saama uurimusliku õppetöö kaudu ja interneti võimalusi kasutades.

Isikupärane looja – loob ja väljendab.

Erinevate lahenduste leidmine arendab paindlikku mõtlemist ning ideede genereerimise oskust. Õpilast kui isikupärast loojat kujundavad matemaatikas rakendatavad aktiivõppemeetodid: rühmatööd, paaristööd, loovate lahenduste otsimine, oma töö tulemuste loov esitlemine.

Aktiivne õppija – on tegus, initsiatiivikas, uudishimulik, teadmistejanuline, väärtustab tagasisidet.

Lahendades matemaatika ülesandeid, tekib huvi ümbritseva vastu ning arusaamine looduseadustest. Õpilased õpivad märkama matemaatika seotust igapäevaeluga, aga ka aru saama, et matemaatika alusteadmised aitavad paremini teisi teadusi mõista. Eluliste andmetega ülesannete lahendamise kaudu kujunevad õpilased uudishimulikeks ja aktiivseteks õppijateks ning arendavad ettevõtlikkust. Erinevate lahenduste leidmine arendab paindlikku mõtlemist ning ideede genereerimise oskust.

Avatud kaaslane – hoolib ja teeb koostööd.

Paaris- ja grupitöödega arendatakse õpilastes koostöö- ja vastastikuse abistamise oskusi, kasvatatakse sallivust erinevate matemaatiliste võimetega õpilaste suhtes.

Tasakaalus isiksus – teadlikkus ja enesejuhtimine.

Matemaatikas on tähtsal kohal õpilaste iseseisev töö. Iseseisva ülesannete lahendamise kaudu võimaldatakse õpilastel hinnata ja arendada oma matemaatilisi võimeid. Matemaatikas antakse õpilasele teadmised oma arengu regulaarsest analüüsimisest. Õpilane näeb igapäevaselt oma arengut ja saab aru, et tema võimed on suuremad, kui ta harjutab palju, on pühendunud ja motiveeritud ning õpib nii teadlikult oma arengut juhtima. Matemaatika õppimine arendab õpilastes selliseid iseloomuomadusi nagu sihikindlus, püsivus, visadus, täpsus ja tähelepanelikkus.

1.4. Ainevaldkonna õppeainete lõiming teiste ainevaldkondadega

Keeled. Nii keeleõppe kui ka matemaatikas kujundatakse oskust väljendada ennast selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult. Matemaatikas luuakse erinevat visuaalset teksti (tabeleid, graafikuid) ning õpitakse neid tõlgendama ja esitama. Õpilasi suunatakse kasutama kohaseid keelevahendeid ja matemaatika oskussõnavara ning järgima õigekeelsusnõudeid. Tekstülesandeid lahendades arendatakse funktsionaalset lugemisoskust, sealhulgas visuaalselt esitatud infost arusaamist. Juhitakse tähelepanu arvsõnade õigekirjale, teksti, graafiku, tabeli jm teabe korrektsele vormistusele. Selgitatakse võõrkeelse algupäraga matemaatilisi mõisteid ning võõrkeeleoskust arendatakse lisamaterjali otsimisel ja kasutamisel.

Loodusained. Matemaatikas harjutatakse vaatluste ja eksperimentide käigus andmeid koguma, töötleva, visualiseerima ning analüüsima. Õpilane oskab esitada andmeid nii kirjalikult kui joonise või skeemina. Õpilases arendatakse probleemilahendamise etappide märkamist ja nende järgimist.

Sotsiaalained. Matemaatiliste ülesannete lahendamise kaudu arendatakse oskust infot mõista ja valida: eristada olulist ebaolulisest, leida (tekstist, jooniselt jm) probleemi lahendamiseks vajalikud andmed. Sotsiaalvaldkonnast pärinevaid andmeid kasutatakse probleemiülesannetes. Õpitakse kasutama erinevaid teabekeskondi (hindama õpitu põhjal näiteks meedias avaldatud diagrammide tõele vastavust). Loogiline arutlus ja faktidele toetuv mõtlemine aitavad inimestel elus õigeid otsuseid teha. Praktilised tööd, rühmatööd ja projektides osalemine kujundavad koostöövalmidust, üksteise toetamist ja üksteisest lugupidamist.

Loovained. Kunst, muusika, tehnoloogia ja geomeetria on tihedalt seotud. Kunstipädevuse kujunemist saab toetada geomeetria rakendusi demonstreeriva materjaliga sellistest kunstivaldkondadest nagu arhitektuur, ruumikujundus, ornamentika, disain jne. Kujundite oluliste tunnuste liigitamine ja sümbolite kasutamine on kunsti lahutamatu osa, nagu ka piltidel olevate esemete-nähtuste tunnuste võrdlemine ja liigitamine. Lõimingu tulemusel oskavad õpilased märgata graafikuid, näha erinevate geomeetrilisi kujundeid oma kodus ja looduses, vajaduse korral leida tuttavate kujundite pindala ja ruumala. Käsitöö ning töö- ja tehnoloogiaõpetuses tehakse tööde kavandamisel ja valmistamisel praktilisi mõõtmisi

ja arvutusi, loetakse ja tehakse jooniseid. Muusikas väljendatakse intervalle, taktimõõtu ja noodivältust harilike murdudena. Lisaks väljendub arvandmete tõlgendamise oskus sporditulemuste võrdlemises ja edetabelites esitatava info mõistmises. Tekstülesannete kaudu selgitatakse tervislike eluviiside, liikumise ja sportimise tähtsust inimese tervisele, samuti meditsiinisaaavutuste olulisust. Objektiivsete arvandmete alusel saab hinnata oma tervisekäitumist, näiteks suhkru kogust toiduainetes, liikluskäitumist (kiirus, pidurdusteed, nähtavus) jm. Füüsiline tegevus ja liikumine aitavad kaasa ühikute ja mõõtmissüsteemidega seotud põhimõistete omandamisele. Ühe matemaatikas käsitletava tegelikkuse mudeli ehk kaardi järgi orienteerumise oskust õpitakse kehalise kasvatuse tundides.

1.5. Kesksete teemade rakendamine ainevaldkonnas

Inimeseks olemine

Matemaatika tundides saab õpilane teadlikuks oma võimetest ja nende arendamise oskustest läbi iseseisvalt ja grupis töötamise. Õpilasi suunatakse enda tegevust kirjeldama ja analüüsima. Grupis töötades arendatakse õpilastes koostöövalmidust ja oskust ning sallivust teiste inimeste tegevuste ja arvamuste suhtes. Õpetaja eeskujul kujundavad õpilased tolerantset suhtumist erinevate võimete ja kaaslastesse. Tundides lahendatakse reaalse sisuga probleemülesandeid toitumise ja liikluse teemadel.

Aeg ja ruum

Matemaatika annab õpilastele võimaluse kujutada end ümbritsevat plaanil ja planeerida erinevaid teekondi. Arvude tundmise abil saab õpilane koostada ajajooni ja end sellele paigutada. Õppija saab teadlikuks enda ümber olevatest kujunditest ja loogilistest seostest.

Loodus ja tehnoloogia

Õuesõppe tundide raames saavad õpilased koguda vaatlusandmeid looduses oleva kohta ning matemaatika tundides koostada nende andmete põhjal erinevaid diagramme ja jooniseid. Vaatlustulemuste analüüsimisel õpivad õpilased võtma isiklikku vastutust jätkusuutliku tuleviku eest.

Õpilastes kujundatakse objektiivsele informatsioonile rajatud kriitilist mõtlemist ning probleemide lahendamise oskust. Õpilane kasutab oma töö tõhustamiseks erinevaid IKT vahendeid.

Kogukond, ühiskond ja globaalne areng

Matemaatika tundides tutvustatakse õpilastele erinevaid reaalteadmisi vajavaid ameteid. Õpilastele antakse oskus oma võimete analüüsimiseks ja hindamiseks. Õpilasi suunatakse arendama oma õpi-, suhtlemis-, koostöö-, otsustamis- ja infoga ümberkäimise oskusi. Õppe käigus näidatakse matemaatika vajalikkust kogu maailma arengule. Tutvutakse erinevate vanaaegsemate ning moodsamate leiutistega. Arvutamise ja mõõtmise abil kirjeldatakse erinevaid ühiskonnas toimuvaid protsesse - rahvuste osakaalud, levinumate usundite jaotused, ühiskonna läbilõige jne.

1.6. Hindamise alused

Hindamine toimub vastavalt Avatud Koolis kehtivale hindamisjuhendile. Hindamisel lähtutakse kujundava hindamise põhimõtetest ning eristaval hindamisel kasutatakse protsenthindamist. Kujundav hindamine annab infot ülesannete üldise lahendamisoskuse ja matemaatilise mõtlemise ning õpilase suhtumise kohta matemaatikasse.

- Õppetegevuse ajal antakse õpilasele tagasisidet aine ja ainevaldkonna teadmistest ja oskustest ning õpilase hoiakutest ja väärtustest.
- Koostöös kaaslaste ja õpetajaga saab õpilane seatud eesmärkide ja õpitulemuste põhjal täiendavat, julgustavat ja konstruktiivset tagasisidet oma tugevuste ja arenguruumi kohta.
- Praktiliste tööde ja ülesannete puhul antakse tagasisidet töö protsessi ja tulemuse kohta.
- Olulisel kohal on õpilase enesehinnang tehtud tööle, oma panusele, tugevustele ja arenguruumile.

Õpitulemuste hindamise moodused on mitmekesised, sobivad oodatavate õpitulemuste saavutatuse väljaselgitamiseks ja toetavad edasise õppe kavandamist. Õpilane teab, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ja millised on hindamise kriteeriumid – neist teavitamise kord on sätestatud Avatud Kooli õppekava üldosas.

1.7. Füüsiline õppekeskkond

Kool korraldab õppe klassis, kus on tahvlile joonestamise vahendid. Kool võimaldab kasutada klassiruumis:

- 1) tasandiliste ja ruumiliste kujundite komplekti;
- 2) internetiühendusega sülearvutite või tahvelarvutite komplekti;
- 3) esitlustehnikat visualiseerimiseks.

2. Ainekavad

2.1. Matemaatika

2.1.1. Matemaatika õppeaine kirjeldus

Vastavalt ainevaldkonna kirjeldusele.

2.1.2. Matemaatikas taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Matemaatikaõpetuse eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane matemaatikapädevus, mis tähendab matemaatika mõistete, seoste ja protseduuride tundmist, nende sisemise loogika mõistmist ning rakendamise oskust nii eluliste kui ka ainealaste probleemide lahendamisel, hõlmates ka matemaatika sotsiaalse, kultuurilise ja isikliku rolli mõistmist.

Matemaatikaõpetusega taotletakse, et **põhikooli lõpuks õppija:**

- 1) suudab kasutada matemaatikale omast keelt, sümboleid, meetodeid ja vahendeid erinevates olukordades nii matemaatikas kui ka teistes õppeainetes ja eluvaldkondades;
- 2) oskab näha ja sõnastada matemaatilist lahenduvaid probleeme;
- 3) oskab leida sobivaid probleemide lahendamise strateegiaid, neid analüüsida, rakendada ja kontrollida tulemuse tõesust;
- 4) oskab loogiliselt arutleda, põhjendada ja tõestada ning selleks erinevaid esitusviise kasutada ja neist aru saada;

5) suudab mõista matemaatika sotsiaalsel, kultuurilisel ja personaalsel tähendust.

2.1.3. Matemaatika õpitulemused ja õppesisu 1. klassis

Õppeainet õpitakse 4 tundi nädalas, kokku 140 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii aine- kui projektõppe tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Numeratsioon ja arvude ehitus kümnersüsteemis	Ühte arvu saab esitada mitmel erineval viisil.	Õpilane: 1) loendab, loeb, kirjutab naturaalarve 0-100; 2) järjestab ja võrdleb naturaalarve 0-100; 3) nimetab üheliste ja kümneliste asukohta kahekohalises naturaalarvus; 4) loeb ja kirjutab järgarve; 5) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel.	Arvud 0–100, Arvu järk ja järguühikud Märkid $>$, $<$, $=$ Põhimõisted: arv, number, Paarisarv, paaritu arv, üheline, kümneline järgarvud, võrdus, võrratus järjestamine, võrdlemine suurem kui, väiksem kui, on võrdne.
Naturaalarvude liitmine ja lahutamine		Õpilane: 1) liidab peast 20 piires; 2) lahutab peast üleminekuta kümnest 20 piires; 3) valdab esialgseid oskusi lahutada üleminekuga kümnest 20 piires; 4) liidab ja lahutab peast täiskümneid 100 piires; 5) asendab proovimise teel võrdustesse seal puuduvat arvu oma arvutusoskuse piires; 6) modelleerib õpetaja abiga tekstülesande sisu;	Liitmise ja lahutamise omadused Täht võrduses Märkid $+$ ja $-$ Põhimõisted: liitmine, lahutamine, liidetav, summa, vähendatav, vähendaja, vahe, täht arvu tähisena

		<p>7) lahendab ühetehtelisi liitmise ja lahutamise tekstülesandeid 20 piires;</p> <p>8) hindab õpetaja abiga ülesande lahendamisel saadud tulemuse reaalsust;</p> <p>9) koostab ühetehtelisi tekstülesandeid;</p> <p>10) valib endale õpetaja suunamisel võimetekohase probleemi ja lahendab selle;</p> <p>11) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel.</p>	
Mõõtühikud	<p>Pikkust, massi ja mahtu saab mõõta mitmel erineval viisil.</p> <p>Aega ja raha saab mõõta mitmel erineval viisil.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kirjeldab mõõtühikute suurust endale tuttavate suuruste kaudu; 2) kasutab mõõtes sobivaid mõõtühikuid; 3) hindab enda ümbruses suurusi ja oskab neid arvestada; 4) mõistab, mida esitatud mõõtarv reaalselt tähendab; 5) liidab ja lahutab nimega arve; 6) mõõdab lõigu pikkuse ja joonestab etteantud pikkusega lõigu; 7) arvutab murdjoone pikkuse; 8) tunneb kalendrit ja seostab seda oma elu tegevuste ja sündmustega; 9) modelleerib õpetaja abiga tekstülesande sisu; 10) lahendab iseseisvalt ühetehtelisi tekstülesandeid; 11) hindab õpetaja abiga ülesande lahendamisel saadud tulemuse reaalsust; 12) koostab ühetehtelisi tekstülesandeid; 	<p>Mõõtühikud meie ümbruses</p> <p>Pikkusühikud</p> <p>Massiühikud</p> <p>Mahuühikud</p> <p>Ajaühikud</p> <p>Rahaühikud</p> <p>Temperatuuriühik</p> <p>Kell ja kalender</p> <p>Põhimõisted: mõõtühik, sentimeeter (cm), meeter (m), gramm (g), kilogramm (kg), liiter (l), sekund (sek), minut (min), tund (h), ööpäev, nädal, kuu, aasta, euro (€), sent (s) kraad (celsius)</p>

		<p>13) valib endale õpetaja suunamisel võimetekohase probleemi ja lahendab selle;</p> <p>14) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel.</p>	
<p>Geomeetrilised kujundid</p>	<p>Tasandilisi kujundeid saab mõõta, liigitada ja kirjeldada nende omaduste abil. Ruumilisi kujundeid saab mõõta, liigitada ja kirjeldada nende omaduste abil.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) eristab lihtsamaid geomeetrilisi kujundeid ja nende põhilisi elemente; 2) leiab ümbritsevast õppetundides käsitletud tasandilisi ja ruumilisi kujundeid; 3) kasutab asjakohast keelt ümbruses esinevate ruumiliste vormide kirjeldamiseks; 4) rühmitab geomeetrilisi kujundeid nende ühiste tunnuste alusel; 5) joonestab ristküliku ja ruudu; 6) modelleerib õpetaja abiga tekstülesande sisu; 7) lahendab iseseisvalt ühetehtelisi tekstülesandeid; 8) hindab õpetaja abiga ülesande lahendamisel saadud tulemuse reaalsust; 9) koostab ühetehtelisi tekstülesandeid; 10) valib endale õpetaja suunamisel võimetekohase probleemi ja lahendab selle; 11) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel. 	<p>Geomeetrilised kujundid</p> <p>Esemete ja kujundite rühmitamine, kirjeldamine, võrdlemine;</p> <p>Lõigu joonestamine</p> <p>Põhimõisted: geomeetiline kujund, tasandiline kujund, ruumiline kujund, punkt, sirgjoon, kõverjoon, murdjoon, lõik, ring, kolmnurk, nelinurk, ruut, ristkülik, kera, kuup, risttahukas, püramiid, tipp, serv, tahk</p>

2.1.4. Matemaatika õpitulemused ja õppesisu 2. klassis

Õppeainet õpitakse 4 tundi nädalas, kokku 140 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii aine- kui projektõppe tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Numeratsioon ja arvude ehitus kümnersüsteemis		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) loendab, loeb ja kirjutab, naturaalarve 0-1000; 2) järjestab ja võrdleb naturaalarve 0- 1000; 3) nimetab kahe- ja kolmekohalises arvus järke (ühelised, kümnelised, sajalised); määrab nende arvu; 4) esitab kahekohalist arvu üheliste ja kümneliste summana; 5) loeb ja kirjutab järgarve; 6) hindab õpetaja abiga ülesande lahendamisel saadud tulemuse reaalsust; 7) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel; 	<p>Arvud 0–1000, Arvu järk ja järguühikud, järkarvude summa naturaalarvu kujutamise arvkiirel</p> <p>Põhimõisted: arv, number, naturaalarv, üheline, kümneline, sajaline, järgarvud, järguühikud, järkarv, järkarvude summa, võrdus, võrratus, arvkiir, suurem kui, väiksem kui.</p>
Naturaalarvude liitmine ja lahutamine		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teab liitmise ja lahutamise tehete liikmete ja tulemuste nimetusi; 2) liidab ja lahutab 100 piires; 3) liidab ja lahutab peast täissadadega 1000 piires; 4) hindab õpetaja abiga ülesande lahendamisel saadud tulemuse reaalsust; 5) lahendab ühetehtelisi tekstülesandeid õpitud arvutusoskuste piires. 	<p>Liitmise ja lahutamise omadused Tähte järjekord Täht võrduses</p> <p>Põhimõisted: liidetav, summa, vähendatav, vahe, avaldis, arvavaldis, avaldise väärtus, täht arvu tähisena, tundmatu</p>

		<p>6) lahendab lihtsamaid kahetehtelisi tekstülesanded;</p> <p>7) valib endale sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust;</p> <p>8) kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust;</p> <p>9) modelleerib õpetaja abiga tekstülesande sisu, selgitades selle abil tekstis antud seoseid (joonis, skeem, läbimängimine jt);</p>	
Naturaalarvude korrutamine ja jagamine		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) selgitab korrutamist liitmise kaudu; 2) korrutab arve 1–10 kahe, kolme, nelja ja viiega; 3) selgitab jagamise tähendust, kontrollib jagamise õigsust korrutamise kaudu; 4) määrab õige tehete järjekorra avaldises; 5) tunneb tehete omadusi ning tehete liikmete ja tulemuste seoseid; 6) hindab õpetaja abiga ülesande lahendamisel saadud tulemuse reaalsust; 7) valib endale sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; 8) kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; 9) sõnastab kahetehtelise tekstülesande lahendamiseks vajalikud küsimused; 10) koostab erinevat liiki ühetehtelisi tekstülesandeid 	<p>Korrutustabel.</p> <p>Korrutamise- ja jagamise tehete liikmete nimetused.</p> <p>Arvavaldis ja tehete järjekord</p> <p>Põhimõisted: korrutamine; jagamine; tegur; korrutis; jagatav; jagaja; jagatis; pöördtehe</p>
Mõõtühikud		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kirjeldab mõõtühikute suurust endale tuttavate suuruste kaudu; 2) kasutab mõõtes sobivaid mõõtühikuid; 	<p>Pikkusühikud;</p> <p>Massiühikud;</p> <p>Mahuühik;</p> <p>Ajaühikud;</p>

		<ol style="list-style-type: none"> 3) hindab enda ümbruses suurusi ja oskab neid arvestada; 4) mõistab, mida esitatud mõõtarv reaalselt tähendab; 5) mõõdab lõigu pikkuse ja joonestab etteantud pikkusega lõigu; 6) hindab õpetaja abiga ülesande lahendamisel saadud tulemuse reaalsust; 7) hindab õpetaja abiga ülesande lahendamisel saadud tulemuse reaalsust; 8) modelleerib õpetaja abiga tekstülesande sisu, selgitades selle abil tekstis antud seoseid (joonis, skeem, läbimängimine jt); 9) analüüsib ja lahendab iseseisvalt eri tüüpi ühe- ja kahetehtelisi tekstülesandeid; 10) sõnastab kahetehtelise tekstülesande lahendamiseks vajalikud küsimused; 11) koostab erinevat liiki ühetehtelisi tekstülesandeid 12) rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel; 13) valib endale õpetaja suunamisel võimetekohase probleemi ja lahendab selle; 14) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel; 	<p>kell ja kalender Rahaühikud Temperatuuriühik</p> <p>Põhimõisted: mõõtühik, millimeeter (mm), sentimeeter (cm), detsimeeter (dm), meeter (m), kilomeeter (km), gramm (g), kilogramm (kg), tonn (t), liiter (l), sekund (sek), minut (min), tund (h), sajand (saj), aasta (a), euro (EUR), sent (s), kraad (celsius), nimega arvud, ühenimelised ühikud</p>
<p>Geomeetria: tasandilised kujundid ja nende mõõtmine</p>	<p>Sirgeid ja tasandilisi kujundeid saab mõõta, liigitada ja kirjeldada nende omaduste abil.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) mõõdab lõigu pikkuse ja joonestab etteantud pikkusega lõigu; 2) mõõdab hulknurga külgede pikkused ja arvutab übermõõdu; 3) joonestab ristküliku ja ruudu; 	<p>tasandilised kujundid Esemete ja kujundite rühmitamine, asukoha ja suuruse kirjeldamine ning võrdlemine.</p> <p>Põhimõisted: alguspunkt;</p>

		<p>4) arvuta murdjoone pikkuse;</p> <p>5) valib endale sobiva lahendusstrateegia (visandamine, visualiseerimine, andmete korrastamine);</p> <p>6) valib endale sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust;</p> <p>7) kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust;</p> <p>8) rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel;</p> <p>9) lahendab mitmetehtelisi tekstülesandeid;</p> <p>10) kasutab matemaatika õppimisel erinevaid õpistrateegiaid (sh kordamine, märkmete tegemine, analoogiate loomine, üldistamine);</p> <p>11) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel.</p>	<p>lõpp-punkt;</p> <p>täisnurk;</p> <p>punkt;</p> <p>sirgjoon;</p> <p>kõverjoon;</p> <p>murdjoon;</p> <p>lõik;</p> <p>ring;</p> <p>kolmnurk;</p> <p>nelinurk;</p> <p>ristkülik;</p> <p>ruut;</p> <p>tipp;</p> <p>külg;</p> <p>nurk.</p>
<p>Geomeetria: ruumilised kujundid ja nende põhilised elemendid</p>	<p>Ruumilisi kujundeid saab mõõta, liigitada ja kirjeldada nende omaduste abil.</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) eristab lihtsamaid ruumilisi kujundeid ja nende põhilisi elemente;</p> <p>2) leiab ümbritsevast õppetundides käsitletud ruumilisi kujundeid;</p> <p>3) kasutab asjakohast keelt ümbruses esinevate ruumiliste vormide kirjeldamiseks;</p> <p>4) rühmitab geomeetrilisi kujundeid nende ühiste tunnuste alusel;</p> <p>5) hindab õpetaja abiga ülesande lahendamisel saadud tulemuse reaalsust;</p> <p>6) modelleerib õpetaja abiga tekstülesande sisu, selgitades selle abil tekstis antud seoseid (joonis, skeem, läbimängimine jt);</p>	<p>ruumilised kujundid</p> <p>Põhimõisted:</p> <p>kera,</p> <p>kuup,</p> <p>risttahukas,</p> <p>püramiid,</p> <p>silinder,</p> <p>koonus,</p> <p>serv,</p> <p>tipp,</p> <p>tahk,</p>

		<p>7) analüüsib ja lahendab iseseisvalt eri tüüpi ühe- ja kahetehtelisi tekstülesandeid;</p> <p>8) sõnastab kahetehtelise tekstülesande lahendamiseks vajalikud küsimused;</p> <p>9) koostab erinevat liiki ühetehtelisi tekstülesandeid</p> <p>10) rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel;</p> <p>11) valib endale õpetaja suunamisel võimetekohase probleemi ja lahendab selle.</p>	
--	--	--	--

2.1.5. Matemaatika õpitulemused ja õppesisu 3. klassis

Õppeainet õpitakse 4 tundi nädalas, kokku 140 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii aine- kui ka projektõppe tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Numeratsioon ja arvude ehitus kümnenndsüsteemis	Arvud kuni 10000 koosnevad ühelistest, kümnelistest, sajalistest ja tuhandelitest.	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) loendab, loeb ja kirjutab naturaalarve 0–10 000; 2) järjestab ja võrdleb naturaalarve 0–10 000; 3) esitab arvu ühelite, kümnelite, sajaliste ja tuhandeliste summana; 4) loeb ja kirjutab järgarve; 5) hindab õpetaja abiga ülesande lahendamisel saadud tulemuse reaalsust; 6) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel. 	<p>Arvud 0 – 10 000;</p> <p>Arvu järk, järguühikud ja järkarvude summa;</p> <p>Naturaalarvude kujutamine arvkiirel</p> <p>Põhimõisted:</p> <p>arv, number, naturaalarv, üheline, kümneline, sajaline, tuhandeline, kümnenndsüsteem, järgarvud, järguühikud, võrdus, võrratus</p>

Naturaalarvude liitmine ja lahutamise	Liitmise, lahutamise, korrutamise ja jagamise abil saame lahendada reaalseid olukordi.	Õpilane: 1) teab liitmise ja lahutamise tehete liikmete ja tulemuste nimetusi; 2) liidab ja lahutab peast arve 100 piires; 3) liidab ja lahutab kirjalikult arve 10 000 piires; 4) määrab õige tehete järjekorra avaldises; 5) leiab tähe arvvaartuse võrdustes proovimise teel; 6) hindab õpetaja abiga ülesande lahendamisel saadud tulemuse reaalsust; 7) modelleerib õpetaja abiga tekstülesande sisu, selgitades selle abil tekstis antud seoseid (joonis, skeem, läbimängimine jt); 8) analüüsib ja lahendab iseseisvalt eri tüüpi ühe- ja kahetehtelisi tekstülesandeid; 9) sõnastab kahetehtelise tekstülesande lahendamiseks vajalikud küsimused; 10) koostab erinevat liiki ühetehtelisi tekstülesandeid 11) rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel; 12) valib endale õpetaja suunamisel võimetekohase probleemi ja lahendab selle; 13) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel.	Liitmise ja lahutamise omadused Kirjalik liitmine ja lahutamine 10 000 piires; Täht võrduses Tehete järjekord Põhimõisted: liidetav, summa, vähendaja, vähendatav, vahe, avaldis, arvavaldis, avaldise väärtus, täht arvu tähisena, muutuja
Naturaalarvude korrutamine ja jagamine	Liitmise, lahutamise, korrutamise ja jagamise abil	Õpilane: 1) nimetab korrutamise- ja jagamistehte liikmeid; 2) selgitab jagamist kui korrutamise pöördtehet;	Korrutustabel. Korrutamise- ja jagamistehte liikmete nimetused. Arvavaldis, tehete järjekord ja sulud. Summa korrutamine ja jagamine arvuga. Arv 0 tehetes.

	<p>saame lahendada reaalseid olukordi.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 3) valdab korrutustabelit, korrutab ja jagab peast arve korrutustabeli piires, 4) korrutab peast ühekohalist arvu kahekohalise arvuga; 5) jagab peast kahekohalist arvu ühekohalise arvuga 100 piires; 6) tunneb korrutamise ja jagamise tehete omadusi 7) määrab õige tehete järjekorra avaldises 8) leiab tähe arvvaartuse võrdustes proovimise teel; 9) hindab õpetaja abiga ülesande lahendamisel saadud tulemuse reaalsust; 10) modelleerib õpetaja abiga tekstülesande sisu, selgitades selle abil tekstis antud seoseid (joonis, skeem, läbimängimine jt); 11) analüüsib ja lahendab iseseisvalt eri tüüpi ühe- ja kahetehtelisi tekstülesandeid; 12) sõnastab kahetehtelise tekstülesande lahendamiseks vajalikud küsimused; 13) koostab erinevat liiki ühetehtelisi tekstülesandeid 14) rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel; 15) valib endale õpetaja suunamisel võimetekohase probleemi ja lahendab selle; 16) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel; 	<p>Põhimõisted: korrutamine, jagamine, pöördtehe, tegur, korrutis, jagatav, jagaja, jagatis</p>
<p>Harilik murd</p>		<p>Õpilane:</p>	<p>Harilik murd Murrud $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{5}$</p>

		<ol style="list-style-type: none"> 1) selgitab murdude $1/2$, $1/3$, $1/4$ ja $1/5$ tähendust osana kujundist ja osana hulgast; 2) leiab $1/2$, $1/3$, $1/4$ ja $1/5$ arvust. 3) hindab õpetaja abiga ülesande lahendamisel saadud tulemuse reaalsust; 4) valib endale õpetaja suunamisel võimetekohase probleemi ja lahendab selle; 5) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel. 	<p>Põhimõisted:</p> <p>murru lugeja, murru nimetaja, tervik, osa, pool, veerand, kolmandik, viiendik</p>
<p>Mõõtmine: pikkus-, massi-, mahu-, aja- ja rahaühikud</p>		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kirjeldab mõõtühikute suurust endale tuttavate suuruste kaudu; 2) kasutab mõõtes sobivaid mõõtühikuid; 3) hindab enda ümbruses suurusi ja oskab neid arvestada; 4) mõistab, mida esitatud mõõtarv reaalselt tähendab; 5) teisendab pikkus-, massi- ja ajaühikutega (valdavalt ainult naaberühikuid); 6) liidab ja lahutab nimega arve; 7) hindab õpetaja abiga ülesande lahendamisel saadud tulemuse reaalsust; 8) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel; 9) modelleerib õpetaja abiga tekstülesande sisu, selgitades selle abil tekstis antud seoseid (joonis, skeem, läbimängimine jt); 10) analüüsib ja lahendab iseseisvalt eri tüüpi ühe- ja kahetehtelisi tekstülesandeid; 11) sõnastab kahetehtelise tekstülesande lahendamiseks vajalikud küsimused; 	<p>Mõõtühikud</p> <p>Pikkusühikud Massiühikud Mahuühikud Ajaühikud Rahaühikud Temperatuuriühik</p> <p>Põhimõisted:</p> <p>mõõtühik, millimeeter (mm) sentimeeter (cm) detsimeeter (dm) meeter (m) kilomeeter (km) gramm (g) kilogramm (kg) tonn (t) liiter (l) sekund (s) minut (min) tund (h)</p>

		12) koostab erinevat liiki ühetehtelisi tekstülesandeid;	sajand (saj) aasta (a) euro (EUR) sent (s) kraad (celsius) nimega arvud ühenimelised ühikud
Geomeetria: tasandilised kujundid, nende põhilised elemendid ja mõõtmine		Õpilane: 1) eristab lihtsamaid tasandilisi kujundeid ja nende põhilisi elemente; 2) leiab ümbritsevast õppetundides käsitletud tasandilisi kujundeid; 3) rühmitab tasapinnalisi kujundeid nende ühiste tunnuste alusel; 4) arvutab murdjoone pikkuse; 5) mõõdab lõigu pikkuse ja joonestab etteantud pikkusega lõigu; 6) joonestab ristküliku ja ruudu; 7) joonestab võrdkülgse kolmnurga, ringjoone; 8) hindab õpetaja abiga ülesande lahendamisel saadud tulemuse reaalsust; 9) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel;	Tasandilised kujundid, Sirge ja sirglõigu joonestamine, mõõtmine Hulknurgad Hulknurga ümbermõõt punkt, sirge, lõik, sirglõik, sirgjoon, kõverjoon, murdjoon, ring, ringjoon, keskpunkt, raadius, täisnurk, hulknurk kolmnurk, võrdkülgne kolmnurk, täisnurkne kolmnurk ruut, ristkülik
Geomeetria: tasandiliste kujundite		Õpilane: 1) selgitab hulknurga ümbermõõdu mõiste tähendust;	Ümbermõõdu mõiste ja selle arvutamine Põhimõisted:

<p>ümbermõõt ja selle arvutamine</p>		<ol style="list-style-type: none"> 2) mõõdab hulknurga külgede pikkused ja arvutab ümbermõõdu; 3) hindab õpetaja abiga ülesande lahendamisel saadud tulemuse reaalsust; 4) modelleerib õpetaja abiga tekstülesande sisu, selgitades selle abil tekstis antud seoseid (joonis, skeem, läbimängimine jt); 5) analüüsib ja lahendab iseseisvalt eri tüüpi ühe- ja kahetehtelisi tekstülesandeid; 6) sõnastab kahetehtelise tekstülesande lahendamiseks vajalikud küsimused; 7) koostab erinevat liiki ühetehtelisi tekstülesandeid 8) rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel; 9) valib endale õpetaja suunamisel võimetekohase probleemi ja lahendab selle; 10) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel; 	<p>ümbermõõt ümbermõõdu tähis P</p>
<p>Geomeetria: ruumilised kujundid ja nende põhilised elemendid</p>		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) eristab lihtsamaid ruumilisi kujundeid ja nende põhilisi elemente; 2) leiab ümbritsevast õppetundides käsitletud ruumilisi kujundeid; 3) kasutab asjakohast keelt ümbruses esinevate ruumiliste vormide kirjeldamiseks; 4) rühmitab geomeetrilisi kujundeid nende ühiste tunnuste alusel; 5) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel; 	<p>Põhimõisted:</p> <p>kera, kuup, risttahukas, püramiid, silinder, koonus, serv, tipp, tahk, pinnalaotus</p>

2.1.6. Matemaatika õpitulemused ja õppesisu 4. klassis

Õppeainet õpitakse 5 tundi nädalas, kokku 175 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii aine- kui ka projektõppe tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Numeratsioon ja arvude ehitus kümnersüsteemis		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) loeb ja kirjutab naturaalarve kuni miljonini; <ul style="list-style-type: none"> ○ selgitab näidete varal termineid arv ja number ning kasutab neid ülesannetes; 2) kirjutab naturaalarve järkarvude summana; <ul style="list-style-type: none"> ○ nimetab naturaalarvus järke, tunneb järguühikuid ja järkarve; ○ kirjutab naturaalarvu järguühikute kordsete summana ning vastupidi; 3) järjestab ja võrdleb naturaalarve (kuni miljonini); <ul style="list-style-type: none"> ○ nimetab arvule eelneva või järgneva arvu; ○ kujutab naturaalarve arvteljel; 4) hindab kriitiliselt saadud tulemust; 5) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel seoses arvu ehitusega 	<p>Arvud miljonini. Arvu järk, järguühikud, järkarvude summa. Naturaalarvu kujutamine arvteljel.</p> <p>Põhimõisted: naturaalarv, arvu järgud, järguühikud, järkarvud, järkarvude summa, järguühikute kordsete summa, kümnersüsteem, võrdus, võrratus, arvtelg</p>
Naturaalarvude liitmine ja lahutamine		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) liidab ja lahutab peast 1000 piires ning kirjalikult 10 000 piires; 2) tunneb tehete omadusi ning tehete liikmete ja tulemuste seoseid; 	<p>Liitmise ja lahutamise omadused peastarvutamisel. Kirjalik liitmine ja lahutamine 10 000 piires.</p> <p>Põhimõisted: liidetav,</p>

		<ul style="list-style-type: none"> ○ nimetab liitmise ja lahutamise tehte komponente (liidetav, summa; vähendatav, vähendaja, vahe); ○ kirjutab liitmistehtele vastava lahutamistehte ja vastupidi; ○ kasutab arvutamisseadusi (liidetavate vahetuvuse ja liidetavate rühmitamise ehk ühenduvuse omadus; arvust summa ja vahe lahutamise omadus; arvule vahe liitmise omadus) arvutamise lihtsustamiseks; <ol style="list-style-type: none"> 3) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel; 4) valib endale sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; ○ kasutab liitmise ja lahutamise omadusi arvutamise lihtsustamiseks; <ol style="list-style-type: none"> 5) kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; 6) valib endale sobiva lahendusstrateegia (visandamine, visualiseerimine, andmete korrastamine); ○ kujutab kahe naturaalarvu liitmist ja lahutamist arvteljel; <ol style="list-style-type: none"> 7) lahendab mitmetehtelisi tekstülesandeid; 8) koostab mitmetehtelisi tekstülesandeid; 9) hindab oma arengut liitmis- ja lahutamistehte ning nendevaheliste seoste omandamisel. 	<p>summa, vähendatav, vähendaja, vahe</p>
Naturaalarvude korrutamine		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) tunneb tehete omadusi ning tehete liikmete ja tulemuste seoseid; <ul style="list-style-type: none"> ○ nimetab korrutamistehte komponente (tegur, korrutis); 	<p>Korrutamise omadused. Naturaalarvude korrutamine peast ja kirjalikult.</p> <p>Põhimõisted:</p>

		<ul style="list-style-type: none"> ○ esitab kahe arvu korrutise võrdsete liidetavate summana või selle summa korrutisena; ○ kirjutab korrutamistehtele vastava jagamistehte ja vastupidi; ○ sõnastab ja esitab üldkujul korrutamise omadusi (tegurite vahetuvuse ja tegurite rühmitamise omadus ning korrutamise jaotuvusseadus ehk summa ja vahe korrutamise omadus) ja kasutab neid arvutamise lihtsustamiseks; 2) korrutab naturaalarve peast 100 piires ja kirjalikult 1000 piires; ○ arvutab enam kui kahe arvu korrutist; ○ korrutab peast naturaalarve 100 piires; ○ korrutab kirjalikult kuni kahekohalisi naturaalarve 1000 piires ○ korrutab kuni kolmekohalisi arve järgüühikutega 10, 100 ja 1000 ○ korrutab nimega arvu ühekohalise arvuga 3) hindab oma arengut korrutamistehte ja selle omaduste omandamisel; 4) valib endale korrutamiseks sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; ○ kasutab korrutamise omadusi arvutamise lihtsustamiseks; 5) kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust 6) lahendab ja koostab mitmetehtelisi tekstülesandeid, mis sisaldavad korrutamist 	<p>tegur, korrutis, tegurite vahetuvus ja rühmitamine, osakorrutis</p>
Naturaalarvude jagamine		Õpilane:	Naturaalarvude jagamine peast ja kirjalikult. Jäägiga jagamine.

		<p>1) tunneb tehete omadusi ning tehete liikmete ja tulemuste seoseid;</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ nimetab jagamistehte komponente (jagatav, jagaja, jagatis); ○ sõnastab ja esitab üldkujul summa jagamise omaduse ning kasutab seda arvutamise lihtsustamiseks; ○ kontrollib jagamistehte tulemust korrutamise abil; ○ teab ja oskab ära tunda jagamistehte kahte erinevat tähendust: võrdseteks osadeks jaotamine ja mahutamine; ○ selgitab, mida tähendab, et üks arv jagub teisega; <p>2) jagab naturaalarve peast 100 piires ja kirjalikult 1000 piires;</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ jagab peast arve korrutustabeli piires; ○ jagab jäägiga 100 piires ja selgitab selle jagamise tähendust; ○ jagab nullidega lõppevaid naturaalarve peast 10, 100 ja 1000-ga; ○ jagab nullidega lõppevaid naturaalarve järkarvudega; ○ jagab summat arvuga 100 piires; ○ jagab kirjalikult naturaalarvu ühekohalise ja kahekohalise arvuga 1000 piires; ○ selgitab, millega võrdub null jagatud arvuga ja arvu nulliga jagamise tähendust; ○ jagab nimega arve ühekohalise arvuga; <p>3) hindab oma arengut jagamise ja selle omaduste omandamisel;</p> <p>4) valib endale sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust;</p>	<p>Arv null tehetes.</p> <p>Põhimõisted: jagatav, jagaja, jagatis, jääk, järkarv, jaguvus</p>
--	--	---	---

		5) lahendab ja koostab mitmetehtelisi tekstülesandeid, mis sisaldavad jagamist.	
Tehete järjekord avaldises		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) rakendab tehete järjekorda sulgudeta ja ühe paari sulgudega arvavaldisis; 2) selgitab mõisteid avaldis ja arvavaldis; 3) valib endale sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; 4) kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust <ul style="list-style-type: none"> ○ arvutab kahe- ja kolmetehteliste arvavaldisite väärtuse; 5) valib endale tähe väärtuse leidmiseks sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; ○ leiab ühetehtelisest võrdusest tähe arväärtuse ehk tundmatu proovimise või analoogia teel; ○ koostab lihtsa teksti põhjal tähte sisaldava võrduse; 6) hindab oma arengut tehete järjekorra rakendamise omandamisel 	<p>Täht võrduses. Tehete järjekord.</p> <p>Põhimõisted: avaldis, arvavaldis, avaldise väärtus, tundmatu, analoogia</p>
Harilik murd		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teab hariliku murru mõistet <ul style="list-style-type: none"> ○ selgitab murru lugeja ja nimetaja tähendust; ○ kujutab joonisel murdu osana tervikust; ○ nimetab joonisel märgitud terviku osale vastava murru; ○ seostab mõisteid „pool“, „veerand“ ja „kolmveerand“ murdarvudega ja kasutab neid 	<p>Harilik murd.</p> <p>Põhimõisted: murru lugeja, murru nimetaja, tervik, osa</p>

		<p>elulistes ülesannetes (nt kellaaaja ütlemisel, koguse arvutamisel, mõõtühikute teisendamisel);</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ nimetab arvust 1 väiksemaid ja arvuga 1 võrdseid harilikke murde; ○ võrdleb lihtmurde etteantud joonise abil; <p>2) leiab osa tervikust;</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ leiab osa (ühe kolmandiku, ühe seitsmendiku, kolm neljandikku jne) tervikust; ○ leiab terviku etteantud osa kaudu; <p>3) valib endale sobiva lahendustee osa leidmiseks tervikust ja hindab kriitiliselt saadud tulemust;</p> <p>4) kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust;</p> <p>5) hindab oma arengut hariliku murruga seotud teemade omandamisel;</p>	
Mõõtühikud: pikkusühikud		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) mõistab ja selgitab mõõtühikute vahelisi seoseid; 2) teab ning teisendab pikkusühikuid; <ul style="list-style-type: none"> ○ mm, cm, dm, m, km ○ teisendab pikkusühikuid ühenimelisteks ja eraldab pikkusühikust suuremad ühikud (nt $3\text{ cm} = 38\text{ mm}$ ja $42\text{ dm} = 4\text{ m } 2\text{ dm}$) ○ võrdleb pikkusühikuid omavahel; ○ liidab ja lahutab pikkusühikuid; ○ jagab pikkusühikuid ühekohalise arvuga, kui kõik ühikud jaguvad antud arvuga; ○ korrutab pikkusühikuid ühekohalise arvuga; ○ toob näiteid erinevate pikkuste kohta, hindab pikkuseid silma järgi; 	<p>Pikkusühikud.</p> <p>Põhimõisted mõõtühik nimega arv millimeeter (mm) sentimeeter (cm) detsimeeter (dm) meeter (m) kilomeeter (km)</p>

		<p>3) valib endale teisendamiseks ja mõõtmiseks sobiva lahendusstrateegia (visandamine, visualiseerimine, andmete korrastamine);</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ mõõdab igapäevaelus ettetulevaid pikkusi, kasutades sobivaid mõõtühikuid; <p>4) valib endale teisendamiseks ja mõõtmiseks sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust;</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ teab, et mõõtmisvahendid võimaldavad erinevat täpsust; <p>5) kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust;</p> <p>6) rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel;</p> <p>7) lahendab mitmetehtelisi pikkusühikute teisendamist sisaldavaid tekstülesandeid;</p> <p>8) koostab mitmetehtelisi pikkusühikute teisendamist sisaldavaid tekstülesandeid;</p> <p>9) hindab oma arengut pikkusühikute mõistmise ning nende mõõtmise ja teisendamise oskuste omandamisel.</p>	
Pindalaühikud		<p>Õpilane:</p> <p>1) leiab naturaalarvu ruudu</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ selgitab arvu ruudu tähendust; ○ teab peast arvude 0–10 ruutusid; <p>2) teab ning teisendab pindalaühikuid mm², cm², dm², m², ha, km²;</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ oskab selgitada pindalaühikute tähendust ○ joonestab või loob tuntumaid ühikruute 1 cm² ja 1 dm², võimalusel 1m² ○ võrdleb pindalaühikuid; 	<p>Naturaalarvu ruut. Pindalaühikud.</p> <p>Põhimõisted: pikkusühik, pindalaühik, ühenimelised ühikud, arvu ruut, pindala, ühikruut, ruutmillimeeter (mm²), ruutsentimeeter (cm²),</p>

		<ul style="list-style-type: none"> ○ liidab ja lahutab pindalaühikuid; ○ korrutab pindalaühikuid ühekohalise arvuga; ○ jagab pindalaühikuid ühekohalise arvuga, kui kõik ühikud jaguvad antud arvuga; 3) mõistab ja selgitab pindalaühikute vahelisi seoseid; ○ kasutab pindala arvutades sobivaid ühikuid; 4) valib pindalaühikute teisendamiseks lahendustee, kasutades sobivaid lahendusstrateegiaid ja hinnates kriitiliselt saadud tulemust; 5) kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; 6) rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel; 7) lahendab mitmetehtelisi pindalaühikute teisendamist sisaldavaid tekstülesandeid; 8) koostab mitmetehtelisi pindalaühikute teisendamist sisaldavaid tekstülesandeid; 9) hindab oma arengut pindalaühikute mõistmise ja teisendamise omandamisel 	<p>ruutdetsimeeter (dm²), ruutmeeter (m²), hektar (ha), ruutkilomeeter (km²)</p>
Massi- ja mahuühikud		<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1) mõistab ja selgitab mõõtühikute vahelisi seoseid; ○ teab ja nimetab massiühikuid g, kg, t; ○ teisendab ja võrdleb massiühikuid; ○ liidab ja lahutab massiühikuid; ○ korrutab massiühikuid ühekohalise arvuga; 	<p>Massiühikud. Mahuühikud.</p> <p>Põhimõisted: massiühikud, mahuühikud, nimega arvud, gramm (g), kilogramm (kg),</p>

		<ul style="list-style-type: none"> ○ jagab massiühikuid ühekohalise arvuga, kui kõik ühikud jaguvad antud arvuga; ○ teab ja nimetab mahuühikuid ml, cl, dl, l; ○ kirjeldab mahuühikut liiter, hindab keha mahtu ligikaudu; 2) valib endale massi- ja mahuühikute mõõtmiseks ning teisendamiseks sobiva lahendusstrateegia (visandamine, visualiseerimine, andmete korrastamine); 3) valib endale sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; ○ kasutab massi arvutades sobivaid ühikuid; ○ toob näiteid erinevate masside kohta, hindab massi ligikaudu; 4) kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; 5) rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel; 6) lahendab mitmetehtelisi mahu- ja massiühikutega seotud tekstülesandeid; 7) koostab mitmetehtelisi massi- ja mahuühikutega seotud tekstülesandeid; 8) hindab oma arengut massi- ja mahuühikute mõistmise ning kasutamise omandamisel 	<p>tonn (t) milliliiter (ml), sentiliiter (cl), detsiliiter (dl), liiter (l)</p>
Rahaühikud		<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1) mõistab ja selgitab mõõtühikute vahelisi seoseid; ○ nimetab Eestis käibel olevaid rahaühikuid ja selgitab rahaühikute vahelisi seoseid; 	<p>Rahaühikud.</p> <p>Põhimõisted: rahatäht, münt, euro, sent,</p>

		<ul style="list-style-type: none"> ○ teab nii eurodes ja sentides (3€ 15s) kui koma või punktiga esitatud (3.15€ või 3,15€) rahasumma kirjutusviisi; ○ oskab lugeda ja tõlgendada kümnendmurruna esitatud rahasummat (kümnendmurru mõistet veel ei käsitleta); <ol style="list-style-type: none"> 2) valib endale sobiva lahendusstrateegia (visandamine, visualiseerimine, andmete korrastamine); ○ leiab erinevaid viise summa tasumiseks olemasolevate rahatähtede ja müntide abil; ○ teisendab ja võrdleb rahaühikuid; ○ liidab ja lahutab rahaühikuid; ○ korrutab rahaühikuid ühekohalise arvuga; ○ jagab rahaühikuid ühekohalise arvuga, kui kõik ühikud jaguvad antud arvuga; <ol style="list-style-type: none"> 3) valib endale sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; ○ kasutab arvutades sobivaid rahaühikuid; <ol style="list-style-type: none"> 4) kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; 5) rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel; 6) lahendab mitmetehtelisi tekstülesandeid; 7) koostab mitmetehtelisi rahaühikutega seotud tekstülesandeid; 8) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel 	euro (€), sent (s)
Ajaühikud ja kiirus		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teab ning teisendab ajaühikuid; <ul style="list-style-type: none"> ○ nimetab aja mõõtmise ühikuid tund, minut, sekund, ööpäev, nädal, kuu, aasta, sajand; 	Ajaühikud. Kiirus. Põhimõisted.

		<ul style="list-style-type: none"> ○ teab ja mõistab nimetatud ajaühikute vahelisi seoseid; ○ teisendab ja võrdleb ajaühikuid; ○ teisendab ajaühikuid ühenimelisteks; ○ eraldab ajaühikutest suurema ühiku; 2) selgitab kiiruse tähendust ○ teab ja nimetab kiirusühikuid km/h, m/min ja m/s; ○ kasutab kiirusühikut km/h lihtsamates ülesannetes; 3) teab ja selgitab kiiruse, teepikkuse ja aja vahelist seost ○ leiab puuduva suuruse aja, teepikkuse ja kiiruse ülesannetes ilma valemit kasutamata (sisulise seose kaudu); 4) valib endale sobiva lahendusstrateegia (visandamine, visualiseerimine, andmete korrastamine); ○ valib antud olukorra kirjeldamiseks sobivad ajaühikud; 5) valib endale ajaühikute teisendamiseks sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; ○ liidab ja lahutab ajaühikuid; ○ korrutab ajaühikuid ühekohalise arvuga; ○ jagab ajaühikuid ühekohalise arvuga, kui kõik ühikud jaguvad antud arvuga; 6) kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; 7) rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel; 	<p>sekund (s), minut (min), tund (h), sajand (saj), aasta (a) kiirusühikud, kiirus, teepikkus, aeg, meetrit sekundis (m/s), meetrit minutis (m/min), kilomeetrit tunnis (km/h)</p>
--	--	--	--

		<p>8) lahendab mitmetehtelisi ajaühikute teisendamist sisaldavaid tekstülesandeid;</p> <p>9) koostab mitmetehtelisi ajaühikuid või kiirust sisaldavaid tekstülesandeid;</p> <p>10) hindab oma arengut ajaühikute mõistmise, mõõtmise ja teisendamise omandamisel</p>	
Temperatuurigr aafik		<p>Õpilane:</p> <p>1) loeb temperatuuri skaalalt temperatuuri kraadides;</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ märgib etteantud temperatuuri skaalale; ○ kasutab külmakraade märkides negatiivseid arve; ○ võrdleb õhutemperatuure. 	<p>Temperatuuri mõõtmine.</p> <p>Põhimõisted: temperatuur, külmakraadid, skaala, nimega arvud, kraad (celsius °C)</p>
Ruudu, ristküliku ja kolmnurga joonestamine ning ümbermõõt		<p>pilane:</p> <p>1) joonestab ning tähistab ruudu, ristküliku ja kolmnurga joonestusvahendite abil</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ joonestab ja tähistab kolmnurka kolme külje järgi; ○ joonestab ja tähistab ristküliku ja ruudu nurklaua abil; <p>2) selgitab kolmnurga ja nelinurga ümbermõõdu tähendust;</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ kasutab ümbermõõtu arvutades sobivaid mõõtühikuid; <p>3) valib endale sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust;</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ arvutab kolmnurga ümbermõõdu nii külgede mõõtmise kui ka ette antud küljepikkuste korral; 	<p>Kolmnurga, ruudu ja ristküliku joonestamine. Kolmnurga, ristküliku ja ruudu ümbermõõdu arvutamine.</p> <p>Põhimõisted ümbermõõt, ümbermõõdu tähis P</p>

		<ul style="list-style-type: none"> ○ teab ruudu ja ristküliku ümbermõõdu arvutamise eeskirju ning kirjutab need nii sõnades, kui valemina; ○ teab ümbermõõdu tähist P; ○ arvutab ristküliku ja ruudu ümbermõõdu; ○ leiab kolmnurga, ruudu ja ristküliku puuduva külje pikkuse etteantud andmete korral; ○ arvutab kolmnurkadest ja nelinurkadest koosneva liitkujundi ümbermõõdu; 4) kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; 5) rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel; ○ konstrueerib käepäraseid vahendeid kasutades ruudu ja ristküliku; 6) lahendab ja koostab mitmetehtelisi tekstülesandeid, mis sisaldavad ruudu, ristküliku ja kolmnurga ümbermõõdu leidmist; 7) kasutab ruudu ja ristküliku joonestamise ning ümbermõõdu leidmise õppimisel erinevaid õpistrateegiaid (näiteks joonise/skeemi/mõistekaardi koostamine; analoogia kasutamine; seoste loomine; enesehindamistestid); 8) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel 	
Ruudu, ristküliku pindala		<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1) mõistab ja selgitab pindala mõiste tähendust; ○ leiab ja võrdleb ruudu ja ristküliku pindala ühikruutude loendamise abil; 	<p>Ristküliku ja ruudu pindala arvutamine.</p> <p>Põhimõisted pindvõrdne, pindala,</p>

		<ul style="list-style-type: none"> ○ teab, mis on pindvõrdsed kujundid; ○ teab ruudu ja ristküliku pindala arvutamise eeskirju ning kirjutab need nii sõnades, kui valemina; ○ teab ja kasutab pindala tähist S; ○ arvutab ristküliku ja ruudu pindala; 2) leiab arvu ruudu; ○ kasutab arvu ruutu ruudu pindala arvutades; 3) nimetab probleemide lahendamise skeemi (nt Pólya vmt) etappe ja kasutab probleemide lahendamise skeemi ülesande lahendamiseks; 4) valib endale sobiva lahendusstrateegia (visandamine, visualiseerimine, andmete korrastamine); ○ kasutab pindala arvutades sobivaid mõõtühikuid; 5) valib endale sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; ○ arvutab tuntud nelinurkadest koosneva liitkujundi pindala; 6) kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; 7) rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel; 8) lahendab ja koostab mitmetehtelisi tekstülesandeid, mis sisaldavad ruudu ja ristküliku pindala leidmist; 9) kasutab ruudu ja ristküliku pindala õppimisel erinevaid õpistrateegiaid (nt skeemid/joonised sarnasuste ja 	<p>pindala tähis S</p>
--	--	--	------------------------

		<p>erinevuste visualiseerimiseks; oma sõnadega selgitamine kaaslasele; enesetestimine; "spikri" koostamine jmt);</p> <p>10) hindab oma arengut ruudu ja ristküliku pindala leidmise omandamisel</p>	
--	--	---	--

2.1.7. Matemaatika õpitulemused ja õppesisu 5. klassis

Õppeainet õpitakse 6 tundi nädalas, kokku 210 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii aine- kui ka projektõppe tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
<p>Arvu ehitus kümnnendsüsteemis ja naturaalarvude ümardamine</p>		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) loeb ja kirjutab naturaalarve (kuni miljardini); 2) kirjutab naturaalarve järkarvude summana; 3) ümardab arvu etteantud järguni; 4) järjestab ja võrdleb naturaalarve (kuni miljonini); 5) kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemusi; 6) kasutab matemaatika õppimisel erinevaid õpistrateegiaid (sh kordamine, märkmete tegemine, analoogiate loomine, üldistamine); 7) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel 	<p>Arvu ehitus.</p> <p>Miljonite klass ja miljardite klass.</p> <p>Naturaalarvu kujutamine arvkiirel.</p> <p>Naturaalarvude võrdlemine.</p> <p>Naturaalarvu ümardamine.</p> <p>Mõisted:</p> <p>naturaalarvud, arvu klassid (ühtede klass, tuhandete klass, miljonite klass, miljardite klass), arvkiir, kümnnendsüsteem, järkarv, järguühik, järguühiku kordne, arvu kujutis, kujutamisühik, võrratuse märgid, ümardamine, ligikaudne arv.</p>
<p>Neli põhitehet naturaalarvudega.</p> <p>Arvu kuup.</p>		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) arvutab peast (liitmine ja lahutamine 1000 piires, korrutamine ja jagamine 100 piires) ja kirjalikult (liitmine ja lahutamine 	<p>Neli põhitehet naturaalarvudega.</p> <p>Liitmis- ja korrutamistehte põhiomadused ning nende rakendamine.</p> <p>Tehete järjekord.</p>

<p>Arvavaldisse väärtus ja lihtsustamine.</p>		<p>10 000 piires, korrutamine ja jagamine 1000 piires) täisarvudega</p> <ol style="list-style-type: none"> 2) tunneb tehete omadusi ning tehete liikmete ja tulemuste seoseid; 3) rakendab tehete järjekorda; 4) leiab arvu ruudu ja kuubi; 5) nimetab probleemide lahendamise skeemi etappe ja kasutab probleemide lahendamise skeemi ülesande lahendamiseks; 6) lahendab mitmetehtelisi tekstülesandeid; 7) koostab mitmetehtelisi tekstülesandeid; 8) valib endale sobiva lahendusstrateegia (visandamine, visualiseerimine, andmete korrastamine); 9) valib endale sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; 10) kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; 11) kasutab matemaatika õppimisel erinevaid õpistrateegiaid (sh kordamine, märkmete tegemine, analoogiate loomine, üldistamine); 12) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel. 	<p>Arvu ruut. Arvu kuup. Avaldisse väärtuse arvutamine. Arvavaldisse lihtsustamine (sulgude avamine, ühise teguri sulgudest väljatoomine). Probleemülesannete lahendamise skeem.</p> <p>Mõisted: arvavaldis, arvu ruut, arvu kuup, arvavaldisse lihtsustamine</p>
<p>Jaguvus. Jaguvustunnused. Arvu tegurid ja kordsed. Algarvud. Kordarvud.</p>		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) eristab paaris- ja paarituid arve; 2) eristab alg- ja kordarve nende omaduste põhjal; 3) kasutab mõisteid kordne ja tegur ülesandeid lahendades; 4) sõnastab ja kasutab jaguvustunnuseid (2-, 3-, 5- ja 10-ga); 	<p>Paaris- ja paaritud arvud. Arvude jaguvus. Jaguvuse omadused. Jaguvuse tunnused (2-ga, 3-ga, 5-ga, 10-ga). Arvu tegurid ja kordsed. Arvude suurima ühisteguri ja vähima ühiskordse leidmine. Alg- ja kordarvud. Arvu esitus algtegurite korrutisena.</p>

		<p>5) lahendab mitmetehtelisi tekstülesandeid;</p> <p>6) koostab mitmetehtelisi tekstülesandeid;</p> <p>7) valib endale sobiva lahendusstrateegia (visandamine, visualiseerimine, andmete korrastamine);</p> <p>8) valib endale sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust;</p> <p>9) kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust;</p> <p>10) kasutab matemaatika õppimisel erinevaid õpistrateegiaid (sh kordamine, märkmete tegemine, analoogiate loomine, üldistamine);</p> <p>11) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel;</p>	<p>Mõisted:</p> <p>paaris- ja paaritud arvud, jaguvus, arvu tegurid, arvu kordsed, arvude suurim ühistegur (SÜT), arvude vähim ühiskordne (VÜK), algarv, kordarv, algtegur, algteguriteks lahutamine, jaguvustunnus, ristsumma, algoritm.</p>
Kümnendmurd		<p>Õpilane:</p> <p>1) teab hariliku ja kümnendmurru mõisteid ning kujutab murdarve arvkiirel;</p> <p>2) loeb ja kirjutab positiivseid ratsionaalarve (kuni kolm kümnendkohta);</p> <p>3) ümardab arvu ette antud järguni;</p> <p>4) järjestab ja võrdleb positiivseid ratsionaalarve (kuni kolme kümnendkohaga kümnendmurrud ja harilikud murrud);</p> <p>5) mõistab ja selgitab mõõtühikutevahelisi seoseid;</p> <p>6) kasutab matemaatika õppimisel erinevaid õpistrateegiaid (sh kordamine, märkmete tegemine, analoogiate loomine, üldistamine);</p> <p>7) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel;</p>	<p>Murdarv.</p> <p>Harilik murd.</p> <p>Kümnendmurd.</p> <p>Kümnendmurru ehitus.</p> <p>Kümnendmurru ümardamine.</p> <p>Mõõtühikud. Mõõtühikute süsteem.</p> <p>Mõisted:</p> <p>murdarv, harilik murd, murru lugeja, murru nimetaja, murrujoon, kümnendmurd, kümnendmurru täisosa ja murdosa, kümnendkohad, kümnendikud, sajandikud, tuhandikud, ratsionaalarvud, pikkusühik, pindalaühik.</p>

<p>Kümnekmurdude liitmine ja lahutamine, korrutamine ja jagamine</p>		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) arvutab peast (liitmine ja lahutamine 1000 piires, korrutamine ja jagamine 100 piires) ja kirjalikult (liitmine ja lahutamine 10 000 piires, korrutamine ja jagamine 1000 piires) täisarvude ning positiivsete ratsionaalarvudega (sealhulgas harilike murdudega, mille vähim ühine nimetaja on kuni 100); 2) tunneb tehete omadusi ning tehete liikmete ja tulemuste seoseid; 3) rakendab tehete järjekorda; 4) lihtsustab ühe muutujaga avaldise ning arvutab tähtavaldise väärtuse; 5) lahendab mitmetehtelisi tekstülesandeid; 6) koostab mitmetehtelisi tekstülesandeid; 7) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel; 	<p>Neli põhitehet kümnekmurdudega. Tehete järjekord.</p>
<p>Andmed. Arvandmete illustreerimine.</p>		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teab joon- ja tulpdiagrammi ning loeb neilt andmeid; 2) illustreerib joonestusvahendite ja digivahendite abil arvandmestikku joon- ja tulpdiagrammiga; 3) kasutab andmete kogumiseks erinevaid meetodeid (mõõtmine, küsimustik); 4) kogub lihtsa andmestiku, koostab sagedustabeli ning arvutab aritmeetilise keskmise; 5) analüüsib, milliseid andmeid esitada tabelina, milliseid joon- või tulpdiagrammina, põhjendab valikut; 	<p>Arvandmete kogumine ja korrastamine. Arvude aritmeetiline keskmine.</p> <p>Mõisted: sagedus, sagedustabel, skaala, diagramm, tulpdiagramm, joondiagramm, aritmeetiline keskmine.</p>

		6) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel;	
Avaldis. Võrrand. Valem.		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) selgitab mõisteid avaldis, arvavaldis, tähtavaldis, võrdus, võrrand, valem; 2) avaldab ühetehtelisest võrdusest tundmatu; 3) leiab antud arvude seast võrrandi lahendi, lahendab lihtsamaid võrrandeid; 4) lihtsustab ühe muutujaga avaldise ning arvutab tähtavaldisse väärtuse 5) selgitab arvutamisseaduste ülekandmist algebrasse; 6) nimetab probleemide lahendamise skeemi etappe ja kasutab probleemide lahendamise skeemi ülesande lahendamiseks; 7) valib endale sobiva lahendusstrateegia (visandamine, visualiseerimine, andmete korrastamine); 8) valib endale sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; 9) kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; 10) rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel; 11) lahendab mitmetehtelisi tekstülesandeid; 12) koostab mitmetehtelisi tekstülesandeid; 13) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel; 	<p>Avaldiste koostamine ja väärtuste leidmine. Võrrandite koostamine ja lahendamine. Valemi kasutamine. Probleemülesannete lahendamine. Tekstülesannete lahendamine.</p> <p>Mõisted: avaldis, tähtavaldis, lihtsustamine, arvavaldis, valem, muutuja, tundmatu, võrrand, võrrandi lahend, võrrandi lahendamine, ühetehtelise naturaalarvulise võrrandi lahendamine</p>

<p>Sirglõik. Murdjoon. Kiir. Sirge. Nurk. Nurga suurus. Nurkade liigid.</p>		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) joonestab ning tähistab punkti, sirge, kiire, lõigu; 2) joonestab, liigitab ja mõõdab nurki (täisnurk, teravnurk, nürinurk, sirgnurk, kõrvunurgad, tippnurgad); 3) kasutab matemaatika õppimisel erinevaid õpistrateegiaid (sh kordamine, märkmete tegemine, analoogiate loomine, üldistamine); 4) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel; 	<p>Sirge, lõik ja kiir. Nurkade liigid. Nurga suurus ja selle mõõtmine.</p> <p>Mõisted: sirglõik, murdjoon, kiir, sirge, nurk, nurga tipp, nurga haar, nurkade liigid, sirgnurk, täisnurk, nürinurk, teravnurk, nurgakraad, mall, kõrvunurgad, tippnurgad</p> <p>Sümbolid: $\sphericalangle$, $^{\circ}$</p>
<p>Sirged tasandil</p>		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) joonestab ristuvad, lõikuvad ja paralleelsed sirged; 2) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel; 	<p>Lõikuvad-, ristuvad- ja paralleelsed sirged.</p> <p>Mõisted: Lõikepunkt, paralleelsed -, lõikuvad - ning ristuvad sirged, lüke ehk paralleellüke, ristuvad lõigud.</p> <p>Tähised: // ja $\perp$</p>
<p>Ruumala. Ruumalaühikud</p>		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) mõistab ja selgitab ruumala mõiste tähendust; 2) mõistab ja selgitab ruumalaühikute vahelisi seoseid; 3) teab ning teisendab ruumalaühikuid; 4) arvutab, mõistab ja selgitab kuubi ning risttahuka pindala ja ruumala; 5) kasutab matemaatika õppimisel erinevaid õpistrateegiaid (sh kordamine, märkmete tegemine, analoogiate loomine, üldistamine); 	<p>Ruumala. Kuubi ja risttahuka pindala ning ruumala. Ruumalaühikud.</p> <p>Mõisted: Kuup ja risttahukas, ruumala, ruumalaühikud (mm³, cm³, dm³, m³, liiter, detsiliiter, sentiliiter), ühikkuup, kuubi ruumala, risttahuka ruumala, pinnalaotus.</p>

		6) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel;	
Plaanimõõt. Mõõtkava.		Õpilane: 1) teab plaanimõõdu tähendust ja kasutab seda ülesandeid lahendades; 2) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel; 3) kontrollib ja hindab kriitiliselt oma lahenduskäike ja tulemusi.	Plaanimõõt. Mõisted: plaan, plaanimõõt, mõõtkava.

2.1.8. Matemaatika õpitulemused ja õppesisu 6. klassis

Õppeainet õpitakse 6 tundi nädalas, kokku 210 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii aine- kui ka projektõppe tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Harilik murd ja selle põhiomadus. Liigmurru teisendamine segaarvuks ja vastupidi.		Õpilane: 1) loeb ja kirjutab harilikke murde kuni nimetajaga 1000; 2) teab hariliku mõistet; 3) järjestab ja võrdleb harilikke murde, mille ühine nimetaja on kuni 100; 4) kujutab murdarve arvkiirel; 5) kujutab joonisel harilikku murdu osana tervikust; 6) valib endale sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; (harilike murdude põhiomaduste omandamisel ja rakendamisel) 7) kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust;	Harilik murd, selle põhiomadus. Harilike murdude võrdlemine. Harilike murdude teisendamine (liigmurd segaarvuks ja segaarv liigmurruks). Põhimõisted: Harilik murd, muru lugeja, muru nimetaja, murrujoon, taandumatu murd, lihtmurd, liigmurd, segaarv, ühenimelised murrud,

		<p>8) hindab oma arengut harilike murdude põhiomaduste omandamisel ja rakendamisel (matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel).</p>	<p>erinimelised murrud, hariliku murru põhiomadus, murru taandamine, murru laiendamine, murru laiendaja, arvu kordne, arvude ühiskordne.</p>
<p>Harilike murdude liitmine ja lahutamine.</p>		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) arvutab peast ja kirjalikult (liitmine ja lahutamine) harilike murdudega, mille vähim ühine nimetaja on kuni 100; 2) valib harilike murdude liitmisel ja lahutamisel endale sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; 3) kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; 4) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel. 	<p>Ühenimeliste murdude liitmine ja lahutamine. Erinimeliste murdude liitmine ja lahutamine. Segaarvude liitmine ja lahutamine.</p>
<p>Harilike murdude korrutamine ja jagamine.</p>		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) arvutab peast ja kirjalikult (korrutamine ja jagamine) harilike murdudega, mille vähim ühine nimetaja on kuni 100; 2) kasutab mõisteid kordne ja tegur (nt tehes tehteid harilike murdudega, lahendades jaguvuse ülesandeid); 3) leiab arvu pöördarvu; 4) tunneb tehete omadusi ning tehete liikmete ja tulemuste seoseid; 5) valib endale sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; 6) kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; 	<p>Harilike murdude korrutamine. Harilike murdude jagamine. Segaarvude korrutamine ja jagamine.</p> <p>Põhimõisted: pöördarvud.</p>

		7) hindab oma arengut harilike murdude korrutamise ja jagamise oskuste omandamisel.	
Arvutamine murdudega.		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) arvutab peast ja kirjalikult harilike murdudega, mille vähim ühine nimetaja on kuni 100; 2) teisendab hariliku murru kümnendmurruks, lõpliku kümnendmuru harilikuks murruks ning leiab hariliku murru kümnendlähendi; 3) rakendab tehete järjekorda; 4) tunneb tehete omadusi ning tehete liikmete ja tulemuste seoseid; 5) valib harilikke murde ja kümnendmurde sisaldavate ülesannete lahendamiseks endale sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; 6) kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; 7) rakendab omandatud teadmisi ja oskusi harilike murdude kohta uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel; 8) lahendab mitmetehtelisi tekstülesandeid täis-ja murdarvudega; 9) koostab mitmetehtelisi tekstülesandeid, mis sisaldavad harilikke murde; 10) hindab oma arengut harilike murdude teisenduste omandamisel ja harilike murdudega arvutamisel. 	<p>Arvutamine harilike ja kümnendmurdudega. Kümnendmuru teisendamine harilikuks murruks ning hariliku murru teisendamine kümnendmurruks.</p> <p>Põhimõisted: kümnendmurd, lõplik kümnendmurd, lõpmatu kümnendmurd, lõpmatu perioodiline kümnendmurd, perioodiline kümnendmurd, kümnendmuru periood, kümnendlähend.</p>
Täisarvud		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) loeb ja kirjutab täisarve; 	<p>Positiivsed ja negatiivsed arvud arvteljel. Arvude järjestamine.</p>

		<p>2) leiab arvu vastandaru; 3) järjestab ja võrdleb täisarve; 4) kasutab matemaatika õppimisel erinevaid õpistrateegiaid (sh kordamine, märkmete tegemine, analoogiate loomine, üldistamine); 5) hindab oma arengut täisarvude tundmaõppimisel.</p>	<p>Kahe punkti vaheline kaugus arvteljel.</p> <p>Põhimõisted: Negatiivne arv, positiivne arv, vastandaru, täisarvud, arvtelg, nullpunkt, kujutamisühik, punkti koordinaat.</p>
<p>Arvutamine täisarvudega.</p>		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) arvutab peast ja kirjalikult täisarvudega; 2) rakendab tehete järjekorda; 3) lahendab mitmetehtelisi tekstülesandeid; 4) koostab mitmetehtelisi tekstülesandeid, mis sisaldavad negatiivseid arve (või ka arvu absoluutväärtust); 5) leiab arvu absoluutväärtuse; 6) nimetab probleemide lahendamise skeemi (nt Pólya vmt) etappe ja kasutab probleemide lahendamise skeemi ülesande lahendamiseks; 7) valib täisarve sisaldavate ülesannete lahendamiseks sobiva lahendustee, kasutades sobivaid lahendusstrateegiaid ning hindab kriitiliselt saadud tulemust; 8) kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; 9) rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel; 	<p>Arvutamine täisarvudega.</p> <p>Põhimõisted: arvu absoluutväärtus.</p>

		10) hindab oma arengut täisarvudega arvutamise oskuste omandamisel.	
Protsendi mõiste. Osa leidmine tervikust.		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) selgitab protsendi mõistet; 2) leiab osa tervikust; 3) nimetab probleemide lahendamise skeemi (nt Pólya vmt) etappe ja kasutab probleemide lahendamise skeemi protsentülesande lahendamiseks; 4) valib protsentülesande (osa leidmine tervikust) lahendamiseks sobivad lahendusstrateegiad ja lahendustee ning hindab kriitiliselt saadud tulemust; 5) kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; 6) rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel; 7) lahendab mitmetehtelisi tekstülesandeid protsentides määratud osa leidmiseks; 8) koostab mitmetehtelisi tekstülesandeid protsentides määratud osa leidmise kohta; 9) kasutab matemaatika õppimisel erinevaid õpistrateegiaid (sh kordamine, märkmete tegemine, analoogiate loomine, üldistamine); 10) hindab oma arengut protsendi mõiste omandamisel ja osa leidmisel tervikust. 	<p>Protsendi mõiste. Osa leidmine tervikust. Tekstülesanded.</p> <p>Põhimõisted: protsent, osamäär, protsendimäär, laen, intress, intressimäär, lihtintress.</p>
Punkti asukoht tasandil.		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) joonestab koordinaatteljestiku, märgib sinna punkti etteantud koordinaatide 	<p>Punkti asukoht tasandil. Temperatuuri graafik, ühtlase liikumise graafik ja teised empiirilised graafikud.</p>

Koordinaattasand.		<p>järgi, loeb teljestikus asuva punkti koordinaate;</p> <ol style="list-style-type: none"> 2) joonistab ja loeb temperatuuri ning liikumise graafikut; 3) kasutab andmete kogumiseks erinevaid meetodeid (mõõtmine, küsimustik); 4) teab koordinaattasandi telgede nimetusi; 5) valib endale sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; 6) kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; 7) rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel; 8) kasutab matemaatika õppimisel erinevaid õpistrateegiaid (sh kordamine, märkmete tegemine, analoogiate loomine, üldistamine); 9) hindab oma arengut koordinaatteljestiku mõiste omandamisel ja punkti asukoha määramisel koordinaatteljestikus. 	<p>Põhimõisted: koordinaattasand, koordinaatide alguspunkt e. nullpunkt, abstsisstelg, ordinaattelg, koordinaatveerand, koordinaatteljestik, punkti abstsiss, punkti ordinaat.</p>
Ring ja ringjoon.		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) joonestab ringi nii joonestusvahendite abil kui ka kasutades interaktiivset geomeetriaprogrammi; 2) selgitab π (Pii) tähendust ja seost ringjoone pikkusega; 3) arvutab ringjoone pikkuse ja ringi pindala; 4) kasutab matemaatika õppimisel erinevaid õpistrateegiaid (sh kordamine, märkmete tegemine, analoogiate loomine, üldistamine); 	<p>Ring ja ringjoon, nende joonestamine. Ringjoone pikkus ja ringi pindala.</p> <p>Põhimõisted: Ringjoone raadius, diameeter, ringi keskpunkt; ringjoon, ring, ringjoone pikkus, ringi pindala, arv π (Pii).</p>

		5) hindab oma arengut ringi ja ringjoone mõiste omandamisel ja ringjoone pikkuse ning ringi pindala arvutamisel.	
Sektordiagramm		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teab sektordiagrammi ning loeb sellelt andmeid; 2) illustreerib joonestusvahendite ja IKT-vahendite abil arvandmestikku sektordiagrammiga; 3) analüüsib, milliseid andmeid esitada tabelina, milliseid joon-, tulp- või sektordiagrammina, põhjendab valikut. 4) hindab oma arengut sektordiagrammi mõiste omandamisel ja sektordiagrammi joonestamise ning sellelt andmete lugemise osas; 5) rakendab oma teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel; 	<p>Sektordiagramm</p> <p>Põhimõisted: Ringi sektor, sektordiagramm, täispööre.</p>
Peegeldus sirgest ja punktist.		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) joonestab joonestusvahendite ja IKT-vahendite abil sirge suhtes sümmeetrilisi kujundeid; 2) toob näiteid õpitud geomeetriliste kujundite ning sümmeetria kohta arhitektuurist ja kujutavast kunstist, kasutades IKT võimalusi (näiteks internetiotsing, pildistamine, mobiilirakendused); 3) rakendab omandatud teadmisi ja oskusi sümmeetriat sisaldavate probleemülesannete lahendamisel; 	<p>Peegeldus sirgest. Peegeldus punktist,</p> <p>Põhimõisted: Telgsümmeetria, sümmeetriatelg, peegeldustelg, kujutis, tsentraalsümmeetria, telgsümmeetriline kujund, võrdsed kujundid, punkti kaugus sirgest.</p>

		4) hindab oma arengut sümmeetria mõiste omandamisel.	
Lõigu ja nurga poolitamine.		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) joonestab joonestusvahendite ja IKT-vahendite abil lõigu keskristsirge, nurgapoolitaja; 2) rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel; 3) hindab oma arengut lõigu ja nurga poolitamise omandamisel. 	<p>Lõigu poolitamine. Antud sirge ristsirge. Nurga poolitamine.</p> <p>Põhimõisted: lõigu keskristsirge, nurgapoolitaja, lõigu poolitamine, ristsirge.</p>
Kolmnurk ja selle omadused. Kolmnurkade võrdsuse tunnused.		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) joonestab ning tähistab kolmnurga nii joonestusvahendite abil kui ka kasutades interaktiivset geomeetria programmi; 2) rakendab ülesandeid lahendades kolmnurga sisenurkade summat; 3) põhjendab, kas kolmnurgad on võrdsed või ei ole kolmnurkade võrdsuse tunnuste abil; 4) hindab oma arengut kolmnurga võrdsuse tunnuste omandamisel ja teab kolmnurga sisenurkade summat. 	<p>Kolmnurk, selle elemendid. Kolmnurga nurkade summa. Kolmnurkade võrdsuse tunnused. (KKK, KNK, NKN). Kolmnurga joonestamine (kolme külje järgi, kahe külje ja nendevahelise nurga järgi ning ühe külje ja selle lähisnurkade järgi).</p> <p>Põhimõisted: kolmnurk ja selle elemendid, kolmnurga nurkade summa, lähisküljed, lähisnurgad, KKK, KNK, NKN.</p>
Kolmnurkade liigitamine.		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) liigitab kolmnurki külgede ja nurkade järgi; 	<p>Kolmnurkade liigitamine.</p> <p>Põhimõisted: teravnurkne kolmnurk, nürinurkne kolmnurk, täisnurkne kolmnurk,</p>

		<p>2) joonestab ning tähistab kolmnurga nii joonestusvahendite abil kui ka kasutades interaktiivset geomeetria programmi;</p> <p>3) hindab oma arengut kolmnurkade liigitamise omandamisel.</p>	<p>kaatet, hüpotenuus, võrdkülgne kolmnurk, erikülgne kolmnurk, võrdhaarne kolmnurk, haar, alus, tipunurk, alusnurk.</p>
<p>Kolmnurga ümbermõõt ja pindala.</p>		<p>Õpilane:</p> <p>1) arvutab kolmnurga ümbermõõdu;</p> <p>2) joonestab kolmnurga kõrgused ning arvutab kolmnurga pindala;</p> <p>3) mõistab ja selgitab pindala mõistete tähendust;</p> <p>4) hindab oma arengut kolmnurga ümbermõõdu ja pindala arvutamise mõiste omandamisel;</p> <p>5) valib ülesande lahendamiseks sobiva lahendustee kasutades sobivaid lahendusstrateegiaid ning hindab kriitiliselt saadud tulemust;</p> <p>6) rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute kolmnurki sisalduvate tundmatute probleemülesannete lahendamisel.</p>	<p>Kolmnurga ümbermõõt ja pindala. Kolmnurga alus ja kõrgus.</p> <p>Põhimõisted: kolmnurga alus, kolmnurga kõrgus, kolmnurga pindala, kolmnurga ümbermõõt, täisnurkse kolmnurga pindala.</p>

2.1.3 Matemaatika õpitulemused ja õppesisu 7. klassis

Õppeainet õpitakse 5 tundi nädalas, kokku 175 tundi õppeaastas. Õpe toimub peamiselt ainetundides, kuid õpet toetavad ka projektõppe tunnid.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Ennastjuhtiv õppija	<p>Igäüks on võimeline matemaatikat õppima.</p> <p>Teadlik eneseanalüüs aitab tõhusalt õppida.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) mõtestab, miks matemaatika õppimine oluline on; 2) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel ja tahab oma matemaatilist mõtlemist arendada; 3) annab hinnangu oma teadmiste abivalemite rakendamisel; ülesannete lahendamisel ja lahenduskäigu selgitamisel; 4) loeb ja saab iseseisvalt aru õppematerjalides olevatest tekstidest; 5) saab aru ülesande sisust ja oskab seda väljendada matemaatiliste sümbolite abil; 6) sõnastab oma tõlgendusi ja põhjendusi; 7) reflekteerib oma tegevusi tekstülesannete lahendamisel. 	<p>Projekt "Tere, teadus!"</p>
Arvutamine	<p>Astendamine on korduv korrutamine.</p> <p>Arve liita, lahutada, korrutada, jagada ja astendada saab nii peast, kirjalikult kui taskuarvutil.</p> <p>Protsendi abil saab kirjeldada osa ja terviku vahelist seost.</p> <p>Protsentiarvutuse abil saame lahendada mitmeid reaalse elu</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) selgitab naturaalarvulise astendajaga astendamise tähendust; 2) põhjendab ja kasutab astendamisreegleid; 3) liidab, lahutab, korrutab, jagab ja astendab naturaalarvulise astendajaga ratsionaalarve peast, kirjalikult ja taskuarvutiga ning rakendab tehete järjekorda; 4) ümardab ratsionaalarve etteantud järguni; 5) ümardab tehte tulemuse etteantud järguni; 6) arvutab arvu 10 negatiivse täisarvulise astendajaga astme väärtuse; 7) leiab ratsionaalarvu vastandarvu, pöördarvu ja absoluutväärtuse; 8) kirjutab suuri ja väikseid arve standardkujul; 9) selgitab protsendi, protsendipunkti ja promilli mõiste 	<p>Arvutamine ratsionaalarvudega. Arvu 10 astmed (ka negatiivne täisarvuline astendaja). Arvu standardkuju. Naturaalarvulise astendajaga aste. Arvu ruutjuur.</p> <p>Arvutamine ratsionaalarvudega. Arvu 10 astmed (ka negatiivne täisarvuline astendaja). Arvu standardkuju. Naturaalarvulise astendajaga aste. Arvu ruutjuur.</p> <p>Protsendi mõiste ja osa leidmine tervikust (kordavalt). Promilli mõiste. Terviku leidmine protsendi järgi. Jagatise väljendamine protsentides. Protsendipunkt. Kasvamise ja kahanemise väljendamine protsentides. Protsentides muutuse eristamine muutusest protsendipunktides.</p> <p>Arvutiprogrammide kasutamine nõutavate</p>

	<p>probleeme.</p>	<p>tähendust;</p> <ol style="list-style-type: none"> 10) teisendab protsendi kümnendmurruks ja harilikuks murruks ning vastupidi; 11) lahendab protsentarvutuse tüüpülesandeid (osa leidmine, terviku leidmine, osamäära leidmine, suuruse muutumine); 12) kasutab protsentarvutusel erinevaid lahendusmeetodeid (ühikumeetod, võrre, skeem, algoritm); 13) saab aru ülesande sisust ja koostab ise või otsib elulise sisuga protsentülesandeid (sh ülesandeid laenamise kohta); 14) kasutab protsentarvutust otsuse tegemiseks ja põhjendamiseks (nt laen, hoius, intress, maksud); 15) selgitab protsentarvutuse elulisi kasutusvõimalusi ning absoluut- ja/või suhtarvude sobivust informatsiooni. 	<p>oskuste harjutamiseks.</p>
<p>Andmed</p>	<p>Andmeid saab analüüsida mitmel erineval moel.</p> <p>Töenäosuse abil saame kirjeldada juhusliku sündmuse toimumist.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) moodustab reaalistest andmetest sageduste ja suhteliste sageduste tabeli; 2) iseloomustab andmestikku aritmeetilise keskmise, mediaani, moodi, miinimumi, maksimumi, keskmise hälbe ja ulatuse järgi; 3) väljendab protsentides esitatud informatsiooni visuaalselt (graafikud, diagrammid) ja vastupidi; 4) kasutab (igapäeva elu) ülesannete lahendamisel otstarbekat osamäära esitusviisi (protsent, harilik murd, kümnendmurd); 5) kasutab tabelarvutusprogrammi andmete esitamiseks, töötlemiseks ja tulemuste tõlgendamiseks; 6) illustreerib IKT vahendite abil andmeid tulp-, sektor-, joon-, punkt-, karpdiagrammi ja histogrammiga; 	<p>Statistiline kogum ja selle karakteristikud (sagedus, suhteline sagedus, aritmeetiline keskmine).</p> <p>Töenäosuse mõiste.</p> <p>Arvutiprogrammide kasutamine nõutavate oskuste harjutamiseks.</p>

		<p>7) loeb, mõistab ja selgitab andmeid tabelist, tulp-, sektor-, joon-, punkt-, karpdiagrammilt ja histogrammilt;</p> <p>8) teab andmete liike ja andmete kogumise erinevaid meetodeid (mõõtmise, küsimustik);</p> <p>9) selgitab oma arvutamise- ja andmealaste teadmiste elulisi rakendusvõimalusi;</p> <p>10) selgitab tõenäosuse tähendust, arvutab elulistel juhtudel sündmuse tõenäosuse (sh müüdivise, täringu veeretamine, kaardimäng, loosimine);</p> <p>11) otsib, loeb ja saab aru statistilisest andmestikust;</p> <p>12) koostab ise ülesandeid statistiliste andmete kogumise ja graafilise esitamise ning nende tõlgendamise kohta.</p>	
Algebra	<p>Üksliikmeid saab teatud reeglite järgi liita, lahutada, korrutada, jagada ja astendada.</p> <p>Võrrandite abil saab kirjeldada mitmeid reaalse elu probleeme.</p> <p>Funktsioon on seos muutujate vahel.</p> <p>Funktsioone saab esitada valemiga, tabelina ja graafikuna.</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) korrastab üksliikmeid, liidab, lahutab ning korrutab üksliikmeid ning jagab üksliikmeid;</p> <p>2) nimetab võrrandi põhiomadusi;</p> <p>3) lahendab lineaar- ja võrdekujulisi võrrandeid (sh graafiliselt ning arvutiprogrammide abil);</p> <p>4) koostab ja lahendab tekstülesandeid, mis lahenduvad võrrandi abil (sh võrdelise jaotamise ülesandeid);</p> <p>5) leiab elulise (nt finantsvaldkonna) probleemi väljendamiseks sobiva matemaatilise mudeli, koostab võrrandi;</p> <p>6) koostab eakohaseid ning elulisi probleemülesandeid;</p> <p>7) selgitab eluliste näidete põhjal võrdelise ja pöördvõrdelise sõltuvuse tähendust;</p> <p>8) määrab võrdelise ja pöördvõrdelise seose (nt liikumisel teepikkus, ajavahemik, kiirus);</p> <p>9) joonestab valemi järgi funktsiooni graafiku (nii käsitsi</p>	<p>Üksliige ja hulkliige. Tehted üksliikmete ja hulkliikmetega.</p> <p>Ruutude vahe, summa ruudu ja vahe ruudu valemid.</p> <p>Võrrandi põhiomadused. Lineaarvõrrand. Lineaarvõrrandisüsteem. Täielik ja mittetäielik ruutvõrrand. Võrdekujuline võrrand. Võrdeline jaotamine. Arvutiprogrammide kasutamine võrrandite ja lineaarvõrrandisüsteemide lahendamisel.</p> <p>Algebraalne murd. Tehted algebraaliste murdudega.</p> <p>Tekstülesannete lahendamine võrrandite ja</p>

		<p>kui ka arvutiprogrammiga) ning loeb graafikult funktsiooni ja argumendi väärtusi;</p> <p>10) selgitab arvutiga tehtud dünaamilisi jooniseid kasutades funktsiooni graafiku asendi ja kuju sõltuvust funktsiooni avaldises olevatest kordajatest;</p> <p>11) oskab tuletada ja sõnastada analoogia põhjal lihtsamaid eeskirju</p>	<p>võrrandisüsteemide abil.</p> <p>Muutuv suurus, funktsioon. Võrdeline ja pöördvõrdeline sõltuvus. Praktiline töö: võrdelise ja pöördvõrdelise seose määramine (nt liikumisel teepikkus, ajavahemik, kiirus). Lineaarfunktsioon. Ruutfunktsioon.</p>
Geomeetria	<p>Tasandilisi kujundeid saab mõõta, liigitada ja kirjeldada nende omaduste abil.</p> <p>Ruumilisi kujundeid saab mõõta, liigitada ja kirjeldada nende omaduste abil.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teeb vahet defineerimisel ja kirjeldamisel; 2) joonestab ja konstrueerib (käsitsi ja arvutiga) tasandilisi kujundeid (kolmnurk, rööpkülik) etteantud elementide järgi; 3) arvutab tasandiliste kujundite (hulknurk, kolmnurk, rööpkülik, romb, trapets, ring) joonelemendid, ümbermõõdu, pindala; 4) kirjeldab kujundite omadusi ning klassifitseerib kujundeid ühiste omaduste põhjal; 5) visandab püstprisma ja püströöptahuka; 6) arvutab püstprisma ja püströöptahuka joonelemendid, pindala ja ruumala; 7) lahendab geomeetrilise sisuga probleemülesandeid. 	<p>Definitsioon, teoreem, eeldus, väide, tõestus. Hulknurgad (kolmnurk, rööpkülik, trapets, korrapärase hulknurk), nende ümbermõõt ja pindala. Ring ja ringjoon. Kesknurk. Piirdenurk, Thalese teoreem. Ringjoone puutuja. Kolmnurga ning korrapärase hulknurka sise- ja ümberringjoon. Sirgete paralleelsuse tunnused. Kolmnurga ja trapetsi kesklõik. Kolmnurga mediaan ja raskuskese. Kolmnurkade sarnasuse tunnused. Hulknurkade sarnasus. Maa-alade plaanistamine. Pythagorase teoreem. Teravnurga trigonomeetrilised funktsioonid. Ruumilised kujundid (püströöptahukas, püstprisma, püramiid, silinder, koonus, kera), nende pindala ja ruumala.</p>

2.1.4 Matemaatika õpitulemused ja õppesisu 8. klassis

Õppeainet õpitakse 5 tundi nädalas, kokku 175 tundi õppeaastas. Õpe toimub peamiselt ainetundides, kuid õpet toetavad ka projektõppe tunnid.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Ennastjuhtiv õppija	<p>Igaüks on võimeline matemaatikat õppima.</p> <p>Teadlik eneseanalüüs aitab tõhusalt õppida.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel ning tahab oma matemaatilist mõtlemist arendada. 2) annab hinnangu oma teadmiste abivalemite rakendamisel; ülesannete lahendamisel ja lahenduskäigu selgitamisel; 3) saab aru etteantud õppematerjali sisust; 4) otsib, loeb ja mõistab iseseisvalt õppematerjalides olevaid tekste; 5) loeb ja saab iseseisvalt aru õppematerjalides olevatest tekstidest; 6) sõnastab oma tõlgendusi ja põhjendusi- seostab õpitavat igapäevaeluga ning oskab tuua näiteid igapäevaelust. 	<p>Projekt “Koomiksiraamatu algebra”</p>
Algebra	<p>Hulkliikmeid saab teatud reeglite järgi liita, lahutada, korrutada, jagada ja astendada.</p> <p>Võrrandisüsteemide abil saab kirjeldada mitmeid reaalse elu probleeme.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) korrastab hulkliikmeid, liidab, lahutab ning korrutab hulkliikmeid ning jagab hulkliiget üksliikmega; 2) tegurdab hulkliikmeid (kasutab ja põhjendab ruutude vahe, summa ruudu ja vahe ruudu abivalemeid); 3) lihtsustab kuni kolmetehtelisi ratsionaal-/täisarvvaldisi; 4) lahendab lineaarvõrrandisüsteeme (sh graafiliselt ning arvutiprogrammide abil); 5) koostab ja lahendab tekstülesandeid, mis lahenduvad võrrandisüsteemi abil. 	<p>Üksliige ja hulkliige. Tehted üksliikmete ja hulkliikmetega.</p> <p>Ruutude vahe, summa ruudu ja vahe ruudu valemid.</p> <p>Võrrandi põhiomadused. Lineaarvõrrand. Lineaarvõrrandisüsteem. Täielik ja mittetäielik ruutvõrrand. Võrdekujuline võrrand. Võrdeline jaotamine. Arvutiprogrammide kasutamine võrrandite ja lineaarvõrrandisüsteemide lahendamisel. Liitmis- ja asendusvõte.</p> <p>Algebraalne murd. Tehted algebraaliste</p>

			<p>murdudega.</p> <p>Tekstülesannete lahendamine võrrandite ja võrrandisüsteemide abil.</p> <p>Muutuv suurus, funktsioon. Võrdeline ja pöördvõrdeline sõltuvus. Praktiline töö: võrdelise ja pöördvõrdelise seose määramine (nt liikumisel teepikkus, ajavahemik, kiirus). Linearfunktsioon. Ruutfunktsioon.</p>
Geomeetria	<p>Tasandilisi kujundeid saab mõõta, liigitada ja kirjeldada nende omaduste abil.</p> <p>Sarnaste hulknurkade übermõõdud ja pindalad on omavahel seotud.</p> <p>Valemite toesust saab kontrollida tõestamise abil.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) joonestab ja konstrueerib (käsitsi ja arvutiga) trapetsi etteantud elementide järgi; 2) arvutab tasandiliste kujundite trapetsi joonelemendid, übermõõdu, pindala; 3) teab kolmnurga ja trapetsi keskloõigu mõistet ning nende omadusi; 4) teab kolmnurga mediaani; 5) teab kolmnurga über- ja siseringjoont; 6) teab kesk- ja piirdenurga mõisteid ning nende vahelist seost; 7) teab põik- ja lähisnurkade mõisteid ja nende nurkade seoseid paralleelsete sirgete korral; 8) lahendab geomeetrilise sisuga probleemülesandeid (sh Thalese teoreemi abil); 9) kasutab probleemülesannete lahendamiseks hulknurkade sarnasust (nt maa-alade plaanistamine); 10) kirjeldab kujundite omadusi ning klassifitseerib kujundeid ühiste omaduste põhjal; 11) põhjendab ja kasutab sirgete paralleelsuse tunnuseid; 	<p>Definitsioon, teoreem, eeldus, väide, tõestus.</p> <p>Hulknurgad (kolmnurk, rööpkülik, trapets, korrapärase hulknurk), nende übermõõt ja pindala.</p> <p>Ring ja ringjoon. Kesknurk. Piirdenurk, Thalese teoreem. Ringjoone puutuja.</p> <p>Kolmnurga ning korrapärase hulknurga sise- ja überringjoon. Sirgete paralleelsuse tunnused. Kolmnurga ja trapetsi keskloõik. Kolmnurga mediaan ja raskuskese. Kolmnurkade sarnasuse tunnused. Hulknurkade sarnasus.</p> <p>Maa-alade plaanistamine. Pythagorase teoreem. Teravnurga trigonomeetrilised funktsioonid.</p> <p>Ruumilised kujundid (püströöptahukas, püstprisma, püramiid, silinder, koonus, kera), nende pindala ja ruumala.</p> <p>Projekt: “Masinad päästavad maailma” Projekt “Koomiksiraamatu algebra”</p>

		<p>12) teab paralleelide aksioomi;</p> <p>13) eristab hüpoteesi, eeldust, väidet ja tõestust, selgitab mõne teoreemi tõestuskaiku, vajadusel tuletab lihtsamaid valemeid;</p> <p>14) kasutab IKT vahendeid geomeetriliste seaduspärasuste avastamiseks või kontrollimiseks;</p> <p>15) selgitab oma algebra- ja geomeetriaadmiste elulisi rakendusvõimalusi.</p>	
--	--	--	--

2.1.5 Matemaatika õpitulemused ja õppesisu 9. klassis

Õppeainet õpitakse 5 tundi nädalas, kokku 175 tundi õppeaastas. Õpe toimub peamiselt ainetundides, kuid õpet toetavad ka projektõppe tunnid.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Ennastjuhtiv õppija	<p>Igaüks on võimeline matemaatikat õppima.</p> <p>Teadlik eneseanalüüs aitab tõhusalt õppida.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) loeb ja saab iseseisvalt aru õppematerjalides olevatest tekstidest; 2) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel ning tahab oma matemaatilist mõtlemist arendada; 3) mõistab oma matemaatikateadmiste väärtust edasist tegevust kavandades; 4) sõnastab oma tõlgendusi ja põhjendusi- seostab õpitavat igapäeva eluga ning oskab tuua näiteid igapäeva elust; 5) hindab kriitiliselt saadud tulemusi. 	Projekt “Miks ja kuidas uurida õppimist?”
Arvutamine	Juurimine on astendamise	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) selgitab arvu ruutjuure tähendust; 	Arvutamine ratsionaalarvudega. Arvu 10 astmed (ka negatiivne täisarvuline astendaja). Arvu

	pöördtehe.	2) leiab peast või taskuarvutil ruutjuure;	standardkuju. Naturaalarvulise astendajaga aste. Arvu ruutjuur. Arvutamine ratsionaalarvudega. Arvu 10 astmed (ka negatiivne täisarvuline astendaja). Arvu standardkuju. Naturaalarvulise astendajaga aste. Arvu ruutjuur. Protsendi mõiste ja osa leidmine tervikust (kordavalt). Promilli mõiste. Terviku leidmine protsendi järgi. Jagatise väljendamine protsentides. Protsendipunkt. Kasvamise ja kahanemise väljendamine protsentides. Protsentides muutuse eristamine muutusest protsendipunktides. Arvutiprogrammide kasutamine nõutavate oskuste harjutamiseks.
Algebra	Algebralisi murde saab liita, lahutada, korrutada, jagada ja astendada samade reeglite järgi nagu harilikke murde. Ruutvõrrandite abil saab kirjeldada mitmeid reaalse elu probleeme. Funktsiooni graafik kujutab funktsiooni liikmete omavahelist sõltuvust.	Õpilane: 1) üldistab harilike murdude arvutusreeglid algebralistele murdudele; 2) taandab ja laiendab algebralist murdu ning liidab, lahutab, korrutab ja jagab kaht lihtsamat algebralist murdu; 3) lahendab mittetäielikke ruutvõrrandeid ning etteantud valemi abil täielikke ruutvõrrandeid; 4) koostab eakohaseid ning elulisi probleemülesandeid; 5) selgitab nullkohtade ja haripunkti tähendust ja omavahelist seost, leiab need valemist ning jooniselt; 6) joonestab valemi järgi funktsiooni graafiku (nii käsitsi kui ka arvutiprogrammiga) ning loeb graafikult funktsiooni ja argumendi väärtusi; 7) selgitab arvutiga tehtud dünaamilisi jooniseid kasutades funktsiooni graafiku asendi ja kuju sõltuvust funktsiooni avaldises olevatest kordajatest (ruutfunktsiooni korral ainult ruutliikme kordajast ja	Üksliige ja hulkliige. Tehted üksliikmete ja hulkliikmetega. Ruutude vahe, summa ruudu ja vahe ruudu valemid. Võrrandi põhiomadused. Lineaarvõrrand. Lineaarvõrrandisüsteem. Täielik ja mittetäielik ruutvõrrand. Vördekujuline võrrand. Võrdeline jaotamine. Arvutiprogrammide kasutamine võrrandite ja lineaarvõrrandisüsteemide lahendamisel. Algebraline murd. Tehted algebraliste murdudega. Tekstülesannete lahendamine võrrandite ja

		vabaliikmest).	võrrandisüsteemide abil. Muutuv suurus, funktsioon. Võrdeline ja pöördvõrdeline sõltuvus. Praktiline töö: võrdelise ja pöördvõrdelise seose määramine (nt liikumisel teepikkus, ajavahemik, kiirus). Lineaarfunktsioon. Ruutfunktsioon
Geomeetria	<p>Ruumilisi kujundeid saab mõõta, liigitada ja kirjeldada nende omaduste abil.</p> <p>Ruumilise mõtlemise arendamine, ruumilise maailma taju.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) visandab ruumilisi kujundeid (püramiid, silinder, koonus, kera); 2) arvutab ruumiliste kujundite (püramiid, silinder, koonus, kera) joonelemendid, pindala ja ruumala; 3) lahendab geomeetrilise sisuga probleemülesandeid; 4) selgitab ja rakendab Pythagorase teoreemi; 5) kasutab Pythagorase teoreemi eluliste ülesannete lahendamiseks; 6) kasutab IKT vahendeid geomeetriliste seaduspärasuste avastamiseks või kontrollimiseks; 7) selgitab oma algebra- ja geomeetriateadmiste elulisi rakendusvõimalusi. 	<p>Definitsioon, teoreem, eeldus, väide, tõestus. Hulknurgad (kolmnurk, rööpkülik, trapets, korrapärase hulknurk), nende übermõõt ja pindala.</p> <p>Ring ja ringjoon. Kesknurk. Piirdenurk, Thalese teoreem. Ringjoone puutuja.</p> <p>Kolmnurga ning korrapärase hulknurka sise- ja ümberringjoon. Sirgete paralleelsuse tunnused. Kolmnurga ja trapetsi kesklõik. Kolmnurga mediaan ja raskuskese. Kolmnurkade sarnasuse tunnused. Hulknurkade sarnasus.</p> <p>Maa-alade plaanistamine. Pythagorase teoreem. Teravnurga trigonomeetrilised funktsioonid.</p> <p>Ruumilised kujundid (püströöptahukas, püstprisma, püramiid, silinder, koonus, kera), nende pindala ja ruumala.</p>

LISA 5. Loodusainete ainekava I-III kooliastmes

Ainevaldkond “Loodusained”

1. Üldalused

1.1. Ainevaldkonna õppeained ja nende maht

Ainevaldkonda kuuluvad loodusõpetus, bioloogia, geograafia, füüsika ja keemia. Loodusõpetust õpitakse alates 1. klassist lõimituna projektõppesse ning alates 4. klassist nii projektõppes kui eraldi ainetunnina kuni 7. klassi lõpuni. Bioloogiat ning geograafiat õpitakse alates 7. klassist, keemiat ja füüsikat alates 8. klassist.

I kooliaste - 4 nädalatundi (lisatunniressursist 1 tund)

Ainevaldkonna õppemaht klassiti:

1. klassis 1 loodusõpetuse tund nädalas.
2. klassis 1 loodusõpetuse tund nädalas.
3. klassis 2 loodusõpetuse tundi nädalas.

II kooliaste - 9 nädalatundi (lisatunniressursist 2 tundi).

4. klassis 2 loodusõpetuse tundi nädalas.
5. klassis 3 loodusõpetuse tundi nädalas.
6. klassis 4 loodusõpetuse tundi nädalas.

III kooliaste - 20 nädalatundi

7. klassis 2 loodusõpetuse, 1 bioloogia ja 2 geograafia tundi nädalas.

- 8. klassis 2 bioloogia, 2 geograafia, 2 keemia ja 2 füüsika tundi nädalas.
- 9. klassis 2 bioloogia, 1 geograafia, 2 keemia ja 2 füüsika tundi nädalas.

1.2. Ainevaldkonna kirjeldus

Loodusainete õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilaste loodusteaduslikku pädevust, millega taotletakse, et õpilane:

- 1) huvitub keskkonnast ja selle uurimisest ning loodusteaduste õppimisest;
- 2) rakendab loodusainetes omandatud teadmisi ja oskusi keskkonna objektide, nähtuste ja nendevaheliste põhjuse-tagajärje seoste selgitamiseks ning analüüsimiseks, kasutades loodusteadustele omast keelt ning loodusteaduslikke mudeleid;
- 3) märkab, sõnastab ja lahendab igapäevaeluga seotud probleeme, teeb põhjendatud otsuseid ning kasutab loovat ja kriitilist mõtlemist;
- 4) sõnastab loodusteadustega seotud uurimisküsimusi, kavandab ja korraldab uuringut, järgides ohutusnõudeid, ning teeb tõendus põhiseid järeldusi;
- 5) leiab infot loodusteaduste ja tehnoloogia kohta erinevatest allikatest ning hindab selle usaldusväärsust; kasutab õppimiseks, andmekogumiseks ning koostööks meedia- ja tehnoloogiavahendeid;
- 6) mõistab teaduse olemust, olulisust ja piiranguid, loodusteaduste ja tehnoloogia seoseid ning riske;
- 7) väärtustab elurikkust ja jätkusuutlikku arengut, käitub turvaliselt ning järgib tervislikke eluviise;
- 8) teab loodusteaduste ja tehnoloogiaga seotud karjäärivõimalusi ning on motiveeritud elukestvaks õppeks.

Õppimise keskmes on loodusteaduslikud uurimisküsimused ja nende lahendamine loodusteaduslikule meetodile tuginevas uurimuslikus õppes, mis hõlmab objektide või protsesside vaatlust, probleemide määramist, taustinfo kogumist ja analüüsimist, uurimisküsimuste ja hüpoteeside sõnastamist, katsete ja vaatluste plaanimist ning tegemist, saadud andmete analüüsi ja järelduste tegemist ning kokkuvõtete suulist ja kirjalikku esitamist. Sellega kaasneb uurimisoskuste omandamine ning õpilaste kõrgemate mõtlemistasandite areng.

Loodusainete õpetamise eesmärgid on saavutatavad vaid õpilaste aktiivse õpitegevuse tulemusena. Õppeprotsess peab suurendama õpilaste iseseisvust ja loovust, samuti kujundama kollektiivse töö oskusi. Teadmiste ja oskuste omandamisel ning loovvõimete kujundamisel on oluline teadusliku uurimistöö rakendamine.

1.3. Võtmepädevuste kujundamine ainevaldkonnas

Iseseisev mõtleja – oskab mõelda, on tark ja teaduslik, uurib.

Loodusainetes arendatakse õpilase probleemide lahendamise oskust läbi loodusteaduslike uurimisküsimuste lahendamise ja projektõppe rakendamise. Õpilased omandavad oskused leida loodusteaduslikku informatsiooni, sõnastada probleeme ja uurimisküsimusi, planeerida ja teha katset või vaatlust ning teha kokkuvõtteid. Loodusainete õpetamise üheks eesmärgiks on kasvatada õpilastes armastust teaduse ja tõenduspõhise lähenemise vastu.

Isikupärane looja – loob ja väljendab.

Õpilast kui isikupärast loojat kujundavad loodusvaldkonnas rakendatavad aktiivõppemeetodid: rühmatööd uurimuslikus õppes, dilemmaprobleemide lahendamine, loovate lahenduste otsimine, oma töö tulemuste loov esitlemine.

Aktiivne õppija – on tegus, initsiatiivikas, uudishimulik, teadmistejanuline, väärtustab tagasisidet.

Loodusainete õpetamise üheks eesmärgiks on toetada õpilaste süsteemset tegutsemist, julgust teha vigu ja otsida teistmoodi lahendusi. Erinevate õpitegevuste kaudu arendatakse probleemide lahendamise ja uurimusliku õppe rakendamise oskust: õpilased omandavad oskused leida loodusteaduslikku infot, sõnastada probleeme ja uurimisküsimusi, plaanida ja teha katseid või vaatlusi ning koostada kokkuvõtteid. Õpipädevuse arengut toetavad IKT-põhised õpikeskkonnad, mis kiire ja individualiseeritud tagasiside kaudu võimaldavad rakendada erinevaid õpistrateegiaid.

Avatud kaaslane – hoolib ja teeb koostööd.

Loodusained toetavad õpilaste arengut avatud kaaslasena läbi dilemmaprobleemide lahendamise, kus otsuseid langetades ja lahendusi otsides tuleb lisaks loodusteaduslikele seisukohtadele arvestada ka inimühiskonnaga seotud aspekte. Õpilase kui avatud kaaslane areng kaasneb õppes toimuva inimtegevuse mõju hindamisega looduskeskkonnale, kohalike ja globaalsete keskkonnaprobleemide teadvustamisega ning neile lahenduste leidmisega. Õpilane õpib märkama ümbritseva keskkonna ja looduse vajadusi.

Tasakaalus isiksus – teadlikkus ja enesejuhtimine.

Loodusainetes käsitletakse inimese anatoomia, füsioloogia ja tervislike eluviiside teemasid, mis toetavad õpilase kui tasakaalus isiksuse arengut. Selgitatakse individuaalset energia- ja toitumisvajadust, tervisliku treeningu individualiseeritust, haigestumisega seotud riske, esmaabi võtteid ning tervisliku eluviisi erinevaid aspekte.

1.4. Ainevaldkonna õppeainete lõiming teiste ainevaldkondadega

Keeled. Loodusaineid õppides ja loodusteaduslike tekstidega töötades arendatakse õpilaste teksti mõistmise ja analüüsimise oskust –lugemismaterjalid, tööjuhendid, vaatlusraamatute koostamine, märkmete tegemine. Õpilasi õpetatakse kasutama kohaseid keelevahendeid, ainealast sõnavara ja väljendusrikast keelt. Keelepädevust ja funktsionaalset lugemisoskust kujundab teabeallikate abil töötamine. Oma töö esitlemine ja põhjendamine annab esinemiskogemusi ja arendab väljendusoskust.

Matemaatika. Matemaatikapädevuste kujunemist toetavad loodusained uurimusliku ja probleemõppe kaudu, arendades loovat ning kriitilist mõtlemist. Uurimuslikus õppes on tähtis koht andmete analüüsil ja tõlgendamisel ning tulemuste esitamisel tabelite, graafikute ja diagrammidena. Loodusnähtuste seoseid uurides rakendatakse matemaatilisi mudeleid.

Sotsiaalsained. Loodusainete õppimine aitab mõista inimese ja ühiskonna toimimist, kujundab oskust näha ühiskonna arengu seoseid keskkonnaga, teha teadlikke valikuid, toimida kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikmena ning isiksusena.

Loovained. Kunstipädevuse kujunemist toetavad uurimistulemuste vormistamine, esitluste tegemine, näitustel käimine, looduse ilu väärtustamine õppekäikudel jms. Õppides mõistma looduse kui süsteemi funktsioneerimise lihtsamaid seaduspärasusi ning inimese ja tehnika mõju looduskeskkonnale, areneb õpilaste tehnoloogiline pädevus. Füüsikateadmised loovad teoreetilise aluse, et mõista seoseid looduse, tehnika ja tehnoloogia vahel. Tehnoloogilist pädevust arendatakse, kasutades õppes tehnoloogilisi, sh IKT vahendeid.

Liikumine. Loodusainete õppimine toetab kehalise aktiivsuse ja tervisliku eluviisi väärtustamist. Liikumismängud, erinevate meelte kasutamine mängudes (nt tuule tugevuse tunnetamine). Oma keha tundma õppimine ja välismaailma tunnetamine. Looduse imiteerimine (vesi, loomad, taimed jne) ja neile iseloomulike omaduste leidmine. Praktiliste tegevuste kaudu kinnistub terviseteadlik käitumine, tervisliku toitumise ja sportliku eluviisi väärtustamine.

1.5. Kesksete teemade rakendamine ainevaldkonnas

Loodusained tegelevad meid ümbritseva maailma, iseenda avastamise ja mõistmisega. Seetõttu on hea seda lõimida pea kõikide kesksete teemadega.

Inimeseks olemine

Loodusainete tundides saab õpilane teadlikuks oma võimetest ja nende arendamise oskustest läbi iseseisvalt ja grupis töötamise. Õpilasi suunatakse enda tegevust kirjeldama ja analüüsima. Grupis töötades arendatakse õpilastes koostöövalmidust ja oskust ning sallivust teiste inimeste tegevuste ja arvamuste suhtes. Õpetaja eeskujul kujundavad õpilased tolerantset suhtumist erinevate võimete kaasklassidesse. Loodusainete õppimine aitab õpilastel mõista tervete eluviiside ja tervisliku toitumise tähtsust ning keskkonna ja tervise seoseid. Loodusainete õppimine praktiliste tööde kaudu arendab õpilaste oskust rakendada ohutusnõudeid.

Aeg ja ruum

Loodusained annavad võimaluse läheneda teemadele teekonnad, avastused, inimkonna migratsioon, sidemed inimeste ja tsivilisatsioonide vahel, kohalik ja globaalne vaatenurk, loodusteaduslikust aspektist.

Loodus ja tehnoloogia

Loodusainetel on kandev roll keskse teema elluviimisel.

Kogukond, ühiskond ja globaalne areng

Kodanikuõiguste ja -kohustuste tunnetamine seostub keskkonnaküsimustega. Loodusteadused moodustavad osa kultuurist, kuhu on oma panuse andnud ka Eestiga seotud loodusteadlased. Maailma kultuuriline mitmekesisus lõimub rahvastikuteemadega. Loodusteadustel on kandev roll keskkonnakaitse, maavarade ja ressursside ning säästlikkuse teemade käsitlemisel.

1.6. Hindamise alused

Hindamine toimub vastavalt Avatud Koolis kehtivale hindamisjuhendile. Hindamisel lähtutakse kujundava hindamise põhimõtetest ning eristaval hindamisel kasutatakse protsenthindamist. Kujundav hindamine annab infot töö protsessi ja tulemuse kohta loodusainetes, selle eesmärk on toetada õpilase arengut ja õpimotivatsiooni.

- Õppetegevuse ajal antakse õpilasele tagasisidet aine ja ainevaldkonna teadmistest ja oskustest ning õpilase hoiakutest ja väärtustest.
- Koostöös kaaslaste ja õpetajaga saab õpilane seatud eesmärkide ja õpitulemuste põhjal täiendavat, julgustavat ja konstruktiivset tagasisidet oma tugevuste ja arenguruumi kohta.
- Praktiliste tööde ja ülesannete puhul antakse tagasisidet töö protsessi ja tulemuse kohta.
- Olulisel kohal on õpilase enesehinnang tehtud tööle, oma panusele, tugevustele ja arenguruumile.

Õpitulemuste hindamise moodused on mitmekesised, sobivad oodatavate õpitulemuste saavutatuse väljaselgitamiseks ja toetavad edasise õppe kavandamist. Õpilane teab, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ja millised on hindamise kriteeriumid – neist teavitamise kord on sätestatud Avatud Kooli õppekava üldosas.

Loodusõpetsuses hinnatakse teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletavatele õpitulemustele:

- teadmist ja arusaamist (äratundmine, nimetamine, näidete toomine, iseloomustamine, sõnastamine ja kirjeldamine),
- rakendamise ja analüüsi oskusi (katsete tegemine, omaduste kindlakstegemine, mõõtmine, eristamine, rühmitamine, seostamine, järeltulemuste tegemine, valimine, otsuste tegemine, koostamine, vormistamine ning esitlemine).
- teadmisi ja oskusi suuliste vastuste, kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase individuaalseid iseärasusi ja mõtlemistasandite arengut.

Kokkuvõtva hindamise korral võrreldakse õpilase õpitulemusi tema õppe aluseks olevas kooli ainekavas toodud oodatavate tulemustega. Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega.

Uurimuslike tööde puhul ei hinnata ainult lõpptulemust, vaid ka protsessi. Arvestatakse uurimisküsimuse sõnastamise/esitamise oskust, uurimistööde tegemise korrektsust, mõõtmise täpsust, juhendi ja ohutusnõuete järgimist, kogutud andmete töötlemise (kirjeldamine, võrdlemine jne) ning tulemuste vormistamise õigsust ja korrektsust ning tulemuste üldistamist oma teadmiste taustal.

Käitumisele (nagu huvi tundmine, tähtsuse mõistmine, väärtustamine, vajaduste arvestamine ning käitumine laboratooriumis ja looduses) antakse hinnanguid.

1.7. Füüsiline õppekeskkond

Õppeprotsess toimub klassiruumis, koolimajas ja ümbruses. Võimaldatakse õuesõpet ning korraldatakse õppekäike loodusesse, linnaruumi, muuseumidesse, näitustele jne.

Praktiliste tööde läbiviimisel korraldatakse valdav osa õpet klassis, kus on soe ja külm vesi, valamud, elektrikistikud ning spetsiaalse kattega töölauad ning tööde tegemiseks võimaldatakse katsevahendid ja -materjalid. Vajadusel rakendatakse praktiliste tööde tegemisel õpet paaris või väikeses rühmas.

2. Ainekavad

2.1. Loodusõpetus

2.1.1. Loodusõpetuse õppeaine kirjeldus

I kooliastmes õpitakse tundma põhiliselt lähiümbrust ning igapäevaelu nähtusi, keskendutakse looduse vahetule kogemisele ja praktilisele tegevusele. Kooliastme lõpuks jõutakse loodusnähtuste kirjeldamiselt lihtsamate seoste loomiseni ja järelduste tegemiseni. Kujuneb huvi looduse vastu ning oskus looduses käituda. I kooliastmes kasutame üld- ja aineõpetuse kombineeritud varianti ning projektõpet. Peamiste praktiliste tegevustena, mis tagavad kooliastme õpitulemuste saavutamise, tehakse uurimuslikke ja praktilisi töid: objektide, sh looduslike objektide vaatlemist, võrdlemist, rühmitamist, mõõtmist, katsete tegemist; kollektsiooni koostamist ning plaani kasutamist.

II kooliastmes arendatakse edasi loodusteaduslikke uurimisoskusi. Kujuneb oskus teaduslikult ja loovalt mõelda ning probleeme lahendada, sõnastada katsega kontrollitavaid väiksema mahuga teadusküsimusi või -hüpoteese. Kujunevad keskkonnahoiakud. Ka II kooliastmes saavutavad õpilased loodusõpetuse õpitulemused läbi projektõppe ning üld- ja aineõpetuse.

III kooliastmes arendatakse edasi õpilaste loodusteaduslikke uurimisoskusi. Kujuneb oskus teaduslikult ja loovalt mõelda ning probleeme lahendada, sõnastada katsega kontrollitavaid väiksema mahuga teadusküsimusi või -hüpoteese. Kujunevad keskkonnahoiakud. III kooliastmes saavutavad õpilased loodusõpetuse õpitulemused läbi projektõppe ning aineõpetuse kombineerimise.

Loodusõpetuse õpetamise põhimõtted:

- 1) Loodusõpetust õpetatakse lähtudes **LAK-õppe põhimõtetest**.
- 2) Uusi loodusteaduslikke teadmisi ja oskusi kujundades keskendutakse **looduse vahetule kogemisele** ja **praktilisele tegevusele**.
- 3) Loodusõpetuse õpetamisel lähtutakse **uurimuslikust õpikäsitusest**, kus kesksel kohal on vaatluste ja katsete tegemine ning põhjus-tagajärg seostest arusaamine.
- 4) Õppeprotsessi planeerimisel lähtutakse **püstitatud probleemide teaduslikkusest** ja nende **olulisusest õpilastele**.
- 5) Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmes on õpilased, kelle **individuaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud**.
- 6) Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
- 7) Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on põhirõhk hoiakute kujundamisel.
- 8) Arvestatakse õpilaste võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas.
- 9) Kasutatakse **mitmekülgset õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.
- 10) Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks
- 11) **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omas tempos ülesandeid lahendada ning saada õpetajalt selle kohta tagasisidet.
- 12) **Koostöise õppimise vormis** on õpilastel lisaks loodusainete õpitulemuste saavutamisele võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.
- 13) Kasutatakse **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid mitmekesiseid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid.
- 14) Võimaldatakse siduda õpet **koolivälise eluga** (kohtuda erinevate spetsialistidega, kaasata vanemaid jne), et kogu ainekäsitus oleks võimalikult **elulähedane**.

2.1.2. Loodusõpetuses taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

I kooliastme lõpuks õpilane:

- 1) tunneb huvi looduse ja selle uurimise vastu ning mõistab loodusteaduslike teadmiste vajalikkust;
- 2) sõnastab oma meeltega saadud kogemusi, kirjeldab nähtusi ning objektide omadusi, kasutab õpitudloodusteaduslikke mõisteid kõnes ja tekstiloomes;
- 3) teeb õpetaja juhendamisel lihtsamaid vaatlusi, praktilisi töid, järgides ohutusnõudeid; vormistab vaatlusinfot, teeb järeldusi ning esitleb tulemusi;
- 4) märkab ja sõnastab vahetus ümbruses esinevaid probleeme ning pakub lahendusi, langetab põhjendatud otsuseid, kasutades loovat ja kriitilist mõtlemist;
- 5) leiab õpetaja suunamisel infot loodusteaduste kohta, kasutab andmekogumiseks, õppimiseks ning koostöökis meedia- ja tehnoloogiavahendeid;
- 6) mõistab, et teaduslikud teadmised saadakse vaatluste ning eksperimentide kaudu, teab loodusteadustega seotud elukutseid;
- 7) käitub turvaliselt ning järgib tervislikke eluviise, väärtustab looduses viibimist ja oma kodukoha elurikkust, märkab looduse ilu ja erilisust ning suhtub sellesse austusega, hoolib elusolenditest ja nende vajadustest.

II kooliastme lõpuks õpilane:

- 1) tunneb huvi looduse, selle uurimise ja loodusainete õppimise vastu;
- 2) vaatab ja kirjeldab loodus- ja tehiseobjekte ning selgitab loodusnähtusi, kasutades õpitud loodusteaduslikke mõisteid, sümboleid ning ühikuid; saab aru lihtsamast loodusteadustekstist; kasutab või koostab mudelit, et näidata protsesside ja süsteemide mõistmist;
- 3) kavandab õpetaja juhendamisel lihtsamaid praktilisi töid, sõnastab uurimisküsimusi ja kontrollib hüpoteese, järgides ohutusnõudeid ning valides sobilikke mõõtevahendeid; analüüsib andmeid, teeb järeldusi ja esitab uurimistulemusi;
- 4) märkab ja sõnastab igapäevaeluga seotud probleeme ning pakub neile lahendusi, langetab põhjendatud otsuseid, kasutades loovat ja kriitilist mõtlemist;

- 5) leiab infot loodusteaduste ja tehnoloogia kohta; hindab kasutatud allikate usaldusväärsust õpetaja abiga; kasutab õppimiseks, koostööks, andmekogumiseks ning -analüüsiks meedia- ja tehnoloogiavahendeid;
- 6) mõistab, et teaduslikud teadmised on tõenduspõhised ning saadakse süsteemse uurimistöö tulemusena; teadvustab teaduse ja tehnoloogia olulisust ning nende arenguga seotud riske;
- 7) mõistab loodusteaduslike teadmiste vajalikkust igapäevaelus ja seotust tulevaste karjäärivalikutega, tunneb oma ümbruskonna loodusteaduste ning tehnoloogia valdkonnaga seotud elukutseid;
- 8) mõistab inimtegevuse ja keskkonna seoseid kodukohas ja Eestis ning väljendab hoolivust ja lugupidamist kõigi elusolendite vastu; väärtustab elurikkust ja jätkusuutlikku arengut; tegeleb keskkonnaprobleemidega kodanikualgatuse korras; käitub turvaliselt ning järgib tervislikke eluviise.

III kooliastme lõpuks õpilane:

- 1) tunneb huvi keskkonna, selle uurimise ning loodusainete õppimise vastu;
- 2) vaatleb ja kirjeldab loodus- ja tehisobjekte ning selgitab ja põhjendab loodusnähtusi; saab aru loodusteadustekstist, kasutab õpitud loodusteaduslikke mõisteid, sümboleid ning ühikuid, selgitades nähtusi ja protsesse; kasutab või koostab mudelit, et näidata protsesside ja süsteemide mõistmist;
- 3) sõnastab ja tõstatab iseseisvalt uurimisprobleeme, -küsimusi ning hüpoteese, kavandab ja korraldab uuringu, järgib ohutusnõudeid ning teeb uuringu põhjal kehtivaid järeldusi; esitab uurimistulemusi;
- 4) märkab ja sõnastab igapäevaeluga seotud probleeme isiklikul, kohalikul ja globaalsel tasandil ning pakub lahendusi, langetab põhjendatud otsuseid, kasutades loovat ja kriitilist mõtlemist, võttes arvesse erinevaid aspekte (loodusteaduslikke, sotsiaalseid, majanduslikke, eetilisi);
- 5) leiab infot loodusteaduste ja tehnoloogia kohta, hindab kriitiliselt kasutatud allikate usaldusväärsust, rakendab andmekogumiseks, -analüüsiks, õppimiseks ning koostööks meedia- ja tehnoloogiavahendeid;
- 6) mõistab, et teaduslikud teadmised on tõenduspõhised, kuid ajas muutuvad; mõistab teaduse ning loodusteaduslike mudelite olulisust ning piiranguid; mõistab, kuidas teadus, tehnoloogia ning ühiskond üksteist mõjutavad; eristab teaduslikku ja mitteteaduslikku infot ning selgitab nende erinevusi;

- 7) on motiveeritud elukestvaks õppeks, tunneb loodusteaduste ning tehnoloogiaga seotud karjäärivõimalusi;
- 8) mõistab inimtegevuse ja keskkonna seoseid ning väljendab hoolivust ja lugupidamist kõigi elusolendite vastu; väärtustab elurikkust ja jätkusuutlikku arengut; tegeleb keskkonnaprobleemidega kodanikualgatuse korras; tunneb oma õigusi ja kohustusi ning piiranguid keskkonnaküsimustega tegelemisel; käitub turvaliselt ning järgib tervislikke eluviise.

2.1.3. Kooliastmete õpitulemused loodusõpetuses

3. klassi lõpetaja:

- 1) eristab elus- ja eluta looduse objekte ja nähtusi ning looduslikke ja tehnilikke aineid (materjale); kirjeldab ja rühmitab neid eri tunnuste alusel, tuginedes tehtud vaatlustele ja katsetele;
- 2) kaalub kehi, mõõdab temperatuuri ja pikkust, valides sobivad mõõtmisvahendid;
- 3) teeb oletusi tuttavate materjalide omaduste ning kehade käitumise kohta, teeb oletuste kontrollimiseks õpetaja juhendamisel katseid ning katsete põhjal lihtsaid järeldusi; seostab saadud teadmisi igapäevaelus ettetulevate olukordadega;
- 4) teeb ilmavaatlusi, vormistab andmeid ning teeb nende põhjal järeldusi; iseloomustab ilma ning valib ilmale vastava riietuse;
- 5) märkab ja jälgib looduses toimuvaid aastaajalisi muutusi ning toob näiteid nende tähtsuse kohta inimese elus;
- 6) koostab uurimusliku ülevaate mõnest taime-, seene- või loomaliigist ja esitleb seda;
- 7) saab aru, et teadlased esitavad küsimusi ning teevad neile vastamiseks vaatlusi ja katseid, teab, et katsete kordamine suurendab tulemuste usaldusväärsust, leiab katses mõjuteguri;
- 8) toob näiteid elusorganismide tähtsuse kohta looduses;
- 9) kirjeldab taimede, loomade (sh inimese) ja seente välisehitust, toitumist, kasvamist ja liikumisvõimet ning seostab neid elukeskkonnaga;
- 10) eristab ühte liiki kuuluvaid organisme;
- 11) eristab selgroogseid (kala, kahepaikne, roomaja, lind ja imetaja) ning selgrootuid (putukad ja ämblikud) organisme;
- 12) teab kodukoha tuntumaid loomi, taimi ja seeni; kirjeldab õpitud loomade eluviise ja elupaiku; oskab vältida loomade ning mürgiste taimede ja seentega seotud ohtusid;

- 13) toob näiteid organismide seoste kohta looduses ning koostab lihtsamaid toiduahelaid;
- 14) mõistab, et inimene on osa loodusest ja sõltub sellest; toob näiteid, kuidas inimene loodust oma tegevusega mõjutab;
- 15) võrdleb inimeste elu maal ja linnas;
- 16) saab aru kaardist; leiab kooliümbruse kaardilt tuttavaid objekte;
- 17) leiab Eesti kaardil oma kodukoha, suuremad kõrgustikud, saared, poolsaared, lahed, jõed, järved ja linnad;
- 18) määrab suundi kompassiga;
- 19) märkab kodukoha elurikkust ja maastiku mitmekesisust ning selgitab nende olulisust;
- 20) liigub looduses turvaliselt, kahjustamata loodust, teisi ja iseennast;
- 21) arvestab elusolendite (sh kaasinimeste) vajadusi;
- 22) tarbib vastutustundlikult, väldib enda ja teiste tervise kahjustamist;
- 23) käitub liikluses ohutult;
- 24) teeb ettepanekuid lähiümbruse keskkonnanahoiuks ning osaleb sellisuunalistes tegevustes.

6. klassi lõpetaja:

- 1) koostab loodusteaduslikke mudeleid, selgitab mudelite toel objekte ja nähtusi: mandrite ja ookeanide paiknemist, päikesesüsteemi ehitust ning planeetide liikumist, öö ja päeva ning aastaegade vaheldumist, veeringet;
- 2) leiab infot objektide ja nähtuste kohta, hindab info usaldusväärsust õpetaja abiga, koostab ja esitab valitud teemal ülevaateid (maailmaruum, looduskatastroofid, kodukoha järv/jõgi, looduskaitsealune liik/objekt, erinevad piirkonnad maailmas jms);
- 3) sõnastab koos kaaslastega loodusteadusliku uurimisküsimuse või hüpoteesi, kavandab ja teeb uurimuse kodukoha veekogu, asula, metsa, niidu vms põhjal, kogub ja vormistab andmeid ning esitleb uurimistulemusi;
- 4) kasutab uurimiseks ja andmete kogumiseks tehnilisi abivahendeid (nt mikroskoop, digitaalsed andurid, luup, mõõdulint); kasutab katseid tehes turvalisi töövõtteid;
- 5) pakub võimalusi, kuidas suurendada katsetulemuste usaldusväärsust, leiab katses mõjuteguri;

- 6) arutleb looduse ja maailmaruumi uurimise vajalikkuse üle; toob näiteid, kuidas teadlased koguvad tõendusmaterjali;
- 7) kasutab liikide tundmaõppimiseks määrajaid;
- 8) kavandab ja teeb koos kaaslastega vee puhastamise katseid;
- 9) mõõdab aine massi ja vedeliku ruumala ning valmistab lahust;
- 10) mõõdab õhutemperatuuri, hindab pilvisust ja tuule kiirust ning määrab pilvetüüpe ja tuule suunda;
- 11) võrdleb ilmakaardi põhjal ilma Eesti eri osades ning iseloomustab jooniste põhjal õhutemperatuuri, sademete hulka ja tuule suunda;
- 12) leiab kaardilt mandrid ja ookeanid, Euroopa suuremad riigid, Eesti maakonnakeskused, suuremad linnad, jõed, järved, sood, looduskaitsealad, lahed, väinad, poolsaared ja saared ning kirjeldab nende asendit;
- 13) võrdleb taimede, loomade, seente ja bakterite eluavaldu; selgitab nende tähtsust looduses; toob näiteid nende mõju kohta inimese organismile;
- 14) teab inimese elundkondade tähtsamaid elundeid, nende ülesandeid ja talitlust;
- 15) selgitab keskkonnatingimuste mõju elusorganismidele (sh inimesele); iseloomustab taimede ja loomade kohastumusi;
- 16) kirjeldab ja võrdleb koosluste (veekogu, soo, metsa, niidu, põllu/aia, asula) elutingimusi, teab nende tüüpilisemaid liike;
- 17) koostab koosluste kohta toiduahelaid ja toiduvõrke; selgitab toitumissuhteid ökosüsteemides (tootjad, tarbijad ja lagundajad);
- 18) iseloomustab katsete põhjal vee, õhu ja mulla koostist ning omadusi; seostab need looduses toimuvate protsessidega;
- 19) selgitab, kuidas kujuneb põhjavesi, ning põhjendab selle kaitsmise vajadust; kirjeldab joogivee saamise võimalusi;
- 20) hindab koduasula elutingimusi ja keskkonnaseisundit (vesi, õhk, valgus, müra, jäätmed, inimkaaslejad loomad); teeb ettepanekuid kodukoha keskkonnaseisundi parandamiseks; osaleb sellesuunalistes tegevustes;
- 21) selgitab vee-, kanalisatsiooni- või energiasüsteemide toimimist koduasulas;
- 22) kavandab koduasula rohe- või puhkeala, koostab ammendunud karjääri kasutuskõlblikuks keskkonnaks muutmise kavandi, plaanib tulevikuasula vms;
- 23) võrdleb igapäevaelus kasutatavate materjalide omadusi ning seostab need kasutusalaadega;

- 24) kirjeldab katsete põhjal jõu, liikumise ja energia seoseid; teab energia liike ning -allikaid; hindab taastuvenergia tootmise ja kasutamise võimalusi oma kodukohas;
- 25) võrdleb katsete põhjal heli levimist erinevates materjalides; seostab heli kõrguse võnkumise sagedusega;
- 26) analüüsib oma pere vee- või energiatarbimist ning olmejäätmete teket ja hindab nende mõju keskkonnale; teeb ettepanekuid vee, energia ning materjalide säästmiseks;
- 27) põhjendab olmejäätmete sortimise ja töötlemise vajadust ning sordib olmeprügi;
- 28) selgitab soode kujunemist ja arengut ning põhjendab soode rohkust Eestis;
- 29) kirjeldab ja võrdleb erinevaid mullaproove ning nimetab mulla koostisosi; selgitab mulla kujunemist ja selle tähtsust looduses;
- 30) toob näiteid põllukultuuride saagikust mõjutavate tegurite, muldade kahjustumise põhjuste ning tagajärgede kohta;
- 31) kirjeldab mullaelustikku ning mullaorganismide seoseid;
- 32) seostab hapniku ja süsihappegaasi põlemise, kõdunemise ning hingamise fotosünteesiga; toob näiteid ainete ringkäigu kohta looduses;
- 33) selgitab Läänemere vähese soolsuse põhjuseid ning Läänemere mõju Eesti ilmastikule;
- 34) arutleb taastuvate ja taastumatute loodusvarade kasutamise ning Eesti keskkonnaprobleemide üle ja pakub nende lahendamise võimalusi;
- 35) hindab inimtegevuse mõju kooslustele, arutleb nende tähtsuse ning kaitsmise vajaduse üle;
- 36) seostab looduse uurimise, koosluste kaitse ja majandamise nendes valdkondades tegelevate elukutsetega.

7. klassi lõpetaja:

- 1) sõnastab uurimisprobleemi ja -küsimusi ning hüpoteese, mida saab katse või vaatluse kaudu uurida (kontrollida), plaanib ja korraldab koos kaaslastega katseid, kogub andmeid, vormistab tulemused tabelite ja joonistena; teeb andmete põhjal kehtivaid järeldusi, esitab tulemused (sh digitaalselt);
- 2) eristab katses sõltumatu ja sõltuva muutuja; mõistab kõrvalmuutujate kontrollimise vajadust;
- 3) mõistab korduskatsete ja kontrollkatsete vajadust; analüüsib kogutud andmete usaldusväärsust ning järelduste kehtivust;
- 4) järgib katseid tehes ohutusnõudeid ning põhjendab nende vajalikkust;

- 5) leiab infot uuritavate ainete, kehade, nähtuste ja protsesside kohta ning hindab allikate usaldusväärsust õpetaja abiga; esitab uurimise tulemusi;
- 6) eristab teaduslikke teadmisi mitteteaduslikest teadmistest;
- 7) arutleb loodusteaduste ja tehnoloogia arengu ning tähtsuse üle igapäevaelus ja ühiskonnas; toob näiteid nende vastastikuste seoste kohta;
- 8) mõõdab või määrab kujundi pindala, keha ruumala, liikumise kiirust, tihedust;
- 9) eristab aineid ja materjale nende omaduste (värvuse, tiheduse, sulamis- ja keemistemperatuuri, soojusjuhtivuse) uurimise põhjal ning seostab omadusi nende kasutusala-dega;
- 10) teab, et ained koosnevad aatomitest ja molekulidest; koostab lihtsamate molekulmudelite põhjal ainete valemeid;
- 11) valmistab kindla protsendilise sisaldusega lahust, toob näiteid lahustite, lahustuvate ainete ja lahuste kohta ning selgitab lahuste tähtsust looduses ja igapäevaelus;
- 12) lahutab segu, kasutades kohaseid meetodeid;
- 13) arutleb mudelite tähtsuse ja piiratuse üle ning valib konkreetse nähtuse selgitamiseks sobiva mudeli;
- 14) põhjendab aineosakeste vastastikmõjuga tahkiste kuju säilivust ja kõvadust, vedelike voolavust ning gaaside lenduvust;
- 15) eristab füüsikalisi, keemilisi ja bioloogilisi nähtusi ning toob näiteid nendevaheliste seoste kohta;
- 16) seostab soojusülekanne ja energia muundumise nähtusi looduslike protsesside ning igapäevaeluga; toob näiteid energia jäävuse seaduse kehtivuse kohta;
- 17) seostab vee olekute muutused sademete tekkega (vihm, lumi, kaste, udu, härmatis);
- 18) selgitab hingamise, põlemise ja fotosünteesi näitel, et keemilistes reaktsioonides energia eraldub või neeldub;
- 19) kirjeldab elus- ja eluta looduse seoseid süsinikuringe näitel;
- 20) seostab kohastumusi füüsikaliste ja keemiliste keskkonnatingimustega;
- 21) analüüsib enda tegevuse võimalikku keskkonnamõju ja ökoloogilist jalajälge; põhjendab energiasäästu vajadust;
- 22) põhjendab materjalide taaskasutamise olulisust ning pakub materjalide taaskasutamise võimalusi;
- 23) kaalutleb enda huvide ja võimete sobivust õpingute jätkamiseks loodusteaduste või tehnoloogia erialadel.

2.1.4. Loodusõpetuse õpitulemused ja õppesisu 1. klassis

Õppeainet õpitakse 1 tund nädalas, kokku 35 tundi õppeaastas. Õpe toimub peamiselt projektõppe tundides, vajadusel ka baasõppe tundides.

Teema	Kesksed ideed	Õpitulemused	Õppesisu
Aastaajad	<p>Aastaaegade vaheldumine looduses seoses soojuse ja valguse muutustega.</p> <p>Taimed, loomad ja seened eri aastaegadel.</p> <p>Kodukoha elurikkus ja maastikuline mitmekesisus.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) märkab ja jälgib looduses toimuvaid aastaajalisi muutusi ning toob näiteid nende tähtsuse kohta inimese elus; 2) sõnastab lihtsa uurimisküsimuse ja teeb oletuste kontrollimiseks õpetaja juhendamisel katseid ning katsete põhjal lihtsaid järeldusi; 3) leiab õpetaja suunamisel erinevatest allikatest infot; 4) seostab saadud teadmisi igapäevaelus ettetulevate olukordadega; 5) liigub looduses turvaliselt, kahjustamata loodust, teisi ja iseennast. 	<p>Kodukoha elurikkus ja maastikuline mitmekesisus. Aastaaegade vaheldumine looduses seoses soojuse ja valguse muutustega. Taimed, loomad ja seened erinevatel aastaegadel.</p> <p>Tihedalt seotud järgmiste teemadega ilm ja organismid.</p> <p>Vaatlusandmete põhjal toimuvad arutelud peaksid suunama põhjuste ning tagajärgede seoste mõistmisele.</p> <p>Praktilised tööd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Õppekäigud aastaajaliste erinevuste vaatlemiseks. Linna ja maastikuvaatlus, erinevused erinevatel aastaegadel (võrdlemise oskus). • Puu (või mõne muu objekti) ja temaga seotud elustiku aastaringne jälgimine (seotud teemaga organismid ja elupaigad). • Tutvumine aastaajaliste muutustega. • Tutvumine kooli ümbrusega õppekäikudel. • Millised muudatused on õpilase ja tema pere elus erinevatel aastaegadel? Perekondlike traditsioonide, kommete projekt, esitlus. • Ohutus ja tervishoid – plakatite, juhiste koostamine. <p>Põhimõisted: suvi, sügis, talv, kevad, soojus, valgus, taim, loom, seen, kodukoht, veekogu, maastik.</p>

<p>Ilm</p>	<p>Ilmavaatlused aitavad meil ilma ette ennustada ja teha selle põhjal igapäevaelu otsuseid. Ilmastiknähtuste kirjeldamine.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teeb ilmavaatlusi, vormistab andmeid ning teeb nende põhjal järeldusi; 2) iseloomustab ilma ning valib ilmale vastava riietuse; 3) märkab ja jälgib looduses toimuvaid aastaajalisi muutusi ning toob näiteid nende tähtsuse kohta inimese elus. 	<p>Ilmastikunähtused. Ilmavaatlused. Sissejuhatus teemasse mõõtmised ja võrdlemine</p> <p>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ilma vaatlemine lühiajaliselt või pikaajaliselt. Individuaalselt, paaris või rühmatööna. • Õhutemperatuuri mõõtmine. • Ilmaennustuse ja tegeliku ilma võrdlemine. Veebist info otsimine. • Ilma vaatlemiseks instrumentide meisterdamine. • Milline on ilm praegu siin või hoopis teises kohas maailmas? • Ilm ja ohutus. • Kuidas loomad erinevatele ilmadele reageerivad? <p>Põhimõisted: pilvisus, tuul, õhutemperatuur, sademed: vihm, lumi.</p>
<p>Organismid ja elupaigad</p>	<p>Maismaataimed ja -loomad, välisehitus ja mitmekesisus.</p> <p>Veetaimede ja -loomade erinevus maismaaorganismidest.</p> <p>Taimede ja loomade eluavaldused: toitumine ja kasvamine.</p> <p>Koduloomad ja nende eest hoolitsemine.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kirjeldab taimede, loomade ja seente välisehitust, toitumist, kasvamist ja liikumisvõimet ning seostab neid elukeskkonnaga; 2) koostab uurimusliku ülevaate mõnest taime-, seene- või loomaliigist ja esitleb seda; 3) leiab erinevatest allikatest loodusteaduslikku infot, hindab õpetaja suunamisel selle usaldusväärsust; 	<p>Kodukoha maismaataimed ja -loomad, nende välisehitus ja mitmekesisus. Taimede ja loomade eluavaldused: toitumine ja kasvamine. Koduloomad.</p> <p>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Loodusvaatlused: taimede välisehitus, loomade välisehitus – loomaaed või botaanikaaed. • Ühe taime või looma uurimine, ülevaate koostamine. Kodus oma lemmiklooma vaatlemine või uurimustöö koostamine (vanemate intervjuerimine lemmiku kohta info saamiseks)

	<p>Loodust säästev käitumine.</p>	<p>4) saab aru, et teadlased esitavad küsimusi ning teevad neile vastamiseks vaatlusi ja katseid; 5) teab, et katsete kordamine suurendab tulemuste usaldusväärsust, leiab katses mõjuteguri; 6) toob näiteid elusorganismide tähtsuse kohta looduses; 7) mõistab, et inimene on osa loodusest ja sõltub sellest; toob näiteid, kuidas inimene loodust oma tegevusega mõjutab; 8) liigub looduses turvaliselt, kahjustamata loodust, teisi ja iseennast.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Uurimus: taime kasvu sõltuvus soojusest ja valgusest. • Lemmikloomapäeva korraldamine. • Õppekäik: organismid erinevates elukeskkondades. <p>Peamiste praktiliste tegevustena, mis kindlustavad õpitulemuste saavutamise, rakendatakse uurimuslikke ja praktilisi töid: objektide, sh looduslike objektide vaatlemist, võrdlemist, rühmitamist, mõõtmist, katsete läbiviimist, kollektiooni koostamist.</p> <p>Põhimõisted: seen (seeneosad), puu, pöõsas, rohttaim, teravili, juur, vars, leht, õis, vili, keha, pea, jalad, saba, kael, tiivad, nokk, suled, karvad, soomused, uimed, ujulestad, lõpused, metsloom, koduloom, lemmikloom, toitumine, kasvamine, paljunemine, hingamine.</p>
--	-----------------------------------	--	--

2.1.5. Loodusõpetuse õpitulemused ja õppesisu 2. klassis

Õppeainet õpitakse 1 tund nädalas, kokku 35 tundi õppeaastas. Õpe toimub peamiselt projektõppe tundides, vajadusel ka baasõppe tundides.

Teema	Kesked ideed	Õpitulemused	Õppesisu
<p>Inimese meeled ja avastamine</p>	<p>Keskkond jaguneb elus ja eluta looduseks.</p> <p>Loodusteadlased kasutavad looduse</p>	<p>Õpilane: 1) eristab elus- ja eluta looduse objekte ja nähtusi ning looduslikke ja tehisklikke aineid (materjale), kirjeldab ja rühmitab neid eri</p>	<p>Inimese meeled ja avastamine. Elus ja eluta. Asjad ja materjalid.</p> <p>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</p>

	<p>mõistmiseks teaduslikku uurimismeetodit.</p> <p>Inimestel on viis meelt: kuulmine, nägemine, kompimine, haistmine ja maitsmismeel.</p> <p>Meeled aitavad meil maailma tajuda.</p>	<p>tunnuste alusel, tuginedes tehtud vaatlustele ja katsetele;</p> <p>2) teeb oletusi tuttavate materjalide omaduste ning kehade käitumise kohta;</p> <p>3) teeb oletuste kontrollimiseks õpetaja juhendamisel katseid ning katsete põhjal lihtsaid järeldusi;</p> <p>4) seostab saadud teadmisi igapäevaelus ettetulevate olukordadega.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Meelte kasutamine mängulises ja uurimuslikus tegevuses. Kus lähevad meie meelte piirid? Mis saab kui mõni meel on puudulik/puudu. • Kuidas loomad oma meeli kasutavad suhtlemiseks – võrdlus. • Elus- ja eluta looduse objektide rühmitamine. • Õppekäik kooliümbruse elus- ja eluta loodusega tutvumiseks. • Tahkete ja vedelate ainete omaduste võrdlemine. • Looduslike ja tehismaterjalide/objektide rühmitamine. <p>Abiks on keskkonnamängud, mis suunavad meelte kasutamisele ning aitavad luua emotsionaalset sidet loodusega.</p> <p>Õpikeskkond peab äratama huvi looduse vastu ning arendama õpilaste loovust. Õpetus peab olema õpilase jaoks relevantne, st tähenduslik: arusaadav ning seostatud õpilaste igapäevase elu ja nende huvidega. Õpikeskkonda laiendatakse klassiruumist kooliõue, muuseumisse ja loodusesse, rakendades uurimuslike elementidega õuesõpet.</p> <p>Põhimõisted: omadus, meeled, elus, eluta, elusolend, looduslik, tehislik, tahke, vedel.</p>
<p>Organismide rühmad ja kooselu</p>	<p>Taimede mitmekesisus.</p> <p>Loomade mitmekesisus.</p> <p>Seente mitmekesisus.</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) eristab ühte liiki kuuluvaid organisme;</p> <p>2) eristab selgroogseid (kala, kahepaikne, roomaja, lind ja imetaja) ning selgrootuid (putukad ja ämblikud) organisme;</p>	<p>Taimede, loomade ja seente mitmekesisus. Liik, kooslus, toiduahel.</p> <p>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lihtsa kollektiooni koostamine mõnest organismirühmast.

	<p>Elusorganismide rühmitamine, toiduahel.</p> <p>Elusolendite kooselu. Jätkusuutlik eluviis, loodushoid.</p>	<p>3) teab kodukoha tuntumaid loomi, taimi ja seeni;</p> <p>4) kirjeldab õpitud loomade eluviise ja elupaiku;</p> <p>5) oskab vältida loomade ning mürgiste taimede ja seentega seotud ohtusid;</p> <p>6) toob näiteid organismide seoste kohta looduses ning koostab lihtsamaid toiduahelaid;</p> <p>7) leiab õpetaja suunamisel infot loodusteaduste kohta, kasutab andmekogumiseks meedia- ja tehnoloogiavahendeid;</p> <p>8) saab aru, et teadlased esitavad küsimusi ning teevad neile vastamiseks vaatlusi ja katseid;</p> <p>9) teab, et katsete kordamine suurendab tulemuste usaldusväärsust, leiab katses mõjuteguri;</p> <p>10) märkab kodukoha elurikkust ja maastiku mitmekesisust ning selgitab nende olulisust;</p> <p>11) arvestab elusolendite (sh kaasinimeste) vajadusi;</p> <p>12) teeb ettepanekuid lähiümbruse keskkonnahoiuks ning osaleb sellesuunalistes tegevustes.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Looma välisehituse ja eluviisi uurimine (bio.edu.ee). ● Seente vaatlemine või hallituseente kasvamise uurimine. ● Õppekäik organismide kooselu uurimiseks erinevates elupaikades. ● Liikide võrdlus. ● Erinevate elukutsete esindajate külastus (arst, mükoloog, zooloog jne). Kuidas nad on kangelased? ● Liikide vahelised seosed – ükski taim pole seeneta. ● Milliseid kangelasi on leida loomade, taimede, seente seas? ● Toiduahela koostamine veebis. <p>Põhimõisted: õistaim, vili, seeme, okaspuu, käbi, sõnajalg, sammal, samblik, selgroogsed, kalad, kahepaiksed, roomajad, linnud, imetajad, selgrootud, ussid, putukad, ämblikud, seeneniidistik, kübarseened, eosed, hallitus, pärm, kooselu, taimtoiduline, loomtoiduline, segatoiduline, toiduahel, loodushoid, jäätmed, jätkusuutlikkus.</p>
--	---	---	---

2.1.6. Loodusõpetuse õpitulemused ja õppesisu 3. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, kokku 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub peamiselt projektõppe tundides, vajadusel ka baasõppe tundides.

Teema	Kesksed ideed	Õpitulemused	Õppesisu
Inimene	<p>Inimese välisehitus.</p> <p>Inimese toiduvajadused ja tervislik toitumine.</p> <p>Hügieen kui tervist hoidev tegevus.</p> <p>Inimese elukeskkond. Inimene looduse osana.</p> <p>Vastutustundlik eluviis, jäätmete sorteerimine, jäätmete vähendamine.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kirjeldab inimese välisehitust, toitumist ja kasvamist; 2) kaalub kehi ja mõõdab pikkust, valides sobivad mõõtmisvahendid; 3) saab aru, et teadlased esitavad küsimusi ning teevad neile vastamiseks vaatlusi ja katseid; 4) teab, et katsete kordamine suurendab tulemuste usaldusväärsust; 5) arvestab elusolendite (sh kaasinimeste) vajadusi; 6) tarbib vastutustundlikult, väldib enda ja teiste tervise kahjustamist; 7) mõistab, et inimene on osa loodusest ja sõltub sellest; toob näiteid, kuidas inimene loodust oma tegevusega mõjutab; 8) võrdleb inimeste elu maal ja linnas. 	<p>Inimene. Välisehitus. Inimese toiduvajadused ja tervislik toitumine. Hügieen kui tervist hoidev tegevus. Inimese elukeskkond.</p> <p>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Enesevaatlus, mõõtmine (kooli aasta alguses ja lõpus – võrdlemine) Koos teemaga mõõtmine. • Oma päevamenüü tervislikkuse hindamine. • Mida ma söön – toidu teekond, info pakendil – uurimustöö. • Õppekäik: asula kui inimese elukeskkond, tervihoiu muuseum, poe külastus, turg. <p>Põhimõisted: keha, kehaosad, toit, toiduaine, tervislik toitumine, tervis, haigus, jäätmed, asula, linn, alev, küla.</p>
Liikumine ja jõud	<p>Liikumine looduses.</p> <p>Jõud liikumise põhjusena.</p> <p>Liiklusohutus.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) liigub looduses turvaliselt, kahjustamata loodust, teisi ja iseennast; 2) uurib erinevate kehade liikumist ja pidurdusteekonda; teeb oletusi 	<p>Liikumise tunnused. Jõud liikumise põhjusena (katseliselt). Liiklusohutus.</p> <p>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</p>

		<p>katse tulemuse kohta; määrab katses mõjuteguri, teeb katse põhjal lihtsaid järeldusi;</p> <p>3) leiab õpetaja suunamisel infot erinevatest allikatest;</p> <p>4) käitub liikluses ohutult, märkab ohuolukordi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Oma keha jõu tunnetamine liikumise alustamiseks ja peatamiseks (praktiline uurimistöö jalgrattaga). • Liikuvate kehade kauguse ja kiiruse hindamine (linnatänaval vaatlemine, mõõtmine – uurimistöö). • Liiklus minu kodukohas ja ohutus (erinevatel aastaegadel). • Koostöö projektid maanteeameti ja politseiga (vt KEATi programmi). <p>Põhimõisted: liikumine, kiirus, jõud.</p>
Kaart	<p>Eesti kaart.</p> <p>Ilmakaared ning nende määramine kaardil ja looduses.</p> <p>Tuntumad kõrgustikud, saared, poolsaared, lahed, järved, jõed, linnad ja kodukoht Eesti kaardil.</p> <p>Magnetnähtused. Kompass.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) saab aru kaardist; leiab kooliümbruse kaardilt tuttavaid objekte; 2) leiab õpetaja suunamisel infot kaardirakenduste kohta, kasutab andmekogumiseks, õppimiseks ning koostööks meedia- ja tehnoloogiavahendeid; 3) leiab Eesti kaardil oma kodukoha, suuremad kõrgustikud, saared, poolsaared, lahed, jõed, järved ja linnad; 4) määrab suundi kompassiga; 5) märkab kodukoha elurikkust ja maastiku mitmekesisust ning selgitab nende olulisust; 6) liigub looduses turvaliselt, kahjustamata loodust, teisi ja iseennast. 	<p>Kooliümbruse plaan. Eesti kaart. Ilmakaared ning nende määramine kaardil ja looduses. Tuntumad kõrgustikud, madalikud saared, poolsaared, lahed, järved, jõed ja asulad Eesti kaardil.</p> <p>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pildi järgi plaani koostamine. • Plaani järgi liikumine kooli ümbruses, mõõtkavata plaani täiendamine. Orienteerimispäev kooli juures või maastikumäng. • Matk metsas kaardi järgi (koostöö kaitseliiduga). • Eesti kaardi tundmaõppimine Eesti kaardi põhiste lauamängude või pusle abil. • Ilmakaarte määramine kaardil, õues kompassiga või päikese järgi. • Õppeekskursioon oma maakonnaga tutvumiseks.

			<p>Põhimõisted: kompass, ilmakaared, magnet, plaan, pealtvaade, leppemärk, leppevärv, kaart, kaardi legend, põhi- ja vaheilmakaared, kõrgustik, madalik, saar, poolsaar, laht, järv, jõgi, asulad.</p>
<p>Elekter</p>	<p>Vooluring.</p> <p>Elektrijuhtid ja mitteelektrijuhtid.</p> <p>Elektri kasutamine ja säästmine.</p> <p>Ohutusnõuded.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) koostab lihtsama vooluringi; 2) teeb katsega kindlaks elektrit juhtivad ja mittejuhtivad materjalid; 3) väldib elektrivooluga seotud ohtlikke olukordi, kasutades õpitud teadmisi; 4) pakub välja viise elektri kokkuhoiuks kodus ja koolis. 	<p>Vooluring. Elektrijuhtid ja mitteelektrijuhtid. Elektri kasutamine ja säästmine. Ohutusnõuded. Magnetnähtused. Kompass.</p> <p>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lihtsa vooluringi koostamine (lülitivajalikkuse kindlakstegemine, võrdlemine, omakoostatud vooluringi võrdlemine klassis kasutatava vooluringiga, järeldamine). • Ainete elektrijuhtivuse kindlakstegemine (õpilane teeb katseliselt kindlaks, kas aine juhib elektrit või mitte). Koduse elektritarbimisega tutvumine, elektri säästmise võimalustega tutvumine. • Püsिमagnetitega tutvumine. Välitöö õues: põhja- ja lõunasuuna kindlakstegemine kompassi abil (teema: plaan ja kaart). • Inseneritöö – ekskursioon Mektorysse, TTÜsse. • Ohutus ja tervishoid seoses elektriga – plakatid, juhendmaterjalid. • Energia kokkuhoiu arvutamine.

			Põhimõisted: vooluallikas, lüliti, elektrijuht, metall, plast.
Organismid ja elupaigad	<p>Maismaataimed ja -loomad, välisehitus ja mitmekesisus.</p> <p>Veetaimede ja -loomade erinevus maismaaorganismidest.</p> <p>Taimede ja loomade eluavaldused: toitumine ja kasvamine.</p> <p>Koduloomad ja nende eest hoolitsemine.</p> <p>Loodust säästev käitumine.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kirjeldab taimede, loomade ja seente välisehitust, toitumist, kasvamist ja liikumisvõimet ning seostab neid elukeskkonnaga; 2) koostab uurimusliku ülevaate mõnest taime-, seene- või loomaliigist ja esitleb seda; 3) leiab erinevatest allikatest loodusteaduslikku infot, hindab õpetaja suunamisel selle usaldusväärsust; 4) saab aru, et teadlased esitavad küsimusi ning teevad neile vastamiseks vaatlusi ja katseid; 5) teab, et katsete kordamine suurendab tulemuste usaldusväärsust, leiab katses mõjuteguri; 6) toob näiteid elusorganismide tähtsuse kohta looduses; 7) mõistab, et inimene on osa loodusest ja sõltub sellest; toob näiteid, kuidas inimene loodust oma tegevusega mõjutab; 8) liigub looduses turvaliselt, kahjustamata loodust, teisi ja iseennast. 	<p>Taimede ja loomade eluavaldused: toitumine ja kasvamine. Veetaimede ja -loomade erinevus maismaa organismidest. Organismide mitmekesisuse olulisus. Organismide kaitsmise erinevad võimalused.</p> <p>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ühe taime või looma uurimine, ülevaate koostamine. • Loomaia või loomapargi külastus • Üle-kooliline keskkonnakonverents erinevate ettekannetega, plakatitega • Mondo filmiõhtud ja sellele järgnevad töötoad • Terviku kaardistamine – inimese tervis ja heaolu = loomade ja taimede heaolu = harmooniline maailm. <p>Põhimõisted: seen (seene osad), puu, põõsas, rohttaim, teravili, juur, vars, leht, õis, vili, keha, pea, jalad, saba, kael, tiivad, nokk, suled, karvad, soomused, uimed, ujulestad, lõpused, metsloom, koduloom, lemmikloom, toitumine, kasvamine, paljunemine, hingamine.</p>
Organismide rühmad ja kooselu	Taimede mitmekesisus.	Õpilane:	Teemakäsitus koos eelneva teemaga!

	<p>Loomade mitmekesisus.</p> <p>Seente mitmekesisus.</p> <p>Elusorganismide rühmitamine, toiduahel.</p> <p>Elusolendite kooselu. Jätkusuutlik eluviis, loodushoid.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) eristab ühte liiki kuuluvaid organisme; 2) eristab selgroogseid (kala, kahepaikne, roomaja, lind ja imetaja) ning selgrootuid (putukad ja ämblikud) organisme; 3) teab kodukoha tuntumaid loomi, taimi ja seeni; 4) kirjeldab õpitud loomade eluviise ja elupaiku; 5) oskab vältida loomade ning mürgiste taimede ja seentega seotud ohtusid; 6) toob näiteid organismide seoste kohta looduses ning koostab lihtsamaid toiduahelaid; 7) leiab õpetaja suunamisel infot loodusteaduste kohta, kasutab andmekogumiseks meedia- ja tehnoloogia vahendeid; 8) saab aru, et teadlased esitavad küsimusi ning teevad neile vastamiseks vaatlusi ja katseid; 9) teab, et katsete kordamine suurendab tulemuste usaldusväärsust, leiab katses mõjuteguri; 10) märkab kodukoha elurikkust ja maastiku mitmekesisust ning selgitab nende olulisust; 	<p>Taimede mitmekesisus. Loomade mitmekesisus. Seente mitmekesisus. Liik, kooslus, toiduahel.</p> <p>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Lihtsa kollektiooni koostamine mõnest organismi rühmast. ● Looma välisehituse ja eluviisi uurimine. ● Üle kooliline keskkonnakonverents erinevate ettekannetega, plakatitega ● Mondo filmiõhtud ja sellele järgnevad töötoad ● Terviku kaardistamine – inimese tervis ja heaolu = loomade ja taimede heaolu = harmooniline maailm ● Liikide võrdlus. <p>Põhimõisted: õistaim, vili, seeme, okaspuu, käbi, sõnajalg, sammal, samblik, selgroogsed, kalad, kahepaiksed, roomajad, linnud, imetajad, selgrootud, ussid, putukad, ämblikud, seeneniidistik, kübarseened, eosed, hallitus, pärm, kooselu, taimtoiduline, loomtoiduline, segatoiduline, toiduahel, loodushoid, jäätmed, jätkusuutlikkus.</p>
--	--	--	--

		<p>11) arvestab elusolendite (sh kaasinimeste) vajadusi;</p> <p>12) teeb ettepanekuid lähiümbruse keskkonnahoiuks ning osaleb sellesuunalistes tegevustes.</p>	
Inimene	<p>Inimese välisehitus.</p> <p>Inimese toiduvajadused ja tervislik toitumine.</p> <p>Hügieen kui tervist hoidev tegevus.</p> <p>Inimese elukeskkond. Inimene looduse osana.</p> <p>Vastutustundlik eluviis, jäätmete sorteerimine, jäätmete vähendamine.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kirjeldab inimese välisehitust, toitumist ja kasvamist; 2) kaalub kehi ja mõõdab pikkust, valides sobivad mõõtmisvahendid; 3) saab aru, et teadlased esitavad küsimusi ning teevad neile vastamiseks vaatlusi ja katseid; 4) teab, et katsete kordamine suurendab tulemuste usaldusväärsust; 5) arvestab elusolendite (sh kaasinimeste) vajadusi; 6) tarbib vastutustundlikult, väldib enda ja teiste tervise kahjustamist; 7) mõistab, et inimene on osa loodusest ja sõltub sellest; toob näiteid, kuidas inimene loodust oma tegevusega mõjutab; 8) võrdleb inimeste elu maal ja linnas. 	<p>Inimene. Välisehitus. Inimese toiduvajadused ja tervislik toitumine. Hügieen kui tervist hoidev tegevus. Inimese elukeskkond.</p> <p>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Enesevaatlus, mõõtmine (kooli aasta alguses ja lõpus – võrdlemine) Koos teemaga mõõtmine. • Oma päevamenüü tervislikkuse hindamine. • Mida ma söön – toidu teekond, info pakendil – uurimustöö. • Õppekäik: asula kui inimese elukeskkond, tervihoiu muuseum, poe külastus, turg. <p>Põhimõisted: keha, kehaosad, toit, toiduaine, tervislik toitumine, tervis, haigus, jäätmed, asula, linn, alev, küla.</p>

2.1.7. Loodusõpetuse õpitulemused ja õppesisu 4. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, kokku 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub peamiselt projektõppe tundides, vajadusel ka baasõppe tundides.

Teema	Kesksed ideed	Õpitulemused	Õppesisu
Maailmaruum	<p>Astronoomia on täheteadus, mis uurib kosmilisi objekte ja universumit.</p> <p>Päikesesüsteem on planeetide süsteem, mille keskseks kehaks on Päike ja selle ümber tiirlevad 8 planeeti.</p> <p>Maa on kolmas planeet Päikesesüsteemis.</p> <p>Päev ja öö tekivad Maa pöörlemisel ümber oma telje.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) koostab loodusteaduslikke mudeleid, selgitab mudelite toel objekte ja nähtusi: päikesesüsteemi ehitust ning planeetide liikumist, öö ja päeva ning aastaegade vaheldumist; 2) leiab infot objektide ja nähtuste kohta, hindab info usaldusväärsust õpetaja abiga, koostab ja esitab valitud ülevaateid teemal maailmaruum; 3) arutleb looduse ja maailmaruumi uurimise vajalikkuse üle; toob näiteid, kuidas teadlased koguvad tõendusmaterjali; 4) uurib valguse neeldumist, peegeldumist ja murdumist, seostab neid nähtustega keskkonnas. 	<p>Päike ja tähed. Päikesesüsteem. Tähtkujud. Galaktikad. Astronoomia. Päike kui Maa energiaallikas. Valgus ja selle levimine.</p> <p>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Õpilased joonistavad oma valikul pildi mõnest taevakehast, tähtkujust või universumi osast, mis neile huvi pakub, tutvustavad kaaslastele, miks just sellise objekti valisid. Binokliga vaatamise harjutus: väiksemates rühmades (3–5 õpilast) vaadatakse mingit loodusobjekti (kivi, puu, lind vm), õpitakse vaadet teravustama, ühiselt kirjeldatakse nähtut või joonistatakse objekt. Võimalusel võib teleskoobiga taeva vaatlusi teha. • Tähistaeva vaatlused (rühmas lepitakse kokku, mida kodus toimuva öhtuse vaatluse käigus vaadelda, kuidas vaatlustulemused üles märkida, järgnevas ringitunnis esitleda) • Tähtkujude märkimine taevakaardil (J. Jaaniste jt. õpimapp või mõni teine taevakaart, millelt otsida tähtkujusid). • Taevavaatlused (kuu jooksul koos vanematega, soovitatav edastada meili teel vanematele lihtne vaatlusjuhend). • Maalimine – tumedale paberile guaššvärvidega öise tähistaeva pilt, valminud töödest koostatakse näitus.

			<ul style="list-style-type: none"> • Tumedale paberile hõbedase tindipliatsiga tähtkujude joonistamine ja legendi väljamõtlemine. • Kuu faasid (täiskuu, kasvav ja kahanev kuu, noorkuu) voolitakse alusele plastiliinist või värvitakse tumedale paberile. • Rühmades öö ja päeva vaheldumise ja Kuu faaside muutumise lavastamine (vajalikud vahendid: taskulamp (Päike), tennisepall (Kuu), kummipall (Maa)). <p>Põhimõisted: maailmaruum, Päike, Maa, Kuu, tiirlemine, pöörlemine, ööpäev, aasta, täht, planeet, satelliit, Päikesesüsteem, tähtkuju, Suur Vanker, Põhjanaan, galaktika, astronoomia, energia, vari.</p>
Planeet Maa	<p>Maakeral leiavad aset mitmed loodusprotsessid, mis kujundavad siinseid tingimusi.</p> <p>Kaartidelt ja gloobuselt saab palju andmeid välja lugeda.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Kirjeldab maailma poliitilise kaardi järgi etteantud riigi, sh Eesti geograafilist asendit. 2) Tunneb ja näitab gloobusel ja kaardil mandreid ja ookeane ning suuremaid Euroopa riike; 3) Teab, et atlases on kohanimed registreeritud, mille abil saab tundmatu koha leida. Leiab õpetaja suunamisel registri järgi vajaliku koha. 4) Toob näiteid erinevate looduskatastroofide kohta ning kirjeldab nende mõju loodusele ja inimeste tegevusele. 	<p>Gloobus kui Maa mudel. Maa kujutamine kaartidel. Erinevad kaardid. Mandrid ja ookeanid. Suuremad riigid Euroopa kaardil. Geograafilise asendi iseloomustamine. Eesti asend Euroopas. Looduskatastroofid: vulkaanipursked, maavärinad, tormid, üleujutused.</p> <p>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tootsi maakera meisterdamine: ümara õhupalli peale kleepida PVA- liimiga makulatuuri ribad, lasta kuivada ja värvida helesiniseks; poolkerade kaardilt lõigata välja mandrid (mitte täpselt ranniku joont mööda, vaid õpilaste käelisi oskusi arvestades); kleepida mandrid maakeralale õigetesse kohtadesse.

		<p>5) Nimetab gloobuse ja kaartide kui Maa mudelite piiranguid (nt gloobuse järgi on raskem nt. marsruuti koostada, kaardid võivad vananeda), arutleb digikaartide eelistest.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kihilise Maa meisterdamine plastiliinist. Kahekesi (paarides) voolitakse plastiliinist väike kihiline maakera (tuum, vahevöö, maakoos), mis lõigatakse pooleks. • Vulkaani ehitamine. <p>Põhimõisted: gloobus, mudel, looduskaart, riikide kaart, riigipiir, naaberriik, kontuurkaart, atlas, ekvaator, põhja- ja lõunapoolkera, põhja- ja lõunapoolus, manner, ookean, meri, geograafiline asend, vulkaan, laava, maavärin, torm, üleujutus.</p>
<p>Elu mitmekesisus maal</p>	<p>Elusolendite mitmekesisus ja olulisus on võluv.</p> <p>Rakud on organismide ehituskivid ja need on taimedes, loomades, seentes ja bakterites erinevad.</p> <p>Elusolendid vajavad erinevaid keskkonnatingimusi.</p> <p>Elu on Maal igalpool.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) nimetab elu tunnused ja võrdleb nende avaldumist erinevatel organismidel (taimed, loomad, seened, bakterid); 2) kasutab mikroskoopi; 3) selgitab ühe- ja hulkraksete erinevust; 4) arutleb bakterite tähtsuse üle looduses ja inimese elus; 5) toob näiteid taimede ja loomade kohastumise kohta kõrbes, vihmametsas, mäestikes ning jäävööndis; 6) toob näiteid elu tekkest ja arengust Maal. 	<p>Elu tunnused. Organismide mitmekesisus. Elu erinevates keskkonnatingimustes: vihmametsas, kõrbes, jäävööndis, mäestikes. Elu teke ja selle arenemine.</p> <p>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pärmseen on elusorganism Mikroskoobi kasutamine ja valmis preparaate vaatlemine ning joonistamine vihikusse • Bakterid ja seened meie ümber - eksperiment • Eluslooduse rakuline ehitus. Sibula rakkude vaatlus. Poolita sibul, koori, tõmba pintsettidega sibulalt õhuke kest maha, suru see vastu aknaruutu ja uuri tugeva suurendusega luubiga kesta rakulist ehitust. Sibularakke võib vaadata ka mikroskoobis. • Puulehtedest herbaariumi tegemine. Uurida lehe kuju, rootsusid, serva ja nende põhjal leida, mis liigist puu on

			<ul style="list-style-type: none"> • Vaatluspäeviku täitmine – paari nädala jooksul vaadelda, milliseid loomariigi esindajaid märkasid kodu ümbruses. Küsida ka vanematelt ja naabritelt, milliseid loomi on nad erinevatel aastaegadel kodu lähedal märganud. Joonistada või kirjutada vaatluse päevikusse, millised loomad elavad kodu lähedal kevadel, suvel, sügisel, talvel. Vaatluspäevikute ringikaaslastele tutvustamine (st läbi aasta kestev vaatlus!) • Mäng „Päikesekonserv” (eluks vajaliku energia päritolu), Keskkonnamängude kogumik II, Tartu, 2005, lk 19 • Uurimus missuguses keskkonnas kasvavad hallitusseened kõige paremini? <p>Põhimõisted: rakk, ainurakne ja hulkrakne organism, bakter, toitumine, hingamine, paljunemine, kasvamine, arenemine, keskkonnatingimused, kõrb, vihmamets, mäestik, jäävöönd, kivistised, dinosaurused.</p>
Inimene	<p>Tervislik eluviis ja keskkonnasäästlik käitumine pikendab inimese ja maakera eluiga.</p> <p>Meie elu sõltub paljudest teistest elusorganismidest.</p> <p>Loomadel esineb sarnaseid elundeid ja igal elundil on oma eesmärk.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) seostab inimese elundkonnad vastavate elunditega ja nende ülesannetega; 2) analüüsib lihtsa katse või mudeli järgi inimese elundi või elundkonna talitlust; 3) põhjendab tervislike eluviiside olulisust; 	<p>Inimese ehitus: elundid ja elundkonnad. Elundkondade ülesanded ja nende seos tervislike eluviisidega. Organismi terviklikkus. Väliskeskkonna mõju inimese organismile. Inimese võrdlus selgroogsete loomadega. Taimede, loomade, seente ja mikroorganismide tähtsus inimese elus. Inimese põlvnemine.</p> <p>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Minu keha mõõtmed (pikkus, laius, kaal, kopsu maht, pulss, südamelöögid jne)

		<p>4) põhjendab looduse ja oma elukeskkonna tundmise ja hoidmise vajalikkust;</p> <p>5) selgitab taimede, loomade, seente ja mikroorganismide tähtsust inimese elus;</p> <p>6) toimib keskkonnateadliku tarbijana ning väärtustab tervislikku toitu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tapeedile joonistada enda keha piirjooned ja siis vastavalt sellele, mis teema on tunnis - joonistada organeid ja kirjutada juurde nende ülesandeid. • Kopsu mudeli ehitamine • Probleemipõhine uurimisprojekt "Mis juhtub minu organismiga, kui ma ei ela tervislikult" • Uurimus: kuidas mõjutab treening minu pulssi (lastele lihtne õpetada pulsi mõõtmist ja koos sellega hüpoteesi seadmist ning teaduslikku uurimismeetodit) <p>Põhimõisted: elund, elundkond, nahk, lihased, luustik, süda, veresoon, arter, veen, kopsud, maks, magu, soolestik, meeleelundid, närvid, peaaju, seljaaju, munandid, munasarjad, emakas, viljastumine, näärmed, neerud, imetaja.</p>
--	--	--	---

2.1.8. Loodusõpetuse õpitulemused ja õppesisu 5. klassis

Õppeainet õpitakse 3 tundi nädalas, kokku 105 tundi õppeaastas. Õpe toimub peamiselt projektõppe tundides, vajadusel ka baasõppe tundides.

Teema	Kesksed ideed	Õpitulemused	Õppesisu
Vesi. Veekogu kui uurimisobjekt	<p>Jõgedes ja järvedes elab loomi ja taimi, kes on kohastunud üksteise ja veekogu tüübi suhtes.</p> <p>Kõik uurimused saavad alguse küsimusest, mis viib</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) leiab infot objektide ja nähtuste kohta, hindab info usaldusväärsust õpetaja abiga, koostab ja esitab valitud teemal ülevaateid (kodukoha järv/jõgi, looduskaitsealune liik/objekt, pindpinevus jms);</p>	<p>Loodusteaduslik uurimus. Vesi. Vee omadused (vee olekud ja nende muutumine, tihedus, märgamine, soojuspaisumine, vesi kui lahusti). Jõgi ja järv elukeskkonnana. Jõgi ja selle osad. Vee voolamine jões. Veetaseme kõikumine jões ja vee ringlemine järves. Toitainete sisaldus järvede vees. Taimede ja loomade kohastumine eluks</p>

	<p>meid katsetama või vaatlusi tegema.</p>	<p>2) sõnastab koos kaaslastega loodusteadusliku uurimisküsimuse või hüpoteesi, kavandab ja teeb uurimuse kodukoha veekogu kohta, kogub ja vormistab andmeid ning esitleb uurimistulemusi;</p> <p>3) kasutab uurimiseks ja andmete kogumiseks tehnilisi abivahendeid (nt mikroskoop, digitaalsed andurid, luup); kasutab katseid tehes turvalisi töövõtteid;</p> <p>4) pakub võimalusi, kuidas suurendada katsetulemuste usaldusväärsust, leiab katse mõjuteguri;</p> <p>5) arutleb looduse uurimise vajalikkuse üle; toob näiteid, kuidas teadlased koguvad tõendusmaterjali;</p> <p>6) iseloomustab katsete põhjal vee omadusi; seostab need looduses toimuvate protsessidega</p> <p>7) mõõdab aine massi ja vedeliku ruumala ning valmistab lahust;</p> <p>8) kirjeldab ja võrdleb jõe ja järve elutingimusi, teab nende tüüpilisemaid liike;</p> <p>9) kasutab liikide tundmaõppimiseks määrajaid;</p> <p>10) selgitab keskkonnatingimuste mõju elusorganismidele (sh inimesele); iseloomustab taimede ja loomade kohastumusi;</p> <p>11) koostab jõe ja järve kohta toiduahelaid ja toiduvõrke; selgitab</p>	<p>vees. Toiduahelate ja toiduvõrgustike moodustumine tootjatest, tarbijatest ning lagundajatest. Eesti jõed ja järved, nende paiknemine.</p> <p>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Öppekäik veekogu (jõgi, oja, kraav või järv, tiik) äärde: asukoha kirjeldamine, asendiplaani visandamine; ● probleemide ja uurimisküsimuste sõnastamine, seejärel andmete kogumine, näiteks: õhu ja vee temperatuuri, vee läbipaistvuse, voolukiiruse mõõtmine; ● vee-elustiku (taimed, loomad) kirjeldamine või fotografeerimine; ● miks jõgi lookleb; ● miks mõnes kaldalõigus on taimi ja teises pole; ● inimõju hindamine jms sõltuvalt veekogust; ● kas keha upub/ei upu vees? raskusjõud, üleslükkejõud, tihedus; ● katsed märgumise ja mittemärgumise kohta; ● vee-elustiku vaatlus ja mitmekesisuse määramine; ● millest sõltub gaaside sisaldus vees (limonaadipudel külmikus ja soojas kohas)?; ● ainete lahustumine vees; ● vee puhastamise seadme valmistamine.
--	--	---	--

		<p>toitumissuhteid ökosüsteemides (tootjad, tarbijad ja lagundajad);</p> <p>12) leiab kaardilt Eesti suuremad jõed, järved ning kirjeldab nende asendit.</p>	<p>Põhimõisted: aine, aine olek, tihedus, aurumine, veeldumine, tahkumine, sulamine, soojuspaisumine, mürgamine, jõesäng, suue, lähe, peajõgi, lisajõgi, jõestik, voolukiirus, kärestik, juga, suurvesi, madalvesi, tootjad, tarbijad, lagundajad, toiduahel, toiduvõrgustik, hõljum, vetikas, kaldataim, veetaimed, röövkala.</p>
<p>Vee kasutamine</p>	<p>Vesi esineb looduses vedelas, gaasilises ja tahkes olekus ning igas olekus omab vesi erinevaid füüsikalisi omadusi.</p> <p>Joogivesi on eluks väga oluline ning selle puhtuse hoidmisel ja saamisel on meil kõigil suur roll.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) koostab loodusteadusliku mudeli veeringe selgitamiseks; 2) selgitab, kuidas kujuneb põhjavesi, ning põhjendab selle kaitsmise vajadust; kirjeldab joogivee saamise võimalusi; 3) kavandab ja teeb koos kaaslastega vee puhastamise katseid; kasutab katseid tehes turvalisi töövõtteid; 4) pakub võimalusi, kuidas suurendada katsetulemuste usaldusväärsust, leiab katse mõjuteguri; 5) leiab infot objektide ja nähtuste kohta, hindab info usaldusväärsust õpetaja abiga, koostab ja esitab valitud teemal ülevaateid (kodukoha veekogu kaitse, allikad, kalavarud, looduskaitsealune liik/objekt jm); 6) selgitab keskkonnatingimuste mõju elusorganismidele (sh inimesele); 7) analüüsib oma pere veetarbimist ja teeb ettepanekuid vee säästmiseks. 	<p>Veeringe. Põhjavesi ja allikad. Vee kasutamine. Joogivesi. Vee reostumine ja kaitse. Vee puhastamine. Kalapüük ja -kasvatus.</p> <p>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vee uurimismapp; • veetermomeeter; • kapillaarsuse katse (peenikeste kapillaarsuse torukestega ja värvitud veega) ning mitu veetilka mahub mündile (adhesioon ja kohesioon); • koduse veetarbimise jälgimine; • kui palju kulub tunnis vett, kui kraan tilgub?; • kuidas koolis vett kokku hoida vms. • Koostöö lapsevanematega – veearvesti näidu põhjal veekulu arvestamine, rakendada säästuvõtteid. • Veefiltri meisterdamine (0,5 l pudel põhjas kruus, süsi, liiv muld. Võib ka proovida lihtsalt aktiivsõega ning

			<p>keetmisega ja vaadata mikroskoobi all mis juhtub bakteritega);</p> <ul style="list-style-type: none"> • vee liikumise uurimine erinevates pinnastes. <p>Põhimõisted: põhjavesi, kapillaarsus, allikas, joogivesi, setitamine, sõelumine, filtrimine, puhas aine, segu.</p>
Asula	<p>Linnalised ja maa-asulad erinevad oma liikide poolest, sest elutingimused on erinevad.</p> <p>Nii linna- kui maa-asulatel on oma plussid ja miinused.</p> <p>Samblikud on õhupuhtuse indikaatorid.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) leiab infot koduasula elukeskkonna kohta, hindab info usaldusväärsust õpetaja abiga, koostab ja esitab ülevaate; 2) leiab kaardilt Eesti maakonnakeskused ning kirjeldab nende asendit; 3) teab asula tüüpilisemaid liike, koostab toiduahelaid ja toiduvõrke; 4) selgitab keskkonnatingimuste mõju elusorganismidele (sh inimesele); 5) hindab koduasula elutingimusi ja keskkonnaseisundit (vesi, õhk, valgus, müra, jäätmed, inimkaaslejad loomad); teeb ettepanekuid kodukoha keskkonnaseisundi parandamiseks; 6) selgitab vee-, kanalisatsiooni- või energiasüsteemide toimimist koduasulas; 7) kavandab koduasula rohe- või puhkeala, plaanib tulevikuasula vms; 8) võrdleb katsete põhjal heli levimist erinevates materjalides; seostab heli kõrguse võnkumise sagedusega; 9) analüüsib oma pere vee- või energiatarbimist ja hindab nende mõju 	<p>Elukeskkond maa-asulas ja linnas. Eesti linnad. Koduasula plaan. Elutingimused asulas. Taimed ja loomad asulas.</p> <p>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eestit või oma kodumaakonda tutvustava ülevaate koostamine; • õppekäik asula elustikuga tutvumiseks; • keskkonnaseisundi uurimine koduasulas; • minu unistuste asula – keskkonnahoidliku elukeskkonna mudeli koostamine. • Rühmatöö: Maa ja linna elukeskkonna võrdlemine, plusside ja miinuste väljatoomine (SWOT-analüüs). <p>Põhimõisted: elukeskkond, valgusreostus, müra, võnkumine, parasiit, inimkaasleja loom, haljastus, tehiskeskond.</p>

		<p>keskkonnale; teeb ettepanekuid vee, energia ning materjalide säästmiseks;</p> <p>10) hindab inimtegevuse mõju asulale, arutleb selle tähtsuse ning kaitsmise vajaduse üle;</p> <p>11) seostab asula uurimise, kaitse ja majandamise nendes valdkondades tegelevate elukutsetega.</p>	
Soo	Sood on magevee reservuaarid - meie suur rikkus	<p>Õpilane:</p> <p>1) leiab infot objektide ja nähtuste kohta, hindab info usaldusväärsust õpetaja abiga, koostab ja esitab valitud teemal ülevaateid (looduskaitsealune liik, looduskaitseala, turba kasutamine jms);</p> <p>2) leiab kaardilt Eesti suuremad sood;</p> <p>3) selgitab soode kujunemist ja arengut ning põhjendab soode rohkust Eestis;</p> <p>4) nimetab soos enamlevinud liike, iseloomustab nende kohastumusi soos;</p> <p>5) kasutab liikide tundmaõppimiseks määrajaid;</p> <p>6) koostab soo kohta toiduahelaid ja toiduvõrke; selgitab toitumissuhteid soos (tootjad, tarbijad ja lagundajad);</p> <p>7) hindab inimtegevuse mõju soo kooslustele, arutleb soo tähtsuse ning kaitsmise vajaduse üle;</p> <p>8) seostab looduse uurimise, koosluste kaitse ja majandamise nendes valdkondades tegelevate elukutsetega.</p>	<p>Soo elukeskkonnana. Soode teke ja paiknemine. Soode areng: madalsoo, siirdesoo ja raba. Elutingimused soos. Soode elustik. Soode tähtsus. Turba kasutamine. Kütteturba tootmise tehnoloogia.</p> <p>Mõisted: madalsoo, siirdesoo, raba, älves, laugas, turbasammal, turvas.</p> <p>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● sookoosluse uurimine õppekäigu, mudelite või veebimaterjalide põhjal; ● turbasambla omaduste uurimine; ● kollektiooni koostamine õppekursioonil; ● turba preparaadi valmistamine mikroskopeerimiseks; ● rühmatöö: soode tähtsuse väljatoomine; ● kohtumine soouurijaga Tallinna Ülikoolis. <p>Põhimõisted: madalsoo, raba, älves, laugas, turbasammal, turvas.</p>

2.1.9. Loodusõpetuse õpitulemused ja õppesisu 6. klassis

Õppeainet õpitakse 4 tundi nädalas, kokku 140 tundi õppeaastas. Õpe toimub peamiselt projektõppe tundides, vajadusel ka baasõppe tundides.

Teema	Kesksed ideed	Õpitulemused	Õppesisu
Muld. Aed ja põld.	<p>Muld tekib kivimite murenemise ja surnud organismide (peamiselt taimede) lagunemissaadustest.</p> <p>Mulla omadused sõltuvad lähtekivimist ja selles elavast elusloodusest.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kavandab õpetaja juhendamisel lihtsamaid praktilisi töid, sõnastab uurimisküsimusi ja kontrollib hüpoteese, järgides ohutusnõudeid ning valides sobilikud mõõtevahendid; analüüsib andmeid, teeb järeldusi ja esitab uurimistulemusi; 2) kirjeldab ja võrdleb erinevaid mullaproove ning nimetab mulla koostisosi; 3) iseloomustab katsete põhjal mulla koostist ja omadusi; seostab need looduses toimuvate protsessidega; 4) selgitab mulla kujunemist ja selle tähtsust looduses; 5) kirjeldab mullaelustikku ning mullaorganismide seoseid; 6) seostab hapniku ja süsihappegaasi ködunemise, hingamise ja fotosünteesiga; toob näiteid ainete ringkäigu kohta looduses; 7) kirjeldab ja võrdleb põllu/aia elutingimusi, teab nende tüüpilisemaid liike; 8) toob näiteid põllukultuuride saagikust mõjutavate tegurite, muldade kahjustumise põhjuste ning tagajärgede kohta; 	<p>Muld elukeskkonnana</p> <p>Mulla koostis. Muldade teke ja areng. Mullaorganismid. Aineringe. Mulla osa kooslustes. Mullakaeve. Vee liikumine mullas. Kapillaarsus.</p> <p>Aed ja põld elukeskkonnana</p> <p>Mulla viljakus. Aed kui kooslus. Fotosüntees. Aiataimed. Viljapuu-aed, juurvilja-aed ja iluaed. Põld kui kooslus. Keemilise tõrje mõju loodusele. Mahepõllundus. Inimtegevuse mõju mullale. Mulla reostumine ja hävimine. Mullakaitse.</p> <p>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mullaproovide (põllult, niidult, metsas, sooservalt) võtmine, kirjeldamine ja võrdlemine. • vee- ja õhusisalduse kindlakstegemine mullas; • mulla ja turba võrdlemine; • mullakaeve kirjeldamine ühe õpitava koosluse (aia, põllu, metsa, niidu) näitel. • Komposti valmistamine - klassi enda komposti nurk (komposter) - täidetav ja vaadeldav terve aasta jooksul. • https://www.keskkonnaharidus.ee/program/mullast-algab-mets/ • komposti tekkimise uurimine;

		<p>9) hindab inimtegevuse mõju aia/põllu kooslustele, arutleb nende tähtsuse ning muldade kaitsmise vajaduse üle; 10) seostab looduse uurimise ja koosluste majandamise nendes valdkondades tegelevate elukutsetega.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ühe aia- või põllutaimega seotud elustiku uurimine; • aia- ja põllukultuuride kirjeldamine ning võrdlemine, kasutades konkreetseid näidisobjekte või veebipõhiseid õppematerjale; • uurimus aia- ja põllusaaduste osast igapäevases menüüs või uurimus ühe põllumajandussaaduse (sh loomakasvatussaaduse) töötlemisest toiduaineks; • fotosünteesi katse elodea tagurpidi gaseeritud vees ja lapsed loevad mitu mulli minutis varrelt eraldub; • kooli ümbruse kujundus – kas midagi saaks muuta? Kooliaia rajamine (kastipõllundus); • aiandi ja/või põllumajandustootmise külastus • Katsed - milliseid tingimusi vajavad taimed idanemiseks ja kasvamiseks? <p>Põhimõisted: muld, kivimite murenemine, mulla tahke osa, mullasõmerad, mullaõhk, mullavesi, huumus, huumushorisont, liivmuld, savimuld, fotosüntees, kõdunemine, väetis, viljavaheldus, liblikõielised, mügarbakterid, sümbioos, kultuurtaim, umbrohi, kahjurid, taimehaigused, keemiline tõrje, biotõrje, ökomärgis, köögivilid, puuvili, liik, sort, maitsetaim, ravimtaim, iluaed.</p>
<p>Mets</p>	<p>Mets on Eesti rikkus ja seda peame hoidma.</p>	<p>Õpilane: 1) kirjeldab metsakoosluse elutingimusi, teab selle tüüpilisemaid liike;</p>	<p>Elutingimused metsas. Mets kui elukooslus. Eesti metsad. Metsarinded. Nõmme-, palu-, laane- ja</p>

	<p>Erinevates metsatüüpides on erinevad keskkonnatingimused ja seetõttu elavad seal erinevad liigid.</p> <p>Metsa majandamine tähendab metsa kasvatamist, kasutamist, korraldamist ja kaitset</p>	<p>2) võrdleb metsakooslusi õpitud metsatüüpide näitel;</p> <p>3) koostab metsakoosluste kohta toiduahelaid ja toiduvõrke; selgitab toitumissuhteid metsas (tootjad, tarbijad ja lagundajad);</p> <p>4) seostab looduse uurimise, metsa kaitse ja majandamise nendes valdkondades tegelevate elukutsetega.</p>	<p>salumets. Eesti metsade iseloomulikud liigid, nendevahelised seosed. Metsade tähtsus ja kasutamine. Puidu töötlemine. Metsade kaitse.</p> <p>Praktilised tööd:</p> <ul style="list-style-type: none"> tutvumine metsa kui koosluse ja selle elustikuga, uurida mulla ja metsatüübi sõltuvust ja seoseid. Eesti metsade valdavate puuliikide võrdlemine, kasutades näidisobjekte või veebipõhiseid õppematerjale; uurimus: mets igapäevaelus / metsaga seotud tarbeesemed; metsloomade tegutsemisjälgede uurimine. Nõmmemetsa, palumetsa, laanemetsa ja salumetsale iseloomuslikest liikidest läbi aastaegade animafilmide loomine; puulehtede herbaarlehtede vormistamine. <p>Põhimõisted: põlismets, loodusmets, majandusmets, jahilukid, sõralised, tippkiskja, metsarinded, metsatüübid: nõmmemets, palumets, salumets, laanemets; ökosüsteem.</p>
<p>Õhk</p>	<p>Õhk on üks olulisemaid gaaside segusid, tänu millele saavad kõik organismid eksisteerida.</p> <p>Ilma kujundavad elemendid on õhutemperatuur,</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) iseloomustab katsete põhjal õhu koostist ning omadusi; seostab need looduses toimuvate protsessidega;</p> <p>2) kasutab uurimiseks ja andmete kogumiseks tehnilisi abivahendeid, sh digitaalsed andurid, kasutab katseid tehes turvalisi töövõtteid;</p>	<p>Õhk. Õhu tähtsus. Õhu koostis ja omadused. Õhutemperatuur ja selle mõõtmine. Õhutemperatuuri ööpäevane muutumine. Õhu liikumine ja tuul. Kuiv ja niiske õhk. Pilved ja sademed. Sademete mõõtmine. Ilm ja ilmaennustus. Õhk elukeskkonnana. Hapniku tähtsus looduslikes protsessides: hingamine,</p>

	<p>õhurõhk, õhuniiskus, sademed, tuul ja teised nähtused (pilvisus, äike jne)</p> <p>Hapnikul on oluline roll ainerings ja põlemisel.</p>	<p>3) leiab infot ilma kohta, teostab ilmavaatlusi ning esitleb uurimistulemusi; 4) mõõdab õhutemperatuuri, hindab pilvisust ja tuule kiirust ning määrab pilvetüüpe ja tuule suunda; 5) võrdleb ilmaandmete kaardi põhjal ilma Eesti eri osades ning iseloomustab jooniste põhjal õhutemperatuuri, sademete hulka ja tuule suunda; 6) pakub võimalusi, kuidas suurendada katsetulemuste usaldusväärsust, leiab katses mõjuteguri; 7) arutleb ilma uurimise vajalikkuse üle; toob näiteid, kuidas teadlased koguvad tõendusmaterjali; 8) seostab hapniku ja süsihappegaasi põlemise, kõdunemise, hingamise ning fotosünteesiga; 9) selgitab keskkonnatingimuste mõju elusorganismidele (sh inimesele); iseloomustab taimede ja loomade kohastumusi.</p>	<p>põlemine ja kõdunemine. Organismide kohastumine õhkkeskonnaga. Tolmlemine.</p> <p>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • õhu omaduste ja koostise uurimine: küünla põlemine suletud anumas; õhu kokkusurutavus; õhu paisumine soojenedes, veeauru kondenseerumine; kas õhk ruumis liigub? Miks õhk liigub? • temperatuuri mõõtmine, pilvisuse ja tuule suuna määramine ning tuule kiiruse hindamine; • erinevate Eesti piirkondade ilma võrdlemine EMHI kodulehe ilmakaartide järgi. • Kooli katusele oma ilmajaam? Eeskujuks https://kurtnakool.ee/kool/ilmajaam/ • Praktiline töö: sademete mõõtmine sademetemõõtjaga või lume paksuse mõõtmine. • Koostada käitumisjuhise, mis aitaks vähendada õhu saastumist vms. <p>Põhimõisted: õhkkond, õhk, hapnik, süsihappegaas, lämmastik, tuul, tuule kiirus, tuule suund, kondenseerumine, pilved, sademed, ilm, hingamine, põlemine, kõdunemine, tolmlamine.</p>
<p>Läänemeri</p>	<p>Läänemeri on huvitav riimveeline veekogu, mille kaldal asub palju erinevaid riike ja kes kõik vastutavad tema heaolu eest.</p>	<p>Õpilane: 1) selgitab Läänemere vähese soolsuse põhjuseid ning Läänemere mõju Eesti ilmastikule;</p>	<p>Merevee omadused. Läänemere asend ja ümbritsevad riigid, suuremad lahed, väinad, saared, poolsaared. Läänemere mõju ilmastikule. Läänemere rannik. Elutingimused Läänemeres. Tootjad, tarbijad ja lagundajad.</p>

	<p>Läänemeri on Eesti kliima suur mõjutaja</p>	<p>2) kirjeldab ja võrdleb veekogu elutingimusi, teab tüüpilisemaid liike; 3) hindab inimtegevuse mõju Läänemerele, arutleb mere tähtsuse ning kaitsmise vajaduse üle; 4) seostab looduse uurimise, veekogude kaitse ja majandamise nendes valdkondades tegelevate elukutsetega; 5) leiab kaardilt Läänemere äärsed riigid, looduskaitsealad, lahed, väinad, poolsaared, saared, kirjeldab nende asendit.</p>	<p>Toitumissuhted ökosüsteemis. Meres, rannikul, ja saartel elavad liigid ning nendevahelised seosed. Meri ja inimtegevus, rannaasustus. Läänemere reostumine ja kaitse.</p> <p>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • erineva soolsusega lahuste tegemine, et võrrelda Läänemere ja maailmamere soolsust. Soolase vee aurustumine; • Läänemere kaardi joonistamine mälu järgi (kujutluskaart); • Läänemere, selle elustiku, ranniku asustuse ja inimtegevuse kirjeldamine erinevate teabeallikate järgi; • õlireostuse mõju uurimine elustikule; • Läänemere probleemide analüüsimine, tuginedes erinevatele allikatele. <p>Mõisted: vee soolsus, lahus, lahusti, lahustunud aine, riimvesi, rannajoon, laug- ja järskrannik, rohevetikad, pruunvetikad, punavetikad, põhjaloomastik, siirdekala, rannikulinnud, mikroplast.</p>
<p>Eesti loodusvarad</p>	<p>Eestis leidub mitmeid taastuvaid ja taastumatud loodusvarasid.</p> <p>Loodusvarade kasutamisel tasub olla keskkonnasõbralik ja hooliv, sest mitte kõiki varasid ei jätku meile piiramatult.</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) võrdleb olmes kasutatavate materjalide omadusi ning seostab need kasutusala-dega; 2) teeb ettepanekuid vee, energia ja materjalide säästmiseks; 3) põhjendab olmejäätmete sortimise ja töötlemise vajadust ning sordib olmeprügi;</p>	<p>Eesti loodusvarad, nende kasutamine ja kaitse. Loodusvarad energiaallikatena. Eesti maavarad, nende kaevandamine ja kasutamine. Kaevanduste ja karjäärade kasutamise-ga seotud keskkonnaprobleemid. Kestlik areng.</p> <p>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • setete ja kivimite kirjeldamine ning võrdlemine;

		<p>4) teeb ettepanekuid kodukoha keskkonnaseisundi parandamiseks; osaleb sellesuunalistes tegevustes;</p> <p>5) hindab taastuenergia tootmise ja kasutamise võimalusi oma kodukohas;</p> <p>6) arutleb taastuvate ja taastumatute loodusvarade kasutamise ning Eesti keskkonnaprobleemide üle ja pakub välja nende lahendamise võimalusi;</p> <p>7) koostab ammendunud karjääri kasutuskõlblikuks keskkonnaks muutmise kavandi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • perekonna/kooli energiatarbimise uurimus; • ülevaate koostamine loodusvarade kasutamisest oma kodukohas; • taaskasutuse võimalused; • pandipakendi külastus või küllakutsumine. <p>Põhimõisted: loodusvarad, taastuvad ja taastumatud loodusvarad, maavarad, setted, kivimid, lubjakivi, graniit, põlevkivi, karjäär, maa-alune kaevandus, soojus-, tuule-, päikese-, vee- ja elektrienergia, kestlik areng.</p>
<p>Loodus- ja keskkonnakaitse Eestis</p>	<p>Mina vastutan Eesti keskkonna tervise eest.</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) saab aru inimtegevuse ja keskkonna vahelistest seostest kodukohas ning Eestis;</p> <p>2) põhjendab loodus- ja keskkonnakaitse vajalikkust;</p> <p>3) leiab eri allikatest loodusteaduslikku teavet ning arutleb infoallika usaldusväärsuse üle;</p> <p>4) oskab vastandada teaduslikku ja mitteteaduslikku seletust;</p> <p>5) kirjeldab niidu elutingimusi ja teab tüüpilisemaid liike;</p> <p>6) leiab kaardilt looduskaitsealad, kirjeldab nende asendit;</p> <p>7) võrdleb koosluste (veekogu, soo, mets, niit, põld/aed, asula) elutingimusi, hindab inimtegevuse mõju kooslustele, arutleb nende tähtsuse ning kaitsmise vajaduse üle.</p>	<p>Looduskaitse. Elurikkus. Puisniit. Pärandkooslus. Keskkonnakaitse. Kaitsealused üksikobjektid. Kaitsealad: looduskaitsealad, rahvuspargid, maastikukaitsealad.</p> <p>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kodukoha ettevõtte keskkonnamõju uurimine või ülevaate koostamine kodukoha ühest keskkonnaprobleemist; • individuaalse tegevuskava koostamine keskkonnahoidlikuks käitumiseks; • erinevate infoallikate põhjal ülevaate koostamine ühe kaitsealuse liigi või kaitseala kohta; • õppekäik kaitsealale, millega on eelnevalt tutvunud klassiruumis ja gruppides on tehtud uurimistööd selle kaitseala tähtsamate objektide (liikide) kohta. Kaitseala külastades on ära

			<p>jagatud, kes millisest objektist räägib teistele.</p> <p>Põhimõisted: looduskaitse, elurikkus, puisniit, pärandkooslus, keskkonnakaitse, kaitsealused üksikobjektid, kaitsealad: looduskaitsealad, rahvuspargid, maastikukaitsealad.</p>
--	--	--	--

2.1.10. Loodusõpetuse õpitulemused ja õppesisu 7. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas ehk 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii ainetundides kui projektõppe tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Inimene uurib loodust	Uuringu läbiviimise põhitõed.	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) sõnastab uurimisprobleeme ja -küsimusi ning hüpoteese, mida saab katse või vaatluse kaudu uurida (kontrollida), plaanib ja korraldab koos kaaslastega katseid, kogub andmeid, vormistab tulemused tabelite ja joonistena; teeb andmete põhjal kehtivaid järeldusi, esitab tulemused (sh digitaalselt); 2) eristab katses sõltumatu ja sõltuva muutuja; mõistab kõrvalmuutujate kontrollimise vajadust; 3) mõistab korduskatsete ja kontrollkatsete vajadust; analüüsib kogutud andmete usaldusväärsust ning järelduste kehtivust; 4) järgib katseid tehes ohutusnõudeid ning põhjendab nende vajalikkust; 	<p>Loodusteadused ja tehnoloogia. Teaduslik meetod. Uurimuse etapid. Vaatlus ja katse. Mõõtmine loodusteadustes, mõõteriistad, mõõtühikud, mõõtmistulemuste usaldusväärsus. Andmete graafiline esitamine.</p>

		<p>5) leiab infot uuritavate ainete, kehade, nähtuste ja protsesside kohta ning hindab allikate usaldusväärsust õpetaja abiga; esitab uurimise tulemusi;</p> <p>6) eristab teaduslikke teadmisi mitteteaduslikest teadmistest;</p> <p>7) arutleb loodusteaduste ja tehnoloogia arengu ning tähtsuse üle igapäevaelus ja ühiskonnas; toob näiteid nende vastastikuste seoste kohta.</p> <p>8) mõõdab või määrab kujundi pindala, keha ruumala, liikumise kiirust, tihedust.</p>	
<p>Ainete ja kehade mitmekesisus</p>	<p>Kesksel kohal on teadmised ainete ehitusest, samuti oskus teooriat praktikas rakendada.</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) mõõdab või määrab kujundi pindala, keha ruumala, liikumise kiirust, tihedust;</p> <p>2) eristab aineid ja materjale nende omaduste (värvuse, tiheduse, sulamis- ja keemistemperatuuri, soojusjuhtivuse) uurimise põhjal ning seostab omadusi nende kasutusalaodega;</p>	<p>Ainete ja kehade koostis: aatom, molekul, rakk. Keemiline element, perioodilisuse tabel. Liht- ja liitained, nende valemid. Keemiliste elementide levik. Aine olekud. Aine tihedus. Puhtad ained ja segud, materjalid ja lahused.</p>

		<p>3) teab, et ained koosnevad aatomitest ja molekulidest; koostab lihtsamate molekulmudelite põhjal ainete valemeid;</p> <p>4) valmistab kindla protsendilise sisaldusega lahust, toob näiteid lahustite, lahustuvate ainete ja lahuste kohta ning selgitab lahuste tähtsust looduses ja igapäevaelus;</p> <p>5) lahutab segu, kasutades kohaseid meetodeid;</p> <p>6) arutleb mudelite tähtsuse ja piiratuse üle ning valib konkreetse nähtuse selgitamiseks sobiva mudeli;</p> <p>7) põhjendab aineosakeste vastastikmõjuga tahkiste kuju säilivust ja kõvadust, vedelike voolavust ning gaaside lenduvust;</p> <p>8) põhjendab aineosakeste vastastikmõjuga tahkiste kuju säilivust ja kõvadust, vedelike voolavust ning gaaside lenduvust.</p>	
--	--	---	--

<p>Loodusnähtused</p>	<p>Näeb ja määratleb seoseid füüsikaliste, keemiliste ja bioloogiliste nähtuste vahel. Suudab tõestada oma suhet igapäevaelu näidetega.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) eristab füüsikalisi, keemilisi ja bioloogilisi nähtusi, selgitab nendevahelisi seoseid; 2) mõõdab keha kiirust ja läbitud teepikkust; 3) toob näiteid liikumise kohta elus- ja eluta looduses; 4) toob näiteid igapäevaেলust, kuidas energia muundub või muundatakse ühest liigist teise; 5) seostab soojusülekanne ja energia muundumise nähtusi looduslike protsesside ning igapäevaেলuga; toob näiteid energia jäävuse seaduse kehtivuse kohta; 6) seostab vee olekute muutused erinevate sademetega (vihm, lumi, kaste, udu, härmatis); 7) selgitab fotosünteesi, hingamise ja põlemise näitel, et keemilistes 	<p>Füüsikalised, keemilised ja bioloogilised nähtused. Liikumine ja kiirus. Energia. Energia liigid. Energia ülekandumine ja muundumine. Soojusjuhtivus, head ning halvad soojusjuhid meie ümber ja meie sees. Keemiline reaktsioon. Organismide kasv ja areng.</p>

		reaktsioonides võib eralduda või neelduda energiat;	
Elus- ja eluta looduse seosed	Mõistab, et inimene on nii osa elusloodusest kui ka tegur, mis muudab keskkonda, milles ta viibib.	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kirjeldab elusa ja eluta looduse vahelisi seoseid süsinikuringe näitel; 2) seostab kohastumusi füüsikaliste ja keemiliste keskkonnatingimustega; 3) analüüsib enda tegevuse võimalikku keskkonnamõju ja ökoloogilist jalajälge; põhjendab energiasäästu vajadust; 4) põhjendab materjalide taaskasutamise olulisust ning pakub materjalide taaskasutamise võimalusi; 5) kaalutleb enda huvide ja võimete sobivust õpingute jätkamiseks loodusteaduste või tehnoloogia erialadel. 	

2.2. Bioloogia

2.2.1. Bioloogia õppeaine kirjeldus

Bioloogia õppimine tugineb loodusõpetuse tundides omandatud teadmistele, oskustele ja hoiakutele ning seostub tihedalt geograafias, füüsikas, keemias ja matemaatikas õpitavaga. Bioloogia õppimise kaudu omandavad õpilased positiivse hoiaku elava suhtes ning õpivad väärtustama säästvat ja vastutustundlikku eluviisi. Õppeaine kaudu kujundatakse positiivset hoiakut bioloogia kui loodusteaduse suhtes, mis arvestab igapäevaelu probleemide lahendamisel teaduslikke, majanduslikke, sotsiaalseid ja eetilisi-moraalseid aspekte ning õigusakte. Tähtsal kohal on igapäevaelu probleemide lahendamise ja põhjendatud otsuste tegemise oskused.

Bioloogiat õppides saadakse tervikülevaade eluslooduse mitmekesisuse, ehituse ja talitluse, pärilikkuse, evolutsiooni ja ökoloogia ning elukeskkonna kaitse printsiipidest, omandatakse bioloogias kasutatavad põhimõisted ning tutvutakse inimese eripära ja tervislike eluviisidega. Bioloogiateadmised omandatakse suurel määral teaduslikule meetodile tuginevate uurimisülesannete kaudu, mille vältel õpilased saavad probleemide seadmise, hüpoteeside sõnastamise, katsete või vaatluste plaanimise ja korraldamise ning tulemuste analüüsi ja tõlgendamise oskused. Tähtsal kohal on uurimistulemuste suuline ja kirjalik esitamine, kaasates verbaalseid ning visuaalseid esitusvorme.

Õppes on tähtsal kohal igapäevaeluga seonduvate probleemide lahendamise ja pädevate otsuste tegemise oskused, mis suurendavad õpilaste toimetulekut looduslikus ning sotsiaalses keskkonnas.

Õppimine on õpilaskeskne ning kujundab õpimotivatsiooni. Erinevaid koostöövorme arendades arvestatakse õpilaste ealisi ja individuaalseid iseärasusi. Lahendades looduslikust, tehnoloogilisest ja sotsiaalsest keskkonnast tulenevaid probleeme, arendatakse õpilaste kõrgemaid mõtlemistasandeid.

Bioloogia õpetamise põhimõtted:

1. Bioloogiat õpetatakse lähtudes **LAK-õppe põhimõtetest meetodidest**.
2. Uusi loodusteaduslikke teadmisi ja oskusi kujundades keskendutakse **looduse vahetule kogemisele ja praktilisele tegevusele**.
3. Bioloogia õpetamisel lähtutakse **uurimuslikust õpikäsitusest**, kus kesksel kohal on vaatluste ja katsete tegemine ning põhjus-tagajärg seostest arusaamine.
4. Õppeprotsessi planeerimisel lähtutakse **püstitatud probleemide teaduslikkusest ja nende olulisusest õpilastele**.
5. Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmes on õpilased, kelle **individuaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud**.
6. Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
7. Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on pööratud hoiakute kujundamisel.
8. Arvestatakse õpilaste **võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas**.
9. Kasutatakse **mitmekülgset õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.
10. Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks
11. **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omas tempos ülesandeid lahendada ning saada õpetajalt selle kohta tagasisidet.
12. **Koostöise õppimise vormis** on õpilastel lisaks loodusainete õpitulemuste saavutamisele võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.
13. Kasutatakse **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid mitmekesiseid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid.
14. Võimaldatakse siduda õpet **koolivälise eluga** (kohtuda erinevate spetsialistidega, kaasata vanemaid jne), et kogu ainekäsitus oleks võimalikult **elulähedane**.

2.2.2. Bioloogias taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Põhikooli lõpetaja:

- 1) selgitab eluslooduse tähtsamaid protsesse, organismide omavahelisi suhteid ja seoseid eluta keskkonnaga ning kasutab korrektset bioloogiasõnavara;
- 2) suhtub vastutustundlikult elukeskkonnanne, väärtustab elurikkust, jätkusuutlikku ja vastutustundlikku eluviisi ning säästva arengu põhimõtteid;
- 3) kasutab bioloogiateadmisi ja loodusteaduslikku meetodit igapäevaelu probleeme lahendades ning põhjendatud otsuseid langetades;
- 4) oskab sõnastada uurimisküsimusi, plaanida, korraldada ohutusnõudeid silmas pidades vaatlusi ja katseid, teha korrektseid järeldusi ning esitada saadud tulemusi suuliselt ja kirjalikult;
- 5) kasutab bioloogiainfo erinevaid allikaid, hindab kriitiliselt neis sisalduvat teavet, eristab seda mitteteaduslikest seisukohtadest ning kasutab teadusinfot probleeme lahendades;
- 6) väärtustab looduskeskkonda kui kultuuri osa, tunneb huvi bioloogia ja teiste loodusteaduste vastu, saab aru loovuse ja innovatsiooni osast teaduse ning tehnoloogia arengus, nende omavahelistest seostest, piirangutest ja riskidest ning tähtsusest igapäevaelus;
- 7) on omandanud ülevaate bioloogiaga seotud elukutsetest, kasutab bioloogiateadmisi ja -oskusi elukutsevalikul ning on sisemiselt motiveeritud elukestvaks õppeks.

2.2.4. Bioloogia õpitulemused ja õppesisu 7. klassis

Õppeainet õpitakse 1 tund nädalas, 35 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii ainetundides kui projektõppe tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Bioloogia uurimisvaldkond	Oluline on näidata ära seosed varemõpitu ja bioloogia vahel.	Õpilane: 1) analüüsib bioloogiateadmiste ja -oskuste vajalikkust	Bioloogia sisu ja seos teiste loodusteadustega ning roll tänapäeva tehnoloogia arendamisel. Organismide jaotamine loomadeks, taimedeks, seenteks, algloomadeks ja

		<p>igapäevaelus ning erinevates elukutsetes;</p> <p>2) võrdleb loomi, taimi, seeni, algloomi ja baktereid;</p> <p>3) toob erinevate organismirühmade eluavalduste näiteid.</p>	<p>bakteriteks, nende välistunnuste võrdlus. Eri organismirühmade esindajate eluavaldused.</p>
<p>Selgroogsed loomad</p>	<p>Teema käsitlemisel põhieesmärgiks põhjuslike seoste analüüsimine. Keskendutakse ehituse ja talitluse vaheliste seoste selgitamisele. Mitmekesisust korratakse näiteid tuues.</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) seostab imetajate, lindude, roomajate, kahepaiksete ja kalade kohastumusi nende elukeskkonnaga;</p> <p>2) analüüsib imetajate, lindude, roomajate, kahepaiksete ja kalade erinevate meelte kohastumuste olulisust sõltuvalt nende elupaigast ja -viisist;</p> <p>3) selgitab ja toob näiteid selgroogsete loomade tähtsust looduses ja inimtegevuses ning põhjendab nende kaitsega seotud piiranguid, toob näiteid kaitsealustest liikidest ja selgitab nende ohustatuse põhjuseid.</p>	<p>Loomade jaotamine selgrootuteks ja selgroogseteks. Selgroogsete loomade välistunnuste seos elukeskkonnaga. Selgroogsete loomade peamised meeleorganid orienteerumiseks elukeskkonnas. Selgroogsete loomade juhtivate meelte sõltuvus loomade eluviisist. Imetajate, lindude, roomajate, kahepaiksete ja kalade osa looduses ning inimtegevuses. Loomade püügi, jahi ning kaitsega seotud reeglid. Selgroogsete loomade roll ökosüsteemides.</p>

<p>Selgroogsete loomade aine- ja energiavahetus</p>	<p>Senisest enam keskendutakse eluprotsessidele. Seetõttu ei vaadelda enam ühe loomarühma kõiki eluprotsesse, vaid õpitakse süvendatult üht eluprotsessi erinevatel loomarühmadel</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) selgitab aine- ja energiavahetuse omavahelisi seoseid; 2) seostab selgroogsete loomade erinevaid toiduobjekte toidu hankimise viiside ja seedeelundkonna eripäraga; 3) seostab eri selgroogsete loomarühmade hingamis- ja vereringeelundkonna eripära püsi- ja kõigusoojasusega; 4) toob näiteid ebasoodsate elutingimuste üleelamise viiside kohta püsi- ja kõigusoojastel loomadel. 	<p>Aine- ja energiavahetuse põhiprotsessid. Toiduobjektidest tingitud erinevused taim- ja loomtoidulistel ning segatoidulistel selgroogsetel loomadel. Toidu hankimise viisid ja nendega seonduvad kohastumused. Selgroogsete loomade seedeelundkonna eripära sõltuvalt toidust: hammaste ehitus, soolestiku pikkus ja toidu seedimise aeg. Selgroogsete loomade erinevate rühmade hingamiselundite ehituse ja talitluse mitmekesisus: lõpused vees ja kopsud õhkkeskkonnas elavatel organismidel, kopsude eripära lindudel, naha kaudu hingamine. Püsi- ja kõigusoojaste loomade kehatemperatuuri muutused. Selgroogsete loomade eri rühmade südame ja vereringe võrdlus ning ebasoodsate aastaegade üleelamise viisid.</p>
<p>Selgroogsete loomade paljunemine ja areng</p>	<p>Teema käsitlemisel on oluline rõhutada paljunemise ja arengu omavahelise seoseid ning protsesside erinevusi.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) analüüsib kehasisese ja -välise viljastumise eeliseid ning lootelise arengu erinevust selgroogsete loomade rühmadel; 2) võrdleb otsest ja moondelist arengut ning toob selle kohta näiteid; 3) seostab selgroogsete loomade järglaste eest hoolitsemise vajadust eri rühmade paljunemise ja arengu eripäraga. 	<p>Selgroogsete loomade paljunemist mõjutavad tegurid. Kehasisese viljastumise võrdlus kehavälisega. Erinevate selgroogsete loomade kehasisese ja kehavälise lootelise arengu võrdlus. Sünnitus ja lootejärgne areng. Moondega ja otsese arengu võrdlus. Järglaste eest hoolitsemine (toitmine, kaitsmine, õpetamine) erinevatel selgroogsetel loomadel ning hoolitsemisvajaduse seos paljunemise ja arengu eripäraga.</p>

Selgroogsete loomade evolutsioon	Sissejuhatus evolutsiooniteooriasse ja sellele, kuidas organismid on ajas muutunud.	<ol style="list-style-type: none"> 1) selgitab selgroogsete loomade täiustumist evolutsiooni käigus; 2) toob näiteid tõenditest selgroogsete loomade põlvnemise kohta. 	
---	---	--	--

2.2.5. Bioloogia õpitulemused ja õppesisu 8. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii ainetundides kui projektõppe tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Taimede tunnused ja elutsükkel	Taimede teema käsitlemist alustatakse üldülevaatega erinevatest taimerühmadest ja nende tähtsusest. Taimede elutsükli põhijooni õpitakse aga õistaimede näitel. Taimede elutsükli uurimine võimaldab kavandada mitmeid terviklikke uurimuslikke töid (fotosünteesi, tõusvat voolu või idanemist mõjutavad keskkonnategurid) ja läbi nende saab bioloogias õpitavat lõimida matemaatika (arvutamine, andmete analüüs ja esitamine, tabelite ja diagrammide koostamine ja	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) eristab looma- ja taimerakku ning nende peamisi osi joonistel ning analüüsib nende osade ülesandeid; 2) analüüsib õistaimede organite ehituse ja talitluse kooskõla, seostab seda ainete liikumisega taimes, taime kasvukohaga ning paljunemise ja levimise viisiga; 3) koostab ja analüüsib skeeme fotosünteesi lähteainetest, lõppsaadustest ja protsessi mõjutavatest tingimustest; 4) selgitab fotosünteesi ja hingamise tähtsust taimede ning teiste organismide elutegevuses; 	Taimede peamised ehituslikud ja talitluslikud erinevused võrreldes selgroogsete loomadega. Õis-, paljasseemne-, sõnajalg- ja sammaltaimede ning vetikate välisehituse põhijooned. Taimede osa looduses ja inimtegevuses. Taimede uurimise ja kasvatamisega seotud elukutsed. Eri taimerühmadele iseloomuliku paljunemise, kasvukoha ja leviku võrdlus. Taimeraku võrdlus loomarakuga. Taime- ja loomaraku peamiste osade ehitus ning talitus. Õistaimede organite ehituse ja talitluse kooskõla. Fotosünteesi üldine kulg, selle tähtsus ja seos hingamisega. Tõusev ja laskuv vool taimedes. Suguline ja mittesuguline paljunemine, putuk- ja tuultolmlejade taimede võrdlus, taimede

	analüüs), keemia (eksperimentide läbiviimise üldised reeglid ja võtted), füüsika (füüsikaliste nähtuste mõju elusorganismidele) ja geograafiaga (taimkatte kaardistamine).	<p>5) võrdleb eri taimerühmadele iseloomulikku välisehitust ning toob näiteid Eesti tavaliste taimede kohta;</p> <p>6) analüüsib sugulise ja mittesugulise paljunemise eeliseid eri taimede näitel, võrdleb erinevaid paljunemis-, tolmlemis- ja levimisviise ning toob nende kohta näiteid;</p> <p>7) analüüsib taimede osa looduse kui terviksüsteemi jätkusuutlikkuse tagamisel ja inimtegevuses ning toob selle kohta näiteid.</p>	kohastumus levimiseks, sh loom- ja tuulleviks. Seemnete idanemiseks ja taimede arenguks vajalikud tingimused.
Seente tunnused ja elutsükkel	Seente elutsükli kirjeldamine on oluline nende mitmekesisuse süstematiseerimiseks.	<p>Õpilane:</p> <p>1) võrdleb seeni taimede ja loomadega;</p> <p>2) kirjeldab erinevate seenerühmade ja samblike ehituse ja talitluse mitmekesisust ning toob selle kohta näiteid, sh selgitab parasitismi ja sümbioosi tähtsust;</p> <p>3) selgitab seente ja samblike paljunemise viise ning arengu vajalikke tingimusi;</p> <p>4) analüüsib seente ning samblike osa looduses ja inimtegevuses ning toob selle kohta näiteid, väärtustades neid eluslooduse tähtsate osadena.</p>	Seente välisehituse ja peamiste talitluste võrdlus taimede ja loomadega. Seente välisehituse mitmekesisus tavalisemate kott- ja kandseente näitel. Seente paljunemine eoste ja pungumise teel. Toitumine surnud ja elusatest organismidest, parasitism ja sümbioos. Eoste levimisviisid ja idanemiseks vajalikud tingimused. Käärimiseks vajalikud tingimused. Inimeste ja taimede nakatumine seenhaigustesse ning selle vältimine. Samblikud kui seente ja vetikate kooseluvorm. Samblike mitmekesisus, nende erinevad kasvuvormid ja kasvukohad. Samblike toitumise eripära, uute kasvukohtade esmaasustamine.

		5) teab tähtsamaid söödavaid ja mürgiseid seeneliike ja tunneb neid looduses ära.	Seente ja samblike osa looduses ning inimtegevuses.
Selgrootute loomade tunnused ja eluprotsessid	Tehakse erinevatest selgroogsete rühmadest suhteliselt üldine ülevaade ning seejärel keskendutakse mõnevõrra enam lüljalgsetele. Rõhuasetus on viidud välistunnuste vaatlemisele ning nende alusel kõrgemate mõtlemistasanditega seonduvate oskuste arendamisele. Selgrootute siseehitusele pööratakse tähelepanu niivõrd, kui see on mõistlik erinevate protsesside mitmekesisust käsitledes.	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) võrdleb selgrootute ja selgroogsete loomade ehitust ning selgrootute olulisemate rühmade tunnuseid, toob vastavate loomarühmade kohta näiteid; 2) seostab erinevate selgrootute loomade välisehituse ja kohastumuse liikuda, hingata, toituda ning orienteeruda nende elukeskkonnas; 3) analüüsib lahk- ja liitsugulisuse eeliseid erinevatel selgrootute rühmadel ning selgitab ja toob näiteid otsese ning täis- ja vaegmoondelise arengu kohta; 4) selgitab parasiitse eluviisiga organismide arengu vältel peremeesorganismi, toiduobjekti ja elupaiga vahetamise tähtsust ning toob selle kohta näiteid; 5) analüüsib erinevate selgrootute loomade osa looduses ja inimtegevuses, väärtustades selgrootuid eluslooduse olulise osana, ning toob selle kohta näiteid. 	Selgrootute loomade üldiseloomustus ja võrdlus selgroogsetega. Käsnade, ainuõõssete, usside, limuste, lüljalgsete ja okasnahksete peamised välistunnused, levik ning tähtsus looduses ja inimese elus. Lüljalgsete (koorikloomade, ämblikulaadsete ja putukate) välisehituse võrdlus. Tavalisemate putukarühmade ja limuste välistunnuste erinevused. Vabalt elavate ning parasiitse eluviisiga selgrootute loomade kohastumused hingamiseks ja toitumiseks. Selgrootute hingamine lõpuste, kopsude ja trahheedega. Selgrootute loomade erinevad toidu hankimise viisid ja organid. Usside, limuste ning lüljalgsete liit- ja lahksugulisus. Peremeesorganismi ja vaheperemehe vaheldumine usside arengus. Paljunemise ja arengu eripära otsese, täismoondelise ning vaegmoondelise arenguga loomadel.

<p>Eluslooduse evolutsioon</p>		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) selgitab bioloogilise evolutsiooni olemust ning toob näiteid evolutsiooni tõendite kohta looma- ja taimeriigis; 2) põhjendab olelusvõitluse tekkepõhjusi ja seostab olelusvõitluse loodusliku valikuga; 3) selgitab liikide teket ja suuremate organismirühmade evolutsiooni põhisuundi; 4) toob näiteid inimese evolutsiooni olulisemate etappide kohta. 	<p>Evolutsiooni kirjeldamine läbi loodusliku valiku ja tõenduspõhiste näidete väljatoomine. Inimese evolutsiooni etappide õppimine.</p>
<p>Ökoloogia ja keskkonnakaitse</p>	<p>Bioloogias keskendunud populatsioonide ja ökosüsteemide ning neis toimivate muutuste ja viimaste põhjuste käsitlemisele. See on taas hea teema nii praktiliste kui ka arvutikeskkonnas läbiviidavate uurimuslike tööde tegemiseks. Praktiline uuring on tehtav uurides kooli lähiümbruses (metsas, pargis) taimepopulatsioonide tihedust sõltuvalt näiteks valgustatuse või niiskuse tasemest.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) selgitab ökosüsteemide ja biosfääri struktuuri ning toob selle kohta näiteid; 2) analüüsib elus- ja eluta looduse tegurite mõju eri organismirühmadele ning toob selle kohta näiteid; 3) analüüsib diagrammidel ja tabelites esitatud infot keskkonnategurite mõju kohta organismide arvukusele; 4) analüüsib organismide vahelisi seoseid ökosüsteemis, mõistab eluslooduses toimuvaid protsesse ja hindab inimtegevuse positiivset ja negatiivset mõju populatsioonidele ning ökosüsteemide püsimisele; 	<p>Organismide jaotamine liikideks. Populatsioonide, ökosüsteemi ja biosfääri struktuur. Looduslik tasakaal. Eluta ja eluslooduse tegurid (ökoloogilised tegurid) ning nende mõju eri organismirühmadele. Biomassi juurdekasvu püramiidi moodustumine ning toiduahela lülide arvukuse leidmine. Inimmõju populatsioonidele ja ökosüsteemidele. Bioloogilise mitmekesisuse tähtsus. Liigi- ja elupaiga kaitse Eestis. Inimtegevus keskkonnaprobleemide lahendamisel.</p>

		<p>5) mõistab rohepöörde vajalikkust ning märkab keskkonnaprobleeme, leiab eakohasel moel võimalusi nende leevendamiseks;</p> <p>6) selgitab ja väärtustab bioloogilist mitmekesisust ehk elurikkust ja lahendab bioloogilise mitmekesisuse kaitsega seotud dilemma probleeme.</p>	
--	--	--	--

2.2.6. Bioloogia õpitulemused ja õppesisu 9. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii ainetundides kui projektõppe tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Mikroorganismide ehitus ja eluprotsessid	Bakterite teema võimaldab tutvustada nende biotehnoloogilist väärtust. Väga oluline on rõhutada, et neil on mitmeid kasulikke rolle nii looduses kui ka inimese elus. Bakteri kultuuride kasvatamisel on võimalik eraldi tähelepanu pöörata ohutusreeglite järgmisele.	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) selgitab bakterite, algloomade ja viiruste põhitunnuste eripära võrreldes taimede ja loomadega; 2) toob näiteid bakterite ja algloomade leviku kohta eri elupaikades, sh aeroobses ning anaeroobses keskkonnas; hindab kiire paljunemise ja püsieoste moodustumise olulisust bakterite levikus; 3) analüüsib ning selgitab bakterite ja algloomade tähtsust looduses ning inimtegevuses; 	Bakterite ja algloomade põhitunnuste võrdlus loomade ning taimedega. Vabalt elavate ja parasitise eluviisiga mikroorganismide levik ning tähtsus. Bakterite aeroobne ja anaeroobne eluviis ning parasitism. Käärimiseks vajalikud tingimused. Bakterite paljunemine ja levik. Bakterhaigustesse nakatumine ja haiguste vältimine. Bakterite osa looduses ja inimtegevuses. Viiruste ehituslik ja talitluslik eripära. Viirustega nakatumine, peiteaeg, haigestumine ja tervenemine. Mikroorganismidega seotud elukutsed.

		<p>4) selgitab, kuidas kaitsta toitu bakteriaalse riknemise eest;</p> <p>5) seostab inimese sagedasemaid bakteritest, viirustest ja algloomadest põhjustatud haigusi nende levikuviisidega ning teab, kuidas neid vältida.</p>	
Inimese elundkonnad	<p>Õpilased omandavad üldülevaate elundkondadest ning nende põhiülesannetest ja omavahelistest seostest. Järgnevalt süvitsi liikudes on võimalik õpitav üldisesse skeemi paigutada. Tuleb tuua paralleele varem õpituga (näiteks teiste selgroogsete loomadega). Tuleb lasta elundkondade jooniseid analüüsida. Võimekamatel tuleb ise lihtsaid skemaatilisi jooniseid koostada.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) võrdleb ja põhjendab eri kudede ehituse ja talitluse seotust ning ülesandeid; toob näiteid eri elundite kudede ja elundkondade kohta; 2) analüüsib naha ehituse ja talitluse kooskõla kompimis-, kaitse-, termoregulatsiooni- ja eritusfunktsiooni täites; väärtustab naha tervishoiuga seotud tervislikku eluviisi. 	<p>Inimese elundkondade põhiülesanded. Naha ehitus ja ülesanded infovahetuses väliskeskkonnaga.</p>
Luud ja lihased	<p>Objektide (näiteks luude, lihaste, liigeste) ehitusega tuleb tutvuda sedavõrd, kui see on vajalik protsesside mõistmiseks: ehitus on vajalik selleks, et protsess saaks toimuda. Luude ja lihaste koostööd käsitledes on hea välja tuua seosed füüsikaga</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) eristab joonisel või mudelil inimese peamisi luid ning lihaseid; 2) selgitab luude ja lihaste ehituse ning talitluse kooskõla, võrdleb sile-, vööt- ja südamelihaste ehitust ning talitlust; 	<p>Luude ja lihaste osa inimese ning teiste selgroogsete loomade tugi- ja liikumiselundkonnas. Luude ehituslikud iseärasused. Luudevaheliste ühenduste tüübid ja tähtsus. Inimese luustiku võrdlus teiste selgroogsete loomadega. Lihaste ehituse ja talitluse kooskõla. Luu- ja lihaskoe mikroskoopiline ehitus ning selle seos talitlusega. Treeningu mõju tugi- ja</p>

	(kang, jõu mõjumine piki ja risti luud jms).	<p>3) analüüsib erinevate luudevaheliste ühenduste seoseid nende ülesannetega ning toob nende kohta näiteid;</p> <p>4) analüüsib õige toitumise ja treeningu mõju tugi- ja liikumiselundkonnale ning toob selle kohta näiteid; peab tähtsaks enda tervislikku treenimist.</p>	liikumiselundkonnale. Luumurdude, lihasevenituste ja -rebendite olemus ning tekkepõhjused.
Vereringe	Käsitletakse immuunsüsteemi ning immuunsuse kujunemise protsessi seondult vereringega.	<p>Õpilane:</p> <p>1) analüüsib inimese vereringeelundkonna jooniseid ja skeeme;</p> <p>2) seostab südame, erinevate veresoonte ja vere koostisosade ehituse eripära nende talitlusega;</p> <p>3) seostab inimese sagedasemaid südame- ja veresoonkonnahaigusi nende tekkepõhjustega ning väärtustab vereringeelundkonda ja immuunsüsteemi tugevdavat eluviisi,</p> <p>4) selgitab vere osa organismi lühi- ja pikaajalise immuunsuse kujunemisel, immuunsüsteemi häirete tekkimist ning vaksineerimise tähtsust nakkushaiguste vältimiseks.</p>	Südame ning suure ja väikese vereringe osa inimese aine- ja energiavahetuses. Inimese ja teiste imetajate vereringeelundkonna erisused võrreldes teiste selgroogsete loomadega. Erinevate veresoonte ehituslik ja talitluslik seos. Vere koostisosade ülesanded. Vere osa organismi immuunsüsteemis. Immuunsuse kujunemine: lühi- ja pikaajaline immuunsus. Immuunsüsteemi ja vaksineerimise osa bakter- ja viirushaiguste vältimisel. Immuunsüsteemi häired, allergia, AIDS. Treeningu mõju vereringeelundkonnale. Südamelihase ala- ja ülekoormuse tagajärjed. Veresoonte lupjumise ning kõrge ja madala vererõhu põhjused ja tagajärjed.

<p>Seedimine eritamine</p>	<p>ja Seedimisega seoses on põhirõhk viidud seedeelundkonna talitluse analüüsile. Tervisliku toitumise ja üle- ning alakaalulisuse käsitlemisel vaadeldakse bioloogilisi aspekte, rõhutades organismi terviklikkust (pärilikkus, aktiivsus ja toitumine). Organismi eritusprotsesse vaadeldakse suhteliselt üldiselt.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) koostab ning analüüsib seedeelundkonna ehituse jooniseid ja skeeme ning selgitab nende alusel toidu seedimist ja toitainete imendumist; 2) selgitab valkude, rasvade, süsivesikute, vitamiinide, mineraalainete ja vee ülesandeid inimorganismis ning nende üle- või alatarbimisega kaasnevat probleeme; 3) hindab neerude, kopsude ja naha osa jääkainete eritamisel. 	<p>Inimese seedeelundkonna ehitus ja talitus. Organismi energiavajadust mõjutavad tegurid. Tervislik toitumine, üle- ja alakaalulisuse põhjused ning tagajärjed. Neerude üldine tööpõhimõte vere püsiva koostise tagamisel. Kopsude, naha ja soolestiku eritamisesüsteem.</p>
<p>Hingamine</p>	<p>Oluline on selgitada raku hingamise eesmärgid ja hingamisprotsessi üldist tähtsust organismile.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) analüüsib hingamis- ja talitluse koostist; 2) koostab ning analüüsib jooniseid ja skeeme hingamis- ja talitlusest ning sisse- ja väljahingatava õhu koostisest; 3) selgitab hingamise olemust, sh hapniku ülesannet rakkudes, sisse- ja väljahingamist ning hingamise regulatsiooni; 4) analüüsib treeningu mõju hingamis- ja talitlusele; 5) selgitab hingamis- ja talitluse levimuse haiguste tekkepõhjust ja haiguste vältimise võimalusi. 	<p>Hingamis- ja talitluse seos. Sisse- ja väljahingatava õhu koostise võrdlus. Hapniku ülesanne rakkudes. Organismi hapnikuvajadust määravad tegurid ja hingamise regulatsioon. Treeningu mõju hingamis- ja talitlusele. Hingamis- ja talitluse levimused haigused ning nende ärahoidmine.</p>

<p>Paljunemine ja areng</p>	<p>Tuleb bioloogias omandada üldteadmised mehe ja naise arengust, viljatuse probleemidest ning raseduse ja sünnituse kulust.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) võrdleb naise ja mehe suguelundkonna ehitust ning talitlust; 2) võrdleb inimese muna- ja seemnerakkude ehitust ning arengut, selgitab munaraku viljastumist ja seda mõjutavaid tegureid ning toob näiteid muutuste kohta loote arengus; 3) seostab inimorganismi anatoomilisi vanuselisi muutusi talitluslike muutustega. 	<p>Mehe ja naise suguelundkonna ehituse ning talitluse võrdlus. Muna- ja seemnerakkude küpsemine. Suguelundkonna tervishoid, suguhaiguste levik, haigestumise vältimise võimalused. Munaraku viljastumine, loote areng, raseduse kulg ja sünnitus. Pere planeerimine, abordiga kaasnevad riskid. Inimorganismi talitluslikud muutused sünnist surmani.</p>
<p>Talitluste regulatsioon</p>	<p>Teema käsitlemisel on vaja esmalt tutvustada regulatsioonimehhanisme üldisemalt ning seejärel seostada omavahel neuraalne ja humoraalne regulatsioon.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) selgitab kesk- ja piirdeärritusüsteemi ehitust ning põhiülesandeid; 2) seostab närviraku ehitust selle talitlusega; koostab ja analüüsib refleksikaare skeeme ning selgitab nende alusel selle talitlust; 3) seostab erinevaid sisenõrenäärmeid nende toodetavate hormoonide toimega; 4) selgitab närvisüsteemi ja hormoonide osa elundkondade talitluste regulatsioonis; 5) suhtub kriitiliselt närvisüsteemi kahjustavate ainete tarbimisse. 	<p>Kesk- ja piirdeärritusüsteemi ehitus ning ülesanded. Närviraku ehitus ja rakuosade ülesanded. Refleksikaare ehitus ja talitus. Närvisüsteemi tervishoid. Peamiste sisenõrenäärmete toodetavate hormoonide ülesanded. Elundkondade koostöö inimese terviklikkuse tagamisel. Närvisüsteemi ja hormoonide osa elundkondade talitluste regulatsioonis.</p>

Infovahetus väliskeskonnaga	Teema käsitlemisel tuleks luua seosed füüsikaga: optika, lainete teke ja liikumine jms.	Õpilane: 1) analüüsib silma osade ja suuraju nägemiskeskuse koostööd nägemisaistingu tekkimisel ning tõlgendamisel; 2) selgitab kaug- ja lühinägelikkuse tekkepõhjusti ning nägemishäirete vältimise ja korrigeerimise viise; 3) seostab kõrva ehitust kuulmis- ja tasakaalumeelega; 4) võrdleb ning seostab haistmis- ja maitsmismeelega seotud organite ehitust ning talitlust; 5) väärtustab meeleelundeid säästvat eluviisi.	Silma ehituse ja talitluse seos. Nägemishäirete vältimine ja korrigeerimine. Kõrvade ehituse seos kuulmis- ja tasakaalumeelega. Kuulmishäirete vältimine ja korrigeerimine. Haistmis- ja maitsmismeelega seotud organite ehituse ja talitluse seosed. Varem õpitu, millele õppeprotsessis toetutakse: seitsmendas klassis on õpitud selgroogsete loomade meeleelundeid.
Pärilikkus ja muutlikkus	Omandatakse üldülevaade pärilikkuse olemusest ja põhiprotsessidest (pärilikkusaine paljundamine, tunnuste avaldumine, mutatsioonide teke, kombinatsioonilise muutlikkuse teke) ning nende toimumiseks vajalikest komponentidest (DNA, geenid, kromosoomid).	Õpilane: 1) analüüsib pärilikkuse ja muutlikkuse osa inimese tunnuste näitel; 2) selgitab DNA, geenide ning kromosoomide seost ja osa pärilikkuses ning geenide pärandumist ja avaldumist; 3) lahendab dominantsete ja retsessiivsete geenialleelide avaldumisega seotud lihtsamaid geneetika ülesandeid; 4) hindab päriliku ja mittepäriliku muutlikkuse osa inimese tunnuste näitel ning analüüsib	Pärilikkus ja muutlikkus organismide tunnuste kujunemisel. DNA, geenide ja kromosoomide osa pärilikkuses. Geenide pärandumine ja nende määratud tunnuste avaldumine. Lihtsamate geneetikaülesannete lahendamine. Päriliku muutlikkuse tähtsus. Mittepäriliku muutlikkuse tekkepõhjuste ja tähtsus. Organismide pärilikkuse muutmise võimalused ning sellega kaasnevad teaduslikud ja eetilised küsimused. Pärilike ja päriliku eelsoodumusega haiguste võrdlus ning haigestumise vältimine. Geenitehnoloogia tegevusvaldkond ja sellega seotud elukutsed.

		<p>diagrammidel ja tabelites esitatud infot mittepäriliku muutlikkuse ulatuse kohta;</p> <p>5) toob näiteid geenitehnoloogia tegevusvaldkondade kohta ja hindab organismide geneetilise muutmise võimalusi, tuginedes teaduslikele ja teistele kaalukatele seisukohtadele;</p> <p>6) toob näiteid pärilike ja päriliku eelsoodumusega haiguste vältimise võimaluste kohta ning analüüsib neid;</p> <p>7) oskab selgitada inimeste pärilikku ja mittepärilikku mitmekesisust ning suhtub sellesse mõistvalt.</p>	
--	--	---	--

2.3. Geograafia III kooliastmes

2.3.1. Geograafia õppeaine kirjeldus

Geograafia on integreeritud õppeaine, mis kuulub nii loodus- (loodusgeograafia) kui ka sotsiaalteaduste (inimgeograafia) hulka. Geograafiat õppides tuginetakse loodusõpetuses omandatud teadmistele, oskustele ja hoiakutele ning lõimitakse õpet matemaatika, füüsika, bioloogia, keemia, ajaloo ja ühiskonnaõpetusega. Geograafiat õppides areneb õpilaste loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane kirjaoskus, **kujuneb arusaam Maast kui tervikust ning keskkonna ja inimtegevuse vastastikusest mõjust**. Tähtsal kohal on **igapäevaelu probleemide lahendamise ja põhjendatud otsuste tegemise oskused**. Geograafias ning teistes loodus- ja sotsiaalainetes omandatud teadmised, oskused ja hoiakud on aluseks sisemiselt motiveeritud elukestvale õppele.

Kooligeograafiat õppides saadakse näidispiirkondade õppimise kaudu ülevaade looduses ja ühiskonnas toimuvatest nähtustest ning protsessidest, nende ruumilisest levikust ja vastastikustest seostest. **Rõhutatakse loodusliku ja kultuurilise mitmekesisuse säilimise olulisust ning selle uurimise vajalikkust.** Õpilastel kujuneb arusaam teadusest kui protsessist, mis loob teadmisi ning annab selgitusi ümbritseva kohta. Seejuures arenevad õpilaste probleemide lahendamise ja uurimisoskused.

Geograafiat õppides on suure tähtsusega arusaamise kujunemine inimese ja keskkonna vastastikustest seostest, loodusressursside piiratud olemisest ning nende ratsionaalse kasutamise vajalikkusest. Areneb õpilaste keskkonnateadlikkus, võetakse omaks säästliku eluviisi ja jätkusuutliku arengu idee ning kujunevad keskkonda väärtustavad hoiakud. Keskkonda käsitletakse kõige laiemas tähenduses, mis hõlmab nii loodus-, majandus-, sotsiaal- kui ka kultuurikeskkonna.

Geograafial on tähtis roll õpilaste väärtushinnangute ja hoiakute kujunemises. Maailma looduse, rahvastiku ja kultuurigeograafia seostatud käsitlemine on alus mõistvale ning **sallivale suhtumisele** teiste maade ja rahvaste kultuuris ning traditsioonidesse. Eesti geograafia õppimine loob aluse kodumaa looduse, ajaloo ja kultuuripärandi väärtustamisele.

Globaliseeruva maailma karmistuvast konkurentsivõime toimetulekuks peab inimene oma eluks, eelkõige õppimiseks, töötamiseks ja puhkamiseks tundma järjest paremini maailma eri piirkondi ning nende majandust, kultuuri ja traditsioone. Geograafiaõpetus aitab kujundada õpilase enesemääratlust aktiivse kodanikuna Eestis, Euroopas ning maailmas.

Geograafiat õppides **omandavad õpilased kaardilugemise ja infotehnoloogia kasutamise oskuse**, mille vajadus tänapäeva mobiilses ühiskonnas kiiresti kasvab.

Õpitav materjal esitatakse võimalikult probleemipõhiselt ning õpilase igapäevaelu ja kodukohaga seostatult. Õppes lähtutakse õpilaste individuaalsetest iseärasustest ja võimete mitmekülgsest arendamisest, suurt tähelepanu pööratakse õpilaste õpimotivatsiooni kujundamisele.

Selle saavutamiseks kasutatakse erinevaid aktiivõppevorme: probleem- ja uurimuslikku õpet, projektõpet, arutelu, ajurünnakuid, rollimänge, õuesõpet, õppekäike jne. Kõigis õppeetappides kasutatakse tehnoloogilisi vahendeid ja IKT võimalusi.

Uurimusliku õppega omandavad õpilased probleemide seadmise, hüpoteeside sõnastamise, töö plaanamise, vaatluste tegemise, mõõdistamise, tulemuste töötlemise, tõlgendamise ja esitamise oskused. Olulisel kohal on erinevate teabeallikate, sh interneti kasutamise ja neis leiduva teabe kriitilise hindamise oskus.

Geograafia õpetamise põhimõtted:

1. Geograafiat õpetatakse lähtudes **LAK-õppe põhimõtetest ja meetodidest**.
2. Uusi loodusteaduslikke teadmisi ja oskusi kujundades keskendutakse **looduse vahetule kogemisele ja praktilisele tegevusele**.
3. Geograafia õpetamisel lähtutakse **uurimuslikust õpikäsitusest**, kus kesksel kohal on vaatluste ja katsete tegemine ning põhjus-tagajärg seostest arusaamine.
4. Õppeprotsessi planeerimisel lähtutakse **püstitatud probleemide teaduslikkusest ja nende olulisusest** õpilastele.
5. Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmes on õpilased, kelle **individuaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud**.
6. Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
7. Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on põhirõhk hoiakute kujundamisel.
8. Arvestatakse õpilaste **võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas**.
9. Kasutatakse **mitmekülgset õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.
10. Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks
11. **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omas tempos ülesandeid lahendada ning saada õpetajalt selle kohta tagasisidet.

12. **Koostöise õppimise vormis** on õpilastel lisaks loodusainete õpitulemuste saavutamisele võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.
13. Kasutatakse **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid mitmekesiseid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid.
14. Võimaldatakse siduda õpet **koolivälise eluga** (kohtuda erinevate spetsialistidega, kaasata vanemaid jne), et kogu ainekäsitus oleks võimalikult **elulähedane**.

2.3.2. Geograafias taotletavad oskused, teadmised ja hoiakud

Põhikooli lõpetaja:

- 1) tunneb huvi geograafia ning teiste loodus- ja sotsiaalainete vastu, on motiveeritud neid õppima;
- 2) kasutab geograafias omandatud teadmisi ja oskusi looduses ning ühiskonnas toimuvate nähtuste, nende ruumilise paiknemise ja vastastikuste seoste selgitamiseks ning analüüsiks;
- 3) märkab ja lahendab igapäevaeluga seotud geograafiaprobleeme, langetab põhjendatud otsuseid, kasutades loovat ja kriitilist mõtlemist;
- 4) kavandab ja korraldab uuringuid, sõnastab uurimisküsimusi, töötleb ja vormistab andmeid, teeb järeldusi ning esitleb tulemusi;
- 5) leiab teabeallikatest geograafiainfo, hindab selle usaldusväärsust, kasutab õppides ning koostöös meedia- ja tehnoloogiavahendeid;
- 6) mõistab geograafiateaduse olemust ja olulisust igapäevaelus ning ühiskonna arengus;
- 7) väärtustab looduslikku ja kultuurilist mitmekesisust ning jätkusuutlikku elukeskkonda, käitub turvaliselt ja järgib säästva arengu põhimõtteid;
- 8) on omandanud ülevaate geograafiaga seotud elukutsetest ja karjäärivõimalustest ning on motiveeritud elukestvaks õppeks.

2.3.3. Geograafia õpitulemused ja õppesisu 7. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii ainetundides kui projektõppe tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
-------	-------------	--------------	----------

<p>Kaartide kasutamine</p>	<p>Kuidas on paberil kujutatult maailm meie ümber?</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kasutab nii paber- kui ka digikaarte ja teisi ruumiinfot edastavaid mudeleid, et leida infot, iseloomustada objekte ja nähtusi, analüüsida, teha järeldusi ja ruumilisi otsuseid ning neid põhjendada; 2) oskab lugeda kaarti: saab aru legendist ja kaardil kujutatud protsessidest, mõõdab vahemaid, määrab suundi, geograafilisi koordinaate, kellaaja erinevusi jms; 3) orienteerub kaardil: leiab riigid, pealinnad, tektooniliselt aktiivsed piirkonnad, suuremad pinnavormid, veekogud, kliimavöötmed, loodusvööndid jms; 4) orienteerub ja liigub kaardi abil maastikul; 5) koostab kaardi või mõne muu ruumiinfot edastava mudeli. 	<p>Maa kuju ja suurus. Kaartide mitmekesisus ja otstarve. Üldgeograafilised ja temaatilised kaardid, sh maailma ja Euroopa poliitiline kaart. Trüki- ja arvutikaardid, sh interaktiivsed kaardid. Mõõtkava, vahemaade mõõtmine looduses ja kaardil. Suundade määramine looduses ja kaardil. Asukoht ja selle määramine, geograafilised koordinaadid. Ajavööndid.</p> <p>Põhimõisted: plaan, kaart, üldgeograafiline ja teemakaart, arvutikaart, interaktiivne kaart, satelliidifoto, aerofoto, asimuut, leppemärgid, mõõtkava, suure- ja väikesemõõtkavaline kaart, kaardi üldistamine, poolus, paralleel, ekvaator, meridiaan, algmeridiaan, geograafiline laius, geograafiline pikkus, geograafilised koordinaadid, kaardivõrk, ajavöönd, maailmaaeg, vööndiaeg, kohalik päikeseaeg, kuupäevaraja.</p>
<p>Geoloogia</p>	<p>Mis peitub meie jalge all, maa sees?</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) iseloomustab jooniste või kaardi põhjal Maa siseehitust ja maakoore ehitust, laamade liikumist ning laamade servaaladel esinevaid geoloogilisi protsesse; 2) teab maavärinate ja vulkanismi tekke põhjusi, tagajärgi ja kaasnevaid nähtusi ning mõju keskkonnale, oskab võimaliku ohu korral käituda; 	<p>Maa siseehitus. Laamad ja laamade liikumine. Maavärinad. Vulkaaniline tegevus. Inimeste elu ja majandustegevus seismilistes ning vulkaanilistes piirkondades. Kivimid ja nende teke.</p> <p>Põhimõisted: maakoore, vahevöö, tuum, mandriline ja ookeaniline maakoore, laam, kurrutus, magma, vulkaan, magmakolle, vulkaani lõõr, kraater, laava, tegutsev ja kustunud vulkaan, kuumaveeallikas, geiser, maavärin, murrang, seismilised lained, epitsenter, fookus, tsunami, murenemine, murendmaterjal, sete, settekivim, tardkivim, paljand, kivistis ehk fossiil.</p>

		<ul style="list-style-type: none"> 3) iseloomustab ja võrdleb setteid ning eri tekkeviisiga kivimeid, teab nende kasutamise võimalusi; 4) teab murenemise tähtsust looduses, seostab murenemise kivimite omaduste ja kiimaga; 5) seostab kivimite ja setete, sh maavarade paiknemise ja tekke Eesti geoloogilise ehitusega; 6) seostab muldade kujunemise nende tekke tingimustega Eesti näidetel. 	
Pinnamood	<p>Milline on pinnamood meil ja mujal? Miks nii?</p>	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1) võrdleb kaartide ja muude infoallikate põhjal pinnavorme ning pinnamoodi kodukohas, Eestis ja maailmas; 2) selgitab pinnavormide ja pinnamoe kujunemist ning muutumist eri tegurite, sh inimtegevuse toimetel; 3) analüüsib pinnamoe ja inimtegevuse vastastikuseid seoseid ning arvestab maastikul liikudes pinnamoodi ja sellest tulenevaid ohte. 	<p>Pinnavormid ja pinnamood. Pinnamoe kujutamine kaartidel. Mäestikud ja mägismaad. Inimese elu ja majandustegevus mägise pinnamoega aladel. Tasandikud. Inimese elu ja majandustegevus tasase pinnamoega aladel. Maailmamere põhjareljeef. Pinnamoe ja pinnavormide muutumine aja jooksul.</p> <p>Põhimõisted: pinnamood ehk reljeef, samakõrgusjoon ehk horisontaal, absoluutne kõrgus, suhteline kõrgus, profiiljoon, pinnavorm, mägi, mäeahelik, mäestik, mägismaa, tasandik, kiltmaa, madalik, alamik, mandrilava, mandrinõlv, ookeani keskmäestik, süvik, erosioon, uhtorg.</p>

2.3.4. Geograafia õpitulemused ja õppesisu 8. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii ainetundides kui projektõppe tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
-------	-------------	--------------	----------

<p>Kliima</p>	<p>Kliima Eestis ja mujal ning kliima olemus ning muutused.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kirjeldab ilmakaardi põhjal ilma ning selgitab õhu liikumist ja sademete teket sõltuvalt õhu omadustest; 2) selgitab kliima erinevusi sõltuvalt päikesekiirguse jaotumisest Maal, üldisest õhuringlusest, ookeanide, sh hoovuste ja pinnamoe mõjust; 3) iseloomustab kliimadiagrammi ja seostab selle vastava kliimavöötmega; 4) võrdleb temaatiliste kaartide ja kliimadiagrammide põhjal eri kohtade kliimat, seostab selle kliimat kujundavate tegurite mõjuga ning inimtegevuse võimalustega; 5) mõistab inimtegevuse, sh maakasutuse mõju kliimale nii kohalikul kui ka üleilmsel tasandil; 6) teab kliimamuutuste võimalikke tagajärgi ning kliimamuutustega kohanemise võimalusi. 	<p>Ilm ja kliima. Kliimadiagrammid ja kliimakaardid. Kliimat kujundavad tegurid. Päikesekiirguse jaotumine Maal. Aastaaegade kujunemine. Temperatuuri ja õhurõhu seos. Üldine õhuringlus. Ookeanide, merede ja pinnamoe mõju kliimale. Kliimavöötmed. Ilma ja kliima mõju inimtegevusele.</p> <p>Põhimõisted: ilm, kliima, ilmakaart, kliimakaart, kliimadiagramm, kuu ja aasta keskmine temperatuur, päikesekiirgus, õhumass, passaadid, mandriline ja mereline kliima, briisid, lumepiir, tuulepealne ja tuulealune nõlv, kliimavööde.</p>
<p>Veestik</p>	<p>Veestiku mitmekülgsus ja iseloomustamine.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) mõistab veekogude ja inimtegevuse vastastikuseid seoseid, veekogude uurimise tähtsust ning vee kaitse vajadust; 2) analüüsib veeringet Maa eri piirkondades, seostab selle kliima, vee kättesaadavuse ja inimtegevuse võimalustega; 	<p>Veeressursside jaotumine Maal. Veeringe. Maailmameri ja selle osad. Temperatuur, soolsus ja jääolud maailmamere eri osades. Mägi- ja tasandikujõed, vooluvee mõju pinnamoe kujunemisele. Jõgede veerežiim, üleujutused. Järved ja veehoidlad. Veekogude kasutamine ja kaitse.</p> <p>Põhimõisted: veeringe, maailmameri, ookean, laht, väin, sisemeri, ääremeri, vee soolsus, lang, voolukiirus, pörke- ja</p>

		<p>3) võrdleb teabeallikate põhjal meresid, sh Läänemerd, jõgesid või järvi ning põhjendab nende erinevusi ja sarnasusi;</p> <p>4) seostab vee kulutava, transportiva ja kuhjava tegevuse jõe eri lõikudel pinnamoe ning voolukiirusega;</p> <p>5) seostab jõgede veetaseme muutused, sh üleujutused ja nende ulatuse piirkonna kliima ning pinnamoega;</p> <p>6) iseloomustab teabeallikate põhjal põhjavee kujunemist ja kasutamisega seotud probleeme kodukohas või Eestis.</p>	<p>laugveer, soot, jõeorg, sälk, lamm- ja kanjonorg, delta, kõrgvesi, madalvesi, üleujutus, soolajärv.</p>
<p>Loodusvööndid</p>	<p>Maa on eriilmeline, aga terviklik – igal ilmel on oma oluline roll.</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) iseloomustab ja võrdleb teabeallikate põhjal loodusvööndite (jäävöönd, tundrad, parasvöötme okas- ja segametsad, parasvöötme rohtlad, kuivad lähistroopilised metsad, kõrbed, savannid, vihmametsad) looduskomponente ja nendevahelisi seoseid;</p> <p>2) analüüsib looduse ja inimtegevuse vastastikust mõju loodusvööndites ning kaasnevaid keskkonnaprobleeme.</p>	<p>Looduskomponentide (kliima, muldade, taimkatte, loomastiku, veestiku, pinnamoe) vastastikused seosed. Loodusvööndid ja nende paiknemise seaduspärasused. Jäävöönd. Tundra. Parasvöötme okas- ja lehtmets. Parasvöötme rohtla. Vahemereline põõsastik ja mets. Kõrb. Savann. Ekvatoriaalne vihmamets. Kõrgusvööndilisus erinevates mäestikes. Inimtegevus ja keskkonnaprobleemid erinevates loodusvööndites ning mäestikes.</p> <p>Põhimõisted: loodusvöönd, põhja- ja lõunapöörijoon, seniit, põhja- ja lõunapolaarjoon, polaaröö ja -päev, igikelts, taiga, stepp, preeria, oas, kõrbestumine, leet-, must- ja punamuld, erosioon, bioloogiline mitmekesisus, põlisrahvas, kõrgusvööndilisus, kõrgmäestik, metsapiir, mandri- ja mägiliustik, Arktika, Antarktika.</p>

2.3.5. Geograafia õpitulemused ja õppesisu 9. klassis

Õppeainet õpitakse 1 tundi nädalas, 35 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii ainetundides kui projektõppe tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Rahvastik	Kes on ja kus elavad inimesed Maal, meie ümber?	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) analüüsib andmeportaalidest saadud andmete põhjal kodukoha, Eesti või mõne Euroopa riigi rahvastikku ja rahvastikuprotsesse; 2) analüüsib rahvastikupüramiidi järgi mõne piirkonna rahvastiku soolis-vanuselist koosseisu ning selle mõju ühiskonnale; 3) teab Eesti ja Euroopaga seotud rände suundi ning nende põhjusi, analüüsib rände mõju ühiskonnale; 4) arutleb Eesti rahvastikupoliitika meetmete teemal. 	<p>Riigid maailma kaardil. Erinevad rassid ja rahvad. Rahvastiku paiknemine ja tihedus. Maailma rahvaarv ja selle muutumine. Linnastumine.</p> <p>Põhimõisted: riik, poliitiline kaart, geograafiline asend, rahvastik, rass, rahvastiku tihedus, linnastumine, linn, linnastu.</p>
Euroopa ja Eesti loodusgeograafia, asend, pinnamood ja geoloogia	Euroopa riikide ja Eesti asetsemine Maal.	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) iseloomustab etteantud Euroopa riigi, sh Eesti geograafilist asendit; 2) iseloomustab ja võrdleb kaardi järgi etteantud piirkonna, sh Eesti pinnavorme ja pinnamoodi; 3) seostab Euroopa suuremaid pinnavorme geoloogilise ehitusega; 	<p>Euroopa ja Eesti asend, suurus ning piirid. Euroopa pinnamood. Pinnamoe seos geoloogilise ehitusega. Eesti pinnamood. Eesti geoloogiline ehitus ja maavarad. Mandrijää tegevus Euroopa, sh Eesti pinnamoe kujunemises.</p> <p>Põhimõisted: loodusgeograafiline ja majandusgeograafiline asend, Eesti põhikaart, maastik, kõrg- ja madalmäestik, lausmaa, kurdmäestik, noor ja vana mäestik, platvorm, kilp, geokronoloogiline skaala, kõrgustik, madalik, lavamaa,</p>

		<p>4) iseloomustab jooniste, temaatiliste kaartide ning geokronoloogilise skaala järgi Eesti geoloogilist ehitust;</p> <p>5) iseloomustab kaardi järgi maavarade paiknemist Euroopas, sh Eestis;</p> <p>6) iseloomustab mandrijää tegevust pinnamoe kujundajana Euroopas, sh Eestis;</p> <p>7) nimetab ning leiab Euroopa ja Eesti kaardil mäestikud, kõrgustikud, kõrgemad tipud, tasandikud: lauskmaad, lavamaad, madalikud, alamikud.</p>	<p>aluspõhi, pinnakate, mandrijää, moreen, moreenküngas, voor, moreentasandik.</p>
<p>Euroopa ja Eesti kliima</p>	<p>Euroopa ja Eesti kliima olemus, omavahelised seosed ning toimuvad muutused. Miks ja kuidas kliimamuutused uurida?</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) iseloomustab Euroopa, sh Eesti kliima regionaalseid erinevusi ja selgitab kliimat kujundavate tegurite mõju etteantud koha kliimale;</p> <p>2) iseloomustab ilmakaardi järgi etteantud koha ilma (õhurõhk, kõrg- või madalrõhuala, soe ja külm front, sademed, tuuled);</p> <p>3) mõistab kliimamuutuste uurimise tähtsust ja toob näiteid tänapäevaste uurimisvõimaluste kohta;</p> <p>4) toob näiteid kliimamuutuste võimalike tagajärgede kohta.</p>	<p>Euroopa, sh Eesti kliimat kujundavad tegurid. Regionaalsed kliimaerinevused Euroopas. Eesti kliima. Euroopa ilmakaart. Kliimamuutuste võimalikud tagajärjed Euroopas.</p> <p>Põhimõisted: samatemperatuurijoon ehk isoterm, õhurõhk, hoovus, läänetuuled, kõrg- ja madalrõhuala, soe ja külm front, tsüklon, antitsüklon.</p>

Euroopa ja Eesti veestik	Vesi meile lähedal – veestiku mitmekesisus Eestis ja Euroopas	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) seloomustab Läänemere eripära ja keskkonnaprobleeme ning toob näiteid nende lahendamise võimaluste kohta; 2) kirjeldab ja võrdleb eriilmelisi Läänemere rannikulõike: pank-, laid- ja skäärannikut; 3) selgitab põhjavee kujunemist ja liikumist, põhjavee kasutamist kodukohas ning põhjaveega seotud probleeme Eestis; 4) teab soode levikut Euroopas, sh Eestis, ning selgitab soode ökoloogilist ja majanduslikku tähtsust; 5) iseloomustab Euroopa, sh Eesti rannajoont ja veestikku, nimetab ning näitab Euroopa ja Eesti kaardil suuremaid lahtesid, väinu, saari, poolsaari, järvi ja jõgesid. 	Läänemere eripära ja selle põhjused. Läänemeri kui piiriveekogu, selle majanduslik kasutamine ja keskkonnaprobleemid. Läänemere eriilmelised rannikud. Põhjavee kujunemine ja liikumine. Põhjaveega seotud probleemid Eestis. Sood Euroopas, sh Eestis. Põhimõisted: valgla, veelahe, riimvesi, pankrannik, laidrannik, skäärannik, luide, maasäär, rannavall, põhjavesi, veega küllastunud ja küllastamata kihid, põhjavee tase, vett läbilaskvad ning vett pidavad kivimid ja setted.
Euroopa ja Eesti rahvastik	Globaliseeruv Euroopa, globaliseeruv Eesti.	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) leiab teabeallikatest infot riikide rahvastiku kohta, toob näiteid rahvastiku uurimise ja selle tähtsuse kohta; 2) analüüsib teabeallikate järgi Euroopa või mõne piirkonna, sh Eesti rahvaarvu, selle muutumist; 3) iseloomustab ja analüüsib teabeallikate, sh rahvastikupüramiidi järgi 	Euroopa, sh Eesti rahvaarv ja selle muutumine. Sünnimuse, suremuse ja loomuliku iibe erinevused Euroopa riikides. Rahvastiku soolis-vanuseline koosseis ja rahvastiku vananemisega kaasnevad probleemid. Ränded ja nende põhjused. Eesti rahvuslik koosseis ja selle kujunemine. Rahvuslik mitmekesisus Euroopas. Põhimõisted: rahvaloendus, rahvastikuregister, sündimus, suremus, loomulik iive, rahvastikupüramiid, rahvastiku vananemine, ränne ehk migratsioon, sisseränne, väljaränne, vabatahtlik ränne, sundränne, pagulased, rahvuslik koosseis.

		<p>etteantud riigi, sh Eesti rahvastikku ja selle muutumist;</p> <p>4) toob näiteid rahvastiku vananemisega kaasnevatest probleemidest Euroopas, sh Eestis, ning nende lahendamise võimaluste kohta;</p> <p>5) selgitab rännete põhjusi, toob konkreetseid näiteid Eestist ja mujalt Euroopast;</p> <p>6) iseloomustab Eesti rahvuslikku koosseisu ning toob näiteid Euroopa kultuurilise mitmekesisuse kohta.</p>	
Asustus	<p>Inimesed liiguvad, asustavad ja üleasustavad – miks, kuidas ja kus?</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) iseloomustab ja võrdleb linnastumise trende ning etappe Eestis ja Euroopas ning linnade kasvu ja kahanemise tagajärgi;</p> <p>2) analüüsib kaardi põhjal rahvastiku paiknemist ja tihedust kodukohas, Eestis ning Euroopas, seostades selle looduslike ja ühiskondlike tegurite mõjuga;</p> <p>3) analüüsib teabeallikate põhjal mõne Eesti asula arengut, elukeskkonda ning seda mõjutavaid looduslike ja sotsiaal-majanduslike tegureid, pakub lahendusi asula elukeskkonna parandamiseks.</p>	<p>Rahvastiku paiknemine Euroopas. Linnad ja maa-asulad. Linnastumise põhjused ja linnastumine Euroopas. Rahvastiku paiknemine Eestis. Eesti asulad. Linnastumisega kaasnevad majanduslikud, sotsiaalsed ja keskkonnaprobleemid.</p> <p>Põhimõisted: linnastumine, linnastu, valglinnastumine.</p> <p>Projekt “Maailma rahvastik”</p>

<p>Majandus</p>	<p>Rahvusvaheline majandus ja selle mõju Eesti majandusele.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) mõistab jätkusuutliku majanduse olemust ja tähtsust, toob näiteid jätkusuutliku majandamise, sh ringmajanduse kohta; 2) analüüsib loodusvarade, tööjõu, kapitali ja turgude ning tarneahelate mõju Eesti ja Euroopa majandusele; 3) analüüsib muutusi Eesti majanduse struktuuris ja seostab selle majanduse arengu üldiste trendidega; 4) iseloomustab üleilmastumise ja rahvusvaheliste firmade mõju Eesti majandusele; 5) arutleb majandustegevusega seotud probleemide üle, lähtudes majanduslikest, sotsiaalsetest ja keskkonna aspektidest. 	<p>Majandusressursid. Majanduse struktuur, uued ja vanad tööstusharud. Energiaallikad, nende kasutamise eelised ja puudused. Euroopa energiamajandus ja energiaprobleemid. Eesti energiamajandus. Põlevkivi kasutamine ja keskkonnaprobleemid. Euroopa peamised majanduspiirkonnad.</p> <p>Põhimõisted: majanduskaardid, majandusressursid, taastuvad ja taastumatud loodusvarad, kapital, tööjõud, tööjõu kvaliteet, esmasektor, tööstus, teenindus, energiamajandus, energiaallikad (soojus-, tuuma-, hüdro-, tuule- ja päikeseenergia).</p>
<p>Põllumajandus ja toidutootmine</p>	<p>Kõige vanema majandusharu roll tänapäeval.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) mõistab kestliku põllumajanduse ja toidutootmise seoseid ning olulisust; 2) iseloomustab mõnd toiduaine tootmisahelat, teab kodumaise toidukauba eeliseid ja väärtustab Eesti tooteid; 3) iseloomustab teabeallikate põhjal mõne kultuurtaime kasvutingimusi, viljelemist ja kasutamist; 	<p>Põllumajanduse arengut mõjutavad looduslikud tegurid. Eri tüüpi põllumajandusettevõtted ja toiduainetööstus Euroopas. Eesti põllumajandus ja toiduainetööstus. Põllumajandusega seotud keskkonnaprobleemid.</p> <p>Põhimõisted: taimekasvatus ja loomakasvatus, maakasutus, haritav maa, looduslik rohumaa, taimekasvuperiood, looma- ja taimekasvatustalud, istandused.</p>

		<p>4) võrdleb tootmist erinevates taime- ja loomakasvatustaludes ning väike- ja suurtootmise mõju keskkonnale, sh maastike muutumisele;</p> <p>5) iseloomustab põllumajanduse arengueeldusi Eestis ning põhjendab põllumajanduse ja toidutootmise struktuuri.</p>	
Metsamajandus ja metsatööstus		<p>Õpilane:</p> <p>1) teab metsa ja kestliku metsamajanduse olulisust ning väärtustab metsa kui ökosüsteemi;</p> <p>2) selgitab metsamajanduse ja -tööstuse, sh puidu väärindamise rolli Eesti majanduses.</p>	
Energiamajandus		<p>Õpilane:</p> <p>1) analüüsib energiatarvet perekonna tasandil ja ühiskonna toimimises, väärtustab säästlikku energia tarbimist ning pakub selleks lahendusi;</p> <p>2) analüüsib eri energiakandjate kasutamise eeliseid ja puudusi, sh nende mõju keskkonnale;</p> <p>3) on omandanud ülevaate kodukoha, Eesti ja Euroopa energiamajandusest ning sellega seotud probleemidest.</p>	

Teenindus	Inimeste, kaupade ja teenuste vaba liikumine.	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) analüüsib töökohtade paiknemist ja teenuste kättesaadavust asustussüsteemi eri tasandite asulates, sh koduasulas; 2) iseloomustab Eesti transpordisüsteemi, analüüsib transpordiliikide eeliseid ja puudusi ning transpordi mõju keskkonnale; 3) analüüsib teabeallikate põhjal mõne asula ühistranspordi kättesaadavust ning selle mõju inimeste igapäevaelule; 4) iseloomustab ja analüüsib teabeallikate põhjal kodukoha, Eesti või mõne Euroopa riigi turismi arengueeldusi, turismimajandust ning selle mõju majandus- ja sotsiaalelule ning keskkonnale. 	Teenindus ja selle jaotumine. Turism kui kiiresti arenev majandusharu. Turismiliigid. Euroopa peamised turismiressursid. Turismiga kaasnevad keskkonnaprobleemid. Eesti turismimajandus. Transpordiliigid, nende eelised ja puudused sõitjate ning erinevate kaupade veol. Euroopa peamised transpordikoridorid. Eesti transport. <p>Põhimõisted: isiku- ja äriteenused, avaliku ja erasektori teenused, turism, transport, transiitveod.</p>
------------------	---	---	---

2.4. Füüsika III kooliastmes

2.4.1. Füüsika õppeaine kirjeldus

Füüsika kuulub loodusainete valdkonda ning sellel on tähtis koht õpilaste loodusteaduste- ja tehnoloogiaalase kirjaoskuse kujunemises. Füüsika tegeleb loodusnähtuste seletamise ja vastavate mudelite loomisega ning on tihedalt seotud matemaatikaga. Füüsika paneb aluse tehnika ja tehnoloogia mõistmisele ning aitab väärtustada tehnilisi elukutseid. Põhikooli füüsikakursus käsitleb väikest osa füüsikalistest nähtustest ja loob aluse, millel hiljem tekib tervikpilt füüsikast kui loodusteadusest. Füüsikat õppides saab õpilane esialgse ettekujutuse füüsika keelest ja õpib seda kasutama. Füüsikaõppes seostatakse õpitavat igapäevaeluga, matemaatiliste oskustega, tehnika ja tehnoloogiaga ning teiste loodusainetega.

Füüsikaõpetuses lähtutakse loodusainete (füüsika, keemia, bioloogia, geograafia) lõimimisel kahest suunast. Vertikaalselt lõimuvad need õppeained ühiste teemade kaudu, nagu areng (evolutsioon), vastastikmõju, liikumine (muutumine ja muundumine), süsteem ja struktuur; energia, tehnoloogia, keskkond (ühiskond). Vertikaalset lõimimist toetab valdkonna spetsiifikat arvestades õppeainete horisontaalne lõimumine.

Õpilaste väärtushinnangud kujunevad, kui nad seostavad probleemide lahendusi teaduse üldise kultuuriloolise kontekstiga. Seejuures käsitletakse füüsikute osa teadusloos ning füüsika ja selle rakenduste tähendust inimkonna arengus.

Füüsika õpetamise põhimõtted:

1. Füüsikat õpetatakse lähtudes **LAK-õppe (sh keelekümluse) põhimõtetest ja meetoditest**.
2. Uusi loodusteaduslikke teadmisi ja oskusi kujundades keskendutakse **looduse vahetule kogemisele ja praktilisele tegevusele**.
3. Füüsika õpetamisel lähtutakse **uurimuslikust õpikäsitusest**, kus kesksel kohal on vaatluste ja katsete tegemine ning põhjus-tagajärg seostest arusaamine.
4. Õppeprotsessi planeerimisel lähtutakse **püstitatud probleemide teaduslikkusest ja nende olulisusest õpilastele**.
5. Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmes on õpilased, kelle **individuaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud**.
6. Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
7. Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on põhirõhk hoiakute kujundamisel.
8. Arvestatakse õpilaste **võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas**.
9. Kasutatakse **mitmekülgset õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.
10. Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks
11. **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omas tempos ülesandeid lahendada ning saada õpetajalt selle kohta tagasisidet.

12. **Koostöise õppimise vormis** on õpilastel lisaks loodusainete õpitulemuste saavutamisele võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.
13. Kasutatakse **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid mitmekesiseid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid.
14. Võimaldatakse siduda õpet **koolivälise eluga** (kohtuda erinevate spetsialistidega, kaasata vanemaid jne), et kogu ainekäsitus oleks võimalikult **elulähedane**.

2.4.2. Füüsikas taotletavad oskused, teadmised ja hoiakud

9. klassi lõpetaja:

- 1) mõistab olulisi füüsika mudeleid;
- 2) rakendab valemeid füüsikaliste nähtuste ja kehade omaduste kvantitatiivseks kirjeldamiseks;
- 3) koostab graafikuid, jooniseid ja skeeme füüsikaliste nähtuste kirjeldamiseks ning analüüsib graafiliselt esitatud infot;
- 4) seletab ja põhjendab füüsika mudelite põhjal füüsikalisi nähtusi ja kehade omadusi;
- 5) kasutab füüsikaalase teabe leidmiseks erinevaid allikaid ning hindab allikate usaldusväärsust;
- 6) kavandab ja korraldab ohutult katseid füüsikaliste nähtuste ja kehade omaduste uurimiseks, analüüsib katsetulemusi ning teeb põhjendatud järeldusi.

2.4.3. Füüsika õpitulemused ja õppesisu 8. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii ainetundides kui projektõppe tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
-------	-------------	--------------	----------

<p>Valgusõpetus</p>	<p>Mida me enda ümber näeme, mida me ei näe ning kuidas me seda kõike kirjeldada saame. Luu õpilastele seos ümbritseva ja õppeainetega. Samade asjade kirjeldamine erineval viisil.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) tunneb erinevaid valgusallikaid; liigitab valgusallikaid nende suuruse ja valguse spektraalse koostise järgi; 2) tunneb valguse sirgjoonelise levimise ja peegeldumise seadust ning konstrueerib nende 3) põhjal optilisi nähtusi selgitavaid jooniseid ja korraldab vastavad katsed; 4) rakendab valguse murdumise seaduspärasust läätse tööpõhimõtte selgitamiseks ja probleemülesandeid lahendades; 5) seletab fookuse, fookuskauguse ja optilise tugevuse mõistet; 6) tunneb erinevate läätsede omadusi ja seostab kujutiste tekkimist läätsede omadustega; 7) konstrueerib kiirte käiku kumer- ja nõgusläätses, eristab tõelist ja näivat kujutist; 8) seostab peegeldunud valguse spektrit esemete värvusega; 9) selgitab jooniste järgi erinevate optiliste seadmete tööpõhimõtet; 10) selgitab silma kui optilise süsteemi tööpõhimõtet ning lühi- ja kaugnägemise põhjuseid; 11) rakendab probleemülesandeid lahendades $D = \frac{1}{f}$ <p>seost .</p>	<p>Valgusallikas. Valgus kui liitvalgus. Valguse sirgjooneline levimine. Kumer- ja nõguspeegel. Peegeldumisseadus. Tasapeegel, eseme ja kujutise sümmeetrilisus. Mattpind. Valguse peegeldumise nähtus looduses ja tehnikas.</p> <p>Põhimõisted: täht, täis- ja poolvari, langemis-, murdumis- ning peegeldumisnurk, mattpind, fookus, lääts, fookuskaugus, optiline tugevus, tõeline kujutis, näiv kujutis, prillid.</p> <p><i>Keemias samaaegselt: keemia meie ümber.</i></p>
<p>Mehaanika</p>	<p>Praktikumid ja nende läbiviimine.</p>	<p>Õpilane:</p>	<p>Gravitatsioon. Päikesesüsteem.</p>

	<p>Päikesesüsteem. Valgusõpetus. Mehaanika. Liikumine ja jõud. Valguse murdumine Mehaanika. Liikumine ja jõud. Rõhumisjõud looduses ja tehnikas. Mehaaniline töö ja energia. Võnkumine ja laine.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) uurib ja kirjeldab keha liikumist ning oskab seda graafiliselt analüüsida; 2) uurib ja kirjeldab kehade vastastikmõju ning selgitab kehade kiiruse muutumist sõltuvalt kehade massist ja vastastikmõju kestusest; 3) teab, et vastastikmõju tugevust iseloomustab jõud; 4) võrdleb eri kehadele mõjuvat raskusjõudu ja seostab seda keha massiga; 5) uurib hõõrdejõudu ja seletab selle mõju kehade liikumisele, analüüsib graafiliselt hõõrdejõu sõltuvust rõhumisjõust; 6) uurib elastsusjõudu ja seletab selle tekkimise põhjuseid; 7) oskab kasutada dünamomeetrit erinevate jõudude mõõtmiseks; 8) kavandab ja teeb katse rõhu määramiseks, seostab rõhku kokkupuute pindala ning rõhumisjõuga; 9) kirjeldab rõhu edasikandumist gaasides ja vedelikes (Pascali seadus); teeb katse vedelikes kehadele mõjuva üleslükkejõu uurimiseks ja selgitab katse tulemusi; 10) tunneb kehade ujumise ja uppumise tingimusi ning selgitab nende seoseid loodusnähtustega; 11) seletab õhurõhu, vedelikusamba rõhku ja üleslükkejõu mõistet ning rakendab neid loodusnähtusi selgitades; 12) seletab mehaanilise töö, mehaanilise energia (potentsiaalse ja kineetilise energia), võimsuse ja kasuteguri mõistet; 	<p>Vastastikmõju esinemine looduses ja selle rakendamine tehnikas. Kuu faaside teke. Päike. Täht. Valgus kui energia. Valguse spektraalne koostis.</p> <p>Põhimõisted: täht, täis- ja poolvari, langemis-, murdumis- ning peegeldumisnurk, mattpind, fookus, lääts, fookuskaugus, optiline tugevus, tõeline kujutis, näiv kujutis, prillid.</p> <p>Mass kui keha inertsuse mõõt. Aine tihedus. Kehade vastastikmõju.</p> <p>Põhimõisted: tihedus, kiirus, mass, jõud, gravitatsioon, raskusjõud, hõõrdejõud, elastsusjõud, rõhk, üleslükkejõud, mehaaniline töö, võimsus, potentsiaalne energia, kineetiline energia, kasutegur, võnkeamplituud, võnkesagedus, võnkeperiood, heli kõrgus.</p> <p>Valguse murdumine. Prisma. Kumerlääts. Nõguslääts. Lääts fookuskaugus. Lääts optiline tugevus. Luup. Fotoaparaat. Valguse murdumise nähtus looduses ja tehnikas. Kehade värvus. Valguse neeldumine, valgusfilter.</p>
--	--	---	--

		<p>13) selgitab lihtmehhanismide otstarvet ja üldist tööpõhimõtet, rakendades mehaanika kuldreeglit;</p> <p>14) kirjeldab mudeli toel võnkumist, kasutades amplituudi, perioodi ja sageduse mõistet;</p> <p>15) seostab võnkumist heli tekkimise ja helilainete levimisega;</p> <p>16) kavandab ja korraldab katsed müra tugevuse mõõtmiseks ning muusikariistade heli kõrguse ja sageduse vahelise seose uurimiseks;</p> <p>17) rakendab probleemülesandeid lahendades järgmisi seoseid:</p> $v = \frac{s}{t}$ $F = mg$ $p = \frac{F}{S}$ $p = \rho gh$ $F_{\ddot{u}} = \rho gV$ $A = Fs$ $N = \frac{A}{t}$ $f = \frac{1}{T}$	<p>Põhimõisted: täht, täis- ja poolvari, langemis-, murdumis- ning peegeldumisnurk, mattpind, fookus, lääts, fookuskaugus, optiline tugevus, tõeline kujutis, näiv kujutis, prillid.</p> <p>Raskusjõud. Hõõrdumine, hõõrdejõud. Kehade elastsus ja plastsus. Deformeerimine, elastsusjõud. Dünamomeetri tööpõhimõte. Jõudude tasakaal ja keha liikumine. Liikumine ja jõud looduses ning tehnikas.</p> <p>Jõud kui keha kiireneva või aeglustuva liikumise põhjustaja. Kehale mõjuva jõu rakenduspunkt.</p> <p>Põhimõisted: tihedus, kiirus, mass, jõud, gravitatsioon, raskusjõud, hõõrdejõud, elastsusjõud, rõhk, üleslükkejõud, mehaaniline töö, võimsus, potentsiaalne energia, kineetiline energia, kasutegur, võnkeamplituud, võnkesagedus, võnkeperiood, heli kõrgus.</p> <p>Rõhk. Pascali seadus. Manomeeter. Maa atmosfäär. Õhurõhk. Baromeeter. Rõhk vedelikes erinevatel sügavustel. Üleslükkejõud. Keha ujumine, ujumise ja uppumise</p>
--	--	--	--

			<p>tingimus. Areomeeter. Rõhk looduses ja selle rakendamine tehnikas.</p> <p>Põhimõisted: tihedus, kiirus, mass, jõud, gravitatsioon, raskusjõud, hõõrdejõud, elastsusjõud, rõhk, üleslükkejõud, mehaaniline töö, võimsus, potentsiaalne energia, kineetiline energia, kasutegur, võnkeamplituud, võnkesagedus, võnkeperiood, heli kõrgus.</p> <p>Töö. Võimsus. Energia, kineetiline ja potentsiaalne energia. Mehaanilise energia jäävuse seadus.</p> <p>Lihtmehhanism, kasutegur. Lihtmehhanismid looduses ja nende rakendamine tehnikas.</p> <p>Põhimõisted: tihedus, kiirus, mass, jõud, gravitatsioon, raskusjõud, hõõrdejõud, elastsusjõud, rõhk, üleslükkejõud, mehaaniline töö, võimsus, potentsiaalne energia, kineetiline energia, kasutegur.</p> <p>Võnkumine. Võnkumise amplituud, periood, sagedus. Lained. Heli, heli kiirus, võnkesageduse ja heli kõrguse seos. Heli valjus. Võnkumiste avaldumine looduses ja rakendamine tehnikas.</p>
--	--	--	--

			Põhimõisted: võnkeamplituud, võnkesagedus, võnkeperiood, heli kõrgus.
--	--	--	---

2.4.4. Füüsika õpitulemused ja õppesisu 9. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii ainetundides kui projektõppe tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Elektriõpetus	<p>Läbitavad teemad: elektriline vastastikmõju; elektrivool; vooluring; elektrivoolu töö ja võimsus; magnetnähtused.</p> <p>Kuidas veest elektrit saada? Miks me saame särtsu? Kuidas saada elektrit seal kus ei ole stepslit? Elektrivoolu muundumine teisteks energialiikideks. Kuidas liigutada esemeid käsi mitte kasutades?</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) seletab kehade elektriseerimist ja elektrilist vastastikmõju; 2) tunneb elektrilaengu, elementaarlaengu, keha elektrilaengu, elektrivälja, elektrivoolu, vabade laengukandjate, elektrijuhi ja isolaatori mõistet ning rakendab neid loodusnähtusi selgitades; 3) uurib ja kirjeldab elektrivoolu elektrolüütide vesilahustes ning metallides; 4) nimetab vooluringi osi ja selgitab nende otstarvet; koostab lihtsamaid elektriskeeme; 5) selgitab elektritarvitite ja elektriliste mõõteseadmete (oomeetri, ampermeetri, voltmeeteri, elektrienergia arvesti) otstarvet ja kasutamise reegleid; 	<p>Kehade elektriseerimine. Elektrilaeng. Elementaarlaeng. Elektriväli. Juht. Isolaator. Laetud kehadega seotud nähtused looduses ja tehnikas. Vabad laengukandjad. Elektrivool metallis ja ioone sisaldavas lahuses. Elektrivoolu toimed. Voolutugevus, ampermeeter. Elektrivool looduses ja tehnikas. Vooluallikas. Vooluringi osad. Pinge, voltmeeter. Ohmi seadus. Elektritakistus. Eritakistus. Juhi takistuse sõltuvus materjalist ja juhi mõõtmetest. Takisti. Juhtide jada- ja rööpühendus. Jada- ja rööpühenduse kasutamise näited.</p> <p>Lisanduvad mõisted: vabad laengukandjad, elektrijuht, isolaator, elektritakistus, vooluallikas, vooluring, juhtide jada- ja rööpühendus, pinge,</p>

		<p>6) kavandab ja teeb katseid voolutugevuse, pinge, elektritakistuse ja eritakistuse mõõtmiseks;</p> <p>7) uurib jada- ja rööpühenduse korral seoseid vooluringi osade pingete, voolutugevuste ning takistuste väärtuste vahel ja analüüsib saadud tulemusi;</p> <p>8) kavandab ja teeb katseid elektrivoolu töö ja võimsuse arvutamiseks ning analüüsib saadud tulemusi;</p> <p>9) määrab elektritarvitite koguvõimsuse, hindab selle vastavust paigaldatud kaitsmele ning arvutab tarbitud energia väärtuse ja maksumuse;</p> <p>10) seletab lühise, kaitse ja kaitsemaanduse mõistet;</p> <p>11) kirjeldab magnetite ja magnetvälja omadusi ning seostab neid Maa magnetvälja ja teiste magnetnähtustega;</p> <p>12) seostab elektrivoolu ja magnetnähtusi, kasutades näiteid ja rakendusi tehnikas;</p> <p>13) rakendab probleemülesannete lahendamisel järgmisi seoseid:</p> $I = \frac{U}{R};$ $I = I_1 = I_2;$ $I = I_1 + I_2;$ $U = U_1 + U_2;$ $U = U_1 = U_2;$ $R = R_1 + R_2;$ $\frac{1}{R} = \frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_2};$	<p>lülitid, elektrienergia tarviti, elektrivoolu töö ja võimsus, lühis, kaitsemaandus, magnetväli, elektriseeritud keha, elektrilaeng, elementaarlaeng, elektriväli, elektrisoojendusriist. elektriohutus.</p> <p>Teema: magnetnähtused: Püsimagnet. Magnetnõel. Magnetväli. Elektromagnet. Elektrimootor ja elektrigeneraator kui energiamuundurid. Magnetnähtused looduses ja tehnikas.</p>
--	--	---	---

		$R = \frac{\rho l}{S};$ $A = IUt;$ $N = IU;$ $Q = I^2 Rt.$	
Soojusõpetus ja tuumaenergia	<p>Läbitavad teemad: soojusülekanne; aine olekute muutused; soojustehnilised rakendused; tuumaenergia. Kuidas vaadelda, kirjeldada soojuslike protsesse? Kuidas kodus sooja saada? Mis juhtub kui on liiga palju energiat? Kliimanetraalse energiasüsteemi võimalikkus?</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) seostab keha temperatuuri ja kehade soojuspaisumist aineosakeste soojusliikumisega; 2) selgitab termomeetri otstarvet ja kasutamise reegleid ning erinevaid temperatuuriskaalasid; 3) eristab loodusnähtuste selgitamisel soojusülekanne liike: soojusjuhtivust, konvektsiooni ja soojuskiirgust; 4) selgitab siseenergia muutumist kehade soojenemisel ja jahtumisel; 5) seletab soojushulga ja aine erisoojuse mõistet ning kavandab katse keha erisoojuse määramiseks; 6) analüüsib kehade soojuslike omaduste ja soojusülekanne põhiomaduste järgi igapäeva- ja loodusnähtuseid; 7) selgitab keha siseenergia muutumist sulamisel, tahkumisel, aurumisel ja kondenseerumisel; 8) selgitab sulamissoojuse, keemissoojuse ja kütteväärtuse tähendust; 9) lahendab ja analüüsib rakendusliku sisuga osaülesanneteks taandatavaid soojusfüüsika kompleksülesandeid; 10) seostab isotoopide koostist, radioaktiivset lagunemist ja 	<p>Gaas, vedelik, tahkis. Aineosakeste kiiruse ja temperatuuri seos. Soojuspaisumine. Temperatuuriskaalad.</p> <p>Põhimõisted: soojusliikumine, soojuspaisumine, Celsiuse skaala, siseenergia, temperatuurimuut, soojusjuhtivus, konvektsioon, soojuskiirgus, sulamissoojus, keemissoojus.</p> <p>Keha soojenemine ja jahtumine. Siseenergia. Soojushulk. Aine erisoojus. Soojusülekanne. Soojusjuhtivus. Konvektsioon. Soojuskiirguse seaduspärasused. Termos.</p> <p>Sulamine ja tahkumine, sulamissoojus. Aurumine ja kondenseerumine, keemissoojus. Kütuse kütteväärtus. Soojustehnilised rakendused.</p> <p>Aatomi mudelid. Aatomituuma ehitus. Tuuma seoseenergia. Tuumade lõhustumine ja süntees.</p>

		<p>tuumareaktsiooni aatomituuma ehitusega;</p> <p>11) selgitab kergete tuumade ühinemise ja raskete tuumade lõhustamise praktilist väärtust;</p> <p>12) iseloomustab ning võrdleb α-, β- ja γ-kiirgust;</p> <p>13) nimetab loodusliku ioniseeriva kiirguse allikaid ja selgitab sellega seotud ohtusid;</p> <p>14) rakendab probleemülesandeid lahendades järgmisi seoseid: $Q = cm(t_2 - t_1)$; $Q = \lambda m$; $Q = Lm$.</p>	<p>Radioaktiivne kiirgus. Kiirguskaitse. Dosimeeter. Päike. Aatomielektriijaam.</p> <p>Põhimõisted: prooton, neutron, isotoop, radioaktiivne lagunemine, α-, β- ja γ-kiirgus, tuumareaktsioon.</p>
--	--	--	---

2.5. Keemia III kooliastmes

2.5.1. Keemia õppeaine kirjeldus

Keemia kuulub loodusainete valdkonda ning sellel on oluline koht õpilaste loodusteaduste- ja tehnoloogiaalase kirjaoskuse kujunemisel. Keemiaõpetus tugineb teistes õppeainetes (loodusõpetuses, füüsikas, bioloogias, matemaatikas jt) omandatud teadmiste, oskuste ja hoiakutele, toetades samaaegu teiste ainete õpetamist.

Keemiaõppega omandavad õpilased lihtsa, kuid tervikliku arusaama looduses ja tehiskeskkonnas kulgevatest ning inimtegevuses kasutatavatest keemilistest protsessidest, nende vastastikustest seostest ja mõjust elukeskkonnale. Tähtsad on igapäevaelu probleemide lahendamise ja asjatundlike otsuste tegemise oskused, mis on aluseks toimetulekule looduslikus ja sotsiaalses keskkonnas. Keemias omandatud teadmised, oskused ja hoiakud, mis on lõimitud teistes õppeainetes omandatuga, on aluseks sisemiselt motiveeritud elukestvale õppimisele.

Keemiat õppides saadakse ülevaade tänapäevastest tehnoloogia- ja energeetikaprobleemidest ning keemia tulevikusuundumustest, mis aitab ühtlasi õpilastel tulevast elukutset valida. Keemia õppimine aitab mõista puhta looduskeskkonna ja tervise seoseid, kujundab õpilaste vastutustunnet ja austust looduse vastu ning arendab oskust hinnata oma otsustuste või tegevuse otseseid või kaudseid tagajärgi.

Õppega arendatakse loomingulise käsitusviisi, loogilise mõtlemise, põhjuslike seoste mõistmise ning analüüsi- ja üldistamisoskust. Õpilased omandavad oskuse mõista ning koostada keemiaalast teksti, mõtestada ja korrektselt kasutada keemiasõnavara ning märksüsteemi, esitada keemiainfot (sh uurimistulemusi) suuliselt ja kirjalikult, kasutades erinevaid esitusvorme (verbaalselt, diagrammide ja graafikutena, mudelitena, valemite kujul) ning kasutada erinevaid, sh elektroonseid teabeallikaid.

Praktiliste tööde tegemise kaudu omandavad õpilased vajalikud praktilise töö oskused: õpivad ohutult kasutama laboris ja argielus vajalikke katsevahendeid ning kemikaale, hindama olmekemikaalide ja igapäevaelus ning tehnoloogias kasutatavate materjalide ohtlikkust inimeste tervisele ja looduskeskkonna seisundile.

Keemia õpetamise põhimõtted:

1. Keemiat õpetatakse lähtudes **LAK-õppe (sh keelekümluse) põhimõtetest ja meetoditest.**
2. Uusi loodusteaduslikke teadmisi ja oskusi kujundades keskendutakse **looduse vahetule kogemisele ja praktilisele tegevusele.**
3. Keemia õpetamisel lähtutakse **uurimuslikust õpikäsitusest**, kus kesksel kohal on vaatluste ja katsete tegemine ning põhjus-tagajärg seostest arusaamine.
4. Õppeprotsessi planeerimisel lähtutakse **püstitatud probleemide teaduslikkusest ja nende olulisusest** õpilastele.
5. Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmes on õpilased, kelle **individuaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud.**
6. Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
7. Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on pööratud hoiakute kujundamisel.
8. Arvestatakse õpilaste **võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas.**
9. Kasutatakse **mitmekülgset õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.
10. Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks
11. **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omas tempos ülesandeid lahendada ning saada õpetajalt selle kohta tagasisidet.
12. **Koostöise õppimise vormis** on õpilastel lisaks loodusainete õpitulemuste saavutamisele võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.
13. Kasutatakse **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid mitmekesiseid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid.
14. Võimaldatakse siduda õpet **koolivälise eluga** (kohtuda erinevate spetsialistidega, kaasata vanemaid jne), et kogu ainekäsitlus oleks võimalikult **elulähedane.**

2.5.2. Keemias taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

9. klassi lõpetaja:

- 1) märkab ja mõtestab keemiaga seotud nähtusi igapäevaelus, keskkonnas ja praktilises inimtegevuses ning tunneb nende vastu huvi;
- 2) rakendab igapäevaelus kemikaale ja materjale kasutades vajalikke ohutusnõudeid;
- 3) kasutab korrektselt keemiterminoloogiat ja -sümboleid; saab aru keemiatekstidest ja koostab neid;
- 4) mõistab keemiliste reaktsioonide võrrandites sisalduvat teavet ning koostab reaktsioonivõrrandeid;
- 5) kasutab vajaliku teabe leidmiseks keemiliste elementide perioodilisustabelit, lahustuvustabelit ja metallide pingerida ning leiab tabelitest ja diagrammidelt füüsikaliste suuruste väärtusi;
- 6) plaanib ja teeb ohutult keemiakatseid, et õppida tundma ainete omadusi ja looduse seaduspärasusi;
- 7) teeb arvutusi ainevalemite ja reaktsioonivõrrandite ning lahuste koostise alusel; hindab arvutustulemuste vastavust reaalsusele.

2.5.3. Keemia õpitulemused ja õppesisu 8. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii ainetundides kui projektõppe tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Millega tegeleb keemia?	Mida me enda ümber näeme, mida me ei näe ning kuidas me seda kõike kirjeldada eta - Luua õpilastele seos ümbritseva ja õppeainetega. Samade asjade kirjeldamine erineval viisil.	Õpilane: 1) teab keemiliste reaktsioonide esilekutsumise võimalusi, tunneb ära keemilise reaktsiooni toimumise iseloomulike tunnuste järgi; 2) järgib laboris katseid tehes ja argielus kemikaale kasutades ohutusnõudeid; 3) tunneb tähtsamaid laborivahendeid ja kasutab neid praktilisi töid tehes õigesti;	Keemia meie ümber. Ainete füüsikalised omadused (7. Klassi loodusõpetuses õpitu rakendamine ainete omadusi uurides). Keemilised reaktsioonid ja nende tunnused. Põhilised ohutusnõuded. Kemikaalide kasutamine laboritöodes ja argielus. Ohutusnõuete järgimise vajalikkus. Tähtsamad laborivahendid (nt katseklaas, keeduklaas, kolb, mõõtesilinder, lehter,

	Labor keemias (ja katsed füüsikas) – ohutus, vahendid, võimalused.	<p>4) eristab lahuseid ja pihuseid ning valmistab neid, toob näiteid lahuste ja pihuste kohta looduses ning igapäevaelus;</p> <p>5) lahendab lahuse protsendilisel koostisel põhinevaid arvutusülesandeid.</p>	<p>uhmer, portselankauss, piirituslamp, katseklaasihoidja, statiiv) ning nende kasutamine praktilistes töodes.</p> <p>Põhimõisted: kemikaal, lahus, lahusti, lahustunud aine, pihus, vaht, lahuse massiprotsent.</p>
Aatomiehitus, perioodilisustabel.	Praktiliste mudelite kaudu üldistamine ja lihtsustamine – töövahendite oskuslik kasutamine (perioodilisustabel jms). Kuidas kirjeldada väga suurt ja väga väikest süsteemi.	<p>Õpilane:</p> <p>1) selgitab aatomi ehitust, kasutab keemiliste elementide tähiste leidmiseks, aatomi ehituse kirjeldamiseks ja elektronskeemi koostamiseks keemiliste elementide perioodilisustabelit;</p> <p>2) teab keemiliste elementide liigitamist metallilisteks ja mittemetallilisteks elementideks ning vääriskaasideks, otsib internetist näiteid metallide ja mittemetallide kasutamise kohta igapäevaelus ning võrdleb nende omadusi;</p>	<p>Aatomi ehitus. Keemilised elemendid, nende tähised. Keemiliste elementide omaduste perioodilisus, perioodilisustabel. Perioodilisustabeli seos aatomite elektronstruktuuriga: tuumalaeng, elektronkihtide arv, väliskihi elektronide arv (elektronskeemid).</p> <p>Põhimõisted: keemiline element, elemendi aatomnumber (järjenumbr), väliskihi elektronide arv, perioodilisustabel, lihtaine, liitaine (keemiline ühend), aatommass, metall, mittemetall, kation, anioon, kovalentne side, iooniline side.</p>
Ainete ehitus	Meid ümbritsevate ainete segud (puhtaid aineid praktikas meid ei ümbritse).	<p>Õpilane:</p> <p>1) eristab liht- ja liitained ning selgitab aine valemi põhjal aine koostist;</p> <p>2) eristab ioone neutraalsetest aatomitest ning selgitab ionide tekkimist jaiooni laengut;</p> <p>3) selgitab kovalentse, ioonilise ja metallilise sideme erinevust.</p>	<p>Liht- ja liitained (keemilised ühendid). Molekulid, aine valem. Ettekujutus keemilisest sidemest aatomite vahel molekulis (kovalentne side). Ioonide teke aatomitest, ionide laengud. Aatomite ja ionide erinevus. Ioonidest koosnevad ained (ioonsed ained). Ettekujutus ioonilisest sidemest</p>

			(tutvustavalt). Molekulaarsed ja mittemolekulaarsed ained.
Hapnik ja vesinik	Elu võimalikkus maal – liiga palju head (hapnik, vesi) ei ole hea.	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) selgitab hapniku rolli põlemisreaktsioonides ning eluslooduses (seostab varem loodusõpetuses ja bioloogias õpituga), analüüsib osoonikihi tähtsust ja lagunemist saastamise tagajärjel; 2) võrdleb hapniku ja vesiniku põhilisi omadusi; 3) kogub gaasi, valides sobiva võtte lähtuvalt gaasi lahustuvusest vees ja gaasi tihedusest võrreldes õhu tihedusega; 	Hapnik, selle omadused. Gaaside kogumise võtteid. Vesinik, selle füüsikalised omadused.
Oksiidid	Muundumine ja selle kirjeldamine – ühest ainest saab teine aine mudeldamise abil.	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) määrab aine valemi põhjal elementide oksüdatsiooniastmeid, koostab oksiidide nimetuste alusel valemeid ja valemite alusel nimetusi; 2) mõistab reaktsioonivõrrandite tasakaalustamise põhimõtet; 3) korraldab lihtainete ühinemisreaktsioone hapnikuga ning koostab vastavaid reaktsioonivõrrandeid, toob näiteid igapäevaelus tuntumate oksiidide ja nende tähtsuse kohta. 	<p>Põlemisreaktsioonid, oksiidide teke. Oksüdatsiooniaste. Oksiidide nimetused ja valemite koostamine.</p> <p>Oksiidid igapäevaelus. Ühinemisreaktsioon. Lihtsamate põlemisreaktsioonide võrrandite koostamine ja tasakaalustamine.</p> <p>Põhimõisted: põlemisreaktsioon, oksiid, oksüdatsiooniaste, ühinemisreaktsioon; aktiivne, keskmise aktiivsusega ja väheaktiivne metall, metallide pingerida, redutseerija, redutseerumine, oksüdeerija, oksüdeerumine, redoksreaktsioon, reaktsiooni kiirus, sulam, korrosioon.</p>

<p>Happed ja alused kui vastandlike omadustega ained</p>	<p>Erinevate aineklasside eristamine ja valemite koostamine. Lahuste happelisus ja aluselisisus.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) eristab valemi põhjal oksiide, happeid, hüdroksiide ja soolasid; 2) koostab hapete, hüdroksiidide ning soolade nimetuste alusel nende valemite ja vastupidi; 3) seostab lahuste happelisi ja aluselisi omadusi nendes esinevate osakestega, hindab lahuse keskkonda indikaatoriga ja lahuse pH väärtuse järgi; 4) mõistab hapete ja aluste vastandlikkust, korraldab hapete ja aluste vahelisi reaktsioone ning koostab vastavaid reaktsioonivõrrandeid; 5) toob näiteid tuntumate hapete, aluste ja soolade kasutamise kohta igapäevaelus. 	
<p>Tuntumaid metalle</p>	<p>Erinevate metallide omaduste nimetamine ja võrdlemine. Metallidega seotud keemiliste reaktsioonide koostamine.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) eristab aktiivseid, keskmise aktiivsusega ja väheaktiivseid metalle nende asukoha järgi metallide pingereas ning uurib metallide aktiivsust; 2) uurib metalli ja happe vaheliste reaktsioonide kiirust mõjutavate tegurite toimet; 3) seostab redoksreaktsioone keemiliste elementide oksüdatsiooniastmete muutumisega reaktsioonis, teab metallide käitumist keemilistes 	

		<p>reaktsioonides redutseerijana ja hapniku käitumist oksüdeerijana;</p> <p>4) koostab reaktsioonivõrrandeid metallide ja hapete vaheliste reaktsioonide kohta;</p> <p>5) hindab raua, alumiiniumi ja vase ning nende sulamite rakendamise võimalusi igapäevaelus, seostades kasutusalasid vastavate materjalide iseloomulike omadustega.</p>	
--	--	---	--

2.5.4. Keemia õpitulemused ja õppesisu 9. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii ainetundides kui projektõppe tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Anorgaaniliste ainete põhiklassid	Kuidas jagada meid ümbritsevaid aineid?	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) mõistab ja loob keemiateksti anorgaaniliste ainete omadustest ning ainetevahelistest seostest; 2) uurib tugevate ja nõrkade hapete lahuste omadusi ning selgitab erinevusi; 3) uurib happeliste ja aluseliste oksiidide keemilisi omadusi: happeline oksiid + vesi, (tugevalt) aluseline oksiid + vesi, aluseline oksiid + hape, happeline oksiid + alus; koostab vastavate reaktsioonide võrrandeid; 	<p>Oksiidid. Happelised ja aluselised oksiidid, nende reageerimine veega.</p> <p>Happed. Tugevad ja nõrgad happed. Hapete keemilised omadused (reageerimine metallide, aluseliste oksiidide ja alustega). Happed argielus.</p> <p>Alused. Aluste liigitamine (tugevad ja nõrgad alused, hästi lahustuvad ja rasklahustuvad alused) ning keemilised omadused (reageerimine happeliste oksiidide ja hapetega).</p> <p>Hüdroksiidide koostis ja nimetused.</p>

		<p>4) selgitab temperatuuri mõju gaaside ning (enamiku) soolade lahustuvusele vees, kasutab ainete lahustuvuse graafikut ja lahustuvustabelit, et leida vajalikku infot ning teha arvutusi ja järeldusi;</p> <p>5) selgitab tähtsamate anorgaaniliste ühendite leidumist looduses ja kasutamist argielus (väetised, vee karedus, ehitusmaterjalid);</p> <p>6) teab keemilise saaste allikaid ja analüüsib saastumise tekkepõhjust, saastumisest tingitud keskkonnaprobleeme (happesademed, raskmetallide ühendid, üleväetamine) ning võimalikke keskkonna säästmise meetmeid.</p>	<p>Soolad. Vesiniksoolad (söögisooda näitel). Soolade saamise võimalusi (õpitud reaktsioonitüüpide piires). Vesi lahustina. Ainete lahustuvus vees (kvantitatiivselt), selle sõltuvus temperatuurist (gaaside ja soolade näitel). Lahustuvustabel. Lahuste protsendilise koostise arvutused (tiheduse arvestamisega). Seosed anorgaaniliste ainete põhiklasside vahel.</p> <p>Anorgaanilised ühendid igapäevaelus. Vee karedus, väetised, ehitusmaterjalid. Põhilised keemilise saaste allikad, keskkonnaprobleemid: happevihmad (happesademed), keskkonna saastumine raskmetallide ühenditega, veekogude saastumine.</p> <p>Põhimõisted: happeline oksiid, aluseline oksiid, tugev hape, nõrk hape, tugev alus (leelis), nõrk alus, vee karedus, lahustuvus.</p>
<p>Aine hulk, moolarvutused.</p>	<p>Kuidas on keemilised moolarvutused seotud tööstus- ja keskkonna-probleemidega?</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) teeb arvutusi aine hulga, massi ja gaasi ruumala vaheliste seoste alusel, kasutab korrektselt vastavaid ühikuid ning põhjendab loogiliselt arvutuskäike;</p> <p>2) analüüsib keemilise reaktsiooni võrrandis sisalduvat kvalitatiivset ja kvantitatiivset infot, mõistab</p>	<p>Aine hulk, mool. Molaarmass ja gaasi molaarruumala (normaaltingimustel). Ainekoguste ühikud ja nende teisendused. Aine massi jäävus keemilistes reaktsioonides. Reaktsioonivõrrandi kordajate tähendus. Keemilise reaktsiooni võrrandis sisalduva (kvalitatiivse ja kvantitatiivse) info analüüs.</p>

		<p>ainete massi jäävust keemilistes reaktsioonides;</p> <p>3) lahendab reaktsioonivõrranditel põhinevaid arvutusülesandeid, lähtudes reaktsioonivõrrandite kordajatest (ainete moolsuhtest) ning reaktsioonis osalevate ainete hulkadest (moolides), tehes vajaduse korral ümberarvutusi ainehulga, massi ja (gaasi) ruumala vaheliste seoste alusel; põhjendab lahenduskäiku;</p> <p>4) hindab loogiliselt arvutustulemuste õigsust ning teeb arvutustulemuste põhjal järeldusi ja otsustusi.</p>	<p>Põhimõisted: ainehulk, mool, molaarmass, gaasi molaarruumala, normaaltingimused.</p>
<p>Happed ja alused – vastandlike omadustega ained</p>	<p>Miks peame oskama hinnata ainete happelisust ja aluselisust? Hapete ja aluste roll inimese igapäevaelus.</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) tunneb valemi järgi happeid, hüdroksiide (kui tuntumaid aluseid) ja soolasid;</p> <p>2) seostab omavahel tähtsamate hapete ning happeanioonide valemide ja nimetusi (HCl, H₂SO₄, H₂SO₃, H₂S, HNO₃, H₃PO₄, H₂CO₃, H₂SiO₃); koostab hüdroksiidide ning soolade nimetuste alusel nende valemide (ja vastupidi);</p> <p>3) mõistab hapete ja aluste vastandlikkust (võimet teineteist neutraliseerida);</p> <p>4) hindab lahuse happelisust, aluselisust või neutraalsust lahuse pH väärtuse järgi; määrab</p>	<p>Happed, nende koostis. Tähtsamad happed. Ohutusnõuded tugevate hapete kasutamise korral.</p> <p>Hüdroksiidide (kui tuntumate aluste) koostis ja nimetused. Ohutusnõuded tugevaid aluseid (leelisi) kasutades. Hapete reageerimine alustega, neutralisatsioonireaktsioon. Lahuste pH-skaala, selle kasutamine ainete lahuste happelisust/aluselisust iseloomustades. Soolad, nende koostis ja nimetused.</p> <p>Happed, alused ja soolad igapäevaelus.</p> <p>Põhimõisted: hape, alus, indikaator, neutralisatsioonireaktsioon, lahuste pH-skaala, sool.</p>

		<p>indikaatoriga keskkonda lahuses (neutraalne, happeline või aluseline);</p> <p>5) toob näiteid tuntumate hapete, aluste ja soolade kasutamise kohta igapäevaelus;</p> <p>6) järgib leeliste ja tugevate hapetega töötades ohutusnõudeid;</p> <p>7) koostab ning tasakaalustab lihtsamate hapete ja aluste vaheliste reaktsioonide võrrandeid, korraldab neid reaktsioone ohutult;</p> <p>8) mõistab reaktsioonivõrrandite tasakaalustamise põhimõtet (keemilistes reaktsioonides elementide aatomite arv ei muutu).</p> <p>9) lahendab reaktsioonivõrranditel põhinevaid arvutusülesandeid, lähtudes reaktsioonivõrrandite kordajatest (ainete moolsuhtest) ning reaktsioonis osalevate ainete hulkadest (moolide arvust), tehes vajaduse korral ümberarvutusi ainehulga, massi ja (gaasi) ruumala vaheliste seoste alusel; põhjendab lahenduskäiku;</p> <p>10) hindab loogiliselt arvutustulemuste õigsust ning teeb arvutustulemuste põhjal järeldusi ja otsustusi.</p>	
--	--	---	--

Süsinik ja süsinikuühendid	Kuidas inimesest teemant saada?	Õpilane: 1) võrdleb ning põhjendab süsiniku lihtainete omadusi, võrdleb süsinikoksiidide omadusi; 2) teab süsinikuühendite paljususe põhjusi; 3) koostab süsinikuühendite struktuurivalemeid ja molekulimudeleid etteantud aatomite (C, H, O) arvu järgi, eristab lineaarset, hargnenud ja tsüklilist süsinikahelat; 4) liigitab materjale hüdrofiilseks ja hüdrofoobseks; 5) kirjeldab süsivesinike esinemisvorme looduses ja selgitab nende kasutusalasid; 6) eristab struktuurivalemi põhjal süsivesinikke, alkohole ja karboksüülhappeid; 7) koostab süsivesinike ja etanooli täieliku põlemise reaktsioonivõrrandeid; 8) uurib etaanhappe keemilisi omadusi; 9) teab etanooli füsioloogilist toimet ja analüüsib sellega seotud probleeme igapäevaelus.	Süsinik lihtainena. Süsinikuoksiidid. Süsivesinikud. Süsinikuühendite paljusus. Süsiniku võime moodustada lineaarseid ja hargnevaid ahelaid, tsükleid ning kordseid sidemeid. Molekulimudelid ja struktuurivalemid. Ettekujutus polümeeridest. Süsivesinike esinemisvormid looduses (maagaas, nafta) ja kasutusala (kütused, määrdeained) ning nende kasutamise võimalused. Süsivesinike täielik põlemine (reaktsioonivõrrandide koostamine ja tasakaalustamine). Hüdrofiilsed ja hüdrofoobsed ained. Alkoholid ja karboksüülhapete tähtsamad esindajad (etanool, etaanhape), nende omadused ja tähtsus igapäevaelus, etanooli füsioloogiline toime. Põhimõisted: süsivesinik, struktuurivalem, polümeer, märgumine, alkohol, karboksüülhape.
Süsinikuühendite roll looduses, süsinikuühendid materjalidena	Kodu ja keskkonna puhastamise ABC	Õpilane: 1) selgitab ja uurib keemiliste reaktsioonide soojusefekti; 2) analüüsib süsinikuühendite kasutusvõimalusi kütusena ning	Anorgaanilised ühendid igapäevaelus. Vee karedus, väetised, ehitusmaterjalid. Põhilised keemilise saaste allikad, keskkonnaprobleemid: happelihmad (happesademed), keskkonna saastumine

		<p>eristab taastuvaid ja taastumatuud energiaallikaid;</p> <p>3) tunneb struktuurivalemi järgi polümeeri;</p> <p>4) mõistab sahhariidide, rasvade ja valkude rolli organismides, uurib nende omadusi ja sisaldust toiduainetes;</p> <p>5) iseloomustab tuntumaid süsinikuühenditel põhinevaid polümeerseid materjale (kiudained, plastid), analüüsib nende põhiomadusi, kasutamise võimalusi ja kasutamisega seonduvaid keskkonnaprobleeme;</p> <p>6) mõistab elukeskkonda säästva suhtumise vajalikkust ning analüüsib keskkonna säästmise võimalusi.</p>	<p>raskmetallide ühenditega, veekogude saastumine.</p> <p>Põhimõisted: happeline oksiid, aluseline oksiid, tugev hape, nõrk hape, tugev alus (leelis), nõrk alus, vee karedus, lahustuvus.</p>
--	--	--	--

LISA 6. Sotsiaalainete ainekava I-III kooliastmes

Ainevaldkond “Sotsiaalsained”

1. Üldalused

1.1. Ainevaldkonna õppeained ja nende maht

Ainevaldkonna õppeained on inimeseõpetus, ajalugu ja ühiskonnaõpetus. Inimeseõpetust õpitakse alates 1. klassist, ajalugu alates 5. klassist ja ühiskonnaõpetust 6. ning 9. klassis.

I kooliaste - 3 nädalatundi (lisatunniressursist 1 tund).

1. klassis 1 inimeseõpetuse tund nädalas.
2. klassis 1 inimeseõpetuse tund nädalas.
3. klassis 1 inimeseõpetuse tund nädalad.

II kooliaste - 6 nädalatundi

4. klassis 1 inimeseõpetuse tund nädalas.
5. klassis 1 inimeseõpetuse ja 1 ajalooõpetuse tund nädalas.
6. klassis 2 ajalooõpetuse ja 1 ühiskonnaõpetuse tundi nädalas.

III kooliaste - 11 nädalatundi (lisatunniressursist 1 tund)

7. klassis 2 inimeseõpetuse ja 2 ajalooõpetuse tundi nädalas.

8. klassis 1 inimeseõpetuse ja 2 ajalooõpetuse tundi nädalas.

9. klassis 2 ajalooõpetuse ja 2 ühiskonnaõpetuse tundi nädalas.

1.2. Ainevaldkonna kirjeldus

Sotsiaalainete pädevusega taotletakse õpilase toimetulekut iseendaga, suutlikkust toimida lähikonnas, valmisolekut ja oskust olla aktiivne ning vastutustundlik kodanik, oskust mõtestada ühiskondlikke suhteid minevikuühiskondades lähtuvalt ajaloolisest kontekstist ja üldinimlikest väärtustest.

Sotsiaalainete õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpetaja:

- 1) tunneb huvi kogukonna, rahva ja maailma arengu vastu, mõistab ühiskonnas toimunud ja toimuvate muutuste põhjusi, tagajärgi ja seoseid;
- 2) tunneb huvi enda arengu vastu, hindab ennast adekvaatselt, analüüsib oma võimalusi, usub endasse ja kavandab oma tulevikku, võtab eakohase vastutuse oma tuleviku kujundamise eest, väärtustab loovust ja ettevõtlikkust ning arendab endas neid omadusi ja pädevusi;
- 3) austab demokraatiat ja inimõigusi, teab oma õigusi ja kohustusi, järgib seadusi, üldinimlike väärtusi ja üldtunnustatud käitumisnorme, kujundab oma arvamuse ning on vastutustundlik ja aktiivne ühiskonnaliige, on lojaalne Eesti riigile;
- 4) valdab infootsimise meetodeid, hindab kriitiliselt allikate usaldusväärsust ja teabe sisu; väärtustab teaduspõhist maailmapilti ja kujundab enda seisukoha;
- 5) aktsepteerib inimeste individuaalseid erinevusi, kultuurilist ja maailmavaatelist mitmekesisust, suhtub neisse sallivalt, kui need pole inimväärikust alandavad või inimsusevastased;
- 6) tunnetab oma rolli Eesti kultuuripärandi hoidja ja kandjana, väärtustab inimkonnakultuuri pärandit ja aktsepteerib kultuurierinevusi;
- 7) hoolib endast ja teistest, järgib tervislikke eluviise, käitub turvaliselt enda ja teiste inimeste suhtes, hoiab keskkonda, on teadlik tarbija.

Sotsiaalainete õpetamise põhimõtted:

- 1) Sotsiaallaineid õpetatakse lähtudes **LAK-õppe (sh keelekümbuse) põhimõtetest ja meetoditest.**

- 2) Õpe toimub **projektõppe tundides, ainetundides, külalistundides, praktikumides ja kontaktõpetaja tundides**, aga ka **hommikuringides** ja väljasõitudel. Toetatakse lõimingut teiste õppeainetega ja kesksete teemadega.
- 3) Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmes on õpilased, kelle **individuaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud**.
- 4) Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
- 5) Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on põhiohk hoiakute kujundamisel.
- 6) Arvestatakse õpilaste **võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas**.
- 7) Kasutatakse **mitmekülgset õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.
- 8) Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks
- 9) **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omas tempos ülesandeid lahendada ning saada õpetajalt selle kohta tagasisidet.
- 10) **Koostöise õppimise vormis** on õpilastel võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.
- 11) Kasutatakse **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid mitmekesiseid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid.
- 12) Võimaldatakse siduda õpet **koolivälise eluga** (kohtuda erinevate spetsialistidega, kaasata vanemaid jne), et kogu ainekäsitus oleks võimalikult **elulähedane**.

1.3. Võtmepädevuste kirjeldamine ainevaldkonnas

Iseseisev mõtleja – oskab mõelda, on tark ja teaduslik, uurib.

Sotsiaalained õpetavad nägema probleeme ja neis peituvaid võimalusi, seadma eesmärged, genereerima ideid ning neid ellu viima. Õpitakse eristama sotsiaalteadusi loodusteadustest (sh mõistma nendes kasutatavate uurimismeetodite eripära). Õpitakse otsima teavet, kasutades tehnoloogilisi abivahendeid, ja tegema saadud teabe alusel tõendus põhiseid otsuseid.

Isikupärane looja - loob ja väljendab.

Õpilast kui isikupärast loojat kujundavad sotsiaalainetes rakendatavad aktiivõppemeetodid: rühmatööd, paaritööd, loovate lahenduste otsimine, oma töö tulemuste loov esitlemine.

Aktiivne õppija – on tegus, initsiatiivikas, uudishimulik, teadmistejanuline, väärtustab tagasisidet.

Sotsiaalainete kaudu kujundatakse algatusvõimet ja vastutustunnet, et teha eesmärkide saavutamiseks koostööd; õpitakse tegevust lõpule viima, reageerima paindlikult muutustele, võtma arukaid riske ning tulema toime ebakindlusega; õpitakse ideede teostamiseks valida sobivaid ja loovaid meetodeid, mis toetuvad olukorra, enda suutlikkuse ja ressursside adekvaatsele analüüsile ja tegevuse tagajärgede prognoosile ning on kooskõlas eesmärkidega.

Avatud kaaslane - hoolib ja teeb koostööd.

Sotsiaallained kujundavad suutlikkust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada erinevates suhtlusolukordades. Sotsiaallained toetavad õpilase toimetulekut eakaaslaste hulgas, peres, kogukonnas ja ühiskonnas ning aitavad õpilasel kujuneda sotsiaalselt küpseks ja teovõimeliseks isiksuseks, kes oskab tõhusalt koostööd teha erinevate inimestega. Sotsiaallained süvendavad lugupidavat suhtumist erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse ning toetavad väärtussüsteemide mõistmist, mõtete, sõnade ja tunnetega kooskõlas elamist, oma valikute põhjendamist ning enda heaolu kõrval teiste arvestamist.

Tasakaalus isiksus - teadlikkus ja enesejuhtimine.

Sotsiaalained arendavad suutlikkust mõista ja hinnata iseennast, hinnata oma nõrku ja tugevaid külgi ning arendada positiivset suhtumist endasse ja teistesse, järgida tervislikke eluviise, lahendada tõhusalt ja turvaliselt iseendaga, oma vaimse, füüsilise, emotsionaalse ning sotsiaalse tervisega seonduvaid ja inimsuhetes tekkivaid probleeme. Sotsiaalained kujundavad suutlikkust organiseerida õpikeskkonda ning hankida õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet, samuti oma õppimise plaanimist ning õpitu kasutamist erinevates kontekstides ja probleeme lahendades. Õppetegevuse ja tagasiside kaudu omandavad õppijad eneseanalüüsi oskuse ning suudavad selle järgi kavandada oma edasiõppimist.

1.4. Ainevaldkonna õppeainete lõiming teiste ainevaldkondadega

Keeled. Kujundatakse oskust väljendada end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult; lugeda ja mõista erinevaid tekste. Õpilasi juhatakse kasutama kohaseid keelevahendeid, ainealast sõnavara ja väljendusrikast keelt ning järgima õigekeelsusnõudeid. Tähtsustatakse teksti kriitilise analüüsi oskust, meediakirjaoskust, teabe hankimist, selle kriitilist hindamist, tööde vormistamist ning intellektuaalse omandi kaitset. Sotsiaalainete õppimise kaudu täiendatakse õpilaste teadmisi erinevatest kultuuridest ja traditsioonidest. Õpilasi suunatakse märkama oma kultuuri ja teiste kultuuride erinevusi ning neist lugu pidama. Juhatakse tähelepanu erinevate suhtluskeskkondade reeglitele ning ühiskondlikule mitmekesisusele.

Matemaatika. Kujundatakse järgmisi oskusi: ajaarvamine; ressursside plaanimine (aeg, raha); matemaatiline kirjaoskus, arvandmete esitlemine ja tõlgendamine (graafikud, tabelid, diagrammid); oskus probleeme seada, sobivaid lahendusstrateegiaid leida ja neid rakendada, lahendusideid analüüsida ning tulemuse tõesust kontrollida; oskus loogiliselt arutleda, põhjendada ja tõestada ning väärtustada matemaatilist käsitlust, mõista selle sotsiaalset, kultuurilist ja personaalset tähendust.

Loodusained. Õpitakse mõistma looduskeskkonna ja geograafilise asendi mõju inimühiskonna arengule, inimese arengut ja rahvastikuprotsesse; majanduse ressursse; ühiskonna jätkusuutlikku säästlikku tarbimist, üleilmastumist, globaalprobleemide, sh keskkonnaprobleemide märkamist ja mõistmist ning jätkusuutliku ja vastutustundliku eluviisi väärtustamist.

Loovained. Käsitletakse Eesti, Euroopa ja maailma erinevate rahvaste kultuuriteemasid, iluhinnangute muutumist ajas; esteetilist arengut ja eneseteostuse võimalusi, rahvakultuuri ning loomingulist eneseväljendusoskust.

Liikumine. Kujundatakse oskust mõista ja väärtustada kehalise aktiivsuse tähtsust tervisliku eluviisi osana eri ajastuil; arendatakse sallivat suhtumist kaaslastesse ning koostööpõhimõtteid tervislikku eluviisi järgides.

1.5. Kesksete teemade rakendamine ainevaldkonnas

Inimeseks olemine

Toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda. Toetatakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaidi kujundajana ja kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust, on kultuuriliselt salliv ning koostööaldis. Toetatakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes mõistab üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

Aeg ja ruum

Toetatakse õpilase kujunemist infoteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat infokeskkonda ning suudab seda kriitiliselt analüüsida ja selles toimida olenevalt oma eesmärkidest ning ühiskonnas omaks võetud kommunikatsioonieetikast. Toetatakse igaühe isiklik ajaloo avastamist, inimkonna migratsiooni, inimeste ja tsivilisatsioonide vaheliste sidemete, kohaliku ja globaalse vaatenurga mõistmist.

Loodus ja tehnoloogia

Toetatakse seoste märkamist füüsilise ja bioloogilise maailma ning inimühiskondade vahel, teaduslike printsiipide mõistmist, teaduse ja tehnoloogia mõju märkamist ühiskonnale ja loodusele.

Kogukond, ühiskond ja globaalne areng

Toetatakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähendust, on ühiskonda lõimitud, toetub oma tegevuses riigi kultuuritraditsioonidele ja arengusuundadele ning on kaasatud kohalikku kogukonda käsitlevate otsuste tegemisse. Toetatakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes püüab leida lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele, pidades silmas nende jätkusuutlikkust.

1.6. Hindamise alused

Hindamine toimub vastavalt Avatud Koolis kehtivale hindamisjuhendile. Hindamisel lähtutakse kujundava hindamise põhimõtetest ning eristaval hindamisel kasutatakse protsenthindamist. Kujundav hindamine annab infot töö protsessi ja tulemuse kohta, selle eesmärk on toetada õpilase arengut ja õpimotivatsiooni.

- Õppetegevuse ajal antakse õpilasele tagasisidet aine ja ainevaldkonna teadmistest ja oskustest ning õpilase hoiakutest ja väärtustest.
- Koostöös kaaslaste ja õpetajaga saab õpilane seatud eesmärkide ja õpitulemuste põhjal täiendavat, julgustavat ja konstruktiivset tagasisidet oma tugevuste ja arenguruumi kohta.
- Praktiliste tööde ja ülesannete puhul antakse tagasisidet töö protsessi ja tulemuse kohta.
- Olulisel kohal on õpilase enesehinnang tehtud tööle, oma panusele, tugevustele ja arenguruumile.

Õpitulemuste hindamise moodused on mitmekesised, sobivad oodatavate õpitulemuste saavutatuse väljaselgitamiseks ja toetavad edasise õppe kavandamist. Õpilane teab, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ja millised on hindamise kriteeriumid – neist teavitamise kord on sätestatud Avatud Kooli õppekava üldosas.

Sotsiaalainete hindamisel tuleb I, II ja III kooliastmes arutlemisoskust kujundavaid ja kontrollivaid ülesandeid koostades järgida jõukohasuse põhimõtet, pakkuda toetavaid selgitusi ja täpseid juhendeid. Kokkuvõtvaks hindamiseks sobivad avatud ja etteantud vastustega ülesanded, mõiste ja selgituse kokkuviiimine, teabe tõlkimine teise vormi (graafikust tabelisse vms) ning info leidmine, kasutamine ja rühmitamine ning II ja III kooliastmes juba arvamislugu ja juhtumianalüüs, dokumendi ja kaardi tundmine. Praktiliste tööde puhul hinnatakse töö plaanimise, tegemise, tulemuste tõlgendamise, järeldamise, põhjendamise ning tulemuste esitamise oskust. Õpilase ja õpetaja koostöös hinnatakse ka õpilase õpitulemusi koolivälises mitteformaalses õppes, kui seal omandatu vastab taotlevatele õpitulemustele (nt osavõtt projektidest, tegevus õpilasesinduses või kodanikuühendustes jm).

Suuliste ja kirjalike ülesannete puhul õpilane:

- 1) selgitab ning kirjeldab mõistete sisu ja nendevahelisi seoseid;
- 2) selgitab oma arvamusi, hinnanguid, seisukohti ja suhtumisi, seostades neid omandatud teadmistega;
- 3) eristab, rühmitab, võrdleb ja analüüsib olukordi, seisundeid, tegevusi ning tunnuseid lähtuvalt õpitulemustest;
- 4) demonstreerib faktide, mõistete ning seaduspärasuste tundmist, lähtudes õpiülesannete sisust.

Praktiliste ülesannete puhul õpilane:

- 1) rakendab õpituatsioonis teoreetilisi teadmisi praktiliselt;
- 2) demonstreerib õpitulemustes määratud oskusi õpituatsioonis;
- 3) kirjeldab õpitulemustes määratud teadmiste ja oskuste rakendamist igapäevaelus.

1.7. Füüsiline õppekeskkond

Kool korraldab valdava osa õppes klassis, kus on:

- 1) mööbli ümberpaigutamise võimalus rühmatöök ja ümarlauavestluseks ning toetavad demonstratsioonivahendid;
- 2) internetiühendus ning audiovisuaalse materjali kasutamise võimalus.

Kool võimaldab:

- 1) korraldada õppe sidumiseks igapäevaeluga õpet ja õppekäike väljaspool klassiruumi (muuseumis, arhiivis, näitusel, raamatukogus jm) vähemalt kaks korda õppeaasta jooksul;
- 2) kasutada klassiruumis ainekava eesmärgi toetavaid õppematerjale ja -vahendeid (nt kontuur- ja seinakaardid, allikakogumikud, käsiraamatud, erialased teatmeteosed, elulooraamatud ja teabekirjandus, illustratiivne pildimaterjal (fotod, karikatuurid), IKT-põhised õppematerjalid jm).

2. Ainekavad

2.1. Inimeseõpetus

2.1.1. Inimeseõpetuse õppeaine kirjeldus

Inimeseõpetuse teemavaldkondi käsitletakse läbivalt aineõppe tundides, projektõppes, külalistundides, praktikumides ja kooli igapäevastes regulaarsetes toimingutes (nt hommikuring, päeva kokkuvõte).

Inimeseõpetuse eesmärk on toetada õpilase sotsiaalsete ja emotsionaalsete oskuste arengut, õppides ennast tundma, vastutustundlikult oma suhteid kujundama, olema terviseteadlik, aus, hooliv ja õiglane. Inimeseõpetuses käsitletakse inimest ja tema sotsiaalset keskkonda tervikuna. Väärtuskasvatuse ja hoiakute kujundamine toimub üksteist mõistvas õhkkonnas ning on suunatud õpilaste positiivse mõtlemise arendamisele oma arengu- ja toimetulekuvõimaluste üle. Soodne sotsiaalne õppekeskkond toetub eelkõige õpilaste isikupära ja isiklike seisukohtade austamisele, võimaluste tagamisele vabaks arvamusevalduseks, initsiatiiviks, osalemiseks ja tegutsemiseks nii üksi kui ka koos teistega.

Õppetegevused muutuvad põhikooli kolme kooliastme jooksul lihtsamatest keerukamateks, ent peavad olema õpilasele mõistetavad ja tähenduslikud ning toetama arusaama õpitava vajalikkusest. Inimeseõpetus on kontsentiline õppeaine, mille võtmeteemasid käsitletakse igal kooliastmel, arvestades arengulist käsitlust. Inimeseõpetuses võib teemasid käsitleda nii üksteisele järgnevatena kui ka integreerituna, et

saavutada oskuste, teadmiste ja väärtuste põhjal õpitulemused. Õpitavat käsitletakse võimalikult igapäevaeluga seonduvalt, kusjuures õppes on olulisel kohal aktiivõppemeetodid.

Inimeseõpetuse I kooliastme teemad ja õpitulemused lähtuvad õpilase minast (huvid, omadused jms) ja tema eluga kõige lähemalt seotud igapäevaelu teemadest nagu suhted pere ja sõpradega, tervis, käitumisnormid jms. Eesmärgiks on, et laps oskab märgata, mõista ja selgitada enda ja tema eluga otseselt seotud küsimusi. I kooliastme inimeseõpetuses käsitletakse ka ühiskonnaõpetuse teemasid nagu Eesti Vabariik, kodukoht, reeglid, õigused ja kohustused lapse seisukohalt jms.

II kooliaste laiendab mina-käsitlust ning keskendub eakaaslaste mõju teemadele, mis selles vanuseastmes oluliseks muutuvad. Arendatakse varasemast põhjalikumalt sotsiaalseid oskusi, sh kehtestavat käitumist uimastite vm riskikäitumisega seotud olukordades. Eneseteadvuse ja iseseisvuse tõusuga muutuvad olulisteks ka tervise ning tervislike valikute teemad, näiteks toitumine, kehaline aktiivsus jms.

III kooliastme inimeseõpetuse teemade puhul tuleb varasemast enam esile mina-käsitluse ja suhete psühholoogiline aspekt. Kuna III kooliastmega lõpeb kohustuslik kooliharidus, siis valmistavad inimeseõpetuse teemad õpilast ette ennast ja maailma mõistma ning enda ja teistega toime tulema. Kui II kooliastmes puudutatakse soolist arengut vaid põgusalt, siis III kooliaste pakub tõhusat seksuaalkasvatust. Tervise, suhete ja riskikäitumise teemad jätkuvad süvendatumalt, aidates noorel mõista ühiskonnas toimuvaid protsesse ja nende mõju talle endale, tema valikutele ning seeläbi tema tervisele ja toimetulekule.

Avatud Koolis toetab inimeseõpetuse aine eesmärkide saavutamist koolis kasutatav KiVa programm. KiVa programmi eesmärk on kiusamise ennetamine ja kiusujuhtumite tõhus lahendamine. Programm põhineb kiusamise ja selle mehhanismide aastakümnete pikkusel ulatuslikul uurimisel. KiVa tugineb kolmel sambal: ennetamine, sekkumine ja jälgimine.

2.1.2. Inimeseõpetuses taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

I kooliastme lõpuks õpilane:

1. Näitab Eesti Vabariigi ja oma kodukoha asukohta kaardil, tunneb Eesti ja kodukoha sümbolikat, olulisi inimesi ja paiku.
2. Väärtustab enda ja kaaslaste huvisid ning positiivset suhtumist iseendasse.
3. Mõistab õppimise tähtsust igapäevaelus hakkama saamisel ja tuleviku kavandamisel.
4. Teab, et inimeste õigustega kaasnevad kohustused.
5. Mõistab üldtunnustatud käitumisnormide ja seaduste järgimise vajalikkust.
6. Tunneb liiklusreegleid.
7. Teab erinevaid teabeallikaid, oskab leida infot ja teab, mille põhjal hinnata infoallikate usaldusväärsust.
8. Märkab inimeste erinevaid omadusi ja arvamusi.
9. Mõistab sõpruse ja koostöö väärtust ning üksteise eest hoolitsemise ja abistamise vajadust.
10. Teab, mis on vägivald. Mõistab, et vägivald ei ole lubatud ja oskab vajaduse korral abi leida.
11. Teab eesti rahvakombeid ja mõistab enda rolli kommete ja tavade hoidja ja kandjana. 12. Suhtub sallivalt Eestis elavate inimeste keelelistesse ja kultuurilistesse erinevustesse.
13. Oskab oma tervist hoida.
14. Teab tervist ohustavaid tegureid, tunneb ära ja oskab hoiduda või keelduda tervist ohustavatest olukordadest.
15. Oskab planeerida oma tegevusi ja väärtustab aktiivset vaba aja veetmist.
16. Oskab kasutada lihtsamaid esmaabivõtteid ja kutsuda vajaduse korral abi.
17. Teab raha teenimise, hoidmise ja kasutamise võimalusi, käitub teadliku ja säästliku tarbijana.
18. Mõistab keskkonna hoidmise tähtsust ja enda võimalusi selles.

II kooliastme lõpuks õpilane:

1. Teab, et ühiskond mõjutab inimest tervikuna, sealhulgas ka tervisekäitumist ja suhtlemist.
2. Väärtustab inimeste positiivseid omadusi ning positiivset mõtlemist, mõistab inimeste individuaalseid erinevusi ja on erinevuste suhtes salliv.

3. Mõistab, et murdeea arengutempo on erinev, aktsepteerib oma kehalisi muutusi ja keha eest hoolitsemise vajalikkust.
4. On loov ja ettevõtlik.
5. On iseseisev otsustaja, seostab otsuseid tagajärgedega. Teab, et „ei“ ütlemine on võimalus seista oma õiguste eest.
6. Kirjeldab tõhusaid sotsiaalseid oskusi igapäevaelus. Väärtustab hoolivust, ausust, õiglust, vastutustunnet, üksteise abistamist, sõprust ja armastust vastastikuse toetuse ning usalduse allikatena.
7. Teab, millest suhtlemine koosneb, mõistab avatud suhtlemise eeliseid ja ohtusid ning järgib turvalise suhtlemise reegleid.
8. Mõistab, et konfliktid on osa elust, teab konfliktide võimalikke põhjusi ja tõhusaid lahendusviise, mõistab erinevate käitumisviiside tagajärgi.
9. Teab probleemide erinevaid lahendusviise ning mõistab koostegutsemise väärtust.
10. Mõistab meediast tulenevaid ohtusid oma käitumisele ja suhetele ning vastutust oma sõnade ja tegude eest.
11. Mõistab autoriõiguste järgimise vajalikkust.
12. Teab, kuidas leida usaldusväärseid terviseinfo allikaid, ja teab, kust terviseprobleemi korral abi küsida.
13. Väärtustab tervist, tervislikku eluviisi ja keskkonda ning mõistab eluviisi ja keskkonna mõju tervisele.
14. Teab, mis on riskikäitumine, teab riskikäitumist ennetavaid ja soodustavaid tegureid ja riskikäitumise mõju inimese tervisele. Mõistab enda valikute tagajärgi.
15. Mõistab uimastite tarbimisega kaasnevaid riske, väärtustab tervislikku elu uimastiteta ja teeb tervislikke valikuid.

III kooliastme lõpuks õpilane:

1. Teab, kuidas ühiskond mõjutab inimeste tervisekäitumist, suhtlemist ja õppimist.
2. Mõistab inimese arengut murde- ja noorukieas.
3. Teab, kuidas kujundada ja hoida positiivset suhtumist iseendasse.
4. Väärtustab enese arendamise vajadust ja elukestvat õpet, mõistab oma võimalusi ja vastutust enda elutee kujundamisel.
5. On loov ja ettevõtlik.

6. Mõistab, et inimene on sotsiaalne olend, mõistab normide vajalikkust ühiselus. Väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet aktiivse ühiskonnaliikmena.
7. Teab, et inimesed erinevad rahvuse, soo, vaimse ja füüsilise suutlikkuse ning vaadete ja usutunnistuste poolest; on erinevuste suhtes salliv.
8. Teab, et ühiskond kaitseb laste tervist ja heaolu seadustega.
9. Kasutab terviseinfo saamiseks teaduspõhiseid allikaid ja spetsialistide abi.
10. Väärtustab positiivseid suhteid, nende loomist ja hoidmist. Mõistab ja aktsepteerib inimliku läheduse erinevaid avaldumisviise.
11. Mõistab ja aktsepteerib seksuaalse arengu individuaalsust, seksuaalse identiteedi erinevaid avaldumisvorme ja seksuaalõigusi.
12. Mõistab füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervise vastastikust seost ja neid mõjutavaid tegureid.
13. Mõistab eluviisi, keskkonna ja pärilikkuse mõju tervisele ning tervisliku eluviisi ja turvalise käitumise tähtsust igapäevaelus.
14. Väärtustab partnerite vastutustundlikku käitumist seksuaalsuhetes. Oskab leida infot seksuaaltervist puudutavate küsimuste kohta.

2.1.3. Kooliastmete õpitulemused inimeseõpetuses

3. klassi lõpetaja:

- 1) leiab kaardilt Eesti ja kodukoha;
- 2) tunneb ära, kirjeldab ja kujutab kodukoha ja Eesti Vabariigi sümboolikat;
- 3) nimetab Eesti Vabariigi pealinna ja sünnipäeva;
- 4) teab, kes on Eesti Vabariigi president;
- 5) teab ja tutvustab oma kodukoha olulisi inimesi ja paiku;
- 6) kirjeldab enda huvisid ja tegevusi;
- 7) põhjendab, miks on vaja endasse positiivselt suhtuda;
- 8) toob näiteid, kuidas õppimine aitab igapäevaelus hakkama saada;
- 9) sõnastab enda õppimise eesmärged ja seostab neid enda huvidega;

- 10) seostab igapäevavalikuid tuleviku eesmärkidega;
- 11) nimetab inimeste õigusi ja nendega kaasnevaid kohustusi;
- 12) kirjeldab enda ja pereliikmete ülesandeid kodus, toob näiteid üksteise abistamisest ja pereliikmetega arvestamisest;
- 13) toob näiteid oma õigustest ja kohustustest peres, koolis ja ühiskonnas;
- 14) toob näiteid käitumisnormidest ja seadustest, mida tal tuleb järgida;
- 15) põhjendab käitumisnormide ja seaduste järgimise vajalikkust;
- 16) demonstreerib õpitu olukorras üldtunnustatud käitumisnormide ja seaduste täitmist;
- 17) tunneb liikluses turvalisust tagavaid märke ja tähiseid;
- 18) kirjeldab ja demonstreerib turvalisust tagavate liiklusreeglite järgimist;
- 19) märkab liiklusohutlikke kohti ja olukordi kooliteel ja koduümbruses ning pakub lahendusi turvalisuse tagamiseks;
- 20) loetleb erinevaid teabeallikaid;
- 21) leiab infot erinevatest allikatest;
- 22) võrdleb erinevaid teabeallikaid usaldusväärsuse ja teabe sisu väärtuse poolest;
- 23) kirjeldab meediaga, sealhulgas sotsiaalmeediaga seotud võimalusi ja ohte;
- 24) selgitab ja demonstreerib kokkulepitud reeglite järgimist digivahendite abil teabe otsimisel;
- 25) teab, et inimesed on erinevad nii bioloogiliselt kui ka sotsiaalselt ning märkab inimeste sarnasusi ja erinevusi;
- 26) selgitab sõpruse, koostöö, üksteise eest hoolitsemise ja üksteise abistamise vajalikkust;
- 27) teab, et vägivaldal on eri vormid;
- 28) selgitab, mida vägivaldne käitumine võib endaga kaasa tuua;
- 29) teab abi saamise võimalusi inimväärkust alandava käitumise puhul, sh kiusamine ja vägivald;
- 30) demonstreerib õpitu olukorras abi saamise ja abistamise võimalusi vägivalda korral;
- 31) võrdleb rahvakombeid minevikus ja tänapäeval, nt mardipäev, kadripäev, jõulud, vastlapäev, jaanipäev jt;
- 32) selgitab, kuidas õpilane saab ise olla kommete ja tavade hoidja;

- 33) toob näiteid oma klassis või kodukohas elavate inimeste tavadest ja kommetest;
- 34) nimetab mõningaid haiguste tunnuseid;
- 35) toob näited tervist hoidvast käitumisest (hügieen, karastamine, mitmekesine toit, uni ja puhkus ning kehaline aktiivsus) ja selgitab tervist hoidva käitumise vajalikkust;
- 36) toob näiteid terviseriskidest ja teab kuidas püsida terve;
- 37) planeerib oma päeva ja nädalat terviseteadlikult; 38) selgitab ja demonstreerib õpituatsioonis esmaabi võimalusi, nt haav, kukkumine, ninaverejooks, põletus, putukapiste;
- 39) teab hädaabinumbrit ja oskab vajaduse korral kutsuda abi;
- 40) teab, mis on raha teenimine, säästmine, kasutamine ja laenamine;
- 41) hoiab keskkonda, selgitab keskkonna hoidmise võimalusi, nt jäätmete vähendamine ja sorteerimine, vee ja energia tarbimine.

6. klassi lõpetaja:

- 1) teab, et meedia saab mõjutada inimeste tervisekäitumist, toob näiteid;
- 2) toob näiteid, kuidas meedia abil saab suurendada inimeste kehalist aktiivsust;
- 3) toob näiteid, kuidas eelarvamused mõjutavad igapäevasuhtlust;
- 4) selgitab, kuidas enesehinnang kujuneb;
- 5) toob näiteid enda positiivsete omaduste kohta;
- 6) selgitab enda erinevate omaduste arendamise võimalusi;
- 7) nimetab murdeas toimuvaid füüsilisi ja emotsionaalseid muutusi;
- 8) toob esile arengulisi individuaalseid erinevusi, mõistab inimeste erivajadusi;
- 9) toob näiteid erinevast arengutempost murdeas;
- 10) selgitab keha eest hoolitsemise vajalikkust;
- 11) mõistab oma võimalusi algatada ettevõtmisi ja toob näiteid ettevõtlikust tegutsemisest;

- 12) seostab ettevõtlikkust tulevase tööeluga;
- 13) näeb ühe probleemi lahendamise erinevaid võimalusi;
- 14) kirjeldab, kuidas kaaslased võivad mõjutada otsustamist;
- 15) toob näiteid, milliste tagajärgedeni võivad erineda otsused viia;
- 16) teab, et tal on õigus öelda „ei“, ja demonstreerib õpituatsioonis „ei“ ütlemist oma tervise kaitsel ja õiguste eest seismisel;
- 17) toob näiteid hoolivast, ausast, õiglasest ja vastutustundlikust käitumisest;
- 18) demonstreerib õpituatsioonis sotsiaalsete oskuste tõhusat kasutamist;
- 19) kirjeldab, millest suhtlemine koosneb;
- 20) eristab mitteverbaalseid ja verbaalseid suhtlemisvahendeid ning analüüsib nende vastastikuseid seoseid; 21) demonstreerib õpituatsioonis, kuidas oma tundeid empaatiliselt ja suhteid tugevdavalt väljendada;
- 22) toob näiteid turvalisest suhtlemisest igapäevaelus, sh internetis ning lahendab õpituatsioonis teemakohaseid probleeme;
- 23) selgitab konflikti häid ja halbu külgi;
- 24) kirjeldab tõhusaid ja mittetõhusaid konfliktide lahendusviise;
- 25) eristab kehtestavat, agressiivset ja alistuvat käitumist ning mõistab nende käitumisviiside mõju suhetele;
- 26) valib õpituatsioonis konflikti lahendamiseks sobiva käitumisviisi; 27) lahendab loovalt ja koostöiselt probleeme ja toob esile erinevate lahenduste eelised ning puudused;
- 28) toob näiteid meediaga seotud ohtudest;
- 29) selgitab meedia mõju inimese käitumisele ja suhetele;
- 30) mõistab vastutust oma sõnade ja tegude eest, sh sotsiaalmeedias;
- 31) teab, mis on autoriõigused ja et need on seadusega kaitstud, selgitab, miks peab autoriõigusi järgima ja mida võib endaga kaasa tuua autoriõiguste eiramine;
- 32) otsib, leiab ja esitab usaldusväärsetest allikatest terviseteemalist infot, järgides autoriõigust;
- 33) märkab ja toob esile enda ning teiste positiivseid omadusi;

- 34) teab, mis on eelarvamused ja stereotüüpsed hoiakud, ja tunneb need ära;
- 35) toob näiteid eelarvamuste mõjust igapäevaelus;
- 36) selgitab tervise tähendust ja seda mõjutavaid tegureid;
- 37) seostab peamisi tervisenäitajaid inimese tervisliku seisundiga (nt unekvaliteet, stress, kehatemperatuur, pulss, kehamassiindeks);
- 38) toob näiteid, kuidas enda käitumisega ennetada haigestumist;
- 39) toob näiteid tegevustest, mis muudavad elukeskkonna turvaliseks, soodustavad kehalist aktiivsust ja tervislikku toitumist;
- 40) toob näiteid elu ja tervist ohustavatest teguritest ja teab, kuidas neid vältida, hoidub riskikäitumisest;
- 41) selgitab, miks on normid, sh liiklusseadus kohustuslik kõigile ning järgib neid; 42) demonstreerib õpituatsioonis esmaabivõtteid, teab, kust otsida vajaduse korral abi; 43) kirjeldab tubaka, alkoholi ja teiste uimastite tarbimise kahjulikku mõju tervisele;
- 44) demonstreerib õpituatsioonis, kuidas keelduda ennast ja teisi kahjustavast tegevusest, kasutades tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi.

9. klassi lõpetaja:

- 1) kirjeldab pärilike ja keskkonnategurite, nt elukeskkonna, ümbritsevate inimeste ja hariduse mõju inimese arengule ja otsustele;
- 2) selgitab inimese arengut murde- ja noorukieas ning eristab seda täiskasvanueast;
- 3) seostab inimese kasvamist ja arengut pärilike ning keskkonnateguritega;
- 4) selgitab, mis on minapilt ja enesehinnang;
- 5) toob näiteid teguritest, mis kujundavad minapilti ja enesehinnangut;
- 6) analüüsib ennast oma väärtuste, isikuomaduste, võimete ja huvide põhjal ning seostab seda valikutega elus;
- 7) analüüsib inimese võimalusi ja vastutust oma elutee kujundamisel;
- 8) mõistab, et inimene on sotsiaalne olend, toob näiteid rühma kuulumise ja rühmas suhtlemise olulisusest;
- 9) toob näiteid erinevate rühmade normidest ja reeglitest, mis toetavad ühiselu toimimist;
- 10) analüüsib enda rolli, õigusi ja kohustusi erinevates rühmades;

- 11) kirjeldab rühma mõju käitumisele, sh sõltumatuse ja autoriteedi olemust inimsuhetes, demonstreerib õpituatsioonis toimetulekut rühma survega;
- 12) toob näiteid seadustest, mis kaitsevad laste õigusi, tervist ja heaolu, ning analüüsib õiguste ja kohustuste seoseid;
- 13) analüüsib laste heaolu mõjutavaid tegureid oma kogukonnas, teeb ettepanekuid, kuidas kogukonnas paremini seista laste heaolu eest;
- 14) teab, mille põhjal ära tunda teaduslikku tervisealast infot;
- 15) analüüsib ja hindab erinevate tervisealaste infoallikate, tervisetoodete ja ravivõtete usaldusväärsust;
- 16) kirjeldab ja toob näiteid erinevatest tunnete ja läheduse avaldumisviisidest, nt meeldimine, sõprus, armumine, armastus;
- 17) selgitab suhete loomise, säilitamise ja lõpetamise võimalusi ennast ja teisi kahjustamata;
- 18) analüüsib suhtevägivalla avaldumisvorme ja põhjusi, teab, kuidas käituda lähisuhtevägivalla korral ning toob näiteid abi saamise võimalustest;
- 19) selgitab seksuaalsuse olemust, inimese seksuaalset arengut ning selle individuaalsust;
- 20) toob näiteid turvalisest seksuaalkäitumisest ja seksuaalõigustest;
- 21) mõistab erineva seksuaalse orientatsiooni ja soolise identiteediga inimeste õigust võrdsele ja lugupidavale kohtlemisele;
- 22) demonstreerib õpituatsioonis inimväarikust alandavale käitumisele reageerimise viise ja abi saamise võimalusi;
- 23) toob näiteid füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervise vastastikustest seostest;
- 24) analüüsib tervisekäitumise mõju füüsilisele, vaimsele ja sotsiaalsele tervisele;
- 25) toob näiteid olulisematest tervisenäitajatest;
- 26) analüüsib enda terviseseisundit tervisenäitajate põhjal ning kavandab vajaduse korral muudatusi eluviisis;
- 27) analüüsib tegureid, mis aitavad säilitada inimese vaimset heaolu, märkab ohte, oskab kaaslast toetada ja vajaduse korral abi otsida;
- 28) analüüsib ja toob näiteid eluviisi, keskkonna ja pärilikkuse mõjust tervisele ning eristab tervislikke ja ebatervislikke otsuseid igapäevaelus;
- 29) toob näiteid keskkonnateadlikest tegevustest ning rakendab mõnda nendest enda kodukohas või koolis;
- 30) analüüsib kehalise aktiivsuse ja toitumise mõju tervisele;
- 31) analüüsib uimastitega seotud riskikäitumise tagajärgi inimese toimetulekule ning sekkumise võimalusi indiviidi ja ühiskonna tasandil;
- 32) demonstreerib õpituatsioonis esmaabi osutamist ja oskab vajaduse korral otsida abi;

- 33) toob esile seksuaalkäitumisega seotud müütide ja soostereotüüpsete hoiakute mõju inimese tervisekäitumisele;
 34) analüüsib turvalise seksuaalkäitumise ja abi saamise võimalusi.

2.1.4. Inimeseõpetuse õpitulemused ja õppesisu 1. klassis

Inimeseõpetust õpitakse 45 minutit nädalas. Õpe toimub KÕP-tundides, hommikuringides, ainetundides või projektõppe tundides.

Teema	Kesksed ideed	Õpitulemused	Õppesisu
Inimene Mina	Kõigil inimestel on erinevusi ja sarnasusi, kuid me oleme kõik ühtviisi väärtuslikud. Teiste inimestega suheledes oleme alati viisakad.	Õpilane: 1) kirjeldab enda välimust, huve ja tegevusi; 2) teab, et inimesed on erinevad nii bioloogiliselt kui ka sotsiaalselt ning märkab inimeste sarnasusi ja erinevusi 3) nimetab, mille poolest ta sarnaneb teistega ja erineb teistest; 4) väärtustab iseennast ja teisi; 5) teab ja väärtustab igaühe individuaalsust seoses välimuse, huvide ja tugevusega, õigust olla erinev; 6) põhjendab, miks on vaja endasse positiivselt suhtuda; 7) mõistab viisaka käitumise vajalikkust.	Mina. Minu erinevused teistest inimestest ja sarnasused nendega. Iga inimese väärtus. Viisakas käitumine. Mina. Igaühe individuaalsus ja väärtuslikkus. Mina ja endasse suhtumine.
Mina ja minu pere	Iga pere on omanäoline ja väärtuslik. Peres on igaühel oma tähtis roll. Peres on oluline omavaheline hea läbisaamine ja üksteise abistamine.	Õpilane: 1) kirjeldab enda ja pereliikmete ülesandeid kodus, toob näiteid üksteise abistamisest ja pereliikmetega arvestamisest; 2) kirjeldab, mille poolest perekonnad erinevad ja sarnanevad;	Kodu. Koduarmastus. Perekond. Erinevad pered. Vanavanemad ja teised sugulased. Pereliikmete tegevus ja rollid. Vanemate ja teiste inimeste töö. Kodused tööd. Abivalmidus, kohuse- ja vastutustunne, austus. Kodu traditsioonid. Koduümbrus. Naabrid ja naabruskond. Võõras ümbrus ja võõraga kaasaminek. Ohud kodus ja

	<p>Ohtusreeglitest kinnipidamine aitab koduümbruses turvaliselt liigelda.</p>	<p>3) toob näiteid oma õigustest ja kohustustest peres, koolis ja ühiskonnas; 3) selgitab lähemaid sugulussuhteid; 4) kirjeldab ja eristab võimalusi, kuidas abistada pereliikmeid kodustes töödes; 5) jutustab oma pere traditsioonidest; 6) väärtustab toetavaid peresuhteid ja kodu. 7) märkab liiklusohutlikke kohti ja olukordi kooliteel ja koduümbruses ning pakub lahendusi turvalisuse tagamiseks; 8) tunneb liikluses turvalisust tagavaid märke ja tähiseid; 9) teab liiklusreegleid, mis tagavad tema turvalisuse, kirjeldab neid ja demonstreerib turvalisust tagavate liiklusreeglite järgimist.</p>	<p>Koduümbruses. Liiklusreeglid.</p>
<p>Mina ja kodumaa</p>	<p>Meie kodumaa on Eesti.</p> <p>Eestis elavad eri rahvustest inimesed.</p> <p>Erinevatel rahvastel on erinevad tavad ja kombed, mida on põnev tundma õppida ja oluline austada.</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) tunneb ära, kirjeldab ja kujutab kodukoha ja Eesti Vabariigi sümbolikat; 2) oskab nimetada Eesti Vabariigi pealinna, sünnipäeva ja presidenti; 3) leiab Euroopa kaardilt Eesti ning Eesti kaardilt kodukoha; 4) teab ja tutvustab oma kodukoha tuntud inimesi ja paiku ning väärtustab kodumaad; 5) kirjeldab rahvakombeid; 6) võrdleb rahvakombeid minevikus ja tänapäeval, nt mardipäev, kadripäev, jõulud, vastlapäev, jaanipäev jt; 7) teab Eestis, oma klassis või kodukohas elavate inimeste tavadest ja kommetest ning austab neid.</p>	<p>Eesti – minu kodumaa. Eesti teiste riikide seas. Naaberriigid. Kodukoht: küla, vald, linn, maakond. Eesti Vabariigi riiklikud, rahvuslikud ja kodukoha sümbolid. Rahvakalendri tähtpäevad. Erinevate rahvaste tavad ja kombed. Sallivus</p>

		8) selgitab, kuidas õpilane saab ise olla kommete ja tavade hoidja.	
Mina: aeg ja asjad	Oma päeva planeerides peame arvestama sellega kuidas aeg kulgeb.	Õpilane: 1) eristab, mis on aja kulg ja seis; 2) planeerib oma päeva ja nädalat terviseteadlikult, oskab koostada oma päevakava, väärtustades aktiivset vaba aja veetmist; 3) kirjeldab oma tegevuse plaanimist nädalas, väärtustades vastutust. 4) hoiab keskkonda, selgitab keskkonna hoidmise võimalusi, nt jäätmete vähendamine ja sorteerimine, vee ja energia tarbimine.	Aeg. Aja plaanimine. Oma tegevuse kavandamine. Täpsus, lubadused, vastutus ja ausus. Õppeainete üleselt + lõiming matemaatika ja keeltega.

2.1.5. Inimeseõpetuse õpitulemused ja õppesisu 2. klassis

Inimeseõpetust õpitakse 45 minutit nädalas. Õpe toimub KÕP-tundides, hommikuringides, ainetundides või projektõppe tundides.

Teema	Kesksed ideed	Õpitulemused	Õppesisu
Mina ja tervis	Haiguste leviku ja ravi eripärasid mõistes oskame hoida enda ja teiste tervist. Esmabivõtteid tundes ning osates abi kutsuda võime päästa elu.	Õpilane: 1) toob näited tervist hoidvast käitumisest (hügieen, karastamine, mitmekesine toit, uni ja puhkus ning kehaline aktiivsus) ja selgitab tervist hoidva käitumise vajalikkust; 2) nimetab mõningaid haiguste tunnuseid, kirjeldab tervet ja haiget inimest ja teab, kas haigused on nakkuslikud või mitte; 3) teab, et ravimeid võetakse siis, kui ollakse haige, ning et ravimid võivad olla inimese tervisele ohtlikud;	Terve ja haige inimene. Tervise eest hoolitsemine. Ravimid. Abi saamise võimalused. Esmabi.

		<p>4) demonstreerib õpituatsioonis lihtsamaid esmaabivõtteid ja abi saamise võimalusi (nt haav, kukkumine, mesilase nõelamine, ninaverejooks, praht silmas, puugihammustus, põletus ja rästikuhammustus);</p> <p>5) toob näiteid terviseriskidest ja teab kuidas püsida terve;</p> <p>6) teab hädaabi telefoninumbrit ja oskab vajaduse korral kutsuda abi.</p>	
<p>Mina: aeg ja asjad</p>	<p>Erinevad tegevused mõjutavad meie heaolu erinevalt.</p> <p>Igal ajal on väärtus.</p> <p>Asju tuleb kasutada heaperemehelikult ja nende jagamise juures järgida reegleid.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) eristab, mis on aja kulg ja seis; 2) planeerib oma päeva ja nädalat terviseteadlikult; 3) väärtustab oma tegevusi, mis on positiivsete tunnete tekkimise allikaks; 4) toob näiteid, kuidas õppimine aitab igapäevaelus hakkama saada 5) sõnastab enda õppimise eesmärgid ja seostab neid enda huvidega; 6) selgitab asjade väärtust, oskab eristada oma ja võõrast asja ning mõistab, et võõrast asja ei tohi loata võtta; väärtustab ausust asjade jagamisel; 7) seostab igapäevavalikuid tuleviku eesmärkidega. 	<p>Aeg. Aja plaanimine. Oma tegevuse kavandamine. Täpsus, lubadused, vastutus ja ausus. Minu oma, tema oma, meie oma. Asja väärtus ja hind. Asjade väärtus teiste väärtuste seas.</p>
<p>Mina ja Meie</p>	<p>Sõpruse aluseks on usaldus, hoolimine ja üksteise mõistmine.</p> <p>Õppides mõistma oma tundeid, saan paremini aru endast ja teistest.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kirjeldab omadusi, mis peavad olema heal sõbral, ning hindab ennast nende omaduste järgi; 2) väärtustab sõprust ja koostööd; 	<p>Sõbrad ja sõpruse hoidmine. Sallivus. Üksteise eest hoolitsemine ja teiste abistamine. Ausus ja õiglus. Leppimine. Vabandust palumine ja vabandamine. Oma muredest rääkimine ja tunnete väljendamine. Oskus panna end teise inimese olukorda. Keeldumine kahjulikust tegevusest.</p>

	<p>Kõik tunded on vastuvõetavad, kuid kõik tegevused ei ole.</p> <p>Igal tegevusel on oma tagajärg, millega peab arvestama.</p> <p>Hoolimatu käitumine ja kiusamine pole vastuvõetavad.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 3) eristab enda head ja halba käitumist, kirjeldab oma käitumise tagajärgi ning annab neile hinnangu; 4) väärtustab leppimise, vabandust palumise ja vabandamise tähtsust inimsuhetes; 5) nimetab ja kirjeldab inimeste erinevaid tundeid ning toob näiteid olukordadest, kus need tekivad, ja leiab erinevaid viise nendega toimetulekuks; 6) mõistab, et kiusamine ja vägivald ei ole aktseptitud ja lubatud käitumine, ning teab abi saamise võimalusi kiusamise ja vägivald korral; 7) nimetab ja kirjeldab inimeste erinevaid tundeid ning toob näiteid olukordadest, kus need tekivad, ja leiab erinevaid viise nendega toimetulekuks; 8) kirjeldab oma sõnadega, mida tähendavad vastutustundlikkus ja südametunnistus; 9) selgitab sõpruse, koostöö, üksteise eest hoolitsemise ja üksteise abistamise vajalikkust 10) kirjeldab oma tegevuse plaanimist nädalas, väärtustades vastutust; 11) nimetab üldtunnustatud käitumisreegleid ja põhjendab nende vajalikkust; 12) eristab tööd ja mängu; 13) selgitab enda õppimise eesmärgid ning toob näiteid, kuidas õppimine aitab igapäevaelus paremini hakkama saada; 	<p>Hea ja halb käitumine. Südametunnistus. Käitumisreeglid. Käitumise mõju ja tagajärjed. Mäng ja töö. Õppimine. Kohustetunne ja vastutus. Meeskonnatöö. Tööjaotus.</p>
--	---	---	---

		14) teab tegureid, mis soodustavad või takistavad õppimist.	
Mina: teave ja asjad	<p>Meedia avaldab meile mõju ja sellest teadlik olles saame teha paremaid valikuid.</p> <p>Raha teenitakse tööga ning selle eest saab osta asju ja teenuseid.</p> <p>Raha kasutamisel tuleb arvestada vajaduste ja võimalustega.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) loetleb erinevaid teabeallikaid, sh erinevate meeltega tajutavaid; 2) leiab infot erinevatest allikatest; võrdleb erinevaid teabeallikaid usaldusväärsuse ja teabe sisu väärtuse poolest; 3) kirjeldab meediaga, sealhulgas sotsiaalmeediaga seotud võimalusi ja ohte; 4) teab, et raha eest saab osta asju ja teenuseid ning et raha teenitakse tööga; 5) selgitab, milleks kasutatakse raha ning mis on raha teenimine, säästmine, kasutamine ja laenamine; 6) kirjeldab, mis vajadusi tuleb arvestada taskuraha kulutades ja säästes. 7) viib läbi lihtsamaid uurimuslikke tegevusi; 8) selgitab ja demonstreerib kokkulepitud reeglite järgimist digivahendite abil teabe otsimisel. 	<p>Teave ja teabeallikad ning nende kasutamine. Reklaami mõju. Turvaline käitumine meediakeskkonnas.</p> <p>Raha. Raha teenimine, kulutamine ja laenamine, säästmine. Oma kulutuste plaanimine.</p> <p>Lõiming matemaatikaga.</p>

2.1.6. Inimeseõpetuse õpitulemused ja õppesisu 3. klassis

Inimeseõpetust õpitakse 45 minutit nädalas. Õpe toimub KÕP-tundides, hommikuringides, ainetundides või projektõppe tundides.

Teema	Kesksed ideed	Õpitulemused	Õppesisu
-------	---------------	--------------	----------

<p>Mina ja tervis</p>	<p>Haiguste leviku ja ravi eripärasid mõistes, oskame hoida oma tervist.</p> <p>Haigused võivad olla peamiselt füüsilised või vaimsed.</p> <p>Igaüks suudab enda ja teiste tervist positiivselt mõjutada.</p> <p>Inimese tervist mõjutavad tema harjumused ja valikud, sealhulgas toitumine, liikumine, uni ja puhkus.</p> <p>Esmabivõtteid tundes ning osates abi kutsuda võime päästa elu.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kirjeldab, kuidas oma tervise eest hoolt kanda; kirjeldab tervet ja haiget inimest; 2) kirjeldab seoseid tervise hoidmise viiside vahel: mitmekesine toitumine, uni ja puhkus ning liikumine; 3) teab, et ravimeid võetakse siis, kui ollakse haige, ning et ravimid võivad olla inimese tervisele ohtlikud; 4) eristab vaimset ja füüsilist tervist; 5) demonstreerib õpituatsioonis lihtsamaid esmaabivõtteid ja abi saamise võimalusi (nt haav, kukkumine, mesilase nõelamine, ninaverejooks, praht silmas, puugihammustus, põletus ja rästikuhammustus); 6) nimetab, kelle poole pöörduda erinevate murede korral; 7) teab hädaabi telefoninumbrit ja oskab kutsuda abi; 8) väärtustab tervislikku eluviisi. 9) demonstreerib õpituatsioonis üldtunnustatud käitumisharjumuste ja seaduste täitmist; 	<p>Tervis. Terve ja haige inimene. Tervise eest hoolitsemine. Vaimne ja füüsiline tervis. Tervislik eluviis: mitmekesine toit, piisav uni ja puhkus, liikumine ja sport. Ohud tervisele ja toimetulek ohuolukorras.</p> <p>Ravimid. Abi saamise võimalused. Esmaabi. Käitumisreeglid. Käitumise mõju ja tagajärjed.</p>
<p>Mina Meie</p>	<p>Inimestel on erinevad vajadused.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) nimetab inimese eluks olulisi vajadusi ja võrdleb enda vajadusi teiste omadega; 2) nimetab inimeste õigusi ja nendega kaasnevat kohustusi; 3) toob näiteid käitumisharjumustest ja seadustest, mida tal tuleb järgida; 4) põhjendab käitumisharjumuste ja seaduste järgimise vajalikkust; 5) teab, et vägivaldal on eri vormid; 6) selgitab, mida vägivaldne käitumine võib endaga kaasa tuua; 	<p>Minu ja teiste vajadused. Lapse õigused ja kohustused.</p>

		7) teab abi saamise võimalusi inimväärikust alandava käitumise puhul, sh kiusamine ja vägivald; 8) demonstreerib õpituatsioonis abi saamise ja abistamise võimalusi vägivald korral.	
--	--	---	--

2.1.7. Inimeseõpetuse õpitulemused ja õppesisu 4. klassis

Inimeseõpetust õpitakse 1 tund nädalas ehk 35 tundi õppeaastas. Õpe toimub peamiselt projektõppe tundides. Lisaks projektõppele toimub õpe ka KÕP-tundides ja osaliselt ka ainetundides lõimituna keele või muu ainega.

Teema	Keskised ideed	Õpitulemused	Õppesisu
Tervis	Hea elu koosneb tasakaalus ja tervislikust vaimsest, füüsilisest ja sotsiaalsest elust.	Õpilane: 1) kirjeldab füüsilist, vaimset ja sotsiaalset tervist ning seda mõjutavaid tegureid, seostab peamisi tervisenäitajaid inimese tervisliku seisundiga (nt unekvaliteet, stress, kehatemperatuur, pulss, kehamassiindeks); 2) teab enda põhilisi tervisenäitajaid ning oskab mõõta ja hinnata kehakaalu, kehapikkust, kehatemperatuuri ning pulsisagedust; 3) toob näiteid, kuidas enda käitumisega ennetada haigestumist; 4) mõistab oma võimalusi algatada ettevõtmisi ja toob näiteid ettevõtlikust tegutsemisest ning seostab ettevõtlikkust tulevase tööeluga.	Tervise olemus: füüsiline, vaimne ja sotsiaalne tervis. Tervisenäitajad. Tervist mõjutavad tegurid. Hea ja halb stress. Keha reaktsioonid stressile. Pingete maandamise võimalused.
Tervislik eluviis	Minu tervislik elu on minu enda vastutus.	Õpilane: 1) oskab eristada tervislikke ja mittetervislikke otsuseid igapäevaelus; 2) kirjeldab tervisliku toitumise põhimõtteid ning väärtustab neid;	Tervisliku eluviisi komponendid. Tervislik toitumine. Tervisliku toitumise põhimõtted. Toitumist mõjutavad tegurid. Kehalise aktiivsuse vormid ja põhimõtted. Päevakava ning töö ja puhkuse vaheldumine. Uni.

		<p>3) teab kehalise tegevuse mõju oma tervisele ja toob selle kohta näiteid;</p> <p>4) oskab plaanida oma päevakava, lähtudes tervisliku eluviisi komponentidest;</p> <p>5) väärtustab tervislikku eluviisi;</p> <p>6) toob näiteid tegevustest, mis muudavad elukeskkonna turvaliseks, soodustavad kehalist aktiivsust ja tervislikku toitumist</p> <p>7) toob näiteid elu ja tervist ohustavatest teguritest ja teab, kuidas neid vältida, hoidub riskikäitumisest;</p> <p>8) kirjeldab õpikeskkonna mõju õpilase õpitulemustele.</p> <p>9) teab, et meedia saab mõjutada inimeste tervisekäitumist, toob näiteid;</p> <p>10) toob näiteid, kuidas meedia abil saab suurendada inimeste kehalist aktiivsust.</p>	<p>Tervislik elukeskkond. Tervislik õpikeskkond. Tervis heaolu tagajana.</p>
Esmaabi	<p>Ma tahan aidata ja tean, kuidas seda teha!</p> <p>Igaüks võib päästa elu õige käitumisega ohu olukorras.</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) kirjeldab, kuidas hoida ära õnnetusjuhtumeid ning kuidas ennast ja teisi abistada õnnetusjuhtumite korral;</p> <p>2) teab, kuidas ohuolukorras turvalistelt käituda ja abi kutsuda, ning demonstreerib õpituatsioonis lihtsamaid esmaabivõtteid (nt kõhuvalu, külmumine, luumurd, minestamine, nihestus, peapõrutus, palavik, päikesepiste jm);</p> <p>3) nimetab esmaabivahendeid ja kirjeldab, kuidas neid kasutada.</p>	<p>Esmaabi põhimõtted. Esmaabi erinevates olukordades. Käitumine õnnetusjuhtumi korral.</p>
Mina ja suhtlemine	<p>Oskan märgata enda ja teiste vajadusi, oskan kasutada selge</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) analüüsib enda iseloomujooni ja -omadusi, väärtustades endas positiivset;</p> <p>2) selgitab, kuidas enesehinnang kujuneb;</p>	<p>Enesesse uskumine. Enesehinnang. Eneseanalüüs. Enese kontroll. Oma väärtuste selgitamine. Suhtlemise komponendid. Verbaalne ja mitteverbaalne suhtlemine. Aktiivne</p>

	<p>eneseväljenduse ja kuulamise nippe.</p> <p>Head suhted loovad uusi võimalusi!</p>	<p>3) mõistab eneseavamise mõju suhtlemisele ning demonstreerib õpituatsioonis, kuidas oma tundeid empaatiliselt ja suhteid tugevdavalt väljendada</p> <p>4) kirjeldab, millest suhtlemine koosneb ning väärtustab tõhusate suhtlusoskuste vajalikkust;</p> <p>5) eristab mitteverbaalseid ja verbaalseid suhtlemisvahendeid ning analüüsib nende vastastikuseid seoseid</p> <p>6) demonstreerib õpituatsioonis sotsiaalsete oskuste tõhusat kasutamist (sh aktiivse kuulamise jt tõhusa suhtlemise võtteid);</p> <p>7) toob näiteid hoolivast, ausast, õiglasest ja vastutustundlikust käitumisest</p> <p>8) teab, mis on eelarvamused ja stereotüüpsed hoiakud, ja tunneb need ära;</p> <p>9) teadvustab eelarvamuste mõju suhtlemisele ja toob näiteid, kuidas eelarvamused mõjutavad igapäevasuhtlust;</p> <p>10) eristab kehtestavat, agressiivset ja alistuvat käitumist ning mõistab nende käitumisviiside mõju suhetele</p> <p>11) teab, et tal on õigus öelda „ei“, ja demonstreerib õpituatsioonis „ei“ ütlemist oma tervise kaitsel ja õiguste eest seisemisel.</p>	<p>kuulamine. Tunnete väljendamine. Eneseavamine. Eelarvamused. Kehtestav, agressiivne ja alistuv käitumine. Ei ütlemine ennast ja teisi kahjustava käitumise puhul.</p>
<p>Suhted teistega</p>	<p>Paremad suhted ja parema elu saame läbi erinevate teiste inimeste mõistmise ja aitamise.</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) kirjeldab tõhusate sotsiaalsete oskuste (üksteise aitamise, jagamise, koostöö ja hoolitsemise) toimimist igapäevaelus; väärtustab tõhusaid sotsiaalseid oskusi;</p> <p>2) näeb ühe probleemi lahendamise erinevaid võimalusi;</p>	<p>Tõhusad sotsiaalsed oskused: üksteise aitamine, jagamine, koostöö ja hoolitsemine. Sallivus enda ja teiste vastu. Hoolivus. Sõprusuhted. Usaldus suhetes. Empaatia. Vastutus suhetes. Kaaslaste mõju ja surve.</p> <p>Erinevuste ja mitmekesisuse väärtustamine. Isikute iseärasused. Soolised erinevused.</p>

		<p>3) toob näiteid turvalisest suhtlemisest igapäevaelus, sh internetis ning lahendab õpituatsioonis teemakohaseid probleeme</p> <p>4) lahendab loovalt ja koostöiselt probleeme ja toob esile erinevate lahenduste eelised ning puudused;</p> <p>5) kirjeldab, kuidas kaaslased võivad mõjutada otsustamist; toob näiteid, milliste tagajärgedeni võivad erinevad otsused viia;</p> <p>6) väärtustab sõprust kui vastastikuse usalduse ja toetuse allikat;</p> <p>7) toob esile arengulisi individuaalseid erinevusi, mõistab inimeste erivajadusi;</p> <p>8) mõistab vastutust oma sõnade ja tegude eest, sh sotsiaalmeedias;</p> <p>9) märkab ning toob esile enda ja teiste positiivseid omadusi.</p>	<p>Erivajadustega inimesed. Positiivsed jooned ja omadused endas ning teistes, nende märkamine.</p>
--	--	---	---

2.1.8. Inimeseõpetuse õpitulemused ja õppesisu 5. klassis

Inimeseõpetust õpitakse 1 tundi nädalas ehk 35 tundi õppeaastas. Õpe toimub peamiselt projektõppe tundides. Lisaks projektõppele toimub kontaktõpetaja tundides ja osaliselt ka ainetundides lõimituna keele või muu ainega.

Teema	Kesksed ideed	Õpitulemused	Õppesisu
-------	---------------	--------------	----------

<p>Murdeiga kehalised muutused ja</p>	<p>Teismeeas inimese keha muutub, muututuvad tujud ja tunded, see on keeruline ja normaalne aeg korraga.</p>	<p>Õpilane: 1) kirjeldab murdeiga inimese elukaare osana ning nimetab murdeas toimuvaid füüsilisi ja emotsionaalseid muutusi; 2) selgitab keha eest hoolitsemise vajalikkust; 3) teab, et murdeiga on varieeruv ning igapähe on oma arengutempo; toob näiteid erinevast arengutempost murdeas 4) toob esile arengulisi individuaalseid erinevusi, mõistab inimeste erivajadusi 5) teab suguküpsuse tunnuseid ja esmaste sugutunnuste seost soojätkamisega. 6) selgitab enda erinevate omaduste arendamise võimalusi</p>	<p>Murdeiga inimese elukaares. Kehalised ja emotsionaalsed muutused murdeas. Kehaliste muutuste erinev tempo murdeas. Suhtumine kehasse ja oma keha eest hoolitsemine. Suguline küpsus ja soojätkamine.</p>
<p>Turvalisus ja riskikäitumine</p>	<p>Kuidas jääda muutustes mõistlikuks? Kust leida abi? Kuidas teha vahet heal ja halval? Paneme ennast valmis!</p>	<p>Õpilane: 1) selgitab, miks on normid, sh liiklusseadus kohustuslik kõigile, ning järgib neid; 2) toob näiteid meediaga seotud ohtudest ning selgitab meedia mõju inimese käitumisele ja suhetele; 3) teab, mis on autoriõigused ja et need on seadusega kaitstud, selgitab, miks peab autoriõigusi järgima ja mida võib endaga kaasa tuua autoriõiguste eiramine 4) otsib, leiab ja esitab usaldusväärsetest allikatest tervise teemalist infot, järgides autoriõigust; 5) demonstreerib õpituatsioonis, kuidas keelduda ennast ja teisi kahjustavast tegevusest, kasutades tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi: emotsioonidega toimetulek, enesetunnetus, kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine ja suhtlusoskus;</p>	<p>Turvaline ning ohutu käitumine koolis, kodus ja õues. Eakaaslaste ning meedia mõju tervise ja ohukäitumise valikud tehes; iseenda vastutus. Vahendatud suhtlemine. Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused uimastitega seotud situatsioonides. Valikud ja vastutus seoses uimastitega. Tubaka, alkoholi ja teiste levinud uimastite tarbimisega seonduvad riskid tervisele. Levinumad laste ja noorte haigused. Nakkus- ja mittenakkushaigused. Haigustest hoidumine. HIV, selle levikuteed ja sellest hoidumise võimalused. AIDS</p>

		<p>6) kirjeldab tubaka, alkoholi ja teiste uimastite tarbimise kahjulikku mõju tervisele;</p> <p>7) väärtustab turvalisust ja ohutut käitumist;</p> <p>8) oskab kirjeldada, kuidas hoida ära levinumaid nakkus- ja mittenakkushaigusi;</p> <p>9) teab, mis on HIV ja AIDS ning kuidas ennast kaitsta HIViga nakatumise eest;</p> <p>10) kirjeldab, kuidas hoida ära õnnetusjuhtumeid ning kuidas ennast ja teisi abistada õnnetusjuhtumite korral;</p> <p>11) teab, kuidas ohuolukorras turvalistelt käituda ja abi kutsuda, ning demonstreerib õpitu olukorras esmaabivõtteid.</p>	
Konfliktide lahendamine	<p>Kuulamine, oma tunnetest teadlik olek ja positiivne mõtlemine aitavad lahendada suure osa konflikte.</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) oskab leida probleemide erinevaid lahendusviise ja oskab neid õpitu olukorras kasutada;</p> <p>2) selgitab ja kirjeldab eri olukorrad sobiva parima käitumisviisi valikut;</p> <p>3) selgitab konflikti häid ja halbu külgi;</p> <p>4) kirjeldab tõhusaid ja mittetõhusaid konfliktide lahendusviise ning valib õpitu olukorras konflikti lahendamiseks sobiva käitumisviisi;</p> <p>5) märkab, nimetab ja väärtustab enda ning teiste positiivseid omadusi.</p>	<p>Otsustamine ja probleemide lahendamine. Erinevate käitumisviiside leidmine probleemide lahendamiseks. Tagajärgede arvestamine probleemilahenduses. Vastutus otsustamisel. Konfliktide olemus ja põhjused. Tõhusad ja mittetõhusad konfliktide lahendamise teed. Positiivsed jooned ja omadused endas ning teistes, nende märkamine.</p>

2.1.9. Inimeseõpetuse õpitulemused ja õppesisu 7. klassis

Inimeseõpetust õpitakse 2 tundi nädalas ehk 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub peamiselt külalistundides, praktikumides, projektõppes ja mentortundides, kus toimuvad kohtumised grupimentorluse ja individuaalse mentorluse põhimõtetel. Mentortundides kasutatakse mh KiVa

metoodikat. Külalistunnid toimuvad Avatud Kooli III kooliastme õpilastele kord nädalas ning seal esinevad inimesed teemadel, mis on õppijate jaoks parasjagu akuutsed ning huvipakkuvad.

TEEMA	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
ELUKAAR Murdeeast täiskasvanuikka; muutused murdeas. Suguküpseks saamine	<p>Areng; muutused murdeas; oskus tulla toime murdeea muutustega.</p> <p>Suguelundkond, suguelundkonna areng.</p> <p>Elutee kujundamine- iseenda valik, õigus ja vastutus.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) selgitab inimese arengut murde- ja noorukieas ning eristab seda täiskasvanueast; 2) kirjeldab pärilike ja keskkonnategurite, nt elukeskkonna, ümbritsevate inimeste ja hariduse mõju inimese arengule ja otsustele; seostab inimese kasvamist ja arengut pärilike ning keskkonnateguritega 3) analüüsib inimese võimalusi ja vastutust oma elutee kujundamisel ning toob näiteid inimese võimaluste kohta ise oma eluteed kujundada, mõistab enda vastutust oma eluteed kujundades; 4) selgitab seksuaalsuse olemust, inimese seksuaalset arengut ning selle individuaalsust 5) toob näiteid turvalisest seksuaalkäitumisest ja seksuaalõigustest. 	<p>Elukaar, murde- ja noorukiea koht elukaares.</p> <p>Kohanemine murdeea muutumistega.</p> <p>Varane ja hiline küpsemine – igapähe oma tempo. Muutunud välimus. Nooruki põhimured küpsemisperioodil. Suguküpsus.</p>
Positiivne minapilt	<p>Terve enesehinnangu kujundamine, positiivse minapildi arendamine. Mis võib enesehinnangut mõjutada?</p> <p>Eneseanalüüsi oskus- minu tugevused ja nõrkused; minu väärtushinnangud.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) selgitab, mis on minapilt ja enesehinnang 2) toob näiteid teguritest, mis kujundavad minapilti ja enesehinnangut 3) analüüsib ennast oma väärtuste, isikuomaduste, võimete ja huvide põhjal ning seostab seda valikutega elus 4) analüüsib enda terviseseisundit tervisenäitajate põhjal ning kavandab vajaduse korral muudatusi eluviisis 	<p>Psitiivse minapildi kujundamine, enesehinnang.</p> <p>Eneseanalüüs: oma tugevuste, iseloomujoonte, huvide, võimete ja väärtuste määramine.</p>

		5) analüüsib tegureid, mis aitavad säilitada inimese vaimset heaolu, märkab ohte, oskab kaaslast toetada ja vajaduse korral abi otsida.	
Konflikt, oskus tulla toime konfliktolukorras.	Tõhus konflikti lahendamisoskus; rollimängud. Etapiline konflikti lahendamise treening	Õpilane: 1) demonstreerib õpituatsioonis inimväärikust alandavale käitumisele reageerimise viise ja abi saamise võimalusi 2) demonstreerib õpituatsioonis tõhusaid konfliktide lahendamise viise.	Konfliktide vältimine ja lahendamine.
Erinevuste väärtustamine. Rühm ja rühma mõju	Erinevad rühmadünaamikad Rühma kuulumine ja sellega kaasuv. Käitumine kiusamise ja vägivald korral. Mida tähendab rühma surve (positiivne ja negatiivne surve)? Oskuste õpe: enesekehtestamine; keeldumisoskus- erinevate keeldumisvõtete õppimine läbi rollimängu; oma mina säilitamine.	Õpilane: 1) mõistab, et inimene on sotsiaalne olend, toob näiteid rühma kuulumise ja rühmas suhtlemise olulisusest; 2) toob näiteid erinevate rühmade normidest ja reeglitest, mis toetavad ühiselu toimimist, sh analüüsib enda rolli, õigusi ja kohustusi erinevates rühmades 3) kirjeldab rühma mõju käitumisele, sh sõltumatus ja autoriteedi olemust inimsuhetes, demonstreerib õpituatsioonis toimetulekut rühma survega 4) mõistab erineva seksuaalse orientatsiooni ja soolise identiteediga inimeste õigust võrdsele ja lugupidavale kohtlemisele 5) toob näiteid seadustest, mis kaitsevad laste õigusi, tervist ja heaolu, ning analüüsib õiguste ja kohustuste seoseid 6) analüüsib laste heaolu mõjutavaid tegureid oma kogukonnas, teeb ettepanekuid, kuidas kogukonnas paremini seista laste heaolu eest.	Erinevad rühmad ja rollid. Reeglid ja normid rühmas. Rühma kuulumine ja selle mõju (positiivsed ja negatiivsed küljed) Rühma dünaamika. Sõltumatus, eraldiseisev individ. Hakkamasaamine kiusamise ja vägivaldaga. KiVa

<p>Riskikäitumine</p>	<p>Sotsiaalsete oskuste õpe seoses uimastiennetusega: kriitiline mõtlemine; probleemide lahendamine; ei ütlemine; kehtestav käitumine; abi andmine ja kutsumine.</p> <p>Õpilane oskab eristada legaalseid ja illegaalseid uimasteid.</p> <p>Mõistab seaduse olulisust.</p> <p>Uimastite tarvitamise lühi- ja pikaajaline mõju tervisele.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teab, mille põhjal ära tunda teaduslikku tervisealast infot, analüüsib ja hindab erinevate tervisealaste infoallikate, tervisetoodete ja ravivõtete usaldusväärsust; 2) eristab legaalseid ja illegaalseid uimasteid ning tähtsustab seaduste rolli laste tervise kaitsel; 3) analüüsib uimastitega seotud riskikäitumise tagajärgi inimese toimetulekule ning sekkumise võimalusi indiviidi ja ühiskonna tasandil 4) demonstreerib õpituatsioonis, kuidas kasutada tõhusaid sotsiaalseid oskusi uimastitega seotud olukordades: kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine, ohuolukordade ärahoidmine, ei ütlemine, kehtestav käitumine, abi andmine ja abi kutsumine. 	<p>Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused, et vältida riskikäitumist: emotsioonidega toimetulek, enesetunnetamine, kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine, suhtlusoskus.</p> <p>Erinevad legaalsed ja illegaalsed uimastid.</p> <p>Uimastite tarvitamise lühi- ja pikaajaline mõju.</p>
<p>Lähedus, suhted ja turvaline seksuaalkäitumine</p>	<p>Tunded ja armastus suhtes, soorollid.</p> <p>Analüüsib läheduse erinevaid avaldumisviise.</p> <p>Mõistab, milles seisneb vastutus seksuaalsuhetes.</p> <p>Teab, mis on turvalise seksuaalkäitumise põhimõtted.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kirjeldab ja toob näiteid erinevatest tunnete ja läheduse avaldumisviisidest, nt meeldimine, sõprus, armumine, armastus 2) toob esile seksuaalkäitumisega seotud müütide ja soostereotüüpsete hoiakute mõju inimese tervisekäitumisele 3) selgitab suhete loomise, säilitamise ja lõpetamise võimalusi ennast ja teisi kahjustamata 4) analüüsib suhtevägivalla avaldumisvormi ja põhjusi, teab, kuidas käituda lähisuhtevägivalla korral ning toob näiteid abi saamise võimalustest 5) analüüsib turvalise seksuaalkäitumise ja abi saamise võimalusi. 	<p>Soorollid ja soostereotüübid. Lähedus suhtes. Sõprus. Armumine. Käimine. Lähedus ja seksuaalhuvi. Vastutus seksuaalsuhetes ja turvaline seksuaalkäitumine.</p>

		6) analüüsib ja toob näiteid eluviisi, keskkonna ja pärilikkuse mõjust tervisele ning eristab tervislikke ja ebatervislikke otsuseid igapäevaelus 7) analüüsib tervisekäitumise mõju füüsilisele, vaimsele ja sotsiaalsele tervisele.	
--	--	--	--

2.1.10. Inimeseõpetuse õpitulemused ja õppesisu 8. klassis

Inimeseõpetust õpitakse 1 tund nädalas ehk 35 tundi õppeaastas. Õpe toimub peamiselt külalistundides, praktikumides, projektõppes ja mentortundides, kus toimuvad kohtumised grupimentorluse ja individuaalse mentorluse põhimõtetel. Mentortundides kasutatakse mh KiVa metoodikat. Külalistunnid toimuvad Avatud Kooli III kooliastme õpilastele kord nädalas ning seal esinevad inimesed teemadel, mis on õppijate jaoks parasjagu akuutsed ning huvipakkuvad.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
TERVIS			
Tervisenäitajad Rahvastiku tervis; tervisealase info leidmine ning usaldusväarsuse analüüsimine.	Rahvastiku tervis ajas, Eesti ühiskonnaliikmete tervisenäitajad. Tervisekäitumine. Terviseiga seotud valikute-tagajärgede seoste teadvustamine. Oskus leida usaldusväärset tervise alast informatsiooni - allikate võrdlemine ja usaldusväarsuse kontrollimine.	Õpilane: 1) toob näiteid olulisematest tervisenäitajatest rahvastiku tervise seisukohalt; 2) toob näiteid füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervise vastastikustest seostest 3) analüüsib ja hindab erinevate tervisealaste infoallikate, tervisetoodete ja ravivõtete usaldusväarsust.	Tervis kui heaoluseisund. Tegurid, mis mõjutavad terviseiga seotud valikuid. Eesti rahvastiku tervisenäitajad. Tervisealased infoallikad ja teenused. Tervise infoallikate usaldusväarsus. Oskus leida abi.

<p>TERVISE OSAD:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● vaimne tervis; ● füüsiline tervis; ● sotsiaalne tervis; ● seksuaalne tervis. 	<p>Õpilane mõistab, et vaimne, füüsiline, emotsionaalne ja sotsiaalne tervis on omavahel seotud. Tuues näiteid, kuidas üksteist mõjutab.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) analüüsib tervisekäitumise mõju füüsilisele, vaimsele ja sotsiaalsele tervisele 	<p>Terviseaspektid: füüsiline, vaimne, emotsionaalne ja sotsiaalne tervis. Terviseaspektide omavahelised seosed.</p>
<p>VAIMNE TERVIS</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Vaimne tervis ● Stress ja sellega toimetulek ● Kriis, toimetulek leinaga. 	<p>Vaimne tervis ja selle toetamine,</p> <p>Stressi tunnused, kulg ja toimetulek, stressi tekitavad tegurid.</p> <p>Stressi ja kriisi erinevus. Iseenda ja teiste toetamine kriisiolukorras.</p> <p>Abi ja toetuse saamise võimaluste teadvustamine Eesti Vabariigis.</p> <p>Esmased eneseabi võtted (positiivne minasõnum ja enesesisendus).</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) analüüsib tegureid, mis aitavad säilitada inimese vaimset heaolu, märkab ohte, oskab kaaslast toetada ja vajaduse korral abi otsida; 2) toob näiteid keskkonnateadlikest tegevustest ning rakendab mõnda nendest enda kodukohas või koolis; 3) analüüsib kehalise aktiivsuse ja toitumise mõju tervisele. 	<p>Vaimse heaolu säilitamist aitavad tegevused ja mõttelaad. Stressiga toimetulek. Käitumine kriisiolukorras.</p>

2.2. Ajalugu

2.2.1. Ajaloo õppeaine kirjeldus

Ajaloo õppimise käigus omandatakse pädevused, mis on vajalikud oma elu korraldamiseks ajalooteadvuse toel ühiskonnale omases ajaloolises kultuuris. Ajalooõpetus toetab ajaloolise mõtlemise kujunemist. Ajalooline mõtlemine tähendab suutlikkust märgata tähenduslikkust ajaloos, oskust kasutada esmaallikaid tõendusmaterjalina, tunda ära muutusi ja ajaloosündmuste järjepidevust, analüüsida põhjusi ja tagajärgi, tajuda ajaloolist konteksti ja mõista ajalooliste tõlgenduste eetilist mõõdet.

Ajaloo õppimist alustatakse sissejuhatast ainesse. Ajalooõpetuses omandavad õpilased kultuuriruumis ning ajaloolises keskkonnas orienteerumiseks vajalikke teadmisi ja oskusi. Õpilasi suunatakse uurima, teadvustama, analüüsima, kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende seoseid omavahel ja tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi. Ajalooõpetusega alustades lähtutakse huvi ratamisest, õpitava õpilasele tähenduslikuks tegemisest.

Põhikooli ajalooõpetus on kronoloogilis-temaatiline. Õppeaine algab sissejuhatava algõpetusega ning jätkub muinas- ja vanaaja, keskaja, uusaja ning lähiajaloo õppimisega. Eesti ajalugu õpitakse lõimituna maailma ajaloo kursusesse. Ainekavas eraldi esitatud Eesti ajaloo teemasid käsitletakse põhjalikult ja süsteemselt ning tõmmatakse paralleele maailma ajalooga. Käsitluse põhimõte on liikumine lähemalt kaugemale, alustades kodukoha ajaloost, kus on oluline luua käsitletava teema ja paikadega isiklik seos.

Ajalooõpetusel on kronoloogiline, poliitiline, majanduslik, sotsiaalne, kultuuriline ja ideede dimensioon. Põhikoolis tähtsustatakse õpilasele jõukohast, inimesekeskset ajalookäsitlust, eluolu ja kultuuri teiste ajalooõpetuse dimensioonide ees. Maailma ajalugu käsitletakse valitud teemade kaudu, millega ei taotleta ajalooperioodidest tervikpildi kujunemist. Tähtis on luua seosed mineviku ning nüüdisaja ajaloosündmuste ja nähtuste vahel ning kujundada arusaam, et minevikku pöördumata on raske mõista tänapäeva, nt kriisikollete olemust, Eesti ajaloo sõlmküsimusi, Eesti iseseisvuse ning selle kaitsmise ning teisalt võõrvallutuste mõju erinevatel perioodidel. Õpitakse väärtustama kohalikku kultuuripärandit, inimeste iseotsustamise õigust ja vabadust, analüüsima eetilisi valikuid ja mõistma hukka agressiooni ja okupatsiooni ning kõiki inimsusevastaseid kuritegusid. Õpilaste maailmapilti rikastab ainetevaheline lõiming ning lähedaste teemade lõimitud käsitlemine, lähtudes erinevatest aspektidest.

Ajalooõpetuse kaudu laiendatakse teadmisi, omandatakse ajaloolist sõnavara ja kujundatakse erinevaid oskusi:

- 1) oskus orienteeruda ajas ning analüüsida ajaloolise keskkonna kujunemist;
- 2) ajaloomõistete tundmine ja kontekstis kasutamise oskus;
- 3) ajaloo kohta küsimuste esitamise ning neile vastamise oskus;
- 4) funktsionaalne kirjaoskus, kriitilise mõtlemine oskus, arutlusoskus, järelduste tegemise ja seoste loomise ning oma seisukoha kujundamise ja põhjendamise oskus;
- 5) empaatia, oskus asetada end kellegi teise olukorda ajastut arvestades; koostöö- ja konfliktilahendusoskus;
- 6) allikaanalüüs ja ajalookaardiga töötamise oskus, erinevatest teabeallikatest info leidmise, kasutamise ja hindamise oskus, suulise ja kirjaliku eneseväljenduse ning IT-vahendite kasutamise oskus.

Oskuste kujundamine ajalooõpetuses on pidev protsess ning seda tehakse erinevate õppeteemade ja õppemeetodite kaudu. Oskuste saavutatuse taset kirjeldatakse ajaloo õpetamise eesmärkidena kooliastmeti.

Ajalootundides tutvustatakse õpilastele erinevaid ajalookäsitusi ja avatakse nende kujunemisetagamaid. Mõistmaks, et ajalookirjutamine sõltub ajast ja ajalooürija seisukohast, tuleb kujundada kriitilist suhtumist erinevatesse mõtteviisidesse ning võrrelda ajaloosündmuste ja nähtuste käsitlemist erinevates allikates.

Sissejuhatava ajalooõpetuse kaudu tehakse tutvust minevikuga õpilasele tähenduslikus ja arusaadavas vormis, äratatakse õpilaste huvi mineviku vastu, õpitakse märkama ja ära tundma minevikujälgi – ajalooallikaid – ja mõistma, et ajalugu ongi meie kõigi ühine lugu. Alustatakse ajas orienteerumise oskuse kujundamisega, nn suure pildi loomisega, mida pidevalt uute teadmistega täiendatakse. See aitab õpilastel paigutada oma ajalooteadmised korrastatult konteksti, ajaloolisesse aega, näha oleviku seoseid mineviku ja tulevikuga, näha ja hinnata minevikku ajalooliselt oma ajastu kontekstis. Seejärel õpitakse mõistma, et jutustus minevikust on kellegi tõlgendus, mitte mineviku täpne kirjeldus. Õpitakse küsima, kas erinevad vaatenurgad ja arusaamad on olemasoleva tõendusmaterjali ja senise uurimisseisu alusel võrdselt asjakohased. Ajalooõpetus peab

olema avatud muutuste raamistik, erinevaid narratiive toetav, mis vastab erinevatele küsimustele ja kohaneb uute eeldustega. Õpilased õpivad mõistma, et erinevast positsioonist vaadates võib minevikku tõlgendada erinevalt, õpivad eristama propagandistlikke tõlgendusi ja mõistavad, et kõik allikad ei ole võrdselt usaldusväärsed ning kõik tõlgendused ei ole asjakohased.

2.2.2. Ajaloos taotletavad oskused, teadmised ja hoiakud

II kooliastme lõpuks õpilane:

1. Teab, ajaloo periodiseerimise põhimõtteid ning et ajaloo periodiseerimine on kokkuleppeline.
2. Teab, et ajaloosündmustel ja -nähtustel on põhjused ja tagajärjed.
3. Kasutab ajaloomõisteid kontekstis.
4. Teab näiteid kodukoha minevikust.
5. Teab, et Eesti ei ole alati olnud iseseisev ning teab olulisi sündmusi ja isikuid Eesti omariikluse kujunemisloos.
6. Mõistab, kuidas kujunes inimasustus.
7. Mõistab, et teadus ja tehnika on pidevas arengus ja mõjutavad inimesi ning ühiskonnaelu.
8. Oskab asetada end minevikus elanud inimese olukorda ning saab aru, et erinevast rollist vaadates on maailm erinev.
9. Teab, et eri aegadel on ühiskonnas olnud erinevad väärtussüsteemid, mida ei ole õige hinnata tänapäeva kontekstis.
10. Teab, mis tunnused on iseloomulikud demokraatlikele ja mittedemokraatlikele ühiskonnavormidele ajaloos.
11. Teab, millist liiki allikatest saab mineviku kohta teavet ja milliste tunnuste järgi saab allikate usaldusväärsust hinnata.
12. Teab näiteid kodukoha kultuuripärandist, olulisi inimesi ja nende rolli kodukoha kultuuriloos.
13. Märkab ja väärtustab minevikupärandit Eestis ja mujal.
14. Teab, kuidas meditsiin ja inimeste teadmised tervisest on aja jooksul muutunud.
15. Teab näiteid, kuidas inimkond on minevikus keskkonda mõjutanud.

III kooliastme lõpuks õpilane:

1. Eristab ajalooperioode ning iseloomustab neid põhitunnuste kaudu.
2. Mõistab ajaloosündmuste tähenduslikkust, toob esile sündmuste ja protsesside põhjusi ja tagajärgi ning jätkuvuse ja muutuste näiteid.
3. Seostab kodukoha ajalugu Eesti ja Euroopa ajalooga, teab Eesti ajaloo pöördepunkte.
4. Mõistab Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa ajaloo taustal.
5. Mõistab tänapäeva Euroopa ja Ameerika Ühendriikide kujunemislugu ja arengut ning riikide mõju maailmas.
6. Analüüsib inimeste igapäevaelu ja ühiskonnaelu muutumist ning linnade tähtsuse kasvu.
7. Mõistab teaduse ja tehnika arengu mõju inimeste eluviisile ja ühiskonnaelu valdkondadele.
8. Mõistab kolonialismi ja rahvastikurände põhjusi ja tagajärgi minevikus ja tänapäeval globaalse ajaloo perspektiivis.
9. Analüüsib inimese sotsiaalseid ja ühiskondlikke rolle minevikus ja tänapäeval, individuaalse eneseteostuse piiranguid ja võimalusi lähtuvalt ühiskonna arengust.
10. Mõistab, kuidas on kujunenud ja toiminud demokraatlik ühiskond minevikus, võrreldes tänapäevaga.
11. Mõistab, kuidas inimese käsitus on ajas muutunud.
12. Kogub ajalooalast informatsiooni, töötab eritüübiliste ajalooallikatega, kommenteerib ja hindab neid kriitiliselt, teeb informatsiooni põhjal järeldusi.
13. Eristab poliitilisi õpetusi, teab nende kujunemislugu.
14. Analüüsib kultuuripärandi tähtsust inimkonna ajaloos ja mõistab üksikisiku rolli kultuuripärandi kandjana.
15. Analüüsib inimese tervisekäitumise muutumist ajaloos.
16. Mõistab inimtegevuse ja keskkonna vastastikust mõju ajaloos.

2.2.3. Kooliastmete õpitulemused ajaloos

6. klassi lõpetaja:

- 1) kasutab ajaarvamisega seotud mõisteid asjakohaselt: e.Kr., p.Kr, sajand, aastatuhat jt;
- 2) teab, et ajalooallikad jagunevad suulisteks, esemelisteks, kirjalikeks ja audiovisuaalseteks ning toob nende kohta näiteid;
- 3) iseloomustab erinevate allikatüüpide eripära, hinnates nende usaldusväärsust;
- 4) kasutab perekonnavaloo uurimisel eritüübilisi allikaid;
- 5) teab, et ajaloo periodiseerimine on kokkuleppeline, nimetab ajalooperioode ja sündmusi, mis on aluseks ajaloo periodiseerimisele, põhjendab oma valikut;
- 6) paigutab ajateljele isikliku elu sündmusi, ajaloosündmusi ja -perioode, kasutades õigesti ajaühikuid; lahendab ajatelje abil ülesandeid;
- 7) toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ja Eesti ajaloos ning isiklikus elus;
- 8) kirjeldab ajaloosündmuse näitel põhjuse ja tagajärje seost;
- 9) kasutab narratiivi loomisel ajaloomõisteid asjakohases kontekstis;
- 10) teab ja esitleb lugusid oma kodukoha minevikust;
- 11) nimetab Eesti iseseisvumisega seotud sündmusi ja isikuid;
- 12) teab mõnda inimeste ajaloolist asulat, kirjeldab selle tekkimise ja kujunemise põhjusi;
- 13) kirjeldab joonise abil ajaloolist asulat;
- 14) toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäevaelu;
- 15) nimetab teaduse ja tehnika arengut mõjutanud tähtsamaid avastusi ja leiutisi ning selgitab nende tähtsust;
- 16) teab näiteid erinevatest ühiskonnaelu vormidest antiikajal ja kirjeldab nende erisusi;
- 17) teab, et inimeste arusaam maailmast sõltub ajaloolisest kontekstist ja inimese sotsiaalsest rollist ühiskonnas;
- 18) nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos;
- 19) toob näiteid ajaloomälestistest ja selgitab, miks need on kultuuriloos olulised;
- 20) toob näiteid ravivõtete ja tervishoiu kohta eri aegadel;
- 21) toob näiteid inimtegevuse ja looduskeskkonna vastastikusest mõjust minevikus.

9. klassi lõpetaja:

- 1) iseloomustab põhitunnuste kaudu erinevaid ajaloo perioode;
- 2) nimetab erinevate kunstistiilide olulisemaid tunnuseid ja tunneb väliste tunnuste järgi ära erinevate kunstistiilide arhitektuurinäiteid;
- 3) toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid;
- 4) arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda;
- 5) selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu;
- 6) analüüsib Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa sündmuste kontekstis;
- 7) analüüsib Euroopa riikide arengut ajaloos mõne riigi näitel;
- 8) selgitab Ameerika Ühendriikide kujunemislugu;
- 9) selgitab näidete toel Euroopa suurriikide ja Ameerika Ühendriikide tähtsust lähiajalooos;
- 10) toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide või revolutsiooni teel ja analüüsib nende protsesside erinevusi;
- 11) võrdleb etteantud kriteeriumide põhjal elukorraldust maal ja linnas;
- 12) toob näiteid rahvastikurännetest, selgitades nende põhjusi ja tagajärgi;
- 13) toob näiteid kolonialismi majanduslikest, poliitilistest ja eetilistest aspektidest, annab kolonialismile hinnangu erinevast perspektiivist;
- 14) analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid minevikus ja tänapäeval isikute näitel;
- 15) teab demokraatiale iseloomulikke jooni selle kujunemise ajal ja tänapäeval ja toob näiteid demokraatia arengust antiikajast tänapäevani;
- 16) iseloomustab nüüdisaja demokraatlikku ühiskonda mõne riigi näitel;
- 17) loetleb inimkeskse ja teadusliku maailmapildi kujunemise põhjuseid, toob näiteid selle tunnusjoontest, suuna esindajatest erinevatel ajastutel ning ühiskonnas toimunud muutustest;
- 18) kirjeldab, kuidas on erineval ajal maailmas korraldatud inimeste heaolu, tuues näiteid hariduse, tervishoiu, igapäevaelu ja turvalisuse korraldusest;
- 19) toob näiteid hariduse, tervishoiu, sotsiaal- ja igapäevaelu valdkonnast eri ajastutel;
- 20) analüüsib allikate usaldusväärsust eri aspekte hinnates, teab, et allika sõnum sõltub autori positsioonist;

- 21) teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis;
- 22) iseloomustab erinevaid poliitilisi õpetusi ja nende peamisi toetusgruppe ühiskonnas, analüüsib, mis on iseloomulik konservatismile, liberalismile ja sotsiaaldemokraatiale tänapäeval;
- 23) tunneb ära äärmusluse ja populismi tunnused minevikus ja tänapäeval;
- 24) kujundab oma poliitilise eelistuse ja põhjendab seda;
- 25) analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile, mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga;
- 26) toob näiteid erinevate ajastute kultuuripärandist;
- 27) märkab kodukoha kultuuripärandit ja teab selle kujunemislugu, mõistab, et kultuuripärandi tähendus võib ajas muutuda;
- 28) selgitab, kuidas igal inimesel on võimalik olla traditsioonide hoidmise kaudu kultuuripärandi kandja;
- 29) märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju;
- 30) teab, kuidas meditsiin on ajas arenenud ja mis võtteid on kasutatud haiguste ja epideemiatega võitlemisel;
- 31) selgitab ja toob näiteid, kuidas inimesed on erinevatel ajastutel loodusesse suhtunud;
- 32) selgitab, kuidas tootmine, tarbimine ja inimeste elatustase on seotud loodusressursside kasutamisega.

2.2.4. Ajaloo õpitulemused ja õppesisu 5. klassis

Õppeainet õpitakse 1 ainetund nädalas ehk 35 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii aineõpetuse kui projektõppe tundides ning teemasid käsitletakse lõimituna teiste ainetega (peamiselt keele ja loovainete tunnid).

Teema	Kesksed ideed	Õpitulemused	Õppesisu
Ajaloo algõpetus	Selle kohta, mis toimus enne meid saame infot ajalooallikatest.	Õpilane:	Ajaarvamisega seotud mõisted ja ajaloo perioodid: muinasaeg, vanaaeg, keskaeg, uusaeg, lähiajalugu. Ajalugu ja ajalooallikad.

	<p>Ajaloo periodiseerimise põhimõtteid ning ajaloo periodiseerimine on kokkuleppeline.</p> <p>Aega on võimalik väljendada oluliste sündmuste ja isikute jadana.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) kasutab ajaarvamisega seotud mõisteid asjakohaselt: e.Kr., p.Kr, sajand, aastatuhat jt 2) teab, et ajaloo periodiseerimine on kokkuleppeline, nimetab ajalooperioode ja sündmusi, mis on aluseks ajaloo periodiseerimisele, põhjendab oma valikut 3) teab, et ajalooallikad jagunevad suulisteks, esemelisteks, kirjalikeks ja audiovisuaalseteks ning toob nende kohta näiteid 4) iseloomustab erinevate allikatüüpide eripära, hinnates nende usaldusväärsust 5) kasutab perekonnaloo uurimisel eritüübilisi allikaid 6) paigutab ajateljele isikliku elu sündmusi, ajaloosündmusi ja -perioode, kasutades õigesti ajaühikuid; lahendab ajatelje abil ülesandeid 7) toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ja Eesti ajaloos ning isiklikus elus 8) kirjeldab ajaloosündmuse näitel põhjuse ja tagajärje seost 	<p>Allikate tõlgendamine: kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas, audiovisuaalne allikas, muuseum ja arhiiv. Ajatelg.</p>
<p>Kodukoha ajalugu</p>	<p>Inimeste arusaam maailmast sõltub ajaloolisest kontekstist,</p>	<p>Õpilane:</p>	<p>Ajaloosündmused ja silmapaistvad isikud kodukohas, Eestis, Euroopas ning maailmas. Elu linnas ja maal, rahu ja sõja ajal, eluolu,</p>

	asukohast ning inimeste rollist ühiskonnas.	<ol style="list-style-type: none"> 1) kasutab narratiivi loomisel ajaloomõisteid asjakohases kontekstis 2) teab ja esitleb lugusid oma kodukoha minevikust 3) nimetab Eesti iseseisvumisega seotud sündmusi ja isikuid 	tegevusalad, elamud, rõivastus, toit, kultuur ja traditsioonid, nende muutumine ajas.
--	---	---	---

2.2.5. Ajaloo õpitulemused ja õppesisu 6. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas ehk 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii aineõpetuse kui projektõppe tundides ning teemasid käsitletakse lõimituna teiste ainetega (peamiselt keele, ühiskonnaõpetuse ja loovainete tunnid).

Teema	Kesksed ideed	Õpitulemused	Õppesisu
Vanad Idamaad	Vanad Idamaad on mitmete kultuuriloo suurkujude ja tänapäeva kunsti ja kultuurinähtuste sünnikohaks.	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) toob näiteid inimtegevuse ja looduskeskkonna vastastikusest mõjust minevikus 2) kirjeldab joonise abil ajaloolist asulat 	Tsivilisatsioon ehk kõrgkultuur, Egiptus ja Niilus, Mesopotaamia - Eufrat ja Tigris, Hiina - Huanghe ja Jangtse, India - Indus ja Ganges
Mesopotaamia	Mesopotaamia kultuuripärandil on inimkonna ajaloos kande roll.	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäeva elu 2) nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos 3) teab mõnda inimeste ajaloolist asulat, kirjeldab selle tekkimise ja kujunemise põhjusi 	Sumerid, linnriik, Babüloonia, Hammurapi, seaduste kogu, kiilkiri, savitahvel, tsikuraat, Ištar, Marduk, potikeder ja ratas, Gilgameš

<p>Vana-Egiptus</p>	<p>Vana-Egiptus on meditsiini, kunsti ning arhitektuuri üks alguspunkte.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) nimetab teaduse ja tehnika arengut mõjutanud tähtsamaid avastusi ja leiutisi ning selgitab nende tähtsust 2) teab, et inimeste arusaam maailmast sõltub ajaloolisest kontekstist ja inimese sotsiaalsest rollist ühiskonnas 3) toob näiteid ravivõtete ja tervishoiu kohta eri aegadel 	<p>Vaarao, preestrid, templid, ametnikud, orjad, hieroglüüfid, papüurus, palsameerimine, muumia, sarkofaag, püramiidid, kalender, aritmeetika ja geomeetria, Ramses II, Thutmosis III ning Tutanhamon, Vana-Egiptuse riigikorraldus, religioon ja kultuur.</p>
<p>Vana-Kreeka</p>	<p>Vana-Kreeka on mitmete kultuuriloo suurkujude ja tänapäeva kunsti ja kultuurinähtuste sünnikohaks.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) toob näiteid ajaloomälestistest ja selgitab, miks need on kultuuriloos olulised 	<p>Vanim kõrgkultuur Euroopas. Kreeka loodus ja rahvastik, Kreet ja Mückeene kultuur. Kreeka linnriigid. Ühiskonnakorraldus ja kasvatus Ateenas ning Spartas. Linnriikide nõrgenemine ja alistamine Makedooniale. Aleksander Suure sõjaretk ning maailmariigi tekkimine. Vana-Kreeka kultuur ja religioon, eluolu ja mütoloogia. Olümpiamängud. Homerose kangelaseepika, ajalookirjutus, teater, kunst, arhitektuur, skulptuur, vaasimaal. Vana-Kreeka kultuuri tähtsus.</p>
<p>Vana-Rooma</p>	<p>Vana-Rooma on mitmete tänapäeva riigikorralduse ja ühiskonna protsesside alguspunkt.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teab näiteid erinevatest ühiskonnaelu vormidest antiikajal ja kirjeldab nende erisusi 	<p>Rooma riigi tekkimine, looduslikud olud, kuningad. Rooma Vabariigi algus ja ühiskondlik korraldus. Rooma võimu laienemine Vahemere maades. Hannibal, Caesar, vabariigi lõpp. Rooma keisririigi ühiskondlik korraldus. Augustus, Rooma impeerium ja selle lõhenemine. Vana-Rooma kultuur, kunst ja arhitektuur, rahvas ja eluolu, avalikud mängud. Ristiusu teke, Uus Testament.</p>

--	--	--	--

2.2.6. Ajaloo õpitulemused ja õppesisu 7. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas ehk 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii aineõpetuse kui projektõppe tundides ning teemasid käsitletakse lõimituna teiste ainetega (peamiselt keele ja loovainete tunnid).

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Maailm keskajal 476-1492	Keskaja mitmekesisus ja keskaegse maailmapildi mõju ajaloos.	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid 2) analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid minevikus ja tänapäeval isikute näitel 3) toob näiteid erinevate ajastute kultuuripärandist 4) arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda 5) märkab kodukoha kultuuripärandit ja teab selle kujunemislugu, mõistab, et kultuuripärandi tähendus võib ajas muutuda 	<p>Keskaegse maailmapildi mõju maailma ajaloole, keskaja ühiskonna üldiseloostus ja periodiseering. Läänikord, eluolu.</p> <p>Kiriku ja kultuuri osa keskajal, ristiusu õpetuse alused, ristisõjad, keskaja ülikoolid ja teadus, romaani ja gooti stiil.</p> <p>Frangi riik, Frangi riigi teke, riik Karl Suure ajal, Frangi riigi jagunemine, kolm tuumikala: Itaalia, Prantsusmaa ja Saksamaa.</p> <p>Araablased. Araabia ühiskond, Muhamed. Islam, araabia kultuur ja selle mõju Euroopale.</p> <p>Bütsants, Bütsantsi tugevuse põhjused, Justinianus I, Vana-Vene riik.</p> <p>Linnad ja kaubandus, linnade teke ja eluolu, hansakaubandus Põhja-Euroopas, tsunftikord, linnade valitsemine.</p> <p>Põhja-Euroopa ja Eesti. Skandinaavia eluviis ja ühiskond, viikingite retked.</p>

			<p>Eesti keskajal, eluolu muinasaja lõpus. Muinasmaakonnad, muistne vabadusvõitlus ja ristiusustamine, ühiskonna struktuur. Valitsemine, Liivi Ordu. Linnad.</p> <p>Keskaja ühiskond Saksamaa, Inglismaa ja Prantsusmaa näitel. Saksa-Rooma keisririik, parlamendi kujunemine Inglismaal, Prantsusmaa ühendamine. Eluolu keskajal.</p> <p>Asustus, tegevusalad ja eluolu kodukohas muinasaja lõpul.</p>
Maailm varauusajal 1492–1600	Tänapäevase maailma tekkejäljed varauusajal.	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) selgitab ja toob näiteid, kuidas inimesed on erinevatel ajastutel loodusesse suhtunud 2) toob näiteid hariduse, tervishoiu, sotsiaal- ja igapäevaelu valdkonnast eri ajastutel 3) märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju 4) võrdleb etteantud kriteeriumide põhjal elukorraldust maal ja linnas 	<p>Ühiskond varauusajal, tehnoloogia, uue maailmapildi kujunemine. Tehnoloogia areng, majandussuhted, humanism, kujutav kunst, Leonardo da Vinci.</p> <p>Suured maadeavastused. Ameerika avastamine, maadeavastuste tähendus Euroopale ja Euroopa mõju avastatud maades.</p> <p>Reformatsioon Saksamaal. Martin Luther.</p> <p>Eesti 16. sajandil, reformatsioon, haldusjaotus ja linnad. Liivi sõja põhjused ja tagajärjed.</p>

2.2.7. Ajaloo õpitulemused ja õppesisu 8. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas ehk 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii aineõpetuse kui projektõppe tundides ning teemasid käsitletakse lõimituna teiste ainetega (peamiselt keele ja loovainete tunnid).

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Uusaeg Maailm 1600–18 15	Vana hea Vene/Rootsi aeg? Ümberkorraldused ühiskonnas Eestis, Euroopas ja maailmas.	Õpilane: 1) iseloomustab põhitunnuste kaudu erinevaid ajalooperioode 2) analüüsib allikate usaldusväärsust eri aspekte hinnates, teab, et allika sõnum sõltub autori positsioonist 3) kirjeldab, kuidas on erineval ajal maailmas korraldatud inimeste heaolu, tuues näiteid hariduse, tervishoiu, igapäevaelu ja turvalisuse korraldusest 4) selgitab Ameerika Ühendriikide kujunemislugu 5) toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide või revolutsiooni teel ja analüüsib nende protsesside erinevusi 6) loetleb inimkeskse ja teadusliku maailmapildi kujunemise põhjuseid, toob näiteid selle tunnusjoontest, suuna esindajatest erinevatel ajastutel ning ühiskonnas toimunud muutustest 7) nimetab erinevate kunstistiilide olulisemaid tunnuseid ja tunneb väliste tunnuste järgi ära erinevate kunstistiilide arhitektuurinäiteid 8) teab, kuidas meditsiin on ajas arenenud ja mis võtteid on kasutatud haiguste ja epideemiatega võitlemisel	Uusaja ühiskonna põhijooned Euroopas, absolutismi kujunemine, Louis XIV, valgustusfilosoofia, Inglise kodusõda ja restauratsioon, Inglismaa ja Prantsusmaa, 18. sajandi valgustatud absolutism Preisimaa näitel, Friedrich II. Eesti Rootsi ja Vene riigi koosseisus, valitsemine, keskvõim ja aadli omavalitsus, Balti erikord, Põhjasõda, Peeter I, Eesti talurahvas 17. ja 18. sajandil, muutused majanduses ja poliitikas, vaimuelu (religioon, haridus, kirjasõna). USA iseseisvumine, Iseseisvussõda, USA riiklik korraldus. Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni ajastu. Prantsuse revolutsiooni põhjused ja kulg, Napoleoni reformid, Viini kongress ja poliitilised muutused Euroopa kaardil Vestfaali rahu ning Viini kongressi tulemusena, Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni sõdade tähtsus Euroopa ajaloos. Kultuur: barokk, klassitsism. Asustus ja eluolu paikkonnas 17.–18. sajandil.
Uusaeg	Esimene maailmasõda – selle eellugu ja järellainetus.	Õpilane: 1) analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju	Industriaalühiskonna kujunemine, tööstuslik pööre, vabrikutootmine, linnastumine, industriaalühiskonna sotsiaalne pale, 19. sajandi poliitilised õpetused.

<p>Maailm 1815–1918</p>	<p>Tööstusrevolutsioon ning selle mõju tänapäeval.</p>	<p>ühiskonnale ja kultuurile, mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga</p> <p>2) iseloomustab erinevaid poliitilisi õpetusi ja nende peamisi toetusgruppe ühiskonnas, analüüsib, mis on iseloomulik konservatismile, liberalismile ja sotsiaaldemokraatiale tänapäeval</p> <p>3) analüüsib Euroopa riikide arengut ajaloo mõne riigi näitel</p> <p>4) teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis</p> <p>5) toob näiteid kolonialismi majanduslikest, poliitilistest ja eetilistest aspektidest, annab kolonialismile hinnangu erinevast perspektiivist</p>	<p>Rahvuslus ja rahvusriigid, rahvusluse kasv Euroopas, rahvusriigi loomine Saksamaa näitel, Saksa keisririik. Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul, Vene impeeriumi äärealade poliitika, talurahvaseadused, rahvuslik ärkamine, selle eeldused, liidrid ja üritused, venestusaeg, 1905. aasta revolutsiooni tagajärjed. Esimene maailmasõda, uue jõudude vahekorra kujunemine Euroopas, sõja põhjused, kulg ja tagajärjed, maailmasõja mõju Eestile. Eesti iseseisvumine: autonoomiast Vabadussõjani. Kultuur 19. sajandil ja 20. sajandi algul: eluolu, ajakirjandus, seltsiliikumine, sh kodukohas.</p>
--------------------------------	--	--	---

2.2.8. Ajaloo õpitulemused ja õppesisu 9. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas ehk 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii aineõpetuse kui projektõppe tundides ning teemasid käsitletakse lõimituna teiste ainetega (peamiselt keele ja loovainete tundides).

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
<p>Maailm kahe maailmasõja vahel 1918–1939</p>	<p>Ülemaailmne majanduskriis, mis lõi tingimused autoritaarsete</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) selgitab näidete toel Euroopa suurriikide ja Ameerika Ühendriikide tähtsust lähiajaloo</p>	<p>Rahvusvaheline olukord, Pariisi rahukonverents, poliitiline kaart pärast Esimest maailmasõda, Versailles' süsteem.</p>

	ja totalitaarsete jõudude esiletõusuks.	2) analüüsib Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa sündmuste kontekstis	Rahvasteliidu tegevus ja mõju, sõjakollete kujunemine Aasias ja Euroopas. Maailmamajandus, ülemaailmse majanduskriisi põhjused, olemus ja tagajärjed. Demokraatia ja diktatuuri põhijooned. Demokraatia Ameerika Ühendriikide näitel, autoritarism Itaalia näitel, totalitarism NSV Liidu ja Saksamaa näitel. Eesti Vabariik, Vabadussõda, Asutav Kogu, maareform ja põhiseadus, demokraatliku parlamentarismi aastad, vaikiv ajastu, majandus, kultuur ja eluolu, välispoliitika. Kultuur ja eluolu kahe maailmasõja vahel, uued kultuurinähtused, teadus, tehnika areng, aatomiuuringud, auto ja lennuk, raadio, kino ja film, kirjandus ja kunst, uued propagandavahendid. Kultuur ja eluolu paikkonnas 20. sajandi algul.
Teine maailmasõda 1939–1945	Teise maailmasõja eellugu, kulg ja järellainetus ning mõju maailma ja Eesti ajaloole.	Õpilane: 1) selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu 2) selgitab, kuidas tootmine, tarbimine ja inimeste elatustase on seotud loodusressursside kasutamisega 3) tunneb ära äärmusluse ja populismi tunnused minevikus ja tänapäeval 4) toob näiteid rahvastikurännetest, selgitades nende põhjusi ja tagajärgi	Rahvusvaheline olukord. Lääneriikide järeleandmised Saksamaale. München. MRP. Sõjategevuse üldiseloostus, sõja algus ja lõpp, sõdivad pooled. Sõjategevus, rinded: Idarinne, Läänerinne, Vaikse Ookeani ja Põhja-Aafrika piirkond. Holokaust, ÜRO asutamine. Eesti Teise maailmasõja ajal, baaside ajastu, iseseisvuse kaotamine, juuniküüditamine, sõjategevus Eesti territooriumil, Nõukogude ja Saksa okupatsioon. Teise maailmasõja mõjud paikkonnas.

<p>Maailm pärast Teist maailmasõda 1945–...</p>	<p>Jõudude vahekorra muutus maailma poliitilisel maastikul ning tee tänapäevase ühiskonna suunas.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kujundab oma poliitilise eelistuse ja põhjendab seda 2) teab demokraatiale iseloomulikke jooni selle kujunemise ajal ja tänapäeval ja toob näiteid demokraatia arengust antiikajast tänapäevani 3) iseloomustab nüüdisaja demokraatlikku ühiskonda mõne riigi näitel 4) selgitab, kuidas igal inimesel on võimalik olla traditsioonide hoidmise kaudu kultuuripärandi kandja 	<p>Külm sõda, külma sõja põhijooned ja avaldumisvormid, kriisid ja sõjad.</p> <p>Läänemaailm USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel. USA ühiskond, sise- ja välispoliitika, ühiskondlikud liikumised, välispoliitika. Saksamaa Liitvabariigi majanduse areng, Ida- ja Lääne-Saksamaa suhted.</p> <p>Kommunistlikud riigid, kommunistliku süsteemi teke. NSV Liit, stalinism, sula, stagnatsioon.</p> <p>Eesti Nõukogude okupatsiooni all, piiride muutumine, repressioonid, kollektiviseerimine, industrialiseerimine, poliitiline juhtimine, kultuur ja eluolu.</p> <p>Kommunistliku süsteemi lagunemine, <i>perestroika</i> ja <i>glasnost</i>, Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin, Saksamaa ühinemine.</p> <p>Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamine. Laulev revolutsioon, Balti kett, põhiseadusliku korra taastamine.</p> <p>Maailm alates 1990. aastaist, üldülevaade, Euroopa Liidu laienemine, NATO laienemine, uued vastasseisud.</p> <p>Kultuur ja eluolu 20. sajandi teisel poolel. Teaduse ja tehnika areng, aatomiuuringud, infotehnoloogia, massikultuur, naine ja ühiskondlik elu, muutused mentaliteedis.</p> <p>Poliitilised liikumised, kultuur ja eluolu ning ajalooline mälu ja mäluasutused kodukohas.</p>
--	---	--	---

2.3. Ühiskonnaõpetus

2.3.1. Ühiskonnaõpetuse õppeaine kirjeldus

Ühiskonnaõpetusel on tähtis koht õpilaste sotsiaalse kompetentsuse kujunemises. Ühiskonnaõpetus aitab õpilasel arendada ettevõtlikkust ning kujuneda ennast teostavaks, kaasinimesi arvestavaks, sotsiaalselt pädevaks ja toimetulevaks ühiskonnaliikmeks. Ühiskonnaõpetuse tunnis omandatud teadmised, oskused ja hoiakud seostuvad tihedalt teistes õppeainetes (ajaloos, geograafias, inimeseõpetuses jt) õpituga, olles aluseks elukestvatele õppele. Põhikooli ühiskonnaõpetus käsitleb kõige üldisemal kujul ühiskonna toimimist, kodaniku seoseid ühiskonna põhivaldkondadega (majanduse, poliitika ja õigusega), ent ka suhteid erinevate sotsiaalsete rühmadega. Kodanikuna mõistetakse demokraatliku ühiskonna liiget, kes suhtleb ühiskonna institutsioonidega, lähtudes oma huvidest ja võimalustest.

Ühiskonnaõpetusel on tähtis koht õpilaste väärtushinnangute ja hoiakute kujunemises, sh ettevõtlikkus, seaduste austamine, töökus, sooline võrdõiguslikkus, vabadus, kodanikualgatus, sotsiaalne õiglus ja kodanike võrdne kohtlemine, inimõiguste austamine, mõistev suhtumine erinevustesse, tauniv suhtumine eelarvamustesse, säästlik suhtumine keskkonda, lugupidav suhtumine teiste rahvaste ja maade kultuuritraditsioonidesse ning soov neid tundma õppida; oma maa kultuuripärandi väärtustamine; teadvustamine, et kõikide maailma riikide elatustase ei ole võrdne ja maailmas on palju vaesust ning paljude inimeste materiaalne heaolu on võimalikuks saanud looduse ja tuleviku arvelt jne.

Ühiskonnaõpetuse eesmärk on praktiliste ülesannete, probleemide analüüsimise ja ainealaste põhimõistete omandamise kaudu saada tervikpilt ühiskonna toimimisest. Tähtsal kohal on igapäevaeluga seonduvate probleemide lahendamine ning asjatundlike otsuste tegemise oskuste kujunemine, mis aitab õpilasel ühiskonnas toime tulla. Nii kujuneb õpilasel tervikpilt ühiskonnast, kus teadvustatakse inimtegevuse ja looduse vastastikust mõju ning väärtustatakse jätkusuutlikku eluviisi.

I kooliastmes on ühiskonnaõpetuse teemad lõimitud inimeseõpetuse ainekavva. II ja III kooliastmes õpitakse ühiskonnaõpetust eraldi aina. II kooliastmes tutvub õpilane oma lähiümbruse sotsiaalsete suhete süsteemiga, keskendudes sotsiaalselt erinevate isiksuste ja rühmade koeksisteerimisele. Käsitelu keskmes on inimesed meie ümber, kool ning õpilase kodukoht.

III kooliastmes käsitletakse riiklike institutsioonide funktsioone ja toimimispõhimõtteid. Riigivalitsemisega tutvudes käsitletakse põhiseaduslikke institutsioone. Oluline on pöörata tähelepanu kodanikuõigustele ning poliitika avaldumisele igapäevaelus.

Majandusteemade käsitlemine III kooliastmes keskendub isiklikule majandamisele, ettevõtlusele, riigi majanduse reguleerimisele ja turumajanduse sotsiaalsetele mõjudele. Ainet käsitletakse võimalikult igapäevaeluga seostatult. Õppeprotsessis on oluline koht uurimuslikel õpivõtetel, mille toel omandavad õpilased probleemide seadmise, hüpoteeside sõnastamise, töö kavandamise ja korraldamise, kriitilise mõtlemise ning tulemuste tõlgendamise ja esitamise oskused, esitades materjale nii suuliselt kui ka kirjalikult ning kasutades näitlikustamiseks mitmesuguseid visuaalseid vorme ja võimaluse korral rakendatakse seda praktikas, nt demokraatia koolis, kodanikualgatus, vabatahtlik tegevus kodukohas jm.

Aktiivseks kodanikuks olemine tähendab kodanike kaasatust laiemalt, mitte ainult hääletamist valimistel. See avardab ka ühiskonnaõpetuse praktilise õppe võimalusi noorte jaoks, kes pole veel hääleõiguslikud (nt õpilaste võimekuse piires koolielu korraldamises, tarbijahariduses, kodanikualgatuses).

2.3.2. Ühiskonnaõpetuses taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

II kooliastme lõpuks õpilane:

1. Teab kodukohas tegutsevaid kodanikuühendusi ja -algatusi.
2. Teab lapse õigusi ja olulisemaid inimõigusi.
3. Teab, et kõik inimesed on seaduse ees võrdsed ja peavad seadusi täitma.

4. Mõistab, kuidas demokraatia põhimõtted saavad toimida koolis; toetab oma käitumise ja osalemisega koolidemokraatiat.
5. Teab Eesti riigi juhtimisega seotud põhiseaduslikke institutsioone ja olulisemaid ametikohti.
6. Eristab fakti arvamusest, teab, mis tunnuste alusel hinnata allikate usaldusväärsust.
7. Teab, et autoriõigused on kaitstud seadusega ja autorile tuleb viidata.
8. Teab, et inimesed on erineva kultuuritaustaga, saab aru, kui kedagi kultuurilise erinevuse tõttu diskrimineeritakse ja otsib vajaduse korral abi.
9. Teab, et iga inimene on käitumise, hoiakute ja panusega kultuurikandja ja -looja.
10. Tunneb tervise- ja turvariske, oskab vältida ohtusid ja teab, kust abi otsida, kasutab turvaliselt dokumente ja pangakaarti.
11. Oskab oma aega ja raha planeerida, võimeid ja võimalusi arvestada.
12. Käitub teadliku tarbijana.

III kooliastme lõpuks õpilane:

1. Teab, et Eesti peab arvestama rahvusvahelise olukorra ja rahvusvaheliste suhetega.
2. Teab, kuidas kujunes ja kuidas toimib tänapäeva demokraatlik ühiskond.
3. Tunneb ära ja toob näiteid demokraatia kesksete tunnuste ja nende rikkumise kohta; toob
4. Märkab, mis võib ohustada demokraatiat tänapäeval, selgitab, tuginedes minevikunäidetele.
5. Teab Eesti riigi juhtimisega seotud põhiseaduslike institutsioonide ülesandeid.
6. Mõistab ühiskonnasektorite spetsiifikat ja rolli ühiskonnas.
7. Teab majanduse toimimise põhijooni, teab oma õigusi ja kohustusi tarbijana, oskab oma õigusi kaitsta.
8. Analüüsib oma võimalusi tulevase töötajana ja ettevõtjana ning kavandab edasist haridusteed lähtuvalt oma huvidest ja võimetest ning ühiskondlikest teguritest.
9. Seostab demokraatiat inimõiguste kaitsega.
10. Analüüsib õiguste ja kohustuste, vabaduse ja vastutuse seost.
11. Teab, et Eesti Vabariigi põhiseadus on kõrgeim õigusakt ja oskab sealt leida vajalikku infot.

12. Teab ja väärtustab kodanikuühiskonna võimalusi korraldada elu kodukohas, piirkonnas, riigis ja rahvusvaheliselt.
13. Teab Eesti riigi ja selle kodanike õigusi, võimalusi ja kohustusi, mis tulenevad Euroopa Liidu liikmesusest.
14. Hindab infoallikaid kriitiliselt ja kujundab oma arvamuse, järgib autoriõiguse ja intellektuaalse omandi kaitse põhimõtteid.
15. Märkab kultuuride ja sotsiaalsete rühmade mitmekesisust, diskrimineerimist, sekkub oma võimaluste kohaselt.
16. Analüüsib tervise- ja turvariske, oskab vältida ohtusid ja teab, kust vajaduse korral otsida abi.

2.3.3. Kooliastmete õpitulemused ühiskonnaõpetuses

6. klassi lõpetaja:

- 1) teab Läänemere-äärseid riike ja näitab neid kaardilt;
- 2) esitab positiivseid ja negatiivseid näiteid riikidevahelisest koostööst või selle puudumisest;
- 3) toob näiteid koostööst oma kogukonnas: kodanikuühendused ja -algatused, noorte organiseeritud koostöövormid;
- 4) loetleb kodukohas lahendamist vajavaid probleeme ja pakub neile lahendusi;
- 5) leiab eakohaseid võimalusi eneseteostuseks kogukonna liikmena;
- 6) nimetab inimõigusi ja selgitab nende olulisust;
- 7) nimetab lapse õigusi ja kohustusi, märkab laste õiguste rikkumist ja otsib vajaduse korral abi;
- 8) toob näiteid, kuidas inimeste õigused on seadusega kaitstud;
- 9) kaitseb seisukohta, et keegi ei ole seadustest kõrgemal;
- 10) kirjeldab demokraatia põhimõtete toimimist koolis, selgitades õpilasesinduse rolli koolielu kujundamisel;
- 11) osaleb oma klassi otsustusprotsessides demokraatia põhimõtteid arvestades;
- 12) leiab ja võrdleb erinevatest allikatest pärit infot;
- 13) selgitab fakti ja arvamuse erinevust, toob näiteid;
- 14) kasutab viitamist nõuetekohaselt;
- 15) tunneb ära ja toob näiteid kultuurikonfliktide ja kultuurilise diskrimineerimise kohta;

- 16) mõistab, et inimesed võivad näha maailma erinevalt;
- 17) toob näiteid erinevatest kultuurinähtustest, millega ta on kokku puutunud;
- 18) toob näiteid, milliste tunnuste põhjal saab inimene end kultuuriliselt määratleda;
- 19) toob näiteid isikut tõendavate dokumentide õigest ja valest kasutamisest;
- 20) loetleb tervise- ja turvalisuseohtusid, oskab ohu korral abi otsida;
- 21) nimetab ohtusid internetis ja selgitab, kuidas end nende eest kaitsta, käitub ohutult;
- 22) teab internetipanga ja pangakaardi kasutamisega seotud ohtusid ja käitub turvaliselt;
- 23) oskab oma aega ja tegevusi planeerida;
- 24) toob näiteid erinevatest seaduslikest rahateenimise võimalustest;
- 25) koostab eelarve etteantud piirides;
- 26) kirjeldab säästmise võimalusi igapäevaelus, toob näiteid;
- 27) selgitab näidete põhjal vajaduste, soovide ja võimaluste erinevusi.

9.klassi lõpetaja:

- 1) analüüsib näidete põhjal suur- ja väikeriikide, naaberriikide, demokraatlike ja mittedemokraatlike riikide vastastikuseid suhteid;
- 2) selgitab riikide koostööd rahvusvahelistes organisatsioonides, toob näiteid;
- 3) teab erinevaid demokraatlikus ühiskonnas osalemise võimalusi, toob näiteid;
- 4) selgitab näidete abil võimude lahususe põhimõtet;
- 5) loetleb demokraatliku ühiskonna tunnuseid, selgitab, mille poolest erinevad demokraatlik ühiskond ja diktatuur;
- 6) toob näiteid erinevatest võimalustest, kuidas käituda demokraatia põhimõtteid järgides;
- 7) selgitab avaliku konkursi tähtsust;
- 8) teeb vahet riigi-, era- ja kodanikusektoril, toob näiteid nende tegevusest ja koostööst ühiskonnas ja üksikisikute võimalusest osaleda riigi-, era- ja kodanikusektoris;

- 9) kirjeldab erinevate majandussüsteemide iseloomulikke tunnuseid ja toimimist;
- 10) teab maksude vajalikkust ühiskonna toimimisel, eristab otseseid ja kaudseid makse;
- 11) analüüsib vabalt valitud näidete põhjal inimeste tarbimiskäitumist;
- 12) selgitab liigtarbimise põhjusi ja mõju üksikisikule, ühiskonnale ja keskkonnale;
- 13) analüüsib valitud erialal tegutsemise võimalusi, lähtudes eriala spetsiifikast ja tuues esile palgatöötajana ja ettevõtjana tegutsemise erisused;
- 14) teab, mis on sotsiaalne ettevõtlus, ja toob näiteid selle võimalustest;
- 15) märkab ohtu demokraatialle enda ümbruskonnas ja ühiskonnas ning on valmis sellele oma võimaluste piires vastu seisma;
- 16) toob näiteid oma õigustest ja kohustustest koolis, perekonnas ja ühiskonnas, selgitades õiguste ja kohustuste omavahelisi seoseid;
- 17) selgitab soorollide ja soostereotüüpsete hoiakute mõju inimese valikutele;
- 18) teab, mis on õigusriik, ja selgitab selle toimimise põhimõtteid;
- 19) nimetab põhiseaduse abil Vabariigi Valitsuse, Riigikogu, Vabariigi Presidendi ja kohaliku omavalitsuse peamisi ülesandeid;
- 20) teab võimalusi, kuidas kodanikud ja mittekodanikud saavad mõjutada ühiskonna toimimist;
- 21) analüüsib enda võimalusi kooli ja kogukonna elu ning kohaliku omavalitsuse poliitika kujundamisel;
- 22) teab Euroopa Liidu liikmesriike ja mõistab, miks Euroopa Liidu liikmesriik peab liikmesusest tulenevaid kohustusi täitma;
- 23) toob näiteid Euroopa Liidu kodanike õigustest ja võimalustest, seostades neid enda eluga;
- 24) oskab allikatest leida asjakohast infot oma arvamuse kujundamiseks;
- 25) tunneb ära valeuudise ja propaganda ja teab, miks need võivad olla ohtlikud;
- 26) oskab kasutada allikaid õppetöös, viitab ja tsiteerib nõuetekohaselt;
- 27) võrdleb tõekspidamisi, tavasid ja praktikaid erinevate kultuuride ja subkultuuride näitel;
- 28) mõistab koostöövõimaluste otsimise vajalikkust kultuuriliste erimeelsuste puhul;
- 29) märkab ja analüüsib diskrimineerimisjuhtumit ja pakub välja lahendusi;
- 30) toob näiteid kultuurilaenu ja -mõjutuste kohta eesti kultuuris;
- 31) mõistab identiteedi määratlust, selgitab näidete varal, mis on sotsiaalne, kultuuri- ja rahvuslik identiteet ning mitmikidentiteet;

- 32) toob näiteid stereotüüpide, vaenukõne ja sallimatuse kohta ning mõistab nende ohtu ühiskonnale;
- 33) analüüsib oma kogemuste põhjal iseenda kultuuritarbimist;
- 34) selgitab, miks on oluline tunda kultuuripärandit;
- 35) toob näiteid Eesti kultuuri levikust maailmas;
- 36) analüüsib riske, teeb ettepanekuid nende maandamiseks, demonstreerib õpituatsioonis ohuolukorra asjakohast lahendamist, selgitades oma käitumist.

2.3.4. Ühiskonnaõpetuse õpitulemused ja õppesisu 6. klassis

Õppeainet õpitakse 1 tund nädalas, kokku 35 tundi õppeaastas. Õpe toimub peamiselt ainetundides, KÕP-tundides ning koostöös Avatud Kooli õpilaspilaparlamendi tööga, lisaks lõimituna ka projektõppe tundides.

Teema	Kesksed ideed	Õpitulemused	Õppesisu
Sotsiaalsed suhted Sotsiaalsed suhted Inimesed meie ümber, kogukonnad ning kultuurid.	<p>Eestis elavad erinevast rahvusest inimesed, kelle on erinevad kombed ja usundid.</p> <p>Kõik inimesed sõltumata nende soost ja rahvusest on võrdsed.</p> <p>Eestil on mitmed naabrid ja partnerrigid maailmas, kes meie elu mõjutavad.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) toob näiteid erinevatest kultuurinähtustest, millega ta on kokku puutunud 2) toob näiteid, milliste tunnuste põhjal saab inimene end kultuuriliselt määratleda 3) mõistab, et inimesed võivad näha maailma erinevalt 4) tunneb ära ja toob näiteid kultuurikonfliktide ja kultuurilise diskrimineerimise kohta; 5) teab Läänemere-äärseid riike ja näitab neid kaardilt. 	<p>Eestis ja õpilase kodukohas elavad rahvarühmad (sotsiaalsed, rahvuslikud, religioossed jm). Sooline võrdõiguslikkus. Pere ja suguvõsa. Naabruskond maal ja linnas. Sõpruskond. Koolipere. Euroopa riigid, Eesti naaberriigid.</p> <p>Läbiva teemana inimeseks olemise ja kogukonna ja ühiskonna raames käsitletakse neid teemasid läbi I ja II kooliastme projektide.</p> <p>Mitmekultuurilise koolina on see oluline teema KÕP tundides, külalistundides ja kooliüritustel.</p>

<p>Vabatahtlik tegevus: kodanikuühendused ja -algatus, koostöö</p>	<p>Kodanikuna saan oma kogukonda paremaks muuta läbi osalemise algatustes või läbi vabatahtliku tegevuse.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõisteid kodanikuühendus, kodanikualgatus, vabatahtlik tegevus; 2) toob näiteid koostööst oma kogukonnas: kodanikuühendused ja -algatused, noorte organiseeritud koostöövormid; 3) loetleb kodukohas ja koolis lahendamist vajavaid probleeme ja pakub neile lahendusi 4) leiab eakohaseid võimalusi eneseteostuseks kogukonna liikmena. 	<p>Kodukohas tegutsevate seltside, klubide ja ühenduste tegevus. Noorteorganisatsioonid. Eakohased kodanikualgatuse võimalused. Koostöö ja ühistegevus, kommunikatsioonivõimalused.</p> <p>Läbiv teema kõigis projektides, kuna mõjutatakse ühikonda enda ümber, tehakse koostööd organisatsioonidega, õpitakse kodanikualgatuse ja vabatahtliku töö tähendust.</p> <p>Külalistunnid ja õppekäigud</p>
<p>Demokraatia põhimõtted ja selle toimimine</p>	<p>Demokraatlikus ühikonnas on kodanikel õigused ja kohustused ning nad on seaduse ees võrdsed.</p> <p>Riigi toimimiseks on vajalikud seadused ja riigijuhtimise organid. Need on riigiti väga erinevad.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõisteid inimõigus, seadus, demokraatia; 2) iseloomustab demokraatia põhimõtteid; 3) nimetab inimõigusi ja selgitab nende olulisust 4) kaitseb seisukohta, et keegi ei ole seadustest kõrgemal, toob näiteid seaduskuuleka käitumise kohta. 5) esitab positiivseid ja negatiivseid näiteid riikidevahelisest koostööst või selle puudumisest. 	<p>Rahva osalemine ühiskonna valitsemises: arvamuste mitmekesisus ja sõnavabadus, osalus aruteludes ja otsustamises, õigus valida ja saada valitud. Võimude lahusus. Riigikogu, Vabariigi Valitsus, Vabariigi President, kohus. Kohalik omavalitsus. Seaduse ülimuslikkus, seadus kui regulatsioon. Peamised inimõigused (õigus elada, õigus vabadusele ja inimväärikusele jne).</p>
<p>Koolidemokraatia, lapse õigused ja võimalused osaleda poliitikas</p>	<p>Lastel on õigused ja kohustused koolis ning väljaspool kooli. Osa seadusi on meile ette</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kirjeldab demokraatia põhimõtete toimimist koolis, selgitades õpilaspärlamendi rolli koolielu kujundamisel; 	<p>Õpilaspärlamendi töös osalemine ja sellega kursis olemine. Õpilaste osalemine koolielu korraldamises. Kooli kokkulepete ühine sõlmimine ja</p>

	antud, kuid enamasti saame nende kujunemist mõjutada.	2) osaleb oma klassi otsustusprotsessides demokraatia põhimõtteid arvestades; 3) nimetab lapse õigusi ja kohustusi, märkab laste õiguste rikkumist ja otsib vajaduse korral abi; 4) toob näiteid, kuidas inimeste õigused on seadusega kaitstud.	järgimine, kooli kodukorra uurimine KÕP tunnis. Lapse õigused (õigus haridusele, õigus vanemlikule hoolitsusele jne). Õiguste, kohustuste ja vastutuse tasakaal. KÕP tunnis käsitlemisel. Projekt "Koolidemokraatia"
Planeerimine ja tarbimine	See, kui puhas on meie keskkond, kui palju meil on raha või kuidas kujuneb meie elu sõltub igapäevastest valikutest. Õigesti otsustamiseks on vaja koguda asjakohast infot.	Õpilane: 1) selgitab näidete põhjal vajaduste, soovide ja võimaluste erinevusi 2) toob näiteid erinevatest seaduslikest rahateenimise võimalustest 3) teab internetipanga ja pangakaardi kasutamisega seotud ohtusid ja käitub turvaliselt 4) koostab eelarve etteantud piirides 5) kirjeldab säästmise võimalusi igapäevaelus, toob näiteid; 6) oskab oma aega ja tegevusi planeerida; 7) Tunneb tervise- ja turvariske, oskab vältida ohtusid ja teab, kust abi otsida, kasutab turvaliselt dokumente ja pangakaarti.	Läbiv teema kõigis tundides ja KÕP tundides. Karjääriplaneerimine. Ürituste korraldamine klassis ja koolis, mille raames harjutatakse aja ja kulutuste planeerimist ning raha kasutamist, laenamist ja säästmist. Elukutsed ja ettevõtted kodukohas läbi külalistundide ja õppekäikude. Teadlik, säästev tarbimine koolikultuuris.
Allikas ja autoriõigused	Eristab fakti arvamusest, teab, mis tunnuste alusel hinnata allikate usaldusväärsust. Teab, et autoriõigused on kaitstud seadusega ja autorile tuleb viidata.	Õpilane: 1) leiab ja võrdleb erinevatest allikatest pärit infot 2) selgitab fakti ja arvamuse erinevust, toob näiteid.	Antud plokk ei ole eraldiseisev, vaid soovituslikult toetab kõikide teiste teemade ja õppesisu toetajana. Fakt ja arvamus, enda arvamuse põhjendamine, viitamine.

2.3.5. Ühiskonnaõptuse õpitulemused ja õppesisu 9. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, kokku 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub peamiselt ainetundides, praktikumides ning koostöös Avatud Kooli õpilaspilaparlamendi tööga, lisaks lõimituna ka projektõppe tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Ühiskond ja sotsiaalsed suhted	Kuidas ühiskond toimib ja kellest koosneb?	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) Teeb vahet riigi-, era- ja kodanikusektoril, toob näiteid nende tegevusest ja koostööst ühiskonnas ja üksikisikute kokkupuudetest ja/või võimalusest osaleda riigi-, era- ja kodanikusektoris; 2) teab erinevaid demokraatlikus ühiskonnas osalemise võimalusi, toob näiteid; 3) Teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid: ühiskond, avalik sektor, riigiasutus, avalik-õiguslik asutus, era-(äri)sektor, eraettevõtte, kolmas sektor, mittetulundus organisatsioon, vabakond. 	Õppija mõistab, et ühiskond on terviklik süsteem, kus erinevad osapooled mõjutavad ning samas sõltuvad teineteisest. Oskab tuua näiteid sektorite tegevusest ja koostööst ühiskonnas ning üksikisikute kokkupuudetest ja/või võimalusest osaleda avaliku sektori, erasektori ja vabakonna tegevuses.
Ühiskonna sotsiaalne struktuur	Me kõik oleme erinevad, aga siiski võrdsed – kuidas toimib ühiskond täna ning milline võiks ühiskond olla tulevikus?	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) oskab kasutada allikaid õppetöös, viitab ja tsiteerib nõuetekohaselt; 2) Märkab kultuuride ja sotsiaalsete rühmade mitmekesisust, diskrimineerimist, sekkub oma võimaluste kohaselt. 	Sotsiaalsed rühmad ühiskonnas: soolised, ealised, rahvuslikud, usulised, varanduslikud, regionaalsed jm. Sotsiaalne kihistumine ja selle põhjused. Sotsiaalne sidusus. Sotsiaalne tõrjutus. Sotsiaalne õiglus ja võrdõiguslikkus. Solidaarsus.

	<p>Minu roll ühiskonna edendamises.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 3) Teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid: ühiskonnarühmad, rahvastikunäitaja, demograafia, migratsioon, immigrant/sisserändaja, kodanik, topeltkodakondsus, varjupaigataotleja. 4) võrdleb tõekspidamisi, tavasid ja praktikaid erinevate kultuuride ja subkultuuride näitel; 5) selgitab, miks on oluline tunda kultuuripärandit ja töö näiteid Eesti kultuuri levikust maailmas; 6) toob näiteid kultuurilaenude ja -mõjutuste kohta eesti kultuuris 7) mõistab identiteedi määratlust, selgitab näidete varal, mis on sotsiaalne, kultuuriline- ja rahvuslik identiteet ning mitmikidentiteet; 8) Teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid: ühiskondlik ebavõrdsus (ja võrdõiguslikkus vs võrdväarsus) sotsiaalne sidusus, sotsiaalne tõrjutus, sotsiaalne õiglus, identiteet, mitmekultuurilisus, subkultuurid. 	<p>Väärtused ja identiteetid. Mitmekultuuriline ühiskond ja selle võimalused ning probleemid.</p>
<p>Ühiskonnaliikmete õigused vs kohustused ning vastutus on omavahelises seoses</p>		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid: põhiõigused, inimõigused, kodanikuõigused, universaalsed õigused, lapse õigused, kohustused, privileegid, vastutus, diskrimineerimine, inimkaubandus 2) oskab läbi näidete toomise selgitada soorollide ja soostereotüüpsete 	<p>Õppija mõistab, millised on tema kui lapse õigused ja kohustused, millised kohustused ja õigused on tema vanematel. Oskab selgitada ja põhjendada, milliste õiguste ja vabaduste kaitse peab olema ühiskonna kõrgendatud tähelepanu all. Arutletakse, tulenevalt oma rollist perekonnas, vastutuse võtmise olulisuse üle ning selle üle, kuidas noorukiea õigused ja vastutus erineb väikelapse või</p>

		<p>hoiakute mõju inimese valikutele ja võimalustele;</p> <p>3) Analüüsib tervise- ja turvariske, teeb ettepanekuid nende maandamiseks, demonstreerib õpituatsioonis ohuolukorra asjakohast lahendamist, selgitades oma käitumist</p>	<p>täiskasvanu omadest. Õppija selgitab õiguste ja kohustuste omavahelisi seoseid. Saab aru, milline on õiguste ja privileegide vahekord. Õppes pööratakse rõhku järgmiste väärtuste kujundamisele: hoolivus, aukartus elu vastu, õiglus, inimväärikus, lugupidamine enda ja teiste vastu.</p>
<p>Meedia ja teave: kuidas toimida infopaljususe kontekstis.</p>	<p>Professionaalse ajakirjanduse eristamine muust meediast. informatsiooni kaudu mõjutamise märkamine</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid: avalik-õiguslik meedia, erameedia, ajakirjandus, massikommunikatsioon, meedia, arvamusiider, meediavabadus, propaganda, polariseerumine, kollane ajakirjandus 2) oskab allikatest leida asjakohast infot oma arvamuse kujundamiseks; 3) tunneb ära valeuudise ja propaganda ja teab, miks need võivad olla ohtlikud; 4) mõistab koostöövõimaluste otsimise vajalikkust kultuuriliste erimeelsuste puhul 5) märkab diskrimineerimist ja oskab analüüsida konkreetset juhtumit ning pakkuda välja lahendusi; 6) toob näiteid stereotüüpide, vaenukõne ja sallimatuse kohta ning mõistab nende ohtu ühiskonnale. 	<p>Õppija teab ajakirjanduse rolli (informeerimine, tähelepanu juhtimine probleemidele, meelelahutus jm) ja vastutust avaliku arvamuse kujundamisel ühiskonnas. Oskab vahet teha erinevat tüüpi meediasisul (professionaalne ajakirjandus versus “näiline ajakirjandus” (huvirühmade meedia, sotsiaalmeedias sisuloojad ja suunamudijad jms), süvavõltsingu kasutamine. Selgitab, millised on ajakirjanduse standardid. Õppija teab, milles seisneb sõnumite võimendamine ja mullistumine. Mõistab, millistes olukordades mõjutamine toimub ning oskab märgata enda ümber erinevat liiki turunduskommunikatsiooni kui ka poliitilist propagandat. Mõistab, mis on infosõda ning kuidas kasutatakse vastandumist jm infomüra, et mõjutada demokraatliku arutelu. Tunneb ja oskab rakendada võtteid, kuidas valeuudist ära tunda.</p>

<p>Demokraatia toimimine igapäevases elus</p>	<p>Demokraatia.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) selgitab avaliku konkursi tähtsust; 2) märkab ohtu demokraatiale enda ümbruskonnas ja ühiskonnas ning on valmis sellele oma võimaluste piires vastu seisma; 3) toob näiteid oma õigustest ja kohustustest koolis, perekonnas ja ühiskonnas, selgitades õiguste ja kohustuste omavahelisi seoseid. 	<p>Demokraatliku ja mittedemokraatliku ühiskonna erinevused.</p> <p>Demokraatliku valitsemise põhijooned: võimuorganite valitavus ja aruandlus, võimude lahusus ja tasakaal.</p> <p>Õigusriik. Kodanikuvabadused ja -õigused.</p>
<p>Eesti valitsemiskord: kuidas rakendub võimude lahususe ja tasakaalu põhimõtte ellu ning millised on kodaniku võimalused poliitika kujundamisel osaleda</p>	<p>Demokraatlik Eesti Vabariik ning EV seadusandlus.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) selgitab näidete abil võimude lahususe põhimõtet; 2) teab, mis on õigusriik, ja selgitab selle toimimise põhimõtteid; 3) nimetab põhiseaduse abil Vabariigi Valitsuse, Riigikogu, Vabariigi Presidendi ja kohaliku omavalitsuse peamisi ülesandeid; 4) loetleb demokraatliku ühiskonna tunnuseid, selgitab, mille poolest erinevad demokraatlik ühiskond ja diktatuur; 5) teab võimalusi, kuidas nii kodanikud kui mittekodanikud saavad mõjutada ühiskonna toimimist. 	<p>Põhiseadus. Põhiseaduslikud institutsioonid. Riigikogu koosseis ja ülesanded. Valitsuse moodustamine ja ülesanded. Vabariigi President. Kontrollorganid: õiguskantsler, riigikontroll. Kohus. Kohalik omavalitsus.</p> <p>Õigussüsteem. Eesti kohtusüsteem. Õigusaktide kasutamine. Alaealiste õiguslik vastutus.</p> <p>Kodakondsus. Eesti kodakondsuse saamise tingimused. Kodanikuõigused ja -kohustused. Euroopa Liidu liikmesriikide kodanikud, kodakondsuseta isikud ning kolmandate riikide kodanikud, nende õigused ja kohustused Eestis.</p> <p>Erakonnad. Erakonna ülesanded demokraatlikus riigis. Eesti parlamendierakonnad.</p> <p>Valimised. Valimiste üldine protseduur. Kandidaadid ehk valitavad ja hääletajad ehk valijad; nende rollid. Valimiskampaania. Teadlik hääletamine.</p> <p>Eesti Euroopa Liidu liikmena. Eesti rahvusvahelistes organisatsioonides.</p>

<p>Kodanikuühiskond - mida annab vabakonnas osalemine ning kuidas rahva tahet maksma panna</p>	<p>Ühiskond, see on kodanikud. Osalemise tahte tekitamine.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) analüüsib enda võimalusi kooli ja kogukonna elu ning kohaliku omavalitsuse poliitika kujundamisel 2) toob näiteid erinevatest võimalustest, kuidas käituda demokraatia põhimõtteid järgides. 	<p>Kodanikuühiskonna olemus ja põhijooned. Vabaühendused ja MTÜd. Kirik ja usuühendused. Kodanikuosalus ja kodanikualgatus. Kodanikuajakirjandus. Vabatahtlik tegevus, kaasatus ühendustesse ja organisatsioonidesse. Noorte osaluvõimalused. Õpilasomavalitsus ja õpilasorganisatsioonid. Noorteprojektid. Käitumine kriisioludes.</p>
<p>Ärisektori toimimine - milline on riigi roll majanduse reguleerimisel, kuidas olla ise ettevõtlik, saada hakkama (töö)turu kontekstis ning olla rahatark</p>	<p>Turumajanduse olemus ja riigi roll selles. Kuidas tekib ühiskonnas tulu ning mõistab, kuidas toimib healuriik. Teab, mille alusel riik tulu ümber jagab.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kirjeldab erinevate majandussüsteemide iseloomulikke tunnuseid ja toimimist; 2) teab maksude vajalikkust ühiskonna toimimisel, eristab otseseid ja kaudseid makse; 3) teab, mis on sotsiaalne ettevõtlus, ja toob näiteid selle võimalustest; 4) järgib autoriõiguse ja intellektuaalse omandi kaitse põhimõtteid. 	<p>Turumajanduse põhijooned. Nõudmine ja pakkumine. Konkurents. Tootlikkus ja kasum. Ettevõtluse vormid: aktsiaselts (AS), osaühing (OÜ), füüsilisest isikust ettevõtja (FIE). Ettevõtluse roll ühiskonnas. Ressursside jagunemine maailmas. Riigi roll majanduses: plaanimine ja regulatsioon. Riigieelarve. Maksud, maksustamise põhimõtted. Tulude ümberjagamine. Ühishüved ja sotsiaalne turvalisus. Aus maksumaksmine. Sotsiaaltoetused ja sotsiaalkindlustus. Tööturg. Tööturu mõiste. Tööandja ja töövõtja rollid töösuhetes. Tööõigus. Hõivepoliitika, tööturu meetmed tööandjaile ja tööotsijaile. Erinevast soost, erineva haridustaseme ning töö- ja erialase ettevalmistusega inimesed tööturul. Isiklik majanduslik toimetulek. Eesmärkide seadmine ja ressursside hindamine. Palk ja palgaläbirääkimised. Isiklik eelarve. Elukestva õppe tähtsus pikaajalises toimetulekus. Säästmine ning investeerimine. Laenamine.</p>

			Tarbikäitumine, säästlik ja õiglane tarbimine. Tarbijakaitse kaupade ja teenuste turul. Tootemärgistused. Isiklik ettevõtlus.
Tööturg	Noored ja täiskasvanud tööturul	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) analüüsib valitud erialal tegutsemise võimalusi, lähtudes eriala spetsiifikast ja tuues esile palgatöötajana ja ettevõtjana tegutsemise erisused; 2) analüüsib oma võimalusi tulevase töötajana ja ettevõtjana ning kavandab edasist haridusteed lähtuvalt oma huvidest ja võimetest ning ühiskondlikest teguritest. 	Õppija mõistab, millistest reeglitest lähtutakse töösuhte loomisel. On teadlik riskidest, mis noori tööturule sisenedes võivad puudutada. Teema avamine peaks noore vaatest olema väga praktiline hõlmates endast näiteid CV loomisest, tööläbirääkimise simulatsioonist, töölepingu koostamisest jms.
Isiklik toimetulek ja arukas tarbimine	Oma kulude ja tulude teadlik planeerimine	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) analüüsib vabalt valitud näidete põhjal inimeste tarbimiskäitumist; 2) selgitab liigtarbimise põhjusi ja mõju üksikisikule, ühiskonnale ja keskkonnale; 3) analüüsib oma kogemuste põhjal iseenda kultuuritarbimist. 	Õppija teab, kuidas planeerida vastutustundlikult oma rahaasju. Mõistab, millised ohud võivad kaasneda laenamise või investeerimisega, oskab neid seostada mõjutamise ning infokorratuse ohtudega. Mõistab, mida tähendab finantsiline vastutus ja kuidas võtta arukalt riske. Oskab koostada oma kuludest/tuludest lähtuvat eelarvet seostades seda aruka tarbimisega. Õppes peaks kasutama palju praktilisi tegevusi, külalistunde jms.
Eesti ja maailm: kuidas rahvusvaheline olukord Eestit mõjutab ning kuidas väikeriik saab oma	Kuidas Eesti oma huve rahvusvahelises suhtluses realiseerib	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) analüüsib näidete põhjal suur- ja väikeriikide, naaberriikide, demokraatlike ja mittedemokraatlike riikide vastastikuseid suhteid; 	Õppija mõistab, et Eesti peab arvestama rahvusvahelise olukorra ja rahvusvaheliste suhetega ning, et väikeriigile tagab just rahvusvaheline koostöö ja osalemine rahvusvahelistes organisatsioonides oma huvide parima esindatuse. Õppija teab, mida

<p>huve rahvusvahelistes suhtluses teostada</p>		<ol style="list-style-type: none"> 2) selgitab riikide koostööd rahvusvahelistes organisatsioonides, toob näiteid; 3) teab Euroopa Liidu liikmesriike ja mõistab, miks Euroopa Liidu liikmesriik peab liikmesusest tulenevaid kohustusi täitma; 4) toob näiteid Euroopa Liidu kodanike õigustest ja võimalustest, seostades neid enda eluga; 5) teab, et Eesti peab arvestama rahvusvahelise olukorra ja rahvusvaheliste suhetega. 	<p>annab Eestile kuulumine EL ja NATO-sse. Mõistab, miks on väikeriigile oluline, et rahvusvahelistes suhetes järgitaks kokkulepitud reegleid, austatakse inimõiguseid ja demokraatiat.</p>
--	--	--	---

LISA 7. Loovainete ainekava I-III kooliastmes

Ainevaldkond „Loovained“ (sisaldab kunstiainete, tehnoloogia ja liikumisõpetuse õpitulemusi)

1. Üldalused

1.1. Ainevaldkonna õppeained ja nende maht

Ainevaldkonda kuuluvad kunstiõpetus, muusikaõpetus, tööõpetus, tehnoloogiaõpetus, käsitöö ja kodundus ning liikumine (“Kehaline kasvatus”). III kooliastmes õpitakse tööõpetust, tehnoloogiaõpetust, käsitööd ja kodundust lõimituna projektõppesse ja praktikumidesse ning eraldi ainetundidena toimuvad muusikaõpetus ja liikumine. Avatud Koolis on antud ained tõstetud ühe ainevaldkonna alla selleks, et veel enam ühtlustada antud ainetes kasutatavaid õpetamisviise ning luua selgem süsteem loovainete üleseks lõiminguks.

1.-4. klassis õpitakse kunsti ja tööõpetust lõimituna projektõppesse ning eraldi loovuse tunnis. 5.- 9. klassis õpitakse kunsti tunnis kunstiõpetust ja 5.-6. klassis moodulõppena tehnoloogiaõpetust. Tehnoloogia on läbivalt seotud ka projektõppega ning alates 7. klassist praktikumidega. Muusikaõpetus ning liikumine toimuvad kõikides kooliastmetes eraldi ainetunnina ning on võimalusel seotud projektõppega.

I kooliaste - 23 nädalatundi

Ainevaldkonna õppemaht klassiti:

1. klassis 3 loovuse (kunst, tehnoloogia), 2 muusika ja 2 liikumisõpetuse tundi nädalas.
2. klassis 3 loovuse (kunst, tehnoloogia), 2 muusika ja 3 liikumisõpetuse tundi nädalas.
3. klassis 3 loovuse (kunst, tehnoloogia), 2 muusika ja 3 liikumisõpetuse tundi nädalas.

II kooliaste - 20 nädalatundi

4. klassis 2 loovuse (kunst, tehnoloogia), 2 muusika ja 2 liikumisõpetuse tundi nädalas.
5. klassis 3 loovuse (kunst, tehnoloogia), 1 muusika ja 3 liikumisõpetuse tundi nädalas.
6. klassis 3 loovuse (kunst, tehnoloogia), 1 muusika ja 3 liikumisõpetuse tundi nädalas.

III kooliaste - 18 nädalatundi (lisatunniressursist 1 tund)

7. klassis 1 kunsti, 1 muusika, 2 tehnoloogia ja 2 liikumisõpetuse tundi nädalas.
8. klassis 1 kunsti, 1 muusika, 2 tehnoloogia ja 2 liikumisõpetuse tundi nädalas.
9. klassis 1 kunsti, 1 muusika, 2 tehnoloogia ja 2 liikumisõpetuse tundi nädalas.

1.2. Ainevaldkonna kirjeldus

Loovainete valdkond ühendab Avatud Koolis tehnoloogia, kunstiainete ja kehalise kasvatuse (Avatud Koolis “Liikumine”) ainevaldkondi.

Kunstivaldkonna õppeainete õpetamise eesmärgiks on kujundada õpilastes eakohane kunstipädevus: suutlikkus mõista kunstide mitmekesisust, arutleda kunsti teemadel; väärtustada lähiümbruse, Eesti ja maailma kultuuripärandit; näha eri ajastute ja nüüdisaja kultuuri suhet; kasutada kunsti väljendusvahendeid isiklikuks ja kollektiivseks loominguliseks tegevuseks, väärtustada enda ja kaaslaste loomingut.

Tehnoloogia ainevaldkonnas käsitletakse tööõpetuse, käsitöö, kodunduse ja tehnoloogiaõpetuse algtõdesid ning kujundatakse esmaseid osaoskusi, valdkonna- ja võtmepädevusi.

Muusika toetab õpilaste individuaalse eripära kujunemist muusikalise eneseväljenduse abil. Muusikaõpetuse kaudu kujundatakse harmoonilisi isiksusi, tasakaalustatakse ja toetatakse õpilaste emotsionaalset arengut, sh teiste õppeainete omandamisel. Muusika kaudu avatakse ja

avardatakse võimalusi muusikaga tegeleda ja muusikast rõõmu tunda ning toetatakse elukestva muusikaharrastuse teket. Erinevate muusikakultuuride tutvustamise kaudu kujundatakse õpilaste muusikalist maitset ning sotsiaalkultuurilisi väärtushinnanguid.

Liikumise eesmärgiks on kujundada õpilastes: suutlikkus väärtustada kehalist aktiivsust ja tervislikku eluviisi elustiili osana; oskus anda hinnangut kehalisele vormisolekule, valmisolek harrastada sobivat spordiala või liikumisviisi; suutlikkus suhtuda sallivalt kaaslastesse, järgida ausa mängu reegleid ning väärtustada koostööd sportimisel ja liikumisel.

Nii kunstained kui tehnoloogia võimaldavad õpilastel tunnetada endas loojat ning toetavad seeläbi aktiivse maailmavaate omaksvõttu ja ettevõtlikku ellusuhtumist ning on seeläbi äärmiselt olulisel kohal üldoskuste ja võtmepädevuste arengu toetamisel. Liikumisõpetuse eesmärk on panna alus aktiivsele ja tervislikule elustiilile ning anda noorele inimesele võimalus leida endale huvipakkuv tervisesport. Avatud Kooli III kooliastmes on loovainete alla kokku pandud just need, eelpool nimetatud, õppeained. Loovainetel on oluline roll õppija subjektiivse heaolu tõstmisel ja toetamisel. Loovainete eesmärk on toetada Avatud Koolis õppiva noore kujunemist füüsiliselt ja vaimselt aktiivseks, kultuuri ja tegutsemist nautivaks ning iseennast ja elu väärtustavaks inimeseks.

1.3. Võtmepädevuste kujundamine ainevaldkonnas

Avatud Kooli võtmepädevused sisaldavad endas kõiki RÕKis sätestatud üldpädevusi. Õppetöö planeerimisel ja läbiviimisel jälgitakse ja toetatakse õpilaste kõigi võtmepädevuste arengut. Loovained on võtmepädevustega seotud järgmiselt:

Iseseisev mõtleja – oskab mõelda, on tark ja teaduslik, uurib.

Loovained võimaldavad õpilastes arendada iseseisva mõtlemise ja töö oskust, probleemide märkamist, uurimist, täpsustamist ning lahenduste leidmist. Liikumises õpivad õpilased analüüsima oma kehalisi võimeid ja liigutusoskusi, uurima ja kavandama tegevusi ning tegutsema sihipäraselt, selleks et tugevdada tervist ja parandada töövõimet.

Isikupärane looja – loob ja väljendab.

Antud võtmepädevus on tugevalt loovainete kujundada. Oluline on lastel ja noortel võimaldada tunnetada ennast loojana. Oluline on, et õpilased kogeksid rõõmu ja rahulolu tehtud tööst ning õpiksid märkama ja analüüsima oma töö arengut.

Aktiivne õppija – on tegus, initsiatiivikas, uudishimulik, teadmistejanuline, väärtustab tagasisidet.

Algatusvõime, ettevõtlikkus ja koostöö on tihedalt seotud loovainete sisuga. Ideede genereerimise, realiseerimise ja töö korraldamise oskus on üks valdkonna õpetamise põhilisi eesmärgi. Loovainetes saavad õpilased ise jõukohaseid ülesandeid luua, oma valikute sobivust kontrollida, uusi oskusi katsetada, järjekindlalt harjutada. Praktiline tegevus ja selle analüüs arendavad õpilastes suutlikkust mõista ja väärtustada tagasisidet ning aitavad suurendada õppija rolli oma õpitegevuse juhtijana. Õpilasel kujuneb oskus analüüsida ja hinnata enda liigutusoskusi ja kehalisi võimeid ning kavandada meetmeid, kuidas neid täiustada. Koolis tekkinud huvi liikumise/sportimise vastu loob aluse ja eeldused õppida uusi sobivaid liikumisviise.

Avatud kaaslane – hoolib ja teeb koostööd.

Loovainetes on lisaks iseseisvale tööle suur osakaal ka grupitöö. Ühise tulemuse nimel pingutamine võimaldab õppida teadlikku koostööd. Lisaks on loovainetes oluline roll tagasiside andmise ja vastuvõtmise õppimisel. Õpilased õpivad andma konstruktiivset tagasisidet ning väärtustama tagasiside olulisust oma töö veelgi paremaks muutmisel. Abivalmis ja sõbralik suhtumine kaaslasesse ning ausa mängu põhimõtete järgimine sportlikes tegevustes toetavad kõlbelise isiksuse kujunemist. Koostöö liikudes/sportides õpetab inimeste erinevusi aktsepteerima, neid suhtlemisel arvestama, ent ka ennast kehtestama. Kehakultuur kujundab viisakat, tähelepanelikku, abivalmis ja sallivat suhtumist kaaslasesse.

Tasakaalus isikus – teadlikkus ja enesejuhtimine.

Antud võtmepädevuse sisuks on lisaks akadeemilisele arengule toetada ja väärtustada ka terve isiksuse teisi aspekte (liikumine, tervislikkus, vaimne tervis). Loovained annavad siia olulise praktilise väljundi läbi vaba looming, käelise ja füüsilise tegevuse. Kunstiainetes ja tööõpetuses õpitakse loovtegevuse tehnikaid ja praktikaid, mis võivad olla abiks stressi maandamisel. Läbi loovtegevuste kogevad õpilased rõõmu ja

eneseväarikustunnet. Loovained pakuvad võimalusi toetada laste enesemääratlus- ja kultuuripädevuse arengut. Füüsilise liikumise tehnikad ja praktikad võivad olla abiks stressi ja suure pinge maandamisel. Liikumises tähtsustatakse tervist ning jätkusuutlikku eluviisi.

1.4. Ainevaldkonna õppeainete lõiming teiste ainevaldkondadega

1.-4. klassis on töö- ja kunstiõpetuses fookuses ainevaldkonna baasoskuste arendamine. Nendel ainetel on suur ühisosa ning nende seostatud õpetamine võimaldab kunsti ja tööõpetuse tihedamat lõimingut ka teiste ainetega. Kunsti ja tööõpetust nähakse projektõppe lahutamatu osana, kus iga keske teema raames toimuva projekti juures on ka loovtegevust ning käelist oskust arendav komponent. Kui **loodusõpetuses** on teemaks aastaajad, siis loovainete valdkonnas on võimalik sellest teemast lähtuvalt teha erinevas tehnikas töid ning panna need kokku temaatiliseks näituseks, raamatuks, videoks või muuks tulemiks, mida teema õppimise lõpul esitleda. Sama seos kehtib ka **inimeseõpetuse** teemadega. **Matemaatika** on loovainetega seotud just töö planeerimise ja kavandamise faasis, kui on vaja materjali kulu arvestada, midagi mõõta või võrrelda. **Keelte** seostamine käib läbi keele ja aineõppe lõimimise – osa loovainete tunde toimub eesti ja osa vene keeles.

5.-6. klassi kunstiõpetuse fookuses on kultuuridevahelise dialoogi mõtestamine. Praktiliste tegevuste kaudu kujundatakse arusaama, et teadmised ja pädevused on omavahel seotud ja igapäevaelus rakendatavad. Eri kultuuride kommete ja pärimuste ning kunsti ja kultuuri rolli läbi aja muutumise mõtestamisel on kunstiõpetus tugevalt seotud **sotsiaalainetega**. **Matemaatikaga** seostamine käib läbi seoste loomise oskuse ja loogilise mõtlemise arendamise. **Kehaline kasvatus** ja **tehnoloogia** on kunstiõpetusega seotud mootorika arendamisel. Nii **tehnoloogia**, kui ka kunstiõpetus arendavad loovat mõtlemist ja ideede kavandamise ja praktilise elluviimise oskust. **Loodusainetes** õpitavate elukeskkondade ja eluvormide tundmaõppimise oluliseks eelduseks on kunstiõpetuses arendatav vaatlemise ja analüüsimise oskus. **Keele ja kirjandusega** on kunstiõpetus seotud infokanalite kasutamise ja eneseväljenduse oskuse arendamisel ning eri ajastute kultuuride mõtestamisel.

Tehnoloogiaõpetuses on rõhuasetus nüüdisaegsel tehnoloogilisel mõtteviisil, töömaailmas vajalike väärtushinnangute ja hoiakute kujundamisel. Õpitakse siduma mõttetööd ja käelist tegevust ning mõistma seost koolisõpitava ja elukeskkonna vahel. Õppesisu põimitakse praktiliste probleemide lahendamisega, eseme kavandamine ja valmistamine tunnis hõlmab kogu protsessi idee loomisest toote esitluseni. **Käsitöös**

õpitakse tundma erinevaid tööliike. Sarnaselt tehnoloogiaga on tugev rõhuasetus sidumaks mõttetööd ja käelist tegevust. Väärtustatakse enese loomejulgust ja võimet konstruktiivseks kriitikaks. Eseme kavandamine, töö organiseerimine, rahvakunstitehnikate alused ja materjaliõpetus annab palju võimalusi arendada käsitöö eluliseks ja vajalikuks ainetunniks. Valmistatakse igapäevaseks eluks. Lisaks praktilisele toiduvalmistamisele õpitakse tervisliku toitumise põhitõdesid ja tasakaalustatud menüü koostamist. Arendatakse majandamisoskust, pööratakse suurt tähelepanu säätliku ja teadliku tarbija kujundamisele. **Matemaatikaga** on nii tehnoloogiaõpetusel kui käsitööl väga tugev seos, õpilaste mõõtmisel ja arvutustel on praktiline tagajärg, vigu ja nende tagajärgi märgatakse kohe, mõistetakse analüüsi ja paremate lahenduste vältimatust. **Loodusainetest** puututakse kokku erinevate keemiliste ja füüsikaliste protsessidega. Materjaliõpetuse raames on oluline tutvuda ja mõista erinevate looduslike- ja tehismaterjalidega ning nende omadustega. Ühiskonna arengu mõistmine, arengu põhjuste teadvustamine ning ka koos töötamine, ühised projektid annavad väga tugeva lõimingu **sotsiaalainetega**. Loominguline väljendus, isikupärased ja uudsed lahendused on tugevalt seotud **kunstiainetega**. **Kehalise kasvatusega** sidudes aitavad praktilised ülesanded kinnistada terviseteadlikku käitumist, õpetavad arvestama ergonoomikapõhimõtteid ning väärtustama tervislikku toitumist ja sportlikku eluviisi. Oluline roll on **keele ja kirjanduse** ainetel, õpilases kujundatakse oskust väljendada end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui kirjalikult. Suur osakaal on ka teabe kogumisel ja esitluste koostamisel.

1.5. Kesksete teemade rakendamine ainevaldkonnas

Avatud Kooli kesksed teemad on loovainetega seotud läbi projektõppe. Loovainetes tehtavate praktiliste tööde teemad kasvavad välja kesksel teemadel tehtavatest projektidest ning õpilaste valikutest projekti raames. Igal õppeperioodil teevad lapsed teemast lähtuva projekti, mille üheks osaks on alati ka loov- ja käeline tegevus. Igal aastal läbib iga õpilane järgmised neli teemat:

- Inimeseks olemine
- Aeg ja ruum
- Loodus ja tehnoloogia
- Kogukond, ühiskond ja globaalne areng

Iga vastava teema raames planeeritakse, teostatakse ja analüüsitakse ka kunsti, tööõpetuse ja tehnoloogia valdkonda kuuluvaid tegevusi. Näiteks võib selleks olla looduse projekti toetav illustratsioonidega raamat või erinevate rahvusmotiividega esemed kogukonna ja ühiskonna projekti raames.

1.6. Hindamise alused

Hindamine toimub vastavalt Avatud Koolis kehtivale hindamisjuhendile. Hindamisel lähtutakse kujundava hindamise põhimõtetest ning eristaval hindamisel kasutatakse loovainetes mitteamvestatud (0-49%) - arvestatud (50-100%) süsteemi. Kujundav hindamine annab infot töö protsessi ja tulemuse ning õpilase suhtumise kohta ainevaldkonda.

- Õppetegevuse ajal antakse õpilasele tagasisidet aine ja ainevaldkonna teadmistest ja oskustest ning õpilase hoiakutest ja väärtustest.
- Koostöös kaaslaste ja õpetajaga saab õpilane seatud eesmärkide ja õpitulemuste põhjal täiendavat, julgustavat ja konstruktiivset tagasisidet oma tugevuste ja arenguruumi kohta.
- Praktiliste tööde ja ülesannete puhul antakse tagasisidet töö protsessi ja tulemuse kohta.
- Olulisel kohal on õpilase enesehinnang tehtud tööle, oma panusele, tugevustele ja arenguruumile.

Õpitulemuste hindamise moodused on mitmekesised, sobivad oodatavate õpitulemuste saavutatuse väljaselgitamiseks ja toetavad edasise õppe kavandamist. Õpilane teab, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ja millised on hindamise kriteeriumid – neist teavitamise kord on sätestatud Avatud Kooli õppekava üldosas.

Loovainete valdkonna õppeainetes hinnatakse lisaks õpilaste edukat osalemist koolivälistel konkurssidel, üritustel ja võistlustel.

Loovainetes analüüsivad õpilased ise oma ja kaaslaste/õpetaja poolt tagasisidestatakse igapähe:

- suhtumist õppetöösse, töökust, püüdlikkust, järjekindlust, tähelepanelikkust;

- koostööoskust, abivalmidust, iseseisvust töö tegemisel;
- õpperuumide korra ja tööviiside ohutuse järgimist;
- kavandamist (originaalsust, iseseisvust, idee või kavandi rakendamise võimalikkust), materjali ja töövahendite valiku otstarbekust, eseme valmistamise viisi, tööjoonise tehnilist korrektsust jm;
- valmistamise kulgu (materjalide ja töövahendite ning kirjalike ja infotehnoloogiliste vahendite kasutamise oskust, teoreetilisi teadmisi ja nende rakendamise oskust, tööohutuse nõuete järgimist jm); loovat, isikupärast ja säästlikku tegutsemist individuaal- või rühmatöös;
- tulemust (idee teostust, eseme viimistlust, esteetilist väärtust, ülesande õigeaegset lõpetamist, eseme kvaliteeti jm), sh üksikülesannete sooritamist ja eseme esitlemise oskust;
- töö esitlemist ja valikute (ideede, töötlusviiside, materjalide jm) tegemise, analüüsimise ja põhjendamise ning seoste kirjeldamise oskust; oskust väärtustada ja analüüsida enda ja kaaslaste kunstitöid, arutleda erinevate kunstinähtuste üle;
- oskust kasutada kunstimõisteid ning teadmisi lähiümbruse kunsti- ja kultuuriobjektidest.

1.7. Füüsiline õppekeskkond

Kool tagab, et klassiruumides on loovainete läbiviimiseks vajalikud töövahendid ja tingimused:

1. individuaalseks ja rühmatöökaks vajalik pind;
2. 500luksise päevavalgusspektriga valgustus tööpinnal ning vesi/kanalisatsioon;
3. reguleeritava kõrgusega molbertid või lauad koos joonistusalustega ning töödekuivatamise, hoiustamise ja eksponeerimise võimalused ning projektsioonitehnika;
4. vajalikud töövahendid ja materjalid;
5. kunstiraamatud, ajakirjad ja teatmeteosed;
6. DATA-projektori, foto- ja videokaamerate, skanneri ja printeri kasutamise võimalus ning Internetiühendus;

7. statsionaarseid masinaid ja õppekohti (nt puurpink) on vähemalt üks õpperühma kohta ja elektrilisi käsitööriistu kaks komplekti õpperühma kohta;
8. on töötav ventilatsioonisüsteem, tehnoloogiaõpetuses puidulaastude ja tolmu äratõmbesüsteem, ruumid ja õppetarbed, sealhulgas tööriistad ja käsitöövahendid, mis vastavad tervisekaitse, tööohutuse ja ergonoomika nõuetele;
9. on ruumid riietumiseks ja kätepesuks, õpetajatööks, materjalide ja praktiliste tööde hoidmiseks;
10. on individuaalsed kaitsevahendid igale õpilasele ja õpetajale.
11. muusikalisteks tegevusteks, sh rühmatööks ja liikumiseks vajalik pind;
12. fono- ja videoteegi (CD, DVD, VHS), DATA-projektori kasutamise võimalus;
13. vajalikud vahendid: naturaalklaver ja klaveritool, süntesaator, hifi- muusikakeskus, noodijoonestikuga tahvel, noodipuldid, rändnoot, astmetabel, klaviatuuritabel, internetiühenduse ja helikaardiga arvuti ning noodistusprogramm ja MIDIsalvestusprogramm;
14. orffi instrumentarium (rütmi- ja plaatpillid), plokkflöödid või kuuekeelsed väikekanded, akustilised kitarrid.
15. kasutada suusarada ja/või uisuväljakut, terviserada ja ujulat;
16. kasutada hügieeniharjumuste kujundamiseks rõivistuid ning pesemisruume.

Loovainete õppimise vältimatuks keskkonnaks on lisaks koolimajale ka muuseumid, stuudiod, spordiasutused ja looduslik keskkond. Kooli asukoht Põhja-Tallinnas võimaldab lihtsa ligipääsu nii mere äärde, parkidesse kui ka teemakohastesse asutustesse.

2. Ainekavad

2.1. Loovuse ja kunsti ainekava

2.1.1. Loovuse ja kunsti õppeainete kirjeldus

Põhikooli loovuses ja kunstis omandatakse visuaalse hariduse algtõed ning arendatakse mõtlemis-, koostöö- ja eneseväljendusoskusi ning kunstioskusi, et toetada isiksuslikku arengut ning toimetulekut tänapäevases mitmekultuurilises maailmas. Kunst võimaldab põhikooliõpilastel tunnetada endas loojat ning toetab seeläbi aktiivse maailmavaate omaksvõttu ja ettevõtlikku ellusuhtumist. Kunstiõpetuses kujundatakse ja

arendatakse õpilastes järgmisi osakusi: uurimine ja oma ideede arendamine; väljendusvahendite loov rakendamine; teadmised visuaalkultuurist; mõtestamine ja refleksioon.

Osaoskuste kujundamine ja arendamine on omavahel põimunud nii õpilaste loova ning iseseisva mõtlemisoscuse arenemise kui ka uute teadmiste omandamise, kinnistamise ning praktilise loovtegevuse kaudu. Oskuste kujundamine on järjepidev protsess ja oma kogemustega seostatakse teadmisi nüüdisaegsest maailmast: kunstiajaloo ja tänapäeva kunsti seostest, ruumilise keskkonna disaini ja visuaalkultuuri arengusuundadest.

Loovainete fookus 1.- 4. klassis on käelisel tegevusel ning loomisest rõõmu tundmisel. Aasta-aastalt suureneb töö planeerimise, mõtestamise ja analüüsimise oskuste kujundamise osakaal. Loovainete õpitulemused katavad nii kunstiõpetuse kui tööõpetuse õpieesmärke, rõhuasetus on järgmiste suuremate teemade mõistmisel:

- 1) töö kavandamine;
- 2) materjali ja tööviisi valik;
- 3) säästlik tarbimine;
- 4) teadlik töötamine;
- 5) loomingu mõtestamine;
- 6) teadmised kunstist;
- 7) tervislikud harjumused;
- 8) väljendusviisid virtuaalsetes keskkondades.

Tööõpetust ja kunstiõpetust iseloomustab loov käeline aktiivsus, mis on oluline õpilaste füsioloogilises ja vaimses arengus. Tööülesannete valikul lähtutakse eesmärgist arendada õpilaste vaimseid ja füüsilisi võimeid: mootorikat, tähelepanu, silmamõõtu, ruumitaju, kujutlusvõimet jm. Oluline on arendada oma töö kavandamise oskust, kasvatada iseseisvust otsustusi tehes ning julgust olla loov. Õpetaja kavandab tööülesanded nii, et

lubatud ja oodatud oleksid mitmesugused lahendused ning õpilastel jääks võimalus rakendada fantaasiat. Pööratakse tähelepanu tööle ja tulemuse esteetilisusele. Arutletakse leitud põnevate ideede üle ning innustatakse loovast tegevusest rõõmu tundma. Tehakse nii ühistöid kui individuaalseid töid. Loovained täidavad oma olemusest tulenevalt ka emotsionaalselt tasakaalustavat ülesannet.

Õpilaste tööd on koolis nähtaval kohal ja vanematel on võimalik näha oma laste loomingut nii koolimajas, projektide esitluste kui virtuaalkeskondades. Kõigi teemade käsitlemisel tuuakse võimalikult palju näiteid kunstist ning visuaalsest kultuurist lähiümbruses, Eestis (sh mitte-eestlaste visuaalkultuuri ja käsitöö näited), Venemaal ja Euroopas.

Loovuse ja kunsti osaoskused on:

- **väljaselgitamine, teadmine, mõistmine** (kuulamine, vaatamine, lugemine, info otsimine, kirjeldamine, sõnastamine, valimine, uurimine);
- **plaanimine ja ideede arendamine** (ideede genereerimine, visandamine, katsetamine, organiseerimine, protsessi plaanimine, koostamine, leiutamine);
- **loomine** (eesmärgipärane väljendus- ja töövahendite rakendamine, viimistlemine, toimetamine, täiendamine, esitlemine);
- **refleksioon, analüüs ja kriitika** (uurimine, tõlgendamine, retsenseerimine, tagasisidestamine, arutlemine, väärtushinnangute arendamine ja andmine).

Loovainete õpetamise põhimõtted:

- 1) Loovaineid õpetatakse lähtudes **LAK-õppe (sh keelekümluse) põhimõtetest ja meetodidest.**
- 2) Õpe toimub projektõppe tundides, loovus ja kunsti tundides.
- 3) Loovainete õppeprotsessis kombineerime **vaba loomingulisust, struktureeritud töötamist, töö kavandamist, mõtestamist ja praktilist käelist tegevust.**
- 4) Loovainete õpetamine on **temaatilises seoses teiste õppeainete ja kesksete teemadega.** Loovainetes tehtavad praktilised tööd panustavad projektõppe tervikprotsessi.

- 5) Loovainete õppimisel on kesksel kohal töö planeerimise, materjali ja tööviiside valiku ning teostamise loogilise seose mõistmine.
- 6) Loovainete õppe üheks eesmärgiks on **omandada konstruktiivse tagasiside andmise ja vastuvõtmise oskus** ning kogeda sisulise tagasiside vajalikkust oma töö täiustamisel ja viimistlemisel varasemast veelgi kõrgemal tasemel.
- 7) Loovainete õppe vältimatuks osaks Avatud Koolis on ka oma **töö esitlemine ning valikute põhjendamine** kaaslastele, õpetajale, vanematele või laiemale publikule.
- 8) Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmes on õpilased, kelle **individuaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud**.
- 9) Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
- 10) Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on pööratud hoiakute kujundamisel.
- 11) Arvestatakse õpilaste **võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas**.
- 12) Kasutatakse **mitmekülgset õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.
- 13) Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks
- 14) **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omas tempos ülesannetega tegeleda ning saada õpetajalt selle kohta tagasisidet.
- 15) **Koostöise õppimise vormis** on õpilastel lisaks loovusainete õpitulemuste saavutamisele võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.
- 16) Kasutame **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid. Virtuaalsetes keskkondades toimetulek on üks osa kunsti ja tööõpetuse õpieesmärkidest.

2.1.2. Loovuses ning kunstis taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

3. klassi lõpetaja:

- 1) kirjeldab visuaalseid pilte, jooniseid ja sümboleid oma kogemuse piires;

- 2) teab kujutiste kasutamise ja jagamise head tava;
- 3) kavandab lihtsamaid ülesandeid disainis ja loomes kestlikult;
- 4) teeb kahe- ja kolmemõõtmelisi töid spontaanselt ning kavandades, kasutades eri tehnika- ja töövõtteid;
- 5) kirjeldab lühidalt enda tööd ja tulemust.

6. klassi lõpetaja:

- 1) tõlgendab visuaalseid kujutisi oma kogemuse ja õpitu piires;
- 2) teab autorsuse üldisi põhimõtteid;
- 3) kasutab õpetaja juhendamisel osalist disainimist probleemi lahendamiseks kestlikult;
- 4) loob omanäolisusttaotledes kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi kunstitöid nii spontaanselt kui ka uurides ja kavandades, kasutades ning põhjendades eri tehnikavõtteid jakompositsiooni;
- 5) analüüsib oma teost ja tööd;
- 6) arutleb loodu üle, seostades loomingut oma kogemuse piires teiste eluvaldkondadega.

9. klassi lõpetaja:

- 1) analüüsib õpetaja abiga enne kasutamist visuaalseid kujutisi, jooniseid, skeeme ja sümboleid;
- 2) käitub füüsilistes ja digitaalsetes kultuurikeskkondades enamasti turvaliselt, arvestab visuaalseid kujutisi luues ja kasutades autorsust;
- 3) rakendab õpetaja abiga uurimismeetodeid teoreetiliste, kunstitööde või disainiobjektide loomisel;
- 4) katsetab, julgeb eksida ja töö käigus langetada otsuseid õpetaja abiga;
- 5) loob omanäolisust taotledes kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi kunstitöid ja väljapanekuid, uurides ning teadlikult kavandades, valides ja rakendades protsessi käigus sihipäraselt materjale, tehnika- ja töövõtteid ning kompositsiooni põhimõtteid;
- 6) analüüsib õpetaja toel loodut ja arutleb loodu (nii kunsti kui ka visuaalsete objektide) üle, seostades kunste ja kunsti teiste valdkondadega ningühiskonna muutustega üldisemalt.

2.1.3. Kooliastmete õpitulemused loovuses ning kunstis

I kooliastme lõpuks õpilane:

- 1) uurib ja selgitab visuaalseid pilte, jooniseid ning sümboleid (nt õpetaja valikul: sildid, liiklusmärgid, kaardid, õpikute illustratsioonid, multifilmide ja arvutimängude pildiline külg, mänguasjade väljanägemine ja roll, reklaam linnaruumis ja meedias, riietus, kaupluste vaateaknad, veebikeskkonnad) oma kogemuse piires;
- 2) nimetab visuaalteose tähtsamaid tunnuseid, lähtudes ülesandest (tehnik, vorm, värv, kompositsioon, meeleolu, sisuelemendid);
- 3) leiab muuseumis, galeriis õpetaja abiga näituse mõistmiseks vajaliku info;
- 4) teab säästlikkuse ja kestlikkuse tähtsust;
- 5) uurib õpetaja abiga esemete vormi ja otstarbe seoseid;
- 6) teab, kes on autor;
- 7) ei tee digitaalkujutiste salvestamise ja edastamisega kellelegi kahju;
- 8) teeb kahe- ja kolmemõõtmelisi kunstitöid spontaanselt, kasutades lihtsamaid tehnikaid ja töövõtteid;
- 9) lahendab disainiprotsessi lihtsamaid ülesandeid, esitades nii verbaalselt kui ka visuaalselt oma ideede lahendusi;
- 10) kirjeldab visuaalteose vaatlemisel tekkinud isiklike seoseid (See oleks justkui.... See meenutab mulle....);
- 11) kirjeldab ette antud küsimustele toetudes enda tööd ja mõtestab valminud tööd: mida ma tegin, kuidas ma tegin, miks tahtsin neid vahendeid kasutada, kuidas tulemusega rahul olen, mida õppisin?

II kooliastme lõpuks õpilane:

- 1) rakendab ja kirjeldab eakohaselt visuaalkultuuri ilminguid õpetaja ning enda valikul (teabegraafikat: silte, kaarte, infograafikat; õpikute illustratsioone, (multi)filmide ja arvutimängude pildilist külge, reklaami linnaruumis ja meedias, riietust, kaupluste vaateaknaid, internetikeskkondi, ehitatud keskkondi, esemelist tänapäeva ja pärimuskultuuri);
- 2) kasutab olulisemaid õpitud kunstimõisteid ja teab kunstnikke;

- 3) käitub näitusel turvaliselt ja asjalikult ning leiab enamasti ise muuseumi, galerii või virtuaalnäituse mõistmiseks vajaliku info;
- 4) mõistab säästlikkuse ja kestlikkuse tähtsust;
- 5) märkab, kirjeldab ning mõtestab nüüdisaegsete ja ajalooliste tarbeesemete ning hoonete erinevusi;
- 6) märkab ning kirjeldab iseseisvalt seost tarbeeseme või ruumi/hoone suuruse, vormi, materjali ja otstarbe vahel;
- 7) rakendab autorsuse üldisi põhimõtteid ning kujutiste salvestamise ja jagamise head tava;
- 8) lahendab õpetaja esitatud probleemi, läbides kõiki disainiprotsessi etappe ning toetudes õpetaja juhendamisele ja etteantud materjalidele;
- 9) kavandab enda idee või teose; teab, et kavand on üldistatud, ülevaatlik ja visandlik;
- 10) loob omanäolisust taotledes kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi kunstitöid spontaanselt ning uurides ja kavandades;
- 11) teeb õpetaja abiga põhjendatud valikuid õpitud kunstitehnikate ja töövõtete, materjalide ning kompositsioonipõhimõtete hulgast;
- 12) analüüsib loodut ja arutleb loodu (nii kunsti kui ka visuaalsete objektide) üle isiklikult positsioonilt, seostades kunste ja kunsti teiste valdkondadega ning ühiskonna muutustega üldisemalt;
- 13) selgitab ja analüüsib õpetaja antud küsimustele toetudes oma tööd, tuues esile töökäigu ning põhjendades oma tehtud sisulisi, uurimuslikke või loomingulisi otsuseid;
- 14) annab kaasõppijatele toetavat tagasisidet õpetaja pakutud vormis; põhjendab oma arvamust.

III kooliastme lõpetaja:

- 1) analüüsib enne kasutamist visuaalseid kujutisi, keskkondi, jooniseid, skeeme ja sümboleid
- 2) suhtluses;
- 3) uurib iseseisvalt kunstnike, kunstiteoste ja kunstivoolude tausta;
- 4) leiab infot erinevate allikate kohta, suhtudes neisse allikakriitiliselt;
- 5) kasutab peamisi kunstimõisteid ja teab kunstnikke;
- 6) käitub kultuurikeskkondades reeglite järgi (vajaduse korral oskab reeglid välja selgitada)

- 7) ning saab iseseisvalt vajaliku teabe leidmise ja sündmuse kogemisega hakkama;
- 8) teab, mida kujutab endast disain ning kuidas töötab disainer;
- 9) mõistab vormide ja värvide subjektiivsemaid ning universaalsemaid tähendusi;
- 10) teab, mis on kopeerimine ja plagiaat, ning oskab teiste autorite teoseid ja nende osi kasutada
- 11) oma uurimistöös või loomes nii, et tegevus ei riiva autori õigusi;
- 12) oskab arendada oma ideed, lähtudes eesmärgist;
- 13) märkab ja kirjeldab igapäevaelu probleeme, mida lahendades läbib kõik disainiprotsessi
- 14) etapid;
- 15) rakendab uurimismeetodeid õpetaja abiga;
- 16) loob omanäolisust taotledes kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi kunstitöid spontaanselt ja
- 17) põhjalikult uurides ning teadlikult kavandades;
- 18) valib loomeprotsessis sihipäraselt materjale ja tehnikavõtteid ning rakendab töövõtteid ja
- 19) kompositsiooni põhimõtteid;
- 20) oskab rühmaliikmena luua ühistöödest tervikliku väljapaneku ja esitleda teost publikule;
- 21) analüüsib teost (ülesehitus ja vorm, tähistavus, peamised sümbolid, kontekst), leiab erinevaid
- 22) tõlgendusvõimalusi ja vaatepunkte, põhjendab neid tööle tuginedes ning kasutab kunstist
- 23) rääkides oskussõnavara;
- 24) leiab seoseid ühiskonnaelu valdkondadega nii ajaloost kui ka tänapäevast, tuginedes teistele
- 25) õppeainetele, erialakirjandusele, aimekirjandusele, popkultuurile ja meediale;
- 26) mõtestab esemelise ja ruumilise keskkonna või disaininäidete esteetilisi, funktsionaalseid
- 27) ning ökoloogilisi aspekte;
- 28) selgitab oma tööd ning valitud töökäigu ja sõnumi võimalikke teisi võimalusi; põhjendab
- 29) sisulisi, uurimuslikke või loomingulisi otsuseid ja eksponeerimise valikuid;

- 30) kuulab kaasõppijate seisukohti, põhjendab enda arvamust, annab toetavat tagasisidet ning
 31) aktseptib eriarvamusi.

2.1.4. Loovuse õpitulemused ja õppesisu 1. klassis

Õppeainet õpitakse 3 tundi nädalas, kokku 105 tundi õppeaastas. Õppetöö toimub loovuse tunnis ja projektõppe raames teiste ainetega lõimitult. Kõigi teemavaldkondadega tegeletakse läbi I kooliastme kõigi klasside.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Plaanimine ja ideede arendamine; loomine	Õnnestunud töö eeldab alati planeerimist, uurimist ja ideede arendamist.	Õpilane: 1) Teeb enamasti aktiivselt kaasa nii oma initsiatiivil kui etteantud ülesandeid. 2) Rakendab teoste loomisel õpetaja abiga lihtsamaid kunstitehnikaid (monotüüpia, puhumistehnika, plastiliinimaal, pastell, guašš, värvipliatsitehnika, savi või plastiliini voolimine jms) ja vahendeid. 3) Õpetaja abiga kujundab, modelleerib ja meisterdab lihtsamaid esemeid; 4) Väljendab enda kogemuse piires mõtteid, tundeid ja kogemusi oma kunstitöodes.	Ümbritsevate esemete vaatlemine. Ideede visandamine paberil. Lihtsate esemete ja keskkonna kavandamine. Ideede kirjeldamine kaaslastele. Õpilane visandab oma ideed paberil, esitab neid individuaalselt või rühmatöö tulemusena suuliselt, joonistena või PowerPointi ettekandena.
Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine	Materjali ja tööviisi valik sõltub töö eesmärgist.	Õpilane: 1) Seostab omavahel raamatuillustratsioone ja teksti sisu.	Looduslikud ning tehismaterjalid (paber, tekstiil, nahk, puit, metall, plast). Materjalide saamine, omadused, otstarve. Katsetused erinevate materjalidega, nende omaduste võrdlemine:

		<p>2) Selgitab endale tuttavas keskkonnas (koolis ja klassis) kasutatavaid märke ja sümboliteid ning nende tähendust.</p> <p>3) Nimetab, mida näeb pildil, ruumilises teoses, audiovisuaalses teoses.</p> <p>4) Nimetab, teoses nähtavaid värve, äratuntavaid esemeid, olendeid, kujundeid.</p> <p>5) Korrastab enamasti oma töökoha.</p> <p>6) Näitab teoselt autori nime.</p> <p>7) Kirjutab oma tööle nime.</p> <p>8) Küsib jäädvustatavalt luba enne filmimist või pildistamist.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● paberit ja kartongi: valmistamine, liigid, omadused, kasutamine; ● õmblus- ja tikkematerjale: taimse päritoluga tekstiilmaterjalid (lina, puuvill). Linase ja puuvillase riide omadused ning kasutamine. Loomse päritoluga tekstiilmaterjalid: siid, vill; nende omadused ja kasutamine. Tekstiilide kasutamine rõivastuses ja kodutekstiilide valmistamisel. Trükimustrilise riide parem ja pahem pool. Riide ääris; ● naha omadusi ja kasutamist ning kunst- ja tehismaterjale; ● puitu: puidu liigid, omadused, kasutamine; vineer; ● metalli omadusi ja kasutamist; ● plasti, selle omadusi ja kasutamist. <p>Materjalide omaduste võrdlemiseks on soovitatav valida praktilised tööd, kus kasutatakse koos erinevaid materjale: paber + tekstiil, tekstiil + puit, puit + traat jne.</p> <p>Katsetused erinevate materjalidega, nende kasutamine. Ideede leidmine materjalide korduskasutuseks.</p> <p>Materjalide erinevad töötlemise viisid.</p> <p>Töötlemisvõtte valik sõltuvalt ideest ja materjalist.</p> <p>Sagedasemad töövahendid (käärid, nuga, naaskel, nõel, heegelnõel, vasar, saag, kruvikeeraja, lõiketangid, näpitsad jne), nende õige, otstarbekas ja ohutu kasutamine, töövahendite hooldamine.</p> <p>Erinevate materjalide töötlemise viisid: lõikamine, vestmine, saagimine, liimimine, naelutamine, lihvimine, värvimine, viimistlemine, põletamine. Jõukohaste esemete valmistamine.</p>
--	--	--	---

			<p>Õmblemine, heegeldamine, punumine. Jõukohaste esemete valmistamine. Soovituslikud tegevused: padja või pehme mänguasja õmblemine; padjale nõopide õmblemine silmadeks; nõelapadja või palli viltimine jne.</p> <p>Ruumi ja värviõpetus, kompositsioon.</p>
<p>Refleksioon, analüüs ja kriitika</p>	<p>Igal töö on looja isikust või kultuuritaustast tulenev tähendus.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Kirjeldab visuaalteosel nähtavat (nimetab äratuntavaid esemeid, olendeid, kujundeid, värvid; mis see on, mida ma näen?) 2) Kirjeldab visuaalteose vaatlemisel tekkinud isiklike seoseid - mida nähtu mulle meenutab, mis siin pildil toimuda võiks? 3) Kirjeldab etteantud küsimuste toetudes oma töö valmistamise protsessi - mida ja kuidas ma tegin, milliseid vahendeid kasutasin? Mida töö tegemisel nautisin? Millised raskused ületasin? 4) Kirjeldab etteantud küsimustele toetudes valminud tööd - mida ma oma töös näen? 5) märkab ning nimetab positiivset oma töös. 	<p>Oma töö analüüsimine.</p> <p>Konstruktivse tagasiside andmine.</p> <p>Kunstiteoste vaatlemine ja kirjeldamine.</p> <p>Rahvuslikud mustrid ja motiivid. Esemete disain minevikus ja tänapäeval.</p> <p>Kodus leiduvate rahvuslike esemetega tutvumine ja teistele tutvustamine.</p>
<p>Teadlik töötamine</p>	<p>Oskuslik töötamine säästab aega, energiat, materjale ning pakub rõõmu.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kasutab õigesti ja ohutult tööks sobilikke etteantud töövahendeid ja mõistab ohutuse vajalikkust töötamisel; 2) märkab õpetaja abiga õppega seonduvat igapäevaelust; 	<p>Töötamine suulise juhendamise järgi.</p> <p>Tutvumine kirjaliku tööjuhendiga, sellest arusaamine.</p> <p>Õpilane valib valmistatava eseme järgi sobiliku materjali, töövahendid ja tehnika.</p>

		<p>3) jälgib õpetaja selgitusi ja töötab selle järgi;</p> <p>4) töötab õpetaja juhendamisel jäljendades esitatud töövõtteid;</p> <p>5) saab aru koostöö ja abistamise vajalikkusest;</p> <p>6) hoiab oma töökoha ja töövahendid õpetaja juhendamisel korras;</p>	<p>Rühmatöös ülesannete täitmine, ühiselt ideede genereerimine, üksteise arvamuste arvestamine ja kaaslaste abistamine.</p> <p>Töökoha korrashoidmine, selle mõju töö tulemusele ja ohutusele.</p>
Teadmised visuaalkultuurist	<p>Visuaalkultuuril on palju väljendusviise, mis on ajas muutunud.</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) märkab õpetaja abiga rahvuslikke elemente;</p>	<p>Kunstisõnavara tutvustamine ning kasutusvõimaluste pakkumine.</p> <p>Vestlused kunstiteostest ja lood kunstnikest.</p> <p>Tutvumine lähiümbruses paiknevate muuseumite, galeriide, linnaruumis paiknevate kunstiobjektide, sh skulptuurid, arhitektuuriväärtused jne.</p> <p>Disaini ideestikuga tutvumine ja enda ümber oleva mõtestamine.</p>
Materjalid	<p>Materjalide säästlik kasutamine hoiab keskkonda, säästab raha ja aitab kaasa loovusele.</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) Nimetab looduslikku päritolu materjale ja teab nende põhiomadusi ja kasutusalasid;</p> <p>2) Kasutab vahendeid ja materjale säästlikult ja ohutult.</p>	<p>Materjalide väärtus ja maksumus.</p> <p>Taaskasutamine - majapidamises järelejäänud pisiesemetest (tikutoosid, karbid, plastpudelid jne) meisterdama: mänguasjad, mudelid (mööbel, tulevikuauto), robotid jne; rühmatööd: mänguväljaku, klassi, oma toa makett jne. Ruumide kaunistamiseks kasutatakse erinevaid taaskasutusmaterjale.</p> <p>Videod, igapäeaelunäited.</p> <p>Meid ümbritsev esemeline keskkond, vajalikud asjad kodus ja koolis. Oma vajaduste ning võimaluste hindamine asju muretsedes.</p> <p>Asjade väärtuse selgitamine, vastavalt võimalustele kulutuste planeerimine.</p>

<p>Tervislikud harjumused</p>	<p>Puhtus, viisakus ja tervislik toit teevad elu meeldivamaks.</p>	<p>Õpilane: 1) tutvub tervisliku toiduvalikuga; 2) nimetab isikliku hügieeniga seotud tegevusi; 3) järgib viisakusreegleid.</p>	<p>Arutelu hubase kodu kui perele olulise väärtuse üle. Ruumide korrastamine ja kaunistamine. Laua katmine, kaunistamine ja koristamine. Jäätmete sortimine. Klassiõhtud, tähtpevadeks ettevalmistumine koolis. Koolipuhveti töös osalemine, koolitoitlustaja tööga tutvumine. Riiete ning jalatsite korrashoid. Isiklik hügieen. Garderoobi kasutus, kätepesu koolis. Rollimängud, arutelud ja praktiline kasutamine: käitumisest koolis, kodus, tänaval, näitusel, raamatukogus, kinos ja teatris ning suhtlemisest eakaaslaste ja vanemate inimestega.</p>
--------------------------------------	--	---	---

2.1.5. Loovuse õpitulemused ja õppesisu 2. klassis

Õppeainet õpitakse 3 tundi nädalas, kokku 105 tundi õppeaastas. Õppetöö toimub loovuse tunnis ja projektõppe raames teiste ainetega lõimitult. Kõigi teemavaldkondadega tegeletakse läbi I kooliastme kõigi klasside.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
<p>Plaanimine ja ideede arendamine; loomine</p>	<p>Õnnestunud töö eeldab alati planeerimist, uurimist ja ideede arendamist.</p>	<p>Õpilane: 1) Rakendab kahe- ja kolmemõõtmeliste teoste loomisel õpetaja abiga lihtsamaid kunstitehnikaid (taimetrükk, sõrmemaal, kuulimaa, akvarell, pointillism, voolimine, ruumiline paberitöö jms), vahendeid enamasti isikupärasel viisil. 2) Järgib enamasti õpitud töö- ja ohutusvõtteid.</p>	<p>Mitmekülgsede ja loovat lähenemist võimaldavate stiimulite (näiteks töö teema, leidmaterjalid) andmine õpetaja poolt. Loovat lähenemist võimaldavad eriti hästi teemad, millel pole stereotüüpset lahendust või kuvandit. Näiteks: võimatud asjad, tulnukate lasteaed, tagurpidi maailm, punasel on sünnipäev, värvide võitlus, keksivad jooned jne. Mõttekaart enne töö teostamist.</p>

		<p>3) Märkab ühel ja samal otstarbel kasutatavaid esemeid, tuvastab nendest oma lemmiku ning põhjendab oma valikut. Selgitus: Soovime arendada teadlikkust isiklikest ja subjektiivsetest eelistustest.</p> <p>4) Arutleb ja seostab värve tekkinud muljega (näiteks miks kirjutavad õpetajad tavaliselt punase värviga ja miks on keelumärk punane) ja valib esemele selle otstarbega sobiva värvitooni.</p>	<p>2-mõõtmelise töö kavandamine: visand, materjalide näidised ja lihtsamad valiku põhimõtted, vahendite ja tehnikate katsetused (nn tööproovid) ja lihtsamad valiku põhimõtted, formaadi valik ja selle põhjendamine. Lihtsam valiku põhjendamine on näiteks valimine meeldivuse alusel või selle alusel, mis tuleb hästi välja. Tähtis on, et õpilased tajusid, et alati on valik ja et õpilane autorina on enamasti valiku tegija.</p> <p>Arutelud visandlikkuse ja visandi otstarbekuse teemadel.</p> <p>Kujutamise elementide (värvid, kujutised, kujundid, tegelased) valik ja lihtsam valiku põhjendamine.</p> <p>Valikuvõimaluste üle arutamine alati kui võimalik.</p> <p>Valikute tegemise harjutamine teose loomisel. Õpetaja pakub valikuid: alguses kahe, hiljem näiteks kolme võimaluse vahel. Valikute põhjendamise harjutamine. Esialgu pakub õpetaja ka variante, mille alusel valida ja kuidas põhjendada (Näit: Mul tuli see tehnika paremini välja; Kui selle valin, jõuan kindlasti valmis; Tahan seda paremini selgeks saada; Mulle meeldib milline see välja näeb; Mulle meeldib, et nii ei pea väga täpselt tegema; Mu ideega sobib see paremini; jne)</p> <p>Kahemõõtmeliste tööde loomine (joonistamine, maalimine kattevärvide ja akvarellidega, kollaaž, lihtsamad trükitehnikad (papi- ja materjalitrükk, penoplasti tükk, templitrükk), frottaaž, grataaž jne)</p> <p>Formaate ja materjale võiks varieerida. Töid võiks teha aeg-ajalt ka koostööna.</p> <p>Lihtsamate kolmemõõtmeliste tööde loomine. Pisiplastika savist, plastiliinist või voolimismassist.</p>
--	--	---	--

			<p>Elementaarsete töövõtete ja tööriistade tundma õppimine.</p> <p>Jõukohane voltimine.</p> <p>Vormide ühendamine külma või kuuma liimiga.</p> <p>Kolmemõõtmelised objektid papist ja taaskasutusmaterjalidest.</p> <p>Kahe ja kolmemõõtmeliste tööde kombineerimine omavahel.</p> <p>Tööriistade kasutamise õppimine: pliatsi hoidmise võimalused, pintsli hoidmise võimalused, kääridega lõikamine, liimimine, rebimine, joonlauaga mõõtmine. Surve pliatsile ja pintslile, kiired ja aeglased liigutused.</p> <p>Katsetamine joontega: erineva iseloomuga jooned, täpid.</p> <p>Katsetused värvide segamisega. Sekundaarvärvide segamine põhivärvidest. Värvide heledamaks või tumedamaks segamine.</p>
<p>Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine</p>	<p>Materjali ja tööviisi valik sõltub töö eesmärgist.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Võrdleb märke (liiklusmärgid, logod, embleemid, sümbolid jms) omavahel ja seostab märgi vorme, värve, kujutatut märgi tähendusega. 2) Tunneb ära tasapinnalised ja ruumilised teosed. 3) Nimetab õpitud tehnikaid ja kunstiliike (kooli õppekavas õpitulemuste tasandil konkreetses klassis tuleks nimetada tehnikad ja kunstiliigid, mida klassis õpetatakse). 4) Leiab teoses soojasid ja külmasid toone ning heledamat ning tumedamat tonaalsust. 	<p>Lihtsate, lühikeste tekstide lugemine; eakohaste videote vaatamine; piltide vaatamine. Õpetaja koostatud esitlused ja loeng; näitusekülastused. Saadud teabest olulisema eristamine.</p> <p>Arutelud loetu või kuuldu üle.</p> <p>Saadud teabe alusel küsimustele vastamine.</p> <p>Visuaalide (pildid, arvutimängud, multifilmid, sildid, reklaamid jne) selgitamine.</p> <p>Lihtsamate mõistete õppimine. Näiteks värvus-sõnavara laiendamine, elementaarsed kompositsiooni mõisted, materjalide ja vahendite nimetused, töövõtete nimetused, tehnikate nimetused, mõned kunstiliigid.</p> <p>Omadussõnade pagasi suurendamine. Milliste sõnadega saame iseloomustada teost, joont,</p>

		<p>5) Teab mis on joon ja pind ning iseloomustab erinevaid jooni vastavalt omandatud sõnavarale.</p> <p>6) Kirjeldab teoses suurussuhteid ja objektide paiknemist (ees,taga, üleval, all jne)) ning kolmemõõtmelise teose puhul vormi üldisemalt (ümar, kandiline, lapik, püstine jne) .</p> <p>7) Nimetab teoses nähtud kujundeid ja objekte, mis meenutavad tuttavaid kujundeid (ring, ruut, ristkülik jne).</p> <p>8) Eristab lihtsamate näidete põhjal tehislikke ja looduslikke materjale (näiteks puit ja plastik).</p> <p>9) Kirjeldab ühel otstarbel kasutatavate esemete peamisi tunnuseid (näiteks vorm, suurus, raskus, värv) ja arvab, mis materjalist ese tehtud on.</p> <p>10) Kirjutab oma näitusetööle nimesildi koos töö pealkirja ja muu õpitud infoga.</p> <p>11) Leiab (virtuaal)näitusel muuseumis, galeriis või koolis teose autori, pealkirja ja näituse pealkirja.</p>	<p>meeleolu, värvust, tonaalsust, paiknemist, tegevust, tempot jne?</p> <p>Eesti ja välismaiste kunstnike ja nende teostega tutvumine.</p> <p>Otsimismängud. Leia töölt ...(mõni kujutis, sobiv värvitoon, tekstuur vms)</p> <p>Teose tunnuste nimetamine (tehnika, vorm, värv jne)</p> <p>Arutelud kestlikkuse ja säästlikkuse üle.</p> <p>Arutelud esemete vormi ja otstarbe seoste üle.</p> <p>Oma tööle oma nime kirjutamine.</p> <p>Kunstiteose analüüsi meetodite praktiseerimine: VTS (visual thinking strategies) ja sellest lähtuvad küsimused teose analüüsimise hõlbustamiseks:</p> <p>Mis sellel pildil / selles teoses toimub?</p> <p>Mille järgi saad seda öelda?</p> <p>Mida veel märkad?</p>
<p>Materjalid ja säästlik tarbimine</p>	<p>Materjalide säästlik kasutamine hoiab keskkonda, säästab raha ja aitab kaasa loovusele.</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) Toob näite tegevusest, kuidas ta asjakohaselt ja säästlikult kunstitarbeid kasutab.</p> <p>2) Nimetab ümbritsevas keskkonnas esinevaid tehismaterjale ja teab nende põhiomadusi ja kasutusalasid.</p>	<p>Looduslikud ning tehismaterjalid (paber, tekstiil, nahk, puit, metall, plast).</p> <p>Materjalide saamine, omadused, otstarve. Katsetused erinevate materjalidega, nende omaduste võrdlemine:</p> <p>paberit ja kartongi: valmistamine, liigid, omadused, kasutamine;</p> <p>õmblus- ja tikkematerjale: taimse päritoluga tekstiilmaterjalid (lina, puuvill). Linase ja puuvillase riide omadused ning kasutamine. Loomse päritoluga</p>

			<p>tekstiilmaterjalid: siid, vill; nende omadused ja kasutamine. Tekstiilide kasutamine rõivastuses ja kodutekstiilide valmistamisel. Trükimustrilise riide parem ja pahem pool. Riide ääris; naha omadusi ja kasutamist ning kunst- ja tehismaterjale;</p> <p>puitu: puidu liigid, omadused, kasutamine; vineer; metalli omadusi ja kasutamist; plasti, selle omadusi ja kasutamist.</p> <p>Materjalide omaduste võrdlemiseks on soovitatav valida praktilised tööd, kus kasutatakse koos erinevaid materjale: paber + tekstiil, tekstiil + puit, puit + traat jne.</p> <p>Katsetused erinevate materjalidega, nende kasutamine. Ideede leidmine materjalide korduskasutuseks.</p> <p>Materjalide erinevad töötlemise viisid.</p> <p>Töötlemisvõtte valik sõltuvalt ideest ja materjalist.</p> <p>Sagedasemad töövahendid (käärid, nuga, naaskel, nõel, heegelnõel, vasar, saag, kruvikeeraja, lõiketangid, näpitsad jne), nende õige, otstarbekas ja ohutu kasutamine, töövahendite hooldamine.</p> <p>Erinevate materjalide töötlemise viisid: lõikamine, vestmine, saagimine, liimimine, naelutamine, lihvimine, värvimine, viimistlemine, põletamine. Jõukohaste esemete valmistamine.</p> <p>Õmblemine, heegeldamine, punumine. Jõukohaste esemete valmistamine. Soovituslikud tegevused: padja või pehme mänguasja õmblemine; padjale nõövide õmblemine silmadeks; nõelapadja või palli viltimine jne.</p> <p>Materjalide väärtus ja maksumus.</p>
--	--	--	---

			<p>Taaskasutamine - majapidamises järelejäänud pisiesemetest (tikutoosid, karbid, plastpudelid jne) meisterdama: mänguasjad, mudelid (mööbel, tulevikuauto), robotid jne; rühmatööd: mänguväljaku, klassi, oma toa makett jne. Ruumide kaunistamiseks kasutatakse erinevaid taaskasutusmaterjale.</p> <p>Videod, igapäeaelunäited.</p> <p>Meid ümbritsev esemeline keskkond, vajalikud asjad kodus ja koolis. Oma vajaduste ning võimaluste hindamine asju muretsedes.</p> <p>Asjade väärtuse selgitamine, vastavalt võimalustele kulutuste planeerimine.</p>
Teadlik töötamine	Oskuslik töötamine säästab aega, energiat, materjale ning pakub rõõmu.	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) mõistab töökoha ja -vahendite korrashoiu olulisust ning hoiab oma töökoha ja töövahendid õpetaja juhendamisel korras; 2) Valib õpetaja suunamisel õigeid töövahendeid, teab nende otstarvet ja mõistab ohutuse vajalikkust töötamisel; 3) õpetaja abiga koostab kavandi ning kujundab, modelleerib ja meisterdab lihtsamaid esemeid; 4) toob õpetaja abiga õppega seonduva kohta näiteid teistest õppeainetest või igapäevaelust; 5) kirjeldab suulist või kirjalikku juhust; 6) töötab enamasti iseseisvalt õpetaja juhendamisel; 7) arvestab ja aitab ühiselt töötades kaaslas; 	<p>Töötamine suulise juhendamise järgi.</p> <p>Tutvumine kirjaliku tööjuhendiga, sellest arusaamine.</p> <p>Õpilane valib valmistatava eseme järgi sobiliku materjali, töövahendid ja tehnika.</p> <p>Rühmatöös ülesannete täitmine, ühiselt ideede genereerimine, üksteise arvamuste arvestamine ja kaaslaste abistamine.</p> <p>Töökoha korrashoidmine, selle mõju töö tulemusele ja ohutusele.</p>
Teadmised visuaal-	Visuaalkultuuril on palju väljendusviise,	Õpilane:	Kunstisõnavara tutvustamine ning kasutusvõimaluste pakkumine.

kultuurist	mis on ajas muutunud.	1) kasutab õpetaja abiga rahvuslikke elemente oma töös, 2) oskab nimetada lähiümbruse tähtsaid kunsti- ja kultuuriobjekte.	Vestlused kunstiteostest ja lood kunstnikest. Tutvumine lähiümbruses paiknevate muuseumite, galeriide, linnaruumis paiknevate kunstiobjektide, sh skulptuurid, arhitektuuriväärtused jne. Disaini ideestikuga tutvumine ja enda ümber oleva mõtestamine.
Mõtestamine ja refleksioon	Igal töö on looja isikust või kultuuritaustast tulenev tähendus.	Õpilane: 1) Kirjeldab enda ja teiste loodud visuaalteosel nähtavat õpitud sõnavara kasutades - nimetab ja kirjeldab teostel nähtavat - mis see on, mida ma näen ja milline see on (kui suur, millise kujuga, mis värvi, milliseid jooni, pindasid, vorme märkab, kuidas need paiknevad?) 2) Kirjeldab küsimustele toetuses enda ja teiste loodud visuaalteose vaatlemisel tekkinud isiklike seoseid, mõtteid ja tundeid - mida nähtu mulle meenutab? Mis teoses toimuda võiks? Mis mind nii arvama paneb? Millist meeleolu see teos minus tekitab? 3) Kirjeldab etteantud küsimustele toetudes enda töö valmimise protsessi - mida ma tegin, kuidas tegin, milliseid vahendeid kasutasin? Mida ma protsessi käigus õppisin? 4) märkab ning nimetab positiivset oma ja teiste töödes.	Eneseanalüüsi ja refleksiooni harjutamine töö tegemise ajal ja peale tööprotsessi lõppu õpetaja antud küsimuste abil. Näiteks: Mis sul edasi plaanis on? Mis järgmine etapp on? Mida sa tänaste tegevuste käigus õppisid? Milliseid tundeid sa kogu protsessi jooksul tundsid? Mida sa tegid, et su töö õnnestus? Mida sa praegu teed? Mis oli sinu jaoks raske? Kuidas sa selle raskuse ületasid? Mida sulle kõige rohkem meeldis teha? Mida oma töö juures kõige rohkem hindad? Mida kaaslase töö juures kõige rohkem hindad? Otsi 3 tööd klassist, mis sind positiivselt üllatasid. Selgita miks? Leia huvitavaid detaile või tähelepanekuid kaaslase töö juures.
Tervislikud harjumused	Puhtus, viisakus ja tervislik toit teevad elu meeldivamaks	Õpilane: 1) arutleb tervisliku toiduvaliku üle; 2) selgitab isikliku hügieeni ja tervise vahelisi seoseid.	Arutelu hubase kodu kui perele olulise väärtuse üle. Ruumide korrastamine ja kaunistamine. Laua katmine, kaunistamine ja koristamine. Jäätmete sortimine. Klassiõhtud, tähtpevadeks ettevalmistumine koolis.

			<p>Koolipuhveti töös osalemine, koolitoitlustaja tööga tutvumine.</p> <p>Riiete ning jalatsite korrashoid.</p> <p>Isiklik hügieen.</p> <p>Garderoobi kasutus, kätepesu koolis.</p> <p>Rollimängud, arutelud ja praktiline kasutamine: käitumisest koolis, kodus, tänaval, näitusel, raamatukogus, kinos ja teatris ning suhtlemisest eakaaslaste ja vanemate inimestega.</p>
--	--	--	---

2.1.6. Loovuse õpitulemused ja õppesisu 3. klassis

Õppeainet õpitakse 3 tundi nädalas, kokku 105 tundi õppeaastas. Õppetöö toimub loovuse tunnis ja projektõppe raames teiste ainetega lõimitult.

Kõigi teemavaldkondadega tegeletakse läbi I kooliastme kõigi klasside.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Plaanimine ja ideede arendamine; loomine	Õnnestunud töö eeldab alati planeerimist, uurimist ja ideede arendamist.	<p>Õpilane:</p> <p>1) Rakendab kahe- ja kolmemõõtmeliste teoste loomisel õpetaja abiga lihtsamaid kunstitehnikaid (taimetrükk, sõrmemaal, kuulimaal, akvarell, pointillism, voolimine, ruumiline paberitöö jms), vahendeid enamasti isikupärasel viisil.</p> <p>2) Märkab ühel ja samal otstarbel kasutatavaid esemeid, tuvastab nendest oma lemmiku ning põhjendab oma valikut. Selgitus: Soovime arendada teadlikkust isiklikest ja subjektiivsetest eelistustest.</p> <p>3) Arutleb ja seostab värve tekkinud muljega (näiteks miks kirjutavad õpetajad tavaliselt punase värviga ja miks on keelumärk</p>	<p>Ideede otsimine ja valimine, abimaterjali ning info kasutamine. Ümbritsevate esemete vaatlemine. Ideede visandamine paberil.</p> <p>Lihtsate esemete ja keskkonna kavandamine.</p> <p>Ideede esitlemine.</p> <p>Õpilane arutleb kaaslastega erinevate tehnoloogiliste ning kujunduslike võimaluste üle esemete valmistamisel;</p> <p>Õpilane visandab oma ideed paberil, esitab neid individuaalselt või rühmatöö tulemusena suuliselt, joonistena või PowerPointi ettekandena.</p>

		<p>punane) ja valib esemele selle otstarbega sobiva värvitooni.</p> <p>4) kujundab, modelleerib ja meisterdab lihtsamaid esemeid;</p>	
<p>Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine</p>		<p>Õpilane:</p> <p>1) Võrdleb märke (liiklusmärgid, logod, embleemid, sümbolid jms) omavahel ja seostab märgi vorme, värve, kujutatut märgi tähendusega.</p> <p>2) Tunneb ära tasapinnalised ja ruumilised teosed.</p> <p>3) Nimetab õpitud tehnikaid ja kunstiliike (kooli õppekavas õpitulemuste tasandil konkreetses klassis tuleks nimetada tehnikad ja kunstiliigid, mida klassis õpetatakse).</p> <p>4) Leiab teoses soojasid ja külmasid toone ning heledamat ning tumedamat tonaalsust.</p> <p>5) Teab mis on joon ja pind ning iseloomustab erinevaid jooni vastavalt omandatud sõnavarale.</p> <p>6) Kirjeldab teoses suurussuhteid ja objektide paiknemist (ees,taga, üleval, all jne) ning kolmemõõtmelise teose puhul vormi üldisemalt (ümar, kandiline, lapik, püstine jne) .</p> <p>7) Leiab (virtuaal)näitusel muuseumis, galeriis või koolis teose autori, pealkirja ja näituse pealkirja.</p>	<p>Lihtsate, lühikeste tekstide lugemine; eakohaste videote vaatamine; piltide vaatamine. Õpetaja koostatud esitlused ja loeng; näitusekülastused. Saadud teabest olulisema eristamine.</p> <p>Arutelud loetu või kuuldu üle.</p> <p>Saadud teabe alusel küsimustele vastamine.</p> <p>Visuaalide (pildid, arvutimängud, multifilmid, sildid, reklaamid jne) selgitamine.</p> <p>Lihtsamate mõistete õppimine. Näiteks värvus-sõnavara laiendamine, elementaarsed kompositsiooni mõisted, materjalide ja vahendite nimetused, töövõtete nimetused, tehnikate nimetused, mõned kunstiliigid.</p> <p>Omadussõnade pagasi suurendamine. Milliste sõnadega saame iseloomustada teost, joont, meeleolu, värvust, tonaalsust, paiknemist, tegevust, tempot jne?</p> <p>Eesti ja välismaiste kunstnike ja nende teostega tutvumine.</p> <p>Otsimismängud. Leia töölt ...(mõni kujutis, sobiv värvitoon, tekstuur vms)</p> <p>Teose tunnuste nimetamine (tehnik, vorm, värv jne)</p> <p>Arutelud kestlikkuse ja säästlikkuse üle.</p> <p>Arutelud esemete vormi ja otstarbe seoste üle.</p> <p>Oma tööle oma nime kirjutamine.</p> <p>Kunstiteose analüüsi meetodite praktiseerimine: VTS (visual thinking strategies) ja sellest lähtuvad küsimused teose analüüsimise hõlbustamiseks: Mis sellel pildil / selles teoses toimub?</p>

			Mille järgi saad seda öelda? Mida veel märkad?
Säästlik tarbimine materjalid	ja Materjalide säästlik kasutamine hoiab keskkonda, säästab raha ja aitab kaasa loovusele.	Õpilane: 1) eristab looduslikke ja tehismaterjale ning võrdleb materjalide üldisi omadusi; 2) Toob näite tegevusest, kuidas ta asjakohaselt ja säästlikult kunstitarbeid kasutab. Kasutab materjale säästlikult. 3) Eristab lihtsamate näidete põhjal tehislikke ja looduslikke materjale (näiteks puit ja plastik). 4) Kirjeldab ühel otstarbel kasutatavate esemete peamisi tunnuseid (näiteks vorm, suurus, raskus, värv) ja arvab, mis materjalist ese tehtud on.	Looduslikud ning tehismaterjalid (paber, tekstiil, nahk, puit, metall, plast). Materjalide saamine, omadused, otstarve. Katsetused erinevate materjalidega, nende omaduste võrdlemine: paberit ja kartongi: valmistamine, liigid, omadused, kasutamine; õmblus- ja tikkematerjale: taimse päritoluga tekstiilmaterjalid (lina, puuvill). Linase ja puuvillase riide omadused ning kasutamine. Loomse päritoluga tekstiilmaterjalid: siid, vill; nende omadused ja kasutamine. Tekstiilide kasutamine rõivastuses ja kodutekstiilide valmistamisel. Trükimustrilise riide parem ja pahem pool. Riide ääris; naha omadusi ja kasutamist ning kunst- ja tehismaterjale; puitu: puidu liigid, omadused, kasutamine; vineer; metalli omadusi ja kasutamist; plasti, selle omadusi ja kasutamist. Materjalide omaduste võrdlemiseks on soovitatav valida praktilised tööd, kus kasutatakse koos erinevaid materjale: paber + tekstiil, tekstiil + puit, puit + traat jne. Katsetused erinevate materjalidega, nende kasutamine. Ideede leidmine materjalide korduvkasutuseks. Materjalide erinevad töötlemise viisid. Töötlemisvõtte valik sõltuvalt ideest ja materjalist. Sagedasemad töövahendid (käärid, nuga, naaskel, nõel, heegelnõel, vasar, saag, kruvikeeraja,

			<p>lõiketangid, näpitsad jne), nende õige, otstarbekas ja ohutu kasutamine, töövahendite hooldamine.</p> <p>Erinevate materjalide töötlemise viisid: lõikamine, vestmine, saagimine, liimimine, naelutamine, lihvimine, värvimine, viimistlemine, põletamine. Jõukohaste esemete valmistamine.</p> <p>Õmblemine, heegeldamine, punumine. Jõukohaste esemete valmistamine. Soovituslikud tegevused: padja või pehme mänguasja õmblemine; padjale nõopide õmblemine silmadeks; nõelapadja või palli viltimine; seinapildi tikkimine/õmblemine jne.</p> <p>Materjalide väärtus ja maksumus.</p> <p>Taaskasutamine - majapidamises järelejäänud pisiesemetest (tikutoosid, karbid, plastpudelid jne) meisterdama: mänguasjad, mudelid (mööbel, tulevikuauto), robotid jne; rühmatööd: mänguväljaku, klassi, oma toa makett jne. Ruumide kaunistamiseks kasutatakse erinevaid taaskasutusmaterjale.</p> <p>Videod, igapäeaelunäited.</p> <p>Meid ümbritsev esemeline keskkond, vajalikud asjad kodus ja koolis. Oma vajaduste ning võimaluste hindamine asju muretsedes.</p> <p>Asjade väärtuse selgitamine, vastavalt võimalustele kulutuste planeerimine.</p>
Teadlik töötamine	Oskuslik töötamine säästab aega, energiat, materjale ning pakub rõõmu.	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Järgib enamasti õpitud töö- ja ohutusvõtteid. 2) Korrastab oma töökoha. 3) Kirjutab oma näitusetööle nimesildi koos töö pealkirja ja muu õpitud infoga. 4) kasutab õigesti ja ohutult tööks sobilikke töövahendeid; 	<p>Töötamine suulise juhendamise järgi.</p> <p>Tutvumine kirjaliku tööjuhendiga, sellest arusaamine.</p> <p>Õpilane valib valmistatava eseme järgi sobiliku materjali, töövahendid ja tehnika;</p> <p>Rühmatöös ülesannete täitmine, ühiselt ideede genereerimine, üksteise arvamuste arvestamine ja kaaslaste abistamine.</p>

		<p>5) toob õppega seonduva kohta näiteid teistest ainetest või igapäevaelust;</p> <p>6) saab aru suulistest või kirjalikest juhistest;</p> <p>7) töötab iseseisvalt õpetaja juhendamisel;</p> <p>8) arvestab ühiselt töötades kaaslasiga;</p>	<p>Töökoha korrashoidmine, selle mõju töö tulemusele ja ohutusele.</p>
<p>Teadmised visuaalkultuurist</p>	<p>Visuaalkultuuril on palju väljendusviise, mis on ajas muutunud.</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) oskab nimetada Eesti, Vene ja muu Euroopa olulisemaid kunstnikke ning lähiümbruse tähtsaid kunsti- ja kultuuriobjekte;</p> <p>2) märkab esemetel rahvuslikke elemente ja kasutab neid oma töös;</p>	<p>Kunstisõnavara tutvustamine ning kasutusvõimaluste pakkumine.</p> <p>Eesti, Vene ja Euroopa olulisemate kunstnikest lugude kuulamine. Vestlused kunstiteostest.</p> <p>Tutvumine lähiümbruses paiknevate muuseumite, galeriide, linnaruumis paiknevate kunstiobjektide, sh skulptuurid, arhitektuuriväärtused jne.</p> <p>Disaini ideestikuga tutvumine ja enda ümber oleva mõttestamine.</p>
<p>Refleksioon, analüüs ja kriitika</p>	<p>Igal töö on looja isikust või kultuuritaustast tulenev tähendus.</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) Kirjeldab enda ja teiste loodud visuaalteosel nähtavat õpitud sõnavara kasutades - nimetab ja kirjeldab teostel nähtavat - mis see on, mida ma näen ja milline see on (kui suur, millise kujuga, mis värvi, milliseid jooni, pindasid, vorme märkab, kuidas need paiknevad?)</p> <p>2) Kirjeldab küsimustele toetuses enda ja teiste loodud visuaalteose vaatlemisel tekkinud isiklike seoseid, mõtteid ja tundeid - mida nähtu mulle meenutab? Mis teoses toimuda võiks? Mis mind nii arvama paneb? Millist meeleolu see teos minus tekitab?</p> <p>3) Kirjeldab etteantud küsimustele toetudes enda töö valmimise protsessi - mida ma tegin, kuidas tegin, milliseid vahendeid kasutasin? Mida ma protsessi käigus õppisin?</p>	<p>Oma töö analüüsimine.</p> <p>Konstruktivse tagasiside andmine.</p> <p>Kunstiteoste vaatlemine, kirjeldamine ja analüüsimine.</p> <p>Rahvuslikud mustrid ja motiivid. Esemete disain minevikus ja tänapäeval.</p> <p>Õppekäik kodukohalähedasse ettevõttesse, laadale, kus müüakse palju kohalikku käsitööd (nt mihkclipäeva laat, mardipäeva laat).</p>

		<p>4) märkab ning nimetab positiivset oma ja teiste töödes.</p> <p>5) uurib igapäevaste esemete vormi ja otstarbe seoseid.</p>	
Tervislikud harjumused	Puhtus, viisakus ja tervislik toit teevad elu meeldivamaks.	<p>Õpilane:</p> <p>1) hoiab oma töökoha ja töövahendid korras;</p> <p>2) toob näiteid isikliku hügieeni vajalikkuse kohta;</p> <p>3) toob näiteid tervisliku toiduvaliku kohta;</p> <p>4) viib alustatud töö lõpule ja räägib oma tööst ning tulemustest;</p>	<p>Arutelu hubase kodu kui perele olulise väärtuse üle. Ruumide korrastamine ja kaunistamine. Laua katmine, kaunistamine ja koristamine. Jäätmete sortimine. Klassiõhtud, tähtpevadeks ettevalmistumine koolis. Koolipuhveti töös osalemine, koolitoitlustaja tööga tutvumine. Riiete ning jalatsite korrashoid. Isiklik hügieen. Garderoobi kasutus, kätepesu koolis.</p> <p>Rollimängud, arutelud ja praktiline kasutamine: käitumisest koolis, kodus, tänaval, näitusel, raamatukogus, kinos ja teatris ning suhtlemisest eakaaslaste ja vanemate inimestega.</p>

2.1.7. Loovuse õpitulemused ja õppesisu 4. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, kokku 70 tundi õppeaastas. Õppetöö toimub loovuse tunnis ja projektõppe raames teiste ainetega lõimitult.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Plaanimine ja ideede arendamine	Õnnestunud töö eeldab alati planeerimist, uurimist ja ideede arendamist.	<p>Õpilane:</p> <p>1) Tuvastab küsimusi kasutades lihtsamaid probleemi tagamaid (miks, millal ja kuidas see probleem esineb ja kuidas see probleemi puudutavaid osapooli mõjutab).</p>	<p>Kavandamine kui ideede arendamise protsess. Visandamine ja kavandamine. Kujutamine ja kujundamine. Eksperimenteerimine kujutamise reeglitega. Pildiruum, ruumilisuse edastamise võtted. Kompositsiooni tasakaal, pinge, dominant ja koloriit.</p>

		2) Sõnastab enne tööle hakkamist, mida kavatseb teha, mis vahendeid ja materjale kasutab ja kuidas kujutab.	
Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine	Tööviisi valik sõltub töö eesmärgist.	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Loeb lihtsamaid kaarte ja põhiplaane (maakaarti ja hoone (klassiruumi) plaani, sisekujunduse kavand) seostades kujutatut reaalse ruumiga. 2) Viib kokku õpitud kunstniku ja tema teose. 3) Teab kahemõõtmelise kujutamise (lisaks eelnevalt õpitule akvarell) lihtsamaid baaselemente (punkt, joon, pind, hele-tumedus, värv) ja kompositsiooni põhimõtteid (tasakaal, kattumine, teravus, suurus) ning rakendab neid õpetaja abiga enda idee edasiandmisel; 4) Teab kolmemõõtmelise kujutamise lihtsamaid baaselemente ja kompositsiooni põhimõtteid (suurus, mõõtmed, värv ja materjal) ning rakendab neid õpetaja abiga enda idee edasiandmisel; 5) Märkab ja kirjeldab õpetaja abiga tarbeeseme suurust, vormi ja materjali selle otstarbe ja kasutatavuse aspektist. 	<p>Värvusõpetus. Maali, joonistuse, graafika, kollaaži, skulptuuri, installatsiooni jne tehnikad ning töövõtted.</p> <p>Erinevate objektide kujutamine vaatluse ja mälu järgi. Liikumise kujutamine. Figuri ja portree proportsioonid. Kujutamissoõpetus.</p> <p>Digitalse kunsti töövahendite kasutamine (nt foto, video, digitaalgraafika, animatsioon).</p>
Loomine	Loomingul on mitmeid väljendusviise.	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Rakendab kahe- ja kolmemõõtmeliste (sh digivahendid) 	<p>Valikuvõimaluste üle arutlemine. Valikute põhjendamise harjutamine (Sobis paremini, sest....; Annab mu ideed paremini edasi; Näeb huvitavam</p>

		<p>teoste loomisel õpetaja abiga lihtsamaid kunstitehnikaid (nt maal, joonistus, kollaaž, grataaž, frottaaž, mosaiik, monotüüpia, foto, origami, modelleerimine jms) ja vahendeid isikupärasel viisil ning järgib nende loomisel õpitud töö- ja ohutusvõtteid.</p> <p>2) Oskab luua vabavaraalises programmis lihtsamaid neljamõõtmelisi töid (animatsioon, video) õpetaja etteantud teemal ja juhendamisel.</p> <p>3) Arvestab kunstitööde loomisel eelnevalt omandatud kompositsiooni lihtsamaid põhimõtteid.</p> <p>4) Rakendab eelnevalt õpitud kunstitehnikaid ja töövõtteid ning materjale põhjendatult ja õpetaja abiga.</p> <p>5) Rakendab autorsuse üldisi põhimõtteid (viitab autorile suuliselt või kirjalikult) ning kujutiste salvestamise ja jagamise head tava (viitab kasutatud allikatele oma kirjalikes töödes).</p>	<p>välja; Tahtsin teiste töödest erineda; Tahtsin järgi proovida jne)</p> <p>Tööle pealkirja panemine.</p> <p>Kahemõõtmeliste tööde loomine (õpetaja või õpilaste valitud tehnikates). Lisandub foto. Võimalusel võib teostada keerukamaid trükitehnikaid (monotüüpia, diatüüpia).</p> <p>Kolmemõõtmeliste tööde loomine. Installatsioon käepärastest materjalidest. Ready-made. Maketi loomine. Võib teha origamit. Kui on keraamika tegemise võimalus, siis seda on hea teha ka lõimingu tööõpetusega.</p> <p>Neljamõõtmeliste teoste loomine õpetaja abiga ja iseseisvalt. Video, animatsioon. Lihtsate animatsiooni- ja videotöötlusrakenduste kasutamine nutiseadmetes. Heli ja pildi sobitamine.</p> <p>Visuaalkultuuri objektide loomine. Siin taub lähtuda sellest, millised visuaalkultuuri objektid on noortele olulised ja tähendusrikkad. Näiteks võivad need olla rõivad, ehted arvutimängud, enda sotsiaalmeedia kuvand, automaatselt tehtud kritseldused, toidu välimus jne. Võib luua märke, logosid, skeeme, tage, allkirja, kirjatüüpe, emotikone; kujundada teadlikumalt oma vihikuid, konspekte või visandiraamatut. Võimalusi on lõputult.</p> <p>Disainiprotsess: õpetaja etteantud probleemile lahenduse leidmine. Ka sihtgrupp on õpetaja määratud.</p> <p>Toote, teenuse, sekkumise või prototüübi loomine.</p> <p>Teose saateteksti kirjutamine</p> <p>Ekspositsiooni loomine koostöös</p>
--	--	--	--

<p>Refleksioon, analüüs ja kriitika</p>		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Kirjeldab enda ja teiste visuaalteoste olulisemaid tunnuseid (tehnikat, vormi, värvi, kompositsiooni, meeleolu, sisu elemente) vastavalt ülesandele; 2) Võrdleb kunstiteoste, arvutimängude, animatsiooni või filmi meeleolu ja atmosfääri (ruumilisuus, värv, valgus, heli, montaaž). 3) Selgitab õpetaja antud küsimustele toetudes oma tööprotsessi (Millise teema valisin? Milliste töövahenditega oma tööd tegin? Mis oli kõige keerulisem? Millega olen kõige enam rahul?); 4) Annab kaasõppijatele toetavat tagasisidet õpetaja pakutud vormis (tunnustsmärgid, suuline või kirjalik lühike tagasiside “Mulle meeldib, kuidas sa...”) 	<p>Loodust säästva tarbimise põhimõtted, elukeskkonna parandamine kunsti, disaini ja arhitektuuri kaudu. Vormi ja funktsiooni seos, traditsioon ja uuenduslikkus disainis.</p>
<p>Tehnoloogia</p>	<p>Kujunevad õpilastel teadmised põhilistest töövõtetest, mõistetest ja tehnikatest.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) nimetab töös kasutatavaid etteantud materjale ja nende omadusi; 2) teab ja kasutab sihipäraselt tööks etteantud töövahendeid, töötlusviise ja materjale; 3) leiab vajalikku infot õpetaja abiga etteantud teabeallikatest ja pakenditelt; 4) kasutab õpetaja abiga ohutult õigeid töövõtteid ning tehnikaid materjalide töötlemisel; 	<p>Tekstiilmaterjalid. Looduslikud taimsed ning loomsed kiud, nende saamine ja omadused. Erinevad pehmed kaasaja ja tuleviku materjalid, nende saamine ning sobivus lähtuvalt kasutusala- st. Kangakudumine. Erinevad kanga liigid: telgedel kootud, silmuskoelised, mittekoetud kangad. Koeserv, sidus. Erinevad käsitööniidid ja -lõngad, nende sobivus töövahendi, materjali ja esemega.</p>

		<p>5) Järgib õpetaja juhendamisel oma ja rühma tööprotsessi;</p> <p>6) kirjeldab omandatud tövõtete baasil jõukohaste esemete loomist üksi ja/või rühmas;</p> <p>7) töötab ja viib kavandatu lõpule;</p> <p>8) kasutab etteantud materjale säästlikult;</p> <p>9) tunneb ära õpetaja abiga teistes õppeainetes õpitut ja loob seoseid õpitavaga, sh erinevate eluvaldkondadega;</p> <p>10) tunneb ära ja kasutab õpetaja suunamisel kodukohaga seotud rahvuslikke kujunduselemente;</p> <p>11) saab aru erinevatest ülesannetest rühmas;</p> <p>12) kirjeldab oma ja/või rühma tegevusi ja esitleb töö lõpptulemust suuliselt</p> <p>13) järgib töötades hügieeni-, korra- ja puhtuse nõudeid, korrastab oma töökoha ning töövahendid</p> <p>14) mõistab materjalide õige hoiustamise vajalikkust.</p>	<p>Käsitöövahendite (käärid, nõelad, märkimis- ja mõõtmisvahendid, vardad, heegelnõelad vms) käsitsemine.</p> <p>Masintöötlemine: õmblusmasina käsitsemine, reguleerimine, lisaseadmete kasutamine, hooldamine.</p> <p>Töövahendite ja masinate (õmblusmasin, triikraud vms) ohutu käsitsemine.</p> <p>Digitaalsed vahendid: erinevad veebipõhised platvormid ja rakendused, fototöötlemise programmid.</p> <p>Traditsiooniliste rahvakunstiga seonduvate tehnikate (tikkimine, kudumine, heegeldamine) praktiline rakendamine.</p> <p>Õmblustehnoloogia kaasaegsed ja tulevikku vaatavad võimalused.</p> <p>Erinevate pehmete materjalide (paber, kartong, tekstiilid, vill, nahk vms) töötlemine.</p> <p>Töövahendite ja tehnoloogiate valimine olenevalt materjalist ja valmistatavast esemest (nt rõivaese, tarbeese vms)</p>
--	--	--	---

2.1.8. Kunsti õpitulemused ja õppesisu 5. klassis

Õppeainet õpitakse 1 tundi nädalas, kokku 35 tundi õppeaastas. Õppetöö toimub projektõppe raames teiste ainetega lõimitult.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine		Õpilane: 1) Tunneb ära eri kirjasüsteeme ja seostab neid eri kultuuridega (foneetiline kiri, piltkiri, rooma ja araabia numbrid, gooti kiri, tänavakunsti stiliseeritud tag'id).	
Mõtestatud eneseväljendus	Loomingul on mitmeid väljendusviise.	Õpilane: 1) Kasutab olulisemaid kunstimõisteid (nt kunstnik, arhitekt, skulptor, animaator, looming, maalikunst, animatsioon, skulptuur jne) ühe kunstnikuga seoses. 2) Teab järgmisi mõisteid: arhitektuur, sisearhitektuur, tootedisain, tarbekunst, abstraktne kunst. Kaadriplaanid: üldplaan, keskplaan, suur plaan, detail. Karakter, taust, esiplaan, tagaplaan. Koloriit. 3) Teab kahemõõtmelise kujutamise tähtsamaid baaselemente (tegelased/karakterid, objektid ja taust/keskkond) ja kompositsiooni põhimõtteid (lisaks õpitutele ka dominant, koloriit).	
Teadlik uurimine		Õpilane: 1) Teab kolmemõõtmelise kujutamise (skulptuur, installatsioon, ready-made) lihtsamaid baaselemente ja kompositsiooni põhimõtteid (suurussuhted, ruum	

		<p>teose ümber, vaadeldavus erinevatest külgedest).</p> <ol style="list-style-type: none"> 2) Mõistab õpitud näite põhjal mõne toote keskkonnamõju. 3) Võrdleb nüüdisaegse ja ajaloolise tarbeeseme (näiteks kohvitermos ja õlletoop) erinevusi ja sarnasusi ning analüüsib kuidas tarbeeseme funktsionaalsus on arenenenud. 	
Plaanimine ja ideede arendamine		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Loob lihtsa visandliku joonise enne kolmemõõtmelise töö loomist. 2) Enne värvide kandmist tööle katsetab neid eraldi paberil. 3) Rakendab abijooni portree loomisel 4) Loob kunstitööd, uurides ja analüüsides teemaga seotud allikaid ning kavandades enda ideed ja kombineerides allikatest leitud ja oma ideid omavahel. 	
Loomine		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Rakendab kahe- ja kolmemõõtmeliste (sh digivahendid) teoste loomisel kunstitehnikaid (nt makett, segatehnika, kollaaž, kõrgrükk, joonistus, maal, foto jms) ja vahendeid isikupärasel viisil ning järgib nende loomisel õpitud töö- ja ohutusvõtteid. 2) Loob teose spontaanselt, ilma planeerimata. 	

		<p>3) Loob teose eelnevalt uurides, kavandades ja ideid kombineerides.</p> <p>4) Kavandab ja loob vabavaralises programmis neljamõõtmelisi töid (animatsioon, video) õpetaja abiga.</p> <p>5) Valib kahe õpetaja pakutud kunstitehnika, töövõtte või kompositsioonipõhimõtte vahel ja põhjendab oma eelistust.</p> <p>6) Rakendab õpitud kahemõõtmelisi kujutamise baaselemente ja kompositsiooni põhimõtteid õpetaja abiga enda idee edasiandmisel;</p> <p>7) Rakendab õpitud kolmemõõtmelise kujutamise baaselemente ja kompositsiooni põhimõtteid rakendab neid õpetaja abiga enda idee edasiandmisel;</p> <p>8) Rakendab loomisel digivahendeid (telefoni kaamera, digijoonistuse rakendused jms).</p>	
<p>Refleksioon, analüüs ja kriitika</p>		<p>Õpilane:</p> <p>1) Kirjeldab ja mõtestab visuaalteose olulisemaid tunnuseid (tehnikat, vormi, värvi, kompositsiooni, sümboloid, meeleolu, sisu elemente) vastavalt ülesandele õpitud sõnavara piires;</p> <p>2) Selgitab õpetaja antud küsimustele toetudes oma tööprotsessi, tuues välja töökäigu ning põhjendades oma tehtud valikuid (Mida said teada oma teema kohta teistest allikatest?)</p>	

		<p>Milliseid mõtteid kasutasid? Mida muutsid või lisasid juurde?);</p> <p>3) Annab klassikaaslaste teostele tagasisidet, põhjendab enda arvamust; (Räägi, mis sulle teise töös meeldib? Too esile, mis nõudis kõige rohkem pingutust kaaslaste töös)</p>	
--	--	--	--

2.1.9. Kunsti õpitulemused ja õppesisu 6. klassis

Õppeainet õpitakse 1 tundi nädalas, kokku 35 tundi õppeaastas. Õppetöö toimub kunsti ainetunnis ja projektõppe raames teiste ainetega lõimitult.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Kirjeldab visuaalkultuuri ilminguid, näiteks reklaami linnaruumis ja meedias, riietust, kaupluste vaateaknad, e-poe vaated. 2) Rakendab eakohaselt teabegraafikat. 3) Teadvustab õpetaja abiga oma digitaalset jalajälge. 4) Tunneb ära ja nimetab varaste kõrgkultuuride ajaloolisi kunstiteoseid (nt koopamaal, amulett, püramiid, tempel, skulptuur, amfiteater jms). 5) Teab mõisteid: Trükigraafika, graafiline disain, tüpograafia, kirjatüüp, kalligraafia, stsenograafia. Tekstuur, rütm, tsentraalperspektiiv, 	

		<p>värvusperspektiiv, mass, dominant, proportsioonid, kaadriplaanid, tempo, puänt, stiliseerimine.</p> <p>6) Käitub näitusel turvaliselt ja asjalikult ning leiab enamasti ise muuseumi, galerii või virtuaalnäituse mõistmiseks vajaliku info.</p> <p>7) Teab kahemõõtmelise kujutamise (lisaks eelnevalt õpitule digitaalne joonistus või maal), tähtsamaid baaselemente (lisaks varem õpitutele ka tekstuur) ja kompositsiooni põhimõtteid (lisaks õpitutele ka ühtsus ja mitmekesisus, rütm, ruumiillusioon (nt kattumine, tsentraalperspektiiv, värvusperspektiiv, teravus, liikumisillusiooni tekitamine objektide või kehade puhul) ning rakendab neid õpetaja abiga enda idee edasiandmisel;</p> <p>8) Teab kolmemõõtmelise kujutamise (näit installatsioon, tootedisain, lavakujundus, arhitektuurimakett) põhilisi baaselemente (valgus, mass) ja kompositsiooni põhimõtteid (dominant, proportsioonid) ning rakendab neid õpetaja abiga enda idee edasiandmisel;</p> <p>9) Rakendab kunstitöö loomisel õpetaja abiga ajalise (4D) kujutamise (video, animatsiooni jne) tehnikaid ja põhivõtteid (kaadriplaanid, kestus,</p>	
--	--	---	--

		<p>tempo, tegevuspaik ja tegelased, sissejuhatust, puänt).</p> <p>10) Visualiseerib ühte oma tarbimisharjumust (näiteks küsimuse abil “Millele kulub minu taskuraha”).</p> <p>11) Mõtestab lihtsamal tasemel ajaloolise ja kaasaegse ruumikeskkonna (näiteks koolikeskkond filmis “Kevade” ja oma kool või külapood ja supermarket) erinevusi selle otstarbe ja kasutatavuse aspektist.</p> <p>12) Märkab ja kirjeldab ruumikeskkonna suurust, vormi ja materjalikasutust selle ruumikeskkonna otstarbe ja kasutatavuse aspektist.</p> <p>13) Selgitab oma loodud digitaalkujutiste avalikustamisega seotud tagajärgi ja ohtusid.</p>	
<p>Plaanimine ja ideede arendamine</p>		<p>Õpilane:</p> <p>1) Tuvastab disainiprotsessis osapooled keda õpetaja etteantud probleem puudutab selleks, et luua probleemi lahenduspakkumine.</p> <p>2) Tuvastab erinevaid uurimisviise kasutades probleemi tagamaid (miks, millal ja kuidas see probleem esineb ja kuidas see probleemi puudutavaid osapooli mõjutab) probleemi lahenduspakkumise loomise eesmärgil.</p> <p>3) Sõnastab probleemi võimalikud põhjused.</p>	

		<p>4) Seab õpetaja abiga lähteülesande ja tegevusplaani.</p> <p>5) Selgitab välja osapoolte, keda probleem puudutab, hinnagu lahenduspakkumisele ja arvestab seda lahenduspakkumise arendamisel.</p> <p>6) Vormistab lahenduspakkumise.</p> <p>7) Kasutab neljamõõtmelise teose kavandamisel õpetaja abiga storyboardi või fotosid ja lühikest stsenaariumit.</p> <p>8) Rakendab abijooni figuuri ja tsentraalperspektiivi kujutamisel.</p> <p>9) Leiab ideid praktilisteks töödeks iseenda elust ja teistest õppeainetest.</p> <p>10) Kavandab ideid, kuidas parandada elukeskkonda.</p> <p>11) Teab, mis on kavand ning tunneb kavandamise põhimõtteid ja eesmärke ning oskab rakendada teadmiseid lihtsama kavandi loomisel.</p>	
Loomine		<p>Õpilane:</p> <p>1) Rakendab kahe- ja kolmemõõtmeliste (sh digivahendid) teoste loomisel kunstitehnikaid (nt modelleerimine, voltimine, makett, joonestamine jms), vahendeid isikupärasel viisil ning tunneb eelnevalt õpitud kompositsiooni põhimõtteid (nt ühtsus ja</p>	

		<p>mitmekesisus, tasakaal, rütm, dominant, koloriit, proportsioonid jms) ,ning oskab neid teadlikult valida.</p> <p>2) Pakub ise teemasid ning teostamise võimalusi enda huvide ja loomingu väljendamiseks (spontaanselt).</p> <p>3) Loob enda teose teadlikult uurides ja analüüsid teemapõhiseid materjale (nt raamatud, õpikud ja muud infoallikad) ning kavandades enda ideed ja kombineerides neid omavahel (nt kavandi detailide, foto ja joonistuse, tasapinnaliste ja ruumiliste objektide kombineerimine).</p> <p>4) Tunneb neljamõõtmeliste tööde teostamise etappe ja võimalusi ning kavandab ja loob vabavaralises programmis neljamõõtmelisi töid (animatsioon, video) enamasti iseseisvalt.</p> <p>5) Kombineerib kahe- ja kolmemõõtmelisi elemente digiloomingus.</p> <p>6) Tunneb vabavaraliste programmide ühiseid tööriistu ja oskab neid uurides enamasti iseseisvalt erinevates olukordades rakendada.</p> <p>7) Valib oma idee teostamiseks (vajadusel õpetaja abiga) sobiva väljendusvahendi kõigi õpitud</p>	
--	--	---	--

		<p>väljendusvahendite, sh digivahendite hulgast;</p> <p>8) Loob õpetaja abiga teostest ekspositsiooni (võib ka virtuaalse)</p>	
<p>Refleksioon, analüüs ja kriitika</p>		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Kirjeldab ja mõtestab visuaalteose olulisemaid tunnuseid (tehnikat, vormi, värvi, kompositsiooni, sümboloid, meeleolu, sisu elemente) vastavalt ülesandele õpitud sõnavara piires. 2) Leiab kunstikultuuri seoseid muude valdkondadega nii ajaloost kui tänapäevast, tuginedes teistele õppeainetele, kirjandusele, populaarkultuurile ja isiklikule kogemusele. 3) Analüüsib stiliseeritud kujundeid ja sümboloid kasutavaid visuaalkultuuri teoseid (nt logosid, vappe, digitaalseid ikoone). 4) Analüüsib õpetaja antud küsimustele toetudes oma teost ja tööprotsessi, tuues esile tegevuste omavahelised seosed ja järelused. 	

2.1.10. Kunsti õpitulemused ja õppesisu 7. klassis

Õppeainet õpitakse 1 tundi nädalas, kokku 35 tundi õppeaastas. Õppetöö toimub kunsti ainetunnis ja projektõppe raames teiste ainetega lõimitult. Lisaks ka praktikumides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine		Õpilane: 1) Kirjeldab digitaalseid keskkondi, hindab digitaalse keskkonna turvalisust ja eakohasust	
Plaanimine ja ideede arendamine		Õpilane: 1) Leiab oma teose jaoks ideid päevakajalistest või ajaloosündmustest. 2) Kasutab idee leidmiseks ja laiendamiseks meetodeid (näit. ajurünnak, suvaline sisend, omaduste reastamine, info otsimine) 3) Teeb töö kavandamisel kirjalikke ja visuaalseid märkmeid. 4) Kavandab enda teose, pakkudes vahest välja ka erinevaid lahendusvõimalusi. 5) Teab, et kavand on üldistatud, ülevaatlik ja visandlik, ning rakendab seda teadmist tööprotsessis. 6) Märkab ja kirjeldab teda ümbritsevaid probleemolukordi. 7) Tuvastab erinevaid uurimisviise kasutades probleemi tagamaid (miks, millal ja kuidas see probleem esineb ja kuidas see probleemi puudutavaid osapooli mõjutab). 8) Uurib näiteid kuidas on sama või sarnast probleemi varasemalt lahendatud.	

		<p>9) Tutvub erinevate uurimisviiside (näiteks vaatlus, intervjuu, küsitlus, enesekohase päeviku pidamine ja analüüsimine, uurijapäeviku pidamine ja analüüsimine) võimalustega.</p>	
<p>Töö kavandamine, erinevate tehnikate rakendamine ja mõtestatud eneseväljendus</p>	<p>Õnnestunud töö eeldab planeerimist, arendamist ja mõtestamist.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Leiab internetist lihtotsinguga infot kunstnike, kunstiteoste või ajastute kohta, kasutab internetis täpsustatud pildiotsingut. 2) Tutvustab eri disainivaldkonna (näiteks tootedisain, digitoodedisain, teenusedisain, tööstusdisain, graafiline disain, sotsiaalne disain jne) esindaja tegevust. 3) Tuvastab visuaalkultuuris levinumaid värvikasutusega seotud tavapärasid (näiteks hooaegade seotud värvid riidemoes). 	
<p>Loomine</p>		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Õpilane teab, et isikupärasus on väärtuslik ja püüab luua omapäraseid kunstitöid tuues esile enda individuaalsust ja huvisid. 2) Loob kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi (sh digikunst) kunstitöid spontaanselt (kavandamata). 3) Loob kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi kunstitöid uurides ja kavandades. 	

		<p>4) Kavandab ja arendab enda ideid enne teose loomist, kombineeri erinevatest ideedest tervikliku lahenduse.</p> <p>5) Valib loomeprotsessis sihipäraselt materjale ja tehnikavõtteid ning rakendab töövõtteid ja kompositsiooni põhimõtteid enamasti teadlikult või õpetaja abiga.</p> <p>6) Leiab oma töö eksponeerimiseks koht, kus see on hästi vaadeldav.</p> <p>7) Tunneb loomingut esitlemise põhimõtteid ja suudab teha publikule esitamiseks ettevalmistustöid õpetaja abiga.</p>	
Refleksioon, analüüs ja kriitika		<p>Õpilane:</p> <p>1) Analüüsib tarbeeset funktsionaalsuse, ökoloogilisuse ja esteetilisuse aspektist.</p> <p>2) Selgitab enamasti oma tööd ning valitud töökäigu ja sõnumi võimalikke teisi võimalusi.</p> <p>3) Kirjeldab teose ainet, meediumi ja vormi.</p>	

2.1.11. Kunsti õpitulemused ja õppesisu 8. klassis

Õppeainet õpitakse 1 tundi nädalas, kokku 35 tundi õppeaastas. Õppetöö toimub kunsti ainetunnis ja projektõppe raames teiste ainetega lõimitult. Lisaks ka praktikumides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine		Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) Kasutab info leidmiseks sõnastikke ja entsüklopeediaid, nii raamatutena kui digitaalseid andmebaase. 2) Otsib tedlikult erinevatest infoallikatest vajalikku informatsiooni ja toob esile detailid ning tähtsamad punktid. 	
Plaanimine ja ideede arendamine		Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) Leiab oma teose jaoks ideid läbi eneserefleksiooni. 2) Rakendab õpetaja abiga ideede genereerimise ja laiendamise/arendamise meetodeid (kombineerimismatriksid, referaat idee tausta uurimiseks). 3) Loob storyboardi joonistades või digivahendeid kasutades. 4) Märkab ja tuvastab igapäevaelu probleemi, mis teda kõnetab. 5) Seab lähteülesande ja tegevusplaani. 6) Kavandab õpetaja abiga ja rakendab sihipäraselt üht uurimismeetodit (näiteks vaatlus, intervjuu, küsitlus, enesekohase päeviku pidamine ja analüüsimine, uurijapäeviku pidamine ja analüüsimine). 	
Loomine		Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) Loob kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi (sh digivahendid) 	

		<p>kunstiteid spontaanselt (kavandamata).</p> <ol style="list-style-type: none"> 2) Loob kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi kunstiteid enamasti teadlikult uurides ja kavandades. 3) Laiendab enda ideed kavandamise protsessis, katsetab erinevaid tehnilisi võimalusi ja toob esile idee arenguetapid. 4) Valib loomeprotsessis sihipäraselt materjale ja tehnikavõtteid ning rakendab töövõtteid ja kompositsiooni põhimõtteid teadlikult. 5) Põhjub tehnika või meediumi valikut toetudes oma sõnumile või ideele. 6) Rakendab neljamõõtmelise teose loomisel (animatsioon., video, etendus, performance) narratiivi, sissejuhatust ja puanti (lõiming kirjandusega). 7) Oskab õpetaja abiga rühmaliikmena luua ühistöödest väljapaneku. 8) Toetab töö pealkirjaga oma sõnumit või ideed. 	
Refleksioon, analüüs ja kriitika		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Analüüsib teost (ülesehitus ja vorm, tähistavus, peamised sümbolid, kontekst). 2) Analüüsib ruumilist keskkonda funktsionaalsuse, ökoloogilisuse ja esteetilisuse aspektist. 	

		<p>3) Põhjendab valdavalt oma töö sisulisi, uurimuslikke või loomingulisi otsuseid ja eksponeerimise valikuid.</p> <p>4) Kuulab kaasõppijate seisukohti, põhjendab enda arvamust, annab toetavat tagasisidet ning aktseptib enamasti eriarvamusi.</p>	
--	--	---	--

2.1.12. Kunsti õpitulemused ja õppesisu 9. klassis

Õppeainet õpitakse 1 tundi nädalas, kokku 35 tundi õppeaastas. Õppetöö toimub kunsti ainetunnis ja projektõppe raames teiste ainetega lõimitult. Lisaks ka praktikumides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Seostab eri ideoloogilisi sümboleid vastava ajastuga ja teab nende tähendust. 2) Arutleb erinevate nii kaasaegsete kui ajalooliste ideoloogiliste sümbolite rolli üle tänapäeval 3) Seostab kunstnikku ja kunstiteost selle loomiskeskkonnaga, leides ja tõendades oma tähelepanekuid. 4) Leiab kunstiteose omadused, mis väljendavad nii loomise keskkonna kui kunstniku ideid 5) Küllastab iseseisvalt kunstinäitust või-sündmust ning käitub seal reeglite kohaselt. 	

<p>Plaanimine ja ideede arendamine</p>		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Rakendab teiste autorite teoseid oma töö lähtepunktina. 2) Rakendab õpetaja abiga keerulisemaid ideede laiendamise / arendamise meetodeid (näiteks Osborni küsimustik). 3) Teab ideede selekteerimise meetodeid (näiteks sõelumine küsimuste abil, plussid, miinused) 4) Sõnastab oma teose kontseptsiooni. 5) Kasutab kavandamisel mitmekesiseid meetodeid (näit visandid, skeemid, asendiplaunid, maketid, värvi- ja materjalinäidised, tööetapide kirjeldused). 	
<p>Loomine</p>		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Loob kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi (sh digivahendid) kunstitöid spontaanselt (kavandamata). 2) Loob kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi kunstitöid teadlikult uurides ja kavandades. 3) Valib loomeprotsessis sihipäraselt materjale ja tehnikavõtteid ning rakendab töövõtteid ja kompositsiooni põhimõtteid teadlikult. 4) Pakub välja ekspositsiooni või näitusepinna koha kooliruumis ning põhjendab enda valikut ja visiooni. 	

		<p>5) Loob näituse kaasteksti, etiketid (autori nimi, töö nimetus, tehnika jms) ja esitluse viisi.</p> <p>6) Tekitab kahemõõtmelises teoses vabalt valitud vahenditega ruumi-illusiooni.</p> <p>7) Rakendab kolmemõõtmelises teoses valgust, ümbritsevat ruumi ja materjali (või muid õpetaja ülesandepüstituses esitatud elemente või põhimõtteid) oma sõnumi edastamiseks.</p>	
<p>Refleksioon, analüüs ja kriitika</p>		<p>Õpilane:</p> <p>1) Mõtestab disaininäiteid funktsionaalsuse, ökoloogilisuse ja esteetilisuse aspektist.</p> <p>2) Põhjendab oma töö sisulisi, uurimuslikke või loomingulisi otsuseid ja eksponeerimise valikuid.</p> <p>3) Kirjeldab, analüüsib, tõlgendab ja hindab kunstiteoseid (nende ainest, meediumi, vormi ja konteksti).</p> <p>4) Uurib teose loomise konteksti – sotsiaalne kontekst, ajalooline taust, põhjuslik keskkond, milles kunstiteos loodi.</p>	

2.3 Tehnoloogia II-III kooliastmes

2.3.1. Tehnoloogia õppeaine kirjeldus

5.-6. klassis jaguneb tehnoloogia õppimine üheksaks ainemooduliks (materjaliõpetus, tehnoloogiline kirjaoskus, heegeldamine ja tikkimine, kokandus 1 ja 2, disain, puutöö, õmblemine, kudumine) ja üheks projektiks (etnograafia, joonestamine). Iga moodul vältab umbes 7 nädalat ja nädalas toimub 2 ainetundi. Õpilased läbivad 5. ja 6. klassi jooksul kõik 9 moodulit ja projekti.

III kooliastmes toimub tehnoloogia õpe praktikumides ja projekti tundides. Praktikumide toimimine on pikemalt lahti kirjutatud Avatud Kooli õppekava üldosas.

Õppe käigus omandatakse üldalused ja alusteave, mida on tarvis ülesannete lahendamiseks ja esemete valmistamiseks. Praktikumides ja projektides on lõimitud õppesisu praktiliste tegevuste ja teiste õppeainetega. Õppes pannakse rõhku õpilaste mõtestatud loovale uuendustegevusele, seega saavad õpilased koos avastamisrõõmuga kogeda tööprotsessi ideest valmis esemeni. Õpilased teevad huvitavaid ja fantaasiaküllaseid rakenduslikku laadi loomingulisi ülesandeid, sh kavandavad, valmistavad ning esitlevad eset, andes oma tööle ise ka hinnangu. Tuuakse esile seosed õppeainete ning eluvaldkondade vahel, samuti nende rakenduslikud väljundid. Nii tekib õpilastel terviklik mõistmine ülesandest või tootest. Oluline on, et õpilased mõistaksid, kuidas toimib tehnoloogia, ning saaksid ise osaleda õpilaspärase tehnoloogia, sh töötava eseme loomisel. Eelnimetatu lähtub õpilaste ealisest arengutasemest ja on neile arusaadaval tasemel. Seejuures arvestatakse õpilaste erinevaid võimeid ja huve ning toetatakse nende omaalgatust ja õpimotivatsiooni. Praktikumides ja projektides rõhutatakse leiutajameelse tegevuse olulisust ning kujundatakse noorte töölaseid käitumis- ja väärtushoiakuid. Eesmärk on, et õpilased omandaksid keskkonnasäästlikkust ja kohalikke traditsioone väärtustavad ning eetilised tõekspidamised.

Tehnoloogia õpetamise põhimõtted:

- 1) Tehnoloogiat õpetatakse lähtudes **LAK-õppe põhimõtetest** (sh keelekümbuse) ja **meetodidest**.
- 2) Õpe toimub ainemoodulitena **tehnoloogia tundides, projektõppe tundides ja praktikumides**.

- 3) Tehnoloogia õppeprotsessis kombineerime **vaba loomingu**isust, **struktureeritud töötamist**, **töö kavandamist**, **mõtestamist** ja **praktilist käelist tegevust**.
- 4) Tehnoloogia õppimisel on kesksel kohal **töö planeerimise**, **materjali ja tööviiside valiku ning teostamise loogilise seose mõistmine**.
- 5) Tehnoloogia õppe üheks eesmärgiks on **omandada konstruktiivse tagasiside andmise ja vastuvõtmise oskus** ning kogeda sisulise tagasiside vajalikkust oma töö täiustamisel ja viimistlemisel varasemast veelgi kõrgemal tasemel.
- 6) Tehnoloogia õppe vältimatuks osaks Avatud Koolis on ka oma **töö esitlemine ning valikute põhjendamine** kaaslastele, õpetajale, vanematele või laiemale publikule.
- 7) Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmes on õpilased, kelle **individuaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud**.
- 8) Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
- 9) Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on põhirõhk hoiakute kujundamisel.
- 10) Arvestatakse õpilaste **võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas**.
- 11) Kasutatakse **mitmekülgset õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.
- 12) Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks
- 13) **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omas tempos ülesannetega tegeleda ning saada õpetajalt selle kohta tagasisidet.
- 14) **Koostöise õppimise vormis** on õpilastel lisaks tehnoloogia õpitulemuste saavutamisele võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.
- 15) Kasutame **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid. Virtuaalsetes keskkondades toimetulek on üks osa tehnoloogia õpieesmärkidest.

2.3.2. Kooliastmete õpitulemused tehnoloogias

6. klassi lõpetaja:

- 1) tunneb rõõmu üksi ja koos teistega töötegemisest;
- 2) tunneb ja kasutab mitmesuguseid materjale ning töövahendeid, järgib seejuures ohutusnõudeid ja
- 3) hoiab korras töökoha;
- 4) leiab ideid ning oskab neid esitleda;
- 5) saab aru tööjuhenditest ja selgitavatest joonistest;
- 6) tunneb põhilisi toiduaineid ja nende omadusi ning valmistab lihtsamaid toite;
- 7) teab tervisliku toitumise põhialuseid;
- 8) tunneb oma kodukoha ja Eesti kultuuritraditsioone;
- 9) planeerib tööd ja lahendab sellega seotud ülesandeid;
- 10) joonestab joonist ja disainib lihtsaid esemeid;
- 11) teab lihtsamaid töövahendeid ja töötlemisviise ning oskab neid töös kasutada;
- 12) valmistab lihtsaid esemeid (nt mänguasi, paat, liikuv auto jne);
- 13) teadvustab ning järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid;
- 14) väärtustab ning järgib väljakujunenud tööalaseid hoiakuid ja käitumistavasid.

9. klassi lõpetaja:

- 1) valib eseme valmistamiseks sobivad materjalid, töövahendid ja töötlemisviisid, hangib ning kasutab vajalikku teavet ainealasest kirjandusest ja internetist;
- 2) käsitseb ohutult käsi- ja elektrilisi tööriistu ja materjale ning mõistab ohutu töötamise olulisust, sh seoseid tervise ja karjäärivõimaluste vahel;

- 3) kasutab ressursse keskkonda säästvalt ja jätkusuutlikult ning mõistab, kuidas rakendada omandatud oskusi nii igapäeva- kui ka tulevases tööelus;
- 4) pakub välja ideid, rakendab neid loovalt esemeid valmistades ja täiustades ning mõistab enda osaluse tähtsust;
- 5) analüüsib eseme valmistamise protsessi ning omandab uusi teadmisi;
- 6) esitleb eset, hindab tulemuse kvaliteeti;
- 7) valmistab esemeid, teadvustab ja rakendab tehnoloogilisi ning loodusteaduste võimalusi praktilistes tegevustes;
- 8) kujundab positiivseid väärtushinnanguid ja kõlbelisi tööharjumusi, hindab ning väldib võimalikke ohte töös;
- 9) teeb tervislikke toiduvalikuid, väärtustab tervislikku eluviisi ning toimib vastutustundliku tarbijana;
- 10) tunneb rõõmu üksi ja koos teistega töötegemisest ning mõistab töö- ja koostööoskuste olulisust igapäeva- ja tulevases tööelus;
- 11) arutleb töö ja tehnoloogia muutumise üle;
- 12) teeb teoks oma loomingulised ideed, kasutades sobivaid tehnikaid ja materjale;
- 13) kasutab loovülesannete täitmiseks materjali kogudes nüüdisaegseid teabevahendeid ning ainekirjandust;
- 14) tunneb ja väärtustab rahvaste kultuuripärandit, omab ülevaadet valdkonnaga seotud ametitest minevikus ja kaasajal;
- 15) analüüsib enda loomingulisi ja tehnoloogilisi võimeid ning teeb valikuid edasisteks õpinguteks;
- 16) teeb tervislikke toiduvalikuid, koostab tasakaalustatud ja mitmekülgse menüü ning valmistab erinevaid toite;
- 17) tuleb toime koduse majapidamise ja pere eelarvega ning käitub teadliku tarbijana.

2.3.3. Tehnoloogia õpitulemused ja õppesisu 5. klassis

Materjaliõppe moodul

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, kokku 7 nädalat aastas.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Töö kavandamine ja erinevate tehnikate rakendamine	Õnnestunud töö eeldab alati planeerimist, uurimist ja ideede arendamist.	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) osaleb õpilaspäraselt uudse tehnoloogilise protsessi loomises, mis on seotud materjalide valiku ja otstarbeka töötlusviisi leidmisega; 2) oskab kavandamisel kasutada ainekirjandust ja teabeallikaid. 	Mõistab kavandi olulisust. Suudab kavandamisel prognoosida kasutatavat materjali. Analüüsib selle sobivust. On enesekriitiline, suhtestub positiivselt konstruktiivse kriitikaga.
Mõtestatud eneseväljendus	Eneseväljenduseks saab kasutada erinevaid materjale või nende kombinatsioone.	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) tunneb põhilisi materjale, nende olulisemaid omadusi ja töötlemise viise; 2) valib ja kasutab eesmärgipäraselt erinevaid töötlusviise, töövahendeid ja materjale; 3) kirjeldab looduslike kiuinete saamist, põhiomadusi, kasutamist ja hooldamist; 4) eristab telgedel kootud kangaid trikotaažist ning võrdleb nende omadusi; 5) seostab käsitöölõnga jämedust töövahendiga. 	Materjalide töötlemise viisid (märkimine, saagimine jne) ning töövahendid (tööriistad ja masinad). Levinumad käsi- ja elektrilisedööriistad. Tekstiilkiudained. Looduslikud kiud, nende saamine ja omadused. Kanga liigid: telgedel kootud, silmuskoelised, mittekoetud kangad. Õmblusniidid, käsitööniidid ja -lõngad. Erinevatest tekstiilmaterjalidest esemete hooldamine.
Materjali ja tööviiside valik	Hea materjalide tundmine avardab tööviiside valikut	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) tunneb põhilisi materjale, nende olulisemaid omadusi ja töötlemise viise; 2) kasutab materjale säästlikult ning leiab võimalusi nende korduskasutuseks. 	Etteantud nõudeid jälgides vähemalt ühe põhjaliku kokkuvõtte või referaadi (esitluse) koostamine.

Teadlik uurimine	Asjakohased teabeallikad pakuvad ainealast informatsiooni	Õpilane: 1) oskab uurimise käigus leida eri teabeallikatest ainealast infot.	Uurimine ja allikakriitilisus. Uurimuslikud ja loovad rühma- ja individuaalsed tööd, koostöö ühise tulemuse nimel.
Loomingu mõtestamine	Igal tööl on looja isikust või materjalivalikust tulenev tähendus.	Õpilane: 1) mõtleb oma töö kvaliteedi üle ja leiab viise töö täiustamiseks; 2) tutvustab ja hindab oma tööd; 3) toob õpetusega seonduva kohta näiteid igapäevaelust.	Oma töö analüüsimine. Konstruktivse tagasiside andmine.

Tehnoloogilise kirjaoskuse moodul

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, kokku 7 nädalat aastas.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Töö kavandamine ja erinevate tehnikate rakendamine	Tehnoloogia, kui edasiviiv jõud.	Õpilane: 1) peab tähtsaks tehnoloogilist kirjaoskust igapäevaelus; 2) seostab tehnoloogiaõpetust teiste õppeainete ja eluvaldkondadega.	Tehnoloogia olemus. Tehnoloogiline kirjaoskus ja selle vajalikkus. Tehnoloogia ja teadused.
Teadlik uurimine	Eile, täna, homme. Erinevused ja sarnasused.	Õpilane: 1) kirjeldab ratta ja energia kasutamist ajaloo ja nüüdisajal; 2) kirjeldab inimtegevuse ja tehnoloogia mõju keskkonnale; 3) võrdleb erinevaid transpordivahendeid ning energiallikaid.	Iseseisev uurimustöö. Allikakriitilisus. Illustriativsete vahendite kasutamine. Tehnoloogia, inimene ja keskkond. Transpordivahendid. Energiaallikad.

Mõtestatud eneseväljendus	Tehnoloogia inimese teenistuses.	Õpilane: 1) valmistab töötavaid mudeleid praktilise tööna.	Tehnoloogia rakendamine.
----------------------------------	----------------------------------	---	--------------------------

Heegeldamise ja tikkimise moodul

Õpitakse 2 tundi nädalas, kokku 7 nädalat aastas.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Töö kavandamine ja erinevate tehnikate rakendamine	Meelepärane muster ja sobivad vahendid viivad kena tulemuseni.	Õpilane: 1) kavandab omandatud tövõtete baasil jõukohaseid käsitöoesemeid; 2) tunneb mustrite ülesmärkimise viise ja tingmärke; 3) seostab käsitöölõnga jämedust töövahendiga.	Heegeldamine Töövahendid ja sobivad materjalid. Heegelkirjade ülesmärkimise viisid. Tikkimine Sümbolid ja märgid.
Mõtestatud eneseväljendus	Töövõtete õige kasutamine on oluline faktor soovitud tulemuse saavutamisel.	Õpilane: 1) töötab iseseisvalt lihtsama tööjuhendi järgi; 2) heegeldab põhisilmuseid; 3) heegeldab lihtsa skeemi järgi; 4) kasutab tekstiileset kaunistades ühe-ja kaherealisi pisteid; 5) järgib töötades ohutusnõudeid ning hoiab korras töökoha.	Heegeldamine: Põhisilmuste heegeldamine. Edasi-tagasi heegeldamine. Ringheegeldamine. Motiivide heegeldamine ja ühendamine. Tikkimine Tarbe- ja kaunistuspisted. Üherealised ja kaherealised pisteid.
Loomingu väärtustamine ja analüüs	Korrektne viimistlus pikendab käsitöoeseme eluiga	Õpilane: 1) hindab oma töö korrektsust ja esteetilisust;	Konstruktivne kriitika. Enese -ja kaaslaste loomingu kriitika. Heegeldustöö viimistlemine ja hooldamine. Tikandi viimistlemine ja hooldamine.

		2) tunneb enamlevinud viimistlemiseviise.	
--	--	---	--

Kokanduse moodul I

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, kokku 7 nädalat aastas.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Toit ja toitumine	Maitsev ja tervislik toit valmib värskest toorainest.	Õpilane: 1) teab erinevaid toiduainerühmi ning tunneb nendesse kuuluvaid toiduaineid; 2) teab väljendite “kõlblik kuni” ja “parim enne” tähendust.	Toiduained ja toitained. Toidupüramiid. Toiduainerühmade üldiseloomustus: teravili ja teraviljasaadused, piim ja piimasaadused, aedvili, liha ja lihasaadused, kala ja kalasaadused, munad, toidurasvad. Tarbijainfo (pakendiinfo).
Töö organiseerimine ja hügieen	Puhtus, täpsus ja õige tööhoiak tagab suurepärase söögikorra.	Õpilane: 1) kasutab mõõtenõusid ja kaalu ning oskab teisendada mahu- ja massiühikuid; 2) valib töövahendid ja seadmed töö eesmärgi järgi ning kasutab neid ohutusnõudeid arvestades; 3) järgib köögis töötades hügieenireegleid.	Retsept. Mõõtühikud. Töövahendid köögis. Ohutushoid. Isikliku hügieeni nõuded köögis töötades. Toidu ohutus. Tööde järjekord toitu valmistades.
Teadlik töötamine	Mitmekülgne toitumine on üks tervise alustalasid.	Õpilane: 1) valmistab lihtsamaid tervislikke toite, kasutades levinumaid toiduaineid ning külma- ja kuumtöötlemistehnikaid.	Võileivad. Kuumtöötlemata magustoidud. Külmad ja kuumad joogid. Toor- ja segasalatid. Külmad kastmed. Pudrud ja teised teraviljatoidud.

Mõtestatud tegevus	Söömine kui rituaal.	Õpilane: 1) katab toidukorra järgi laua; 2) peab kinni üldtuntud lauakommetest.	Lauakombed ning lauakatmise tavad ja erinevad loomingulised võimalused. Valminud toidu tutvustamine ja arutelu.
---------------------------	----------------------	---	--

Etnograafia projekt

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, kokku 7 nädalat aastas.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Teadlik uurimine	Asjakohased teabeallikad pakuvad ainealast informatsiooni.	Õpilane: 1) oskab kavandamisel kasutada ainekirjandust ja teabeallikaid; 2) leiab käsitööesemete kavandamiseks ideid eesti rahvakunstist.	Uurimine ja allikakriitilisus. Ideede leidmine ja edasiarendamine kavandiks. Esemeline rahvakunst ja selle tähtsus. Tavad ja kombesed. Rahvuslike detailide kasutamine tänapäevast tarbeeset kavandades Projekt "Etnograafia"
Teadmised Eesti rahvakunstist	Rahvakunstil on palju väljendusviise, mis on ajas muutunud.	Õpilane: 1) märkab rahvuslike kujunduselemente tänapäevastel esemetel.	Rahvuslikud mustrid ehk kirjad ajaloolistel ja tänapäevastel esemetel. Projekt "Etnograafia"
Töö kavandamine	Hoolikas läbimõeldus tagab kauni lõpptulemuse.	Õpilane: 1) kavandab omandatud töövõtete baasil jõukohaseid käsitööesemeid.	Idee ja kavandi tähtsus eset valmistades. Kavandamise erinevad võimalused. Kujunduse põhimõtted ja nende rakendamine. Värvusõpetuse põhitõdede arvestamine esemeid disainides. Ideede leidmine ja edasiarendamine kavandiks. Projekt "Etnograafia"

Teadmised joonestamisest	Teostamise aluseks on mõistmine.	Õpilane: 1) selgitab joonte tähendust joonisel.	Jooned ja nende tähendused. Projekt "Etnograafia"
Teadlik töötamine	Oskuslik töötamine säästab aega, energiat, materjale ning pakub rõõmu.	Õpilane: 1) oskab joonestada jõukohast tehnilist joonist ning seda esitleda; 2) koostab kolmvaate lihtsast detailist.	Eskiis. Lihtsa eseme kavandamine. Tehniline joonis. Mõõtmed ja mõõtkava. Piltkujutis ja vaated. Lihtsa mõõtmestatud tehnilise joonise koostamine ja selle esitlemine. Projekt "Etnograafia"
Mõtestatud eneseväljendus	Loomingul on mitmeid väljendusviise.	Õpilane: 1) töötab iseseisvalt lihtsama tööjuhendi järgi 2) valib ja kasutab eesmärgipäraselt erinevaid tehnikaid, töövahendeid ja materjale	Õpilane valmistab praktilise töö, arvestades kogutud etnograafilist informatsiooni. Esitleb enda loomingu. Projekt "Etnograafia"
Loomingu väärtustamine ja analüüs	Konstruktiivne tagasiside aitab õnnestuda ka edaspidi.	Õpilane: 1) hindab oma töö korrektsust ja esteetilisust.	Töö analüüsimine ja hindamine. Projekt "Etnograafia"

2.3.4. Tehnoloogia õpitulemused ja õppesisu 6. klassis

Puutöö moodul

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, kokku 7 nädalat aastas.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Teadmised tööohutusest	Tööohutuse reeglite järgimine tagab turvalisuse ja eduka lõpptulemuse.	Õpilane: 1) teadvustab ning järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid; 2) väärtustab ja kasutab tervisele ohutuid töövõtteid.	Tervisekaitse- ja tööohutusnõuded töötlemises, ohutud töövõtted.
Teadlik töötamine	Oskuslik töötamine säästab aega, energiat, materjale ning pakub rõõmu.	Õpilane: 1) kasutab õppetöös puur- ja treipinki; 2) suudab valmistada jõukohaseid liiteid; 3) valmistab mitmesuguseid lihtsaid esemeid (sh mänguvasju).	Materjalide töötlemise viisid (märkimine, saagimine jne) ning töövahendid (tööriistad ja masinad). Levinumad käsi- ja elektrilised tööriistad. Puur- ja puidutreipink. Materjalide liited.
Tulemuse analüüsimine	Tulemuse analüüsimine on eelduse järgmisteks õnnestumisteks.	Õpilane: 1) analüüsib ja hindab loodud eset, sh esteetilisest ja rakenduslikust küljest.	Töö analüüsimine ja hindamine.

Õmblemise moodul

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, kokku 7 nädalat aastas.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Töö kavandamine ja erinevate tehnikate rakendamine	Õnnestunud töö eeldab planeerimist ja tehnilist korrektsust.	Õpilane: 1) mõistab täpsuse vajalikkust ning järgib seda tekstiilitöös.	Töövahendid. Täpsuse vajalikkus õmblustöös.

Teadlik töötamine	Oskuslik töötamine säästab aega, energiat, materjale ning pakub rõõmu.	Õpilane: 1) seab õmblusmasina töökorda, traageldab ning õmbleb lihtõmblust ja palistust; 2) lõikab välja ja õmbleb valmis lihtsama eseme; 3) planeerib rõivaste pesemist, kuivatamist ja triikimist hooldusmärkide järgi.	Töövahendid. Täpsuse vajalikkus õmblustöös. Õmblemine käsitsi ja õmblusmasinaga. Õmblusmasina niidistamine. Lihtõmblus. Äärestamine. Palistused. Lõike paigutamine riidele, õmblusvarud. Õmblustöö viimistlemine ja hooldamine. Rõivaste pesemine käsitsi ja masinaga. Hooldusmärgid. Triikimine.
Säästlikkus	Materjalide säästlik kasutamine hoiab keskkonda, säästab raha ja aitab kaasa loovusele.	Õpilane: 1) leiab võimalusi taaskasutada tekstiilmaterjale.	Tekstiilide ja käsitöömaterjalide valiku ning sobivuse põhimõtted lähtuvalt kasutusala.
Tulemuse analüüsimine	Tulemuse analüüsimine on eelduse järgmisteks õnnestumisteks.	Õpilane: 1) hindab oma töö korrektsust ja esteetilisust.	Töö analüüsimine ja hindamine.

Kudumise moodul

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, kokku 7 nädalat aastas.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Töö kavandamine ja erinevate tehnikate rakendamine	Meelepärane muster ja sobivad vahendid viivad kena tulemuseni.	Õpilane: 1) kavandab omandatud töövõtete baasil jõukohaseid käsitöoesemeid; 2) tunneb mustrite ülesmärkimise viise ja tingimärke;	Töövahendid ja sobivad materjalid. Lihtsa koekirja lugemine

		3) seostab käsitöölõnga jämedust töövahendiga.	
Mõtestatud eneseväljendus	Töövõtete õige kasutamine on oluline faktor soovitud tulemuse saavutamisel.	Õpilane: 1) koob põhisilmuseid; 2) koob lihtsa skeemi järgi.	Silmuste loomine. Parem- ja pahempidine silmus. Ääresilmused. Kudumi lõpetamine.
Loomingu väärtustamine ja analüüs	Korrektne viimistlus pikendab käsitööeseme eluiga.	Õpilane: 1) hindab oma töö korrektsust ja esteetilisust; 2) tunneb enamlevinud viimistlemisviise.	Konstruktivne kriitika. Enese -ja kaaslaste loomingu kriitika. Kudumi viimistlemine ja hooldamine.

Kokanduse moodul II

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, kokku 7 nädalat aastas.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Toit ja toitumine.	Maitsev ja tervislik toit valmib värskest toorainest.	Õpilane: 1) teab erinevaid toiduainerühmi ning nende omadusi; 2) hindab oma toitumisharjumuste vastavust toitumisõpetuse põhitõdedele; 3) võrdleb pakendiinfo järgi erinevate toiduainete toiteväärtust; 4) teab, mis toiduained riknevad kergesti, ning säilitab toiduaineid sobival viisil;	Tervisliku toitumise põhitõed. Toiduainete säilitamine. Tarbijainfo (pakendiinfo).

		5) oskab valida erinevaid kaupu ja oma valikut põhjendada.	
Töö organiseerimine ja hügieen	Puhtus, täpsus ja õige tööhoiak tagab suurepärase söögikorra.	Õpilane: 1) kasutab mõõtenõusid ja kaalu ning oskab teisendada mahu- ja massiühikuid; 2) valib töövahendid ja seadmed töö eesmärgi järgi ning kasutab neid ohutusnõudeid arvestades; 3) lepib kaaslastega kokku tööjaotuse, täidab ülesande, hindab rühma töötulemust ja igaühe rolli tulemuse saavutamisel; 4) järgib köögis töötades hügieenireegleid.	Retsept. Mõõtühikud. Töövahendid köögis. Ohutushoid. Isikliku hügieeni nõuded köögis töötades. Toidu ohutus. Tööde järjekord toitu valmistades. Tööjaotus rühmas, ühistöö kavandamine.
Teadlik töötamine	Mitmekülgne toitumine on üks tervise alustalasiid.	Õpilane: 1) valmistab lihtsamaid tervislikke toite, kasutades levinumaid toiduaineid ning külma- ja kuumtöötlemistehnikaid.	Külmad ja kuumad joogid. Kartulite, munade ja makarontoodete keetmine. Toor- ja segasalatid. Külmad kastmed.
Mõtestatud tegevus	Söömine kui rituaal. Kodu ja suhete kujundamine ja hoidmine.	Õpilane: 1) katab toidukorra järgi laua, valides ning paigutades sobiva lauapesu, -nõud ja -kaunistused, ning hindab laua ja toitade kujundust; 2) peab kinni üldtuntud lauakommetest; 3) teeb korrastustööd, kasutades sobivaid töövahendeid; 4) näeb kodutööde jaotamises pereliikmete heade suhete eeldust; 5) leiab loominguulisi võimalusi, kuidas pakkida kingitusi.	Hindab rühma töötulemust ja igaühe rolli tulemuse saavutamise. Lauapesu, -nõud ja -kaunistused. Sobivate nõude valimine toidu serveerimiseks. Puhastus- ja korrastustööd. Töövahendid. Nõude pesemine käsitsi ja masinaga, köögi korrashoid.

Disaini moodul

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, kokku 7 nädalat aastas.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Töö kavandamine	Õnnestunud töö eeldab probleemi tuvastamist ning lahenduse planeerimist, uurimist ja ideede arendamist.	Õpilane: 1) märkab probleeme ja pakub omanäolisi lahendusi; 2) teab ja kasutab õpiülesannetes disaini elemente.	Probleemide lahendamine. Disaini elemendid.
Materjali ja tööviiside valik	Materjali ja tööviisi valik sõltub töö eesmärgist.	Õpilane: 1) osaleb õpilaspäraselt uudse tehnoloogilise protsessi loomises, mis on seotud materjalide valiku ja otstarbeka töötlusviisi leidmisega disainib lihtsaid esemeid, kasutades selleks ettenähtud materjale.	Eseme disainimine ja viimistlemine.
Mõtestatud tarbimine	Mõtestatud tarbimine on keskkonnasäästlik.	Õpilane: 1) käitub keskkonnahoidliku tarbijana.	Teadlik ja säästlik tarbimine.
Teadmised tehnoloogia arengust	Tehnoloogial on palju avaldumisviise ja need on ajas muutunud.	Õpilane: 1) mõistab leiutiste osatähtsust tehnoloogia arengus.	Insenerid ja leiutamine.

2.3.5. Tehnoloogia õpitulemused ja õppesisu 7. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, kokku 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub projektõppe tundides ja praktikumides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Töö kavandamine ja disain	Õnnestunud töö eeldab planeerimist, arendamist ja mõtestamist.	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) arutleb moe muutumise üle; 2) valib sobivaid rõivaid, lähtudes nende materjalist, otstarbest, lõikest, stiilist ja enda figuurist; 3) märkab originaalseid ja leidlikke lahendusi esemete ning rõivaste disainis; 4) kavandab isikupäraseid esemeid. 	<p>Tekstiilid rõivastuses ja moelooming ajastu vaimu peegeldajana. Moe, isikupära ja proportsiooni põhimõtete arvestamine kavandades. Sobivate lisandite valik stiili kujundades.</p> <p>Ideekavand ja selle vormistamine. Kompositsiooni seaduspärasuste arvestamine kavandamises</p> <p>Tekstiileseme kavandamine ja kaunistamisviisid erinevates tehnikates. Ornamentika.</p> <p>Projekt "Inimene ja mood"</p>
Õmblemine	Töö õnnestumiseks on oluline rakendada õigeid töövõtteid	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) valib ja kombineerib eseme valmistamiseks sobivaid materjale, töövahendeid, tehnikaid ja viimistlusvõtteid; 2) võtab lõikelehelts lõikeid, valib õpetaja abiga sobiva tehnoloogia ja õmbleb endale rõivaeseme. 	<p>Kanga kuumniiske töötlemine. Rõivaeseme õmblemine. Mõõtude võtmine, rõiva suurusnumbri määramine, lõikelehe kasutamine ja lõigete paigutamine riidele. Valitud rõivaeseme õmblemiseks sobivate tehnoloogiliste võtete kasutamine. Õmblustöö viimistlemine.</p> <p>Projekt "Inimene ja mood"</p>
Koostöö	Hästi õnnestunud koostöö aluseks on avatud suhtlus ja vastutuse võtmine	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) leiab üksi või koostöös teistega ülesannetele ning probleemidele lahendusi; 2) organiseerib paindlikult ühistööd, planeerib ajakava ja oskab jaotada tööülesandeid; 3) suhtleb projektitöö asjus vajaduse korral kooliväliste institutsioonidega, et saada 	<p>Koostööoskused, vastutuse võtmine individuaalselt ja grupis.</p> <p>Oma töö ja selle tulemuse analüüsimine ning hindamine.</p> <p>Asjaajamine.</p> <p>Töö esitlemine, võimaluse korral näituse kujundamine ning virtuaalkeskonna kasutamine töö eksponeerimiseks.</p> <p>Projekt "Inimene ja mood"</p>

		<p>teemakohast infot, seda analüüsida, kriitiliselt hinnata ja tõlgendada;</p> <p>4) suhtub kaaslastesse heatahtlikult ja arvestab teiste arvamust;</p> <p>5) mõistab info kriitilise hindamise vajalikkust ning kasutab infot kooskõlas kehtivate seaduste ja normidega;</p> <p>6) kujundab, esitleb ja põhjendab oma arvamust;</p> <p>7) väärtustab töötegemist ning analüüsib täidetud ülesandeid ja saadud tagasisidet;</p> <p>8) esitleb või eksponeerib oma tööd;</p> <p>9) täidab iseseisvalt ja koos teistega endale võetud ülesandeid ning planeerib tööd ajaliselt;</p> <p>10) analüüsib enda loomingulisi ja tehnoloogilisi võimeid ning teeb valikuid edasisteks õpinguteks ja hobideks.</p>	
--	--	--	--

<p>Tehnoloogia igapäevaelus</p>		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kirjeldab ja analüüsib inimtegevuse mõju loodusele ning keskkonnale; 2) mõistab enda osalust tehnoloogilistes protsessides; 3) kasutab info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid, tunneb nende ohutut käsitlemist; 4) teadvustab ressursside piiratud hulka ning tarbib neid säästvalt ja jätkusuutlikult; 5) oskab tegevust planeerida ning teab oma eelistusi eneseteostuseks sobiva elukutse/ameti valikul; 6) teadvustab tehnoloogia ja inimese vastastikust mõju. 	<p>Tehnoloogia analüüsimine: positiivsed ja negatiivsed mõjud. Eetilised tõekspidamised tehnoloogiliste võimaluste rakendamisel. Ressursside säästlik tarbimine. Töömaailm ja töö planeerimine. Tooraine ja tootmine. Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia. Tehnoloogilise maailma tulevikuperspektiivid.</p> <p>Projekt "Inimene ja mood"</p>
<p>Kodu korrashoid</p>		<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) arutleb ja leiab seoseid kodu sisekujunduse ning seal elavate inimeste vahel; 2) tunneb erinevaid kodumasinaid ja oskab neid kasutusjuhendi järgi käsitseda; 3) tunneb põhilisi korrastustöid ja -tehnikaid; 4) oskab puhastusainete ostmisel ja kasutamisel 	<p>Erinevad stiilid sisekujunduses. Kodumasinad. Puhastusvahendite ohutu kasutamine. Suurpuhastus.</p>

		lugeda kasutusjuhendit ning mõistab seda.	
--	--	---	--

2.3.6. Tehnoloogia õpitulemused ja õppesisu 8. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, kokku 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub projektõppe tundides ja praktikumides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Töö kavandamine ja disain	Õnnestunud töö eeldab planeerimist, arendamist ja mõtestamist.	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) tunneb peamisi eesti rahvuslikke käsitöötavasid; 2) kasutab inspiratsiooniallikana etnograafilisi esemeid; 3) väärtustab rahvaste kultuuripärandit; 4) otsib ülesandeid täites abi nüüdisaegsest teabelevist. 	Sümbolid ja märgid rahvakunstis. Kudumine, heegeldamine ja tikkimine eesti rahvakunstis. Rahvarõivad. Eesti etnograafiline ornament tänapäevase rõivastuse ja esemelise keskkonna kujundamisel. Teiste rahvaste etnograafia inspiratsiooniallikana. Käsitöötehnicate ja tekstiilitööstuse areng ning seda mõjutanud tegurid ajaloos. Nüüdisaegsed tehnoloogilised võimalused ning uudsed võtted rõivaste ja tarbeesemete valmistamisel.
Materjalid ja tööliigid	Töö õnnestumiseks on oluline tunda materjale ja rakendada õigeid töövõtteid	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) kirjeldab keemiliste kiudainete põhiomadusi, kasutamist ja hooldamist; 2) võrdleb materjalide valikul nende mõju tervisele; 3) koob kirjalist pinda ning koekirju koeskeemi kasutades, koob ringselt; 4) leiab loovaid võimalusi kasutada õpitud käsitöötehnicateid. 	Tekstiilkiudained. Keemilised kiud. Tehiskiudude ja sünteetiliste kiudude saamine ning omadused. Tänapäeva käsitöömaterjalid. Mitmesuguste materjalide koos kasutamise võimaluste leidmine. Tikkimine. Tutvumine erinevate tikanditega. Tikand loomingulise väljendusvahendina. Võimaluse korral tikandi kavandamine ja loomine arvuti abil. Kudumine. Silmuste kahandamine ja kasvatamine. Ringselt kudumine. Kirjamine.

			<p>Erinevate koekirjade kudumine skeemi järgi. Silmuste arvestamine, eseme kudumine ja viimistlemine.</p> <p>Heegeldamine. Tutvumine heegeltehnika võimalustega.</p> <p>Töö planeerimine üksi ja rühmas töötades. Vajaliku teabe hankimine tänapäeva teabelevist, selle analüüs ja kasutamine. Elektriliste töövahenditega töötamine ja nende hooldamine kasutusjuhendi järgi.</p>
Toit ja toitumine	Et olla terve, on oluline teha tervislikke toiduvalikuid	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teab mitmekülgse toiduvaliku tähtsust tervisele ning põhiliste makro- ja mikrotoitainete vajalikkust ja allikaid; 2) analüüsib toiduainete toiteväärtust, hindab nende kvaliteeti, tunneb toidu erinevaid säilitusviise ning riknemisega seotud riskitegureid; 3) analüüsib menüü tervislikkust ning koostab tasakaalustatud ja mitmekülgse menüü; 4) teab toidu valmistamisel toimuvaid muutusi ning oskab neid teadmisi rakendada; 5) võrdleb eri maade rahvustoite ja teab toitumistavasid mõjutavaid tegureid. 	<p>Makro- ja mikrotoitained, nende vajalikkus ning allikad. Lisaained toiduainetes. Toiduainete toitainelise koostise hinnang. Mitmekülgse ja tasakaalustatud päevamenüü koostamine lähtuvalt toitumissoovitustest. Internetipõhised tervisliku toitumise keskkonnad. Toiduallergia ja toidutalumatus. Taimetoitluse ja dieetide mõju organismile. Toitumishäired.</p> <p>Eestlaste toit ajast aega. Eri rahvaste toitumistraditsioonid ja toiduvalikut mõjutavad tegurid (asukoht, usk jm).</p> <p>Toiduainete muutused kuumtöötlemisel, toitainete kadu. Mikroorganismid toidus. Toiduainete riknemise põhjused. Hügieeninõuded toiduainete säilitamise korral. Toidu kaudu levivad haigused. Toiduainete säilitamine ja konserveerimine.</p> <p>Projekt "Kohvikutepäev"</p>

Toidu valmistamise organiseerimine ja tarbijakasvatus	Ürituse õnnestumise aluseks on hoolikas planeerimine	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) arvestab rühmaülesandeid täites kaasõpilaste arvamusi ja hinnanguid; 2) kasutab menüüd koostades ainekirjandust ja teabeallikaid; 3) kalkuleerib toidu maksumust; 4) hindab enda huve ja sobivust toiduga seotud ametiks või hobidega tegelemiseks; 5) tunneb tarbija õigusi ning kohustusi, reklaami mõju ostuotsustele; 6) oskab koostada ürituse eelarvet. 	Meeskonna juhtimine. Suurema projekti korraldamine alates menüü koostamisest, kalkulatsioonist ja praktilise töö organiseerimisest kuni tulemuse analüüsimiseni. Toiduga seonduvad ametid. Tarbija õigused ja kohustused. Märgistused toodetel. Reklaam ja ostuotsustused. Teadlik ja säästlik majandamine. Kokkuhoiuvõimalused ja kulude analüüs. Kulude planeerimine erijuhtudeks (peod, tähtpäevad jm). Projekt "Kohvikutepäev"
Toidu valmistamine	Hästi õnnestuva roa eelduseks on töövahendite ja tehnoloogia tundmine	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) teab toiduainete kuumtöötlemise viise; 2) tunneb peamisi maitseaineid ja roogade maitsestamise võimalusi; 3) valmistab retsepti kasutades erinevaid kuumi ja külmi roogi; 4) küpsetab tainatooteid ja võrdleb erinevaid kergitusaineid. 	Nüüdisaegsed köögiseadmed, nende kasutamine ja hooldus. Kuumtöötlemise viisid. Maitseained ja roogade maitsestamine. Supid. Liha jaotustükid ja lihatoidud. Kalaroad. Soojad kastmed. Kergitusained ja tainatooted. Vormiroad ja vokitoidud. Kuumtöödeldud järelroad. Rahvustoidud. Projekt "Kohvikutepäev"
Etikett	Ürituse õnnestumise aluseks on hoolikas planeerimine	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) koostab lähtuvalt ürituse sisust menüü ning kujundab ja katab laua; 2) vormistab ja kujundab kutse; 3) rõivastub ja käitub ürituse eripära arvestades; 	Koosviibimiste korraldamine. Kutsed. Erinevate peolaudade kujundamine. Peolaua menüü koostamine Rõivastus ja käitumine vastuvõttudel, koduses peolauas, kohvikus ning restoranis. Projekt "Kohvikutepäev"

		4) mõistab lauakommete tähtsust meeldiva suhtluskeskkonna loomisel.	
--	--	---	--

2.3.7. Tehnoloogia õpitulemused ja õppesisu 9. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, kokku 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub projektõppe tundides ja praktikumides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Disain ja joonestamine	Õnnestunud töö eeldab planeerimist, arendamist ja mõtestamist.	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) planeerib ülesande ja kavandab eseme ning esitleb seda võimaluse korral IKT vahenditega; 2) lahendab probleemülesandeid; 3) teab ja kasutab erinevaid esemete viimistlemise võimalusi; 4) teab pinnakatete omadusi ja kasutamisevõimalusi; 5) arvestab ergonoomika põhieegleid ning oskab neid töös rakendada; 6) loeb skeeme, lihtsat kooste- ja ehitusjoonist; 7) joonestab jõukohast tehnilist joonist, vormistab ja esitleb joonist või skeemi. 	<p>Leiutamine ja uuenduslikkus. Tehnilist taipu arendavate ja probleemülesannete lahendamine Viimistlemine ja pinnakatted. Ergonoomia. Eseme modelleerimine arvuti abil. Joonise vormistamine ja esitlemine. Skeemid. Leppemärgid ja tähised tehnilistel joonistel. Ristlõiked ja lõiked. Koostejoonis. Ehitusjoonised.</p>

<p>Materjalid ja nende töötlemine</p>	<p>Hästi õnnestuva töö eelduseks on töövahendite ja tehnoloogia tundmine</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) leiab teavet materjalide, nende omaduste ja töötlemise kohta, hangib ainealast teavet kirjandusest ja internetist ning kasutab seda; 2) võrdleb materjalide omadusi, töötlemise viise ning kasutamise võimalusi; 3) kasutab eset valmistades mitmesuguseid töövahendeid, võimaluse korral CNC-tööpink, valib sobivaima töötlusviisi; 4) tunneb ja kasutab töötlemisel masinaid ning mehhanisme; 5) valmistab omanäolisi esemeid, tunneb ja kasutab erinevaid liiteid; 6) kujundab positiivseid väärtushinnanguid ja kõlbelisi tööharjumusi; 7) teadvustab ning järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid, kasutab ohutult masinaid ning töövahendeid. 	<p>Materjalide ja nende töötlemise kohta teabe hankimise võimalused kirjandusest ning internetist Tänapäevased materjalide töötlemise viisid. Käsi- ja elektrilised tööriistad. Masinad ja mehhanismid. IT vahendite/ arvuti ja materjalide töötlemise ühildamise võimalused (CNC-tööpingid). Optimaalse töötlusviisi valimine. Erinevate liidete kasutamine. Nüüdisaegsed võimalused materjalide töötlemisel ja detailide ühendamisel esemeks. Tervisekaitse- ja tööohutusnõuded töötlemises, ohutud töövõtted.</p>
--	--	--	--

2.4. Muusikaõpetuse ainekava

2.4.1. Muusika õppeaine kirjeldus

Muusikal kui universaalsel suhtlusvahendil on läbi aegade olnud tähtis osa laste ja noorte vaimsel, moraalsel ning esteetilisel kasvatamisel. Muusikaõpetuse taotlus on luua muusikateadmiste, -oskuste ja -kogemuste süsteem. Üldhariduskooli muusikaõpetuse eesmärk on tekitada huvi muusika ja musitseerimise vastu ning kujundada harmoonilist ja loovat isiksust. Muusikaõpetuses lähtutakse eesti koolimuusikas väljakujunenud traditsioonidest ja põhimõtetest (Riho Päts, Heino Kaljuste), mis toetuvad Zoltán Kodály meetodile ja Carl Orffi pedagoogika adapteeritud käsitlusele ning tänapäeva pedagoogika teadmusele ja kogemusele.

Muusikaga tegelemine rikastab tundeelu, kujundab esteetilisi hoiakuid ja kultuurilisi tõekspidamisi. Muusikaõpetuse kaudu luuakse võimalused muusikaoskuste arenguks, avatakse ja avardatakse muusikaga tegelemise viise ning toetatakse elukestva muusikaharrastuse teket. Eesti ja maailma muusikakultuuri tutvustamise kaudu kujundatakse õpilaste sotsiaalkultuurilisi väärtushinnanguid ja muusikamaitset.

Muusikaõpetuses tähtsustatakse:

- 1) ühislaulmist kui rahvusliku kultuuritraditsiooni olulist väljendust ja edasikandjat;
- 2) loomingulist eneseväljendust;
- 3) õpilase loova ja kriitilise mõtlemise arengu toetamist;
- 4) õpilase isikliku suhet muusikaga ning muusikalise suhtlemise rolli vaimse, füüsilise ja emotsionaalse tasakaalustamise võimalusena;
- 5) muusika osa tasakaalustatud isiksuse eetilise-esteetiliste väärtushinnangute kujunemisel;
- 6) õppija huvi ja isikupära.

Muusika õppeaine sisuks on musitseerimine (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine, omalooming), muusika kuulamine ja muusikalugu, muusikaline kirjaoskus ning õppekäigud.

Muusikaõpetuse kaudu kujundatakse ja arendatakse õpilastes järgmisi osaoskusi:

- 1) laulmine,
- 2) pillimäng,

- 3) muusikaline liikumine,
- 4) omalooming,
- 5) muusika kuulamine.

Muusikaõpetuse lahutamatu osa on muusikaline eneseväljendus, millega arendatakse õpilase isikupära, omandatakse oskused ja teadmised üksi ning koos musitseerimiseks ja loominguliseks eneseväljenduseks.

Musitseerimine on keskne tegevus muusikateadmiste ja -oskuste omandamiseks ning loova ja harmoonilise isiksuse kujunemiseks. Rühmas või üksi õppides arendatakse suhtlemis- ja koostööoskust, üksteise kuulamise oskust, ühtekuuluvustunnet, hoolivust, paindlikkust ja tundetarkust ning juhitakse õpilaste enesehinnangut ja õpimotivatsiooni.

Ühislaulmise ning koorilauluga arendatakse sotsiaalseid oskusi ning kujundatakse rahvuslikku eneseteadvust ja isamaa-armastust.

Omalooming on seotud lihtsate kaasmängude, saadete, rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide, muusikalise liikumise ja tekstide loomisega, mille käigus luuakse võimalused muusikalise eneseväljenduse ja esinemisjulguse kujunemiseks ning arenemiseks. Omaloomingulises tegevuses rakendatakse ja kinnistatakse muusikateadmisi ja -oskusi.

Muusika kuulamisega arendatakse kuulamisoskust, tähelepanu, analüüsivõimet ja võrdlusoskust.

Muusikaloos tutvustatakse muusika väljendusvahendeid, stiile, heliloojaid ja interpreete ning omandatakse kultuuriloolisi teadmisi.

Muusikalise kirjaoskuse all mõistetakse ainekavas sisalduvat elementaarset noodikirja lugemise oskust, mida omandatakse musitseerides ja mis loob eeldused muusika teadlikumaks mõistmiseks. Muusika võimaldab osaleda kultuuris mitmel viisil ja kujundada elukestvat harrastust.

Õppekäigud (sh virtuaalsed) kontserdipaikadesse, teatritesse ning muuseumidesse kujundavad õpilaste silmaringi ja muusikamaitset, teadmisi kohalikust, oma riigi ja maailma kultuuripärandist ning nende rollist maailmas ja peamistest kultuurisaavutustest (sh popkultuurist).

Muusikaõpetuse lahutamatu osa on **kooli kontserdielus osalemine**, et õpilased omandaksid kogemusi nii esineja, kuulaja kui ka korraldajana. Muusikaõpetust kavandades ja korraldades leitakse tunnivälise loometegevuse võimalusi (koorilaul, solistid, ansamblid, orkestrid, kontsertide jm esinemiste kavandamine, töötoad jms)

Muusika õpetamise põhimõtted:

- 1) Muusikat õpetatakse lähtudes **LAK-õppe (sh keelekümluse) põhimõtetest ja meetoditest.**
- 2) Muusika õppeprotsessis kombineerime **vaba loomingulisust, struktureeritud töötamist, töö kavandamist, mõtestamist ja praktilist tegevust.**
- 3) Muusika õpetamine on temaatilises seoses teiste õppeainete ja kesksete teemadega.
- 4) Muusikaõpetuse üheks eesmärgiks on **omandada konstruktiivse tagasiside andmise ja vastuvõtmise oskus** ning kogeda sisulise tagasiside vajalikkust oma töö täiustamisel ja viimistlemisel varasemast veelgi kõrgemal tasemel.
- 5) Muusika vältimatuks osaks Avatud Koolis on ka oma **töö esitlemine ning valikute põhjendamine** kaaslastele, õpetajale, vanematele või mõnele teisele publikule.
- 6) Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmes on õpilased, kelle **individuaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud.**
- 7) Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
- 8) Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on pöhirõhk hoiakute kujundamisel.
- 9) Arvestatakse õpilaste **võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas.**
- 10) Kasutatakse **mitmekülgset õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.
- 11) Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks
- 12) **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omas tempos ülesannetega tegeleda ning saada õpetajalt selle kohta tagasisidet.

- 13) **Koostöise õppimise vormis** on õpilastel lisaks muusika valdkonna õpitulemustele võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.
- 14) Muusikat õpetades kasutatakse **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid.

2.4.2. Muusikas taotletavad teadmised, oskused, hoiakud

3. klassi lõpetaja:

- 1) tunneb rõõmu laulmisest ja pillimängust, omaloomingust ja muusikalisest liikumisest ning muusika kuulamisest;
- 2) saab esmase ühislaulmise ja koorilaulu kogemuse ning pillimänguoskused;
- 3) kuulab keskendunult muusikat, enda ja kaaslaste muusikaesitusi ning avaldab selle kohta oma arvamust;
- 4) mängib loomeideedega ning katsetab musitseerimisel erinevaid muusika väljendusvahendeid;
- 5) rakendab omandatud muusikateadmisi ja -oskusi muusikategevustes, sh muusikalist kirjaoskust (helivältused, rütmid ja pausid:

2- ja 3-osaline taktimõõt; JO- ja RA-astmerida, JO-võti; muusikalised oskussõnad vastavalt valitud teemadele).

6. klassi lõpetaja:

- 1) tunneb rõõmu nii iseseisvast kui ka ühisest muusikategevusest ja väärtustab musitseerimist;
- 2) teadvustab ja hindab oma muusikavõimeid, arendab neid muusikategevustes –laulmises, pillimängus, omaloomingus ja muusikalises liikumises;
- 3) kuulab süvenenult Eesti ja teiste rahvaste muusikat ning arutleb muusika üle;
- 4) osaleb aktiivselt muusikaloomes, katsetab oma ideid erinevates muusikategevustes ja sobivates digikeskkondades, on püsiv lahendusi otsides;
- 5) suhtub lugupidavalt enda ja kaaslaste loomingusse, põhjendab ning analüüsib oma arvamusi ja valikuid;
- 6) mõistab enda seotust Eesti kultuuripärandiga ja väärtustab laulupidu;

- 7) märkab ja teadvustab kultuurilist mitmekesisust ning suhtub lugupidavalt eri rahvuskultuuridesse;
- 8) leiab muusikainfot eri teabeallikatest ning käitub vastutustundlikult virtuaalmaailmas;
- 9) väärtustab loojat ja loomingut ning on teadlik autoriõigusest;
- 10) väärtustab teadmisi ja oskusi muusikategevustes, rakendades muusikalist kirjaoskust (helivältsused, rütmifiguurid ja pausid):

taktimöödud 2/4, 3/3, 4/4, C ja eeltakt; duur-, moll-helilaad, helistikud C-a, G-e, F-d; muusikalised oskussõnad vastavalt valitud teemadele).

9. klassi lõpetaja:

- 1) huvitub muusikast kui kunstiliigist, väärtustab muusikat ning muusikategevust kultuuri ja igapäevaelu rikastajana;
- 2) teadvustab muusika võimalusi vaimse, füüsilise ja emotsionaalse tasakaalu loomisel;
- 3) osaleb aktiivselt muusitseerimises: tegutseb koos teistega, vastutab enda tegevuse eest rühmas (klassis, kooris, ansambelis);
- 4) arendab loomeideid muusikalise eneseväljenduse kaudu: katsetab ideid muusikategevustes, leiab lahendusi esile kerkinud probleemidele, hindab isikupära ja erinevaid lahendusi ning on püsiv ja järjekindel;
- 5) tunnetab ja rakendab liikudes muusika karakterit ja väljendusvahendeid;
- 6) väärtustab kodukoha ja Eesti muusikapärandit ning nüüdismuusikat, on traditsioonide edasikandja laulja ja/või pillimängijana ning osaleb laulupidudel;
- 7) teadvustab muusikat kui kultuuridevahelist suhtluskeelt, väärtustab kultuurilist mitmekesisust;
- 8) tegutseb eetilisel ja ohutult (sh autoriõigust arvestades) nii reaalsetes kui ka virtuaalsetes kultuurikeskkondades, suhtub kriitiliselt infotehnoloogia ja meedia loodud keskkonnasse;
- 9) valib endale meelepärased muusikaga tegelemise viisid, hindab oma kogemust ja jagab seda kaaslastega;

10) teadvustab, et teadlikuma musitseerimise aluseks on muusikaline kirjaoskus, mille hulka kuuluvad helivältsused, rütmifiguurid ja pausid:

kaheksandiktaktimõõt laulurepertuaarist tulenevalt; ühe võtmemärgiga helistikud ja repertuaarist tulenevalt kahe võtmemärgiga helistikud; bassivõti repertuaarist tulenevalt; muusikalised oskussõnad vastavalt valitud teemadele;

11) mõistab, kuidas huvi muusika vastu ning muusikaoskused võimaldavad kujundada sellest elukestva harrastuse või elukutse.

2.4.3. Kooliastmete õpitulemused muusikaõpetuses

I kooliastme lõpetaja:

Laulmine

- 1) laulab loomuliku kehahoiu ja hingamise, vaba tooni ja selge diktsiooniga üksi, ansambelis või kooris;
- 2) väljendab lauldes muusika sisu ning meeleolu;
- 3) laulab eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule, regillaule, kaanoneid, eesti ja teiste rahvaste laule;
- 4) laulab peast kooliastme ühislause: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Mu koduke“ (muusika ja sõnad A. Kiiss), „Tiliseb, tiliseb aisakell“ (L. Wirkhaus / J. Oro); lastelaulud „Lapsed, tupp“ (eesti rahvaviis / sõnad E. L. Wöhrmann) „Teele, teele, kurekesed“ (eesti rahvaviis / sõnad Fr. Kuhlbars), „Kevadel“ ehk „Juba linnukesed...“ (eesti rahvaviis / J. H. Hermann ja P. Tekkel), „Uhti, uhti, uhkesti“ (eesti rahvaviis / A. Piirikivi), „Emakesele“ (M. Härma / A. Oengo-Johanson), „Rongisõit“ (G. Ernesaks / E. Niit);
- 5) on laulupidude traditsiooni edasikandja koorilaulja ja/või kuulajana, arutleb suuliselt kogetu üle;
- 6) mõistab muusikalise kirjaoskuse tähtsust ja rakendab seda lauldes.

Pillimäng

- 1) rakendab keha-, rütmi- ja plaatpille lihtsamates ostinato'des ja/või kaasmängudes;

- 2) musitseerib väikekandelil või plokkflöödil esmaseid mänguvõtteid kasutades;
- 3) mõistab muusikalise kirjaoskuse tähtsust ja rakendab seda pillimängus.

Muusikaline liikumine

Õpilane:

- 1) väljendab muusika sisu ja karakterit liikumise kaudu üksi või rühmas;
- 2) kasutab liikumisel muusika väljendusvahendeid;
- 3) tantsib eesti laulu- ja ringmänge;
- 4) mõistab muusikalise kirjaoskuse tähtsust ja rakendab seda liikumisel.

Muusikaline omalooming

- 1) rakendab omaloomingus muusika väljendusvahendeid (meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika);
- 2) loob lihtsaid rütmilis-meloodilisi kaasmänge keha-, rütmi- ja plaatpillidel;
- 3) improviseerib astmemudelitele tuginedes;
- 4) loob lihtsamaid tekste (liisusalme, regivärsse, laulusõnu jne);
- 5) kasutab loovliikumist muusika meeleolu väljendamisel;
- 6) väljendab muusika meeleolu kunstitöodes;
- 7) mõistab muusikalise kirjaoskuse tähtsust ja rakendab seda omaloomingus.

Muusika kuulamine

- 1) kirjeldab kogetud muusikaelamusi ning avaldab nende kohta arvamust suuliselt või muul looval viisil;
- 2) kirjeldab, iseloomustab ning võrdleb kuulatava laulu või muusikapala meeleolu ja karakterit, kasutades õpitud oskussõnavara ning muusika väljendusvahendeid (meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika);
- 3) eristab ja iseloomustab kuuldeliselt vokaal- ja instrumentaalmuusikat, sh muusikažanre (marss, valss, polka);
- 4) otsib infot erinevatest etteantud allikatest, eristab kõla ja välimuse järgi eesti rahvapille ning kirjeldab neid.

II kooliastme lõpetaja:

Laulmine

- 1) laulab hääle isikupära arvestades võimalikult puhta intonatsiooniga, loomuliku kehahoiu, hingamise ja selge diktsiooniga ning väljendusrikkalt;
- 2) laulab eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, ühe- ja kahehäälseid laule, kaanoneid ning teiste rahvaste laule;
- 3) väärtustab ühislaulmist, laulab peast kooliastme ühislauke:: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Eesti lipp“ (E. Võrk / M. Lipp), „Kui Kungla rahvas“ (K. A. Hermann / Fr, Kuhlbars), „Mu isamaa armas“ (saksa rahvaviis / M. Körber), „Meil aiaäärne tänavas“ (eesti rahvalaul / L. Koidula), „Püha öö“ (F. Gruber / J. Mohr, tõlkinud K. A. Hermann), „Majakene mere ääres“ (Ü. Vinter / E. Vetemaa);
- 5) osaleb laulupeotraditsiooni edasikandmisel koorilaulja või kuulajana ning analüüsib kogetut suuliselt ja kirjalikult;
- 6) rakendab lauldes muusikalist kirjaoskust, kasutab laulu õppides relatiivseid astmeid.

Pillimäng

- 1) süvendab I kooliastmes omandatud pillimänguoskusi ning mängib keha-, rütmi- ja plaatpille (valdavalt kaasmängudes);
- 2) musitseerib muusikateadmisi ja -oskusi kasutades plokkflöödil ja/või väikekandel või muul meloodiapillil; rakendab pillimängus digivõimalusi;
- 3) seostab absoluutseid helikõrgusi noodipildis klaviatuuri ja/või õpitava muusikainstrumendiga;
- 4) rakendab muusikalist kirjaoskust musitseerides üksi ja erinevates pillikoosseisudes.

Muusikaline liikumine

- 1) tunnetab, analüüsib ja väljendab liikumise kaudu muusika väljendusvahendeid (meloodia, dünaamika, tempo, muusikavorm) üksi ja/või rühmas;
- 2) väljendab liikumise kaudu Eesti ja teiste maade rahvamuusikale iseloomulikke karaktereid ning lihtsamaid tantse;
- 3) rakendab liikumises muusikateadmisi.

Muusikaline omalooming

- 1) julgeb loomeideedega katsetada ning eksida; on lahendusi otsides püsiv ja järjekindel;
- 2) loob rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge või ostinato'sid keha-, rütmi- ja plaatpillidel ning digivahenditel; esitleb neid üksi või rühmas;

- 3) improviseerib astmemudelitele tuginedes;
- 4) loob muusikale lihtsaid tekste (regivärsse, laulusõnu jne);
- 5) loob muusikateadmisi ja -oskusi rakendades üksi ja/või rühmas lihtsa instrumentaalpala, esitab seda.

Muusika kuulamine

- 1) kirjeldab ja analüüsib kuulatud muusikat muusika oskussõnavara ja kirjaoskust kasutades;
- 2) tunneb ja eristab eesti rahvamuusikat: rahvalaulu liike, rahvapille ja -tantse, teab oma kodukoha ja Eesti rahvamuusika sündmusi;
- 3) otsib infot ning uurib kuulatud heliteoste autorite ja kodukoha loomeinimeste loometegevust ning tutvustab seda kaaslastele;
- 4) kuulab ning võrdleb hääle- ja kooriliike; tunneb kodukoha koore ja dirigente ning tuntumaid Eesti koore;
- 5) eristab kuuldeliselt sümfooniaorkestri pillirühmi;
- 6) analüüsib kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte ning muusikalavastusi suuliselt ja kirjalikult, annab kuuldule ja nähtule hinnangu ning jagab kogemusi kaaslastega;
- 7) rakendab muusikat kuulates muusikalist kirjaoskust.

III kooliastme lõpetaja:

Laulmine

- 1) laulab ühe- ja/või mitmehääelseid laule klassitunnis, ansamblis ja/või koolikooris; osaleb laulurepertuaari valimisel ning põhjendab oma valikut;
- 2) laulab eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, kaanoneid ning teiste rahvaste laule;
- 3) väärtustab ja hindab ühislaulmise traditsiooni, laulab peast kooliastme ühislaulu: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Mu isamaa on minu arm“ (G. Ernesaks / L. Koidula), „Jää vabaks, Eesti meri“ (V. Oxford / (V. Oxford)), „Eestlane olen ja eestlaseks jään“ (A. Mattiisen / J. Leesment), „Laul Põhjamaast“ (Ü. Vinter / E. Vetemaa), „Saaremaa valss“ (R. Valgre / D. Vaarandi), „Mul meeles veel“ (R. Valgre / K. Kikerpuu), „Oma laulu ei leia ma üles“ (V. Ojakäär / L. Tungal);
- 4) on laulupidude traditsiooni edasikandja koorilaulja ja/või kuulajana, analüüsib kogetut suuliselt ja kirjalikult;
- 5) kasutab muusikalist kirjaoskust ja muusikateadmisi nii üksi kui ka rühmas lauldes, tunneb oma hääleaparaati ja teab, et häält on vaja hoida.

Pillimäng

- 1) mängib keha-, rütmi- ja plaatpille, plokkflööti ja/või väikekannelt, rakendab digivõimalusi pillimängus;
- 2) musitseerib akustilisel kitarril või ukulelel esmaseid mänguvõtteid kasutades;
- 3) uurib pillide tämbrilisi omadusi, valib ansamblisse sobivad pillid ja põhjendab oma valikut;
- 4) süvendab I ja II kooliastmes omandatud pillimänguoskust, rakendab muusikalist kirjaoskust, musitseerides üksi ja eri pillikoosseisudes.

Muusikaline omalooming

- 1) loob ning esitab iseseisvalt ja/või rühmas kaasmänge, rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, (digi)kompositsioone jm;
- 2) katsetab loomeideedega omaloomingus, sh digitaalseid keskkondi kasutades;
- 3) loob erinevaid muusikast lähtuvaid tekste (nt regivärss, laulusõnad jm);
- 4) analüüsib enda ja kaaslaste loomingut, võrdleb loodut ning annab sellele hinnangu;
- 5) rakendab omaloomingus muusikalist kirjaoskust.

Muusikaline liikumine

- 1) võrdleb eri maade rahvamuusika karakterit ja väljendab seda liikumise kaudu;
- 2) tunneb muusikat kuulates ära erinevad muusikavormid ning väljendab neid loovliikumise või improvisatsiooni kaudu;
- 3) leiab erinevaid muusikalise liikumise viise, valib muusika karakteriga sobiva väljenduse ning põhjendab oma valikuid (nt rokk, džäss, hip-hop, rahvaste muusika jm);
- 4) rakendab liikumises muusikateadmisi.

Muusika kuulamine

- 1) uurib kodukoha ja eesti rahvamuusikat ning selle tänapäevaseid tõlgendusi, leiab sobivaid näiteid ja põhjendab oma arvamust;
- 2) võrdleb ning eristab eesti ja teiste rahvaste muusikat: leiab iseloomulikke tunnuseid, lähtudes muusika väljendusvahenditest;
- 3) võrdleb ja eristab eri muusikastiile, lavamuusika žanre, muusika esituskoosseise, hääleliike, leiab oma eelistuse(d) ning argumenteerib valikut;

- 4) analüüsib kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte, muusikalavastusi ning õppekäike suuliselt ja kirjalikult, annab kuuldule/nähtule hinnangu ning jagab oma kogemusi kaaslastega;
- 5) uurib kodukoha ja Eesti muusikaelu, oskab nimetada heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ning muusika suursündmusi;
- 6) rakendab muusikat kuulates erinevaid digikeskkondi;
- 7) rakendab muusikat kuulates muusikalist kirjaoskust;
- 8) teeb valiku muusikaga tegelemise võimalustest, teab muusikaga seonduvaid elukutseid ning õppimisvõimalusi;
- 9) seostab muusikat enda vaimse, füüsilise ja emotsionaalse heaoluga;
- 10) järgib autorikaitse seadust ning käitub ohutult, otsides ja kasutades muusikateavet virtuaalkeskkondades.

2.4.4. Muusikaõpetuse õpitulemused ja õppesisu 1. klassis

1. klassis õpitakse muusikat 2 tundi nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Laulmine	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) on harjunud laulma sirge selja, püstise pea ja avatud suuga julgelt, ilmekalt ja selge diktsiooniga kooris (kogu klassiga), ansamblis ja/või üksi; võtab osa ühislaulmisest; 2) väljendab laulu sisu ja meeleolu, kasutades erinevat dünaamikat ja tempot; pöörab tähelepanu lauldava laulu sõnadele; 3) laulab eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule, regillaule, eesti ja teiste rahvaste laule; 4) laulab peast I kooliastme ühislause: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Kevadel“ ehk „Juba linnukesed...“ (eesti rahvaviis / J. H. Hermann ja P. Tekkel); 5) on tutvunud laulupidude traditsiooniga; 	<p>Aktiivse, ent loomuliku häälega laulma õpetamine, laulude omandamine kuulmise, rütmipildi ja õpitavate astmete abil.</p> <p>Laulmine üksi ja rühmas.</p> <p>Muusika sisu ning meeleolu äratundmine.</p> <p>Eakohased laste-, mängu- ja mudellaulud, kaanonid ning teiste rahvaste laulud.</p> <p>Eesti ja vene rahvalaulud ja nende seos kalendritähtpäevadega.</p> <p>Erineva karakteri, helilaadi, taktimõõdu ning tempoga laulud õpetaja valikul.</p>

	6) on tutvunud muusikalise kirjaoskusega ja rakendab seda lauldes: laulab endale sobivas tessituuris astmemudeleid, kasutades astmeid SO, MI ja RA; teadvustab õpitud rütme, rütmifiguure ja pausi laulmisel.	
Pillimäng	Õpilane: 1) 1) mängib keha- rütmi- ja plaatpillidel lihtsamaid ostinato'sid, kaas-, eel- ja/või vahemänge, kasutades õigeid mänguvõtteid; oskab nimetada enda koolis olevate rütmi- ja plaatpillide nimetusi; 2) 2) on tutvunud muusikalise kirjaoskusega: teadvustab õpitud rütme, rütmifiguure ja pausi musitseerimisel.	Pillimängus kasutatakse keha-, rütmi- ja plaatpille lihtsamates kaasmängudes ja/või ostinato'des; väljendatakse pillimängus muusika sisu ja meeleolu.
Muusikaline liikumine/ tants	Õpilane: 1) väljendab muusika sisu ja karakterit liikumise kaudu üksi või rühmas; 2) tajub ja tunnetab liikumise kaudu muusika väljendusvahendeid: rütme, rütmifiguure ja pausi, erinevaid temposid; 3) tantsib koos kaaslastega eesti laulu- ja ringmänge.	Õpitakse tunnetama ning väljendama muusika sisu, meeleolu ja ülesehitust liikumise kaudu. Eest ja vene traditsioonilised laulumängud ja pärimustantsud; lihtsamad tantsuvõtted ja tantsusammud. Tantsuelementide ja keha liikumisvõimaluste tundmaõppimine. Liikumise seostamine rütmi ja helidega. Sammud ja liikumised, rütmi- ja koordinatsiooniharjutused vastavalt muusika iseloomule. Erinevate märksõnade järgi liikumine üksi ja kaaslasega. Loovmängude mängimine. Tantsuürituste ja erinevate liikumist toetavate asutuste külastamine. Erinevate tantsustiilidega tutvumine Tantsule palumine ja tantsu eest tänamine.
Muusikaline omalooming	Õpilane: 1) rakendab omaloomingus muusika väljendusvahendeid (meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika);	Luuakse lihtsaid rütmilisi kaasmänge keha-, rütmi- ja plaatpillidel. Kasutatakse lihtsates kaasmängudes astmemudeleid. Luuakse lihtsamaid tekste: liisusalme, regivärsse, laulusõnu jne.

	<p>2) loob lihtsaid rütmilis-meloodilisi kaasmänge keha-, rütmi- ja plaatpillidel, kasutades õpitud rütme, rütmifiguure ja pausi.</p> <p>3) improviseerib astmemudelitele tuginedes;</p> <p>4) loob lihtsamaid tekste (liisusalme, regivärsse, laulusõnu jne);</p> <p>5) kasutab loovliikumist muusika meeleolu väljendamisel.</p> <p>6) on tutvunud muusikalise kirjaoskusega: kasutab omaloomingu loomisel astmeid SO, MI ja RA ja õpitud rütme, rütmifiguure ja pausi.</p>	<p>Kasutatakse loovliikumist muusika meeleolu väljendamiseks.</p>
Muusika kuulamine	<p>Õpilane:</p> <p>1) avaldab eakohaselt arvamust kogetud muusikaelamusest, kasutades õpitud oskussõnavara;</p> <p>2) kirjeldab, iseloomustab ning võrdleb eakohaselt kuulatava laulu või muusikapala meeleolu ja karakterit;</p> <p>3) eristab kuuldeliselt vokaal- ja instrumentaalmuusikat (laul ja muusikapala);</p> <p>4) on tutvunud eesti rahvapillidega ja kirjeldab neid.</p>	<p>Tutvutakse karakterpalu kuulates muusika väljendusvahenditega (meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika ja muusikapala ülesehitus).</p> <p>Kirjeldatakse ning iseloomustatakse kuulatava muusikapala meeleolu ja karakterit, kasutades õpitud oskussõnavara.</p> <p>Väljendatakse muusika meeleolu ja karaktereid kunstiliste vahenditega.</p> <p>Seostatakse muusikapala selle autoritega.</p> <p>Õpitakse eristama kuuldeliselt laulu ja pillimuusikat.</p>
Õppekäigud	<p>Õpilane:</p> <p>1) osaleb meeleldi muusika- ja kultuuriaüritustel, samuti loovtöodes, vestlustes, aruteludes;</p> <p>2) huvitub muusikalisest tegevusest nii koolis kui ka väljaspool kooli;</p> <p>3) kirjeldab kogetud muusikaelamusi ning avaldab nende kohta arvamust suulisel või muul looval viisil.</p>	<p>Kogetud muusikaelamuste kirjeldamine ning nende kohta arvamuse avaldamine suulisel või muul looval viisil.</p> <p>Muusikalise oskussõnavara kasutamine.</p>

2.4.5. Muusika õpitulemused ja õppesisu 2. klassis

2. klassis õpitakse muusikat 2 tundi nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Laulmine	<p>Õpilane:</p> <p>1) oskab lauldes hoida loomulikku kehahoidu; on tutvunud laulmisele omaste hingamis põhimõtetega; laulab vaba tooni ja selge diktsiooniga üksi, ansambelis või kooris;</p> <p>2) väljendab laulu sisu ja meeleolu, kasutades erinevat dünaamikat ja tempot; loeb iseseisvalt noodist laulusõnu;</p> <p>3) laulab eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule, regillaule, eesti ja teiste rahvaste laule;</p> <p>4) laulab peast I kooliastme ühislaule: „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Mu koduke“ (muusika ja sõnad A. Kiiss), „Tiliseb, tiliseb aisakell“ (L. Wirkhaus / J. Oro); „Rongisõit“ (G. Ernesaks / E. Niit);</p> <p>5) on tutvunud laulupidude traditsiooniga;</p> <p>6) mõistab eakohaselt muusikalise kirjaoskuse tähtsust ja rakendab seda lauldes: laulab endale sobivad tessituuris astmemudeleid, kasutades astmeid SO, MI, RA, LE, JO, (alumine) RAI ja (alumine) SOI (pentatoonika); kinnistab õpitud rütme, rütmifiguure ja pausi.</p>	<p>Aktiivse, ent loomuliku häälega laulma õpetamine, laulude omandamine kuulmise, rütmipildi ja õpitavate astmete abil, teksti selgitamine ja mõistmine.</p> <p>Lauldakse eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule, kaanoneid ning eesti, vene ja teiste rahvaste laule.</p> <p>Lauldakse erineva karakteri, helilaadi, taktimõõdu ning tempoga laule õpetaja valikul.</p> <p>Lauldakse peast kooliastme ühislaule.</p>
Pillimäng	<p>Õpilane:</p> <p>1) mängib keha- rütmi- ja plaatpillidel lihtsamaid ostinato'sid, kaas-, eel- ja/või vahemänge, kasutades õigeid mänguvõtteid; oskab nimetada enda koolis olevate rütmi- ja plaatpillide nimetusi; mängib ja</p>	<p>Kasutatakse keha-, rütmi- ja plaatpille lihtsamates kaasmängudes ja/või ostinato'des.</p> <p>Väljendatakse pillimängus muusika sisu ja meeleolu.</p> <p>Seoses pillimänguga õpitakse tundma viiulivõtit, tähtnimesid ja nende asukohta noodijoonestikul.</p>

	<p>improviseerib plaatpillidel meloodiat, toetudes pentatoonikale;</p> <p>2) on tutvunud väikekandle või plokkflöödi esmaste mänguvõtetega ja kasutab neid musitseerimisel.</p> <p>3) mõistab eakohaselt muusikalise kirjaoskuse tähtsust: teadvustab õpitud rütme, rütmifiguure ja pausi musitseerimisel.</p>	
Muusikaline liikumine/ tants	<p>Õpilane:</p> <p>1) väljendab muusika sisu ja karakterit liikumise kaudu üksi või rühmas;</p> <p>2) tajub ja tunnetab liikumise kaudu rütme, rütmifiguure ja pausi; tunnetab muusika erinevaid temposid ja väljendab dünaamika ja helikõrguste muutusi liikumise kaudu; arvestab liikudes enda ja teiste asukohaga ruumis;</p> <p>3) tantsib koos kaaslastega eesti laulu- ja ringmänge ning labajalavalssi ja rei(n)lendrit.</p>	<p>Loovliikumine ja omalooming erinevate muusikate saatel.</p> <p>Erinevate tunnete väljendamine liikumisega.</p> <p>Erinevate liikumisviiside õppimine.</p> <p>Paarilise märkamine ja koos kaaslasega liikumine.</p> <p>Liikumiskombinatsioonide õppimine ja esitamine.</p> <p>Tantsuürituste ja erinevate liikumist toetavate asutuste küllastamine. Erinevate tantsustiilidega tutvumine.</p>
Muusikaline omalooming	<p>Õpilane:</p> <p>1) rakendab omaloomingus muusika väljendusvahendeid (meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika);</p> <p>2) loob lihtsaid rütmilis-meloodilisi kaasmänge keha-, rütmi- ja plaatpillidel, kasutades õpitud rütme, rütmifiguure ja pausi;</p> <p>3) improviseerib pentatoonika astmetele tuginedes;</p> <p>4) loob lihtsamaid tekste (liisusalme, regivärsse, laulusõnu jne);</p> <p>5) kasutab loovliikumist muusika meeleolu väljendamisel.</p> <p>6) mõistab muusikalise kirjaoskuse tähtsust ja rakendab seda omaloomingus: kasutab omaloomingu loomisel astmeid SO, MI, RA, LE, JO</p>	<p>Luuakse lihtsaid rütmilisi kaasmänge keha-, rütmi- ja plaatpillidel.</p> <p>Kaustatakse lihtsates kaasmängudes astmemudeleid.</p> <p>Luuakse lihtsamaid tekste: liisusalme, regivärsse, laulusõnu jne.</p> <p>Kasutatakse loovliikumist muusika meeleolu väljendamiseks.</p>

	(alumine) RAI ja (alumine) SOI (pentatoonika) ja õpitud rütme, rütmifiguure ja pausi.	
Muusika kuulamine	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) avaldab eakohaselt arvamust kogetud muusikaelamusest, kasutades õpitud oskussõnavara; 2) kirjeldab, iseloomustab ning võrdleb eakohaselt kuulatava laulu või muusikapala meeleolu ja karakterit; 3) eristab kuuldeliselt vokaal- ja instrumentaalmuusikat (laul ja muusikapala); 4) eristab kõla ja välimuse järgi eesti rahvapille ning kirjeldab neid. 	<p>Tutvutakse karakterpalu kuulates muusika väljendusvahenditega (meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika ja muusikapala ülesehitus).</p> <p>Kirjeldatakse ning iseloomustatakse kuulatava muusikapala meeleolu ja karakterit, kasutades õpitud oskussõnavara.</p> <p>Väljendatakse muusika meeleolu ja karaktereid kunstiliste vahenditega.</p> <p>Seostatakse muusikapala selle autoritega.</p> <p>Tutvutakse kuuldeliselt ja visuaalselt eesti, vene ja teiste rahvaste (st lähtuvalt õpilaste etnilisest taustast) rahvalaulu ja rahvapillidega.</p>

2.4.6. Muusika õpitulemused ja õppesisu 3. klassis

3. klassis õpitakse muusikat 2 tundi nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Laulmine	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) laulab loomuliku kehahoiu ja hingamise, vaba tooni ja selge diktsiooniga üksi, ansambelis või kooris; 2) väljendab lauldes muusika sisu ning meeleolu; 3) laulab eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule, regillaule, eesti ja teiste rahvaste laule; 4) laulab peast I kooliastme ühislause: „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Lapsed, tupp“ (sõnad E. L. Wöhrmann) „Teele, teele, kurekesed“ (sõnad Fr. Kuhlbars), „Uhti, uhti, uhkesti“ (eesti rahvaviis / A. Piirikivi), „Emakesele“ (M. Härma / A. Oengo-Johanson) 	<p>Aktiivse, ent loomuliku häälega laulma õpetamine, laulude omandamine kuulmise, rütmipildi ja õpitavate astmete abil, teksti selgitamine ja mõistmine.</p> <p>Lauldakse eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule, kaanoneid ning eesti, vene ja teiste rahvaste laule.</p> <p>Lauldakse erineva karakteri, helilaadi, taktimõõdu ning tempoga laule õpetaja valikul.</p> <p>Lauldakse peast kooliastme ühislause.</p>

	<p>5) on laulupidude traditsiooni edasikandja koorilaulja ja/või kuulajana, arutleb suuliselt kogetu üle;</p> <p>6) mõistab muusikalise kirjaoskuse tähtsust ja rakendab seda lauldes.</p>	
Pillimäng	<p>Õpilane:</p> <p>1) rakendab keha-, rütmi- ja plaatpille lihtsamates ostinato'des ja/või kaasmängudes;</p> <p>2) musitseerib väikekandelil või plokkflöödil esmaseid mänguvõtteid kasutades;</p> <p>3) mõistab muusikalise kirjaoskuse tähtsust ja rakendab seda pillimängus.</p>	<p>Kasutatakse keha-, rütmi- ja plaatpille lihtsamates kaasmängudes ja/või ostinato'des.</p> <p>Väljendatakse pillimängus muusika sisu ja meeleolu.</p> <p>Seoses pillimänguga õpitakse tundma viiulivõtit, tähtnimesid ja nende asukohta noodijoonestikul.</p>
Muusikaline liikumine/ tants	<p>Õpilane:</p> <p>1) väljendab muusika sisu ja karakterit liikumise kaudu üksi või rühmas;</p> <p>2) kasutab liikumisel muusika väljendusvahendeid;</p> <p>3) tantsib eesti laulu- ja ringmänge;</p> <p>4) mõistab muusikalise kirjaoskuse tähtsust ja rakendab seda liikumisel.</p>	<p>Erinevate maadele/rahvustele omaste tantsudega tutvumine ja nende jäljendamine.</p> <p>Liikumiskombinatsioone õppimine ja esitamine.</p> <p>Iseseisvalt tantsu loomine ja esitamine.</p> <p>Liikumine vastavalt rütmile, muusikale ja helile ning tantsu sõnavara õppimine.</p> <p>Tantsuürituste ja erinevate liikumist toetavate asutuste külastamine. Erinevate tantsustiilidega tutvumine.</p>
Muusikaline omalooming	<p>Õpilane:</p> <p>1) rakendab omaloomingus muusika väljendusvahendeid (meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika);</p> <p>2) loob lihtsaid rütmilis-meloodilisi kaasmänge keha-, rütmi- ja plaatpillidel;</p> <p>3) improviseerib astmemudelitele tuginedes;</p> <p>4) loob lihtsamaid tekste (liisusalme, regivärsse, laulusõnu jne);</p> <p>5) kasutab loovliikumist muusika meeleolu väljendamisel;</p> <p>6) väljendab muusika meeleolu kunstitöodes;</p>	<p>Luuakse lihtsaid rütmilisi kaasmänge keha-, rütmi- ja plaatpillidel.</p> <p>Kasutatakse lihtsates kaasmängudes astmemudeleid.</p> <p>Luuakse lihtsamaid tekste: liisusalme, regivärsse, laulusõnu jne.</p> <p>Kasutatakse loovliikumist muusika meeleolu väljendamiseks. Improvisatsioonid.</p>

	7) mõistab muusikalise kirjaoskuse tähtsust ja rakendab seda omaloomingus.	
Muusika kuulamine	<p>Õpilane:</p> <p>1) kirjeldab kogetud muusikaelamusi ning avaldab nende kohta arvamust suuliselt või muul looval viisil;</p> <p>2) kirjeldab, iseloomustab ning võrdleb kuulatava laulu või muusikapala meeleolu ja karakterit, kasutades õpitud oskussõnavara ning muusika väljendusvahendeid (meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika);</p> <p>3) eristab ja iseloomustab kuuldeliselt vokaal- ja instrumentaalmuusikat, sh muusikažanre (marss, valss, polka);</p> <p>4) otsib infot erinevatest etteantud allikatest, eristab kõla ja välimuse järgi eesti rahvapille ning kirjeldab neid.</p>	<p>Tutvutakse karakterpalu kuulates muusika väljendusvahenditega (meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika ja muusikapala ülesehitus).</p> <p>Kirjeldatakse ning iseloomustatakse kuulatava muusikapala meeleolu ja karakterit, kasutades õpitud oskussõnavara.</p> <p>Väljendatakse muusika meeleolu ja karaktereid kunstiliste vahenditega.</p> <p>Seostatakse muusikapala selle autoritega.</p> <p>Tutvutakse kuuldeliselt ja visuaalselt eesti, vene ja teiste rahvaste (st lähtuvalt õpilaste etnilisest taustast) rahvalaulu ja rahvapillidega.</p>

2.4.7. Muusika õpitulemused ja õppesisu 4. klassis

4. klassis õpitakse muusikat 2 tundi nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Laulmine	<p>Õpilane:</p> <p>1) suunab lauldes meloodiat endale sobivas tessituuris võimalikult puhta intonatsiooniga; laulab loomuliku kehahoiu, hingamise ja selge diktsiooniga ning väljendusrikkalt;</p> <p>2) laulab eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, ühe- ja kahehäälsed laule, kaanoneid ning teiste rahvaste laule;</p> <p>3) väärtustab ühislaulmist, laulab peast II kooliastme ühislaule: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja</p>	<p>Ühe- või kahehäälselt klassis oma hääle omapära arvestades laulmine.</p> <p>Laulmine koolikooris õpetaja valikul ja/või erinevates vokaalinstrumentaalkoosseisudes tunnis ning tunnivälises tegevuses, laulupeo traditsiooni ja tähenduse mõistmine.</p> <p>Eesti rahvalaulud (sh regilaulu), teiste rahvaste laulud.</p> <p>Laule õppides relatiivsete helikõrguste (astmete) kasutamine;</p> <p>Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja</p>

	<p>rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Mu isamaa armas“ (saksa rahvaviis/ M. Körber), „Püha öö“ (F. Gruber / J. Mohr, tõlkinud K. A. Hermann)</p> <p>4) osaleb laulupeotraditsiooni edasikandmisel koorilaulja või kuulajana ning analüüsib eakohaselt kogetut suuliselt;</p> <p>5) rakendab lauldes muusikalist kirjaoskust, kasutab laulu õppides relatiivseid astmeid.</p>	<p>teadmiste kasutamine.</p> <p>Peast kooliastme ühislaulude laulmine. Kooliastme ühislaulud:</p> <p>“Mu isamaa, mu õnn ja rõõm” (F. Pacius), "Kui Kungla rahvas" (K. A. Hermann), "Mu isamaa armas" (saksa rahvalaul), "Eesti lipp" (E. Vörk), "Püha öö" (F. Gruber), "Kas tunned maad" (J. Berad), "Meil aiaäärne tänavas" (eesti rahvalaul)</p>
Pillimäng	<p>Õpilane:</p> <p>1) jätkab I kooliastmes omandatud pillimänguoskuste arendamisega ning mängib keha-, rütmi- ja plaatpille (valdavalt kaasmängudes);</p> <p>2) musitseerib plokkflöödil ja/või väikekandelil või muul meloodiapillil, kasutades õpitud mänguvõtteid; rakendab pillimängus digivõimalusi;</p> <p>3) seostab absoluutseid helikõrgusi noodipildis klaviatuuri ja/või õpitava muusikainstrumendiga;</p> <p>4) rakendab muusikalist kirjaoskust musitseerides üksi ja erinevates pillikoosseisudes.</p>	<p>Keha-, rütmi- ja plaatpillid ja nende kasutamine kaasmängudes ja/või ostinato'des.</p> <p>6-keelse väikekandle või plokkflöödi mänguvõtted.</p> <p>Absoluutsed helikõrgused pillimängus.</p> <p>Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste rakendamine.</p>
Muusikaline liikumine	<p>Õpilane:</p> <p>1) tunnetab, analüüsib ja väljendab liikumise kaudu muusika väljendusvahendeid (meloodia, dünaamika, tempo, muusikavorm) üksi ja/või rühmas;</p> <p>2) väljendab liikumise kaudu eesti rahvamuusikale iseloomulikke karaktereid ning lihtsamaid tantse;</p> <p>3) rakendab liikumises muusikateadmisi.</p>	<p>Meloodia, rütmi, tempo, dünaamika ning vormi väljendamine liikumises.</p> <p>Eesti ja vene laulu- ja ringmängud.</p> <p>Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste rakendamine.</p>
Muusikaline omalooming	<p>Õpilane:</p> <p>1) julgeb loomeideedega katsetada;</p>	<p>Rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide, kaasmängude ja/või ostinato'de loomine rütmi- ja plaatpillide.</p> <p>Astmemudelite kasutamine improvisatsioonides.</p> <p>Tekstide loomine.</p>

	<p>2) loob rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge või ostinato'sid keha-, rütmi- ja plaatpillidel ning digivahenditel; esitleb neid üksi või rühmas;</p> <p>3) improviseerib astmemudelitele tuginedes;</p> <p>4) loob muusikale lihtsaid tekste (regivärsse, laulusõnu jne);</p> <p>5) loob muusikateadmisi ja -oskusi rakendades üksi ja/või rühmas lihtsa instrumentaalpala, esitab seda.</p>	<p>Loovliikumine.</p> <p>Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste rakendamine.</p>
Muusika kuulamine	<p>Õpilane:</p> <p>1) kirjeldab ja analüüsib kuulatud muusikat, kasutades õpitud muusika oskussõnavara;</p> <p>2) tunneb ja eristab eesti rahvapille;</p> <p>3) otsib infot ning uurib kuulatud heliteoste autorite kohta teavet;</p> <p>4) kuulab ning võrdleb hääle- ja kooriliike; oskab nimetada oma koolis ja/või kodukohas tegutsevaid koore ja nende dirigente;</p> <p>5) eristab kuuldeliselt pillirühmi (klahvpillid, keelpillid, puhkpillid, löökpillid);</p> <p>6) analüüsib külalastatud ja/või virtuaalseid kontserte ning muusikalavastusi suuliselt või kirjalikult; jagab kogemusi kaaslastega.</p>	<p>Muusika väljendusvahendid: meloodia, rütm, tempo, dünaamika, tämber, vorm.</p> <p>Muusikapala kuulamine, iseloomustamine, oma arvamuse põhjendamine, kasutades muusika oskussõnavara.</p> <p>Autorikaitse.</p> <p>Vokaalmuusika: hääleliigid (sopran, metsosopran, alt, tenor, bariton, bass), kooriliigid (laste-, poiste-, mees-, nais-, segakoor), koorid ja dirigendid kodukohas, tuntumad Eesti koorid, Eesti laulupidude traditsioon.</p>

2.4.8. Muusika õpitulemused ja õppesisu 5. klassis

5. klassis õpitakse muusikat 1 tund nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Laulmine	<p>Õpilane:</p> <p>1) laulab endale sobivas tessituuris ja hääle isikupära arvestades võimalikult puhta intonatsiooniga; laulab</p>	<p>Ühe- või kahehäälselt klassis oma hääle omapära arvestades laulmine.</p> <p>Laulmine koolikooris õpetaja valikul ja/või erinevates</p>

	<p>loomuliku kehahoiu, hingamise ja selge diktsiooniga ning väljendusrikkalt;</p> <p>2) laulab eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, ühe- ja kahehääelseid laule, kaanoneid ning teiste rahvaste laule;</p> <p>3) väärtustab ühislaulmist, laulab II kooliastme ühislaulu: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Eesti lipp“ (E. Võrk / M. Lipp), „Meil aiaäärne tänavas“ (eesti rahvalaul / L. Koidula)</p> <p>4) osaleb laulupeotraditsiooni edasikandmisel koorilaulja või kuulajana ning analüüsib kogetut suuliselt ja kirjalikult;</p> <p>5) rakendab lauldes muusikalist kirjaoskust. Kasutab laulu õppides relatiivseid astmeid, sidudes neid absoluutse noodisüsteemiga.</p>	<p>vokaalinstrumentaalkoosseisudes tunnis ning tunnivälises tegevuses, laulupeo traditsiooni ja tähenduse mõistmine. Eesti rahvalaulud (sh regilaulu), teiste rahvaste laulud. Laule õppides relatiivsete helikõrguste (astmete) kasutamine. Duur- ja mollhelilaad ning duur- ja mollkolmkõla. Relatiivsete helikõrguste (astmete) seostamine absoluutsete helikõrgustega g–G2. Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste kasutamine. Peast kooliastme ühislaulude laulmine. Kooliastme ühislaulud: “Mu isamaa, mu õnn ja rõõm” (F. Pacius), "Kui Kungla rahvas" (K. A. Hermann), "Mu isamaa armas" (saksa rahvalaul), "Eesti lipp" (E. Võrk), "Püha öö" (F. Gruber), "Kas tunned maad" (J. Berad), "Meil aiaäärne tänavas" (eesti rahvalaul)</p>
Pillimäng	<p>Õpilane:</p> <p>1) süvendab varasemalt omandatud pillimänguoskusi ning mängib keha-, rütmi- ja plaatpille (valdavalt kaasmängudes);</p> <p>2) musitseerib muusikateadmisi ja -oskusi kasutades plokkflöödil ja/või väikekandlel või muul meloodiapillil, kasutades õpitud mänguvõtteid; rakendab pillimängus digivõimalusi;</p> <p>3) seostab absoluutseid helikõrgusi noodipildis klaviatuuri ja/või õpitava muusikainstrumendiga;</p> <p>4) rakendab muusikalist kirjaoskust musitseerides üksi ja erinevates pillikoosseisudes.</p>	<p>Keha-, rütmi- ja plaatpillid ja nende kasutamine kaasmängudes ja/või ostinato'des.</p> <p>6-keelse väikekandle või plokkflöödi mänguvõtted. Absoluutsed helikõrgused pillimängus. Helistike ja toonika kolmkõlade C-duur, a-moll seostamine pillimänguga. Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste rakendamine.</p>
Muusikaline liikumine	<p>Õpilane:</p>	<p>Meloodia, rütmi, tempo, dünaamika ning vormi väljendamine liikumises.</p>

	<p>1) tunnetab, analüüsib ja väljendab liikumise kaudu muusika väljendusvahendeid (meloodia, dünaamika, tempo, muusikavorm) üksi ja/või rühmas;</p> <p>2) väljendab liikumise kaudu Eesti rahvamuusikale iseloomulikke karaktereid ning tantsib lihtsamaid tantse;</p> <p>3) rakendab liikumises muusikateadmisi.</p>	<p>Eri maade rahvamuusika (valikuliselt: Vene, Soome, Läti, Leedu, Rootsi, Norra).</p> <p>Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste rakendamine.</p>
Muusikaline omalooming	<p>Õpilane:</p> <p>1) julgeb loomeideedega katsetada;</p> <p>2) loob rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge või ostinato'sid keha-, rütmi- ja plaatpillidel ning digivahenditel; esitleb neid üksi või rühmas;</p> <p>3) improviseerib astmemudelitele tuginedes;</p> <p>4) loob muusikale lihtsaid tekste (regivärsse, laulusõnu jne);</p> <p>5) loob muusikateadmisi ja -oskusi rakendades üksi ja/või rühmas lihtsa instrumentaalpala, esitab seda.</p>	<p>Rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide, kaasmängude ja/või ostinato´de loomine rütmi- ja plaatpillidel.</p> <p>Astmemudelite kasutamine improvisatsioonides.</p> <p>Tekstide loomine.</p> <p>Loovliikumine.</p> <p>Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste rakendamine.</p>
Muusika kuulamine	<p>Õpilane:</p> <p>1) kirjeldab ja analüüsib kuulatud muusikat muusika oskussõnavara ja kirjaoskust kasutades;</p> <p>2) tunneb eesti rahvamuusikat: rahvalaulu liike, rahvapille ja -tantse, teab oma kodukoha ja Eesti rahvamuusika sündmusi;</p> <p>3) otsib infot ning uurib kuulatud heliteoste autorite kohta teavet ning tutvustab seda kaaslastele;</p> <p>4) kuulab ning võrdleb hääle- ja kooriliike; tunneb kodukoha koore ja dirigente ning tuntumaid Eesti koore;</p> <p>5) eristab kuuldeliselt erinevaid orkestriliike ja nende pillirühmi (klahvpillid, keelpillid, puhkpillid, löökpillid);</p> <p>6) analüüsib kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte ning muusikalavastusi suuliselt ja kirjalikult, annab kuuldule ja nähtule hinnangu ning jagab kogemusi kaaslastega;</p> <p>7) rakendab muusikat kuulates muusikalist kirjaoskust.</p>	<p>Muusika väljendusvahendid: meloodia, rütm, tempo, dünaamika, tämber, vorm.</p> <p>Muusikapala kuulamine, iseloomustamine, oma arvamuse põhjendamine, kasutades muusika oskussõnavara.</p> <p>Autorikaitse.</p> <p>Vokaalmuusika: hääleliigid (sopran, metsosopran, alt, tenor, bariton, bass), kooriliigid (laste-, poiste-, mees-, nais-, segakoor), koorid ja dirigendid kodukohas, tuntumad Eesti koorid, Eesti laulupidude traditsioon.</p> <p>Instrumentaalmuusika: pillirühmad (klahv-, keel-, puhk- ja löökpillid), sümfooniaorkester.</p> <p>Eesti ja vene rahvamuusika: rahvalaulud, -pillid, -tantsud.</p> <p>Eesti rahvamuusika suursündmused.</p>

2.4.9. Muusika õpitulemused ja õppesisu 6. klassis

6. klassis õpitakse muusikat 1 tund nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Laulmine	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) laulab hääle isikupära arvestades võimalikult puhta intonatsiooniga, loomuliku kehahoiu, hingamise ja selge diktsiooniga ning väljendusrikkalt; 2) laulab eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, ühe- ja kahehäälsed laule, kaanoneid ning teiste rahvaste laule; 3) väärtustab ühislaulmist, laulab peast II kooliastme ühislaulu: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Kui Kungla rahvas“ (K. A. Hermann / Fr. Kuhlbars), „Majakene mere ääres“ (Ü. Vinter / E. Vetemaa) 4) osaleb laulupeotraditsiooni edasikandmisel koorilaulja või kuulajana ning analüüsib kogetut suuliselt ja kirjalikult; 5) rakendab lauldes muusikalist kirjaoskust, kasutab laulu õppides relatiivseid astmeid. 	<p>Ühe- või kahehäälselt klassis oma hääle omapära arvestades laulmine.</p> <p>Laulmine koolikooris õpetaja valikul ja/või erinevates vokaalinstrumentaalkoosseisudes tunnis ning tunnivälises tegevuses, laulupeo traditsiooni ja tähenduse mõistmine. Eesti rahvalaulud (sh regilaulu), teiste rahvaste laulud.</p> <p>Laule õppides relatiivsete helikõrguste (astmete) kasutamine.</p> <p>Duur- ja mollhelilaad ning duur- ja mollkolmköla.</p> <p>Relatiivsete helikõrguste (astmete) seostamine absoluutsete helikõrgustega g–G2.</p> <p>Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste kasutamine.</p> <p>Peast kooliastme ühislaulude laulmine. Kooliastme ühislaulud:</p> <p>„Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius), „Kui Kungla rahvas“ (K. A. Hermann), „Mu isamaa armas“ (saksa rahvalaul), „Eesti lipp“ (E. Võrk), „Püha öö“ (F. Gruber), „Kas tunned maad“ (J. Berad), „Meil aiaäärne tänavas“ (eesti rahvalaul)</p>
Pillimäng	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) süvendab I ja II kooliastmes omandatud pillimänguoskusi ning mängib keha-, rütmi- ja plaatpille (valdavalt kaasmängudes); 	<p>Keha-, rütmi- ja plaatpillid ja nende kasutamine kaasmängudes ja/või ostinato'des.</p> <p>6-keelse väikekandle või plokkflöödi mänguvõtted.</p> <p>Absoluutsed helikõrgused pillimängus.</p>

	<p>2) musitseerib muusikateadmisi ja -oskusi kasutades plokkflöödil ja/või väikekandelil või muul meloodiapillil; rakendab pillimängus digivõimalusi;</p> <p>3) seostab absoluutseid helikõrgusi noodipildis klaviatuuri ja/või õpitava muusikainstrumendiga;</p> <p>4) rakendab muusikalist kirjaoskust musitseerides üksi ja erinevates pillikoosseisudes.</p>	<p>Helistike ja toonika kolmkõlade C-duur, a-moll seostamine pillimänguga.</p> <p>Helistike G-duur, e-moll ning F-duur ja d-moll seostamine pillimänguga.</p> <p>Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste rakendamine.</p>
Muusikaline liikumine	<p>Õpilane:</p> <p>1) tunnetab, analüüsib ja väljendab liikumise kaudu muusika väljendusvahendeid (meloodia, dünaamika, tempo, muusikavorm) üksi ja/või rühmas;</p> <p>2) väljendab liikumise kaudu Eesti ja teiste maade rahvamuusikale iseloomulikke karaktereid ning lihtsamaid tantse;</p> <p>3) rakendab liikumises muusikateadmisi.</p>	<p>Meloodia, rütmi, tempo, dünaamika ning vormi väljendamine liikumises.</p> <p>Eri maade rahvamuusika (valikuliselt: Suurbritannia, Iiri, Poola, Austria, Ungari, Saksa).</p> <p>Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste rakendamine.</p>
Muusikaline omalooming	<p>Õpilane:</p> <p>1) julgeb loomeideedega katsetada; on lahendusi otsides püsiv ja järjekindel;</p> <p>2) loob rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge või ostinato'sid keha-, rütmi- ja plaatpillidel ning digivahenditel; esitleb neid üksi või rühmas;</p> <p>3) improviseerib astmemudelitele tuginedes;</p> <p>4) loob muusikale lihtsaid tekste (regivärsse, laulusõnu jne);</p> <p>5) loob muusikateadmisi ja -oskusi rakendades üksi ja/või rühmas lihtsa instrumentaalpala, esitab seda.</p>	<p>Rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide, kaasmängude ja/või ostinato'de loomine rütmi- ja plaatpillidel.</p> <p>Astmemudelite kasutamine improvisatsioonides.</p> <p>Tekstide loomine.</p> <p>Loovliikumine.</p> <p>Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste rakendamine.</p>
Muusika kuulamine	<p>Õpilane:</p> <p>1) kirjeldab ja analüüsib kuulatud muusikat muusika oskussõnavara ja kirjaoskust kasutades;</p> <p>2) tunneb ja eristab eesti rahvamuusikat: rahvalaulu liike, rahvapille ja -tantse, teab oma kodukoha ja Eesti rahvamuusika sündmusi;</p>	<p>Muusika väljendusvahendid: meloodia, rütm, tempo, dünaamika, tämber, vorm.</p> <p>Muusikapala kuulamine, iseloomustamine, oma arvamuse põhjendamine, kasutades muusika oskussõnavara.</p> <p>Autorikaitse.</p>

	<p>3) otsib infot ning uurib kuulatud heliteoste autorite ja kodukoha loomeinimeste loometegevust ning tutvustab seda kaaslastele;</p> <p>4) kuulab ning võrdleb hääle- ja kooriliike; tunneb kodukoha koore ja dirigente ning tuntumaid Eesti koore;</p> <p>5) eristab kuuldeliselt sümfooniaorkestri pille ja pillirühmi;</p> <p>6) analüüsib kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte ning muusikalavastusi suuliselt ja kirjalikult, annab kuuldule ja nähtule hinnangu ning jagab kogemusi kaaslastega;</p> <p>7) rakendab muusikat kuulates muusikalist kirjaoskust.</p>	<p>Vokaalmuusika: hääleliigid (sopran, metsosopran, alt, tenor, bariton, bass), kooriliigid (laste-, poiste-, mees-, nais-, segakoor), koorid ja dirigendid kodukohas, tuntumad Eesti koorid, Eesti laulupidude traditsioon.</p> <p>Instrumentaalmuusika: pillirühmad (klahv-, keel-, puhk- ja löökpillid), sümfooniaorkester.</p> <p>Eesti ja vene rahvamuusika: rahvalaulud, -pillid, -tantsud. Eesti rahvamuusika suursündmused.</p> <p>Erinevad muusikatradsioonid (valikuliselt: Vene, Soome, Läti, Leedu, Rootsi, Norra, Suurbritannia, Iiri, Poola, Austria, Ungari või Saksa).</p>
--	--	--

2.4.10. Muusikaõpetuse õpitulemused ja õppesisu 7. klassis

Õppeainet õpitakse 1 tund nädalas, kokku 35 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii ainetundides kui projektõppe tundides.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
<p>Laulmine</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) laulab ühe- ja/või mitmehäälsid laule klassitunnis, ansambelis ja/või koolikooris; osaleb laulurepertuaari valimisel ning põhjendab oma valikut;</p> <p>2) laulab eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, kaanoneid ning teiste rahvaste laule;</p> <p>3) väärtustab ja hindab ühislaulmise traditsiooni, laulab peast kooliastme ühislauale: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Jää vabaks, Eesti meri“ (V. Oxford / (V. Oxford), „Mu isamaa on minu arm“ (G. Ernesaks / L. Koidula), „Mul meeles veel“ (R. Valgre / K. Kikerpuu);</p> <p>4) on laulupidude traditsiooni edasikandja koorilaulja ja/või kuulajana, analüüsib kogetut suuliselt ja kirjalikult;</p>	<p>Laulab ühe- või mitmehäälselt rühmas olenevalt oma hääle omapäras; laulab koolikooris õpetaja soovitusel ja/või musitseerib erinevates vokaalinstrumentaalkoosseisudes; mõistab ja väärtustab laulupeo sotsiaalpoliitilist olemust ning muusikahariduslikku tähendust; oskab laulda eesti rahvalaulu (sh regilaulu) ning peast oma kooliastme ühislauale rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loominguideid (laulmises).</p> <p>Kasutab noodist lauldes relatiivseid helikõrgusi (astmeid).</p>

	<p>5) kasutab muusikalist kirjaoskust ja muusikateadmisi nii üksi kui ka rühmas lauldes, tunneb oma hääleparaati ja teab, et häält on vaja hoida.</p>	<p>Kooliastme ühislaulud:</p> <ul style="list-style-type: none"> • „Eesti hümn“ (F. Pacius), • "Jää vabaks, Eesti meri" (V. Oksvort), • "Oma laulu ei leia ma üles" (V. Ojakäär), • "Laul Põhjamaast" (Ü. Vinter), • "Eestlane olen ja eestlaseks jään" (A. Mattiisen), • "Saaremaa valss" (R. Valgre), • "Kalevite kants" (P. Veebel), • "Mu isamaa on minu arm" (G. Ernesaks), • "Me pole enam väikesed" (A. Oit).
Pillimäng	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) mängib keha-, rütmi- ja plaatpille, plokkflööti ja/või väikekannelt, rakendab digivõimalusi pillimängus; 2) musitseerib akustilisel kitarril või ukulelel esmaseid mänguvõtteid kasutades; 3) uurib pillide tämbrilisi omadusi, valib ansambelisse sobivad pillid ja põhjendab oma valikut; 4) süvendab I ja II kooliastmes omandatud pillimänguoskust, rakendab muusikalist kirjaoskust, musitseerides üksi ja eri pillikoosseisudes. 	<p>Keha-, rütmi- ja plaatpillid ja nende kasutamine kaasmängudes ja/või ostinato'des. Kitarri mänguvõtted. Absoluutsed helikõrgused pillimängus. Helistike ja toonika kolmkõlade C-duur, a-moll seostamine pillimänguga. Helistike G-duur, e-moll ning F-duur ja d-moll seostamine pillimänguga. Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste rakendamine</p>
Muusikaline liikumine	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) võrdleb eri maade rahvamuusika karakterit ja väljendab seda liikumise kaudu; 2) tunneb muusikat kuulates ära erinevad muusikavormid ning väljendab neid loovliikumise või improvisatsiooni kaudu; 3) leiab erinevaid muusikalise liikumise viise, valib muusika karakteriga sobiva väljenduse ning põhjendab oma valikuid (nt maailma rahvaste muusika või filmimuusika jm); 4) rakendab liikumises muusikateadmisi. 	<p>Muusika väljendusvahendite tunnetamine ja rakendamine liikumises. Eri maade rahvamuusika (valikuliselt: Prantsuse, Itaalia, Hispaania, Põhja- ja Ladina Ameerika, Aafrika, Idamaad). Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste rakendamine.</p>

Muusikaline omalooming	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) loob ning esitab iseseisvalt ja/või rühmas kaasmänge, rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, (digi)kompositsioone jm; 2) katsetab loomeideedega omaloomingus, sh digitaalseid keskkondi kasutades; 3) loob erinevaid muusikast lähtuvaid tekste (nt regivärss, laulusõnad jm); 4) analüüsib enda ja kaaslaste loomingut, võrdleb loodut ning annab sellele hinnangu; 5) rakendab omaloomingus muusikalist kirjaoskust. 	<p>Rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide, kaasmängude ja/või ostinato-de loomine keha-, rütmi- ja plaatpillidel. Astmemudelite kasutamine improvisatsioonides.</p> <p>Tekstide loomine.</p> <p>Loovliikumine.</p> <p>Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste rakendamine</p>
Muusika kuulamine	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) avastab seoseid kodukoha ja/või eesti rahvamuusika ning nende tänapäevaste tõlgendustega, leiab sobivaid näiteid ja põhjendab oma arvamust; 2) võrdleb ning eristab eesti ja valikuliselt teiste rahvaste (Idamaad, Austraalia jt) muusikapärandit: leiab iseloomulikke tunnuseid, lähtudes muusika väljendusvahenditest; 3) võrdleb ja eristab eri muusikastiile, instrumentaalmuusika esituskoosseise, leiab oma eelistuse(d) ning argumenteerib valikut; 4) analüüsib kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte, muusikalavastusi ning õppekäike suuliselt ja kirjalikult, annab kuuldule/nähtule hinnangu ning jagab oma kogemusi kaaslastega; 5) uurib kodukoha ja Eesti muusikaelu, oskab nimetada heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ning muusika suursündmusi; 6) rakendab muusikat kuulates erinevaid digikeskkondi; 7) rakendab muusikat kuulates muusikalist kirjaoskust; 8) tutvub muusikaga tegelemise võimalustega, muusikaga seonduvate elukutsete ning õppimisvõimalustega; 9) seostab muusikat enda vaimse, füüsilise ja emotsionaalse heaoluga; 10) järgib autorikaitse seadust ning käitub ohutult, otsides ja kasutades muusikateavet virtuaalkeskkondades. 	<p>Muusika väljendusvahendid: meloodia, rütm, tempo, dünaamika, tämber, vorm.</p> <p>Muusikapala kuulamine, iseloomustamine, oma arvamuse põhjendamine, kasutades muusika oskussõnavara.</p> <p>Autorikaitse.</p> <p>Koorid ja dirigendid kodukohas, tuntumad Eesti koorid, Eesti laulupidude traditsioon.</p> <p>Keelpillid: poogenpillid viiul, vioola e altviul, tšello, kontrabass, näppepillid harf, kitarr.</p> <p>Puhkpillid: puupuhkpillid flööt, klarnet, saksofon, oboe, fagott; vaskpuhkpillid: trompet, metsasarv, tromboon, tuuba.</p> <p>Löökpillid: kindla helikõrgusega timpan, ksülofon; ebamäärase helikõrgusega (rütmipillid) suur trumm, väike trumm, taldrikud jt.</p> <p>Klahvpillid: klaver, klavessiin, orel, akordion.</p> <p>Elektrofonid: süntesaator, elektriklaver.</p> <p>Pillikoosseisud: orkestrid: (sümfoonia, puhkpilli-, keelpilli-, rahvapilliorkester); ansamblid: (keelpillikvartett, pop- ja džässansambel).</p> <p>Eesti ja vene rahvamuusika: rahvalaulud, -pillid, -tantsud. Eesti rahvamuusika suursündmused.</p>

		Erinevad muusikatradsioonid (valikuliselt: Prantsuse, Itaalia, Hispaania, Põhja- ja Ladina Ameerika, Aafrika, Idamaad).
--	--	---

2.4.11. Muusikaõpetuse õpitulemused ja õppesisu 8. klassis

Õppeainet õpitakse 1 tund nädalas, kokku 35 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii ainetundides kui projektõppe tundides.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Laulmine	<p>Õpilane:</p> <p>1) laulab ühe- ja/või mitmehäälsed laule klassitunnis, ansambelis ja/või koolikooris; osaleb laulurepertuaari valimisel ning põhjendab oma valikut;</p> <p>2) laulab eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, kaanoneid ning teiste rahvaste laule;</p> <p>3) väärtustab ja hindab ühislaulmise traditsiooni, laulab peast kooliastme ühislaule: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Eestlane olen ja eestlaseks jään“ (A. Mattiisen / J. Leesment), „Laul Põhjamaast“ (Ü. Vinter / E. Vetemaa), „Oma laulu ei leia ma üles“ (V. Ojakäär / L. Tungal);</p> <p>4) on laulupidude traditsiooni edasikandja koorilaulja ja/või kuulajana, analüüsib kogetut suuliselt ja kirjalikult;</p> <p>5) kasutab muusikalist kirjaoskust ja muusikateadmisi nii üksi kui ka rühmas lauldes, tunneb oma hääleparaati ja teab, et häält on vaja hoida.</p>	<p>Laulab ühe- või mitmehäälselt rühmas olenevalt oma hääle omapärasest;</p> <p>laulab koolikooris õpetaja soovitusel ja/või musitseerib erinevates vokaalinstrumentaalkoosseisudes; mõistab ja väärtustab laulupeo sotsiaalpoliitilist olemust ning muusikahariduslikku tähendust; oskab laulda eesti rahvalaulu (sh regilaulu) ning peast oma kooliastme ühislaule</p> <p>rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid (laulmisel).</p> <p>Kasutab noodist lauldes relatiivseid helikõrgusi (astmeid).</p> <p>Kooliastme ühislaulud:</p> <ul style="list-style-type: none"> • „Eesti hümn“ (F. Pacius), • "Jää vabaks, Eesti meri" (V. Oksvort), • "Oma laulu ei leia ma üles" (V. Ojakäär), • "Laul Põhjamaast" (Ü. Vinter), • "Eestlane olen ja eestlaseks jään" (A. Mattiisen),

		<ul style="list-style-type: none"> • "Saaremaa valss" (R. Valgre), • "Kalevite kants" (P. Veebel), • "Mu isamaa on minu arm" (G. Ernesaks), • "Me pole enam väikesed" (A. Oit).
Pillimäng	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) mängib keha-, rütmi- ja plaatpille, plokkflööti ja/või väikekannelt, katsetab digivõimalusi pillimängus; 2) musitseerib akustilisel kitarril või ukulelel esmaseid mänguvõtteid kasutades; 3) uurib pillide tämbrilisi omadusi, valib ansambelisse sobivad pillid ja põhjendab oma valikut; 4) süvendab I ja II kooliastmes omandatud pillimänguoskust, rakendab muusikalist kirjaoskust, musitseerides üksi ja eri pillikoosseisudes. 	<p>Keha-, rütmi- ja plaatpillid ja nende kasutamine kaasmängudes ja/või ostinato'des.</p> <p>Kitarri mänguvõtted.</p> <p>Absoluutsed helikõrgused pillimängus. Helistike ja toonika kolmkõlade C-duur, a-moll seostamine pillimänguga.</p> <p>Helistike G-duur, e-moll ning F-duur ja d-moll seostamine pillimänguga.</p> <p>Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste rakendamine</p>
Muusikaline liikumine	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) võrdleb eri maade rahvamuusika karakterit ja väljendab seda liikumise kaudu; 2) tunneb muusikat kuulates ära erinevad muusikavormid ning väljendab neid loovliikumise või improvisatsiooni kaudu; 3) leiab erinevaid muusikalise liikumise viise, valib muusika karakteriga sobiva väljenduse ning põhjendab oma valikuid (nt rokk, hip-hop, rahvaste muusika jm); 4) rakendab liikumises muusikateadmisi. 	<p>Muusika väljendusvahendite tunnetamine ja rakendamine liikumises.</p> <p>Eri maade rahvamuusika (valikuliselt: Prantsuse, Itaalia, Hispaania, Põhja- ja Ladina Ameerika, Aafrika, Idamaad).</p> <p>Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste rakendamine.</p>
Muusikaline omalooming	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) loob ning esitab iseseisvalt ja/või rühmas kaasmänge, rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, (digi)kompositsioone jm; 2) katsetab loomeideedega omaloomingus, sh digitaalseid keskkondi kasutades; 3) loob erinevaid muusikast lähtuvaid tekste (nt regivärss, laulusõnad jm); 	<p>Rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide, kaasmängude ja/või ostinato'de loomine keha-, rütmi- ja plaatpillidel.</p> <p>Astmemudelite kasutamine improvisatsioonides.</p> <p>Tekstide loomine.</p> <p>Loovliikumine.</p> <p>Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste rakendamine</p>

	<p>4) analüüsib enda ja kaaslaste loomingut, võrdleb loodut ning annab sellele hinnangu;</p> <p>5) rakendab omaloomingus muusikalist kirjaoskust.</p>	
Muusika kuulamine	<p>Õpilane:</p> <p>1) uurib kodukoha ja eesti rahvamuusikat ning selle tänapäevaseid tõlgendusi, leiab sobivaid näiteid ja põhjendab oma arvamust;</p> <p>2) võrdleb ning eristab eesti ja teiste rahvaste (Hispaania, Ladina-Ameerika ja Põhja-Ameerika) muusikat: leiab iseloomulikke tunnuseid, lähtudes muusika väljendusvahenditest;</p> <p>3) võrdleb ja eristab rokk- ja popmuusika stiile ning esituskoosseise, leiab oma eelistuse(d) ning argumenteerib valikut;</p> <p>4) analüüsib kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte, muusikalavastusi ning õppekäike suuliselt ja kirjalikult, annab kuuldule/nähtule hinnangu ning jagab oma kogemusi kaaslastega;</p> <p>5) uurib kodukoha ja Eesti muusikaelu, oskab nimetada heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ning muusika suursündmusi;</p> <p>6) rakendab muusikat kuulates erinevaid digikeskkondi;</p> <p>7) rakendab muusikat kuulates muusikalist kirjaoskust;</p> <p>8) tutvub muusikaga tegelemise võimalustega, muusikaga seonduvate elukutsete ning õppimisvõimalustega;</p> <p>9) seostab muusikat enda vaimse, füüsilise ja emotsionaalse heaoluga;</p> <p>10) järgib autorikaitse seadust ning käitub ohutult, otsides ja kasutades muusikateavet virtuaalkeskkondades.</p>	<p>Muusika väljendusvahendid: meloodia, rütm, tempo, dünaamika, tämber, vorm.</p> <p>Muusikapala kuulamine, iseloomustamine, oma arvamuse põhjendamine, kasutades muusika oskussõnavara.</p> <p>Autorikaitse.</p> <p>Koorid ja dirigendid kodukohas, tuntumad Eesti koorid, Eesti laulupidude traditsioon.</p> <p>Keelpillid: poogenpillid viiul, viola e altviul, tšello, kontrabass, näppepillid harf, kitarr.</p> <p>Puhkpillid: puupuhkpillid flööt, klarnet, saksofon, oboe, fagott; vaskpuhkpillid: trompet, metsasarv, tromboon, tuuba.</p> <p>Löökpillid: kindla helikõrgusega timpan, ksülofon; ebamäärase helikõrgusega (rütmipillid) suur trumm, väike trumm, taldrikud jt.</p> <p>Klahvpillid: klaver, klavessiin, orel, akordion.</p> <p>Elektrofonid: süntesaator, elektriklaver. Pillikoosseisud: orkestrid: (sümfoonia, puhkpilli-, keelpilli-, rahvapilliorkester); ansamblid: (keelpillikvartett, pop- ja džässansambel).</p> <p>Eesti ja vene rahvamuusika: rahvalaulud, -pillid, -tantsud. Eesti rahvamuusika suursündmused. Erinevad muusikatradsioonid (valikuliselt: Prantsuse, Itaalia, Hispaania, Põhja- ja Ladina Ameerika, Aafrika, Idamaad).</p>
Õppekäigud	<p>Õpilane:</p> <p>1) arutleb, analüüsib ja põhjendab oma arvamust muusikaelamuste kohta suulisel, kirjalikul või muul looval viisil;</p>	<p>Huvitub muusikaalasest tegevusest ja väärtustab seda. Osaleb võimalusel kohalikus kultuurielus.</p> <p>Kogetud muusikaelamuste kirjeldamine ning nende kohta arvamuse avaldamine suulisel, kirjalikul või muul</p>

	2) kasutab arvamust väljendades teadmisi ja muusika oskussõnavara.	looval viisil. Arvamust väljendades muusikalise oskussõnavara kasutamine.
--	--	---

2.4.12. Muusikaõpetuse õpitulemused ja õppesisu 9. klassis

Õppeainet õpitakse 1 tund nädalas, kokku 35 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii ainetundides kui projektõppe tundides.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Laulmine	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) laulab ühe- ja/või mitmehäälsed laule klassitunnis, ansambelis ja/või koolikooris; osaleb laulurepertuaari valimisel ning põhjendab oma valikut; 2) laulab eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, kaanoneid ning teiste rahvaste laule; 3) väärtustab ja hindab ühislaulmise traditsiooni, laulab peast kooliastme ühislaulu: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Mu isamaa on minu arm“ (G. Ernesaks / L. Koidula), „Jää vabaks, Eesti meri“ (V. Oxford / (V. Oxford), „Eestlane olen ja eestlaseks jään“ (A. Mattiisen / J. Leesment), „Laul Põhjamaast“ (Ü. Vinter / E. Vetemaa), „Saaremaa valss“ (R. Valgre / D. Vaarandi), „Mul meeles veel“ (R. Valgre / K. Kikerpuu), „Oma laulu ei leia ma üles“ (V. Ojakäär / L. Tungal); 4) on laulupidude traditsiooni edasikandja koorilaulja ja/või kuulajana, analüüsib kogetut suuliselt ja kirjalikult; 5) kasutab muusikalist kirjaoskust ja muusikateadmisi nii ükski kui ka rühmas lauldes, tunneb oma hääleaparaati ja teab, et häält on vaja hoida. 	<p>Laulab ühe- või mitmehäälselt rühmas olenevalt oma hääle omapärasest;</p> <p>laulab koolikooris õpetaja soovitusel ja/või musitseerib erinevates vokaalinstrumentaalkoosseisudes; mõistab ja väärtustab laulupeo sotsiaalpoliitilist olemust ning muusikahariduslikku tähendust; oskab laulda eesti rahvalaulu (sh regilaulu) ning peast oma kooliastme ühislaulu</p> <p>rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loominguulisi ideid (laulmisel).</p> <p>Kasutab noodist lauldes relatiivseid helikõrgusi (astmeid).</p> <p>Kooliastme ühislaulud:</p> <ul style="list-style-type: none"> • „Eesti hümn“ (F. Pacius), • "Jää vabaks, Eesti meri" (V. Oksvort), • "Oma laulu ei leia ma üles" (V. Ojakäär), • "Laul Põhjamaast" (Ü. Vinter), • "Eestlane olen ja eestlaseks jään" (A. Mattiisen), • "Saaremaa valss" (R. Valgre), • "Kalevite kants" (P. Veebel),

		<ul style="list-style-type: none"> • "Mu isamaa on minu arm" (G. Ernesaks), • "Me pole enam väikesed" (A. Oit). <p>Projekt "Palju õnne, Eesti Vabariik!"</p>
Pillimäng	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) mängib keha-, rütmi- ja plaatpille, plokkflööti ja/või väikekannelt, rakendab digivõimalusi pillimängus; 2) musitseerib akustilisel kitarril või ukulelel esmaseid mänguvõtteid kasutades; 3) uurib pillide tämbrilisi omadusi, valib ansamblisse sobivad pillid ja põhjendab oma valikut; 4) süvendab I ja II kooliastmes omandatud pillimänguoskust, rakendab muusikalist kirjaoskust, musitseerides üksi ja eri pillikoosseisudes. 	<p>Keha-, rütmi- ja plaatpillid ja nende kasutamine kaasmängudes ja/või ostinato'des.</p> <p>Kitarri mänguvõtted.</p> <p>Absoluutsed helikõrgused pillimängus. Helistike ja toonika kolmkõlade C-duur, a-moll seostamine pillimänguga.</p> <p>Helistike G-duur, e-moll ning F-duur ja d-moll seostamine pillimänguga.</p> <p>Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste rakendamine</p>
Muusikaline liikumine	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) võrdleb eri maade (Itaalia, Prantsusmaa ja Aafrika) rahvamuusika karakterit ja väljendab seda liikumise kaudu; 2) tunneb muusikat kuulates ära erinevad muusikavormid ning väljendab neid loovliikumise või improvisatsiooni kaudu; 3) leiab erinevaid muusikalise liikumise viise, valib muusika karakteriga sobiva väljenduse ning põhjendab oma valikuid (nt rokk, džäss, hip-hop, rahvaste muusika jm); 4) rakendab liikumises muusikateadmisi. 	<p>Muusika väljendusvahendite tunnetamine ja rakendamine liikumises.</p> <p>Eri maade rahvamuusika (valikuliselt: Prantsuse, Itaalia, Hispaania, Põhja- ja Ladina Ameerika, Aafrika, Idamaad).</p> <p>Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste rakendamine.</p> <p>Projekt "Palju õnne, Eesti Vabariik!"</p>
Muusikaline omalooming	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) loob ning esitab iseseisvalt ja/või rühmas kaasmänge, rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, (digi)kompositsioone jm; 2) katsetab loomeideedega omaloomingus, sh digitaalseid keskkondi kasutades; 3) loob erinevaid muusikast lähtuvaid tekste (nt regivärss, laulusõnad jm); 	<p>Rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide, kaasmängude ja/või ostinato'de loomine keha-, rütmi- ja plaatpillidel.</p> <p>Astmemudelite kasutamine improvisatsioonides.</p> <p>Tekstide loomine.</p> <p>Loovliikumine.</p> <p>Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste rakendamine</p>

	<p>4) analüüsib enda ja kaaslaste loomingut, võrdleb loodut ning annab sellele hinnangu; 5) rakendab omaloomingus muusikalist kirjaoskust.</p>	<p>Projekt "Palju õnne, Eesti Vabariik!"</p>
<p>Muusika kuulamine</p>	<p>Õpilane: 1) uurib kodukoha ja eesti rahvamuusikat ning selle tänapäevaseid tõlgendusi, leiab sobivaid näiteid ja põhjendab oma arvamust; 2) võrdleb ning eristab eesti ja teiste rahvaste (Itaalia, Prantsusmaa, Aafrika) muusikat: leiab iseloomulikke tunnuseid, lähtudes muusika väljendusvahenditest; 3) võrdleb ja eristab eri muusikastiile, lavamuusika Žanre, muusika esituskoosseise, hääleliike, leiab oma eelistuse(d) ning argumenteerib valikut; 4) analüüsib kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte, muusikalavastusi ning õppekäike suuliselt ja kirjalikult, annab kuuldule/nähtule hinnangu ning jagab oma kogemusi kaaslastega; 5) uurib kodukoha ja Eesti muusikaelu, oskab nimetada heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ning muusika suursündmusi; 6) rakendab muusikat kuulates erinevaid digikeskkondi; 7) rakendab muusikat kuulates muusikalist kirjaoskust; 8) teeb valiku muusikaga tegelemise võimalustest, teab muusikaga seonduvaid elukutseid ning õppimisvõimalusi; 9) seostab muusikat enda vaimse, füüsilise ja emotsionaalse heaoluga; 10) järgib autorikaitse seadust ning käitub ohutult, otsides ja kasutades muusikateavet virtuaalkeskkondades.</p>	<p>Muusika väljendusvahendid: meloodia, rütm, tempo, dünaamika, tämber, vorm. Muusikapala kuulamine, iseloomustamine, oma arvamuse põhjendamine, kasutades muusika oskussõnavara. Autorikaitse. Koorid ja dirigendid kodukohas, tuntumad Eesti koorid, Eesti laulupidude traditsioon. Keelpillid: poogenpillid viiul, viola e altviul, tšello, kontrabass, näppepillid harf, kitarr. Puhkpillid: puupuhkpillid flööt, klarnet, saksofon, oboe, fagott; vaskpuhkpillid: trompet, metsasarv, tromboon, tuuba. Löökpillid: kindla helikõrgusega timpan, ksülofon; ebamäärase helikõrgusega (rütmipillid) suur trumm, väike trumm, taldrikud jt. Klahvpillid: klaver, klavessiin, orel, akordion. Elektrofonid: süntesaator, elektriklaver. Pillikoosseisud: orkestrid: (sümfoonia, puhkpilli-, keelpilli-, rahvapilliorkester); ansamblid: (keelpillikvartett, pop- ja džässansambel). Eesti ja vene rahvamuusika: rahvalaulud, -pillid, -tantsud. Eesti rahvamuusika suursündmused. Erinevad muusikatradsioonid (valikuliselt: Prantsuse, Itaalia, Hispaania, Põhja- ja Ladina Ameerika, Aafrika, Idamaad).</p>

2.5. Liikumisõpetuse ainekava

2.5.1. Liikumisõpetuse õppeaine kirjeldus

Liikumise õpetamise eesmärgiks on kujundada õpilastes eakohane kehakultuuripädevus: suutlikkus väärtustada kehalist aktiivsust ja tervislikku eluviisi elustiili osana; oskus anda hinnangut kehalisele vormisolekule, valmisolek harrastada sobivat spordiala või liikumisviisi; suutlikkus suhtuda sallivalt kaaslastesse, järgida ausa mängu reegleid ning väärtustada koostööd sportimisel ja liikumisel.

Liikumise tundides omandatud teadmised, oskused ja kogemused soodustavad õpilase mitmekülgset arengut ning võimaldavad tal leida endale jõukohase, turvalise ja tervisliku liikumisharrastuse. Liikumises juhitakse õpilast oma kehalise vormisoleku taset jälgima ning regulaarselt harjutades ning uusi teadmisi ja oskusi hankides edendama. Koolis tekkinud huvi liikumise ja sportimise vastu loob aluse õppida uusi ja sobivaid liikumisviise.

Liikumises toetatakse väärtuste kujunemist tervist ning jätkusuutlikku eluviisi tähtsustava õppega. Arusaam, et tervist tuleb kaitsta ja tugevdada, aitab õpilasel teha põhjendatud valikuid tervisekäitumises. Austus looduse vastu soodustab keskkonda säästvat liikumist. Abivalmis ja sõbralik suhtumine oma kaaslastesse ning ausa mängu põhimõtete tähtsustamine sportlikes tegevustes toetavad isiksuse kujunemist. Koostöö sportides õpetab inimeste erinevusi aktsepteerima, neid suhtlemisel arvestama ja ka ennast kehtestama.

Liikumist õpetatakse teemapõhiselt (nt rahvatantsu tsükkel; pallimängu tsükkel; talispordi tsükkel jne). Teemapõhiste tsüklite eesmärk on äratada õpilastes huvi erinevate liikumise valdkondade vastu ja aidata õpilastel leida üles just talle huvipakkuvad valdkonnad, millega süvitsi tegelemist on neil võimalik jätkata ka tunniväliselt Avatud Kooli huvikoolis. Teemapõhised tsüklid kajastuvad õpetajate tööplaanis ning neid tutvustatakse õpilastele iga kooliaasta alguses.

Liikumise õpetamise põhimõtted:

- 1) Liikumist õpetatakse lähtudes **LAK-õppe põhimõtetest ja meetoditest**.
- 2) Liikumise õpetamisel tagatakse **turvaline praktiline harjutamine tundides** ning **organiseeritud liikumine** ja **mängimine** tunnivälise tegevusena.
- 3) Liikumise õpetamine on temaatilises seoses teiste õppeainete ja kesksete teemadega.
- 4) Liikumise üheks eesmärgiks on **omandada konstruktiivse tagasiside andmise ja vastuvõtmise oskus** ning kogeda sisulise tagasiside vajalikkust oma tegevuste täiustamisel ja viimistlemisel varasemast veelgi kõrgemal tasemel.
- 5) Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmes on õpilased, kelle **individuaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud**.
- 6) Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
- 7) Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on pööratud hoiakute kujundamisel.
- 8) Arvestatakse õpilaste võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas.
- 9) Kasutatakse **mitmekülgselt õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.
- 10) Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks
- 11) **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omal tempos ülesannetega tegeleda ning saada õpetajalt selle kohta tagasisidet.
- 12) **Koostöise õppimise vormis** on õpilastel lisaks liikumise valdkonna õpitulemustele võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.
- 13) Liikumist õpetades kasutatakse **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid.

2.5.2. Liikumise õpitulemused ja õppesisu 1. klassis

1. klassis õpitakse liikumist 2 tundi nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Kehaline aktiivsus	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teab, kui palju ja milleks peab kehaliselt aktiivne laps iga päev liikuma; 2) märkab liikudes südamelöögisageduse ja enesetunde muutust; 3) sooritab liikumiseks ettevalmistavaid ja taastumist toetavaid tegevusi õpetaja juhendamisel; 4) märkab abi vajamist tunnis ja kutsub abi ohuolukorras, järgib õpetaja seatud reegleid ja ohutusnõudeid. 	<p>Liikumise ja sportimise tähtsus inimese tervisele. Liikumissoovitused I kooliastme õpilasele. Liikumine/sportimine üksi ja koos kaaslastega, oma kaaslaste soorituse kirjeldamine ning hinnangu andmine.</p> <p>Ohutu liikumise/liiklemise juhised õpilasele, käitumisreeglid kehalise kasvatuse tunnis; ohutu ja kaaslaste arvestav käitumine erinevate harjutuste ja liikumisviisidega tegeledes; ohutu liiklemine sportimispaikadesse ja kooliteel. Hügieenireeglid kehalisi harjutusi tehes. Teadmised ilmastikule ja spordialale vastavast riietumisest. Pesemise vajalikkus kehaliste harjutuste tegemise järel. Elementaarsed teadmised spordialadest.</p> <p>Põhimõisted: liikumisaktiivsus; südamelöögisagedus; enesetunne; 112.</p>
Liikumine ja kultuur	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) loob midagi liikumisega seotult; 2) kirjeldab kogemust, mille ta on saanud väljaspool kooli toimunud liikumisüritusel osalejana, vaatlejana või vabatahtlikuna; 3) teab ja järgib üldiselt ausa mängu põhimõtteid; 4) teab Eesti sportlasi ning tantsu ja liikumisega seotud kultuuriüritusi; 5) teab ning järgib isiklikku hügieeni ja ohutusnõudeid; 6) riietub liikumiseks sobilikult; 7) teab, mis võimalusi pakub liikumiseks looduskeskkond; 8) oskab liikuda tuttavas keskkonnas, määrates asukohta ja suunda; 9) tantsib üksi, paaris ja rühmas; 	<p>Põhimõisted: spordi- või kultuuriüritus/sündmus, ""aus mäng""; riietumine; hügieen.</p>

	10) avastab liikumisvõimalusi tantsu kaudu.	
Liikumisoskus	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kasutab edasiliikumisoskusi eri keskkondades, harjutustes, liikumismängudes ja tantsus, rütmis ja muusika saatel, koostöös paarilise ning rühmaga; 2) liigub edasi vahendil harjutustes ja liikumismängudes 3) teab esmast liikumisvahendi hoidmis- ja hooldusvajadust; 4) käsitseb vahendit harjutustes, liikumismängudes ja teiste oskuste arendamiseks; 5) korrigeerib kehahoidu õpetaja juhtimisel; 6) arvestab peamisi turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid ning saab aru erinevate liikumisviiside puhul vajaliku turvavarustuse kasutamise põhjustest; 7) arvestab tegevustes kaaslas; 8) uisutab järjest 4 minutit. 9) annab tagasisidet enda liikumisostkuste ja -ohutuse kohta etteantud kirjelduse alusel; 10) toob näiteid erinevate liikumisostkuste kohta 	<p>Põhimõisted: Kõnni- ja jooksuoskus, hüppeoskus, ronimoskus, edasiliikumisoskuste kasutamine tantsus; edasiliikumisoskuste kasutamine rütmis ja muusikas; edasiliikumisoskused koostöös paarilise ja rühmaga; liikumised vahendil (liikumisvahend (ratas, suusk, uisk, kelk jne); vahendi käsitsemine; kehakontrolli oskus.</p>
Tervis ja kehalised võimed	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) osaleb aktiivselt kehalisi võimeid arendavates mängudes ja harjutustes; 2) nimetab kehalisi võimeid; 3) mõõdab enda kehalisi võimeid õpetaja juhendamisel; 	<p>Põhimõisted: tervis; energia (toit, uni, liikumine); kehalised võimed.</p>

	4) teab liikumise ja toitumise olulisust tervisele	
Vaimne ja kehaline tasakaal	Õpilane: 1) sooritab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi õpetaja juhendamisel; 2) märkab õpetaja juhendamisel emotsioone ja nendega toimetulemist soodustavaid tegevusi.	Põhimõisted: emotsioonid; vaimne ja kehaline tasakaal; lõdvestus; lõõgastus; keskendumine; tähelepanu.

2.5.3. Liikumise õpitulemused ja õppesisu 2. klassis

2. klassis õpitakse liikumist 3 tundi nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Kehaline aktiivsus	Õpilane: 1) teab, kui palju ja milleks peab kehaliselt aktiivne laps iga päev liikuma; 2) märkab liikudes südamelöögisageduse ja enesetunde muutust; 3) sooritab liikumiseks ettevalmistavaid ja taastumist toetavaid tegevusi õpetaja juhendamisel; 4) märkab abi vajamist tunnis ja kutsub abi ohuolukorras, järgib õpetaja seatud reegleid ja ohutusnõudeid.	Põhimõisted: liikumisaktiivsus; südamelöögisagedus; enesetunne; 112.
Liikumine ja kultuur	Õpilane: 1) loob midagi liikumisega seotult;	Põhimõisted: spordi- või kultuuriüritus/sündmus, ""aus mäng""; riietumine; hügieen.

	<p>2) kirjeldab kogemust, mille ta on saanud väljaspool kooli toimunud liikumisüritusel osalejana, vaatlejana või vabatahtlikuna;</p> <p>3) teab ja järgib üldiselt ausa mängu põhimõtteid;</p> <p>4) teab Eesti sportlasi ning tantsu ja liikumisega seotud kultuuriüritusi;</p> <p>5) teab ning järgib isiklikku hügieeni ja ohutusnõudeid;</p> <p>6) riietub liikumiseks sobilikult;</p> <p>7) teab, mis võimalusi pakub liikumiseks looduskeskkond;</p> <p>8) oskab liikuda tuttavas keskkonnas, määrates asukohta ja suunda;</p> <p>9) tantsib üksi, paaris ja rühmas;</p> <p>10) avastab liikumisvõimalusi tantsu kaudu.</p>	
<p>Liikumisoskus</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) kasutab edasiliikumisoskusi eri keskkondades, harjutustes, liikumismängudes ja tantsus, rütmis ja muusika saatel, koostöös paarilise ning rühmaga;</p> <p>2) liigub edasi vahendil harjutustes ja liikumismängudes</p> <p>3) teab esmast liikumisvahendi hoidmis- ja hooldusvajadust;</p> <p>4) käsitseb vahendit harjutustes, liikumismängudes ja teiste oskuste arendamiseks;</p> <p>5) oskab ujuda, sh sukelduda, veepinnal hõljuda, rinnuli- ja seliliasendis kokku 200 meetrit edasi liikuda;</p>	<p>Põhimõisted: Kõnni- ja jooksuoskus, hüppeoskus, ronisoskus, edasiliikumisoskuste kasutamine tantsus; edasiliikumisoskuste kasutamine rütmis ja muusikas; edasiliikumisoskused koostöös paarilise ja rühmaga; liikumised vahendil (liikumisvahend (ratas, suusk, uisk, kelk jne); vahendi käsitsemine; kehakontrolli oskus.</p>

	<p>6) hindab adekvaatselt oma võimeid vees ja rakendab eakohaseid veeohutusalasid oskusi;</p> <p>8) korrigeerib kehahoidu õpetaja juhtimisel;</p> <p>9) arvestab peamisi turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid ning saab aru erinevate liikumisviiside puhul vajaliku turvavarustuse kasutamise põhjustest;</p> <p>10) arvestab tegevustes kaaslasiga;</p> <p>11) suusatab ja/või uisutab järjest 4 minutit.</p> <p>12) annab tagasisidet enda liikumisostuste ja -ohutuse kohta etteantud kirjelduse alusel;</p> <p>13) toob näiteid erinevate liikumisostuste kohta</p>	
Tervis ja kehalised võimed	<p>Õpilane:</p> <p>1) osaleb aktiivselt kehalisi võimeid arendavates mängudes ja harjutustes;</p> <p>2) nimetab kehalisi võimeid;</p> <p>3) mõõdab enda kehalisi võimeid õpetaja juhendamisel;</p> <p>4) teab liikumise ja toitumise olulisust tervisele</p>	Põhimõisted: tervis; energia (toit, uni, liikumine); kehalised võimed.
Vaimne ja kehaline tasakaal	<p>Õpilane:</p> <p>1) sooritab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi õpetaja juhendamisel;</p> <p>2) märkab õpetaja juhendamisel emotsioone ja nendega toimetulemist soodustavaid tegevusi.</p>	Põhimõisted: emotsioonid; vaimne ja kehaline tasakaal; lõdvestus; lõõgastus; keskendumine; tähelepanu.

2.5.4. Liikumise õpitulemused ja õppesisu 3. klassis

3. klassis õpitakse liikumist 3 tundi nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Kehaline aktiivsus	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teab, kui palju ja milleks peab kehaliselt aktiivne laps iga päev liikuma; 2) märkab liikudes südamelöögisageduse ja enesetunde muutust; 3) sooritab liikumiseks ettevalmistavaid ja taastumist toetavaid tegevusi õpetaja juhendamisel; 4) märkab abi vajamist tunnis ja kutsub abi ohuolukorras, järgib õpetaja seatud reegleid ja ohutusnõudeid. 	Põhimõisted: liikumisaktiivsus; südamelöögisagedus; enesetunne; 112.
Liikumine ja kultuur	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) loob midagi liikumisega seotult; 2) kirjeldab kogemust, mille ta on saanud väljaspool kooli toimunud liikumisüritusel osalejana, vaatlejana või vabatahtlikuna; 3) teab ja järgib üldiselt ausa mängu põhimõtteid; 4) teab Eesti sportlasi ning tantsu ja liikumisega seotud kultuuriüritusi; 5) teab ning järgib isiklikku hügieeni ja ohutusnõudeid; 6) riietub liikumiseks sobilikult; 7) teab, mis võimalusi pakub liikumiseks looduskeskkond; 	Põhimõisted: spordi- või kultuuriüritus/sündmus, ""aus mäng""; riietumine; hügieen.

	<p>8) oskab liikuda tuttavas keskkonnas, määrates asukohta ja suunda;</p> <p>9) tantsib üksi, paaris ja rühmas;</p> <p>10) avastab liikumisvõimalusi tantsu kaudu.</p>	
Liikumisoskus	<p>Õpilane:</p> <p>1) kasutab edasiliikumisoskusi eri keskkondades, harjutustes, liikumismängudes ja tantsus, rütmis ja muusika saatel, koostöös paarilise ning rühmaga;</p> <p>2) liigub edasi vahendil harjutustes ja liikumismängudes</p> <p>3) teab esmast liikumisvahendi hoidmis- ja hooldusvajadust;</p> <p>4) käsitseb vahendit harjutustes, liikumismängudes ja teiste oskuste arendamiseks;</p> <p>5) oskab ujuda, sh sukelduda, veepinnal hõljuda, rinnuli- ja seliliasendis kokku 200 meetrit edasi liikuda;</p> <p>6) hindab adekvaatselt oma võimeid vees ja rakendab eakohaseid veeohutuslaseid oskusi;</p> <p>8) korrigeerib kehahoidu õpetaja juhtimisel;</p> <p>9) arvestab peamisi turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid ning saab aru erinevate liikumisviiside puhul vajaliku turvavarustuse kasutamise põhjustest;</p> <p>10) arvestab tegevustes kaaslasiga;</p> <p>11) suusatab ja/või uisutab järjest 4 minutit.</p>	<p>Põhimõisted: Kõnni- ja jooksuoskus, hüppeoskus, ronimoskus, edasiliikumisoskuste kasutamine tantsus; edasiliikumisoskuste kasutamine rütmis ja muusikas; edasiliikumisoskused koostöös paarilise ja rühmaga; liikumised vahendil (liikumisvahend (ratas, suusk, uisk, kelk jne); vahendi käsitsemine; kehakontrolli oskus.</p>

	<p>12) annab tagasisidet enda liikumisostuste ja -ohutuse kohta etteantud kirjelduse alusel;</p> <p>13) toob näiteid erinevate liikumisostuste kohta</p>	
Tervis ja kehalised võimed	<p>Õpilane:</p> <p>1) osaleb aktiivselt kehalisi võimeid arendavates mängudes ja harjutustes;</p> <p>2) nimetab kehalisi võimeid;</p> <p>3) mõõdab enda kehalisi võimeid õpetaja juhendamisel;</p> <p>4) teab liikumise ja toitumise olulisust tervisele</p>	Põhimõisted: tervis; energia (toit, uni, liikumine); kehalised võimed.
Vaimne ja kehaline tasakaal	<p>Õpilane:</p> <p>1) sooritab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi õpetaja juhendamisel;</p> <p>2) märkab õpetaja juhendamisel emotsioone ja nendega toimetulemist soodustavaid tegevusi.</p>	Põhimõisted: emotsioonid; vaimne ja kehaline tasakaal; lõdvestus; lõõgastus; keskendumine; tähelepanu.

2.5.5. Liikumise õpitulemused ja õppesisu 4. klassis

4. klassis õpitakse liikumist 2 tundi nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Kehaline aktiivsus	<p>Õpilane:</p> <p>1) teeb kindlaks enda igapäevase kehalise aktiivsuse ja analüüsib seda;</p>	Põhimõisted: liikumisaktiivsus; pingutamine; südamelöögisagedus; soojendusharjutused; enesetunne; 112; vigastused; taastumine.

	<p>2) plaanib kehalist aktiivsust igapäevastesse tegevustesse; 3) mõõdab enda südamelöögisagedust; 4) kasutab tehnoloogilisi ja/või isiklikke vahendeid, et hinnata enda kehalist aktiivsust; 5) sooritab liikumiseks ettevalmistavaid ja taastumist toetavaid tegevusi; 6) teab peamisi liikudes juhtuda võivaid vigastusi ja esmast käitumist nende korral.</p>	
<p>Liikumine ja kultuur</p>	<p>Õpilane: 1) loob midagi liikumisega seotult ja annab selle kohta tagasisidet; 2) arutleb kogemuse üle, mille ta on saanud väljaspool kooli toimunud liikumisüritusel osalejana, vaatlejana või vabatahtlikuna; 3) teab ja rakendab ausa mängu põhimõtteid ning sellega seotud väärtusi; 4) teab rahvusvahelisi sportlasi ning tantsu ja liikumisega seotud kultuuriüritusi; 5) mõistab isikliku hügieeni ja ohutusnõuete olulisust ning järgib neid; 6) riietub liikumiseks sobilikult, arvestades keskkonda ja tegevuse eripära; 7) avastab looduses liikumise võimalusi; 8) oskab liikuda linnas ja/või looduses, määrates asukohta ning suunda; 9) tantsib üksi, paaris ja rühmas; 10) mõistab pärimustantsu ja nüüdisaegsete tantsude rolli kultuuris; 11) avastab tantsukultuuri eneseväljendusvormina.</p>	<p>Põhimõisted: spordi- või kultuuriüritus/sündmus; aus mäng; riietumine; hügieen; orienteerumine; tantsud; tantsimine; omakultuur.</p>

<p>Liikumisoskus</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kasutab edasiliikumisoskusi eri keskkondades, harjutustes, liikumismängudes, spordialadel ning tantsus, rütmis ja muusika saatel, koostöös paarilise ning rühmaga; 2) liigub edasi vahendil muutavas keskkonnas; 3) rakendab esmaseid liikumisvahendi hooldusvõtteid; 4) käsitseb vahendit liikumiskombinatsioonides, mängudes, lihtsustatud sportmängudes ja teiste oskuste arendamiseks; 5) koostab kehaasendite ja liikumiste kombinatsioone; 6) rakendab oskusi kehahoiu ja -asendite hoidmiseks; 7) rakendab turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid; 8) analüüsib enda tegevust rühmas tegutsejana; 9) analüüsib enda liikumisoskusi, -ohutust ja turvavarustuse kasutamist; 10) teab liikumisoskusi liikumisharrastuses. 11) läbib ujumistesti ja tunneb end vees mugavalt 12) sooritab uisutades ülejalasõitu vasakule ja paremale; 13) kasutab uisutades sahkpidurdust; 14) uisutab järjest 6 minutit. 	<p>Põhimõisted: Kõnni- ja jooksuoskus, hüppeoskus, ronisoskus; edasiliikumisoskuste kasutamine tantsus, edasiliikumisoskuste kasutamine rütmis ja muusikas; edasiliikumisoskused koostöös paarilise ja rühmaga; liikumised vahendil; turvalisus liikumisel; vahendi hooldamine ja käsitsemine; kehakontrolli oskus; eneseanalüüs.</p>
<p>Tervis ja kehalised võimed</p>	<p>Õpilane:</p>	<p>Põhimõisted: tervisega seotud kehalised võimed; jõud, painduvus, (aeroobne) vastupidavus; liikumise ja toitumise tasakaal; eneseanalüüs.</p>

	<p>1) seostab kehalisi võimeid arendavaid tegevusi ja harjutusi;</p> <p>2) seab lühiajalisi eesmärgi kehaliste võimete arendamiseks enda mõõtmistulemuste põhjal;</p> <p>3) arendab enda kehalisi võimeid, lähtudes seatud eesmärgist;</p> <p>4) analüüsib õpetaja juhendamisel enda kehalisi võimeid tervise seisukohalt ja eesmärgi saavutamist;</p> <p>5) mõistab liikumise ja toitumise tähtsust tervisele.</p>	
<p>Vaimne ja kehaline tasakaal</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) sooritab õpetaja toetusel vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi;</p> <p>2) kirjeldab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavate tegevuste mõju endale;</p> <p>3) märkab õpetaja toetusel emotsioone ja nendega toimetulemist soodustavaid tegevusi.</p>	<p>Põhimõisted: emotsioonid; vaimne ja kehaline tasakaal; lõdvestus; lõõgastus; keskendumine; tähelepanu; eneseregulatsioon</p>

2.5.6. Liikumise õpitulemused ja õppesisu 5. klassis

5. klassis õpitakse liikumist 3 tundi nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
<p>Kehaline aktiivsus</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) teeb kindlaks enda igapäevase kehalise aktiivsuse ja analüüsib seda;</p>	<p>Põhimõisted: liikumisaktiivsus; pingutamine; südamelöögisagedus; soojendusharjutused; enesetunne; 112; vigastused; taastumine.</p>

	<p>2) plaanib kehalist aktiivsust igapäevastesse tegevustesse; 3) mõõdab enda südamelöögisagedust; 4) kasutab tehnoloogilisi ja/või isiklike vahendeid, et hinnata enda kehalist aktiivsust; 5) sooritab liikumiseks ettevalmistavaid ja taastumist toetavaid tegevusi; 6) teab peamisi liikudes juhtuda võivaid vigastusi ja esmast käitumist nende korral.</p>	
<p>Liikumine ja kultuur</p>	<p>Õpilane: 1) loob midagi liikumisega seotult ja annab selle kohta tagasisidet; 2) arutleb kogemuse üle, mille ta on saanud väljaspool kooli toimunud liikumisüritusel osalejana, vaatlejana või vabatahtlikuna; 3) teab ja rakendab ausa mängu põhimõtteid ning sellega seotud väärtusi; 4) teab rahvusvahelisi sportlasi ning tantsu ja liikumisega seotud kultuuriüritusi; 5) mõistab isikliku hügieeni ja ohutusnõuete olulisust ning järgib neid; 6) riietub liikumiseks sobilikult, arvestades keskkonda ja tegevuse eripära; 7) avastab looduses liikumise võimalusi; 8) oskab liikuda linnas ja/või looduses, määrates asukohta ning suunda; 9) tantsib üksi, paaris ja rühmas; 10) mõistab pärimustantsu ja nüüdisaegsete tantsude rolli kultuuris; 11) avastab tantsukultuuri eneseväljendusvormina.</p>	<p>Põhimõisted: spordi- või kultuuriüritus/sündmus; aus mäng; riietumine; hügieen; orienteerumine; tantsud; tantsimine; omakultuur.</p>

<p>Liikumisoskus</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kasutab edasiliikumisoskusi eri keskkondades, harjutustes, liikumismängudes, spordialadel ning tantsus, rütmis ja muusika saatel, koostöös paarilise ning rühmaga; 2) liigub edasi vahendil muutavas keskkonnas; 3) rakendab esmaseid liikumisvahendi hooldusvõtteid; 4) käsitseb vahendit liikumiskombinatsioonides, mängudes, lihtsustatud sportmängudes ja teiste oskuste arendamiseks; 5) koostab kehaasendite ja liikumiste kombinatsioone; 6) rakendab oskusi kehahoiu ja -asendite hoidmiseks; 7) rakendab turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid; 8) analüüsib enda tegevust rühmas tegutsejana; 9) analüüsib enda liikumisoskusi, -ohutust ja turvavarustuse kasutamist; 10) teab liikumisoskusi liikumisharrastuses. 11) läbib ujumistesti ja tunneb end vees mugavalt 12) sooritab uisutades ülejalasõitu vasakule ja paremale; 13) kasutab uisutades sahkpidurdust; 14) uisutab järjest 6 minutit. 	<p>Põhimõisted: Kõnni- ja jooksuoskus, hüppeoskus, ronisoskus; edasiliikumisoskuste kasutamine tantsus, edasiliikumisoskuste kasutamine rütmis ja muusikas; edasiliikumisoskused koostöös paarilise ja rühmaga; liikumised vahendil; turvalisus liikumisel; vahendi hooldamine ja käsitsemine; kehakontrolli oskus; eneseanalüüs.</p>
<p>Tervis ja kehalised võimed</p>	<p>Õpilane:</p>	<p>Põhimõisted: tervisega seotud kehalised võimed; jõud, painduvus, (aeroobne) vastupidavus; liikumise ja toitumise tasakaal; eneseanalüüs.</p>

	<p>1) seostab kehalisi võimeid arendavaid tegevusi ja harjutusi;</p> <p>2) seab lühiajalisi eesmärgi kehaliste võimete arendamiseks enda mõõtmistulemuste põhjal;</p> <p>3) arendab enda kehalisi võimeid, lähtudes seatud eesmärgist;</p> <p>4) analüüsib õpetaja juhendamisel enda kehalisi võimeid tervise seisukohalt ja eesmärgi saavutamist;</p> <p>5) mõistab liikumise ja toitumise tähtsust tervisele.</p>	
Vaimne ja kehaline tasakaal	<p>Õpilane:</p> <p>1) sooritab õpetaja toetusel vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi;</p> <p>2) kirjeldab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavate tegevuste mõju endale;</p> <p>3) märkab õpetaja toetusel emotsioone ja nendega toimetulemist soodustavaid tegevusi.</p>	<p>Põhimõisted: emotsioonid; vaimne ja kehaline tasakaal; lõdvestus; lõõgastus; keskendumine; tähelepanu; eneseregulatsioon</p>

2.5.7. Liikumise õpitulemused ja õppesisu 6. klassis

6. klassis õpitakse liikumist 3 tundi nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Kehaline aktiivsus	<p>Õpilane:</p> <p>1) teeb kindlaks enda igapäevase kehalise aktiivsuse ja analüüsib seda;</p>	<p>Põhimõisted: liikumisaktiivsus; pingutamine; südamelöögisagedus; soojendusharjutused; enesetunne; 112; vigastused; taastumine.</p>

	<p>2) plaanib kehalist aktiivsust igapäevastesse tegevustesse;</p> <p>3) mõõdab enda südamelöögisagedust;</p> <p>4) kasutab tehnoloogilisi ja/või isiklike vahendeid, et hinnata enda kehalist aktiivsust;</p> <p>5) sooritab liikumiseks ettevalmistavaid ja taastumist toetavaid tegevusi;</p> <p>6) teab peamisi liikudes juhtuda võivaid vigastusi ja esmast käitumist nende korral.</p>	
<p>Liikumine ja kultuur</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) loob midagi liikumisega seotult ja annab selle kohta tagasisidet;</p> <p>2) arutleb kogemuse üle, mille ta on saanud väljaspool kooli toimunud liikumisüritusel osalejana, vaatlejana või vabatahtlikuna;</p> <p>3) teab ja rakendab ausa mängu põhimõtteid ning sellega seotud väärtusi;</p> <p>4) teab rahvusvahelisi sportlasi ning tantsu ja liikumisega seotud kultuuriüritusi;</p> <p>5) mõistab isikliku hügieeni ja ohutusnõuete olulisust ning järgib neid;</p> <p>6) riietub liikumiseks sobilikult, arvestades keskkonda ja tegevuse eripära;</p> <p>7) avastab looduses liikumise võimalusi;</p> <p>8) oskab liikuda linnas ja/või looduses, määrates asukohta ning suunda;</p> <p>9) tantsib üksi, paaris ja rühmas;</p> <p>10) mõistab pärimustantsu ja nüüdisaegsete tantsude rolli kultuuris;</p> <p>11) avastab tantsukultuuri eneseväljendusvormina.</p>	<p>Põhimõisted: spordi- või kultuuriüritus/sündmus; aus mäng; riietumine; hügieen; orienteerumine; tantsud; tantsimine; omakultuur.</p>

<p>Liikumisoskus</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kasutab edasiliikumisoskusi eri keskkondades, harjutustes, liikumismängudes, spordialadel ning tantsus, rütmis ja muusika saatel, koostöös paarilise ning rühmaga; 2) liigub edasi vahendil muutavas keskkonnas; 3) rakendab esmaseid liikumisvahendi hooldusvõtteid; 4) käsitseb vahendit liikumiskombinatsioonides, mängudes, lihtsustatud sportmängudes ja teiste oskuste arendamiseks; 5) koostab kehaasendite ja liikumiste kombinatsioone; 6) rakendab oskusi kehahoiu ja -asendite hoidmiseks; 7) rakendab turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid; 8) analüüsib enda tegevust rühmas tegutsejana; 9) analüüsib enda liikumisoskusi, -ohutust ja turvavarustuse kasutamist; 10) teab liikumisoskusi liikumisharrastuses. 11) läbib ujumistesti ja tunneb end vees mugavalt 12) sooritab uisutades ülejalasõitu vasakule ja paremale; 13) kasutab uisutades sahkpidurdust; 14) uisutab järjest 6 minutit. 	<p>Põhimõisted: Kõnni- ja jooksuoskus, hüppeoskus, ronisoskus; edasiliikumisoskuste kasutamine tantsus, edasiliikumisoskuste kasutamine rütmis ja muusikas; edasiliikumisoskused koostöös paarilise ja rühmaga; liikumised vahendil; turvalisus liikumisel; vahendi hooldamine ja käsitsemine; kehakontrolli oskus; eneseanalüüs.</p>
<p>Tervis ja kehalised võimed</p>	<p>Õpilane:</p>	<p>Põhimõisted: tervisega seotud kehalised võimed; jõud, painduvus, (aeroobne) vastupidavus; liikumise ja toitumise tasakaal; eneseanalüüs.</p>

	<p>1) seostab kehalisi võimeid arendavaid tegevusi ja harjutusi;</p> <p>2) seab lühiajalisi eesmärgi kehaliste võimete arendamiseks enda mõõtmistulemuste põhjal;</p> <p>3) arendab enda kehalisi võimeid, lähtudes seatud eesmärgist;</p> <p>4) analüüsib õpetaja juhendamisel enda kehalisi võimeid tervise seisukohalt ja eesmärgi saavutamist;</p> <p>5) mõistab liikumise ja toitumise tähtsust tervisele.</p>	
Vaimne ja kehaline tasakaal	<p>Õpilane:</p> <p>1) sooritab õpetaja toetusel vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi;</p> <p>2) kirjeldab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavate tegevuste mõju endale;</p> <p>3) märkab õpetaja toetusel emotsioone ja nendega toimetulemist soodustavaid tegevusi.</p>	<p>Põhimõisted: emotsioonid; vaimne ja kehaline tasakaal; lõdvestus; lõõgastus; keskendumine; tähelepanu; eneseregulatsioon</p>

2.5.8. Liikumise õpitulemused ja õppesisu 7. klassis

7. klassis õpitakse liikumist 2 tundi nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Kehaline aktiivsus	<p>Õpilane:</p> <p>1) hindab oma igapäevast kehalist aktiivsust;</p> <p>2) peab liikumispäevikut valitud perioodi vältel, et jälgida enda kehalist aktiivsust;</p>	<p>Põhimõisted: tervistav ja treeniv liikumine; esmaabi; taastumist toetavad harjutused.</p>

	<p>3) teab erineva liikumisintensiivsuse mõju organismile ja leiab endale sobiva koormuse;</p> <p>4) kasutab erinevaid tehnoloogilisi ja/või isiklikke vahendeid, et hinnata enda kehalist aktiivsust;</p> <p>5) rakendab liikumiseks ettevalmistavaid ja koormusjärgseid tegevusi ning mõistab nende olulisust;</p> <p>6) rakendab traumade ja haiguste järel sobilikku liikumist ning koormust;</p> <p>7) teab lihtsamaid esmaabivõtteid liikumistes saadud vigastuste korral.</p>	
<p>Liikumine ja kultuur</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) loob midagi liikumisega seotult, analüüsib loomist ja annab selle kohta tagasisidet;</p> <p>2) on osalenud osavõtjana, vaatejana või vabatahtlikuna väljaspool kooli toimunud liikumisüritusel ning analüüsib saadud kogemust;</p> <p>3) mõistab ausa mängu tähendust ja rakendab selle põhimõtteid;</p> <p>4) teab sportlaste ja tantsijate rolli kultuurikandjana ning liikumisürituste ja -traditsioonide olulisust kultuuri osana;</p> <p>5) järgib ning analüüsib liikumistega seotud isiklikku hügieeni ja ohutusnõudeid;</p> <p>6) riietub liikumiseks sobilikult, arvestades keskkonda ja tegevuse eripära;</p> <p>7) analüüsib enda liikumiskogemust looduses;</p>	<p>Põhimõisted: spordi- või kultuuriüritus/sündmus; aus mäng; riietumine; hügieen; orienteerumine; tantsud; tantsimine; omakultuur; meeskonnatöö; matk.</p>

	<p>8) oskab liikuda linnas ja/või looduses, määrates asukohta ning suunda, kasutades erinevaid võimalusi;</p> <p>9) mõistab tantsukultuuri ja tantsu eneseväljendusvormina;</p> <p>10) organiseerib kaasõpilasi lihtsasse liikumisega seotud tegevusse.</p>	
<p>Liikumisoskus</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) kasutab teadlikult edasiliikumisoskusi eri keskkondades, tervisetreeningul, spordialadel ning tantsus, rütmis ja muusika saatel, koostöös paarilise ning rühmaga;</p> <p>2) liigub edasi vahendil muutuv keskkonnas ja seostab seda igapäevaste liikumisvõimalustega;</p> <p>3) rakendab igapäevaseks liikumiseks või liikumisharrastuseks vajalikke esmaseid liikumisvahendi hooldusvõtteid;</p> <p>4) käsitseb vahendit eri liikumiskombinatsioonides, -mängudes, spordialadel, lihtsustatud sportmängudes ja teiste oskuste arendamiseks;</p> <p>5) koostab kehaasendite ja liikumiste kombinatsioone üksi, paarilise ja rühmaga;</p> <p>6) seostab teadmisi ning oskusi kehahoiu ja -asendite hoidmiseks;</p> <p>7) rakendab turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid;</p> <p>8) annab hinnangu enda koostööle tegevustes;</p> <p>9) annab hinnangu enda liikumisoskustele, -ohutusele ja turvavarustuse kasutamisele;</p>	<p>Põhimõisted: igapäevane liikumine; liikumised vahendil; turvalisus liikumisel; vahendi hooldamine ja käsitsemine; kehakontrolli oskus; kehaasendid; eneseanalüüs.</p>

	10) seostab liikumisoskusi harrastustegevuse ja/või spordialadega.	
Tervis ja kehalised võimed	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teab, kuidas on kehalised võimed seotud tervisega ja haiguste ennetamisega; 2) mõistab kehalisi võimeid arendavate tegevuste ja harjutuste toimet; 3) seab lühi- ja pikaajalisi eesmärgi, lähtudes enda mõõdetud kehaliste võimete tasemest; 4) on saanud kogemuse kehaliste võimete korrapärasest arendamisest; 5) analüüsib enda kehalisi võimeid tervise seisukohalt ja eesmärgi saavutamist; 6) analüüsib enda liikumise ja toitumise tasakaalu. 	<p>Põhimõisted: kehamassiindeks; tervisega seotud kehalised võimed: jõud, paindumus, (aeroobne) vastupidavus; oskustega seotud kehalised võimed: kiirus, osavus, koordinatsioon, tasakaal; eneseanalüüs; energiavajadus.</p>
Vaimne ja kehaline tasakaal	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) valib ja sooritab iseseisvalt vaimset ning kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi; 2) seostab ja põhjendab vaimset ning kehalist tasakaalu soodustavate tegevuste kasutamise võimalusi eri olukordades; 3) mõistab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavate tegevuste mõju enda heaolule; 4) mõistab enda võimalusi tulla toime erinevate emotsioonidega 	<p>Põhimõisted: emotsioonid; vaimne ja kehaline tasakaal; lõdvestus; lõõgastus; keskendumine; tähelepanu; eneseregulatsioon.</p>

2.5.9. Liikumise õpitulemused ja õppesisu 8. klassis

8. klassis õpitakse liikumist 2 tundi nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Kehaline aktiivsus	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) hindab oma igapäevast kehalist aktiivsust; 2) peab liikumispäevikut valitud perioodi vältel, et jälgida enda kehalist aktiivsust; 3) teab erineva liikumisintensiivsuse mõju organismile ja leiab endale sobiva koormuse; 4) kasutab erinevaid tehnoloogilisi ja/või isiklikke vahendeid, et hinnata enda kehalist aktiivsust; 5) rakendab liikumiseks ettevalmistavaid ja koormusjärgseid tegevusi ning mõistab nende olulisust; 6) rakendab traumade ja haiguste järel sobilikku liikumist ning koormust; 7) teab lihtsamaid esmaabivõtteid liikumistes saadud vigastuste korral. 	<p>Põhimõisted: tervistav ja treeniv liikumine; esmaabi; taastumist toetavad harjutused.</p>
Liikumine ja kultuur	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) loob midagi liikumisega seotult, analüüsib loomist ja annab selle kohta tagasisidet; 2) on osalenud osavõtjana, vaatlejana või vabatahtlikuna väljaspool kooli toimunud liikumisüritusel ning analüüsib saadud kogemust; 3) mõistab ausa mängu tähendust ja rakendab selle põhimõtteid; 4) teab sportlaste ja tantsijate rolli kultuurikandjana ning liikumisürituste ja -traditsioonide olulisust kultuuri osana; 5) järgib ning analüüsib liikumistega seotud isiklikku hügieeni ja ohutusnõudeid; 	<p>Põhimõisted: spordi- või kultuuriüritus/sündmus; aus mäng; riietumine; hügieen; orienteerumine; tantsud; tantsimine; omakultuur; meeskonnatöö; matk.</p>

	<p>6) riietub liikumiseks sobilikult, arvestades keskkonda ja tegevuse eripära;</p> <p>7) analüüsib enda liikumiskogemust looduses;</p> <p>8) oskab liikuda linnas ja/või looduses, määrates asukohta ning suunda, kasutades erinevaid võimalusi;</p> <p>9) mõistab tantsukultuuri ja tantsu eneseväljendusvormina;</p> <p>10) organiseerib kaasõpilasi lihtsasse liikumisega seotud tegevusse.</p>	
Liikumisoskus	<p>Õpilane:</p> <p>1) kasutab teadlikult edasiliikumisoskusi eri keskkondades, tervisetreeningul, spordialadel ning tantsus, rütmis ja muusika saatel, koostöös paarilise ning rühmaga;</p> <p>2) liigub edasi vahendil muutavas keskkonnas ja seostab seda igapäevaste liikumisvõimalustega;</p> <p>3) rakendab igapäevaseks liikumiseks või liikumisharrastuseks vajalikke esmaseid liikumisvahendi hooldusvõtteid;</p> <p>4) käsitseb vahendit eri liikumiskombinatsioonides, -mängudes, spordialadel, lihtsustatud sportmängudes ja teiste oskuste arendamiseks;</p> <p>5) koostab kehaasendite ja liikumiste kombinatsioone üksi, paarilise ja rühmaga;</p> <p>6) seostab teadmisi ning oskusi kehahoiu ja -asendite hoidmiseks;</p> <p>7) rakendab turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid;</p>	<p>Põhimõisted: igapäevane liikumine; liikumised vahendil; turvalisus liikumisel; vahendi hooldamine ja käsitsemine; kehakontrolli oskus; kehaasendid; eneseanalüüs.</p>

	<p>8) annab hinnangu enda koostööle tegevustes;</p> <p>9) annab hinnangu enda liikumisoskustele, -ohutusele ja turvavarustuse kasutamisele;</p> <p>10) seostab liikumisoskusi harrastustegevuse ja/või spordialadega.</p>	
Tervis ja kehalised võimed	<p>Õpilane:</p> <p>1) teab, kuidas on kehalised võimed seotud tervisega ja haiguste ennetamisega;</p> <p>2) mõistab kehalisi võimeid arendavate tegevuste ja harjutuste toimet;</p> <p>3) seab lühi- ja pikaajalisi eesmärgi, lähtudes enda mõõdetud kehaliste võimete tasemest;</p> <p>4) on saanud kogemuse kehaliste võimete korrapärasest arendamisest;</p> <p>5) analüüsib enda kehalisi võimeid tervise seisukohalt ja eesmärgi saavutamist;</p> <p>6) analüüsib enda liikumise ja toitumise tasakaalu.</p>	<p>Põhimõisted: kehamassiindeks; tervisega seotud kehalised võimed: jõud, paindumus, (aeroobne) vastupidavus; oskustega seotud kehalised võimed: kiirus, osavus, koordineeritus, tasakaal; eneseanalüüs; energiavajadus.</p>
Vaimne ja kehaline tasakaal	<p>Õpilane:</p> <p>1) valib ja sooritab iseseisvalt vaimset ning kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi;</p> <p>2) seostab ja põhjendab vaimset ning kehalist tasakaalu soodustavate tegevuste kasutamise võimalusi eri olukordades;</p> <p>3) mõistab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavate tegevuste mõju enda heaolule;</p> <p>4) mõistab enda võimalusi tulla toime erinevate emotsioonidega</p>	<p>Põhimõisted: emotsioonid; vaimne ja kehaline tasakaal; lõdvestus; lõõgastus; keskendumine; tähelepanu; eneseregulatsioon.</p>

2.5.10. Liikumise õpitulemused ja õppesisu 9. klassis

9. klassis õpitakse liikumist 2 tundi nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Kehaline aktiivsus	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) hindab oma igapäevast kehalist aktiivsust; 2) peab liikumispäevikut valitud perioodi vältel, et jälgida enda kehalist aktiivsust; 3) teab erineva liikumisintensiivsuse mõju organismile ja leiab endale sobiva koormuse; 4) kasutab erinevaid tehnoloogilisi ja/või isiklikke vahendeid, et hinnata enda kehalist aktiivsust; 5) rakendab liikumiseks ettevalmistavaid ja koormusjärgseid tegevusi ning mõistab nende olulisust; 6) rakendab traumade ja haiguste järel sobilikku liikumist ning koormust; 7) teab lihtsamaid esmaabivõtteid liikumistes saadud vigastuste korral. 	<p>Põhimõisted: tervistav ja treeniv liikumine; esmaabi; taastumist toetavad harjutused.</p>
Liikumine ja kultuur	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) loob midagi liikumisega seotult, analüüsib loomist ja annab selle kohta tagasisidet; 2) on osalenud osavõtjana, vaatlejana või vabatahtlikuna väljaspool kooli toimunud liikumisüritusel ning analüüsib saadud kogemust; 3) mõistab ausa mängu tähendust ja rakendab selle põhimõtteid; 	<p>Põhimõisted: spordi- või kultuuriüritus/sündmus; aus mäng; riietumine; hügieen; orienteerumine; tantsud; tantsimine; omakultuur; meeskonnatöö; matk.</p>

	<p>4) teab sportlaste ja tantsijate rolli kultuurikandjana ning liikumisürituste ja -traditsioonide olulisust kultuuri osana;</p> <p>5) järgib ning analüüsib liikumistega seotud isiklikku hügieeni ja ohutusnõudeid;</p> <p>6) riietub liikumiseks sobilikult, arvestades keskkonda ja tegevuse eripära;</p> <p>7) analüüsib enda liikumiskogemust looduses;</p> <p>8) oskab liikuda linnas ja/või looduses, määrates asukohta ning suunda, kasutades erinevaid võimalusi;</p> <p>9) mõistab tantsukultuuri ja tantsu eneseväljendusvormina;</p> <p>10) organiseerib kaasõpilasi lihtsasse liikumisega seotud tegevusse.</p>	
<p>Liikumisoskus</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) kasutab teadlikult edasiliikumisoskusi eri keskkondades, tervisetreeningul, spordialadel ning tantsus, rütmis ja muusika saatel, koostöös paarilise ning rühmaga;</p> <p>2) liigub edasi vahendil muutavas keskkonnas ja seostab seda igapäevaste liikumisvõimalustega;</p> <p>3) rakendab igapäevaseks liikumiseks või liikumisharrastuseks vajalikke esmaseid liikumisvahendi hooldusvõtteid;</p> <p>4) käsitseb vahendit eri liikumiskombinatsioonides, -mängudes, spordialadel, lihtsustatud sportmängudes ja teiste oskuste arendamiseks;</p> <p>5) koostab kehaasendite ja liikumiste kombinatsioone üksi, paarilise ja rühmaga;</p>	<p>Põhimõisted: igapäevane liikumine; liikumised vahendil; turvalisus liikumisel; vahendi hooldamine ja käsitsemine; kehakontrolli oskus; kehaasendid; eneseanalüüs.</p>

	<p>6) seostab teadmisi ning oskusi kehahoiu ja -asendite hoidmiseks;</p> <p>7) rakendab turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid;</p> <p>8) annab hinnangu enda koostööle tegevustes;</p> <p>9) annab hinnangu enda liikumisostustele, -ohutusele ja turvavarustuse kasutamisele;</p> <p>10) seostab liikumisostusi harrastustegevuse ja/või spordialadega.</p>	
<p>Tervis ja kehalised võimed</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) teab, kuidas on kehalised võimed seotud tervisega ja haiguste ennetamisega;</p> <p>2) mõistab kehalisi võimeid arendavate tegevuste ja harjutuste toimet;</p> <p>3) seab lühi- ja pikaajalisi eesmärgid, lähtudes enda mõõdetud kehaliste võimete tasemest;</p> <p>4) on saanud kogemuse kehaliste võimete korrapärasest arendamisest;</p> <p>5) analüüsib enda kehalisi võimeid tervise seisukohalt ja eesmärgi saavutamist;</p> <p>6) analüüsib enda liikumise ja toitumise tasakaalu.</p>	<p>Põhimõisted: kehamassiindeks; tervisega seotud kehalised võimed: jõud, paindumus, (aeroobne) vastupidavus; oskustega seotud kehalised võimed: kiirus, osavus, koordineeritus, tasakaal; eneseanalüüs; energiavajadus.</p>
<p>Vaimne ja kehaline tasakaal</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) valib ja sooritab iseseisvalt vaimset ning kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi;</p> <p>2) seostab ja põhjendab vaimset ning kehalist tasakaalu soodustavate tegevuste kasutamise võimalusi eri olukordades;</p>	<p>Põhimõisted: emotsioonid; vaimne ja kehaline tasakaal; lõdvestus; lõõgastus; keskendumine; tähelepanu; eneseregulatsioon.</p>

	<p>3) mõistab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavate tegevuste mõju enda heaolule;</p> <p>4) mõistab enda võimalusi tulla toime erinevate emotsioonidega</p>	
--	--	--